ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵՒԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Vendredi 1 Mars 1946 Ուրբաթ 1 Մարտ

ԺԷ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4548-Նոր շրջան թիւ 277 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՐԹ ԶԱՅՆԵՐ

Երէկ առտու միայն ստացանք Երեւանէն Ֆրանսահայ Ա. Միւթիճեան նախագահին ուղղուած նամակը՝ ներզաղթի մասին (29 Դեկտեմբեր 1945):

Նամակը զրեթէ այն է ինչ որ ուղղուած էր Սուրիոյ եւ Լիբանանի «Ազգ. Խորհուրդ»ներուն եւ «Հայաստանի Բարեկամներու Միութեան», եւ կը պարունակէ հետեւեալ տեղեկութիւնները եւ թելադրութիւնները.—

1. Խ. Միութիւնը 1945 Նոյեմբեր 21ին որոշեր է թոյլատրել վերադարձը անոնց որ կ'ուզեն Հայաստան վերադառնալ:

2. Վերադարձողները պիտի կրնան բնակարաններ չունենալ, վարկ ստանալով պետութենէն, 50 առ հարիւր համեմատութեամբ (տուներու արժէքին վրայ): Վերադարձողներու դոյքերը ազատ են մաքսատուրքէ:

3. Երեւանի մէջ կազմուած է Ցանձնախումբ մը, «Արտասահմանից Ներզաղթող Հայերի Ընդունման եւ Տեղաւորման Կոմիտէ»:

4. Ցանձնախումբը իր անդրանիկ նիստին մէջ եկած է այն եզրակացութեան, թէ «Արտասահմանում գործող հայկական բոլոր յառաջդիմական եւ բարեգործական կազմակերպութիւնների համար չի կարող լինել այսօր աւելի կարեւոր եւ պատուաւոր խնդիր քան Արտասահմանում ապրող Հայերի Հայրենիք վերադառնալու կազմակերպման գործը»:

5. Հետեւաբար, այդ «յառաջդիմական եւ բարեգործական կազմակերպութիւնները» այսուհետեւ «պէտք է իրենց ամբողջ գործունէութիւնը ենթարկեն արտասահմանի Հայերի Հայրենիք վերադառնալու գործի կազմակերպման եւ ներզաղթողների նիւթական ապահովման հարցերին»:

6. «Ս. Հայաստանի կառավարութիւնը ի վիճակի չէ մէկ տարուայ ընթացքում ընդունել բոլոր Հայրենիք վերադառնալ ցանկացողներին: Այդ գործը յաջողութեամբ կազմակերպուելու համար պահանջւում է խոշոր նախապատրաստական աշխատանք»:

7. Ստեղծել գաղութին մէջ օժանդակ կոմիտէ, «որ իր վրայ պէտք է վերցնի Հայրենիք վերադառնալ ցանկացող Հայութեան նախապատրաստութեան եւ այդ նպատակով նիւթական միջոցներ ստեղծելու գործը»:

8. «Ցանկալի է որ ներզաղթի օժանդակման Տեղական Կոմիտէն ղէմաւորէն տուեալ գաղութի հայկական յառաջդիմական կազմակերպութեան ղեկավարները, որոնք ֆաշիզմին դէմ տարուող պայքարում ցոյց տուին իրենց նուիրումը Սովետ. Հայրենիքին եւ կազմակերպչական կարողութիւնները»:

9. «Պարզել Հայրենիք վերադառնալ ցանկացող Հայերի քանակութիւնը, յայտնելով մեզ ցանկացողների թիւը»:

10. Միաժամանակ ղրկել ցանկը այն Հայերուն «որոնք ձեր կարծիքով առաջին հերթին անհրաժեշտ է փոխադրել Հայաստան»:

11. Բարեգործական եւ ուրիշ կազմակերպութեանց միջոցաւ հաւաքել դրամարներ, վերադարձող չքաւոր ընտանիքներու համար:

12. Ի հարկին օժանդակութիւն ստանալու համար, յարաբերիլ Խ. Միութեան «ներկայացուցչութիւնների հետ ձեր երկրում»:

Ուրեմն, իմացաք թէ ինչպէս պիտի կազմակերպուի ներզաղթը, այստեղ կամ ուրիշ գաղութներու մէջ:

Ձեռնարկին գլուխը պէտք է անցնին այսպէս կոչուած «յառաջդիմական» կազմակերպութեանց ղեկավարները, իբրեւ անձնուէր եւ հաւատարիմ տարրեր: Նոյն հրահանգը՝ Սուրիա - Լիբանանի համար, ուր արդէն հարիւրներ են սարքեր ափ մը անպատասխանատու մարդիկ:

Ինդիր է այժմ,— Ֆր. Ա. Միութեան վարչութիւնը ի՛նչպէս պիտի ձեւակերպէ գործը:

Անշուշտ կը հասկնայ «յառաջդիմական» կոչուած բոլշեւիկեան ծածկագրութեան իմաստը: Եւ բաւական բան դիտէ, այդ երկդիմի դիմակով կատարուած «քայքայարարութեանց» մասին:

Մինչ այդ, երկու խօսք ալ Երեւանի վարիչներուն, որոնք չատ մը բաներ վերադնահատեցին պատերազմէն ի վեր, բայց չսորվեցան մէկ բան,— ո եւ է իշխանութիւն իրաւունք չունի խորութիւն հաստատելու իր զաւակներուն միջեւ: Մանաւանդ հայկական իշխանութիւն մը, որ իր դիմացն ունի մէկ միլիոն արմատախիլ բազմութիւն — վերջին մնացորդը Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին: Շ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆ

Ուրուկուէյի հայ գաղութը

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ.— Նախորդ Թղթակցութեամբ (Յառաջ, 15 Յունուար) ընդհանուր տեղեկութիւններ հաղորդած էի Ուրուկուէյի հայ գաղութի մասին: Կ'ուզեմ լրացնել պատկերը:

Բացի քանի մը Հայրենակցական Միութիւններէ, որոնց դոյութիւնն ու գործունէութիւնը զրեթէ անուանական է, հայ գաղութի համար գործօն ազդակներ կը հանդիսանան՝ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Հ. Կ. Խաչ, Հ. Մ. Ը. Մ., Արմենիա Երիտ. Միութիւնը, ինչպէս նաեւ Կոմիտաս երգչախումբը: Հանրային տեսակէտէն աւելի, այս վերջինը կը կազմէ նաեւ գաղութի մշակութային կեանքի առանցքը: Տասը տարիէ ի վեր, պարտաճանաչ ու զիտակից երիտասարդներու խմբակի մը կողմէ կոմիտաս երգչախումբը յարատեւօրէն կը շարունակէ արդարացնել իր վրայ դրուած դժուարին պարտականութիւնները: Հանդէս երեկոյթներէ զատ, ունի նաեւ ձայնասփիւռի հայկական ժամ մը, ուրկէ թուաբանական ճշդապահութեամբ տարիներէ ի վեր կը հնչեն հայ խօսքն ու երաժշտութիւնը: Գաղութը գնահատելով երգչախումբին ճիգերը, միշտ քաջալերած է: Բացի մեր հայրենակիցներէն, օտարներն ալ իրաւեկ են մեր ազգային կեանքին, քանի որ Կոմիտաս երգչախումբը զուտ մշակութային գործ մը ատաբելէ զատ, նուիրական տուրք մը տուած է նաեւ Հայ Դատին, տարածելով ազգային պահանջներու ընդհանուր գաղափարը:

Յաւելի է որ, ինչպէս այլուր հոս եւս կը գտնուին քանի մը պատեհապաշտներ, որոնք այլանդակօրէն կը խաթարեն մեր ներքին կեանքին խաղաղութիւնը: Աւելին: Հայկական ժամի չահագործումով, հայանուն թշուառական մը, ժամեր չարունակ Թրքական ներկիմներ կը հնչեցնէ, վարկաբեկելով հայութեան անունն ու գեղարուեստական արժէքը: Վերջերս ալ, օգտուելով պայմաններէն, ինչպէս եւ Ուրուկուայի պետական անսահման ազատութենէն, հրապարակով ու տեղական լեզուով անորակելի, սուտ պայքար մը սկսած է մեր ազգային չահերու հանդէպ: Եւ ասիկա, ճիշդ այն ժամանակ, երբ բոլոր այլ գաղութներու նման, հոս ալ ի նպաստ Հայկ. Դատի աշխատանքները կը թափուին համազգային գործունէութիւն մը սկսելու: Սպաներէն լեզուով գրքոյկներ ալ սկսած են լոյս տեսնել, ամէն տեսակ այլանդակութիւններ հրամցնելով:

Վերջերս ի նպաստ Հայկ. Դատի բոլոր խաւերէն ու հոսանքներէն խառն յանձնախումբեր կազմուեցան, որոնք միասիրտ ջանքով հաւանօրէնկարեւոր գումար մը կրնան գոյացնել: Միաժամանակ կը գործէ՝ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, որ Հարաւ. Ամերիկայի մէջ ալ ձեռնարկած է ընդհանուր հանգանակութեան մը:

Մոնթէվիտէոյի մեր հայրենակիցներու ստուար մեծամասնութիւնը նպարավաճառութեամբ կը զբաղի եւ բոլորն ալ սեփականատէրեր են: Նախկին գաղթականներ, մեծ մասով Թրքահաղանէն ճողոպրած, կը հետաքրքրուին հայկական կեանքով: Ի հարկէ սայթաքումներ ալ կան: Նիւթական յաջողութիւններուն զուգընթաց չատերը մոլորած են: Ապազդայնացած այս խմբակէն չատերը օտար ամուսնութիւններով եւ զանազան պատրուակներով կը հեռանան մեր ազգային չրջանակներէն, սակայն հաւատարիմ ու կանոնաչարեւ այլ բազմութիւններ կուգան համախմբուիլ ազգային կազմակերպութիւններու չուրջ:

Հ. Բ. Ը. «Արմենիա» Երիտասարդաց Միութիւնը կենսունակութեան անսպառ աղբիւր մըն է: Քանի մը տարի առաջ, հանգուցեալ Արսէն Միքայէլեանի հիմնած այս փոքրաթիւ խմբակը, Մոնթէվիտէոյի մէջ ալ ճիւղաւորուած ու ծաւալած է: Հրճուանքով կարելի է դիտել, թէ ինչպէս այս վայրերու մէջ ծնած ու հասակ նետած նոր սերունդի ներկայացուցիչները կը խօսին, կ'արտասանեն ու կ'երգեն իրենց ծնողներու բարբառով: Դիտակից իրենց ծննդավայրի պարտականութեանց, միաժամանակ չեն ուրանար եւ հայրերու ձգտումն ու դաղափարական խոյանքը: Ամէնէն աւելի այս երիտասարդներն են որ ստանձնած են ազգային կեանքի պարտականութեան բաժինը: Լաւագոյն ղեկավարութեամբ ու դաստիարակութեամբ, չատերը մեր հանրային կեանքի մէջ պատասխանատու դերեր կրնան կատարել, եւ արդէն իսկ այս ուղղութեամբ ուժեր կը պարարաստուին:

Վերջերս Մոնթէվիտէօ այցելելով, ականատես եղայ «Դաշնակցութեան Օր»ուան տօնակատարութեան:

Հազիւ քառորդ դարու պատմութիւն մը ունի հոս Դաշնակցութիւնը: Առաջին տարագիր եկուորներուն հետ հիմնուած է նաեւ կուսակցութեան առաջին կայանը:

Քանի մը տարի առաջ մեկուսացած ու փոքրիկ սենեակ մը կը բաւէր թէ կուսակցական ժողովներու եւ թէ այլ եւ այլ հաւաքոյթներու համար: Այսօր սակայն եղած սրահները նեղ կուգան, ու զոհունակութեամբ կարելի է դիտել թէ ինչպէս հեռաւոր վայրերէ ու ամէն տեղերէ հարիւրաւոր հայրենակիցներ փութացած էին, պատմական այս օրերուն, անգամ մը եւս լսելու Դաշնակցութեան խօսքը:

Եթէ Մոնթէվիտէոյի Հ. Ը. Դաշնակցութեան «Վռամեան» ակումբի պատերը այլեւս նեղ կուգան խուռներամ բազմութիւններուն, հիմնական պատճառներէն մէկն ալ այն է, որ Ուրուկուայի հայ գաղութի համար Դաշնակցութիւնը զուտ կուսակցական ազդակ մը ըլլալէ աւելի հիմնաքարն է ազգային կեանքի բոլոր չարժումներուն: Բացի հերթական ազգային եւ կուսակցական տօնակատարութիւններէն, Դաշնակցութիւնը մասնակից կ'ըլլայ նաեւ գաղութի ամէն տեսակ ազգօգուտ ձեռնարկներուն, եկեղեցաշինութեան մէջն ալ չօչափելի նախաձեռնութիւն մը ստանձնելով:

Մարաշի Հայր. Միութեան չէնքը, որ ներկայիս իրրեւ Դաշնակցութեան վարձու ակումբ կը ծառայէ, չրջանի հայութեան կեդրոնավայրն ըլլալէ զատ, նաեւ մայրենի դաստիարակութեան յարմարութիւններ ունի, ուր ձրիարար եւ սիրայօժար թէ փոքրերուն եւ թէ աւելի տարէցներուն հայերէն դասեր կը տրուին:

Ունի նաեւ փոքրիկ գրադարան մը, որ սակայն չափազանց աղքատ ըլլալով հազիւ թէ անհնչեան զոհացում մը կրնայ տալ բնթերցասէր հասարակութեան: Կը խորհուի դիմել Եւրոպա, հայ գրական կեդրոններուն եւ գրքի ապսպրանքներ կատարել, որով ժամանակի ընթացքին այս մտաւոր պահանջն ալ կարելի պիտի ըլլայ գոհացնել: Գրականութեան ոռվը զգալի է ոչ միայն Մոնթէվիտէօյի մէջ, այլեւ ամբողջ Հարաւային Ամերիկայի հայ գաղութներու համար: Յորհրդ. դեսպանութեան ժամանումէն ետք, երբ ռուսական գրականութեան չարքին նաեւ որոչ թիւով հայ գրքեր բերուեցան, անմիջապէս սպառեցան:

ՍՄԲԱՏ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

ՅԱՌԱՋՈՒՆ ՊԱՏՃԱՌԸ ՀԱՅԿ. ՊԱՀԱՆՋՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Տեղական թերթի մը Մանր լուրերուն մէջ կը կարդանք, մանրագոյն տառերով.— Ռուսական պահանջները Թուրքիոյ հանդէպ վերածուած են լրագրական ճշմարիտ պայքարի մը: «Փրաւտա», Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, կը դրէ թէ չարք մը դասախօսութիւններ կազմակերպուած են ամբողջ երկրին մէջ «Հայկական Ազգային Պահանջներու մասին»:

ՑԱՒՈՍ.— Առ այժմ ուրիչ տեղեկութիւններ կը պակսին, այս կարեւոր ձեռնարկի մասին:

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ.— ԱՆԳԼԻԱ ՎԵՐԱՊԱՀ.— ՍԱՀՄԱՆԱԴԱՏԻՆ ՓԱԿՈՒՄԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԴԷՊՔԵՐ

Ճիշդ այն պահուն երբ Ֆրանսական կառավարութիւնը կ'որոչէր փակել Սպանիոյ սահմանադուռը, Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը ծանուցապիր մը կը յանձնէր, Ուշինկթընի Ֆրանսական դեսպանին: Այս վաւերագիրը Փարիզ հասաւ չորեքչաբթի օր, այնպէս որ արտաքին նախարարը տեսած չէր զայն, երբ իր կարգին ծանուցագիր մը կ'ուղղէր Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան:

Վաւերական տեղեկութիւններ կը պակսին ամերիկեան յուշագրին բովանդակութեան մասին, բայց անգլիասաքսոն մամուլին հրատարակութեանց համաձայն, Մ. Նահանգները առաջարկած են որ երեք չահակից կառավարութիւնները հրապարակաւ իրենց պարսաւանքը յայտնեն Ֆրանքոյի հանդէպ եւ թելադրեն առժամեայ իշխանութիւն մը հաստատել, եթէ դիկտատորը տապալի: Այս կառավարութիւնը պիտի ըլլայ տեսակ մը հոպարարձութիւն կամ խնամակալութիւն, մինչեւ որ կարելի ըլլայ օրինաւոր իշխանութիւն հաստատել:

Սպանիոյ հանրապետական կառավարութիւնը, որ այժմ Փարիզ կը գտնուի, առջի օր ժողով դումարելով որոչեց ընդլայնել իր կազմը եւ առնուազն մէկ համայնավար նախարար աւելցնել: Այս մասին վերջնական որոշում պիտի տրուի Մարտ 6ին, երբ Փարիզ հասնի հանրապետութեան նախագահը, Տօքթ. Մարթինէզ Պարիօս: Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ, Անգլիա կը չարունակէ վերապահ դիրք մը բռնել, մերժելով «արտաքին միջամտութիւն Սպանիոյ գործերուն մէջ», այն մտահոգութեամբ թէ այսպիսի ձեռնարկներ պիտի ծառայեն զօրացնելու Ֆրանքոյի դիրքը:

Զօր. Ֆրանքօ իր կարգին փակեց սպանիական

տես եղայ «Դաշնակցութեան Օր»ուան տօնակատարութեան:

Հազիւ քառորդ դարու պատմութիւն մը ունի հոս Դաշնակցութիւնը: Առաջին տարագիր եկուորներուն հետ հիմնուած է նաեւ կուսակցութեան առաջին կայանը:

Քանի մը տարի առաջ մեկուսացած ու փոքրիկ սենեակ մը կը բաւէր թէ կուսակցական ժողովներու եւ թէ այլ եւ այլ հաւաքոյթներու համար: Այսօր սակայն եղած սրահները նեղ կուգան, ու զոհունակութեամբ կարելի է դիտել թէ ինչպէս հեռաւոր վայրերէ ու ամէն տեղերէ հարիւրաւոր հայրենակիցներ փութացած էին, պատմական այս օրերուն, անգամ մը եւս լսելու Դաշնակցութեան խօսքը:

Եթէ Մոնթէվիտէոյի Հ. Ը. Դաշնակցութեան «Վռամեան» ակումբի պատերը այլեւս նեղ կուգան խուռներամ բազմութիւններուն, հիմնական պատճառներէն մէկն ալ այն է, որ Ուրուկուայի հայ գաղութի համար Դաշնակցութիւնը զուտ կուսակցական ազդակ մը ըլլալէ աւելի հիմնաքարն է ազգային կեանքի բոլոր չարժումներուն: Բացի հերթական ազգային եւ կուսակցական տօնակատարութիւններէն, Դաշնակցութիւնը մասնակից կ'ըլլայ նաեւ գաղութի ամէն տեսակ ազգօգուտ ձեռնարկներուն, եկեղեցաշինութեան մէջն ալ չօչափելի նախաձեռնութիւն մը ստանձնելով:

Մարաշի Հայր. Միութեան չէնքը, որ ներկայիս իրրեւ Դաշնակցութեան վարձու ակումբ կը ծառայէ, չրջանի հայութեան կեդրոնավայրն ըլլալէ զատ, նաեւ մայրենի դաստիարակութեան յարմարութիւններ ունի, ուր ձրիարար եւ սիրայօժար թէ փոքրերուն եւ թէ աւելի տարէցներուն հայերէն դասեր կը տրուին:

Ունի նաեւ փոքրիկ գրադարան մը, որ սակայն չափազանց աղքատ ըլլալով հազիւ թէ անհնչեան զոհացում մը կրնայ տալ բնթերցասէր հասարակութեան: Կը խորհուի դիմել Եւրոպա, հայ գրական կեդրոններուն եւ գրքի ապսպրանքներ կատարել, որով ժամանակի ընթացքին այս մտաւոր պահանջն ալ կարելի պիտի ըլլայ գոհացնել: Գրականութեան ոռվը զգալի է ոչ միայն Մոնթէվիտէօյի մէջ, այլեւ ամբողջ Հարաւային Ամերիկայի հայ գաղութներու համար: Յորհրդ. դեսպանութեան ժամանումէն ետք, երբ ռուսական գրականութեան չարքին նաեւ որոչ թիւով հայ գրքեր բերուեցան, անմիջապէս սպառեցան:

ՍՄԲԱՏ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

սահմանագլուխը, միեւնոյն ատեն ղօրք համախմբելով եւ ամրութիւններ շինել տալով :

Հանրային կարծիքը սաստկապէս լարուած է Ֆրանքոյի կառավարութեան դէմ : Անգլիոյ Արհեստակցական Միութեանց համագումարը որոշեց պահանջել կառավարութենէն որ խզէ դիւանագիտական յարաբերութիւնները Սպանիոյ հետ : Պրիւսէլի մէջ քանի մը հոգի վիրաւորուեցան չորեքշաբթի օր, երբ 300 ոստիկանները ընդհարեցան 500 ուսանողներու հետ, որոնք ցոյց մը կազմակերպած էին Ֆրանքոյի դէմ, սպանիական դեսպանատան առջեւ : Փրակայի անթելը հաղորդեց թէ Չեխոսլովաքիոյ կառավարութիւնը լիովին պիտի աջակցի Սպանիոյ հանրապետական կառավարութեան եւ պիտի միանայ այն ազգերուն որ կը պահանջեն տապալել Ֆրանքոյի կառավարութիւնը : Ֆրանսայի մէջ բողոքները եւ ցոյցերը կը շարունակուին, բոլորովին խզելու համար ամէն յարաբերութիւն Սպանիոյ հետ : Ինչպէս ըրած էինք, Ֆրանսական կառավարութիւնը առաջարկած է Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան խորհուրդին քննութեան յանձնել սպանիական խնդիրը, իբրեւ վտանգ մը միջազգային խաղաղութեան համար :

Միւս կողմէ, սպանիական թերթերը խմբագրականներով կը ձաղկեն Ֆրանսական կառավարութեան ընթացքը եւ կը յայտարարեն թէ Սպանիա պիտի չարունակէ իր սեփական ուղեգիծը, հակառակ արտաքին ճնշումներու : Կաթոլիկ օրկան մը, «Եա», կը դրէ թէ Սպանիա չուզեր դոհ դառնալ «արտաքին անչափելի եւ ընչաքաղց ախորժակներու և խումբ մը դաւաճաններու խաղերուն, դաւաճաններ որոնք կ'ուզեն իրենց ծոցը առնել համայնավարները : Ֆրանսա ամէն բան կ'ընէ դիւրացնելու համար Սթալինի տիրապետութիւնը Եւրոպայի մէջ» :

Ուրիշ կարեւոր թերթ մը դիտել կուտայ թէ Սպանիա երբեք պիտի չհրաժարի իր դերիշխանութեան իրաւունքներէն : «Ինչպէս որ մենք մինչեւ հիմա ապրեցանք առանց որ եւ է եւրոպական օգնութեան, պիտի չարունակենք ապրիլ քանի մը տարի եւս» : Ֆրանքոյի դլխաւոր օրկանը կ'ապտարակէ թէ աղէտի մը պիտի մատնուին այն երկիրները որ կը միջամտեն Սպանիոյ ներքին գործերուն :

ԻՆՉՊԷՍ ՓԱԿՈՒԵՑԱՒ ՍԱՀՄԱՆԱԳԼՈՒԽԸ

Ֆրանսական կառավարութեան որոշման վրայ, Սպանիոյ սահմանագլուխը փակուեցաւ Մարտ 1ին, կէս գիշերին : Սպանիական այն նաւերը որ Ֆրանսական նաւահանգիստները կը դըտուէին, կրնան մեկնիլ, բայց այսուհետեւ ուրիշ նաւեր պիտի չկրնան մօտենալ Ֆրանսական ցամաքին : Ամէն երթեւեկ արդիլուած է մէկ երկրէն միւսը : Բացառութիւն կը կազմեն դեսպանական եւ հիւպատոսական պաշտօնեաները, միջազգային կարմիր Խաչին եւ Ամերիկեան Նպաստամատոյցին անդամները եւ այն Ֆրանսացիները որ կ'ուզեն իրենց երկիրը վերադառնալ : Արդիլուած են թղթատարական եւ հեռագրական հաղորդակցութիւնները :

Ֆրանքիստանիական սահմանագլուխէն կը հաղորդեն թէ սուսւարաթիւ Մարտքցի զինուորներ չարժման մէջ դրուած են :

Օրապահիկի կրճատում 21 միլիոն Գերմաններու

Գերմանիոյ բրիտանական շրջանին հրամանատարութիւնը որոշեց առ նուազն մէկ երրորդ համեմատութեամբ կրճատել ուտեստի բաժինը, երկուշաբթի օրէն սկսեալ : Այս որոշումով, 21 միլիոն Գերմաններ միջին հաշուով պիտի ստանան օրական 1014 դոլ (քալորի), փոխան 1555ի : Կը նշանակէ թէ պիտի կորսնցնեն օրական մէկ ճաշ : Մառէշալ Մոնթկոմըրիի տեղեկագրին համաձայն, բազմաթիւ Գերմաններ անօթութեան պիտի դատապարտուին եւ հատնաբար չատեր պիտի մեռնին : Կը վախցուի նաեւ խռովութիւններէ :

Ամերիկեան շրջանին հրամանատարը յայտարարեց այս առթիւ.— «եթէ բրիտանական շրջանին Գերմանները օրական 1000 դոլ ունենան, իսկ ամերիկեան շրջանին բնակիչները 1500, պիտի առեղծուի կացութիւն մը զոր անկարելի պիտի ըլլայ պահել : Այս մասին տեղեկագիր մը պիտի դրկեմ կառավարութեան » :

Զօրավարին կարծիքով, անհրաժեշտ է հաւասար օրապահիկ սահմանել բոլոր շրջաններուն մէջ : Բրիտանական հրամանատարութիւնը իր որոշումը հաղորդած ատեն, ակնկալուց թէ կրճատումը պիտի չարունակուի մինչեւ նոր հունձքը, — առ նուազն մինչեւ յունիս - յուլիս : «Նոյնիսկ այս նոր պաբենաչափ պահելու համար դերադոյն ճիգեր պէտք է թափեն գերման հողագործները» :

Մասնագէտներու կարծիքով, այս կրճատման հետեւանքները պիտի ըլլան սովամահութիւն, համաճարակներ եւ աշխատելու անկարողութիւն, ինչպէս եւ ապօրէն արտադրէ մէկ շրջանէն միւսը : Ամերիկացիները որոշած են ամէն միջոց ձեռք առնել, որպէսզի գերման բազմութիւններ բրիտանական շրջանէն ամերիկեան շրջանը չխուժեն, աւելի ուտելիք ստանալու համար :

ԹԼՀՐԱՆի խորհրդային հիւպատոսարանէն կը հաւաստեն թէ ռուս զինուորները պիտի հեռանան հիւսիսային Իրանէն, բայց Իրանի արտաքին նախարարութիւնը դիտել կուտայ թէ պարպումի նշան չի տեսնուիր : Ամերիկեան սպայի մը կարծիքով, անկարելի է որ խորհրդային զինուորները կարենան քաչուիլ Մարտ 2ին, ինչպէս որոշուած է : Միւս կողմէ նոր դահլիճին անդամներէն իշխան Ֆիրուզ կ'ըսէ թէ խորհրդային զինուորները «ապահովաբար պիտի քաչուին» եւ թէ կարմիր բանակին հաղորդակցութեան գիծերը արդէն փոխադրուած են Ղազուինի հիւսիսակողմը : Խռովութիւններ ծագած են Կիլան մէջ :

Մ. ՆԱՀԱՆԴՆԵՐՈՒ նախագահը պատգամաւորի մը ուղղելով ազգին, յանձնարարեց փչ ուտել, որպէսզի կարելի ըլլայ աւելի ուտելիք հասցնել արտասահման : Այս առթիւ արտակարգ ժողովի պիտի հրաւիրէ ականաւոր Ամերիկացիներ, «կամաւոր պայքար մը կազմակերպելու համար ի խընդիր ուտեստի պահպանութեան» : Պիտի արդիլուի ուտեստի մսխումը : Այս առթիւ իրաղեկներ կը պատմեն թէ մինչեւ Ամերիկացին մէկ ճաշի վրայ կ'ուտէ այնքան միս որ մէկ շաբաթ պիտի բաւէր Անգլիացիի մը :

ԱՆԳԼԻՈՑ վարչապետը ճառ մը խօսելով, յորդորեց աւելի շատ աշխատիլ, որպէսզի կարելի ըլլայ բաբելաձել ժողովուրդին պարենաւորումը :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ պարենաւորման նախարարը պարզելով երկրին պարենաւորման դժուարութիւնները, յայտարարեց,— «Ոչ ձեռքիս մէջ բան մը կայ, ոչ ալ դրպանս» : Եւ սակայն լաւատես կ'երեւայ : Կը յուսայ պահածոյ ուտելիքներ բաժնել մարտին : Նոր կազմակերպութիւն մը պիտի հաստատուի գետնախնձորի համար : Կը յուսան միւսի հայթայթումը բարւոքել յունիսին կամ յուլիսին, պիտի պահուի դինիի բաժնեչափը մարտի համար (երկու լիտր) :

ԱՆԳԼԻՖՐԱՆՍԱԿԱՆ սեղանաւորական համաձայնութիւնը, որ կնքուած էր 1945 Մարտ 27ին, լրացաւ Փետրուար 28ին : Անգլ. կառավարութիւնը հաղորդեց թէ ինք ալ դժուարութեանց մատնուած ըլլալով, պիտի չկրնայ նորոգել համաձայնութիւնը (սթերլին ճարել եւն.) : Մինչեւ հիմա Անգլիա 150 միլիոն սթերլին վճարած է Ֆրանսայի, բայց Ֆրանսայի տրամադրած 20 միլիառ ֆրանքին չատ փոքր մէկ մասը միայն կրցած է օգտագործել : Ֆրանսա ստիպուած է կանխիկ վճարել այսուհետեւ :

ՄՈՍԿՈՒԱՑին կը հեռագրեն թէ մահչայ Տիմոչենկո Ի. Միութեան արտակարգ դեսպան նշանակուեցաւ Եթովպիոյ համար :

ԼԻՈՆի դատական ատեանին դլխաւոր քարտուղարը, Ռալասար, ձերբակալուեցաւ, ամբաստանուած բլլալով թէ փաստաթուղթեր, դրամ եւ կնքուած արժէքաւոր առարկաներ կը թաղնէր :

ԼԻՒՆ ՊԼՈՒՄԻ այցելութեան առթիւ, թերթերը կը դրեն թէ Մ. Նահանգներու խորհրդարանին մէջ զօրաւոր ընդդիմութիւն մը կը դոյանայ, նոր վարկերու յատկացման դէմ :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ մասին հարցումի մը պատասխանելով, ամերիկացի զօր. Կրովս յայտարարեց թէ Ռուսիա «տակաւին մէկ սերունդի պէտք ունի, այդ ռումբերէն չինելու համար : Եթէ մենք օդնենք բոլոր կարելի միջոցներով, Ռուսերը կրնան հիւլէական ռումբեր ունենալ 5ւ10 տարիէն : Այլապէս, պէտք է 15—20 տարի սպասեն, յաջողելու համար» :

ՕՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Եփիսատացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզի ընկերները այս չաբաթ, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ԳՐԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ — Հայ Գրողներու Ընկերութեան դրական ասուլիսը՝ այս չաբաթ օր, ժամը 5ին, Պ. Ա.Ճէմեանի սրահը, 12 rue Cadet : Նիւթ՝ «Գրագէտը պէ՞տք է որ քաղաքական հրապարակագրութիւն ընէ » :

ԼԻՈՆի Վարանդեան կոմիտէի բոլոր ընկերները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին, այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, 181 Քուռ Լաֆայէթ, նախկին դրադարանը :

ՎԻՆԻՆ կապոյտ Խաչի Թէյասեղանը յետաձգուած է Մարտ 9ի, չաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, միեւնոյն յայտագրով :

ՀԱՑ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ շրջանի Սկաուտներու 15րդ տարեկան ցերեկոյթը՝ այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 14.30ին, Սալ տը լա Շիմիի մէջ, 28bis Rue St. Dominique, Paris (7) : (Métro Invalides) : Կը նախագահէ Պ. ՄԱՐՔ ՍԱՆԻԻ անդամ սահմանադիրը ժողովի : Կը մասնակցին Ֆրանսական եւ օտար սկաուտական կազմակերպութիւններ : Թատերական ներկայացում, բանակումի կրակ : Սկաուտական նուագախումբ : Երդ, պար, արտասանութիւն : Մուտք 200, 100 եւ 50 Ֆրանք :

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN 17 Rue Damrémont

ՈՒԽՏԻ ՕՐ ՄԸ

Անցեալ կիրակի, Հ. Ը. Դ. Եօթնեղբայրեան խումբը այցելեց մեր Թանգարանը, բեռնաւորուած ուտելիքներով : Ճիշդ կէս օրին տեղի ունեցաւ ճաշը, հայրենասիրական երգերով եւ բաժակաճառերով : Կարգով խօսեցան ընկերներ Գ. Բալայեան, Պ. Գորգիկեան եւ խումբին անդամները : Ցետոյ երեք նորընծաներու մկրտութիւնը կատարեց ընկեր Շ. Մխսաքեան : Այս առթիւ «Եօթնեղբայրեան»ի ընկերները իրենց մէջ հաւաքեցին 2700 Ֆրանք, ի նպաստ Մատենադարան - Թանգարանին :

Ապա ընկեր Բալայեան ընկերները առաջնորդեց Թանգարանի զանազան սենեակները, տեղեկութիւններ հաղորդելով անհամար նկարներու, նշխարներու և յիշատակներու մասին : Այն ընկերները որ առաջին անգամ կ'այցելէին, չէին ուզեր բաժնուիլ եւ խոստացան յաւաչիկային աւելի բազմութեամբ ուխտ դալ այն նահատակներուն, որոնք ինկան ազատագրութեան ճամբուն վրայ :

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ը ՄԱՐՍԷՅԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի «Շանթ» թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ « Վարդանանց պատերազմը» 5 արար, Մարտ 4ին, Բ. օր, Պօմոնի «Սիթէմա Ֆլօրէալ»ի մէջ, ճիշդ ժամը 8.30ին, իսկ ՄԱՐՍԷՅԻ մէջ 7 մարտին Ե. օր, սալօն Մաղնոյի մէջ 88 rue d'Aubagne, ժամը 8.30ին, դեկավարութեամբ Վ. Տ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի : Գիները՝ 50 եւ 100 Ֆրանք :

ՍԻՆԹ ԷՒԻՆԻ Ֆ. կապոյտ Խաչի ընտանեկան պարահանդէսը, Բարեկենդանի առթիւ, այս չաբաթ, 2 Մարտ, ժամը 19էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 2, Ռէվիւալիքէններու ընդարձակ սրահը, 16 rue J. B. David: Ընտիր նուագախումբ եւ առատ կերուխում : Մուտք 10—13 տարեկաններու 15 Ֆրանք, 13էն վեր 40 Ֆրանք :

« ԲԱՐՁՐ ՀԱՑԻՆ»ի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, 221 rue de Belleville, Շառթօնի սրճարանը :

ՄԱՐՍԷՅԻ ԽԱՐԲԵՐԴԻՆԵՐՈՒՆ միութեան նախկին վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր Խարբերդցիները, այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 8.30ին Պար Մասիս, rue des Petites Marie :

Դերասան Գ. ՏԻՐՎԻՇԵԱՆ

Կը խաղայ պատմական դործ մը, ՏՕՆ - ԺՈՒԱՆ թատերդութիւն 5 արար (Մօլիէռ), փարիզահայ դերասաններու բնտրանիին հետ : Մարտ 4ին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին Théâtre d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna (métro Iéna) : Գիները՝ 200, 100 եւ 50 Ֆրանք : Տոմսերը կը ծախուին սովորական վայրերը եւ կազմակերպութեան մօտ : K. Dervichian, 32 rue des Ecoles, Paris, (Tél. Odé. 17-00) :

ՎԱԼԱՆՍԻ Մարզական Միութեան երեկոյթ - խնջոյքը՝ չաբաթ 2 Մարտ : Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

Ֆ. Ա. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գեղարուեստական Յանձնախումբի 4րդ հրապարակային դասախօսութիւնը՝ Բ. 4 Մարտ ժամը 8.30ին, Studio Caumartin : Կը դասախօսէ Պ. Ռաֆայէլ Շիշմանեան : Նիւթը՝ «Նկարչութիւնը եւ իր արդի ուղղութիւնները» : Մուտքը ազատ է :

ԿԸ ՓՆՏՒԵՄ հօրեղբօրս տղան՝ Խորէն Տէրտէրեան եւ ընտանիքը (Շապին Գարահիսարի Ազուանիս դիւղէն) : Պատերազմէն առաջ Հալէպ կը դտնուէին : Իմացնել Mme Demirdjian, 52 rue Barbès, Ivry sur Seine, France : Կը խնդրուի սուրիահայ թերթերէն արտատպել :

ԿԸ ՓՆՏՒԵՄ հօրեղբօրորդիներս Ալեքսանդր Կրկոչեան (Եողկատցի(զօրպտաճառ Նիւ Եորքի մէջ եւ Սարհատ Կրկոչեան (Շիքակօ) : Իմացնել Աւետիս Մխիթարեան - Կրկոչեանի 33 Ave. Jeanne d'Arc. Grenoble (Isère) France : Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել :

ԼԻՈՆՑԻՆԵՐՈՒՆ. — Շինութեանց եւ փայտի արհեստակցական համրակցութեան (Արտէլ) Փարիզի կեդր. վարչութեան նախաձեռնութեամբ՝ Լիոնի մէջ եւս նոյն ճիւղի Արտէլ մը կազմելու համար, ժողով մը պիտի դումարուի այս կիրակի 3 մարտ կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի Սզդ. Ճակատի կեդրոնատեղին, 15 rue de la Rize : Կը հրաւիրուին ներդաղթել փափաքող Bois et Bâtiment-ի բոլոր արհեստաւորները, դործարանատէր թէ դործաւոր : Ներկայ պիտի ըլլայ Փարիզի Արտէլի կեդր. վարչութեան քարտուղար՝ Տրդատ Նշանեան, տալու համար պէտք եղած բացատրութիւնները ներդաղթի մասին :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Samedi 2 Mars 1946 Շաբաթ 2 Մարտ

ԹԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4549-Նոր շրջան Թիւ 278 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇՐԱԳԻՐ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Երէկ ամփոփեցինք Երեւանի Կոմիտէին 1945 Դեկտեմբեր 29 Թուակիր Նամակը, Ներպաղթի կազմակերպութեան մասին:

Ինչպէս իրենք ալ կը խոստովանին, գործին յաջողութիւնը կը պահանջէ «խոշոր նախապատրաստական աշխատանք»:

Կը նշանակէ թէ անոնք որ այս ձեռնարկին դլուխն անցած են կամ պիտի անցնին, կ'իյնան ծանր պատասխանատուութեան մը տակ: Եւ բարոյապէս եւ նիւթապէս:

Առաջին անդամ չէ որ ներպաղթ կը կազմակերպուի: Գիտենք թէ ի՛նչ արժեց վերջինը, այս պաղուքին մէջ, պատերազմէն առաջ: Այն ալ չատ սահմանափակ աստիճանով մը,— 1000 — 1200 հոգի: Արտաքին աջակցութիւններ ալ պակաս չէին այն առեն (Ֆրանսական կառավարութիւն, Ազգերու Դաշնակցութիւն եւն.):

Նամակը յատկապէս կը շեշտէ,— Արտասահմանի «յառաջդիմական եւ բարեգործական կազմակերպութիւնները» այսուհետեւ «պէտք է իրենց ամբողջ գործունէութիւնը ենթարկեն Արտասահմանի Հայերի հայրենիք վերադառնալու գործի կազմակերպման եւ ներպաղթողների նիւթական ապահովման հարցերին»:

«Դէն չպրտելով» չարաբաստիկ եւ փոքրոդի բառը, «յառաջդիմական», կ'ունենանք հետեւեալ եզրակացութիւնը,— պէտք է լարել բոլոր պիտանի ուժերը եւ լծուիլ գործօն աշխատանքի: Առանց որոմ ցանելու կամ արիւն պղտորելու:

Ամէն բանէ առաջ, պէտք է մշակել յատուկ ծրագիր մը, եւ աշխատանքի բաժանում կատարել:

Որքան գիտենք, մինչեւ հիմա պարզապէս արձանագրութիւններ կը կատարուին, տպագիր հարցարանի մը վրայ: Ազգ. Մխիթեան ներկայացուցիչները թաղէ թաղ կամ քաղաքէ քաղաք չրջելով, տեղեկութիւններ կը հաղորդեն եւ յորդորներ կը կարդան: «Որքան չատ դրուիք, այնքան լաւ»:

Երեւանի նամակէն վերջ, անբաւական է դործունէութեան այս եղանակը: Եւ կրնայ տեղի տալ թիւրիմացութեանց:

Երեւան ոչ միայն կ'ուզէ դիտնալ վերադառնալու տրամադիր տարադիրներու թիւը, այլեւ կը պահանջէ ցանկը անոնց «որոնք ձեր կարծիքով առաջին հերթին անհրաժեշտ է փոխադրել Հայաստան»:

Միայն այս պահանջը ինքնին կը ներկայացնէ պատասխանատու դործ մը, որ կը կարօտի լուրջ քննութեան:

Այս տեսակէտէն, դրական դործ մը կատարուած է արդէն եւ կը չարունակուի,— կազմութիւն «արտէլ»ներու (արհեստակցական խմբակցութիւններ):

Այսպէս, հետզհետէ ձեւ ու մարմին կ'առնեն կօշկակարներու, դերձակներու, չինութեանց գործատէրերու եւ բանուորներու եւն. խմբակները, որոնք միեւնոյն տեղ գործիքներ եւ մեքենաներ կը հաւաքեն, միասին փոխադրելու կամ ղբրկելու համար:

Մեր կարծիքով, նախ եւ առաջ այս խմբակցութիւններն են որ ճամբայ պիտի հանուին, եթէ իսկապէս կ'ուզեն երթալ:

Ճետոյ կուգան Հայր. կամ Վերաչինաց Միութիւնները, իրենց ներկայացուցած համրանքով:

Այս ժողովուրդին արմատը, կենսունակութեան աղբիւրը հողն ու դիւղն եղած են: Թչնամին փոչիացուց այդ զանդուածին մեծ մասը, մնացեալն ալ հետզհետէ կը հալի Արտասահմանի մէջ: Անհրաժեշտ է փրկել ինչ որ կարելի է փրկել:

Ուրեմն, դէպի Երկիր,— առաջին տոմսակները բաժնելով այս դասակարգին, որ միեւնոյն առեն կը ներկայացնէ ամէնէն բազմանդամ ընտանիքները: (Երբեք հետաքրքրուա՞ծ էք այս խոնարհ դասակարգին ծնունդներով: Պատերազմէն քանի մը տարի առաջ, Պուլկար Օտտոյի մէկ թաղին մէջ կը հաչուէին 300—350 մանուկներ, 70 ընտանիքի վրայ...): Միայն Մարսէյլը:

Ճետոյ կուգան մասնագէտները,— ճարտարապետ, ճարտարագէտ, իրաւագէտ, քիմիագէտ, եւլեկտրագէտ, բժիշկ, դեղագործ, ատամնաբոյժ եւն.: Եւ միւս «ուսումնականները», անոնք որ անվերջ կը տրանջան ի խնդիր ասպարէզի: Ահա երկիր, ահա լայն ասպարէզ գործունէութեան: Եւ մանաւանդ հոդեկան գոհացում, քանի որ հայրենիքին պիտի ծառայեն:

Շ.

Խայտառակութեամբ, եւ մասամբ նորին...

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋԻ)

Զեմ գիտեր, խմացա՞ք դայթակղութիւնը: — Հռոմի Թրքական դեսպան ճէմալ Հիւսնիւ, Հռոմի Պետական Թատրոնի մէկ օթեակին մէջ կ'ընդունի իտալացի դերասանի մը կինը: Դերասանը, բեմէն կը տեսնէ ամէն ինչ, համբերութիւնը կը սպառի, կը խոյանայ դեսպանին օթեակը, եւ երկու, երեք, կ'ապտակէ իր կինը: Կրկին կը վերադառնայ բեմ եւ կը չարունակէ իր խաղը:

«Էսոչիէթեթտ Փրէս»ի թղթակիցը դէպքը մանրամասնութեամբ, եւ պատկերազարդ, կը հաղորդէ Լոնտոնի թերթերու: Լոնտոնի Թուրք դեսպանատունը, իր կարգին, տեղեկագիր մը կը ղրկէ Թուրքիոյ Արտ. Գործակարութեան: Հռոմ թէ Անգարա, կ'ուզեն փակել խնդիրը, բայց «Թասվիր» կը բողոքէ: Ահա հատուածներ 11 Փետրուարի խմբագրականէն.

— «Քանի մը օրէն կը վերադառնայ Հռոմի մեր դեսպանը, որուն անունին շուրջ զրոյցներ տարածուեցան մասնաւորապէս անգլեւսաքսոն աշխարհի մէջ: Կանգ պիտի չառնենք Հռոմի Օպերային մէջ տեղի ունեցած դէպքին վրայ, որ կրնայ անհիմն կամ չափազանցուած ըլլալ: Ճիշդ ըլլալու պարագային ալ, միամտութիւն պիտի ըլլար սպասել՝ որ դեսպան ճէմալ Հիւսնիւ հաստատէ դէպքը: Գալով փոխկանցլեր Իտալացիներուն, որոնք կ'ուրանան, հիմնովին, միջադէպը,— կարելի չէ հետեւցնել թէ միջադէպ չէ պատահած: Կրնայ ըլլալ նաեւ, որ ամերիկացի թղթակից մը դէշ խաղ մը խաղացած ըլլայ մեր դեսպանին: Այսօր, ի վիճակի չենք վճռական կարծիք յայտնելու:

« Այս խնդրին մէջ, ամէնէն աւելի ցաւալի կը դտնենք Արտաքին Գործակարութեան ընթացքը: Եթէ սուտ էր լուրը, անհրաժեշտ էր հերքել: Եթէ իրողութիւն էր՝ անհրաժեշտ էր օրինական պատիժ տնօրինել ենթակային, քանի որ դեսպան մը արտասահմանի մէջ կը ներկայացնէ բովանդակ Թուրք ազդը եւ Թուրք դրօշը, որոնք պէտք է պաշտպանուին ամէն յարձակումի եւ ղրպարտութեան դէմ:

« Դժբախտութիւն է, որ տարբեր տեսակի դայթակղութիւններ տեղի կ'ունենան, տարբեր երկիրներու մէջ:— Կը տեղեկանանք, օրինակ, թէ Հարաւ. Ամերիկեան պետութեան մը մօտ դեսպան կարդուած Պ. Պետրի Թահիր՝ ճամբորդութեան իր ծախքերուն վրայ 3000 տոլարի յաշելում մը կատարած եւ ետ կանչուած է:— Կ'ըսուի, դարձեալ, թէ Բունաստանի մեր հիւպատոսներէն մէկը՝ չարժանաւոր դնելով փոխադրական գործեր կատարեր է Բունաստանի եւ կղզիներուն միջեւ, եւ այդ պատճառով՝ վերջ տրուեր է իր պաշտօնին: Բերնէ բերան չրջան կ'ընեն սիրարկածներու զրոյցները, օտար դրամներու դայթակղութիւնները:— Կ'ըսուի նաեւ, թէ Ուշինկթընի Թուրք դեսպանատան անհոգութեան հետեւանքով՝ ջուրը ինկած են տնտեսական համաձայութեան բանակցութիւնները, եւ թէ «ի՞նչ պէտք կայ» ըսելով՝ հող լեցուցած եւ փակած են Ուշինկթընի Թուրք դեսպանատան պարտէզը զարդարող աւազանը:

« Բոլոր այս դայթակղութիւնները կը հաստատեն, թէ անհրաժեշտ նախանձախնդրութիւնը ցոյց չենք տար հանդէպ այն մարդոց, որոնք արտասահմանի մէջ Թուրքիան ներկայացնելու կոչուած են »:

ՌՈՒՍԵՐԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ՝ ՀԱՑԿ. ՋԱՐԴԵՐՈՒՆ ....

« Վադքթ»ի խմբագրապետ Երեսփոխան Ասմ Ուս, 5 Փետրուարի Թիւով կը պատասխանէ սովիէթ դիտնական Փրոֆ. Ալոստովի ծանօթ յօդուածին, որ տպուեցաւ «Ցառաջ»ի մէջ եւ կը խորհրդածէ.

— « Երկու Վրացիներէն վերջ՝ հիմա ալ այս Լեւ մէջտեղ: Իբրեւ թէ 100.000 Հայեր կ'ապրէին, 1916ին, Կարսի մէջ, եւ թէ բռնի դրաւեր ենք այդ նահանդները, Ռուսիոյ տակաւ չրջանին:

« Նախ՝ ապացոյցի կը կարօտի այն պարադան, թէ 1916ին 100.000 Հայեր կը բնակէին Կարսի չրջանը:: Ասոր փոխարէն, դիւրութեամբ կարելի է ապացուցանել, թէ այդ Թուականին Թուրք բնակչութիւնը Հայերէն չատ աւելի էր՝ թէ Կարսի եւ թէ դիւղերուն մէջ:

« Համաչխարհային Ա. Պատերազմէն վերջ, Թուրք բանակը ոչ մէկ Թուրք դատ էր ոչ միայն Կարսի, այլեւ այն բոլոր վայրերուն մէջ՝ ուր մըտած էին ռուս բանակները: Օրօրոցի մանուկներն անդամ ոչնչացուցած էին: Այդ օրերուն, մեր Արեւ. Նահանդներուն մէջ բնաջնջուեցան ոչ թէ հարիւր հազարաւոր, այլ միլիոնաւոր Թուրքեր: Թուրք բանակները, իրենց վերադարձին, չնչաւոր կենդանի անդամ չդտան հոն: Դիակներ եւ նեխած կմախքներ միայն կը մնային մէջտեղ: Այսօր իսկ, չատ դիւրութեամբ կարելի է փաստել այս իրողութիւնները: Ոչ Հայերը, ոչ ալ Թուրքերը պատասխանատու են այդ Հայերու եւ Թուրքերու ոչնչացումին: Ռուսերուն կը պատկանի անոնց պատասխանատուութիւնը:

« Մէկ կողմ Թողունք, սակայն, այս հին հաշիւները, ու հարց տանք՝ թէ ի՞նչ եղան այն միլիոնաւոր Թուրքերը, որ կը բնակէին Ռ. Ռուսիոյ սահմաններուն մէջ:

« Եւ մանաւանդ, ինչո՞ւ պնդել թէ մենք բռնութեամբ կղեր ենք Կարսն ու Արտահանը: Ռուսիա ոչ միայն տկար չէր այդ չրջանին, այլեւ դէնքով եւ հնչուն դրամով կ'օդնէր Թուրքիոյ:

Եթէ Մոսկուա կը հաւատայ իր դատին, Թող դիմէ Լոնտոնի ժողովին »:

Մ.

ՍՊԱՆԻՈՑ ԽՆԴԻՐԸ

Ֆրանսական կառավարութիւնը որոչեց բծդուելի ամերիկեան ծրագիրը, որուն համաձայն Ֆրանսա, Անգլիա եւ Մ. Նահանդները հաւաքական յայտարարութիւն մը պիտի ուղղեն Ֆրանքոյի դէմ: Այս առթիւ պիտի յայտնեն թէ երեքն ալ պիտի ճանչնան առժամեայ կառավարութիւն մը, եթէ Սպանիոյ ժողովուրդը տապալէ Ֆրանքօն:

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Մ. Նահանդները համաձայն չեն անմիջապէս խզելու տնտեսական եւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները, երկու պատճառներով.— 1. Այդ խզումին հետեւանքով պիտի տուժէ Սպանիոյ ժողովուրդը, եւ ոչ թէ Ֆրանքօն.— 2. Դաշնակից դեսպանութեանց պահպանումը Մատրիտի մէջ պատեհութիւն պիտի ընծայէ պատրաստ ըլլալու եւ ամէն դիւրութիւն ընծայելու, եթէ Սպանիոյ ժողովուրդը յաջողի տապալել Ֆրանքօն եւ կառավարութիւն մը հաստատել փոխանցման չրջանին համար: Ֆրանսան ընդունելով հանդերձ ամերիկեան ծրագիրը, կը չարունակէ պնդել որ Սպանիոյ խընդիրը Ապահովութեան Խորհուրդին քննութեան յանձնուի: Իսկ Անգլիա կը մնայ միշտ վերապահ, հետեւեալ նկատումներով.— 1. Որ եւ է արտաքին միջամտութիւ պիտի զօրացնէ Ֆրանքոյի դիրքը, փոխանակ տկարացնելու.— 2. Սպանիոյ ժողովուրդը ինք պէտք է որոչէ թէ ի՛նչ տեսակ կառավարութիւն կ'ուզէ հաստատել, հետեւաբար Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանդները պէտք չէ փորձեն որ եւ է «միջանկեալ» կառավարութիւն պարտադրել բռնի:

Անգլիոյ արտաքին դործերու պաշտօնատան մէջ կը կարծեն թէ Սպանիոյ հանրապետական կառավարութիւնը, որ Փարիզ կը գտնուի, այնքան ալ ներկայացուցչական չէ եւ չէ կրցած ապացուցանել թէ ի՛նչ աջակցութիւն կը վայելէ Սպանիոյ մէջ: Հակառակ այս վերապահումներուն, հաւանական է որ Անգլիա փոխէ իր դիրքը, չնորհիւ Փարիզի եւ Ուշինկթընի հետ կատարուած բանակցութեանց:

Մինչ այս մինչ այն, կը վախցուի որ ծանր դէպքեր ծագին Ֆրանքեւսպանիական սահմանադլուխին վրայ, իբրեւ հետեւանք զինուորական համախմբումներու: Սպանիացին հասած համբորդներ կը պատմեն թէ Ֆրանքօ զինուոր համախմբած է ոչ թէ Ֆրանսայի սպառնալու համար կամ վախնալով անոր ուժէն, այլ Թոյլ չտալու որ հաղարաւոր տարագիր հանրապետականներ Սպանիա մտնեն Ֆրանսայէն:

Եթէ հաւատանք թերթերու հրատարակութեանց, 100.000ի կը հասնի այս տարագիրներուն թիւը. բայց այդ չի նշանակեր թէ ամէնը մէկ Սպանիա պիտի խուժեն: Բայց եւ այնպէս, եթէ նոյնիսկ քանի մը հազար զինեալ հանրապետականներ յաջորդ անցնին սահմանը, ապահովաբար ապստամբութիւն մը պիտի պայթի մասնաւորապէս Քաթալոնիոյ լեռնային չրջաններուն մէջ:

× Թանճէրէն կը հետադրեն թէ Սպանիոյ հիւպատոսները կը մերժեն անցագիր տալ այն Ֆրանսացիներուն որ կ'ուզեն Ֆրանսական Մարոք վերադառնալ: Սահմանադլուխի փակման հետեւանքով, առաջին միջադէպը պատահեցաւ ուրբաթ օր, երբ սպանիական իչխանութիւնները Թոյլ չտուին որ Պարսելոնայի Ֆրանս. առեւտրական կցորդը սահմանադլուխէն անցնի, իր պաշտօնավայրը մեկնելու համար: Ընդհակառակն Սան Սէպաստիանի Ֆրանսական հիւպատոսին Թոյլատրուեցաւ անցնիլ միջազգային կամուրջը:

ԱՆԳԼԵՖՐԱՆՍԱԿԱՆ սեզանաւորական համաձայնութիւնը վերջացած ըլլալով, Ֆրանսա 40 միլիոնի անգլ. ոսկի, այսինքն 19 միլիառ 200 միլիոն ոսկեդրամ Ֆրանք փոխադրեց անգլիական դանձին:

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԵՑԱՒ Պէլա Խմբէտի, Հունդարիոյ նախկին վարչապետը եւ ելմտական նախարարը, որ ամբաստանուած էր իբրեւ պատերազմի ոճրագործ եւ հրէակեր:

Անհանգիստ պատիժ կը պահանջեն

Նիւրընպէրկի դատավարութեան վերջին նիստին մէջ, խորհրդային դատախազը լրացնելով իր ամբաստանութիւնները, մահապատիժ պահանջեց 21 կալանաւորներուն համար: Ցետոյ խօսք առաւ ամերիկեան ընդհ. դատախազը, Ճէքսըն, եւ յայտարարեց.— «Գերման ֆաշական կազմակերպութիւնները հինգ միլիոն Հրեաներ ջարդած են առանց խղճահարութեան եւ ընդհակառակն պարծենալով իրենց չհատուցակութեանց համար: Այստեղ իսկ տեսանք մոլեռանդ S. S. զօրավարը, Օլէնտորֆ, որ յայտարարեց թէ միայն ինքը 90.000 հոգի ջարդած է: Հետեւաբար, տեսանը պէտք չէ պարզապէս պատժէ քան թշուառականներ: Ճառայիկայ պատերազմը պիտի ծնի այն կազմակերպութիւններէն զոր վարած են անոնք, եթէ մենք օրինակելի, խիստ եւ անողորմ դատապարտութեամբ մը անոնց անդամներուն ճեռքէն ընդմիշտ չխլենք ամէն միջոց արիւնահեղութեանց մատնելու Եւրոպան եւ ամբողջ աշխարհը»:

Դատախազը այս առթիւ յիշեց թէ բոլոր կառավարութիւնները օրէնքներ սահմանած են այն ընկերակցութեանց դէմ որ կը փորձեն իրենց վնասակար կամքը պարտադրել, եւ աւելցուց.— «1924 Մայիս 9ին, Գերմանիոյ արդարադատութիւնը ինք վճիռ մը արձակեց որով ամբողջ ազգային-ընկերվարական (նացի) կուսակցութիւնը կը հըռչակէր ոճրագործ կազմակերպութիւն մը»:

× Երկուշաբթի օր պիտի սկսին խօսիլ պաշտպան փաստաբանները: Ռիպպէնթրոպի փաստաբանը պահանջեց իրրեւ վկայ կանչել Ջըրչիլը, որուն ուղիղ հարցումներ պիտի ուղղէ իր փոխանորդեալը: Դատարանը մերժած ըլլալով այս պահանջը, ամբաստանեալը զրաւոր յանձնած է իր հարցարանը, որ կը պարունակէ զանազան դիւանագիտական խօսակցութիւններ, սկսեալ 1937էն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՋԻՒՆ - ՋՄԵՌԸ վերսկսաւ փարիզի մէջ: Հինգշաբթի կէս օրէն վերջ առաւ ձիւն տեղալ, թանձր խաւի մը տակ ծածկելով բոլոր փողոցները եւ տանիքները: Ձիւնը չարունակուեցաւ երկիւ ալ:

ՊՈԼՈՑ թերթերը կը գրեն թէ եղած դիմումներուն վրայ, Թուրքիոյ Ազգ. ժողովը օրինագիծ մը պատրաստած է, վարչապետին հրամանով, ամէն տեսակ չհատուցքէ եւ կալուածատուրքէ ազատ կացուցանելու համար փոքրամասնութեանց դպրոցները: Մասնաւոր յանձնաժողովները վաւերացուցած են այս օրինագիծը, որ անմիջապէս յանձնուած է Ազգ. ժողովին: Մինչեւ օրինագծին վաւերացումը, հրամայուած է յետաձգել փոքրամասնութեանց, հետեւաբար եւ հայկական դպրոցներու յետնեալ չհատուցքերու դանձումը: «Ճիւմհուրիէթ» եւս կը հաստատէ այս լուրը, աւելցնելով թէ երեք ամիս պայմանաժամ տրուած է:

ԵԳԻՊՏՈՍի կառավարիչը արդիլեց երկուշաբթի օրուան համար ծրագրուած գործադուլը որ պիտի կատարուէր յարգելու համար անցեալ շաբթուան զոհերուն յիշատակը: Կառավարութիւնը յանձնարարեց թերթերուն զգուշանալ խորովայոյզ հրատարակութիւններէ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ բրիտանական չրջանին հրամանատարը, մարէշալ Մոնթկոմըրի, Լոնտոն գնաց, խորհրդակցելու համար կառավարութեան հետ, իր չրջանի պաշտպանութեան մասին, որ անելի մը մատնուած է, ինչպէս հաղորդած էինք երէկ: Անգլիոյ մէջ կը վախնան որ եթէ խորովութիւններ ծագին, օրապահիկի կրճատման հետեւանքով, պիտի ուշանայ բրիտանական զինուորներուն արձակումը: Զորս դաշնակից պետութիւնները կը խորհին հաւասարեցնել օրապահիկները ամբողջ Գերմանիոյ մէջ:

ԵԿԱՄՈՒՏԻ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ յայտարարութիւնները պիտի սկսին մարտ 10էն սկսեալ, համաձայն մասնաւոր հարցարաններու որոնք տրամադրելի են քաղաքապետութեանց մէջ:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ սակերը աւելցան մարտ 1էն սկսեալ: Նոր դիներն են Ա. կարգ 2.60 իւրաքանչիւր քիլոմեթրը, Բ. կարգ 1.70, Գ. կարգ 1.30: Բաժնեգրութեան եւ չարաթական տոմսակներու դիները չեն փոխուած:

Ա. ՄԻՈՒԹՒԻՆԸ բարեկամութեան եւ փոխադարձ օգնութեան դաշնագիր մը կնքեց Մոնկոլիոյ հետ, տասը տարուան համար:

ԸՆԴՀ. ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐ պիտի կատարուի ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, Մարտ 9—10ին (չարաթէն կիրակի): Հարցարաններ կը բաղկանայ 17 կէտերէ: 400.000 պաշտօնեաներ պիտի աչխատին այս դործողութեան համար եւ 500 թոն թուղթ պիտի սպառի: Ֆրանսայի առաջին մարդահամարը կատարուած է 1801ին, Նափոլէոնի օրով, իսկ վերջինը տեղի ունեցաւ 1936ին: Եթէ պատերազմ չըլլար, 1941ին ալ պիտի կատարուէր:

ԹՂԹԱԴՐԱՄԻ չրջաբերութիւնը 1.373.000.000 ֆրանք պակասած է, բաղդատելով անցեալ շաբթուան հետ: Թերթերը կը գրեն թէ որոշ բարելաւում կը նչմարուի:

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷԼ.— Փետրուար 17ին տեղի ունեցաւ Մարսէյլի Կապոյտ Խաչի քաղաքի մասնաճիւղի կազմակերպած ցերեկոյթը, Սալօն Փէլիսիէի մէջ: Սրահը լեցուած էր ժամանակէն առաջ, յորդելու աստիճան: Շատեր ստիպուեցան ետ դառնալ: Վարչութեան կողմէ Տիկին Շահպաղեան բացումը կատարելով, ակնարկ մը նետեց հայ կնոջ կատարած դերի մասին Օսմանեան Սահմանադրութենէն վերջ վասպուրականի մէջ, ուր Վռամեանի, Իշխանի եւ Արամի անմիջական չունչին տակ հայ կինը ասպարէզ կուգար իր պարտականութիւնը կատարելու համար: Ապա հրաւիրեց զօրավիգ կանգնիլ Կապոյտ Խաչին, որովհետեւ, ան նեցուկն է ծերին, հիւանդին, անկարին եւ որբին: Տիկին Շահպաղեանի բացման խօսքը արժանացաւ ջերմ ծափերու:

Գեղարուեստական բաժինը չատ ճոխ էր, — երգ, արտասանութիւն եւ նուագ: Նախ երգչախումբը երգեց «Մաղկիր աղատ իմ հայրենիք»ր եւ քանի մը ուրիչ երգեր: Ցետոյ, ուղերձ մը ըրաւ Օր. Խանճեան: Օր. Ցարութիւնեան արտասանեց Հայաստանի գրողներէն ոտանաւոր մը, յետոյ «Կարօտ Հայրենի»: Օր. Ա. Սէրէնկիւլեան արտասանեց Սիամանթոյի «Ա՛ի մը մոխիրը» եւ «Պարը»: Պ. Հր. Բալուեան, ներկաներու փափաքին ընդառաջ երթալով, դուէց Կապոյտ Խաչը եւ Մարսիլահայութիւնը, որ հաճոյքով եւ եռանդով կը մասնակցի ազգային բոլոր ձեռնարկներուն: Այս առթիւ կոչ ըրաւ ներկաներուն քաջալերել Կապոյտ Խաչը, իր բոլոր ձեռնարկներուն մէջ:

Ապա, աճուրդի դրուեցաւ թէյի գեղեցիկ սպաս մը, որ կարճ ժամանակի մէջ բարձրացաւ մինչեւ 40.350 ֆրանքի: Շահեցաւ Պ. Աչրաֆեան: Այս աճուրդին իրենց եռանդուն մասնակցութիւնը բերին նաեւ Պ. Պ. Թաղոսեան, Փափազեան, Տէր Վարդանեան, Վազդէն, Պուլղ. Օտտոյի սանուհիները, Հ.Ց.Դ. Շրջ. կոմիտէն, Նոր Սերունդը եւն:

Հանդիսականները նախապէս հիւրասիրուեցան գաւաթ մը ճերմակ դինիով, եւ կարկանդակով, նուիրուած Կապոյտ Խաչի կողմէ: Ցետոյ ներկաները առաւօրէն վայելեցին Կապոյտ Խաչուհիներու պատրաստած ճոխ սիւֆէն իր համեղ թերթանուշով, կարկանդակներով, զանազան դինիներով եւ նարինջներով: Պիւֆէէն եւ աճուրդէն գոյացած դումարով կը կարծեմ որ Կապոյտ Խաչը կրցաւ ունենալ այն կոկիկ դումարը զոր կը սպասէր ներկաներու առատաձեռնութենէն:

Երեկոյեան պարերը, դեկավարութեամբ Պ. Զէօրէքճեանի նուագախումբին չարունակուեցան մինչեւ դիշերուան ժամը 10: Ներկաները մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ:— Թղթակից

Հ. Ց. Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»

ՏԻՍԻՆ.— Հ. Ց. Դ. Տէսինի կոմիտէի հովանաւորութեամբ կազմուեցաւ «Նոր Սերունդ»ի մասնաճիւղը, 22 վաւելուն երիտասարդներով, որոնք բաժնուեցան երկու խումբերու, «Րաֆֆի» եւ «Վարդան Մամիկոնեան»: Վստահ ենք որ հետզհետէ պիտի աւելնայ անդամներու թիւը: Ղեկավարութիւնը յանձնուած է ճեռնհաս ընկերներու,, որոնց հսկողութեան տակ պիտի կազմակերպուին Հայոց պատմութեան եւ Հայկ. մշակոյթի դասախօսութիւններ: Կը մաղթենք որ «Նոր Սերունդ»ը իր կարգապահութեամբ եւ ընկերասիրութեամբ օրինակ հանդիսանայ ուրիչներու:

Սարոս

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. Եդիպատացի կոմիտէն ընդհ. ժողովը կը հրաւիրէ Փարիզի ընկերները այս չարաթ, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԿԻԼԻԿԻՈՑ ՀԱՑՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ընդհ. ժողովը՝ Մարտ 10ին, կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ինStudio Caumartinի սրահին մէջ, 19a rue Caumartin: Բոլոր կիլիկիացի երկսեռ հայրենակիցները կը հրաւիրուին սոյն կարեւոր ժողովին:

ՑԵՐԵԿՈՑԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հայ Կապոյտ Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ, 10 Մարտ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11.30, Ivryի Salle des Bains Douchesի մէջ: Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն, երեք վարագոյր «ԱՆՈՒՇ»էն: Պարերը կը սկսին ժամը 6ին: Առատ պիւֆէ դիւրամատչելի դիներով: Մուտք 75 ֆրանք:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է թէյասեղան մը Մարտ 3ին, ժամը 2.30ին Salle «Aux Sports», 157bis rue Jean - Jaurès, Maison Alfort: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը խօսի Տիկին Է. Բիւզանդ: Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Ecole Charenton, օթօպուս 181, իջնել վերջին կայարանը:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Լիոնի եւ Մէն Շամոնի Մալաթիոյ Կրթ. Ընկ. մասնաճիւղերու պատգամաւորներու նախաձեռնութեամբ խորհրդակցական ժողով մը գումարուեցաւ փետրուար 3ին Հայ Երիտասարդաց սրահը: Ներկայ էին բոլորը, բացի քանի մը բանաւոր բացականերէ: Նախագահ Հայր Ոսկիեանի բացման խօսքէն վերջ ձայն տրուեցաւ ներկայացուցիչ Պ. Պ. Տէր Պողոսեանի եւ Մ. Կէզիւրեանի՝ որոնք իրենց հայրենասէր խօսքերով թելադրեցին երկու կողմերուն հաւասարաբար, վերակազմել Մալաթիոյ Կրթ. Ընկ. Վալանսի մասնաճիւղը: Այս առթիւ ընտրուեցաւ երեք հոգինոց ժամանակաւոր վարչութիւն մը եւ ընդունուեցաւ հետեւեալ բանաձեւը:— Ժամանակս ճանչնալ Նիւ Եորքի կեդրոնը, չանտեսել Փիլիվլէնտի Հարազատ կեդրոնը, չուտով դումարել Ֆրանսական չրջ. ժողով ու հոն որոշել Ամերիկայի երկու կեդրոններուն միացման կենսական հարցը:

Ժամանակաւոր վարչութեան հրաւէրով Փետր. 15ին ընդհ. ժողով տեղի ունեցաւ Հայոց մատուռին մէջ (75 հոգի) եւ մնայուն վարչ. անդամներ ընտրուեցան, Պ. Պ. Շ. Հայտազործեան, Ֆ. Սիրանեան, Ց. Չէքէմեան, Մ. Պըլըդեան, Մ. Տէր Կարապետեան, Մ. Դաւիթեան, Ս. Անտոնեան: Ձերմապէս յանձնարարուեցաւ վարչութեան ամէն չանք ի գործ դնել, ապահովելու համար հայրենակիցներու միասնականութիւնը, մասնաւորապէս Ամերիկայի մէջ: Քուէարկութեան արդիւնքը այդ ուղտահուրիւնը կը ներչնչէ:— Հուր-Հեր

«ՑԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷՆ.— Ալֆորվիլէն Տիկին Վերժին Ադամեան մէկ տարեկան «Ցառաջ» կը նուիրէ Տիկին Տ. Պետրոսեանի, Ամերիկա:

Հ. Ց. Դ. ՎՌԱՄԵԱՆ կոմիտէն խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պ. ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱԱԼԱՆԵԱՆի անակնկալ մահուան առթիւ, ընկերներ Ա. եւ Մ. Ասլանեաններու, իր զաւկին Պ. Վռամի, այրիին եւ բոլոր պարագաներուն:

ՊԱՆԵԼՕ ՔՈՇԱՆԻ ՅՐ. ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Գալֆաեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, 250 ֆրանք, Պ. Սրամ Վասիլեանի տիկնոջ մահուան առթիւ:

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ը ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի «Շանթ» թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ «Վարդանանց պատերազմը» 5 արար, Մարտ 4ին, Բ չ օր, Պօմոնի «Սինեմա Պլօրէալ»ի մէջ, ճիշդ ժամը 8.30ին, իսկ ՄԱՐՍԷՑԼԻ մէջ 7 մարտին Եչ. օր, սալօն Մաղնոյի մէջ 88 rue d'Aubagne, ժամը 8.30ին, դեկավարութեամբ Վ. Տ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի: Գիները՝ 50 եւ 100 ֆրանք:

ՀԱՑ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՀՐՋԱՆԻ Սկաուտներու 15րդ տարեկան ցերեկոյթը՝ այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 14.30ին, Սալ տը լա Շեմիի մէջ, 28bis Rue St. Dominique, Paris (7): (Métro Invalides): Կը նախագահէ Պ. ՄԱՐՔ ՍԱՆԻԷ անդամ սահմանադիր ժողովի: Կը մասնակցին Ֆրանսական եւ օտար սկաուտական կազմակերպութիւններ: Թատերական ներկայացում, բանակումի կրակ: Սկաուտական նուագախումբ: Երգ, պար, արտասանութիւն: Մուտք 200, 100 եւ 50 ֆրանք:

Վերապահ Գ. ՏԻՐՎԻՇԵԱՆ

Կը խաղայ պատմական դործ մը, ՏՕՆ - ԺՈՒԱՆ Թատերդութիւն 5 արար (Մօլիէռ), փարիզահայ դերասաններու ընտրանիին հետ: Մարտ 4ին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին Théâtre d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna (métro Iéna): Գիները՝ 200, 100 եւ 50 ֆրանք: Տոմսերը կը ծախուին սովորական վայրերը եւ կազմակերպութեան մօտ: K. Dervichian, 32 rue des Ecoles, Paris, (Tél. Odé. 17-00):

ՄԻԽԻԹԻԱԼԻԹԻ ՇՐՋԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ, կիրակի 10 Մարտ, ցերեկոյթ ժամը 3ին, ԽՈՐԻՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, մասնակցութեամբ Տիկին Լաթիֆեան, Օր. Միհասեան, Օր. Մառի, Պ. Պ. Մաքսուտեան, Գրիգոր Վահան, Լաթիֆեան, Բարիլոյսեան, Պաղտասարեան, Պետրոսեան, Մարիճեան, Մուրատեանի կը ներկայացնէ՝

Տրիլբի

Ֆէյի տրամը 5 արար

Տոմսերը կը ծախուին՝ Հրանտ Սամուէլ 51 rue Monsieur le Prince, tél. Dan. 88-65, ֆօթօ ֆէյիս՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle. Lou. 69-83:

ԿՈՒԶՈՒԻ լաւ վճարումով վարպետ դերձակ մը արհեստանոցի համար: Գրել Bedikian, 4 rue Adoul. Pau (B. P.):

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 -
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵՒՄՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Dimanche 3 Mars 1946 Կիրակի 3 Մարտ

ԹՂ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4550-Նոր շրջան թիւ 279 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՒԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՔ ՂՂԱՄԱՆԵՐ ՉԵՆՔ

Պիտի չաբունակենք պայքարը յանուն լեզուի անկախութեան, որքան ալ քրթմնջեն ասոնք ու անոնք։ Սկսէն թէ ձախէն։

Եւ պիտի դառնանք անխնայ մանաւանդ անոնց հանդէպ, որ գիտնալով հանդերձ թէ անդարմանելի չարիք մը կը գործուի, սուտ - խեղդ կը ձեւանան։ Կամ տարրական պարկեշտութիւնը մկկդի դրած, ճակատ կը յարդարեն ա՛յս հարցին մէջ ալ, հաճոյք պատճառելու համար իշխանաւորին։

Ոչ կուսակցական պայքար է այս, ոչ ալ «հակահայաստանեան» խաչակրութիւն, ինչպէս հասկցնել կ'ուզեն դոյզնգոյն ժամկոչներ եւ լուսաբարներ։

Լեզու թէ ուղղագրութիւն, բառ թէ տառ կովկասի մէնաշնորհը չեն, ինչպէս չէին երէկ։ Իսկ լեզուական մաքրութեան պայքարը առ նուազն 50 տարուան պատմութիւն ունի։

Ըսած ենք այլուր եւ այս էջերուն մէջ ալ, տարբիներով, ինչպէս քանի մը չաբաթ առաջ,— Օտարաբանութեան եւ թաթարաբանութեան մէջ մենք խորութիւն չենք դներ երէկուան եւ այս օրուան միջեւ։ Մենք նոյն վճռականութեամբ ծառացած, պայքարած ենք բոլոր անոնց դէմ որ կ'աղճատեն, կ'այլանդակեն լեզուն, խառնիճաղանճի մը վերածելով զայն, իրրեւ հրապարակագիր, դրագէտ, բանաստեղծ, վարժապետ կամ ակադեմական։ Ըլլան Դաշնակցական, Հնչակեան, համայնավար թէ բոլորսիրական։ Երիտասարդ կամ ծեր։ Օրինակներ ալ տուած ենք, ամէն մէկէն։

Ինչ տեսակ ակադեմականներ ալ նստած ըլլան Հայաստանի մէջ, իրաւունք չունին լեզուն անճանաչելի դարձնելու իրենք իրենց գլխուն։ Կրնան շատ բան գիտնալ, բայց ամէն բան չեն գիտեր։ Եւ ամէն բան չեն։

Ապացոյց՝ այն բառերը որ կը վխտան Երեւանի բոլոր հրատարակութեանց մէջ, իրենց իսկ հաւանութեամբ եւ թելադրութեամբ։

Օր մը եթէ կարելի ըլլար ամփոփել եւ հրատարակել այդ նեղմիտ, անտեղի, իսկապէս յետադիմական «նորաբանութիւնները», օտար հայդէտներն անգամ պիտի ըմբոստանային։

Այդ բառերուն մէջ, հարիւրին երեքն անգամ պիտի չկրնան արժեցնել, իրրեւ անհրաժեշտ կամ անփոխարինելի։ Ոչ լեզուաբանութեամբ, ոչ քերականութեամբ։ Ոչ ալ գիտութեան կամ արդիացման պատրուակներով։

Էվակուացնե՞լ, օկուպացնե՞լ, զավթե՞լ, կոմբինացնե՞լ, ռեսբուպլիգա՞, ռէվոլիւցիա, պարտիա, մոբիլիզացիա, օկուպացիոն դիվիզիա...

Շարեցէ՛ք, չարեցէք եւ կարմրեցէք,—

Դո՛ւք, ալեզարդ կամ երիտասարդ ակադեմականներ, որ գիտութիւնը կը չփոթէք իմաստակութեան հետ։

Դուք, հայրենասէ՛ր եւ ուղեկից գրոց-բրոցներ Արտասահմանի, որ «ոչ» ըսելու քաջութիւնը չունիք այսքան պարզ եւ անվիճելի հարցի մը մէջ անգամ։

Եւ դո՛ւք, աւելի բարեմիտներ, որ, աչօք - բացօք ականատես՝ յարաճուն չարիքին, կը գոհանաք տնավարի հառաչանքներով։ Կը վախնաք որ դիրք բռնած կ'ըլլաք...

Ոչի՛նչ։ Թող մեր պարագան ըլլայ ահազանգ հնչեցնել պարբերաբար։ Զաղկել, ծաղրել, վարկաբեկել այն բոլոր խեղկատակութիւնները որ կը կատարուին Երեւանի մէջ, լեզուի եւ ուղղագրութեան անդաստանին վրայ։

Ամբողջ սերունդներ են որ կը խօսին մեր մէջ, այս պայքարին մէջ։ Սերունդներ որոնք իրենց երակները քամեցին այսօրուան հասուն եւ ճկուն, ճոխ եւ ինքնավար, ինքնուրոյն աշխարհաբարը կերտելու համար։

Մենք պիտի չիշեցնենք անդադար, թէ մայրենի լեզուի եւ ուղղագրութեան հարցին մէջ, երեւանցիները պարզապէս բռնութիւն է որ կը կատարեն, առանց նկատի առնելու Հայկական Արտասահմանի ձայնը։ Անոր վաւերական տեսակէտները ու իրաւունքները։ Եւ մանաւանդ անոր դարաւոր վաստակը։

Մեր պայքարը շատ աւելի հայրենասիրական է, քան ուրիշներու դեռնաքարշ, ստրկամիտ չոդոքորթութիւնը։

Մենք «ղուամ»ներ չենք։

Շ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

Պատկերներ օրուան կեանքէն

Շատ բաներ կան այստեղ որ զարմանալի կը թուին Ֆրանսայէն եկողի մը համար։ Օրինակ, ճաշարաններուն եւ թէյարաններուն առջեւ երկարող պոչը։ Ինչ են այն Անգլիացիները որ տոնը կը ճաշեն, ուտեստի նուազութեան պատճառով։ Տասը ամիս է որ պատերազմը վերջացած է եւ տակաւին սննդեղէնի առատութիւն չկայ։ Այդ պատճառով, ժամը 12էն 2 ժողովուրդը — ամէն դասէ — համբերութեամբ եւ պաղարիւն կը սպասէ։ Ճաշարանները կուտան միայն մէկ տեսակ կերակուր եւ մէկ անուշեղէն։ Ամէնէն հասարակ բանուորն իսկ կրնայ ճաշել, օրինակ Ռիբ կամ Ռլարիճ, քանի որ միշտ գինը նոյն է, 5 շիլին կամ 120 Ֆրանք։ Եթէ չաբաթ օր մը ուզէք ժամը 4—5ի թէյ մը առնել, դրեթէ անկարելի է, Ամէնէն քիչը 200—300 հոգիի ետին պիտի կենաք։ Իսկ եթէ կ'ուզէք ճաշել, ժամը 6ին կը մտնէք որ եւ է ճաշարան, այլապէս անօթի առն կը վերադառնաք։

Զարմանալի եւ նոյնքան հաճելի է տեսնել փոխադրութեան դիւրութիւնը։ Ամբողջ քաղաքը կորսուած է «պրս»երու (օթօպիւս) բազմութեան տակ։ Ծճողուած կառախումբեր կամ «պըս»եր դրեթէ չկան։

Անգլիացիին համար բնական կը թուին այս ամէնը։ Ան համոզուած է թէ համբերութիւնը լաւագոյն միջոցն է, որպէսզի կառավարութիւնը աստիճանաբար բարելաւէ պայմանները։

Խանութներուն մէջ կը տեսնէք առատ ապրանք ամէն տեսակէ։ Մասնաւորաբար ուշադրութիւն կը գրաւեն կերպասները, բայց անկարելի է առանց առանց տալու համապատասխան կտրոնները։

Գեղարուեստական կեանքը կարելի չէ բաղդատել Փարիզի հետ։ Աչխարհի ամէնէն մեծ քաղաքին օփերան կլեց է Հալլին եւ դրեթէ աննշմարելի, ինչ որ տարօրինակ կը թուի եւ որոշ յուսախաբութիւն կը պատճառէ։ Չորեքչաբթի իրիկուն կատարուեցաւ Covent Gardenի բացումը, շատ դեղեցիկ balletով մը, որուն ներկայ էր արքայական ընտանիքը։ Մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց խումբը որ բացակայ էր Լոնտոնէն, մօտ 8 ամիսէ ի վեր։ Ժողովուրդը պոչ բռնած էր նախորդ իրիկուան 5էն մինչեւ ներկայացման ժամը, այն ալ ոտքի վրայ տեղ ունենալու համար։ Մինչեւ Մայիս արդէն ամբողջ տեղերը բռնուած են։ Այս այն խումբն է որ քանի մը բացառիկ ներկայացումներ տուաւ մէկ տարի առաջ, Փարիզի մէջ։

Սինեմաներէն ներս մտնելու համար պոչ բռնելու պէտք չկայ, բացի չաբաթ օրերէն, երբ ուրիշ բան չես կրնար ընել եթէ ոչ տունը նստիլ։ Մարդիկ այստեղ չեն գիտեր ելեկտրական հոսանքի ընդհատումէն ծագած նեղութիւնները եւ զրկանքները։ Թէեւ թերթերը կը գրեն թէ Լոնտոնը միայն մէկ չաբթուան ածուխ ունի, բայց որ եւ է կրճատում չկայ եւ ամէնէն հասարակ տուներուն մէջ իսկ առատ եռացած ջուր կը վազէ։

Մեծ սինեմայի մը առջեւ միշտ կը դտնէք կարդի սպասող ժողովուրդը։ Հոն կը ներկայացուի Պէլնըբրա Շոյի Ceasar and Cleopatraն, որուն համար ծախսուած է ոչ նուազ քան մէկուկէս միլիոն ոսկի։ Նկատի պէտք է առնել որ Իրլանտացի գրագէտը 50 հազար ոսկի կը պահանջէ, տեսարանը եւ խօսակցութիւնը գրելու համար։ Խաղը սպասուած գնահատութիւնը չգտաւ գեղարուեստասէր հասարակութեան առջեւ, եւ շատեր նոյնիսկ խստօրէն քննադատեցին եղած չհայլութիւնը։ Իրլանտացի դերասանուհի Վիվիըն Լի, որ այնքան յաջող էր «Հովին հետ կ'երթան» (Gone with the wind) ի Սքարլէթի դերին մէջ, չէր կրցած պէտք եղած տագնապը ցոյց տալ Կղէոպատրայի դերին մէջ. ժապաւէնը, գունաւոր, զեղեցիկ էր եւ տեսարանները շատ բանաստեղծական։ Թէեւ մինչեւ Եգիպտոս ճամբորդած էին իրականութեան գոյն մը տալու համար ամբողջութեան, բայց տեղ-տեղ զարդարանքը քիչ մը շատ արուեստական կը թուէր։ Այս բոլորը պատճառ մը չէ որ օրը երեք անգամ ժողովուրդը չեցնէ շարժանկարի ընդարձակ սրահը։ Վստահ եմ որ խաղը նոյնքան յաջողութիւն պիտի դտնէ Փարիզի մէջ։

Օր չանցնիր որ նորութիւն մը չգրաւէ օտարականին ուշադրութիւնը։ Լոնտոն եւ Փարիզ, իրարու այնքան մօտ, բայց իրարմէ այնքան հեռու, ամէն տեսակէտով։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՒԵԱՆ

Մոսկուա չի պատրաստակամը

Մոսկուայի անթելը հետեւեալ զեկոյցը հաղորդեց Մարտ 1ին.— Խորհրդային հեռագրական դործակալութիւնը արտօնուած է յանուցանելու թէ Փետրուար 25ին Իրանի վարչապետ Ղաւամ Սալթանէի հետ եղած խօսակցութեան մըտատեն, անոր հաղորդուեցաւ խորհրդային կառավարութեան հետեւեալ որոշումը,— Մարտ 2ին պիտի սկսի խորհրդային զօրքի մէկ մասին պարպումը Իրանի այն նահանդներէն ուր կացութիւնը բաղդատաբար աւելի հանդարտ է, այսինքն Մէշէտի, Շահրուտի եւ Սէմնանի շրջաններէն, Իրանի արեւելեան կողմը։ Գալով միւս շրջաններու մէջ գըտնուած զինուորներուն, անոնք պիտի մնան Իրանի մէջ մինչեւ որ կացութիւնը պարզուի»։

Անգլեսաքսոն մամուլը կը դրէ թէ այս որոշումը մեծ ահաճութիւն պատճառեց Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ, մանաւանդ որ ամերիկեան զինուորներ արդէն քաչուած են քանի մը չաբաթ առաջ, իսկ անգլիական վերջին զօրամասը (600 հոգի) հեռացած պիտի ըլլար երէկ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Լոնտոն եւ Ուշինկթըն պիտի բողոքեն, դիտել տալով թէ Մ. Միութիւնը կը խախտէ 1942 Յունուար 29ի դաչինքը, որ կը տրամադրէ դաշնակից զինուորները քաչել պատերազմի դադարումէն վեց ամիս վերջը։ Մասնաւորապէս Լոնտոնի մէջ չատ վրդովուած են եւ կը կարծուի թէ կառավարութիւնը յայտարարութիւն մը պիտի ընէ մօտերս։

Իրանեան պատուիրակութիւնը, որուն կը նախագահէ վարչապետը, Մոսկուայէն պիտի մեկնի Մարտ 5ին։ Ստոյգ տեղեկութիւններ կը պակսին բանակցութեանց արդիւնքի մասին։

Հեռագրի մը համաձայն, Թաւրիզը պարպուած է մասամբ, իսկ Ախթապատի խորհրդային զինուորներուն թիւը կրճատուած։

Խ. Միութիւնը Միջերկրականի մէջ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ խորհրդային դեսպանը առաջարկած է վարչապետին՝ նաւակայան մը տրամադրել Երկոտասան կղզիներուն մէջ, Տուսիոյ առեւտրական նաւերուն համար։ Մոսկուան ալ իր կարգին ուտեստ եւ ուրիչ ապրանքներ պիտի ճարէ Յունաստանի։

Պատասխանելով հարցումի մը, վարչապետ յայտարարեց.— «Արդարեւ, բաբեկամական զրոյցի մը ատեն, խորհրդային դեսպանը իր անձնական կարծիքը յայտնեց, սակայն բացորոշապէս հասկցուց թէ պաշտօնական հրահանգ չունի»։

Հակառակ վարչապետին այս յայտարարութեան, Աթէնքի քաղաքական շրջանակներուն մէջ դիտել կուտան թէ տրամադրութիւնները չօչափելու այս ձեւը մաս կը կազմէ արդի դիւանագիտութեան եւ թէ խորհրդային իշխանութիւնը կը հետեւի ցարական Ռուսիոյ, որ 50 տարի առաջ իրրեւ նաւակայան պահանջած էր Փարօքինա նաւահանգիստը, Փարոս կղզիին մէջ (Եգէական ծով)։ Ան առին ձախողեցաւ այս ձեռնարկը, թէեւ Ռուսիոյ Օլկա դքսուհին Յունաստանի թագուհին էր։

× Կ'ըսուի թէ պիտի յետաձգուին Յունաստանի ընտրութիւնները որոնք նշանակուած են Մարտ 31ի համար։

Խ. Միութիւնը եւ Մ. Նահանգները

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը ճառ մը խօսելով, ազդարարեց թէ «միայն սխալներու աննկարելի ողբերգութիւն մը» կրնայ ծանր ընդհարում ստեղծել Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան միջեւ։ «Հակառակ մեր կենցաղի տարբերութեանց, մեր ժողովուրդը կը հիանայ մեր դաչնակիցներուն վրայ, կը յարգէ զանոնք եւ կ'ուզէ չարունակել բարեկամութիւնը։ Բայց, յանուն աչխարհի խաղաղութեան եւ մեր աւանդական բարեկամութեան, պէտք է բացորոշապէս յայտնենք թէ Մ. Նահանգները պիտի պաչտպանեն Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան դաչինքը։ Մենք չենք ուզեր եւ չենք կրնար մեկուսի կենալ, եթէ բռնի ուժ կամ սպառնալիք ի գործ դրուի, հակառակ Դաչինքի նպատակներուն եւ սկզբունքներուն։ Մենք իրաւունք չունինք մեր զինուորները պահելու ուրիչ դերիչխան պետութեանց հողերուն վրայ, առանց անոնց ազատ հաւանութեան։ Մենք պէտք չէ անտեղի կերպով երկարաձգենք խաղաղութեան կատուցումը եւ չարունակենք մեր զինուորները պարտադրել փոքր, աղքատացած պետութեանց։ Մենք պէտք չէ ջլամարտ մը մղենք, ռազմագիտական նպատակներ դլուխ հանելու համար»։

Նախարարը այս առթիւ հաստատեց իր անցեալ օրուան դիտողութիւնը, — թէ Խ. Միութիւնը իրաւունք չունէր մեքենաներ առնել տանելու Մանչուրիայէն։ Յետոյ խոստովանեցաւ թէ ամէն բան խաղաղ չէր Միացեալ Ազգերու վերջին ընդ-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ի՞ՆՉ Է ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ Ի՞ՆՉ Կ'ՈՒԶԵՆՔ ԵՐԻՏԱՍ ԱՐԴԻՒԻԹԵՆԷՆ

Ով որ հետեւած է «Ծառայ»ի դպրոցին՝ առաջին օրէն, թերեւս նկատած է որ քիչ մը չատ կը յեղյեղուի «Երիտասարդութիւն» բառը խմբագրականներու եւ դիմաւոր յօդուածներուն մէջ, — եւ եթէ ընթերցողը արուեստագէտի երեւակայութիւն ունի, բոլոր այդ դրուածներէն ներշնչուած՝ «Ծառայ»ի սպասած այդ երիտասարդը պիտի հագուեցնէր հէքեաթային իշխանի մը զգեստաւորումով, կապտաւուն աչքեր, խոյր ի գլուխ, ոսկի մականի ձեռին:

Ի՞նչ նպատակ կը հետապնդէ «Ծառայ»ը իր այս երիտասարդապաշտութեամբ:

Ծառայիկային, հայ երիտասարդութեան պատմութիւնը ներկայացնելու ժամանակ, առիթ պիտի ունենամ ցոյց տալու այն կախարդական եւ հրաշալի ակը, զոր ոմանք պիտի անուանեն Ազդակ, ուրիշներ՝ Ազատամարտ, ուրկէ իր բխումը կամ ներշնչումը կ'առնէ երիտասարդ գրականութիւն մը Մեհեան անունով, եւ երիտասարդ հրապարակագրութիւն մը Հ. Ց. Դաշնակցութեան ազգային - ընկերային հանգանակով: Այդ ներկայացման մէջ պիտի գտնէք «Ծառայ»ի երիտասարդապաշտութեան բացատրութիւնը:

Բայց նախ անհրաժեշտ է տալ երիտասարդական չարժումներու պատմութիւնն ու վարդապետութիւնը, համաձայն զանազան ժողովուրդներու, հին ու նոր:

Տարիներէ ի վեր, նիւթ կը հաւաքեմ նման աշխատանքի մը համար, եւ այժմ ձեռքիս տակ ունիմ բազմաթիւ հատորներ, ինչպէս նաեւ պարբերականներու մէջ հրատարակուած լուրջ ուսումնասիրութիւններ, որոնց համադրութիւնը տալ՝ պիտի նշանակէր մօտ 500 էջնոց գիրք մը նետել հրապարակ: (Հարկ է արձանագրել այստեղ թէ ո՛չ այդ հատորները, ոչ ալ երոպական մատենադրութեան մէջ ուրիշ նման աշխատանք, դէթ ինձի ծանօթ, երբեք հարցը քննած չեն ամբողջական ձեւով կամ այն ձեւով որ քննութեան նիւթ պիտի դառնայ այստեղ): Պիտի փորձեմ կարելին՝ տալու համար համայնապատկեր մը, առանց չատ լայն բանալու հորիզոնը, — դէթ երբեւ փորձ մը հանգանակի վերածելու տեսակէտները, ցանկութիւնները եւ առաջադրութիւնները, զորս կը ներկայացնէ մեր այս օրաթերթը, «Ծառայ», այժմ 20 տարեկան, տարիքը այն սերունդին, որուն կ'ուղենք տալ դիմագիծ, առաքելութիւն եւ պատմական դեր:

X

Ի՞նչ կը նշանակէ երիտասարդութիւն:

Ոմանց համար՝ երիտասարդութիւնը mythe մըն է, սուտ բան մը, կամ հին եւ արժեզուրկ դրամ մը: Արդարեւ, Պատմութեան հին շրջաններըը կը մերժեն տալ այն դերը, որ հանգանակի մը յաւակնութիւնը ստացած է ամէն երիտասարդի մէջ այժմ, մեր օրերուն: Ատոր համար՝ հիներուն արհամարհանքը հանդէպ երիտասարդներուն, որոնց կը մերժէին տալ ընկերային որ եւ է պարտականութիւն կամ պաշտօն, — քահանայութիւնը կը չնորհուէր երեսունէն վերջ միայն (Ոչ է պարտ նախ քան զերեսուն ամն ձեռնադրել քահանայ. կանոնք, ԽԲ.): Վկայութիւն տալու իրաւունք կը ստանային միայն անոնք որ «ալեօք պատուական» էին (մազերը ճերմկած): Նոյնիսկ երիտասարդութիւնը իմացական կարողութեանց պակաս կ'ենթադրէր (Ալիք իմաստութիւն մարդոյ են), եւ վերջապէս ուսանելու չնորհն իսկ որուած էր տարիքը առած մարդոց (Ուսումն՝ ալեաց արժանի):

Պէտք է թէ հինները ի՞նչ տարիք կուտային երիտասարդութեան:

Ահաւասիկ քնճռուկ մը,— ե՞րբ կը սկսի երիտասարդութիւնը, եւ ե՞րբ կը վերջանայ: Հեղինակներ կան, որոնք մարդկային կեանքը կը բաժնեն եօթը շրջաններու, ուրիշներ՝ երեք շրջաններու: Այսպէս, հին եգիպտական փիլիսոփայութիւնը, Սփինքսին բերնով, երեք շրջանի կը բաժնէր մարդկային տարիքը.

1.— Շրջան մը՝ երբ չորս ոտքի վրայ կը քալէ մարդկային անասունը (մանկութիւն):

2.— Շրջան մը՝ երբ երկու ոտքի վրայ կը քալէ (չափահասութիւն):

3.— Շրջան մը՝ երբ երեք ոտքի վրայ կը քալէ, երկուքը՝ սրունք, երրորդը՝ գաւազան (ծերութիւն):

Ընդհակառակն, հելլէն հին փիլիսոփաները, հեթանոսական դարաշրջանի աւանդութիւններով անած, այն տեսակէտը կը յայտնէին թէ մարդոց կազմախօսութիւնը փոփոխութիւն կը կրէ ամէն եօթ տարի: Այս տեսակէտը իւրացուց հռոմէական իրաւաբանութիւնը, որ չորս շրջաններու կը բաժնէր մարդկային կեանքը.

1.— Մանկութիւն (1—7 տարեկան):

2.— Պատանեկութիւն (7—12 աղջիկներու համար, 7—14 մանչերու համար):

3.— Երիտասարդութիւն (մինչեւ 25 տարեկաններու համար):

4.— Զափահասութիւն (25էն մինչեւ մահ):

Մեր մէջ՝ Գրիգոր Տաթեւացի աւելի դիւրին հաշիւ մը կը ներկայացնէ.

1.— Տղայութիւն (1—7 տարեկան):

2.— Մանկութիւն (7—14 տարեկան):

3.— Պատանեկութիւն (14—21 տարեկան):

4.— Երիտասարդութիւն (21—28 տարեկան):

5.— Զափահասութիւն (28—49 տարեկան):

6.— Ծերութիւն (49—77 տարեկան):

7.— Ջառամութիւն (77—112 տարեկան կամ մինչեւ մահ):

Ինչպէս կը տեսնուի, Տաթեւացիի հաշիւին հիմը կը կազմէ 7 թիւը, — «թիւ չնորհալի եւ մշտակոյս ըստ Աթենայ, զի ոչ ծնեալ լինի եւ ոչ զայլս ծնանի» (Գիրք Հարցմանց, 1729, էջ 264):

Ջամչեան, իր նշանաւոր Քերականութեան մէջ (1779, օրինակ վեցերորդ հրատարակութեան) մարդկային տարիքը կը բաժնէ այսպէս.

1.— Տղայութիւն (1—7 տարեկան):

2.— Մանկութիւն (7—14 տարեկան):

3.— Պատանեկութիւն (14—27 տարեկան):

4.— Երիտասարդութիւն (27—50 տարեկան):

5.— Ծերութիւն (50—70 տարեկան):

6.— Ջառամութիւն (70էն մինչեւ մահ):

Երկրորդ տպագրութեան մէջ (1859, էջ 13), Ջամչեան երիտասարդութիւնը կը բաժնէ երկու մասի. 1.— Բուն երիտասարդութիւնը (27—40 տարեկան), 2.— Այրութիւն (40—50 տարեկան): Ասկէ ցատ՝ ծերութիւնը կը հասցնէ 80ի: Եւ զառամութենէն վերջ կը դնէ... յաւիտենականութիւն:

Ինչպէս կը տեսնուի, ոչ ոք կրցած է բացատրել թէ ի՞նչ է երիտասարդութիւնը, ե՞րբ կը սկսի եւ ե՞րբ կը վերջանայ:

Մենք յաջորդով պիտի պարզենք հարցը՝ նախ բառագիտական քննութիւններով, յետոյ երիտասարդութեան չրջանին սահմանումով:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Հայրենիքիս ճամբան

ԽՄԲ.— Մասնաւոր նամակէ մը ցաւով կ'իմանանք թէ Պ. Վահան Յարութիւնեան, ղրկացեալ գրագէտ Արտաշէս Յարութիւնեանի եղբայրը, որ Քոմոթինի (Կիւմիւլճինա) հաստատուած էր իբրեւ հողագործական բնիկ, անթացուպերով կը բալէ, իբրեւ հետեւանք սուր «սիաթիֆ»ի մը: Ստորեւ յօդուած մը՝ իր ստորագրութեամբ (Ազատ Օր).—

Սպիտակ ծովուն ամայի մէկ ծովափն եմ: Անհուն անդորր մը կը տիրէ իրիկուան լուութեան մէջ՝ զոր հազիւ կը խանգարեն ծովի հոսանքներուն հեռաւոր չչուկն ու ծովափին աւազին վրայ մերթ ընդ մերթ փլող ալեակներու ճողփիւնը:

Սպիտակահեր, կայտառ ձկնորս մը կը խօսի ինծի իր արհեստին վրայ, մինչ ես՝ առանց զինքը լաւ հասկնալու, կը դիտեմ ջուրերու անհուն տարածութիւնը եւ լոյսի զանակները՝ որ կը խաղան անոնց վրայ մինչեւ հորիզոն:

Այո, ես ցամաքային քաղաքի մը բնակիչ, ծովին մօտ եմ վերջապէս, իմ հոգիիս կարօտներուն մեծավայելուչ հայելիին՝ որ կը դարձ իմ աչքերս, յամառ իղձերով այրող, եւ միտքս՝ որ սահման չի ճանչնար եւ կը թռի հորիզոնէն անդին: Ծովը, լոյծ ճամբան բոլոր բաղձալի երկիրներուն, ծովը, արձակ ու ազատ, բոլոր խոչընդոտներուն ու կաշկանդումներուն հակասող անկայուն տարածութիւն, ծովը, որ աստուածադեղ արեգակին՝ ու անոր զօրեղ զանակներուն, լոյսին կամ հովին հետ գլերկընդխառն՝ կը համայէ իբր գեղանի, սպիտակազգեստ հարս մը կամ կը յուզուի, կը սպառնայ, կը մռնչէ՝ ինչպէս վեհաշուք առիւծներու խումբ մը: Բայց հիմա որքան գրաւիչ է ան իր հանդարտութեան մէջ: Կարծես հազարաւոր լուսաբիբ աչքերով գիս կը դիտէ ու կը խոստանայ... կը խոստանայ ինծի իր ճամբան՝ դէպի յոյսիս երկիրը, անոր ծովակները, մեծավայելուչ, երկնաբերձ լեռները, անոր դալարագեղ դաշտերը՝ որոնք ինծի՛, ինծի՛ կը սպասեն:

Վերջալոյսի նարնջագոյն ցոլքեր պահ մը կը սպրդին հորիզոնին վրայ կուտակուած ամպի մը ծերպէն, կը փայլակին ջուրերու անյարիր ճամբան՝ ուր յամաւորէն սեւեռած են աչքերս, կը գդուեն նաեւ պահ մը երկար տարիներու տարակոյսէն գունատած հոգիս, յոյսի ցոլքով մը կ'օծեն զայն եւ չուտով կը մարին անստուգութեան մէջ: Ու կը տարակուսիմ դարձեալ: Խորհրդանշա՞նն էր ասիմ իմ կեանքիս վերջալոյսին:

Բայց, ոչ, իմ աչքերս կը յամառին կառչիլ ծովի լուսաւոր ճամբուն, հայրենիքիս ճամբուն՝ ուր կարծես կը տեսնեմ փրփուրը հեռացող նաւին որ վերջին մեծ կարաւանով է բեռնաւորը, հոն եմ ես ալ կամ դէթ հոգիս թառած է անոր մեծ կայմին վրայ: Կը լսեմ անոր հրաժեշտի հպարտ սոյնը:

Այսպէս, հիմա աչքերս յոյսի հորիզոնին սեւեռած կը յամառիմ հաւատալ լոյսին ու յոյսին: Թերեւս կեանքիս մեծ վերջալոյսէն ու խաւարչնաման ծովը իր լուռ խոստումը կատարէ...:

ՎԱՀԱՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Վարդանանց յիշատակին

Վարդագոյն արեամբդ ջով պսակեցար զԵկեղեցի»:
Վարդագոյն արեամբդ ջու պսակեցար զԵկեղեցի»:
(ՇԱՐԱԿՆՈՑ)

Կովկասի նախկին կառավարչապետ եւ Հայութեան ոխերիմ թշնամի հայակեր իշխան Գոլիցինն իր զեկուցումներից մէկի մէջ ուրախոյ ցոյական կառավարութեան յայտարարում էր, որ ամբողջ հայ ժողովուրդը, ինչպէս եւ Հայոց եկեղեցին յեղափոխական ոգիով են ներշնչուած եւ որպէս ապացոյց մատնանշել էր մեր Շարականի վրայ, թէ «Հայոց եկեղեցւոյ հոգեւոր երգերը, շարականներն անգամ յեղափոխական բնոյթ են կրում»:

Պէտք է ենթադրել, որ նա Վարդանին ու նրա *խնկելի քաջերին նուիրուած այս «Նորահրաշ պսակաւոր»* շարականն էր աչքի առաջ ունեցել երբ Հայ. Եկեղեցին յեղափոխական էր հռչակում: Ուստի կամենում էր յեղափոխական ոգին հանել հայ ժողովրդի մէջից, փակելով նրա դպրոցները, հրատարակչական, բարեգործական, մարդասիրական ընկերութիւնները եւ յարքունիս դրաւելով Հայոց եկեղեցական կալուածները: Սակայն Գոլիցինն էլ անհետացաւ, ինչպէս եւ անհետացաւ այն իրաւակարգը որ պաշտպանում էր նման հայակերներին ու մարդադայլերին ... իսկ հայ ժողովուրդը կար, կայ եւ կը մնայ...

Դարերը կուգան ու կ'անցնին, ամբողջ ազգեր կ'անհետանան ու մոռացութեան կը մատնուին, բայց նրանց բորենու քաղաքականութիւնը և հոգեբանութիւնը միշտ կենդանի է ու անմոռաց, միշտ հին եւ միշտ նոր,— կլանել ու ձուլել միւս փոքր ժողովուրդները, որպէսզի իրենք ուռճանան ու փքուին... Իրենց բռնակալ պետութեան օրօրուղ հիմքերը հաստատուն դարձնել այլ փոքր ազգերու ոսկորների վրայ: Մարդկ արդարացնում են այս՝ բնական օրէնք անուանելով, թէ բնութեան մէջ ուժեղը միշտ կլանում է թոյլին, մեծ գազանը՝ փոքրին: Սակայն բնական օրէնք լինելով հանդերձ՝ դա ոչ մարդկային է եւ ոչ աստուածային, եւ ոչ երբեք արդարութեան դրէ: Ահա թէ ինչու այդ գազան մեծ ազգերից չատերն արդէն մոռացուել են ու անհետացել պատմութեան էջերից եւ կամ անհետանալու վրայ են, բայց մանր ազգերը, դրանց չարքում հայ ժողովուրդը, կային, կան ու կը մնան...

Հին բիւզանդական ահաւոր կայսրութիւնը եւ Պարսից լայնածաւալ հզօր պետութիւնը Չորրորդ դարում Հայաստանը «Ծուիկ - Ծուիկ արեցին, իբրեւ մի հին ձորձ», ինչպէս պատմում է Ղ. Փարպեցին, որպէսզի հատիկ - հատիկ ձուլեն ու կլանեն մեզ. իսկ բիւզանդական կայսրութիւնը հինդ դարէ որ հոգին աւանդել է, ու նրանից մնացել է միայն մի բեկոր:

Այս է պատմութեան անողոք դատաստանը... Եւ նրանից ոչ ոք չի կրնայ խուսափիլ:

Եթէ այսօր հայ ժողովուրդը դեռ ողջ է, կենսունակ ու ստեղծագործելու ընդունակ կեանքի ամենաաժանդի պայմաններումն իսկ — մենք պարտական ենք Վարդանանց խնկելի զօրավարներին: Վարդանանց պատերազմում երեւան եկաւ հայ ազգի մարտնչող, խիզախ եւ հերոս ոգին: Աւարայրի դաշտում հայ մեծ ժողովրդի անմահ, աննկուն ոգին էր ու կամքը, որ առաջնորդում էր ամէնին եւ Վարդանանք ու Ղեւոնդեանք այդ ժողովրդական ոգու արտայայտիչներն ու հզու կամակատարները հանդիսացան: Վարդանանց պատերազմը Հայոց գրերի գիւտի արդիւնքն էր: Եւ Վարդանը մեր մեծ հայրենասէր հայրապետի, Ս. Սահակի թոռը՝ իր պապից էր ժառանգել հայրենասիրական ու քրիստոնէական մեծ ոգին: Ս. Սահակը Վարդանի լոյսն էր, իսկ Վարդանը այդ մեծ Հայի յոյսը, եւ նա արդարացրեց լուսին իւր վրայ դրուած յոյսերը:

Վարդանը մարմնացած ունէր իր մէջ նաեւ հայ ժողովուրդի քաջ, անվախ ու աներկիւղ ոգին: Նա 42 ճակատամարտներում մասնակցած էր միշտ յաղթութեամբ, առանց խոցուելու եւ վէրք ստանալու, ինչպէս քանիերորդ դարու մեր մի այր հերոս Անդրանիկը: Չկար մի վայրենի կամ բարբարոս ազգ, որ նրա սուրի հարուածներից ընկճուած չլինէր, հարկաւ յոգուտ Պարսից պետութեան. չկար մի աշխարհ, ուր անյաղթ Վարդան Մամիկոնեանի անունը սարսափ ազած չլինէր, որովհետեւ նրա յաղթանակի ձայները հնչում էին Խորասանից մինչեւ Թուրքեստանի անապատները եւ շատ հեռուները:

451 Յունիսի 2ին Աւարայրի դաշտում, Տղմուտ գետի ափին Վարդանը ցոյց տուաւ իր ժողովրդի հերոսական ոգին: Նրա ձայնից իրարանցուած Հայոց քաջերն անցան դեռը, յետ մղեցին Թշնամուն, պարսից զօրաց չարքերը դողացին ու նահանջել սկսան, անգամ Մատեան կամ Անմահ դունդը չդիմացաւ Հայոց գրահին եւ փախուստի դիմեց ու այդ ճակատագրական պահուն ինչ որ չկրցան անել Պարսից ահռելի բանակներն իրենց փիղերով՝ ըրաւ Հայոց անմիաբանութիւնը:

Վասակ Սիւնին եւ Գաղիշոյ Խորխոռունին միացան Թշնամուն իրենց զօրքերով եւ յաղթութեան նժարը թեքեցին մեր Թշնամու կողմը... Վարդանն ու իր խնկելի քաջերն ընկան Տղմուտ

ՊՈՒՏ Մ ՈՒՐՈՒԱՂ

Առնետ փաստպոռծութեան
ԿԱՄ ԹՈՒՐՔ ՏԵՍԱԿԷՏԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՆԵՐԸ

Ի՞նչ ճշդրիտ եւ ֆանքնատիպ խորհրդանիշ, Թրքական նամակագրոշմներու վրայի Գայլը՝ ականջները տնկած, դունչը օդին՝ բզքտելու համար որսի ոպասելու դիրքով:

Սակայն երբեմն այդ գայլը, իր հանդամանքը ծածկելով, վրան կ'առնէ անճարակ աղուէսի մը մորթը՝ դայլի ականջները դուրս ցցած:

×

— Տղա՛ս, եկուր քեզի զորձ տանք: Դուն լաւ երիտասարդ մը կ'երեւաս: Օգի կը խմե՞ս: Ահա քեզի աղուոր աղանձերնիք: Ամէ՛, մանչս: Շատ կը սիրեմ քեզի պէս քաջերը:

— Շնորհակալ եմ, աղա՛, ես չեմ խմէր, օղի խմելը մեղք է...

— Օ՛, տղաս, ոչինչ: Ինչպէս ըսի, դուն քաջ վաթանտաշ մըն ես: Կը սիրեմ քաջերը: Անունդ ի՞նչ է:

— Վարկէլճի Մինաս կ'ըսեն ինծի: Սա քովի փողոցը կ'աշխատիմ:

— Ի՞նչ զորձ կ'ընես:

— Ամէն զորձ կուգայ ձեռքս: Սա տուներուն աղբերը կը վաթեմ: Տիկիններուն բաղնիքի ծրարները եւ աղաներուն խանութը կերակուր կը տանիմ: Երբեմն չար տղաքը կը վախցնեմ: Կռիւ ըլլայ նը ես ալ կը խառնուիմ, քանի մը յիշոց ալ ես կը նետեմ... Ի՞նչ դիտնամ, ահա այսպէս բաներ: Հա՛, հրդեհ պատահի նը, մարելու գացողներու ետեւէն կը վազեմ, բերան մըն ալ ես կը պոռամ, «վառուա՛»...

— Ապրիս, տղաս, ի՞նչ շնորհքով մարդ ես: Ի՛ Հա՞յ ես դուն:

— Հրամմեր էք, հայ - քրիստոնեայ եմ:

— Ուրեղացի՞ ես: Հօրդ, մօրդ անունը ի՞նչ է:

— Ուրեղացի՞ էմ մի...ուր է Զինաբլի փողոց մը կայ, ուր է մենծ ճամիին քովը Ջէլ Մէմիչէն սրճարանը կայ նէ, ան քաղքէն եմ: Ծա քովի տուռնը հաճի Գրիգոր աղան կայ, ուր է, Զատկին իր հին կօշիկները ինծի կուտայ նէ, պիս շատ կը սիրէ, իրեն տունին աղբերը ես կը վաթեմ նը, ահա անոր պապա կ'ըսեմ: Կնկանը անունը չէ յատեմ: Իմին փանթալոնիս կտոր կը զարնէ, բաղնիքի աւելցած ուտելիքները ինծի կուտայ նէ անոր ալ մայրիկ կ'ըսեմ:

— Հայաստան պիտի երթա՞ս, տղաս:

— Ուզես նէ կ'երթամ: Հեռո՞ւս տեղ է:

— Շա՛տ հեռու է: Լաւ տեղ չէ, քեզի բանտը կը դնեն հոն:

— Ամա՛ն աղա՛, էս չեմ երթայ: Դուն հոն տեղացի՞ ես:

— Թուրքերը կը սիրե՞ս:

— Ինչո՞ւ տի չսիրեմ: Զսիրեմ նը բանտը կը կոխեն դիս: Բայց Տաճիկները չեմ սիրի, զէշ մարդ են անոնք: Անոնց չուներն ալ չար են: Անցած օր աս քովի Ալամախ Հիւսէյինին չունը ոտքս խածաւ: Գիրդոր պապային չունը, որ դիս տեսնի՛ վրաս կը ցատքէ՝ պոչը չարժելէն: Զիս չատ կը սիրէ: Դուն Թո՞ւրք ես մի չենէ Տաճիկ:

— Ժամ կ'երթա՞ս: Պատրիարք կը ճանչնա՞ս:

— Անցած օր, մատաղ կար ժամը, դրան առջեւէն անցած ատենս, ինծի ալ տուին: Շատ համով էր: Պարտիարքն ալ բակը կ'ուլէր կոր, տեսայ, աղուոր փոքրուկ մը հագած էր...

— Ըսել է Հայաստան չես երթար: Ժամէն ներս ալ չես մտներ: Ապրիս տղաս, դուն Թուրքորդի Թուրք ես:

— Չէ՛, աղա, Վարկէլճի Մինաս կ'ըսեն ինծի: Ես Հայիստան չեմ երթայ, զործ ունիմ, վաղը հաճի Մարտիկ աղային աւելին կոխը չվնելու տի տանիմ...

×

«Հազարաւորներու մէջէն հատ մը, Վարկէլճեան Պ. Մինասի փաստը կը բաւէ, համոզելու համար Մոսկուայի եւ միւս երկիրներու քաղաքչրջանակները թէ՝ Հայերը դոհ են Թուրքերէն եւ չեն ուզեր պղտիկ Հայաստան...»:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԱԾՐԱՔԱՏ

Աբարատի ձեր գմբէթից
Դար է եկել, վայրկեանի պէս, ու ասցել:

Անհուն թուով կայծակների
Սուրն է բեկուել ադամանդին, ու ասցել:

Մահախուճապ սերունդների
Աչքն է դիպել լոյս - գագաթին, ու ասցել:

Հերթը մի պահ ընկն է հիմա,
Դո՛ւ էլ նայիր սեզ ճակատին, ու ասցիր:

Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

րել մեր սրտին մօտ ու հարազատ մարդիկ իրենց փոխադրական երեւակայութեամբ, սրտի բաբախումներով, մաքի թռիչքներով, յախուռն պատմութիւններով ու վէրքերով:

Այստեղ չարունակում են ապրել հայ ժողովուրդի դրական մշակները, որ սերունդների մէջ վառել են քաջութեան, անձնազոհութեան, հայրենասիրութեան սրբազան կրակը:

Աչխատակիցը խնդրում ենք թիւ մէկ փաստաթուղթը եւ դեղնաւուն, դունաթղթի վրայ, սրտի անհուն բերկրանքով կարդում.

«ՎԷՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ»
Ողբ հայրենասէրի

Պատմական վէպ երիս մասուն ի ես. Ապովեանէ վերատեսուչէ»:

Աբովեանի ձեռագիրը...

Ձեր ձեռքին է հայ ժողովրդի հանճարեղ որդու «Վէրք Հայաստանի»ն: Հոգեմտալ մոռացութեան մէջ թերթում էք միմհանգից ցաւոտ, միմհանգից պայծառ, խանդավառ ու հոգեմաչ, աւկայծող ու մարող փոքրիկ ձեռագիր էջերը: Այնուհետեւ Նալբանդեանի բանաի յուշատետրը, Րաֆֆու ձեռագրերը, Մեծարենցի բանաստեղծութիւնները, Սայաթ Նովայի դավթարը, Արծրունու, Թրիմեանի, Մուրացանի, Սրուանձտեանի, Մալաթեանի, Իսմինի, Սունդուկեանի, Թումանեանի, Շերվանզադէի, Տէրեանի, Իսահակեանի, Ճակոբեանի, Կուրդինեանի ձեռագրերը: Ալամդարեանի, Եզեանի, Աբասխանեանի նամակները ու դրութիւնները, արտասահմանից ստացուած Լինչի արխիվը, Կոմիտասի, Զուխաճեանի, Թումանեանի արխիվները:

Թանգարանում կան այնպիսի «ունիկում»ներ, ինչպիսիք են Լենինի ինքնագիր ստորագրութեամբ բանաստեղծ Վահան Տէրեանի այն վկայականը, որով նա ժող. կոմ. Սովետի կողմից լիազօրում է որպէս խորհրդական մասնակցելու Բրեստ-Լիտովսկի հաշտութեան բանակցութիւններին, երկրորդը՝ ընկեր Սթալինի ձեռքով գրուած, եւ Լենինի եւ Սթալինի խակական ստորագրութիւնները կրող մի գրութիւն է՝ ուղղուած Մաժինսկի պալատի կոմիսարին, Տէրեանին ամէն տեսակ աչակցութիւն ցոյց տալու մասին: Թանգարանում է գտնուում նաեւ Տէրեանի կատարած «Պեպոյի» ռուսերէն թարգմանութեան ձեռագիրը, Մաքսիմ Գորկու բազմաթիւ ուղղումներով, Նիկոլայ Մաուի նամակներն այլեւայլ անձանց, Վալերի Բրիւսովի նամակներն ու ձեռագրերները, Վիկտոր Հիւգոյի եւ Ալեքսանդր Տիւմա որդու նամակները Սունդուկեանին, Նափոլէոնի ֆրանսական գահից հրաժարուելու արարքի ինքնագիր սեւագրութիւնը, Պուշկինի ձեռագիր բանաստեղծութիւնները եւն.:

Սրանք բոլորը կենդանանում են ձեր շուրջը, յստականում են դէմքերը, թւում է, թէ անձամբ լսել ու տեսել էք նրանց, ապրել ու զործել էք նրանց հետ եւ տեսնում էք Զիւանու ջութակը, Րաֆֆու գրիչը, Թումանեանի ոսկեզօծ թասը, Նալբանդեանի տարճանակը, Արծրունու բազկաթոռը, Պատկանեանի զրասեղանը, Շահազիզի արծաթազօծ թանաքամանը ...:

Գիտական աչխատողների մի ամբողջ սերունդ մանրակրկիտ, քրանատանջ, կանոնաւոր աչխատանք է կատարում նիւթերի հաւաքման, կարգաւորման եւ հրատարակման համար: Այդ աչխատանքի արդիւնքն են Միքայէլ Նալբանդեանի դիւանի, Թումանեանի, Ալայեանի, Նար-Դոսի եւ մի շարք հայ հեղինակների գրական ժառանգութիւնների հրատարակութիւնները:

Այդ նիւթերի ուսումնասիրութեանն են նուիրուած բազմաթիւ յօդուածներ եւ առանձին աչխատութիւններ՝ տպուած թերթերում եւ ամսագրերում:

Այդ նիւթերի ուսումնասիրութեան արդիւնքն են նաեւ մի շարք դիսերտացիաները:

Մինչեւ օրս Թանգարանի աչխատանքների անմիջական մասնակիցն է ծերունազարդ, պատկառելի բանաեր Երուանդ Շահազիզը, որն իր հմուտ աչխատանքով եւ հոգատար վերաբերմունքով հետացնում է փորձուած դիտնականներին եւ ուղեցոյց օրինակ ծառայում երիտասարդներին:

Նրա անունն անխզելիօրէն կապուում է Թանգարանի բազմամեայ եւ բազմատեսակ աչխատանքների հետ:

Բացի հատուածագրական, դիտահետազոտական, հրատարակչական աչխատանքներից, Գրական Թանգարանը կազմակերպում է հեղինակների

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻՆ առթիւ, Երեքերը կը գրեն թէ վիճակագրութեանց կեդրոնին մէջ կը գտնուի առաջին մարդահամարին տպագիր հատորը, 1837 թուականով: Գիրքը տպուած է հատ թուղթի վրայ, որ կարծր է ինչպէս մագաղաթ մը եւ չահեկան տեղեկութիւններ կուտայ: 1700ին Ֆրանսայի բնակիչներուն թիւն էր 19.670.000, 1800ին՝ 27.349.000, 1900ին՝ 38.962.000, 1936ին՝ 39.991.000 հոգի: Այս անգամ,— հաւատար 40 միլիոն: Մարդահամարի արդիւնքները... ...ագրման մէջ մեծ մասը տիւի կատարուի եղեկ... ական մեքենաներով (մէկ վայրկեանի մէջ 400 ա... իս):

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

ՄՄԲ.— Ասկէ առաջ հրատարակած էինք տեսութիւն մը՝ Երեւանի Գրական Թանգարանի մասին: «Ս. Հայաստան»էն կ'արտատպենք ուրիշ մը, աւելի մանրամասն.—

Երեւանում, Լենինի անուան հրապարակի վերայ, կառավարական հոյակապ տան կողքին բարձրանում է Հայկական Մշակոյթի դեղեցիկ տունը:

Այս երկյարկանի տունն իր մէջ ամփոփում է հայկական հնադարեան մշակոյթի սրբազան նըշխարները:

Այստեղից են լսւում հայ ժողովրդի հին եւ նոր երգերը, մեներգները եւ խմբերգները:

Այստեղ են հնչում դասական երաժշտութեան բազմաձայն ու բազմերանդ նուագները:

Այստեղ են կատարւում հայ ժողովրդի ճկուն ու նազանի, առոյգ ու աչխոյժ պարերը:

Այստեղ են տեղաւորուած Հայկական Ակադեմիայի Գրականութեան ու Լեզուի հիմնարկները, Պետական Թանգարանների սրահներն ու դահլիճները եւ, մասնաւորապէս, Գրական Թանգարանը:

Գրական Թանգարանը հիմնուել է 1931 թուին Թիֆլիսի Ազգագրական Ընկերութեան, Դոնի Նախիջեւանի Հայկական Թանգարանի, Էջմիածնի վանքում եղած եւ զանազան թանգարաններից ու քաղաքացիներից ստացուած նիւթերի ամփոփումով:

Գրական Թանգարանը, հէնց մի միայն Մայր Ցուցակն ուսումնասիրողին, զարմացնում է նիւթերի բազմազանութեամբ եւ արժէքաւորութեամբ: Փաստաթղթերի վերնադրերի սոսկական չարադրութիւնն արդէն ընթերցողի առջեւ բացում է հայ ժողովրդի բախտի ու պայքարի 19—20րդ դարերի հայ հասարակական մտքի զարդացման ուղին: Թանգարանի արխիվումուսումնասիրողը կը գտնի հայկական փոխ յարաբերութիւններին վերաբերող նիւթեր, կը տեսնի Ալեքսանդր Առաջինի, Էլիզավետա Պետրովնա թագուհու հրովարտակները հնադոյն թարգմանութեամբ, կը գտնի նիւթեր, որոնք լուսաբանում են հայ-եւրոպական փոխ յարաբերութիւններ,— կը տեսնի Դանիէլ Կաթողիկոսի թղթերը ուղղուած Նափոլէոնին եւն: Ուսումնասէրը կարող է ընկղմուել բազմաթիւ կոնդակների, հրովարտակների, ուղերձների, դրութիւնների մէջ, անհամար նիւթեր քաղել եւ համաչխարհային, եւ ռուս, եւ հայ փոխ յարաբերութիւնների վերաբերող հարցերի մասին:

Ամփոփ, ամբողջական եւ հարուստ նիւթ տալիս են մեզ հայ հեղինակների անհատական արխիվները: Նրանք ընդգրկում են հեղինակի երկերը, նամակները, դրութիւնները, իրերը, երբեմն եւ դիմանկարները:

Այս հերթական, կանոնաւոր, միաչափ ու միագոյն դարակներում դեռ չարունակում են ապրել մեր սրտին մօտ ու հարազատ մարդիկ իրենց փոխադրական երեւակայութեամբ, սրտի բաբախումների, մտքի թռիչքների, յախուռն պատմութիւնների երդերով ու վէրքերով:

Այստեղ չարունակում են ապրել հայ ժողովուրդի դրական մշակները, որ սերունդների մէջ վառել են քաջութեան, անձնազոհութեան, հայրենասիրութեան սրբազան կրակը:

Աչխատակիցը խնդրում ենք թիւ մէկ փաստաթուղթը եւ դեղնաւուն, դունաթղթի վրայ, սրտի անհուն բերկրանքով կարդում.

«ՎԷՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ»
Ողբ հայրենասէրի

Պատմական վէպ երիս մասուն ի ես. Ապովեանէ վերատեսուչէ»:

Աբովեանի ձեռագիրը...

Ձեր ձեռքին է հայ ժողովրդի հանճարեղ որդու «Վէրք Հայաստանի»ն: Հոգեմտալ մոռացութեան մէջ թերթում էք միմհանգից ցաւոտ, միմհանգից պայծառ, խանդավառ ու հոգեմաչ, աւկայծող ու մարող փոքրիկ ձեռագիր էջերը: Այնուհետեւ Նալբանդեանի բանաի յուշատետրը, Րաֆֆու ձեռագրերը, Մեծարենցի բանաստեղծութիւնները, Սայաթ Նովայի դավթարը, Արծրունու, Թրիմեանի, Մուրացանի, Սրուանձտեանի, Մալաթեանի, Իսմինի, Սունդուկեանի, Թումանեանի, Շերվանզադէի, Տէրեանի, Իսահակեանի, Ճակոբեանի, Կուրդինեանի ձեռագրերը: Ալամդարեանի, Եզեանի, Աբասխանեանի նամակները ու դրութիւնները, արտասահմանից ստացուած Լինչի արխիվը, Կոմիտասի, Զուխաճեանի, Թումանեանի արխիվները:

Թանգարանում կան այնպիսի «ունիկում»ներ, ինչպիսիք են Լենինի ինքնագիր ստորագրութեամբ բանաստեղծ Վահան Տէրեանի այն վկայականը, որով նա ժող. կոմ. Սովետի կողմից լիազօրում է որպէս խորհրդական մասնակցելու Բրեստ-Լիտովսկի հաշտութեան բանակցութիւններին, երկրորդը՝ ընկեր Սթալինի ձեռքով գրուած, եւ Լենինի եւ Սթալինի խակական ստորագրութիւնները կրող մի գրութիւն է՝ ուղղուած Մաժինսկի պալատի կոմիսարին, Տէրեանին ամէն տեսակ աչակցութիւն ցոյց տալու մասին: Թանգարանում է գտնուում նաեւ Տէրեանի կատարած «Պեպոյի» ռուսերէն թարգմանութեան ձեռագիրը, Մաքսիմ Գորկու բազմաթիւ ուղղումներով, Նիկոլայ Մաուի նամակներն այլեւայլ անձանց, Վալերի Բրիւսովի նամակներն ու ձեռագրերները, Վիկտոր Հիւգոյի եւ Ալեքսանդր Տիւմա որդու նամակները Սունդուկեանին, Նափոլէոնի ֆրանսական գահից հրաժարուելու արարքի ինքնագիր սեւագրութիւնը, Պուշկինի ձեռագիր բանաստեղծութիւնները եւն.:

Սրանք բոլորը կենդանանում են ձեր շուրջը, յստականում են դէմքերը, թւում է, թէ անձամբ լսել ու տեսել էք նրանց, ապրել ու զործել էք նրանց հետ եւ տեսնում էք Զիւանու ջութակը, Րաֆֆու գրիչը, Թումանեանի ոսկեզօծ թասը, Նալբանդեանի տարճանակը, Արծրունու բազկաթոռը, Պատկանեանի զրասեղանը, Շահազիզի արծաթազօծ թանաքամանը ...:

Գիտական աչխատողների մի ամբողջ սերունդ մանրակրկիտ, քրանատանջ, կանոնաւոր աչխատանք է կատարում նիւթերի հաւաքման, կարգաւորման եւ հրատարակման համար: Այդ աչխատանքի արդիւնքն են Միքայէլ Նալբանդեանի դիւանի, Թումանեանի, Ալայեանի, Նար-Դոսի եւ մի շարք հայ հեղինակների գրական ժառանգութիւնների հրատարակութիւնները:

Այդ նիւթերի ուսումնասիրութեանն են նուիրուած բազմաթիւ յօդուածներ եւ առանձին աչխատութիւններ՝ տպուած թերթերում եւ ամսագրերում:

Այդ նիւթերի ուսումնասիրութեան արդիւնքն են նաեւ մի շարք դիսերտացիաները:

Մինչեւ օրս Թանգարանի աչխատանքների անմիջական մասնակիցն է ծերունազարդ, պատկառելի բանաեր Երուանդ Շահազիզը, որն իր հմուտ աչխատանքով եւ հոգատար վերաբերմունքով հետացնում է փորձուած դիտնականներին եւ ուղեցոյց օրինակ ծառայում երիտասարդներին:

Նրա անունն անխզելիօրէն կապուում է Թանգարանի բազմամեայ եւ բազմատեսակ աչխատանքների հետ:

Բացի հատուածագրական, դիտահետազոտական, հրատարակչական աչխատանքներից, Գրական Թանգարանը կազմակերպում է հեղինակների

կեանքին ու դործունէութեանը նուիրուած ցուցահանդէսներ՝ կապուած յոբելենական կամ նշանակալից տարեթիւերի հետ։

Ճիշատակութեան արժանի են Թումանեանին, Պռօշեանին, Նալբանդեանին, Աբովեանին, Մաքսիմ Գորկուն եւ Նար - Դոսին նուիրուած ցուցահանդէսները։ Թանգարանը մնայուն ցուցահանդէս ունի Աբովեանի եւ Թումանեանի Տուն Թանգարաններում։

Հայրենական պատերազմի ահեղաշունչ օրերին Թանգարանը կազմակերպել է երկու մեծ ցուցահանդէս, «Սովետական Հայ Գրականութիւն» եւ «Հայրենիքը Հայ Գրականութեան մէջ» նիւթերով։

Այս բազմաթիւ ճղիերի մէջ երեւում է ժողովուրդն իր ստեղծագործ ոգիով, իր անխորտակելի կամքով, իր տոկունութեամբ եւ իր մշտական ազատասէր ճգտումներով։

Գրական Թանգարանն այժմ Հայկական Ակադեմիայի մի սեկտորն է կազմում։ Անհամեմատ ընդլայնուել են նրա հնարաւորութիւնները։

Թանգարանի հիմնական նպատակն է առ այժմ կազմակերպել մի մշտական կայուն ցուցադրական թանգարան, որով հնարաւոր կը լինի աւելի խոր ու բազմակողմանի ծանօթութիւններ տալ ուսումնասիրողներին եւ հասարակութեանը։

Սակայն Թանգարանի բուն կոչումն է ի մի ամփոփել այն ամէնը, ինչ երբ եւ է եւ ուր որ ստեղծել է հայ ժողովրդի մայրենի գրականութիւնը եւ լեզուն։ Ամփոփել, հաւաքել, վերականգնել, այն անսպառ հարստութիւնն ու գանձերը, ինչ կարողացել է ստեղծել ու պահպանել մեր ժողովուրդը՝ հեթանոսական դարերից սկսած մինչեւ մեր օրերը։

Մ. ԱՒԴԱԼԲԷԿԵԱՆ

հանուր ժողովին մէջ։ «Ճիգ մը կար Միացեալ Ազգերը ծառայեցնելու ազգային եսասիրական նպատակներու։ Անկեղծութենէ չեղած պիտի ըլլամ, եթէ ըսեմ որ աշխարհի պայմանները առողջ են այսօր եւ ապահով։ Ամէն կողմ կասկած եւ անվստահութիւն կը տիրէ, որ իր կարգին կասկած եւ անվստահութիւն կը սնուցանէ։ Կարգ մը կասկածներ անհիմն են եւ անտրամաբան։ Ուրիշներու համար նոյն բանը չեմ կրնար ըսել։ Ինչ կը վերաբերի Մ. Նահանգներուն, մենք պիտի չմիանանք որ եւ է պետութեան դէմ։ Մենք աշխարհը պիտի չբաժնենք այլամերժ խմբակցութեանց եւ ազդեցութեան շրջանակներու։ Այս հիւլէական դարուն մէջ մենք պիտի չիորձենք բաժնել աշխարհը որ մի է եւ անբաժանելի»։

× Մ. Նահանգներու դանձային նախարարը յայտարարեց թէ Ու. Միութիւնը 250 միլիոն սթերլինի փոխառութիւն մը խնդրած է։ Առաջին անդամ է որ պաշտօնապէս կը յայտնուի թէ Մոսկուա փոխառութիւն ուզած է։ Ֆրանսան ալ 600 միլիոն սթերլին կը սպասէ, բայց նախարարը յայտարարեց թէ միայն սահմանափակ դումար մը կրնան տրամադրել, առ առաւելն մէկ միլիոն տոլար։

ԶԻՒՆ ԶՄԵՌ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ

Զիւն ձմեռը կը չարունակուի Փարիզի եւ մարզի երկրին մէջ, բուռն փոթորիկներով։ Թերթերը կը դրեն թէ միայն մայրաքաղաքին մէջ ձիւնին բարձրութիւնը հասած է 32 սանթիմեթրի, ինչ որ տեսնուած չէր 1879էն ի վեր (30 սանթիմեթր)։ Փոխադրութեան բոլոր միջոցները, կառախումբերու եւ հանրակառքերու երթեւեկը խանգարուած են։ Հազարաւոր բանուորներ չատ ուշ կը հասնին կամ երբեք չեն հասնիր։ Ուտեստի փոխադրութիւնը պակսած է 60 առ հարիւր համեմատութեամբ, քանի որ կառախումբերը ուշ կը հասնին։ Օրական 500 թոն պտուղ եւ բանջարեղէն կը հասնի Փարիզ, բայց ուրբաթ օր միայն 65 թոն հասաւ կեդր. չուկան (Հալ)։ Կարգ մը կառախումբեր ընդհատեցան եւ ուրիշներ չատ ուշ կը մնան, քանի որ ձիւնը խափանած է ճամբաները։ Կաթը մեծ դժուարութեամբ կը ճարուի, վաճառի դիւղացիներ չեն կրնար կայարան հասցնել իրենց բեռները։

Օրական առ նուազն մէկ միլիոն ֆրանքի կը նստի Փարիզի փողոցներու մաքրութիւնը։ 3600 աւելածուներու հետ, կամաւորներ ալ վարձուած են, ժամը 28 ֆրանքի։ Արկածներ ալ պակաս չեն։ Իսկ լէ Մուլինոյի մէջ Նիքա ընկերութեան արհեստանոցներուն տանիքները կքեցան ձիւնին տակ։ Զոհ չկայ։ Երեք ծերունիներ, երկուքը 70, երրորդը 58 տարեկան, մեռան արիւնախոնուի հետեւանքով։— Ձիւնը երկու մեթր բարձրութեան հասած է Շաթրի եւ Լը Մանի միջեւ։

ՍՊԱՆԻՈՑ ՀԱՐՑԻՆ ԱՌԹԻԻ, Անգլիան ալ համաձայնեցաւ որ յայտարարութիւն մը ուղղուի երեք պետութեանց կողմէ, դատապարտելով Ֆրանքոյի դիկտատուրան։ Այս յայտարարութիւնը պիտի հրատարակուի այսօր, կիբակի, Փարիզի, Լոնտոնի եւ Ուոշինկթընի մէջ։

ՌՈՒԻԻ ԽՆԴԻՐԸ եւ Գերմանիոյ կեդր. կառավարութեան հարցը լուծելու համար, Ֆրանսական կառավարութիւնը որոշեց ժողովի մը հրաւիրել Անգլիան, Ու. Միութիւնը եւ Մ. Նահանգները։ Ֆրանսա միշտ կը պնդէ որ Ռուրը անջատուի Գերմանիայէն, իսկ Անգլիա եւ Ամերիկա տակաւին չեն ընդունած այս տեսակէտը։

ՄԵԾ ՎԱՐԴԱՆ

Անցեալ կիրակի մինչեւ արուարձաններէն հայ ժողովուրդը եկած էր ծափահարելու Քաջն Վարդանի մահը...։ Խուռներամ եւ հայրենասէր, սակայն իր՝նչ անկարգապահ բազմութիւն։ Առաջին եղկողը կը դրաւէ լաւագոյն տեղը, առանց նկատի առնելու իր տոմսակին թիւը։ Երկրորդ հասնողը տեսնելով իր տեղը բռնուած, կը բազմի ուրիշ որ եւ է աթոռի մը վրայ... Եւ այսպէս չարունակ։ Կրնաք երեւակայել արդիւնքը։ Կարելի չէ՞ քիչ մը կարգապահութիւն սորվիլ ներդաղթէն առաջ։ Ի՞նչ տպաւորութիւն պիտի ձգենք վաղը մեր հայրենակիցներուն վրայ։

Ներկայացման անցնելէ առաջ, քանի մը նկատողութիւններ ալ Ազգ. Միութեան անտեղի եւ տեղ որոշումներուն մասին, որոնք ուրիշ քանի չեն կրնար ծառայել եթէ ոչ վարկաբեկելու իր թատերախումբը։

Օրինակ։ Ներկայացման դադարներուն կ'արդիլուի ժողովուրդին բաժնել ուրիշ կազմակերպութիւններու յայտագիրները։ Թշնամութիւն ցոյց կը տրուի այն դերասաններուն հանդէպ որոնք դուրս կը մնան Միութենէն։ Իսկ խումբին մաս կազմողներուն թոյլ չի տրուիր մասնակցիլ խումբէն դուրս ուրիշ ներկայացումներու։

Ինչո՞ւ։ Թէեւ բոլորովին ինքնակոչ եւ անիրաւ կերպով Հ. Ա. Ճ-ի թատերախումբը ինքզինքը կ'անուանէ Troupe du Thêatre National Arménien, ան մեր «Ազգային Թատերախումբը» չէ եւ չի կրնար ըլլալ, քանի որ մեր ազգ. թատերախումբը կը դանուի Երեւան, ինչպէս Ֆրանսացիներունը, — Comédie Française — կը դանուի Փարիզի մէջ։ Ուրեմն, Փարիզահայ ազգ. թատերախումբը կրնա՞յ յաւակնիլ հաստատելու Գոմէտի Ֆրանսէզի նման եւ անկէ աւելի խիստ օրէնքներ։ Կը հոգա՞յ ըսել բաւականին իր անդամներուն ապրուստը, կարենալ արդիլելու համար անոնց ուրիշ գործունէութիւն։ Նոյնպէս, արդեօք ան ի վիճակի՞ է իր մէջ ընդունելու եւ դոհացնել Փարիզի բոլոր հայ դերասանները։ Անշուշտ ոչ։ Ապա ուրեմն ինչո՞ւ չկամութիւն ցոյց կուտայ անոնց հանդէպ։ Ազատելու իրաւունք ունին բոլորը, նոյնպէս անճարակները, եւ հնազանդիլ չդիտցողներն ալ երբեմն։

Անցնինք ներկայացման։ Ինչպէս ըսի, ժողովուրդը այս անդամ խուռներամ եկած էր։ Ներմադրութիւնը բաւական յոյժ էր, անշուշտ միշտ նկատի առնելով պայմանները։ Աւեն պիտի դայ, երբ իրաւունք պիտի ունենանք ըլլալու աւելի խրոտասանի։

Նոր «Մեծն Վարդան» մըն էր որ կը ներկայացուէր փարիզահայութեան (Վ. Տիրացեանի)։ Նիւթը միշտ նոյնն է եւ կարծեմ աւելորդ է զայն պատմել հայ ընթերցողներու։ Իրրեւ արժէք, թատերական տեսակէտով մեծ յաջողութիւն մը չի ներկայացներ ան։ Մեր սրտին կը խօսի միայն կը պատմական էութեամբ։ Եւ այնպիսի հոյակապ նիւթ մըն է այնքան հարուստ միջոցներով որ Շանթի մը գրչին տակ կրնար դլուխ գործոց դառնալ։ Հոս, կը մնայ միշտ թատերախաղ մը, առանց կառուցման, առանց ցնցող տեսիլներու։ Հետաքրքրելու եւ յուզելու միջոցները թերի կերպով օգտագործուած են եւ անճերու հոդեկան նկարները թոյլ եւ անբնական կերպով ներկայացուած։

Պ. Վ. Ալթունեանի ուսերուն այս անդամ կարծես ծանր եկած էր Վարդանի դերը։ Ցանցանքը թերեւս աւելի բնապէրին էր ուր Վարդանի անճնաւորութիւնը չունէր այն վեհութիւնը որուն կը սպասէինք։ Կարծես ամբողջ նիւթը կը դառնար աւելի Վասակ Սիւնիի չուրջ քան թէ Վարդան Մամիկոնեանի։ Թատերդութեան մէկ ծայրէն միւսը Վ. Սիւնիի հոդեկան տրամն է որ կը տիրապետէ։ Վասակ դիւանադէտ, հայրենասէր, Վասակ աւելի հայր քան թէ ազգասէր, ու վերջապէս Վասակ փառասէր ամէն բանէ առաջ։ Սակայն այս բոլոր հոդեկան ծալքերը իրարու կը յաջորդենանկապ եւ անբնական կերպով։ Հեղինակը բաւական տատամսելէ ետք, վերջապէս չէ համարձակած կարծես Սիւնեաց իշխանին տալ ճշմարիտ բայց խոհեմ հայրենասէրի մը հոդին որուն բուն նպատակն էր թերեւս դիւանագիտութեամբ ազատել Հայերը Ցազկերտի բարկութենէն եւ տարիներու հալածանքէն...։

Պ. Տ. Նշանեանի Վասակը կատարեալ պիտի ըլլար, եթէ Տիրացեանի Վասակը ըլլար իրական։ Այնուամենայնիւ ան քանիցս դերազանցեց իր դերը։ Օր. Էքփղեան իրական արուեստագիտուհի մըն է։ Վահանդուխտի դերին մէջ ուր չատեր կրնային ծիծաղելի ըլլալ, ինքը դիտցաւ ըլլալ յուզիչ։ Տկար էր Պ. Մխիթեան Ղեւոնդ Երէցի դերով, մէկ ձեռքը խաչը, միւսը սուրը («Սիրեցէք զմիմեանս»...)։ Իսկ չատ յաջող էին Մանպաչ իր Դենչապուհի տիպարով եւ Պ. Սվաճեան որ մեծ արուեստագէտի իմպոն ունի, սակայն ձայնը չի նպաստեր իրեն։ Ձմոռնանք Պ. Պչոիկեանը (Մոգպետ իր կատարեալ առողջութեամբ։

«Պրաւօ»ներով եւ կեցցէներով վերջացաւ Մեծըն Վարդանի ներկայացումը...։

ՄՈՒՇԵՂ

ՏԻՐՈՒՆԻ - ԱԲԳԱՐ ԱԲՈՎԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ թաւխտ Աբգար չորեքշաբթի օր մեռած դտնուեր է իր սենեակին մէջ։ Ինչպէս կ'երեւայ, զոհ գացած է Թունաւորման, բայց Թողլով կապի խողովակին կտուցը։

Հանդուցեալը անբաժան զարդն էր հայկական հանդէսներու, իր պատմական թաւով։ Կ'ոգեւորէր եւ կ'ոգեւորուէր, միեւնոյն ատեն երգելով։ Տարիներ առաջ եղած է Թէհրան եւ նուագած նոյն իսկ Շահի պալատին մէջ, ինչպէս կը պատմէր ինք։ Արդէն ծերացած, դժուարաւ իր ապրուստը կը ճարէր վերջին տարիներու ընթացքին։ Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երեքշաբթի օր։

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գարիպեան, Տէր եւ Տիկին Գամեան, Տէր եւ Տիկին Պուրմայեան խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին եւ ազգականին՝

ԺԱՆ ԳԱՐԻՊԵԱՆԻ

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ 22 տարեկան ծաղիկ հասակին։ Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երեքշաբթի Մարտ 5ին, առաւտեան ժամը 10.30ին, Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon։ Մեռելական թափորը տունէն կը մեկնի ժամը 10ին։ Տան հասցէն 14 Cité de l'Industerie, Pré - St. Gervais։

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ներկայս։

Այրի Տիկին Սարաֆեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ (Կարնեցի)

Թաղումը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի, 4 Մարտ, առաւտեան ժամը 8.45ին։

Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 14 rue Jules Verne, Paris (11)։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի իբր այդ նկատել ներկայս։

Դերասան Գ. ՏԻՐՎԻՇԵԱՆ

կը խաղայ պատմական գործ մը, ՏՕՆ - ԺՈՒԱՆ թատերդութիւն 5 արար (Մօլիէռ), վարիզահայ դերասաններու ընտրանիին հետ։ Մարտ 4ին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին Théâtre d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna (métro Iéna)։ Գիները՝ 200, 100 եւ 50 ֆրանք։ Տոմսերը կը ծախուին սովորական վայրերը եւ կազմակերպութեան մօտ։ K. Dervichian, 32 rue des Ecoles, Paris, (Tél. Odé. 17-00)։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՀԸՐՋԱՆԻ Սկաուտներու 15րդ տարեկան ցերեկոյթը՝ այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 14.30ին, Սալ տը լա Շիմիի մէջ, 28bis Rue St. Dominique, Paris (7)։ (Métro Invalides)։ Կը նախագահէ Պ. ՄԱՐՔ ՍԱՆԻԷ անդամ սահմանադիր ժողովի։ Կը մասնակցին Ֆրանսական եւ օտար սկաուտական կազմակերպութիւններ։ Թատերական ներկայացում, բանակումի կրակ։ Սկաուտական նուագախումբ։ Երգ, պար, արտասանութիւն։ Մուտք 200, 100 եւ 50 Ֆրանք։

SOCIÉTÉ PARIS-MACHINES

ՄԱՑԻԼԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

6 Rue de Montmorency, Paris (3)

Գիրի մեքենաներու եւ հաշուեմեքենաներու պնուում, վաճառում, փոխանակութիւն եւ արագ նորոգութիւն տեղւոյն վրայ։ Հեռաձայն ARC. 54-18։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ եղուարդ Աբտալեան եւ մայրը՝ փառանձեմ, կը գտնուին Պէյրութ։ Իմացնել Օր. Վերժին Մանպաչեանի (ամուսնացած Պ. Օրջանեանի հետ), 202 rue Boileau, Lyon, Rhône (France)։ Կը խնդրուի Սուրիոյ եւ Լիբանանի թերթերէն արտատպել։

ՑԵՏԱԶՈՒՄԱՒ Է Մանուչեանի դերեզմանին ուխտադնացութիւնը, օդի խստութեան պատճառով։

ԻՍԻԻ «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»ի երդչախումբի փորձերը երեքշաբթի ժամը 8,30ին, Թրիմեան սրահին մէջ։

ՊԼՐՆԱՐ Վ.ԱՀԷ, վկայուած իրաւագէտ Փարիզի Իրաւաբանական համալսարանէն։ Նախկին ուսանող Ընկ. Գիտ. Բարձր. Վարժ.ի, 19 rue Georges Lafenestre, Les Blagis (մէթրոյէն 300 մեթր հեռու), Bourg la Reine (Seine)։ Կ'ընդունի առաջադրաբար իր բնակարանը, առաւօտները ժամը 9էն 10 եւ ժամադրութեամբ։ Հեռու բնակողներու համար գրաւոր խորհրդակցութիւն իրաւաբանական ամէն տեսակի հարցերու մասին, procédure, fiscalité, ընկերութիւն։ Ի հարկին կ'երթայ դաւառ և արտասահման։ Tél. ROB. 08-87։

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵՒԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mardi 5 Mars 1946 երեքշաբթի 5 Մարտ

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4551-Նոր շրջան թիւ 280 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆ.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՋԷՐՕՆԵՐՈՒ ԽԱՂԸ

Անշուշտ կը յիշէք Հայաստանի կեդր. կոմիտէի ընդհ. քարտուղարին՝ Պ. Գ. Յարութիւնեանի հառը, ընտրական պայքարին առթիւ (7 Փետր.) :

Պարզելով ներքաղթի ստիպողութիւնը, ընդհ. քարտուղար կը յայտարարէր.

— « Ներկայ պայմաններուն, մենք չենք կարող գոհացում տալ բոլորին: Հակառակ մեր գիւղատնտեսութեան հսկայական վերելքին, եթէ նոյնիսկ գերմարդկային ճիգեր թափենք, մեր սահմաններէն ներս, առաւելագոյնը **350—400.000** ազգակիցներ կրնանք ընդունիլ»:

Այս յայտարարութիւնը եւ ուրիշ տեղեկութիւններ քաղուած էին տեղական թերթերէն, որոնք իրենց կարգին իրենց աղբիւր կը ցուցնէին Պէյրութի թերթերը:

Հրատարակուած թուանշանը — երեք հարիւր յիսունէն չորս հարիւր հազար — անհաւատալի կը թուէր մեզի, քանի որ թիզ մը հող չաւելցաւ Հայաստանի տարածութեան վրայ, 25 տարուան ընթացքին, եթէ չհաշուենք ջրանցքներու ցանցով ջահուած գետինները եւ կարգ մը բարւոքումներ :

Բայց եւ այնպէս, արձանագրեցինք, սպասելով նոր լուսաբանութեանց :

Արդ, Պէյրութի վերջին թղթաբերը երեւան կը հանէ շատ կարեւոր թիւրիմացութիւն մը:

Մինդիրքը վերաբերի ոչ թէ 350—400.000, այլ 35—40.000 (երեսունհինգ - քառասուն հազար) ազգակիցներու:

Այս պարագան կը հաստատէ «Ազգաբար» չաբաթաթերթը (9 փետրուար), արտատպելով ճառին այդ հատուածը: Կը հաստատէ նաեւ «Ազդակ» չաբաթօրեակը (8 փետրուար), քանի մը դիտողութիւններ ալ ուղղելով անոնց որ պատճառ եղած էին թիւրիմացութեան:

— « Խազմաթիւ ուսկնդիրներ յատակ գնդպրած եմ ճառը ու բոլորն ալ կը հաստատեն թէ՝ վարչապետը որոշ կերպով շեշտած է Հայաստանի ներկայ պայմաններ, որոնք առաւելագոյնը կրնան հնարաւորութիւն տալ **35—40** հազարի տեղաւորման »:

Մեր պաշտօնակիցը կ'աւելցնէ թէ կաթողիկոսական պատգամաւորներն ալ «հազիւ այդ թիւը կը գտնէին հնարաւոր ներգաղթելու համար: Թիւ մը որմէ մեր գաղութին բաժինը հազիւ մէկ կամ երկու հազար կրնայ ըլլալ»:

Ի՞նչ խօսք որ այս յայտնութիւնը վեր է վայր կը ջրէ չատ մը հաշիւներ: Ձենք ըսեր թէ պաղ ջուր կը լեցնէ, բայց մեզ կը դնէ բուն իրականութեան առջեւ, անոր համեմատ կազմակերպելու համար ներգաղթը:

Այստեղ, տակաւին անցեալ չաբթու հասաւ Երեւանի հրահանգը, որ կը կրէ 1945 Դեկտ. 29 թուականը: Իսկ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ արդէն բեռ կապած են տասնեակ հազարաւորներ, ինչպէս աւետեցին թերթերը:

Դժբախտաբար լրջութեան պակաս մը աչքի կը զարնէ, ընդհանուր խանդավառութեան մէջ, ինչպէս դիտել կուտան մեր պաշտօնակիցները:

Այսպէս, « Ազգաբար » ցաւով կ'արձանագրէ թէ «տեղացի վաճառականներուն կողմէ հայ արհեստաւորներուն բացուած վարկերը սկսան ջնջուիլ. թէ բազմաթիւ հայ պաշտօնեաներ արձակուեցան. թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ վերաքննութեան ենթարկել Ա.Յնճաբի, Սուրի եւ այլուր դոյութիւն ունեցող ազգային պատկառելի սեփականութեանց խնդիրը»:

« Ազդակ» ալ կը հարցէ, դառնօրէն.

— « Վերջ ի վերջոյ վաղը ի՞նչ պատասխան պիտի տան իր տունն ու տեղը, կահ-կարասիներն անգամ ծախու հանած այս ժողովուրդին: Ի՞նչ պիտի ըսենք շրջապատին, որուն անապարեցինք մեր մնաս բարովի խօսքն ըսել»:

Մի՛անկեալ ըսենք որ Մօտաւոր Արեւելքի մեր մասնաւոր թղթակիցն ալ վրդովում կը յայտնէր այս առթիւ, իր վերջին թղթակցութեամբ եւ մենք նախընտրեցինք յետաձգել հրատարակութիւնը :

Ահաւասիկ իրագիտական դաս մը, մեր գաղութին եւ ուրիշներու համար:

Գրչախաղ ըլլայ թէ թիւրիմացութիւն, մէկ դէրօն կրնայ դուռ բանալ չատ ծանր յուսախաբութեանց :

Շ.

ՍԻՆԷՄԱՆ 50 ՏԱՐԵԿԱՆ

«Սինէման 50 տարեկան» յօդուածս (Ցառաջ, 10 Փետրուար) «ստիպեր է» Պ. Զ. Որբունին հրատարակել ճղդում մը, որ ըստ իրեն «անհրաժեշտ է » , « զգուշացնելու համար զիս եւ առ հասարակ հայ ընթերցողները պատմական խարդախութենէ մը»: (Արեւմուտք, 27 Փետր.):

Ահա թէ «բանը ինչումն» է.—

50 տարի առաջ, 1895 Դեկտեմբեր 28ին Լուի եւ Օկիւստ Լիւմիէռ եղբայրները հրապարակով առաջին չարժանկարը ներկայացուցին Փարիզի Grand Café սրահին մէջ:

1945 Դեկտեմբեր 28ին ֆրանսական ռատիօի վարչութեան կողմէ պաշտօն տրուած էր ինծի յիշատակել այդ յիսնամեակը, անթելով եւ տալ դիւտին պատմականը:

Այդ հաղորդումէն (emission) վերջ «Ցառաջ»ի թելադրութեամբ գրի առի յօդուած մը, նկարագրելով քանի մը ժամուան տեսակցութիւնս Լուի Լիւմիէռի հետ:

Այդ առթիւ, Լիւմիէռի հետ ունեցած տեսակցութեանս նկարագրութենէն առաջ, կ'ամփոփէի սինէմայի պատմութիւնը հետեւեալ նախաբանով.— Ժէ. դարէն ի վեր, երբ յօրինուեցաւ մոդական լապտերը, 235 տարիներ անցան մինչեւ որ Լուի եւ Օկիւստ Լիւմիէռ 1895 Փետրուար 13ին Սինէմային տուին իր վերջնական ձեւը: Իսկ 1895 Դեկտեմբեր 28ին բացուեցաւ սինէմայի առաջին վարագոյրը եւն.:

Ուրեմն, պարզ էր որ դիտակցաբար ուղեր էի սահիլ 235 տարուան սինէմայի պատմութեան վրայէն, խօսելու համար միայն անոր մասին որ սինէմային տուած էր իր վերջնական ձեւը:

Նոյնպէս յստակ էր որ նպատակս էր հրատարակել տեսակցութիւն մը եւ ոչ թէ համայնագիտական խճողուած եւ նեղացուցիչ ամփոփում:

Ահա թէ ինչու չեմ կրնար հասկնալ Պ. Որբունիի միջամտութիւնը որ մօտ երկու սիւնակ յատկացնելէ վերջ էֆիլէն Ժիւլ Մարէի, կ'աւելցնէ.

« Շարժանկարի բացարձակ հնարիչը, — յղացումը եւ գործիքին իրականացումը — էֆիլէն Ժիւլ Մարէն է» եւ աւելի անդին.— «Մարէ անժխտելիօրէն շարժանկարի դիտական հնարիչն է» :

Որքան վճռական են Պ. Որբունիի բառերը, — «Անժխտելի, բացարձակապէս»: Բառեր որոնք չեն գործածուած ակադեմականներու եւ պատմագէտներու բաղմաթիւ սերունդներու կողմէ, առ հասարակ որ եւ է դիւտի եւ մասնաւորաբար սինէմայի մասին:

Մնաց որ, չատ զարմացայ եւ այս առանց որ եւ է յաւակնութեան, որ Պ. Որբունի վայրկեան մը իսկ կրցած է ենթադրել թէ իրեն իբրեւ աղբիւր ծառայող սինէմայի պատմութեան այդ տարբական դիրքը կրնար անծանօթ ըլլալ ինծի:

Եթէ իրաւ է որ Լիւմիէր օգտուած է Մարէի եւ Տէմընէի աշխատանքէն, առանց կանգ առնելու Էտըսընի վրայ, ճիշդ է նոյնպէս որ Մառէ իր կարգին օգտուեցաւ Էմիլ Ռէյնոյի գործէն, առ այ Հէյլէն, ան ալ Ֆրանց Ֆոն Իւզաթիւսէն եւ այսպէս անցնելով տասնեակ մը անուններու վրայ մինչեւ Ժ. Փլաթոյի 1832ի «Ֆենաքիստիքօփ»ը: Պարագան նոյնն է Տակէռի համար զոր Պ. Որբունի կը նկատէ լուսանկարի դիւտին բացարձակ հեղինակը, առանց յիշելու Նիէփսը եւ իր նախորդները:

Կ'ուզէի խուսափիլ հմտութիւն ծախելու փորձութենէն, բայց Պ. Որբունիի գործածած բառերէն վերջ անհրաժեշտ էր այսքան մը ճշդում:

Վերջացնելէ առաջ, արդարութեան պարտք մը Պ. Լիւմիէռի հանդէպ: Յօդուածագիրը կը վճռէ առանց խղճահարութեան.— «Լ. Լիւմիէռի կր պարտինք մէկ բան .— մարդիկը զբօսնել եւ այդ զբօսանքին հասոյթները դրպանել »:

Իրականութիւնն այն է որ սինէման որ եւ է դրամական հասոյթ չէ ապահոված Լիւմիէռի: Ճշմարտութեան դիտնականը իր գիւտը կը նկատէր իբրպարզ դիտական գննութիւն մը եւ երբեք չէր հաւատար թէ ան կրնայ ծառայել ապագային իբրեւ հիմք առեւտրական չահագործման: Եւ երբ ժորժ Մելիէս որ այն առենէն դուչական էր սինէմային հրաչալի ապագան, առաստղեական գումար մը առաջարկեց դիտուհին, գնելու համար Լիւմիէռի արտօնագիրը, ան բառ առ բառ պատասխանեց.

— « Երիտասարդ, չնորհակալ եղիր ինծի, դիւտս ծախու չէ, քեզի համար ան անանկութիւն է: կարելի է չահագործել զայն քիչ մը առեն, իբրեւ դիտական մարդանք ,տակէն դուրս, ոչ մէկ առեւտրական ապագայ ունի»:

Լիւմիէռ, ինչպէս իր նախորդները, ոչ իսկ Մելիէս որ աւելի քան 80 ժապաւէն արտադրած էր եւ եղած էր առաջին անգամ ժողովուրդը զբօսցնողը, չեն կրցած հարստանալ սինէմայով:

1918ին Մելիէսը տղոց համար չաքար , խաղալիկ կը ծախէր Մոնփառնասի կայարանին առջեւ: Մելիէս մեռաւ 1938ին Լէօփոլտ Պէլան հիւանդանոցին մէջ, թշուառութեան մատնուած:

Գալով Լիւմիէռի անձնական հարստութեան որ թոյլ կուտայ 80ամեայ ծերունիին ապրիլ խաղաղ, արեւտր ծովափի մը հանդստաւէտ տան մը մէջ, կը պարտի իր հօր գործարանին որ սինէմայի դիտէն առաջ չատ արդիւնաբեր էր արդէն:

Կր յուսամ վերջակէտը դրած ըլլալ բարեկամական վէճի մը: Անոնք որ Պրիւքսէլէն Նիս եորք եւ Պալէն մինչեւ Փարիզ, ինչպէս եւ ամբողջ աշխարհի մէջ վերջերս տօնեցին սինէմայի յիսնամեակը, դիտէին անշուշտ Ժիւլ էֆիլէն Մառէի գործիքը եւ կատարած գործը: Ոչ ոք զոհ գացած է «խաբերայութեան մը»: Կրնաք հանդիստ ըլլալ, Պ. Որբունի:

ԱՇՈՏ ՄԱԼՈՓԵԱՆ

ԻՐԱՆԵԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

Մոսկուա պատասխանե՞ր դուած է

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Ֆ. Մխութիւնր դիտմամբ ետ չձաշեց իր զօրքը Մարտ 2ին, հակառակ տրուած խոստումին, որովհետեւ կ'ուզէ ճնշում բանեցնել Իրանի կառավարութեան վրայ, կարգ մը պահանջներ արժեցնելու համար: «Տէյլի Մէյլ»ի դիւանագիտական աշխատակցին տեղեկութեանց համաձայն, Մոսկուայի դիմաւոր պահանջներն են.—

1. Իրանի կեդր. կառավարութիւնը պէտք է ճանչնայ Ատրպատականի ինքնավարութիւնը. — 2. Պէտք է քարիւղի մենաշնորհներ տայ Ֆ. Մխութեան.— 3. Պէտք է ռուս խորհրդականներ ընդունի Իրանի կարգ մը պետական վարչութեանց մէջ :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Իրանի վարչապետն անդամ, Ղաւամ էս Սալթանէ, որ Մոսկուա գնաց իբրեւ համոզուած բարեկամ Ֆ. Մխութեան, չտիպանցեալ դանելով այս պահանջները, խընդրած է մեղմացնել :

Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւնը անորոշ է, մանաւանդ որ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները որոշած են քաղաքել, Ռուսիոյ ընթացքը համարելով խախտում 1942ի դաշնագրին:

Երկու պետութիւններն ալ քաջած են իրենց դիւնագործները եւ կ'ըսուի թէ բողոքագիրը ղրկելու համար կը սպասեն ռուսեւէրանեան բանակցութեանց արդիւնքին: Լոնտոնի մէջ կը յուսան թէ Իրան պիտի չընդունի խորհրդային պահանջները և դիւնագործներ պահելու իրաւունքը, որով խնդիրը կրկին պիտի գայ Մի.ացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ:

Թերթերը 70000 կը հաշուեն հիւս. Իրանի մէջ հաստատուած խորհրդային զօրքին թիւը: Ռուսերը պարպեցին Սէմնան քաղաքը, թէհրանէն 30 մղոն դէպի հիւսիս - արեւելք: Այս առթիւ հրաժեշտի հացկերոյթ մը տուին 250 բնակիչներու: Խորհրդային հրամանատարութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակելով, յանձնարարեց պարսիկ ժողովուրդին որ եւ է ապրանք չընել ռուս դինուորներէն եւ անմիջապէս ներկայացնել զրամական եւն. պահանջները: Կ'ըսուի թէ Թաւրիզ քաղաքն ալ մասամբ պարպուած է, ինչպէս եւ Ղազուինը: Ինչպէս դրած ենք արդէն, Ռուսերը որոշած են պահել, մնացեալ դինուորները, «մինչեւ որ կացութիւնը պարզուի »:

× Իշխան Ֆիրուզ, փոխ - նախարար Իրանի, յայտարարեց թէ Մոսկուայի մէջ ոչ մէկ դիւանագէտ այնքան պատիւներու արժանացած էր որքան Իրանի վարչապետը: Իշխանը «բարեկամական» կր նկատէ խորհրդային զօրամասերու պահպանումը հիւս. Իրանի զանազան մասերուն մէջ, հետեւեալ պատճառաբանութեամբ.— «Ատրպատականի մէջ կեդր. կառավարութեան ներկայացուցիչ մը չկայ, ընդունելու համար չէնքերը եւ հաստատութիւնները: Ռուսերը չեն կրնար Ատրպատականի կառավարութեան յանձնել կալուածները, առանց զայն ճանչնալու: Հետեւաբար կը մնան մինչեւ որ վերջնապէս կարգադրուի այս զուտ ներքին խնդիրը »:

Իրանի խորհրդարանին ազգայնական երեսփոխանները կը ծաղրեն Իշխան Ֆիրուզի «չիմաստական լաւատեսութիւնը» եւ դիտել կուտան թէ կառավարութիւնը տկարացած է եւ պէտք է հրաժարի: Թէհրանի երեսփոխաններէն Ալի Դաշտի Ֆ. Մխութեան ընթացքը կը նկատէ «սպառնալիք մր դէպի Գ. Համաչխ. պատերազմ որուն առջեւը կարելի է առնել միայն անմիջապէս եւ ուժգնօրէն պարզելով Մ. Նահանգներուն արտաքին քաղաքականութիւնը: Եթէ Ամերիկան վճռական ընթացք մը բռնէ պաշտպանելու համար փոքր ազգերուն իրաւունքները, կարելի է կասեցնել այս նախայարձակումը»:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ կը հետադրեն թէ կառավարութիւնը որոշեց առժամապէս ջնջել օտար թղթակիցներու հետադիրներուն զրաքննութիւնը, փորձի համար :

Ֆրանկո կ'ամբաստանեն Ֆրանսան

Ձօր. Ֆրանքոյի կառավարութիւնը քննելով Ֆրանքեւսպանիական սահմանագլուխին փակումը եւ ուրիշ խնդիրները,, երկու յայտարարութիւններ հրատարակեց, որոնց մէկով կը մեղադրէ Ֆրանսան թէ կը խրախուսէ Սպանիոյ «կարմիրները» յարձակումներ կատարելու համար սահմանագլուխին վրայ, միւսով կը զանգատի թէ Ֆրանսա դէշ վարուած է Սպանիոյ աքսորեալ հանրապետականներուն հետ, թողլ տուած է որ «կարմիրները» մարզուին հիւս. Ափրիկէի մէջ իբրեւ վնասարարներ, զինեալ խումբեր կազմակերպուին եւ Սպանիա մտնեն: Կ'ըսէ նաեւ թէ Ֆրանսացիները պաշտպանելով սպանիացի ահաբեկիչներու կազմակերպութիւնները, թողլ տուին որ 1944 հոկտեմբերին 5000 հոգի արշաւանք մը կատարեն դէպի Սպանիա, թէ Ֆրանսական մամուլը եւ անթելը պայքար կը մղեն Սպանիոյ դէմ, թէ Ֆրանսայի արհեստակցական միութեանց անդամները կը մերժեն պարպել սպանիական նաւերը եւ կը խզեն հեռադրական թելերը եւն.:

Այս մեղադրանքներուն հետ, Ֆրանքոյի կառավարութիւնը կը թուէ այն ծառայութիւնները զոր մատուցած է Ֆրանսայի, պատերազմի ընթացքին,— 1. Զէղոք մնալով.— 2. Պաշտպանելով Ֆրանսական սեփականութիւնները.— 3. Ընդունելով զօր. տը Կոլի մէկ ներկայացուցիչը, իր իսկ խնդրանքով.— 4. Արտօնելով Ֆրանսական ուժեղ բանակի մը համախմբումը Ափրիկէի մէջ.— 5. Պաշտօնական յարաբերութիւններ հաստատելով Ֆրանսայի առժամեայ կառավարութեան հետ.— 6. Բարի դրացնութեան քաղաքականութիւն մը վարելով, առեւտրական յարաբերութիւններ հաստատելով եւն.:

Առաջին յայտարարութիւնը ընդունելով հանդերձ կացութեան ծանրութիւնը, «տարբերութիւն մը կը դնէ Ֆրանսացի ժողովուրդին կրաւորական դիրքին եւ համայնավար կուսակցութեան արարքներուն միջեւ, կուսակցութիւն մը որ հնազանդելով դուրսէն եկած պատուէրներու, անոր կրեայ կուտայ մտածնանչուած արարքներուն պատասխանատուութիւնը»: Այս առթիւ «հասարակ ոճրագործներ» կը կոչէ այն կալանաւորները որոնց դնդակահարումը տեղի տուաւ բուռն բողոքներու, ամէն երկրի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Լոնտոնի հելլէնական դեսպանատունը հաստատեց այն լուրը թէ Աթէնքի խորհրդային դեսպան նաւակայան մը պահանջած է Երկոտասան կղզիներուն մէջ: Այս լուրը լրջօրէն կը զբաղեցնէ Անգլիոյ քաղաքական շրջանակները: Աչխատաւորական օրկանն ալ հաստատելով լուրը, կ'ըսէ թէ Աթէնքի խորհրդային դեսպանը այս առթիւ առաջարկած է ածուխ եւ արմտիք ճարել Ռուսաստանի, փոխարէն ստանալով ձխախոտ, քրոմ եւ Կորնթոսի չամիչ: Թերթը դիտել կուտայ թէ Երկոտասան կղզիները չատ հեռու են Սեւ Ծովէն դէպի Ռուսաստան երկարող կարճ ճամբէն եւ թէ ռուսական նաւերը կրնան ամէն յարմարութիւն գտնել Սելանիկի եւ Պիրէոնի մէջ:

Նիւրընպէրկի դատավարութեան առթիւ, սղագիրները 1.600.000 բառ արտադրած են 138 նիստերու մէջ, դատին սկիզբէն ի վեր (20 Նոյ.), Դաշնակից դատախազներու ճառերէն: Ատեանը լսած է 30 վկաներ եօթը լեզուներով,— ռուսերէն, ուկրայներէն, Ֆրանսերէն, գերմաներէն, լեհերէն, դանիերէն եւ լիթուաներէն: Անգլերէնն ալ հաշուելով՝ ութ: Ներկայացուցած է վեց չարժանկարներ, մէկ երկուքը գերմանական, եւ 210 փաստաթուղթեր:

Պաշտպան փաստաբանները դիտել տուին թէ միլիոնաւոր գերմաններ նորէն նացիականութեանպիտի վերադառնան, եթէ օրէնքէ դուրս հռչակուին իբրեւ անդամ զանազան կազմակերպութեանց (վեց տեսակ):

Զիոնը փառաւորապէս տեղաւորուելէ վերջ, սկսաւ հալիլ կիրակի օր: Փարիզի 3500 աւելածուներէն զատ, 5000 վարձուած կամաւորներ հետզհետէ կը մաքրեն փողոցները: Աւելի քան 2500 թոն աղ ցանուեցաւ: Մասնագէտներ կը հաստատեն թէ ձիւնը այսքան թանձրութեան հասած չէր 74 տարիէ ի վեր: Հաղորդակցութեաց խանգարումէն զատ, արկածներ ալ պատահեցան: Կառ տր Լիոնի կողմը տաղաւարի մը տանիքը փլաւ ձիւնին ծանրութեան տակ եւ քաղաքացի մը մեռաւ: Ուտեստի եւ մասնաւորապէս ցորենի փոխադրութիւնը յապաղած է, բայց վախ չկայ որ Փարիզը առանց հացի մնայ:

Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը բանակցութիւններ կը կատարէ եւմէնի թագաւորին հետ, քարիւղի մենաշնորհներ ստանալու համար:

Արտասահմանի «Վիզա»ն պիտի ջնջուի Մարտ 5էն սկսեալ, Ֆրանսացիներու համար: Միայն անցագիրը պիտի հարցնեն, եկած կամ դացած ատեն:

ԱՐԿԱԾԻ ԶՈՀ ՄԸ ԵՒ

ՄԱՐՍԷԼ.— Ս. Թեւանեանի մահէն երեք օր վերջ, հողին յանձնեցինք մարմինը՝ Ցարութիւն Ասլանեանի, Բաբերդի Լսոնք դիւղէն, 69 տարեկան: Փետր. 14ի առտուն հազիւ քառորդ ժամ դործի սկսած (տոքէր), կռնակի վրայ փոսի մը մէջ իյնալով, գանկը կը ջախջախուի երկաթէ մը եւ կը մեռնի առանց բառ մը արտասանելու:

Ողբացեալը մեծ գերդաստանի մը զաւակ, 1913ի վերջերը կը մեկնի Ռուսաստան: Հայրենասէր, անձնուէր, կանուխէն մտած էր Հ. Ց. Դ. շարքերը 1908ին: Կամաւոր Անդրանիկի բանակին մէջ երեք եղբայրներով: Նշանակելի դեր կատարած է Մոյի կուիւին մէջ, փրկելով երեք վաշտերու կեանքը: Մի չչ հաւատարիմ ազդային սրբութիւններուն: «Ցառաջ»ը իր անբաժանելի ընկերն էր: Անվերջ կը խօսէր երկրի կեանքէն: «Եթէ ես արկածով չմեռնիմ, 85 տարի պիտի ապրիմ», կ'ըսէր: Առատաձեռն էր, ազդային ձեռնարկներ կը քաջալերէր: Մի խակ բաղձանքն էր հայրենիքին մէջ թաղուիլ:

Ցուղարկաւորութեան առթիւ յուղիչ դամբանական մը խօսեցաւ Առաջ. Փոխ. Եղիչէ Քհնյ. Մխիթարեան:

Փոխան ծաղկեպսակի եղան հետեւեալ նուէրները.— Հ. Ց. Դ. Սէն Թէոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէն 500 Ֆրանք, Կապոյտ Աչքին: Սարթանի Ազգ. Միութեան եւ Կարմիր Աչքի մասնաճիւղերը՝ 500ական Ֆրանք թաղին դպրոցին: Աւետեան եղբ. 500 Ֆրանք Սարթանի դպրոցին: Տէր Նազարէթեան ընտանիքը 500 Ֆրանք Վեթերաններու Ֆոնտին, 500 Ֆրանք Հ. Ց. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Մարսէյլի կեդրոնին: Մ. Ասլանեան 500 Ֆրանք Վեթերաններու Ֆոնտին: Ա. Տօնէլեան 100 Ֆրանք եկեղեցիին:

Հողը թեթեւ կայ վրադ, սիրելի Ցարութիւն, երբ դայ ժամանակը ձեր բոլորի աճիւնը հայրենիք փոխադրել՝ թող մեր նուիրական պարտականութիւնն ըլլայ:— Տ. Ս.

ԵԳԻՊՏՈՍի նախարարական խորհուրդը որոշեց զօրացնել բանակը: 700.000 ոսկիի վարկ մը բացուեցաւ, զէնքեր գնելու համար Անգլիայէն:

ԵՐՈՒՍԱղԷՄԷն կը հեռագրեն թէ Արաբները ընդհ. գործադուլ մը սարքած են ամբողջ Պաղեստինի մէջ, պահանջելու համար աքսորականներուն վերադարձը:— Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 26 Հրեաներ որոնք զէնք եւ ռազմանիւթ պահած էին:

Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը պիտի ունենայ 250.000 գինուոր եւ իբր 3000 օդանաւ, մասնագէտներու կարծիքով: Անգլիա, Մ. Նահանգները եւ Ռ. Միութիւնը պիտի տրամադրեն 50.000ական գինուոր, Ֆրանսա՝ 70—80.000, մնացեալը Զինաստան:

Սեւ շուկան խափանելու համար, պարենաւորման նախարարը ծրագիր մը կազմած է, որ կը տրամադրէ բռնագրաւել յանցաւորներուն չարժուն եւ անշարժ ստացուածքները:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԹԱՒԻՍ ԱԲԳԱՐի յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, երեքշաբթի, ժամը 2.30ին, փարիզի Հայոց եկեղեցին:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՄԱՐՍԷՅԼի մէջ, այս հինգշաբթի, 7 մարտ, ժամը 8.30ին Սալօն Մաղնոյի մէջ, «ՇԱՆԹ» թատերախումբի կողմէ, 88 rue d'Aubagne: Գինները 50 եւ 100 Ֆրանք:

ՇԱՎԻԼԼԻՆ ընկեր Գէորգ Պօղոսեան կը նուիրէ 200 Ֆրանք Հ. Ց. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին, որդիք Պէրպէրեանի մահուան տարելիցին առթիւ:

Միխիթիալիթէի Շրեղ Սրահին մէջ, կիրակի 10 Մարտ, ցերեկոյթ ժամը 3ին, ԽՈՐԻՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, մասնակցութեամբ Տիկին Լաթիփեան, Օր. Միմասեան, Օր. Մառի, Պ. Պ. Մաքսուտեան, Գրիգոր Վահան, Լաթիփեան, Բարիլոյսեան, Պաղտասարեան, Պետրոսեան, Մարինեան, Մուրատեանի կը ներկայացնէ՝

Տ ր ի ւ թ ի

Քէյի տրամը 5 արար

Տոմսերը կը ծախուին՝ Հրանտ Սամուէլ 51 rue Monsieur le Prince, tél. Dan. 88-65, Ֆօթօ Ֆէպիւս՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle. Lou. 69-83:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ի նպաստ Սէնթ Անթուանի դըպրոցներու առաջին անգամ ըլլալով Շիրվանզադէի Թատերախումբը պիտի ներկայացնէ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ, 10 Մարտ, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Պար Մաքսոնի, Հ. Ա. Ը. Մ. սրահին մէջ:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱԶԻ ԽՆԶՈՑՔԸ

***ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Անցեալ կիրակի կէսօրէ** վերջ տեղի ունեցաւ Կապոյտ Աչքի կազմակերպած խնջոյքը ընկեր Ա. Գարաեանի սրահին մէջ: Ընկեր Ս. Ցուվհաննէսեան հանդէսը բանալով պարզեց Կ. Աչքի նպատակները եւ ապա խօսք առաւ օրուան բանախօսին՝ Տիկին Էլլէն Բիւզանդի, որ ծանրացաւ Կ. Աչքի գործունէութեան վրայ, պատերազմէն առաջ եւ պատերազմի ընթացքին: «Երբ հայ տղամարդիկ ճակատ մեկնեցան, Աչուհիներու հիւսած բրդեղէններով ծրարներ ուղարկեցինք ընտանիքէ զուրկ հայ զինուորներու, որոնցմէ հարիւրաւոր չնորհակալութեան նամակներ ստացած ենք: Գրաւման շրջանին եւս Կ. Աչքը անդործ չմնաց: Երբ մեր զինուորները գերի գացին Գերմանիա, ուրիշ բարենպատակ կազմակերպութեանց հետ միասնաբար հիմնեցինք գերիներու Օգնութեան մարմին մը եւ ծրարներ ղրկեցինք հայ գերիներու: Գերիներու Օգնութեան Մարմինը չմոռցաւ օգնութեան հասնիլ նաեւ յունահայ կարօտեալներուն»: Ապա յորդորեց եռանդով չարունակել աշխատանքը, առանց ուշադրութիւն դարձնելու բամբասանքը, առանց ուշադրութիւն դարձնելու բամբասանքներուն: Այս առթիւ օրինակներ տուաւ դաւադէն, ուր պատերազմէն առաջ 13 խաչուհի ունեցող շրջաններ այսօր 40 անդամներ կը հաշուեն: Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր երգերով, արտասանութիւններով եւ մանաւանդ հայկական պարերով: Թող ներեն որ զանց առնեմ անունները, խնայելու համար «Ցառաջ»ի թանկագին էջերը: Պիւֆէն ճոխ էր, մեծ մասով չնորհիւ Աչուհիներու նուէրներուն: Որոշած հաւ մը եւ սկնակ մը կարկանդակ աճուրդի դրուելով դոյացաւ 12.000 Ֆրանք եւ շահեցաւ Պ. Պօղոսեան (Փարիզէն):— Լրատու*

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱԶԸ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

ՌՈՄԱՆ.— Փետրուար 23ին Կապոյտ Աչքի մասնաճիւղը թէյասեղան մը սարքած էր, Վարդանանցի առթիւ: Ձեռնարկը չատ յաջող անցաւ, ստեղծելով զուտ հայկական մթնոլորտ մը: Տեղի ունեցան արտասանութիւններ եւ երգեր: Ցետոյ խօսք առաւ Պ. Ա. Պօյաճեան, պանծացնելով Վարդանանց գործը: Նոյնպէս ուղերձ մը կարդաց Տիկին Շահնուր՝ հայկական դպրոցին անձնուէր ուսուցչուհին, Վարդան Մամիկոնեանի դուստր՝ Շուշանիկը իբրեւ օրինակ ներկայացնելով հայ օրիորդներուն: Աճուրդէ մը գոյացաւ 3185 Ֆրանք: Իսկապէս գովելի էր երեկոյթը: Փետրուարի սկիզբներն ալ Աչուհիները հանդէս մը սարքեր էին, ի նպաստ յունահայ կարօտեալներուն: Գոյացած գումարէն 6000 Ֆրանք նուիրած են նպատակին, իսկ 2000ը Պէյրութի ճեմարանին, Տիկին Շահնի մահուան առթիւ:— Սուրէն

«Շիրակ».— Մեր աչխատակիցներէն Պ. Հր. Թորոսեան այս անունով կիսամսեայ լրագիր մը սկսած է հրատարակել, տնտեսական, առեւտրական եւ քաղաքական բովանդակութեամբ: Ցեռնհաս՝ երեք ճիւղերուն մէջ ալ, անշուշտ պիտի յաջողի լրացնել կարեւոր պակաս մը: Ընդհ. վարիչ՝ Պ. Վահէ Թոսունեան: Տարեկան բաժնեգին՝ 250 Ֆրանք (արտասահման՝ 300): Հասցէ.— 5 rue François Pinton, Paris:

«Սօլֆէժ» Դիտցողներուն արեւելեան հին եւ նոր երգերը Պոլսոյ մէջ նուագող նուագածուներուն ցօթաները կը գրեմ: Սօլֆէժ չգիտցողներուն ալ մեեւնոյն երգերը խառնի, ուտի, էֆմէնչէի վրայ գործնապէս կը սորվեցնեմ: Խառնի ՑԱԿՈԲ ԱՍԼԱՆԵԱՆ, 56 rue Julien Lacroix, Paris (20):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Պ. Ցակոբ Գաբիկեան կամ Գաբոեան եւ Տիկինը Ծաղիկ, Պիւէճիկի Կէօլ Տաղ գիւղէն: Իմացնել փեսային, Մուսէտ եւ Ազատի Գասպարեանի: Pefkakia Reansa 30, Kesseriani, Athènes (Grèce):

CHEZ SASSOUNI
ՁԱՇԱՐԱՆ Հ. ԱՍԱՍՈՒՆԻ
ԲԱԼՈՐ ՆՐԲԱՁԱՇՆԱԿՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸՐ
31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur
Tél. GUT. 92-65
Հայկական կերակուրներ, քնաքր օդի եւ ազատութեան: Հարմարութիւն, նշանաւոր սրահ: Միշտ երեկոյ, ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ մասնակցութեամբ երգչուհի Տիկին Ծօֆիա Գասպարեանի: Կիրակի օրերը գոց է:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damrémont

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵՒՄՆ.— Տար. 750, Ցամս. 400, Յամս. 200 ֆրանք

Mercredi 6 Mars 1946 Չորեքշաբթի 6 Մարտ

ԺԸ ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4552–Նոր շրջան թիւ 2[illegible] ամբագիր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 3 ֆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆ ՄԷԿԸ ԻՐ ՁԱՓՈՎ

Ուրեմն, յառաջիկայ ներդաղթին համար կը նախատեսուի առ առաւելն 35—40.000 եւ ոչ թէ 350—400 հազար հոգի: Թուանշան մը, որ խելքի մօտ է, նկատի առնելով Հայաստանի ներկայ պայմանները :

Երեւանի կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը, Գ. Յարութիւնեան, չէր կրնար 350—400 հազար ըսել, երբ երկիրը կը մնայ նոյն սահմաններով: Երեսունեւհինգ — քառասուն հազարն իսկ անկարելի պիտի համարուէր պատերազմէն առաջ: Բայց, Հայաստանն ալ, որ 250—300.000 դինուոր նետած էր կրակին մէջ, ահագին կորուստներ կրեց պատերազմին հետեւանքով: Ուրեմն, զգալի բաց մը կը մնայ: Անշուշտ երիտասարդական ճակատին վրայ: Բաց մը՝ պիտանի ուժերու, աշխատաւոր ձեռքերու :

« Ազգակ » իրաւամբ դիտել կուտայ, Թուանշաններու այս թիւրիմացութեան կամ չարաշահութեան առթիւ.

— « Յարութիւնեանի ճառին միջուկը, ամբողջ բաղաքական իմաստը հոն է որ, կ'ուզէ ցոյց տալ թէ ներկայ Հայաստանի սահմանները նեղ են եւ Հայաստանը պէտք ունի լայնցնելու իր սահմանները. իսկ երկու գրչախաղերով 35—40 հազարին ետ թուանշան մը աւելցնել՝ կը նշանակէ մեծագոյն հարուածը տալ մեր դատի ամէնէն հիմնական փաստարկութեան»: (8 Փետր.):

Արդարեւ, չարամիտներ, նոյնիսկ «բարեկամներ» որ չատ չեն պատրաստ Հայկական Դատին արծարծումէն, պիտի չառարկէի՞ն թէ ստիպողական հանգամանք չունի սահմաններու ընդարձակումը, երբ Հայաստան ի վիճակի է 350—400.000 տարագիրներ տեղաւորելու ...

Անոնցմով բան չպրցին, կը կարծենք թէ թիւրիմացութեան ճշդումը մեծապէս կը դիւրացնէ ներգաղթին կազմակերպումը:

Այսպէս, իւրաքանչիւր գաղութ կրնայ մօտաւորապէս հաշուել իրեն ինկած բաժինը: Կարելի էր ըսել՝ տարեչափը(ինչպէս ամերիկեան fօp-ան):

Հրատարակուած տեղեկութիւններէն կը հետեւի թէ՝ ամէնէն մեծ բաժինը կ'ինկնայ Սուրիա-Լիբանանի, ուր հազարաւորներու ոտքը դեռևէն կարած է: Կարելի է 10—15.000 հաշուել այդ բաժինը: Արձանագրուածները կրնան չատ աւելի ըլլալ. բայց Երեւանը ինքն է որ, ցանկերը ստանալէ վերջ, պիտի վճռէ թէ որքա՛ն կրնայ ընդունիլ եւ ո՛ր դասակարգը, առաջին առթիւ :

Ցետոյ կուգան պալքաններն գաղութները.— Յունաստան որ կը տապկուի անհնարին տագնապներու մէջ կրնայ երկրորդ տեղը բռնել Սուրիա-Լիբանանէն վերջ, Պուլկարիա եւ Ռումանիա, որոնք նոյնպէս մնեսեական հոդեր ունին: Զարհուրանգութիւն պիտի չըլլար առնուազն տասը հազար հաշուել Յունաստանի բաժինը, մանաւանդ Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ շրջանէն:

Եթէ հինգ հազարական ալ Ռումանիա – Պուլկարիա հաշուենք, արդէն կ'ունենանք 30—35.000, եւ անդին կը մնայ հինգ – տասը հազար միայն, միւս գաղութներուն համար: Այն ալ պայմանաւ որ կարենան ընդունիլ առաւելագոյնը, 40.000 :

Անշուշտ այս բոլորը ենթադրութիւններ են: Պարզապէս թուաբանական փորձ մը, որպէսզի իւրաքանչիւրը դիտնայ իր մօտաւոր չափը :

Այս ենթադրութեամբ, հաւանաբար քանի մը հազար միայն բաժին իյնայ մեր գաղութին: Ամէնէն լաւատես հաշիւներով, թող ըլլայ հինգ հազար: (Նորէն կը յիշեցնենք, ոչ թէ ընդհանուր արձանագրութեանց թիւը, այլ անոնք որ կրնան յոյս ունենալ ճամբայ ելլելու, առաջին առթիւ):

Քանի որ Երեւան ինք պիտի ճշդէ վերջնական թիւը եւ մեկնելու կարգը, ներգաղթի յանձնախումբին առաջին գործը պէտք է ըլլայ հաւաքել եւ դասաւորել, դասակարգերու բաժնել արձանագրութիւնները: Առաջին առթիւ՝ որակեալ բանուորները, դիւղացիները, արհեստաւորները,մասնագէտները եւայլն :

Այս տեսակ աշխատանք մը պիտի դիւրացնէր բուն Երեւանի գործը: Եւ արձանագրուած բազմութիւններն ալ պիտի դիտնային թէ ո՛ր չարքը նախապատուութիւն պիտի վայելէ կամ ե՛րբ կրնայ ճամբայ ելլել:

Ինչպէս դիտել կուտար Երեւանի նամակն ալ, գործողութիւնը կրնայ չատ երկար տեւել: «Սովետ Հայաստանի կառավարութիւնը ի վիճակի չէ մէկ տարւայ ընթացքում ընդունել բոլոր հայրենիք վերադառնալ ցանկացողներին»: Շ.

Երգնկա խաղամ՝ ևստեր կուգայ...

Պոլսոյ «Ճիւմհուրիյէթ »ի արտօնատէր-խմբագիրներէն Տողան Նաամի,— այն՝ որ կը ղգլար թէ թուրք եաթաղանի տակ չէ լինկած մինչեւ վերջին Հայը,— կը չարունակէ հրատարակել իր տպաւորութիւնները Սբեւելեան Նահանգներու մասին, ուր չրջած էր վերջերս :

Ադէն ղրկեր էի առաջին մասը: (Տես «Յառաջ», 28 Փետրուար): Նոր վկայութիւններ՝ էրզրումի եւ էրզինճանի (Երզնկա) մասին: («Ճիւմհուրիյէթ» 2, 3 եւ 4 Փետրուարի 1946):

— « Երզնկա ենք: Քսաներկու տարուան հանրապետութեան ամէնէն դառն յիչատակը այստեղ է.— 1939ի ձմրան, կէս գիչերէն քիչ վերջ, երկրաչարժը հողի հաւասար դարձուց հայրենիքի այս մասը: Հազարաւոր տուներ փլան, բիւրաւոր հայրենակիցներ մեռան: Իրողութ լացինք: Ամբողջ աղգը չարժման անցաւ. կառավարութիւնը առատաձեռն յատկացումներ ըրաւ, մինչ զանգուածային հանդանակութիւնները կը կատարուէին ամենուրեք: Բառին իսկական նշանակութեամբ, ազգային աղէտ մըն էր Երզնկայի չարժը: Մեղ սիրող օտար պետութիւններն անգամ օգնութեան փութացին:

« Կործանած հին քաղաքին տեղ, պիտի չինէինք բոլորովին նոր, ներկայանալի քաղաք մը ; Ծնորք, սակայն, որ հօթը տարի վերջ՝ չինուեցան միայն թաղապետական պաշտօնատուն մը, հիւանդանոց մը եւ քանի մը «ափարթման» :Անշուշտ կիսատարած այլ չէնքեր եւս կը սպասեն լրացման : Բայց, պարզուած պատկերը՝ ուղղակի սիրտ կ'ապրինէ: Կառավարական բոլոր պաշտօնատուները, կուսակալութիւնն ալ միասին, հին տաղաւարներու (պարաճա) մէջ կը մնան նորէն: Եօթը երկար տարիներու ընթացքին, խղճալի արդիւնք միայն :

« Վերաչինութեան գործերու առթիւ, ըսի – բաւականը ալ անպակաս էին, եւ են: Գործավարութիւնը, տարաձայնութիւնները սուուելու համար երեսուն անգամ քննիչ պաշտօնեայ ղրկեր է: Կուսակալ Տիլավէր, զոր աշխատասէր մարդ կը նկատէինք, պաշտօնանկ եղած է: Կախակայուած է նաեւ Հանրօգուտ Շինութեանց վարչութեան անօրէնը :

Ձենք ուզեր անդրադառնալ բոլոր այս պատմութիւններուն: Բայց ինչ որ դառն իրողութիւն է, երզնկա կը մնայ միչտ տխուր եւ դառարկ, — գժբախտ ծուլութեան մը մէջ:

« Էրզրումի մէջ, համեմատական նոյն անփութութիւնը:— Էրզրումի Հալքեվիի չէնքը տիպար հաստատութիւն մըն է, բայց անկարելի է ներկայացում տալ հոն, որովհետեւ կեդրոնէն տրուած որոշումի մը համաձայն՝ արդիլուած է Հալքեվիներու մէջ վճարովի ներկայացում սարքել: Պարագան նոյնն է նաեւ թղթատարին համար : Էրզրումի՝ խղուած է հայրենիքի սիրտին: Լուծելու համար նաեւ այս խնդիրը, անհրաժեչտ է վակոն մը կապել իւրաքանչիւր բեռնարարձ չոզեկառքի, նկատելով որ արդիլուած է թղթատար յանձնել ո եւ է բեռնարարձ կառախումբի :

« 1877ի պատերազմը, աւելի ճիշդ՝ այդ պատերազմի ընթացքին Ազիզիէի Ամրոցին մէջ տեղի ունեցած հրաչքը հաստատած է՝ թէ սահմանային տիպար քաղաք մըն է Էրզրումը: Անկախաբար աչխարհագրական եւ զինուորական պայմաններէն՝ սահմանային գլխաւոր քաղաքներու բնակչութիւնը ամէն բանէ առաջ պէտք է կապուած ըլլայ հայրենիքին, եւ, ի հարկին, կարենայ իր հայրենասիրութեան ապացոյցը տալ հերոսական ընթացքներով: Այս տեսակէտէն, դիւցազնական կռիւներու յիչատակարան մըն է Ազիզիէի ամրոցը: — 7 Նոյեմբեր 1877ի գիչերը, այդ ամրոցի կռնակը դըտնուող երկու հայկական գիւղերէն յառաչացող ստուարաթիւ հրոսակներ, կը մօտենան մեր ամրոցին, եւ կը յաջողին ներս մտնել, դիմելով միջոցի մը՝ որ անծանօթ մնացած է: Սրէ կ'անցուին կիսարթուն մեր բոլոր զինուորները: Վրայ կը հասնին նաեւ Ռուսերը, եւ գրեթէ ամբողջութեամբ կը գրաւեն Ազիզիէի ամրութիւնները: Կացութիւնը ծանրակչիռ հանգամանք ստացած էր, որովհետեւ Ազիզիէի ամրոցը կը տիրապետէր բովանդակ չըրջապատին, եւ եթէ անդամ մը եւս գրաւուէր Էրզրումը, այդ պարագային պիտի վտանգուէր բովանդակ Անատոլուն :

« Այդ միջոցին, զինուոր մը կը յաջողի խոյս տալ, եւ Էրզրում հասնելով կը պատմէ եղելութիւնը: Այսս փաչայի մզկիթին միւէզզինը, անմիջապէս մինարէին գագաթը կը բարձրանայ, եւ Էրզրումցիներուն կը տեղեկացնէ՝ թէ թշնամին գրաւած է Ազիզիէի ամրութիւնները:

ԿԱՆԱՏԱ ԿԱՄԲՈՍՏԱՆԷ ՄՕԱԿՈՒԱՆ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ԷՐ ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՅԱՆՑԸ

Քանատայի վարչապետը, Մ. Քինկ, Մարտ 4ին հրապարակ հանեց քննիչ յանձնաժողովին տեղեկագիրը՝ հիւլէական ռումբի գաղտնիքներու լրտեսութեան մասին: Տեղեկագիրը բացէ ի բայ կ'ըսէ թէ ապացուցուած է որ «այս գործողութիւնները կը կատարուէին Օթաւայի խորհրդային դեսպանատան կարգ մը անդամներուն կողմէ, Մոսկուայի ուղղակի հրահանգներով»: Ռուս դործակալներ մասնաւոր հրահանգներ ստացած էին 1945 Օգոստոսէն իսկ, Խաղաղականի պատերազմը վերջացած ատեն, գինուորական տեղեկութիւններ քաղելու համար ամերիկեան բանակի չարժումներու մասին: Այս գործողութիւնները կը վարէր դնդ. Նիքոլի Զապոթինի, Օթաւայի խորհրդային դեսպանատան գինուորական կցորդը: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ Զապոթինի պաչտօն յանձնուած էր հասկնալ հետեւեալ գաղտնիքները.—

1. Մանրամասնութիւններ՝ այն նիւթի մասին որմէ կը բաղկանայ հիւլէական ռումբը, անոր արհեստագիտական կազմութիւնը եւ դծագրութիւնները,— 2. Մանրամասնութիւններ «ամերիկեան նաւատորմին կողմէ գործածուած էլեկտրոն ռումբերու մասին».— 3. «Նմոյշներ 235 իւրանիումէն, եւ մանրամասնութիւններ այն գործարանի մասին ուր կ'արտադրուի» եւն.:

Ինչպէս կը յիչուի, Մոսկուայի անթելը վերջերս հաղորդեց թէ Զապոթին եւս կանչուած է 1945 Դեկտեմբերին:

Քննիչ Յանձնաժողովին տեղեկագիրը կը յիչէ չորս հոդի, «որոնք ուղղակի կամ անուղղակի գաղտնի եւ մտերմական տեղեկութիւններ հաղորդած են Ա. Միութեան, խախտելով Պաչտօնական Գաղտնիքներու Օրէնքը»: Այդ չորս անձերն են.—

Տիկին Էմմա Վոյքին, Յածկագրութեանց քարտուղար արտաքին գործերու պաչտօնատան մէջ, որ ամբաստանուած է թէ Ռուսերուն կը հաղորդէր գաղտնի հեռագիրներու բովանդակութիւնը.— Հարիւրապետ Կորտըն Լիւնըն, անդամ Քանատայի Տեղեկատու Սպասարկութեան, որ վարչապետին կողմէ կը ներկայացուի իբրեւ «պետը գործակալներու խմբակի մը որ կը գործէր խորհրդային դեսպանատան գինուորական օդնական կցորդին՝ դեր - դնդապետ Ռոկովի «անձնական դեկավարութեան տակ».— Էտուըրտ Մէյդրօլ, էլեկտրական ճարտարագէտ Ազգային Հետազօտութեանց Խորհուրդին մէջ, որ կ'աչխատէր ռատար ճառագայթներու վրայ եւ անդամ էր վերոյիչեալ գործակալներու խմբակին : : Կ'ըսուի թէ այս ամբաստանեալը ճարած է Խորհուրդին երկու տեղեկագիրները.— Քէթլին Ուիլչըր, որ կը ծառայէր բրիտանական վերատեսուչին գրասենեակին մէջ եւ տեղեակ էր անոր բոլոր գաղտնի վաւերագիրներուն եւ երեւան հանած էր կարգ մը գաղտնիքներ :

Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ ապացուցուած է որ ուրիչ բազմաթիւ գործակալներ կային եւ թէ չատ կարեւոր գաղտնիքներ երեւան հանուած են: Քննութիւնները վերջացած չեն տակաւին: Տեղեկագիրը կը մեղադրէ նաեւ հետեւեալ Ռուսերը, — Դեր - դնդապետ Մոթինով, օդնական գինուորական կցորդի.— Դեր – դնդապետ Ռոկով, օդանաւային կցորդ խորհրդային դեսպանատան,—Հազարապետ Սոքոլով, օդնական օդանաւային կցորդի եւ առեւտրական խորհրդական :

Տիկին Վոյքին խոստովանած է դատական ատեանին առջեւ թէ յանցաւոր է, գաղտնի տեղեկութիւններ հաղորդած ըլլալով Ա. Միութեան: Տեղեկագիրը կը յիչէ 17 տեսակ գաղտնիքներ որոնց մասին լուրեր քաղելու հրահանգ տրուած էր խորհրդային գործակալներուն :

× Լոնտոնի մէջ ձերբակալուեցաւ հիւլէական ուժի մասնագէտ մը, Տօքթ. Նըն Մէյ, դասախոսութենէ մը անմիջապէս վերջը: Ամբաստանուած է Պաչտօնական Գաղտնիքներու Օրէնքով :

1946ի ՁՕՐԱԴԱՍԻՆ պատկանող երիտասարդները պիտի զինուորագրուին ապրիլ 15էն սկսեալ, ինչպէս կը դրեն թերթերը: Տակաւին պաչտօնապէս հաստատուած չէ լուրը :

«Ժողովուրդը խակոյն փողոց կը թափի, եւ, զէնքերով, տապարներով, մանգաղներով եւ կացիններով զինուած, կը փութայ իր միջոցներով եւ իր դիտցած ձեւով էրզրումը փրկել ... :

« Անհաւասար կռիւ մը վերջ, կը խորտակուին Ազիզիէի ամրոցին երկաթեայ դռները : Ինձմէ մի պահանջէք նկարագրել խողխողումի տեսարանը, որ պարզուած է ներսը: Ի վերջոյ, յաղթական կը հանդիսանայ ժողովուրդը, եւ կը հետապնդէ փախստական 2000 թշնամիները: Ամէնս Մուհթար փաչայի վաչտը օդնութեան կը փութայ ժողովուրդին, ու քիչ անդին, Վանայ ձորին մէջ կը մաքրագործուին նաեւ 500 ռուս գինուորներ :

«Ցիշենք միչտ այս դիւցազներգութիւնը, փըրկենք էրզրումը կղզիացման վտանգէն»:

Մ.

Կը ձախկեն Ֆրանքօն առանց միջամտելու

Ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները հաւաքական յայտարարութիւն մը հրատարակեցին, որով կը դատապարտեն զօր. Ֆրանքոյի կառավարութիւնը, առանց սակայն որ եւ է միջամտութիւն ստանձնելու: Յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ «զօրչափ զօր. Ֆրանքօ կը չարունակէ կառավարել Սպանիան, սպանիացի ժողովուրդը չի կրնար սերտ եւ ամբողջական գործակցութիւն մը յուսալ աշխարհի այն ազգերու հետ որոնք իրենց հաւաքական ճիգով պարտութեան մատնեցին զերման նացիականութիւնը եւ իտալական ֆաշականութիւնը, ուժեր որոնք օգնեցին իշխանութեան բարձրացնելու Սպանիոյ ներկայ կարգուսարքը եւ որոնց տիպարին վրայ ձեւակերպուած է այդ կարգուսարքը: Երեք կառավարութիւնները միտք չունին միջամտելու Սպանիոյ ներքին գործերուն: Ի վերջոյ Սպանիոյ ժողովուրդին կը պատկանի տնօրինել իր ճակատագիրը: Հակառակ ներկայ վարչաձեւին զսպողական միջոցներուն ընդդէմ սպանիացի ժողովուրդին ճիգերուն՝ կազմակերպելու եւ ձեւ տալու համար իր քաղաքական իղձերուն, երեք կառավարութիւնները կը յուսան թէ սպանիացի ժողովուրդը նորէն պիտի չենթարկուի քաղաքացիական պատերազմի սարսափներուն եւ դառնութեան: Ընդհակառակն, անոնք կը մաղթեն որ սպանիացի հայրենասէր եւ ազատական վարիչները չուտով յաջողին միջոցներ գտնել խաղաղօրէն հեռացնելու Ֆրանքօն, ջնջելու Փաղանգը (Ֆրանքոյի զինուորական ուժը) եւ հաստատել առժամեայ կառավարութիւն մը, որուն առաջնորդութեամբ սպանիացի ժողովուրդը կարենայ ազատօրէն ընտրել իր ուզած վարչաձեւը եւ ներկայացուցիչները»:

Այս առաջադրութեամբ, յայտարարութիւնը անհրաժեշտ կը դտնէ ընդհանուր ներումը՝ քաղաքական յանցանքներու համար, վերադարձ աքսորական Սպանիացիներու, ազատութիւն ժողովներու, քաղաքական ընկերակցութեանց եւ ընտրութեանց: Այս նպատակներուն նուիրուած միջանկեալ կառավարութիւն մը պիտի վայելէ ամէն աջակցութիւն, դիւանագիտական յարաբերութիւն - ներ եւ օգնութիւն տնտեսական գետնի վրայ: Յայտարարութիւնը այժմ անկարելի դտնելով այդ ա- ջակցութիւնները, կ'աւելցնէ թէ դիւանագիտական յարաբերութեանց պահպանումը կամ խզումը կախում ունին դէպքերու ընթացքէն:

× Կ'ըսուի թէ զօր. Ֆրանքօ միջոցներ կը մտածէ, ի հարկին Իրլանտա ապաստանելու:

Իտալի խնդիրը կրնայ ծանր անուայ

Լոնտոնի եւ Ուոշինկթընի իրանեան դեսպանները այցելելով Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներուն, խնդրեցին մխիթարել բացատրութիւն պահանջել թէ Մոսկուա ինչու չի պարպեր իր զինուորները, հակառակ իր յանձնառութեան:

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, ի բացակայութեան արտաքին նախարարին, պետական նախարար Պ. Նօէլ Պէյքըր յայտարարեց թէ կառավարութիւնը յանձնարարած է Մոսկուայի դեսպանատան դործակատարին բացատրութիւն պահանջել խորհրդային կառավարութենէն:

Կը կարծուի թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնն ալ համամիտ է Անգլիոյ եւ յայտարարութիւն մը պիտի ընէ մօտերս: Հիւսէյին Ալա, Ուոշինկթընի իրանեան դեսպանը, դատապարտելով Մ. Միութեան ընթացքը, աւելցուց թէ պիտի ստիպուին նորէն Ապահովութեան Խորհուրդին դիմել: Ամերիկեան թերթերը ծանր կը դտնեն կացութիւնը եւ կը պահանջեն որ կառավարութիւնը աւելի վճռական դիրք մը բռնէ: Թերթ մը կ'աղդարարէ խմբագրականով.— «Զոր պահեցէք ձեր վառօդը»:

× Տակաւին յայտնի չէ թէ ինչ արդիւնքի յանդած են Մոսկուայի մէջ կատարուած բանակցութիւնները: Սթալին առջի օր ունկնդրութեան ընդունեցաւ Իրանի վարչապետը, Ղաւամ էս Սալթանէ: Տեսակցութեան ներկայ էր նաեւ Մոլոթով: Զրոյցի մը համաձայն Մ. Միութիւնը պահանջած է զինակցութիւն մը կնքել, ճանչնալ Ատրպատականի կառավարութիւնը, քարիւղի մենաշնորհներ տալ եւն.:

ՊՈԼՍՈՑ մէջ մեռած են Գարեգին Ադամեան, կարնեցի ծանօթ վաճառականը եւ բժ. Ներսէս Թիւլեան (78 տարեկան): Երկուքն ալ հանրային պաշտօններ վարած են երկար տարի: Վարդապետ ձեռնադրուած է ուսուցիչ Երուանդ Գէորգեան, կոչուելով Տ. Աշոտ:— Էվէրէկի (Կեսարիա) Ս. Թորոս եկեղեցին, որ իբրեւ մխիթարեան կը գործածուէր տարիներէ ի վեր, Հողային օֆիսին կողմէ, պարպուած է, համայնքին վերադարձուելու համար.— Ծանօթ մարդիկ Պ. Լեւոն Ճակոբեան Մարզական Բարձրագոյն խորհուրդին անդամ ընտրուած ըլլալով, Անգարա գացած է:

ՀԱՅԵՐ ՄԸ ՏԱՂԱՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ Ֆրանսական եւ անգլ. զինուորներուն պարպումը պիտի սկսի մարտ 11ին եւ պիտի վերջանայ ապրիլ 30ին:

ՆՈՐ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Ծագեցան Եգիպտոսի մէջ, երկուշաբթի օր, երբ ուսանողները ցոյց մը կազմակերպեցին, յարգելու համար Փետրուար 21ի զոհերուն յիշատակը: Ընդհ. գործադուլ հրաւիրակուած էր եւ բոլոր խանութները փակուած էին: Միայն Աղեքսանդրիոյ մէջ սպանուեցան տասը հոգի, որոնց չորսը անգլիացի ոստիկաններ եւ վիրաւորուեցան 170 հոգի: Ամբոխը կրակի տուաւ Ա.Թլանթիք օթելը, որ կեդրոնն է անգլիական զինուորական հաստատութեան մը, յետոյ թալանեցին եւ հրկիզեցին չատ մը սրճարաններ եւ խանութներ: Գահիրէի մէջ եգիպտական ոստիկանութիւնը բերելով ցրուեց 300 հոգինոց թափօր մը որ կ'աղաղակէր խոխ Իսմայիլ պողոտային վրայ, — «Անկլ՛ Անգլիա», «պարպում կամ յեղափոխութիւն»: Ուրիշ 700 հոգի երկաթ ձողերով զինուած թափօր մը կազմեցին մայրաքաղաքին մէջ, հակաանգլիական կանչերով: Ընդհ. զոհերու թիւը կը հաշուեն 17 սպանեալ եւ 300 վիրաւոր: Վարչապետը անձամբ շրջեցաւ քաղաքին մէջ, յորդոր կարդալով.— Պէյրութի եւ Դամասկոսի ուսանողներն ալ գործադուլ հռչակեցին նոյն օրը, ի նշան համակրութեան: Անգլ. հրամանատարութիւնը վերջնագիր մը ուղղեց Եգիպտոսի կառավարութեան:

ՋԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ Մարսէլ Տըվիզ, ոստիկանութեան վերատեսչութեան փոխադրութեանց ճիւղին պէր - անօրէնը, եւ ուրիշ երեք պաշտօնեաներ, որոնք ամբաստանուած են թէ արտօնադիր կը ճարէին (S. P.) ինքնաշարժներու փոխան դրամի (2500էն մինչեւ 10.000 Ֆրանք): Ուրիշ խարդախութիւն մըն ալ երեւան հանուեցաւ Մոնթարժիի մէջ:

ԼԷՈՆ ՊԼՈՒՄ տակաւին ապաքինած չըլլալով, նորէն յետաձգուեցաւ իր մեկնումը դէպի Ուոշինկթըն: Մ. Նահանգներու խորհրդարանը սկսաւ քննել անգլիական փոխառութեան խնդիրը:

ՍԱՇԻ. ԿԻԹՐԻի թղթածրարը կորսուած ըլլալով, դատը յետաձգուեցաւ անորոշ ժամանակով:

ԿԵԱՆՔԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆրանսայի ազատագրումէն ի վեր մեր դաղութին ալ ձեռնարկած է ժրաջան աշխատանքի: Առաջին գծին վրայ կը դտնուին նպաստասիրութիւնները եւ ամուսնութիւնները: Հայեցի դաստիարակութեան հարցը լաւ կազմակերպուած է: Շնորհիւ Հ. Ա. Ը. Մ. մասնաճիւղի ջանքերուն, քաղաքապետ Պ. Կօշտ սիրայօժար 3—4 դասարաններ տրամադրած է Ֆրանսական վարժարանին մէջ, հայերէնի դասաւանդութեան համար:

Երկրորդ տարին է որ մօտ 200 աշակերտներ հինդշաբթի օրերը դաս կ'առնեն ազդանուէր ուսուցիչներու միջոցաւ: Կայ նաեւ կրթական հոդաբարձութիւն մը, որ սրտանց կ'աշխատի հայեցի դաստիարակութեան մակարդակը բարձրացնելու: Նիւթական հարցն ալ ապահովուած է, կէսը Հ. Բ. Ը. Մ.ը եւ կէսն ալ եկեղեցւոյ հոդաբարձութիւնը՝ կը վճարեն:

Սկաուտներն ալ լաւ կ'աշխատին: Ամէն կիրակի առաւօտ իրենց մարզանքէն վերջ եկեղեցի կը մտնեն եւ կարդով կը չարուին: Փոքրերու հայեցի դաստիարակութեան խնդիրը լաւագոյն ճամբու մէջ դրուելէ վերջ, կարգը եկած է չափահասներու դիչերային դասընթացքներու: Կրթական Հոդաբարձութիւնը ժողովի մը հրաւիրեց զանազան Միութեանց վարչութիւնները եւ բոլորը միասին վտիտքեցան կեդրոնատեղի մը ունենալ, ինչ որ արդէն իրականացած է: Բոլոր միութիւնները կըրնան օգտագործել: Երդչախումբը արդէն սկսած է իր փորձերը կատարելու եւ կարդ մը Միութիւններ այնտեղ կ'ընեն իրենց ժողովները:

Մաղթենք որ նոյն համերաշխութեամբ չարունակուի այս աշխատանքը, մինչեւ ներդաղթ: Միութիւններու կեդրոնատեղին կը դտնուի, 29bis rue Etienne - Dolet:— Թղթակից

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ
ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱՋՈՒՄԲԻ
Ղեկավարութեամբ Գ. Ալէմշահի
Կիրակի, 17 Մարտ ժամը 5ին, Gaveauի սրահը

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ փարիզաբնակ Պ. Մարտիրոս Պալթաճեան (Թիֆլիսցի, 45 տարեկան): Իմացնել Mr. Y. Dozikian, 9 Ave. de Valmy, Grenoble (Isère):

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՐՕՑԻՆԵՐՈՒՆ (Մարսէյլի չրջան). — Ներդաղթի առթիւ խորհրդակցական խիստ կարեւոր ժողովի մը կը հրաւիրուին կարնոյ, Երզընկայի, Բդնիի, Բաբերդի, Դերջանի, Մնձուրի եւ Բասէնի Գաւառի Հայր. Քէ Վերաչինաց Միութիւնները, այս կիրակի ժամը 2.30ին Ազդ. Միութեան սրահին մէջ, 67 rue Longue des Capucines:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN . 17 . Rue Beaurepaire . 15

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը տարեկան 5000 Ֆրանք կը յատկացնէ Պէյրութի ձեմարանին, ողբացեալ Տիկին Զ. Լ. Շանթի յիշատակին:

× Անկէնէն Տիկին Հ. Բարբերեան 500 Ֆրանք տրամադրած է Պէյրութի «Պնակ մը կերակուր»ի ձեռնարկին, Տիկին Շանթի յիշատակին:

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը Պ. Գադիկ Շալճեանէ ստացած է 2000 Ֆրանքի նուէր մը, ողբացեալ Տիկին Աննա Շալճեանի եւ Գառնիկ Շալճեանի յիշատակին, ի նպաստ Ծունաստանի մեր չքաւոր հայրենակիցներուն: Պ. Գադիկ Շալճեան նոյնպէս 2000 Ֆրանք նուիրած է Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան, որ իր կարդին զայն տրամադրած է Ֆր. Կ. Խաչին նոյն նպատակով: Պ. Ալոյեան նոյնպէս 500 Ֆրանք կը նուիրէ նոյն նպատակին, ողբացեալ Շալճեաններու յիշատակին:

Տ�էր եւ Տիկին Կարմիրեան եւ զաւակները՝ Լիւսի եւ Համբարձում, եւ բոլոր ազգականները խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, եղբօր եւ ազգականին

ՄԿՐՏԻՉ ԿԱՐՄԻՐԵԱՆի

(Ուսանող)

դառնադէտ մահը, ծաղիկ հասակին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, հինդշաբթի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին, Viroflayի Ֆրանսական եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի տեղւոյն դերեզմանատունը: Տան հասցէն.— 29ter, Rue du Chemin de fer, Viroflay:

Մասնաւոր մահագդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— ԻՇԽԱՆ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Ցաւով կը լսենք թէ քանի մը օր առաջ մեռած է Իշխան Ամատունի, որ տարիներէ ի վեր անկիւն մը քաչուած էր: Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, չորեքշաբթի, առտուան ժամը 10ին, à la Maison Russe, Ste. Geneviève des Bois Montmagny (S. et O.):

ՅՈՒՇԱՏԵՏԵՐ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, այս հինդշաբթի, 7 մարտ, ժամը 8.30ին Սալօն Մազրնոյի մէջ, «ՇԱՆԹ» թատերախումբի կողմէ, 88 rue d'Aubagne: Գիները 50 եւ 100 Ֆրանք:

Հ. Ը. Դ. Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբին ժողովը՝ այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՀԱՅՊԱՐԱԿԱՑԻՆ ՄԵԾ ԺՈՂՈՎ

Կազմակերպուած Պանէէօ Քաչանի Հայկ. Դատի Յանձնախումբի եւ Ազդ. Միութեան՝ մասնաճիւղին կողմէ Քաչանի քաղաքապետութեան մեծ սրահին մէջ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին: Կը նախագահէ ընկեր ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ: Կը խօսին Պ. Պ. ԼԵՒՈՆ ԶՈՐՄԻՍԵԱՆ եւ ՏՕՔԹ. ԳԱԼՃԵԱՆ, Հայկական Դատի եւ ներդաղթի չուրջ: Գեղարուեստական բաժին դեկավարութեամբ Պ. Յակոբ Առաքելեանի: Կը հրաւիրուին անխտիր չրջանիս բոլոր մեր հայրենակիցները: Փարիզէն եկողներու համար՝ մէթրօ Arcuiel Cachan:

ՅԵՐԵԿՈՑԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փորթ ո'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի, 10 Մարտ կէս օրէ վերջ ժամը 3էն 11.30 Ivry, rue Barbès եւ Bains-Douches սրահին մէջ: Կը խօսի Տիկին ԷՎԼԻՆ ԲՐԻԶԱՆԴ: Գեղարուեստական բաժին, 3 վարագոյր «Անուշ»էն ուր «Անուշ»ի դերը կը կատարէ Օր. Լ. Գորգիկեան: Սիրայօժար կը մասնակցի Շաւիլի Բաֆֆի երդչախումբը:

Առատ պուֆէ դիւրամատչելի գիներով: Մուտք 75 Ֆրանք, իջնել métro Porte de Choisy:

ՀԱՅԵՐՈՒԹ ԺԱՄԱԳՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ CHEZ ARTHUR (ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ)
28 Rue Ramponneau, Métro Belleville. Tél. Men. 64-47
Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ, ըմպիր օղի եւ ճոխ ազանդեր: Հինգշաբթի օրերը գոց է:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ
Տնօրէնութեամբ ԳԼԻՄԱՆ ԵՒ ԳՕՖԱՐԱՆԵԱՆ
6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47
Առաջնակարգ օղի եւ ամէն տեսակ ըմպելիներ, ընտիր ազանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն: Ընդարձակ եւ օդասէտ սրահ: Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ ՔՅմանչիատ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, ուսի ԱԼՖՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹՈՒՔԻ կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր: Գոց է Զորեքշաբթի օրերը:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵՒՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Jeudi 7 Mars 1946 Հինգշաբթի 7 Մարտ

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4553–Նոր շրջան թիւ 282 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՑ ԱՉՔԵՐՈՎ

Անոնք որ ուշադրութեամբ կը հետեւին մի-ջազգային կացութեան ելեւէջներուն, անդրա-դարձ կը մատնուին տեսակ մը յոռետեսութեան:

Արդարեւ, պատերազմը չահուեցաւ միացեալ ճակատով, բայց հիմա որ խաղաղութիւնը պիտի կազմակերպուի, ճեղք եւ ճաքճատում, ամէն կողմ: Ամէնէն առաջ՝ երեք Մեծերուն միջեւ:

Առէք որ եւ է ծանրակշիռ խնդիր, եւ պիտի տեսնէք որ գժտութեան պատճառները աւելի շատ են, աւելի զօրաւոր, քան հասկացողութեան եղերքը: Ընդհարում քաղաքական եւ տնտեսական շահերու: Մրցակցութիւն ազդեցութեան չրջանակ-ներու: Պայքար՝ վարկ շահերու այս կամ այն փոքր պետութեան, պետութիւններու խմբակցու-թեան մը մէջ: Ցամաք ձգտում՝ հին կամ նոր հա-շիւներ կարգադրելու...

Մէկ խօսքով, բախում համայնակուլ, ան-յագ աչքարհակալութեանց:

Վեց էին երէկ, երեքը կործանեցան: Եւ ահա, տարին չլրացած, լեղի կը հոսի մեղրածոր խօսքե-րու, ժպտուն հաւատարիմներուն մէջ:

Ակռաներու կճրտոց՝ Եւրոպային մինչեւ Մի-ջին եւ Ծայր. Արեւելք: Ամէն ուր որ բաց դաշտեր կան չափուելու, տեղաւորուելու, չահագործելու համար: Ուր որ ոսկի տեղ մը, խարիսխ մը, կա-յան մը կարելի է ճարել, տիրապետելու, տարած-ուելու, ի հարկին դիմացինը տրորելու համար:

Խնդիր մը հազիւ հարթուած, կռուախնճոյր մը կը պայթի սեղանին կամ սահմանին վրայ: Եւ տո՛ւր թէ կուտաս, հրապարակային ճառերով, մամուլով կամ անթելով:

Արդի դիւանագիտութիւնը այնքան նրբացած է որ, օրուան վարիչները կարելի եղածին չափ կը զգուշանան ծանուցագիրներու փոխանակութենէն եւ կը նախընտրեն տեսակէտներ, գանգատներ, պահանջներ յայտնել բանբերներու, խօսնակներու, միջնակեալ «մեկնիչ»ներու միջոցաւ:

— «Ինչո՞ւ զօրքդ չես քաշեր Իրանէն»: — «Իսկ դուն ի՞նչ բան ունիս Եգիպտոսի, Պաղեստի-նի, Յունաստանի, Հնդկաստանի մէջ»:

— « Քու բանակներդ տիրաբար բաղմած են Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ մէջ». — «Իսկ դուն ահա քանի տարի է որ տուն տեղ ես ե-ղած Կիպրոսի, Մալթայի, Ճիպրալթարի մէջ: Միջերկրականը հայրենի ժառանգութի՞ւնդ է»:

Եւ մթնոլորտը կը պղտորի, կը թանձրանայ: Անվստահութիւնը կոչկոճ կը կապէ ինչպէս յաւի-տենական մղձաւանջ մը: Իսկ իրրեւ գործնական հետեւանք,— զինարշաւ:

Անգլիան, որ պարտաւորիչ զինուորութիւն չունէր երկու հարիւր տարիէ ի վեր, կ'ուզէ պահել պատերազմի առթիւ կազմած բանակներէն առ նուազն երեք միլիոն զինուոր: Ռ. Միութիւնը հզաժամեայ ծրագիր մը կազմած է, բազմապատկե-լու համար ներքին ուժերը: Մ. Նահանգները հիւ-լէական ռումբն ալ անբաւական համարելով,, ա-մուր կառչած են պարտաւորիչ զինուորութեան սկզբունքին:

Անշուշտ այս բոլորը պատերազմ չեն նշանա-կեր: Բայց կը ծառայեն «վաոօդը չորՀ, սուրը հա-տուՀ» պահելու, ինչպէս կը քարոզէր չարաշուք Վիլհելմը:

Հարկ է բաց աչքերով տեսնել այս երեւոյթ-ները, որպէսզի երազէ մը արթնցողի տպաւորու-թիւնը չկրենք, եթէ նոր յուսախաբութիւններ կամ դառն անակնկալներ դիմաւորեն մեզ:

Խօսուն օրինակ մը, չաներու մէջէն:

Ձեռքի տակ ունինք Անգլիոյ երեսփ. ժողովին պաշտօնական տեղեկագրութիւնները, 1946 փետր. 15էն 21 :

Այս վերջին նիստին մէջ, արտաքին նախա-րարը, Պեվին, պատասխանելով միջազգային քա-ղաքականութեան մասին եղած հարցումներու, կ'անդրադառնայ նաեւ Թրքական հարցին եւ կը չօշափէ 1. Տարտանէլի, 2. Կարս-Արտահանի խըն-դիրները:

Ոչ մէկ խօսք՝ Հայկական Հարցի մասին: Ոչ իսկ «հայկական» բառը: Պարզուէ վերջ կառավա-րութեան տեսակէտները, Պ. Պեվին կը յայտարարէ.

— « Մենք դաշնագիր մը ունինք Թուրքիոյ հետ: Պէտք է անկեղծ ըլլամ եւ ըսեմ թէ չեմ ու-զեր որ Թուրքիան վերածուի արբանեակ (կամա-կատար) պետութեան մը: Կ'ուզեմ որ իրապէս ան-կախ պետութիւն մը ըլլայ ան»:

Բուն ոգեւորութիւնը՝ յաջորդով: Շ.

Ի՞ՆՉ Է ԿՈԼԽՈԶԸ

Ներգաղթի արձանագրութեանց առթիւ, յա-ճախ կը լսեմ հետեւեալ հարցումը.

— Ախպար, սա Կոլխոզն ի՞նչ է, գաղափար չունիմ, եթէ ազատ արհեստ մը ունենայի բնաւ հոդ չէի ըներ ու առաջին կարդին կը դրուէի:

« Կոլխոզ»ը ռուսական բառ մըն է, Կոլեկտիվ-նայա Զոզիյաեւտվա — որ կը նշանակէ հաւաքա-կան տնտեսութիւն: Համառօտելով կ'ըսեն Կոլ-խոզ: Ահա թէ ինչ է.—

Գիւղի բնակիչներուն պատկանեալ հողե-րը, բանող անասունները եւ գործիքները կը հա-մարուին կոլխոզի սեփականութիւն, իսկ գիւղին մէջ ապրողները կոլխոզի անդամ, «կոլխոզնիկները» կամ կոլտնտեսականները: Աշխատանքի ընդունակ այր թէ կին, բաժնուած են առանձին խմբակներու որ կը կոչուին բրիգադա: Ամէն մէկ բրիգադա կը կազմուի 40—50 բանուորներով, որոնք ունին ի-րենց ղեկավարը (չէֆ), որ կը կոչուի բրիգադեր: Ամէն մէկ բրիգադեր նախապէս կոլխոզի վարչու-թեան կողմէ կը ստանայ որոշ քանակութեամբ հողամաս, մշակելու համար: Բրիգադեր պար-տաւոր է ամէն օր աշխատանքի տանիլ իր անդամ-ները ու կատարուած աշխատանքը դրի առնել կոլ-տնտեսական, այր թէ կին, պարտաւոր է աշխատիլ կին մէջ: Աշխատանքի ընդունակ ամէն մէկ կոլ-տնտեսական այր թէ կին պարտաւոր է աշխատիլ կոլխոզի մէջ, հակառակ պարագային կը հեռաց-ուի կոլխոզէն: Անոնք որ ինչ ինչ պատճառներով կորուսած են իրենց աշխատունակութիւնը (հաշ-մանդամներ, ծերերը եւայլն) եւ չունին խնամող մը, ապրուստի որոշ միջոց կը ստանան կոլխոզի ընդհանուր տնտուկէն:

Կոլխոզի բերքերու բաշխումը կը կատարուի տարուան մէջ մէկ անգամ, բերքի հաւաքումէն վերջ: Այս կոլխոզի վարչութիւնը պարտաւոր է ա-ռաջին հերթին կատարութեան յանձնել պետա-կան բաժինը, դատել անհրաժեշտ սերմացուն, դեղ-չել կոդմնակի ծախքերը, ապա մնացեալը բաժնել կոլխոզի ընդհանուր աշխոըերու քանակի վրայ, ի-մանալ ինչ կ'արժէ մէկ աշխոըը եւ կատարել բեր-քի բաշխումը: Ինքնին հասկնալի է որ, ով ունի չատ աշխոր, կը ստանայ աւելի եկամուտ: Մարդ մը մէկ օրուան մէջ միջին ճիգով կրնայ չահիլ մէկ աշխոր: Արժէքը կ'որոշուի իւրաքանչիւր կոլխոզի հաւաքած եկամուտով: Մէկ կոլխոզի մէջ աշխոըը կրնայ մեծ արժէք ունենալ, իսկ ուրիշի մը աւելի պակաս: Գարնան եւ ամրան ամիսներուն երբեմն ծնողներու աշխատանքին կ'օգնեն անչափահասնե-րը, աւելի չատ աշխոր չահելու համար, որովհե-տեւ ինչքան գործ կատարեն, անոր համապատա-խան աշխոր կը ստանան: Երբեմն կը լսէք այս երգը.—

Կոլխոզական դարձ անենք,
Աւել, ջահել գործ անենք,
Ընենց անենք որ կեանքը
Սոցիալիզմին հասցնենք:

Կոլխոզնիկներու նիւթական կացութիւնը մեծ չափով կախում ունի կոլխոզի վարչութեան ղեկա-վարներէն — նախագահ, հաշուապահ, պահեստա-պետ, բրիգադեր եւայլն: Ճարտար ղեկավար ու-նեցող կոլխոզը կրնայ միշտ յառաջադիմել: Ատոր համար ալ երբեմն իրարու մօտ գիւղերէն մէկը համեմատաբար աւելի բարեկեցիկ վիճակ ունի քան միւսը: Հաւաքական տնտեսութեան ճեւով հո-ղի մշակումը հնարաւորութիւն տուաւ Հայաստա-նի յետամնաց գիւղացիին որոշ չափով զարդանալ, նախկին խղուրդի բնակարաններու տեղ ունենալ լուսաւոր բնակարան, ելեկտրական լոյս, ձայ-նասփիւռ, մահճակալներ եւայլն: Իսկ աշխատիլը դարձած է կենսական պահանջ: Ամէնքն ալ պիտի աշխատին: Առաւօտեան աշխատանքի գացած ատեն կ'երգեն Նոր Կոլխոզական երգը.—

Կոլխոզի արտեր վարում ցանում են,
Լոդի մարդիկ պատերի տակ նստած ննջում են,
Ընկերներ, կոլխոզն ինչի՞ նման է,
Մաճուր ապրող, լաւ աշխատող մարդու նման է:

Իրրեւ անձնական սեփականութիւն կոլտնտե-սականներն ունին իրենց բնակելի տունը, որ պար-տէզի հետ միասին պէտք է ըլլայ 1)4 հեքտարէն ոչ աւելի: Կրնան ունենալ մէկ կով, ընտանի կենդա-նիներ, քանի մը ոչխար եւ այլն: Կոլտնտեսականի անձնական սեփականութենէն ստացած եկամուտը պէտք է ըլլայ օժանդակ միջոց մը միայն, իսկ հիմնականը պէտք է ճարէ կոլխոզի մէջ:

Ամէն կոլխոզ ունի մանկապարտէզ մը ուր կը հաւաքուին գիւղի 2էն 6 տարեկան երեխաները մաքուր ժամանց վայելելու եւ դաստիարակուելու համար: Այսով մայրերը ազատ կ'ըլլան աշխա-տանքի համար: Բացի մանկապարտէզէն, կոլխոզն ունի մանկամսուր, աւելի փոքր երեխաներու հա-մար: Աշխատանքէն վերջ մայրը մանկամսուրէն կ'առնէ երեխան եւ տուն կ'երթայ:

Պարբերաբար պիտի հաղորդեմ ուրիշ տեղե-կութիւններ, իրրեւ իրազեկ: Իրրեւ կանոն, պէտք չէ մոռնալ որ հայրենիք պիտի երթանք ոչ թէ լաւ ապրելու, այլ աշխատելու համար:

ՀԱՒ ԳԻՒՂԱՑԻ

ՉԸՐՉԻԼ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ Անգլուամերիկեան զինակցութիւն մը

« ՈՉ ՈՒ ԳԻՏԷ Ռ. ՌՈՒՍԻՈՑ ԾԱԽԱԼՄԱՆ ՍԱՀՄԱՆԸ »

Անդլիոյ նախկին վարչապետը, որ Մ. Նա-հանգները կը դտնուի ատենէ մը ի վեր, չընդալից ճառ մը խօսեցաւ առջի օր, եւ առաջարկեց զինակ-ցութիւն մը կնքել Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նա-հանգներուն միջեւ, իրրեւ ապահովութիւն Ռ. Միութեան «ուժին եւ վարդապետութեանց ծաւալ-ման դէմ»: Բանախօսութեան ներկայ էր նաեւ Մ. Նահանգներու նախագահը:

Պ. Չըրչիլ բացատրեց թէ կարելի չէ ոչ պատե-րազմին առաջքը առնել վստահօրէն, ոչ ալ զօրա-ցնել Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը, ա-ռանց անդլիախօս ժողովուրդներու եղբայրական ընկերակցութեան եւ զինակցութեան: Իր կարծի-քով, անհրաժեշտ է ոչ միայն ուժերու միացում, այլ եւ ճուլում երկու ազգութեանց, իրրեւ հաստ-բախոց քաղաքացիներ, թէեւ այս խնդիրը ապա-գային կը վերաբերի: Ցետոյ ծանրանալով Ռ. Մի-ութեան ձգտումներուն վրայ, յայտարարեց.

— « Ես խոր հիացում եւ յարգանք ունիմ ռուս քաջարի ժողովուրդին եւ իմ պատերազմի ընկերոջ՝ մարեչալ Սթալինի հանդէպ: Բրիտանիոյ մէջ համակրանք եւ բարեհաճութիւն կը տիրէ համայն Ռուսիոյ ժողովուրդներուն հանդէպ: Մենք կ'ըմ-բռնենք թէ Ռուսիա ստիպուած է ապահովել իր արեւմտեան սահմանները զերմանական որ եւ է նոր նախայարձակման դէմ: Մենք կ'ողջունենք իր արդար տեղը աշխարհի առաջնակարգ ազգերուն մէջ: Եւ սակայն, իմ պարտականութիւնս է ձեր ուշադրութեան յանձնել կարգ մը իրողութիւններ:

«ԵՐԿԱԹԵԱՑ ՎԱՄԱԳՈՑՈՐ ՄԸ»

«Շերէքինէն Թրիէսթէ երկաթեայ վարագոյր մը իջած է ցամաքային Եւրոպայի վրայ: Վարչա-ւան, Պերլին, Փրակա, Վիէննա, Փեշթա, Պելկրատ, Պուքրէշ, Սոֆիա — այս բոլոր հռչակաւոր քա-ղաքները եւ անոնց չուրջը համախմբուած ժողո-վուրդները կը դտնուին խորհրդային չրջածին մէջ եւ բոլորն ալ այսպէս կամ այն-պէս ենթակայ են ոչ միայն խորհրդային ազդեցու-թեան, այլ եւ չատ բարձր եւ յարաճուն հակակշռի մը՝ Մոսկուայի կողմէ: Միայն Աթէնքը իր ան-մահ փառքերով, ազատ է վճռելու իր ապագան ընդհ. ընտրութիւններով, բրիտանական, ամերիկ-եան եւ ֆրանսական հսկողութեամբ: Լեհական կառավարութիւն մը, որ ենթակայ է ռուսական տ[illegible]տպատեսութեան, քաջալերուեցաւ ահագին եւ ա-նրջաւ պահանջներ դնելու Գերմանիոյ վրայ: Հա-մայնավար կուսակցութիւնները որոնք չատ ան-նշան էին այս բոլոր արեւելեան երկիրներուն մէջ, բարձրացան իրենց համրանքէն չատ աւելի բարձր դերակշռութեան եւ զօրութեան եւ կը չռնան մխա-հեծան, մենատիրական իշխանութիւն ստանալ ա-մէն տեղ: Ոստիկանական կառավարութիւններ կը տիրեն գրեթէ բոլոր պարագաներուն մէջ եւ ցարդ չկայ ճշմարիտ ժողովրդապետութիւն, բաց ի Չե-խոսլովաքիայէն: Թուրքիա եւ Իրան երկուքն ալ խորապէս երկիւղի մատնուած եւ վրդովուած են, իրրեւ հետեւանք Մոսկուայի կողմէ դրուած պա-հանջներու եւ գործադրուած ճնշումի: Այս եր-կաթեայ վարագոյրին դիմաց կան մտահոգութեան ուրիշ պատճառներ: Ցետոյ, կարելի չէ երեւակա-յել վերածնիլ Եւրոպա մը առանց զօրաւոր Ֆրանսայի մը: Ես ամբողջ կեանքիս մէջ աչխա-տած եմ զօրաւոր Ֆրանսայի մը համար եւ հա-ւատաքս չեմ կորսնցներ հիմա: Բայց եւ այնպէս, չատ մը երկիրներու մէջ, ռուսական սահմաննե-րէն հեռու, համայնավարական հինգերորդ դուն-դեր հաստատուած են եւ կը գործեն կատարեայ միութեամբ եւ բացարձակապէս հպատակելով հա-մայնավարական կեդրոնէն իրենց ստացած հրա-հանգներուն: Բաց ի բրիտանական հանրապե-տութենէն եւ Մ. Նահանգներէն ուր համայնավա-րութիւնը իր մանկութեան շրջանը կը բոլորէ, հա-մայնավարական կուսակցութիւնները կամ հինգե-րորդ դունդերը չարաճուն մարտակոչ մը եւ վտանգ մը կը կազմեն քրիստոնէական քաղաքա-կրթութեան համար:

ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԱՆԽՈՒՍԱՓԵԼԻ ՉԷ

« Կացութիւնը վրդովիչ է նաեւ Ծայր. Արե-ւելքի, մասնաւորապէս Մանչուրիոյ մէջ: Եալ-թայի մէջ կնքուած համաձայնութիւնը չափազանց նպաստաւոր էր Ռուսիոյ համար, բայց կաղմուեցաւ երբ ոչ ոք կրնար ըսել թէ զերմանական պատե-

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

«ՄԷԿԴԻ ՆՏՏԵԼ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԸ ՈՒ ԱՆԱՐԴԱՐ Է»

Ուշագրաւ երեւոյթ մըն է որ հայեւթուրք վէճին մէջ, աշխարհի անղուգական ջարդարարներուն դատը կը պաշտպանեն մանաւանդ այն թերթերը որոնք մեծ համբաւ կը վայելեն մտաւորական շրջանակներու մէջ: Մնացեալ «դեղինները» յորձանքէն կը տարուին չափաւ եւ ընդհանրապէս իրենց յօդուածագիրները բոլորովին անծանօթ են մեր քաղաքական պատմութեան ելեւէջներուն: Economist տնտեսական չաբաթաթերթը որուն տեսակէտները կշիռ ունին, վերջերս երկու յաջորդական յօդուածներ հրատարակեց՝ գլխաւորաբար ծանրանալով հայկական պահանջներուն վրայ որոնց հանդէպ չատ բացասական ուղղութիւն կը վարէ: Տնտեսական ու առեւտրական չահերու նուիրուած օրկանի մը համար այդ հակահայ ուղեղիծը — որ միեւնոյն ատեն հակախորհրդային է— տարօրինակ պէտք չէ թուի:

Առաջին յօդուածին մէջ անստորագիր աշխատակիցը խօսելէ վերջ Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Իրանեան Ատրպատականի վէճերուն մասին, դիտել կուտայ թէ օրուան բոլոր բանավէճերը հետեւանք են մեծերուն միջեւ ծաղած բազմազան թիւրիմացութեանց եւ փոխադարձ վատահութեան պակասին: «Կասկածամտութիւնը վարակած է մեծ ու պզտիկ պետութիւնները, իսկ Ա. Միութիւնը մտավախութիւններ ունի մանաւանդ իր հարաւային սահմաններուն վրայ»:

«Էքօնոմիստ» կը բացատրէ թէ Ռուսիա որ միշտ չահադրդռուած է Միջին Արեւելքի գործերով, ահաւոր մտահոգ է վերջերս: Գլխաւոր պատճառը, համաձայն խորհրդային մամուլին, բրիտանական ուժերուն ներկայութիւնն է Պաղեստինի մէջ: Եթէ, կ'ըսեն անոնք, Անգլիա կ'ուզէ պաշտպանել իր հոգեստարութեան յանձնուած այդ շրջանը, կէս միլիոններոց բանակ մը չատ է այդ նպատակին համար. իսկ եթէ պինուորներու այդ ստուար համախմբումը կատարուած է «հաւաքական ապահովութեան համար», ո՞վ է որ կը սպառնայ: «Ռուսիոյ կասկածամտութիւնը իրեն հաւատացուցած է թէ բրիտանական բանակը Պաղեստինի մէջ կը սպասէ ի հարկին իրեն դէմ կռուելու համար: Ատոր համար է ուրեմն որ Մոսկուա կը փորձէ ապահովութեան գօտի մը ստեղծել իր նաւթային շրջաններուն եւ արտաքին աշխարհին մէ – ջեւ: «Այլապէս հիմա ժամանակը չէր արծարծելու համար Ա. Միութեան եւ Թրքահայաստանի սահմաններուն սրբագրութեան հարցը: Փորձ մըն է ասիկա – առայժմ չատ յաջող — հեռացնելու համար ամերիկեան եւ բրիտանական ուժերը՝ իրանէն: Աղետաբեր է այս քաղաքականութիւնը որ ոչ միայն ապահովութիւն չի ներշնչեր այլ ընդհակառակն կ'արդարացնէ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ վախերը թէ Ռուսիա կը հետապնդէ իր սահմանները ընդլայնելու ծրագրուած քաղաքականութիւն մը«:

Այս կարդի խորհրդածութիւններէ հետք, արեւտեսական չաբաթաթերթը կը յանձնարարէ, ի մէջ այլոց «ՄԷԿԴԻ ՇՈՐԴԵԼ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐ ԲԱՑԱՌԱՑՏՕՐԷՆ ՕՐՈՒԱՆ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ ՈՐ ԵՒ Է ԿԱՊ ԶՈՒՆԻ ԵՒ ԱՆԱՐԴԱՐ Է» : Յօդուածը գրուած ըլլալով Մոսկուայի վերջին բանակցութեանց օրերուն, յանձնարարութիւնը ուղղուած է անշուշտ Արտաքին Նախարարներուն:

×

Երկրորդ յօդուածին մէջ աշխատակիցը աւելի լայն տեղ կուտայ կովկասեան ու մասնաւորաբար հայկական խնդիրներուն:

« Կովկասի երբեմն հանրապետութիւնները — Հայաստան, Վրաստան ու Ազրպէյճան — մեծ հայրենիքի մը յառաջադէմ երկիրներն են ու իրենք այդ կ'ուզեն բարգաւաճ վիճակ մը ձեռք բերել: Եթէ նոյնիսկ Մոսկուան բացառիկ ճիգ մը չընէր, այս փոքրիկ հանրապետութեանց բարգաւաճումը բնականօրէն պիտի չահադրդռէր Ռուսիոյ սահմաններէն դուրս ապրող իրենց արեւակիցները: Թէ Հայաստանը եւ թէ Ատրպէյճանը եղած են ուրեմն հայրենիքներ արտասահմանեան Հայերուն եւ Թաթարներուն համար: Առաջիններուն համար Ա. Միութիւնը տեսակ մը «հայրենիք» է, որուն վրայ կը նային բարի կամեցողութեամբ: Օրինակի, համար, Հալէպի Հայերը որոնք երբեք նպատակ չունին բաժնուելու իրենց տեղական կապերէն, հոգեկան բաւարարութիւն կը ստանան երբ մտիկ կ'ընեն Երեւանի ձայնասփիւռը եւ Սուրիացիներուն համահաւասար կը նկատեն ղիրենք: Հայկական չքեղ հրատարակութիւն մը — «Հայաստան դարերու ընդմէջէն» — քանի մը օրէն սպառեցաւ Գահիրէի մէջ, թէեւ դին նշանակուած էր մէկ եգիպտական ոսկի: Անբնական չէ, հետեւաբար, երբ ռուս կառավարութիւնն ալ իր կողմէ ճիգ մը կ'ընէ այդ Հայերուն մտքին մէջ ստեղծելու համար իրեն համակիր մտայնութիւն մը ու այդ ծրագրին յաջողութեան համար կ'օգտագործէ արեւակցական, կրօնական ու լեզուական կապերը: Հայերուն համար առաջին կոչը բնել տուին իրենց եկեղեցիին կողմէ: Ազէրիներուն համար (որոնք Շիի Իսլամներ են Պարսիկներուն նման բայց ծանր օրեր տեսած են Բիւզ չահին օրով) կոչը կատարուած է յանուն ժողովրդապետութեան »:

Շաբաթաթերթը յետոյ կը բացատրէ թէ ռուս–եւթուրք վէճին գլխաւոր չարժառիթն է Նեղուցներու խնդիրը որուն վրայ բարդուած է այսօր կովկասեան – հայկական – սահմաններու վերաքննութեան պահանջը: Աչխատակիցը երեւի չի հաւատար որ 1921ի դաշնագիրը ստորագրուած էր «ճնշումի տակ», որովհետեւ հեղինակով կը յիշատակէ այս վերջին զոյգ մը բառերը: Արդարեւ կարսի դաշնադիրը Լէնինիեւ Մ. Քէմալի համաձայնութեամբ կնքուած էր, կ'աւելցնէ, այն պահուն երբ երկու երկիրներն ալ չատ բան կորսնցուցած էին իրենց համբաւէն ու հեղինակութենէն՝ միջազգային հրիդոնին վրայ:

Էֆոնոմիստի կարծիքով սահմաններու սրբագրութեան հարցին մէջ Ռուսիա չատ դժուարութիւն պիտի քաչէ Թուրքերուն համաձայնութիւնը ապահովելու համար ու մինչեւ հիմա տակաւին չենք գիտեր թէ Մոսկուա ինչ քայլեր պիտի առնէ այդ ուղղութեամբ :

« Վէճը սկսաւ տեսակ մը ճնշումով դոր Թուրքերը կը նկատեն անպարկեշտ միջոց մը: Ցետոյ, Մոսկուա սկսաւ Հայաստանեայց Եկեղեցին իբր գործիք ծառայեցնել այնպիսի ճարտար ձեւով մը որուն դէմ Թուրքիա դիւրաւ չէ որ պիտի կրնայ մաքառիլ :

Քիչ մը վարը աշխատակիցը կը չեշտէ որ Թուրքիոյ համար ամէնէն դժուար հարցն է դիմաւորել արտասահմանեան Հայերու փրցուցած աղմուկը Մեծ Խորհրդային Հայաստանի մը համար: «Այս աղմուկը սկսաւ անցեալ դարնան Քալիֆորնիոյ մէջ ու չետոյ տարածուեցաւ Ֆրանսա, Լիբանան եւ այլուր: Ցունիսին եկեղեցականներ որոնք բոլորովին անտեղեակ էին վարագոյրին ետին տեղի ունեցող դիւանագիտական պայքարին, Ա. Հայաստան հրաւիրուեցան աշխարհի չորս ծագերէն՝ Կաթողիկոսին դահակալութեան համար: Այս համաժողովին ընթացքին էր որ ռուսական հողին վրայ առաջին անգամ ըլլալով յիչուեցաւ Մեծ Հայաստանի մը ծրագիրը: Ի մեծ զարմանս Թուրքերուն, հայութեան բաղձանքներուն թարգման կը հանդիսանար Քէնթրպըրիի դահերէցը որ քաղաքական խորամանկութենէ աւելի՝ միամտութիւն ցոյց տալով, կը յայտարարէր թէ հայ եկեղեցականներուն իրենց հետեւորդները ամբողջութեամբ կողմ տուած են 1921ի դաշնագրին ռուսական մեկնաբանութիւնը: «Լիովին ու անկեղծօրէն համաձայն եմ որ Թուրքիոյ կողմէ դրաւուած նահանգները կարելի եղածին չափ չուտով Հայաստանի վերադարձուին », կ'ըսէր դահերէցը : Այդ թուականէն սկզբն կաթողիկոսը ինքն ալ կրկնած է այդ տեսակէտը՝ երեք Մեծերուն ուղղած իր յուչագրով»:

(Մնացեալը յաջորդով) ԺԻՐԱՅՐ

«Բարեկամական խրատ՝ Սովիեթներուն»

(Մասնաւոր թղթակցութիւն «Ցառաջ»ի)

Այս խորագրին տակ, «Թասվիր»ի խմբագրապետ Էսղուղիա Վելիտի որդի Զիատ՝ կը գրէ, 4 Փետրուար թուականով:

— «Այն օրն ի վեր, որ Մոսկովը պետութիւն դարձաւ, իրեն նպատակ ընտրեց տիրացու մը՝ Իսթանպուլի եւ Նեղուցներուն: Ասիոյ ձիւնապատ տափաստաններէն առաջացող Ռուսիա, երազներու եռեւէ վազեց, մէկ կողմէ Պալթեան Ծով, միւս կողմէ Խաղաղական ովկիանոս հասաւ, բայց չյաջողեցաւ իշնել Միջերկրական կամ Հնդկաց Ովկիանոս :

« Անգլիա միշտ արգելք հանդիսացաւ, ու թոյլ չտուաւ՝ որ Ռուսիա, Պարսից Ծոցի ճամբով Հընդկաց Ովկիանոս իջնէ : Միւս կողմէ՝ Օսմ. Պետութիւնը (իր զօրաւոր շրջանին) եւ Եւրոպա թոյլ չտուին, որ Ռուսիա, Նեղուցներէն անցնելով, իջնէ Միջերկրական :

« Հակառակ այս արգելքներուն, Ռուսիա միշտ կրկնած է իր փորձերը, ամէն անգամ որ ափթ գտած է : Հիմա որ իր ամէնէն զօրաւոր շրջանը կ'ապրի, ամէն միջոցի կը դիմէ՝ իրականացնելու համար իր ազգ բաղձանքները: Պարսից Ծոց իջնելու համար՝ պարսկական հարցը կը հրահրէ, միւս կողմէ՝ Թուրքիոյ տեսարակները կը խառնէ՝ հին ու նոր «խնդիրներ» պճրտկելու համար :

« Ցայտնի է, թէ որքա՜ն ապարդիւն մնացին մեր երկրին հանդէպ Սովիէթներու թափած ջանքերը, որոնց նպատակն էր ներքին փլուզում առաջ բերել, երկրին մէջ: Մէջտեղն են, նաեւ, ծիծաղելի արդիւնքները Հայկական Դատին, եւ վրացի փրոֆէսօրներու պնդումներուն:

« Տեսնելով որ այդ կարդի ձեռնարկներէ ոչինչ կարելի է ձեռք բերել, այս անգամ Մոսկուա հրապարակ նետեց 1915ին կնքուած անգլեւուս դաղտնի համաձայնագիր մը՝ որով Անգլիա կը խոստանար Ռուսիոյ Թողուլ Իսթանպուլն ու Նեղուցները: Դաղտնի այդ վաւերագրին յենլով՝ Ռուսիա կը պահանջէ, որ Անգլիա գործադրէ իր յանձնառութիւնները :

« Մոսկուա կը մոռնայ, սակայն, թէ ցարական Ռուսիոյ անկումէն վերջ՝ համայնավարները հրատարակեցին բոլոր գաղտնի համաձայնութիւնները, եւ ուրացան զանոնք:

Միւս կողմէ, բարեկամ եւ չնամէ տեսան՝ թէ Թուրք ազգը ինչպէս պատասխանեց Թուրքիոյ վերաբերեալ ռուսական պահանջներուն: Ամբողջ աչխարհ համոզուած է, թէ մեր արիւնով ոռոգուած հողերը պաչտպանելու համար՝ վճռած ենք կռուիլ մինչեւ վերջին Թուրք մարդը:

« Ռուսիա, կրնայ կրկնել իր պահանջները՝ հակառակ այս բոլոր ճշմարտութիւններուն: Կրկնել՝ ուղղակի, թէ վարձկան ծառաներու միջոցաւ: Կրնայ նոյնիսկ օդնական պետութիւններ ալ գտնել, բայց չի կրնար փոխել մեր որոշումը:

« Եթէ կ'ուզէ խելացի դործ տեսնել, Ռուսիոյ կը մնայ միջոցներ փնտռել հին բարեկամութիւնը վերահաստատելու համար հին դրացիին հետ» : Մ.

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՉՔՈՎ

ՄՄԲ.— Անցեալ հինգչաբթի օր արտատպած Էնիճ «Հայրենիք»ի մէկ խմբագրականը, որ կը ներկայացնէր Մոսկուայի «Փրաւտա»յին բացառիկ թիւը, Խ. Հայաստանի 25ամեակին առթիւ: «Ցուսաբեր» ալ իր կարգին կը վերլուծէ Խ. Միութեան կառավարական պաշտօնաթերթին այդ համարը, կարգ մը խորհրդածութիւններով.—

Մեր ուչադրութիւնը գրաւեց ամէնէն առաջ Հայաստանի խորհրդայնացման տարեդարձի թուականը — Նոյեմբեր 25:

Ցարգ վէճը այն մասին էր, թէ ո՞ր թուականը նկատել արդեօք իրրեւ խորհրդայնացման պաչտօնական թուական,— Նոյեմբեր 29 (կարմիր բանակի մուտքը Հայաստան), թէ՞ Դեկտեմբեր 2ը (Հայեւտուս դաշնագրի կնքման օրը), Երեւանի մէջ, երբ Հայաստանի կառավարութիւնը, ըստ այդ դաշնագրի, իշխանութիւնը խաղաղօրէն դիջեց խորհուրդներուն):

Բոլչեւիկները, յամառօրէն անտեսելով Դեկտ. 2ի դաշնագրային անվիճելի թուականը, կը պնդէին Նոյեմբեր 29ի վրայ, բայց երբեք Նոյ. 25ի:

Այսօր ամբողջ 25 տարի Նոյեմբեր 29 տօնակատարելէ եւ զայն, այդ թուականը՝ օրացոյցերու եւ այլ պաչտօնական գրութեանց մէջ նուիրագործելէ ետք՝ խորհրդայնացման նոր թուական մը կը մատնանչեն — Նոյեմբեր 25:

« ... Հայաստանի աչխատաւորները,— իր ընդարձակ յօդուածին մէջ կը նկատէ մեր հայրենիքի բուն վարիչը՝ Գ. Արութինով,— ղեկավարութեանը տակ համայնավար կուսակցութեան, բարձրացուցին ապստամբութեան դրօչը եւ՝ օժանդակութեամբը օդնութեան հասնող կարմիր Բանակի՝ տապալեցին Դաշնակներու լուծը՝ 1920 Նոյեմբեր 25ին Հայաստանի մէջ հաստատելով խորհրդային իչխանութիւն»:

Հետագային կը պարզուի անչուշտ, թէ խորհրդային վարիչները ուրկէ եւ ինչու առած են այս նոր թուականը, իրողութիւնն այն է որ «Պրաւտա»յի ամբողջ թիւին մէջ ոչ իսկ մէկ անգամ այլեւս չի յիչատակուիր Նոյեմբեր 29:

Պաչտօնական մարմիններէն Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութեան, ինչպէս նաեւ բուն Ռուսիոյ Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութեան եւ կառավարութեան ողջոյնի գրութեանց մէջ յիչատակութիւն կայ միայն մեր հայրենիքի կատարած վերելքի եւ անոր բերած քաջալերիչ եւ անձնուէր մասնակցութեանը մասին՝ երկրորդ հայրենական մեծ պատերազմին:

Մինչ պաչտօնական մարմիններէն Խ. Միութեան կառավարութեան եւ համամիութենական համայնավար կուսակցութեան ողջոյնի գիրերուն մէջ միաժամանակ կայ նաեւ յարձակում Հ. Յ. Դաչնակցութեան դէմ:

Պաչտօնական մարմիններու գրութեանց մէջ այս յարձակումը բաղդատաբար մեղմ է, խմբագրականին մէջ՝ խիստ, իսկ Խ. Հայաստանի իրական վարիչի Արութինովի ընդարձակ գրութեանը մէջ՝ աւելի բուռն :

Այս բոլոր գրութիւններէն միայն Գ. Արութինովի յօդուածին մէջ յիչատակութիւն կայ այն մասնակցութեանը մասին, զոր Սփիւռքի հայութիւնը, կողք - կողքի Դաչնակիցներու հետ, բերած է երկրորդ համաչխարհային մեծ պատերազմին :

«Մենք կրնանք գոհունակութեամբ մատնանչել, — կը նկատէ մեր երկրի վարիչը, — որ հիթլերական բռնագրաւիչներու դէմ պայքարի մատն ոչ միայն Խ. Հայաստանի աչխատաւորները, այլեւ տարագրութեան մէջ գտնուող Հայերը: Անոնք նոյնպէս ոտքի ելան ի պաչտպանութիւն Խորհրդային Միութեան եւ անձնուիրաբար կռուեցան դերման ֆաչականութեան դէմ թէ դաշնակից բանակներու մէջ եւ թէ այն հրոսախումբերու, որ կը դործէին դերման տիրակալութեան ենթակայ երկիրներու մէջ, ինչպէս, օրինակ, Ֆրանսայի Հարաւ. Սլաւիոյ, Ցունաստանի եւայլն: Երկրորդ հայրենական պատերազմի կրակին մէջ կոփուեցաւ ի սիրտս աչխարհի ցիրուցանուած հայ ժողովուրդի միասնականութիւնը՝ զայն (այդ ժողովուրդը)

« Մոսկուա կը մոռնայ, սակայն, թէ ցարական Ռուսիոյ անկումէն վերջ՝ համայնավարները հրատարակեցին բոլոր գաղտնի համաձայնութիւնները, եւ ուրացան զանոնք:

Միւս կողմէ, բարեկամ եւ չնամէ տեսան՝ թէ Թուրք ազգը ինչպէս պատասխանեց Թուրքիոյ վերաբերեալ ռուսական պահանջներուն: Ամբողջ աչխարհ համոզուած է, թէ մեր արիւնով ոռոգուած հողերը պաչտպանելու համար՝ վճռած ենք կռուիլ մինչեւ վերջին Թուրք մարդը:

« Ռուսիա, կրնայ կրկնել իր պահանջները՝ հակառակ այս բոլոր ճշմարտութիւններուն: Կրկնել՝ ուղղակի, թէ վարձկան ծառաներու միջոցաւ: Կրնայ նոյնիսկ օդնական պետութիւններ ալ գտնել, բայց չի կրնար փոխել մեր որոշումը:

« Եթէ կ'ուզէ խելացի դործ տեսնել, Ռուսիոյ կը մնայ միջոցներ փնտռել հին բարեկամութիւնը վերահաստատելու համար հին դրացիին հետ» : Մ.

համախմբելով Ֆ. Հայաստանի եւ անոր մեծ առաջնորդ ընկեր Սթալինի չուրջ»:

Ազգային եկեղեցական ժողովէն ասդին ծաւալած չարժումը հայութեան մէջ, ի խնդիր իր հողերու ամբողջացումին եւ տարագիր բազմութեանց վերաբնակեցման հայրենի հողերու վրայ, իր արձագանգը գտած չէ «Պրաւտա»յի մէջ :

Միայն հետեւեալ սեղմ տողերուն հանդիպեցանք բացառաբար Արուեստինովի յօդուածին մէջ.

« Հայաստանի աշխատաւորները բերկրանքով կը սպասեն իրենց եղբայրներու վերադարձին օտար երկիրներէ դէպի հայրենի աշխարհը՝ Խորհրդային Հայաստան»:

Եւ այսքանը միայն:

Նոյն Արուեստինով, անդրադառնալով 1920ի Թրքական արշաւին դէպի Հայաստան, կը նկատէ.

« Օգտուելով Հայաստանի անպաշտպան վիճակէն՝ Թրքական զօրքերը գրաւեցին հայկական հողերու մէկ զգալի մասը՝ Կարս, Արտահան, Սարիղամիշ եւ Կաղզուան քաղաքներով»:

Եւ միայն այսքանը: Թրքալատեան Հայաստանի մասին եւ ոչ մէկ խօսք :

Միայն «Երեւան»ի նուիրուած բանաստեղծական կտորի մը մէջ, անոր հեղինակը՝ Աչոտ Գրաչի՝ Մայր - Հայրենիքը երգելով՝ կ'աւազէ.

« Մա՛յր Արաբսէն անդին — հո՛ն — կարօտէդ չէ՞ որ կը տառապին

« Երեք օրրանները հայկական,..

« Թեւաւոր կարսը, Անին, մշուշոտ Վանը»:

Ընդհանուր ակնարկ մը նետելով հայութեան բազմադարեան անցեալին, մեր պատմութեան վաղ արշալոյսէն մինչեւ 19րդ դարը, Հայաստանի վարիչը՝ Արուեստինով՝ կը գրէ.

« Հայ ժողովուրդի ազատագրական պայքարը 19րդ դարու ընթացքին առաւ աւելի որոշակի եւ կազմակերպուած բնոյթ, ճշդուեցան պայքարի երկու ճամբաներ, ասոնցմէ մէկը կը հակէր դէպի մերձեցումը ռուս ժողովուրդի՝ անոր յեղափոխական-ժողովրդավար շրջանակներու հետ: Այս հոսանքը, զլխաւորութեամբը մեծ լուսաւորիչ ժողովրդավարներու՝ Ֆաչ. Աբովեանի եւ Միք. Նալբանդեանի, կը յենուր Հայաստանի յառաջադէմ մտաւորականութեան եւ աշխատաւոր գիւղացիութեան վրայ: Կապուած ըլլալով անմիջօրէն ռուս յեղափոխական ժողովրդավարներուն՝ այս հոսանքը մերձեցում կը քարոզէր Ռուսիոյ հետ:

« Հայ ժողովուրդի ազգային ազատագրական պայքարի երկրորդ ուղին կ'ընթանար արեւմտա - եւրոպական քաղքենիութեան (պուրժուազի) հետ մերձեցման գիծով՝ իրեն իր կռուան ունենալով հայկական պուրժուազին»:

Այս երկու ուղղութիւնները մատնանշելով՝ յօդուածին հեղինակը կ'եզրակացնէ :

«Անցեալ դարու վախճանին, երբ Անդրկովկասի մէջ ծնունդ կ'առնէր սոցիալ դեմոկրատական բանուորական չարժումը, այդ օրերուն, դեկավարութիւնը առաջին հոսանքին մէջ, որ մերձեցման կը ձգտէր Ռուսաստանի հետ, իր ձեռքն առաւ սոցիալ - դեմոկրատական բանուորական կուսակցութիւնը (բոլշեւիկներու):

« Այս չարժման անմիջական կազմակերպիչն ու դեկավարը հանդիսացաւ խորհրդային ժողովուրդի առաջնորդը եւ ուսուցիչը՝ ընկ. Սթալին՝ իրեն իրր մերձաւոր գործակիցներ ունենալով Սուրէն Սպանդարեանը, Ստեփան Շահումեանը եւ Անաստաս Միկոյեանը :

« Իսկ երկրորդ հոսանքը, որ կը հակէր դէպի Արեւմուտք, նոյնպէս ձեւաւորուեցաւ իրրեւ կուսակցութիւն, յանձին պուրժուազական ազգային. «Դաշնակցութեան», որու առաջնորդներն ու գաղափարաբաններն էին Զաւարեան եւ Ահարոնեան»:

Անցողակի մատնանշենք, որ, Դաշնակցութեան դէմ յարձակելով հանդերձ, Ֆ. Հայաստանի վարիչը իր կուսակցութեան կեդրոնական օրկանի էջերէն, այնուամենայնիւ, կ'ընդունի, որ նոյն Դաշնակցութիւնը տարած է «հայ ժողովուրդի ազգային ազատագրական պայքար»:

Այնքան վարժուած ենք անարդար յարձակումներու, որ այսքան համեստ խոստովանութիւնն իսկ ուշադրաւ կը դառնայ մեր աչքին:

Մեր յիշատակած ընդարձակ հատուածէն ի յայտ կուգայ այն նոր «դիրքաւորում»ը, որ Ֆ. Հայաստանի մէջ կը ձեւաւորուի դէպի մեր վերջին հարիւրամեակի ազատագրական չարժումը:

Ուրեմն, այդ չարժման մէջ այն հոսանքը, որ կուգայ բոլշեւիկներէն, ինքզինքը ժառանգորդ կը հռչակէ Ֆ. Աբովեանի եւ Մ. Նալբանդեանի պատմութիւններուն :

Աւելին, Աբովեանի ու Նալբանտեանի այս պատմութիւններուն բուն դարբինը, դանոնք հայ կեանքի մէջ ձեւաւորողն ու ծաւալողը, ըստ Արուեստինովի, կը հանդիսանայ Ֆ. Միութեան առաջնորդը՝ Ի. Սթալին, գործակցութեամբը երեք ծանօթ հայ բոլշեւիկներու:

Մենք տուինք «Պրաւտա»յի բացառիկ բովանդակութեան էական մասերը :

ՀԱՑԵՐԸ ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Զանազան աստիճանի դպրոցներ ունէին նաեւ Ուրմիա, Խոյ, Ղարադաղի, Մարաղայի եւայլ շրջաններու գիւղերը եւ քաղաքները:

Մասնաւորապէս Թաւրիզի դպրոցները սեռունդներ հասցուցած են, տալով անուանի դործիչներ, դրագէտներ, երաժիշտներ, նկարիչներ, արուեստագէտներ:

Կրթական գործին մեծապէս զարկ տուած են կովկասահայ մտաւորականներ, մանկավարժներ, ի շարս որոնց Վանէն՝ Արմենական կուսակցութեան գեկավարներէն Աւետիսեան (Մկր. Թէրլէմեզեան), Կ. Պիւնեան (ուսուցչապետ), Տ. Հաչմանճեան (մանկավարժ) եւ Սամսոն Խանը, իրրեւ աջակից ունենալով տեղացի գիտակից տարրեր, ազգանուէր միութիւնները եւ առատաձեռն, խոնարհ զանգուածը:

Ատրպատականի մէջ ուսուցիչը ի պատուի եղած է, եւ համեմատաբար աւելի լաւ վարձատրուած : Ան ժողովուրդին սիրուած զաւակն է : Ապրուստի հոգ չունէր եւ տէրն էր իր կոչումին: Այդ պատճառով, հոն կը հաւաքուէին ձեռնհաս, մասնագէտ ուսուցիչներ եւ մանկավարժներ:

Ցիսունեւհինդ տարի առաջ, երբ Ուրմիոյ չրջանի եւ Սօուճ - Պուլաղի մէջ, յաճախ հայ քահանաներ քրտերէն երգելով մեռելը կը տանէին թաղելու, Թաւրիզի Հայ Կանանց Բարեգործական ընկերութեան միջոցներով դպրոցներ բացուած են: Եւ Թաւրիզի մէջ իրենց ուսումն աւարտած հայ երիտասարդները այդ չրջաններ երթալով կրցած են արմատախիլ ընել անգրագիտութիւնը եւ թրքախօսութիւնը: Ատրպատականի Հայը 80 առ հարիւր դրել կարդալ գիտէ: Բազմաթիւ էին նաեւ ձեմարան աւարտողներ, «Ներսէսեան»աւարտներ, գիմնիպիա աւարտողներ եւ համալսարանականները, բժիշկներ, եւայլն:

Ատրպատականի Հայոց դպրոցներու մէջ կը դասաւանդէին միայն մանկավարժօրէն պատրաստուած դասագիրքերով: Կը չանային ուսուցիչներու հետ պայմանաւորուիլ 5 —6 եւ աւելի տարիներու համար: Կը պահանջուէր վկայական : Ամէն չրջադեստ հաշնողը վարժուհի եւ ամէն փողկապ կապողը ուսուցիչ չէր ընդունուեր, ոչ ալ ուսուցչի ռոճիկին համար չուկայիկ սակարկութիւններ կ'ըլլային: Դպրոցները կը դեկավարուէին յատուկ ուսումնական ծրագրով: Փորձնական դասեր եւ մանկավարժական դասախօսութիւններ տեղի կ'ունենային յաճախ: Թաւրիզը ունեցած է նաեւ բազմանդամ նուագախումբեր եւ երգչախումբեր, ձեռնհաս դեկավարներով :

Թատերական տեսակէտով ալ Ատրպատականի Հայը շատ կանուխէն նախանձախնդիր եղած է:

Այն թուականներուն երբ՝ Թրքահայաստանի հայաբնակ շատ մը քաղաքներու մէջ Թատրոնի մասին գաղափար իսկ չունէին, Թաւրիզի մէջ հայ քահանայ մը կը հիմնէ հայկ. Թատրոնը :

Սկզբնական չրջանին, տղէտ եւ կամակոր թաղականներէն հալածուելով, խոչտանգուելով եւ նոյնիսկ բանտարկուելով, ան չի յուսահատիր եւ ի վերջոյ կը յաջողի իր աղչկան օժանդակութեամբ բեմադրել Թատերգութիւն մը : Շահելով միայն աւելորդ անուն մը՝ «Օյինճի տէրտէր» :

Անկէ վերջ կազմուած են Թատերախումբեր , հետզհետէ աւելի զարգացնելով Թատերական գործը, մուտք գործելով նաեւ գաւառները :

Մինչեւ 1897 նոյեմբեր ներկայացուած են ազգային կեանքէ եւ Թարգմանուած Թատերգութիւններ, ի շարս որոնց նաեւ Սունդուկեանցի «Էլի մէկ գոհ», «Օրթաճալու քէֆ»ը, «Ակամայ բժիշկ», «Բեխաւոր կին» եւ «Վարդանանց պատերազմ» :

Այս ներկայացումներուն կը յաճախէին նաեւ դահաժառանգն ու նահանգապետները, պարսիկ խաներ եւ պաշտօնեաներ, ռուսական հիւպատոսներ իրենց ընտանիքներով :

1897ի կազմակերպուած են նաեւ Լսարանական միութիւններ: Կարեւոր դասախօսներէն կը յիշուին Տօքթ. Կ. Փաշայեան, «Մշակ»ի խմբագիր Հ. Առաքելեան եւ ուրիշներ, Թաւրիզի երկու Թաղերու ուսուցչական խումբերը եւն. :

Թաւրիզը միայն մէկ տպարան ունենալով (Ատրպատականի Թեմ. տպարան) հրատարակուած են զանազան անուններով եռօրեայկամ չաբաթաթերթեր, երբեմն նաեւ օրաթերթեր, կարճատեւ չրջանի մը համար միայն: Թեմ. տպարանը կը հրատարակէր նաեւ դիրքեր: Սալմաստ, Խոյ եւ Ուրմիոյ մէջ հրատարակուած են միայն խմորատիպ չաբաթաթերթեր, ամսաթերթ եւ թռուցիկներ:

Իրրեւ հայ յեղափոխութեան կարեւոր մէկ հանգոյց - օրրանը, Ատրպատականը իր պատուաւոր տեղը գրաւած է մեր ազատագրական չարժման պատմութեան մէջ:

Հայ գաղթականներ եւ փախստականները Թրքահայաստանէն թէ Ռուսահայաստանէն, Ատրպատականի Հայերու կողմէ վայելած են հարազատներու յատուկ ընդունելութիւն եւ հիւրասիրութիւն: Ինչ որ չաճախ չատ թանկ արժած է տեղացիներուն եւ մեծամեծ զոհողութեանց ու նեղութեանց պատճառ դարձած :

Մեր կուսակցութիւններէն Արմենականը , Հնչակեան ու Դաշնակցութիւնը լայնօրէն օգտուած են Ատրպատականցի Հայուն հիւրասիրութենէն եւ ազատասիրութենէն: Թաւրիզի եւ Սալմաստի մէջ երկար տաեն գործած է Դաշնակցութեան գինապործարանը, նոր հրացաններ չինելով եւ հինները նորոգելով :

Ատրպատականի մէջ կազմակերպուած է Ֆանասօրի արչաւանքը, որուն գործակալ մեծ չափերով նպաստած է Ատրպատականցին, ըլլալով Թրքական սահմանին մօտիկ: Ատրպատականէն Թրքահայաստան տեղափոխուած են Կովկասէն բերուած զէնքերը: Անկէ երկիր մեկնած են հարիւրաւոր հայդուկներ եւ գործիչներ :

Եւ փոխադարձաբար, Թրքահաստանէն վերադարձող գինուորներ եւ գործիչները հոն հանդուրացած եւ ապահովկաս անցած են:

1914ի աշնան, Ազգային մեծանուն հերոս Անդրանիկ Սալմաստի մէջ առաւ իր հանդիստը , բանակը կազդուրուելու եւ ապա սկսաւ իր յարձակումը Աղբակի վրայ :

908—909 Թուականներուն Ատրպատականի մէջ գտնուած հայ խումբերը մեծ դեր կատարեցին Իրանի Սահմանադրական եւ միապետական կուսակցութիւններու առեն: Սահմանադրականները չաղթեցին, որոնց ի նպաստ եղած կռիւներուն զոհ գացին մեր աննման Զուլումաթչիները:

911ին, երբ միապետութիւնը դլուխ բարձրացուցած էր, Նիկոլ - Դումանի խումբին մաս կազմող եւ Վանէն եկած հայ կամաւորներու հարիւրակները նոյնպէս հիւրասիրուեցան Ատրպատականցի Հայերու կողմէ:

1914 եւ 1915ին, Կովկասեան բանակներու նահանջին պատճառաւ Ատրպատականի Հայերն ալ (բացի Թաւրիզէն) գաղթեցին Կովկաս : Բազմաթիւ Հայեր ալ կոտորուեցան Թուրքերու կողմէ, Խոյի Սալմաստի եւ Ուրմիոյ մէջ: Գիւղերն այրուեցան եւ թալանուեցան: Թաւրիզի Հայերը ենթարկուեցան մեծագումար տուգանքներու եւ երկու Հայեր կախուեցան Թուրք փաչաներու կողմէ: 1918ին Թրքական բանակները նորէն ոտնատակ տուին Ատրպատականը: Խոյի Հայերը կոտորուեցան: Սալմաստի եւ Ուրմիոյ չրջանի տեղացի եւ Թուրքիայէն գաղթած 75.000 հայ եւ ասորի տարրեր ինքնապաշտպան փոքրաթիւ խումբեր կազմելով, վեց ամիս դիմադրեցին Ալի Իհսան փաչայի բազմահազար զօրքերուն եւ ի վերջոյ, հարկադրաբար բռնեցին նահանջի ճամբան:

Չինադադարէն երկու տարի վերջ, այդ գաղթականներէն մաս մը վերադարձաւ Ատրպատական , լծուելով չինարար աշխատանքի: Փոքրաթիւ Ատրպատականցիներ ալ Համատան - Քիրմանչահ Ապատան գծով անցան Պաղտատ ու Պասրա , վանի վերջին նահանջին գաղթողներու հետ:

Ա. ՏԱՐԱԳԻՐ

Ա. ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ ԺԱՄԱՅՈՑԸ ԵՒ...

Հրկչային պատերազմի վեց երկար տարիներու ընթացքին բնաւ ատիթ չէր ունեցած տեսնելու ողբացեալ Շահմուրատեանի ընտանիքը:

Շաբաթ չէր անցներ որ Արմենակը 2—3 անգամ մեր տունը չգար, պատմելու համար դրուագներ Տարօնէն, իր կեանքէն, եւ անդուլական կոմիտաս վարդապետէն, բարերար Մանթաչեանէն եւ տակաւին ինչեր ...

Վերջերս Պէյրութէն Պ. Գրանեան նամակ մը ուղղելով «Ցառաջ»ի, կը յայտնէր թէ Արմենակի ոսկի ժամացոյցը 1940ին Madame Picotի միջոցաւ ղրկած էր Փարիզ եւ կ'ուզէր իմանալ թէ աւանդը տիրոջ ձեռքը հասած էր:

«Ցառաջ»ին պարտականութիւն տեսաց նամակը հասցնել Տիկին Շահմուրատեանի: Գանի մը անդամ հանդիպեցայ Arcueilի իրենց բնակարանը, բայց միշտ դուռը դոց գտայ եւ վերջապէս դրացիներէն տեղեկացի թէ Տիկինը կը բնակի Rue St. Martinի վրայ:

Անբախտ այրին, որ 68 տարեկան է, աքսորէն ժառանգած է ոտքերու տկարութիւն մը եւ ինկած անկողին: Երբ զիս տեսաւ, վիզս փաթթուեցաւ փղձկելով.

— Օ՛հ, ներեցէք մեր անտարբերութեանը, եթէ դիտնայիք մեր կրած տառապանքները ... Հանդուցեալ ամուսինս ամերիկեան հպատակ ըլլալով, աքսորեցին դիս, աղջիկս ալ Արքէօյի մեր բնակարանը տեսակ մը «դեւատուն» կը նկատէ հօրը մահը հոն տեսնելէն ի վեր: (Կարդ մը մանրամասնութիւններէ վերջ) — Ինդրեմ, սրտագին երախտադիտութիւնս ու յարդանքս յայտնել «Ցառաջ»ի խմբագիրին, Պ. Շ. Մխաքեանի, Պ. Ա. Զօպանեանի ամուսնինս յիշատակը յարգող բոլոր հայ բարեկամներուս ու մանաւանդ Aux Compatriotes de Mouche....

Աղջիկն ալ, Էլլին, չատ խնդրեց հօրը «տիկ»երէն ճարել, հայերէն կամ ֆրանսերէն : Իսկ մայրը արցունքը աչքերուն կ'ըսէր.— Գիտէ՞ք, Պ. Տօնիկեան, բարեկամուհիս՝ Տիկին Picot, իր ընտանիքի վեց անդամներուն հետ, անիծալ ռումբի մը զոհ դնաց: Հանդուցեալը ժամացոյցը ժամանակին բերած յանձնած էր: Ըսէք Ֆրանսարնակ մեր հայ բարեկամներուն ու դրեցէք Ամերիկայէն Տարօնցի հայրենակիցներուն, թէ որչափ երախտապարտ պիտի ըլլայի, եթէ մեզի օդնէին, Արմենակի գերեզմանին վրայ չիրիմ մը կանգնելու:

Լեւոն Տօնիկեան

ՏՏԱՑԱՆՔ

ԿԵԱՆՔ ԵՒ ԳԻՐ, գիրք – յիչատակարան հայ երիտասարդութեան : Հրատարակիչ՝ Դաւիթ Շահլամեան, Թ. եւ Ժ. պրակ : Հասցէ .— 14 Ghait el Nouby St. Cairo (Egypte):

Ֆրանսական նորություններ

Ֆրանսական կառավարությունը 1945թ. ապրիլ ամսվան համար հատկացրել է 1.500 միլիոն ֆրանկ, որից 1.000 միլիոնը նախատեսված է Ֆրանսիայի ներսում ռազմական ծախսերի համար, իսկ 500 միլիոնը՝ Ֆրանսիայի գաղութներում ռազմական ծախսերի համար։

Ֆրանսիայի ներկայիս կառավարությունը ստիպված է եղել ավելացնել հարկերը, որպեսզի կարողանա հոգալ պատերազմական ծախսերը։ Ֆրանսիայի ներկայիս հարկերը ամենաբարձրերից են աշխարհում։ Ֆրանսիայի ներկայիս հարկերը ամենաբարձրերից են աշխարհում։

Ֆրանսիայի ներկայիս կառավարությունը 1942 թվականին ստիպված է եղել ավելացնել հարկերը 4 միլիարդ ֆրանկով։ Այդ հարկերը ավելացնելու մասին օրենքը ընդունվել է Ազգային ժողովի կողմից։ Այդ հարկերը ավելացնելու մասին օրենքը ընդունվել է Ազգային ժողովի կողմից։

ԻՆՉ ՓՈՏՈՎ ԵՎ ՈՐՔԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏԵՑԻՆ ՄԵՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՐՁԸ

1.— Ցույցի մեկնարկի ժամանակ Ս. Ցամաքյանը հանդիսանում է ելույթ ունեցող։ Նկարում տեսնում ենք նաև Ա. Ալեքսանյանին, Ա. Ալեքսանյանին, Ա. Ալեքսանյանին, Ա. Ալեքսանյանին։

2.— Ելույթ ունեցող մեր ընկերուհին ցույցի մասնակիցներին է ներկայացնում Mandatին կից գտնվող հրապարակի զանգվածին։ Ելույթ ունեցող մեր ընկերուհին ցույցի մասնակիցներին է ներկայացնում Mandatին կից գտնվող հրապարակի զանգվածին։

Տրիլբի

Ֆելյ տարի Տարեվերջ 5 տարի

Տրվում է ձախակի Հարսանյաց 51 rue Monsieur le Prince, tél. Dan. 88-65, Ֆօթօ Ֆելիպար' 23 Bld. Bonne Nouvelle. Lou. 69-83։

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Bonaparte : 18

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ե. Թաղևոսեան ՅԱՅՏՆԻ ԱՂՋԻՔ

Ալ Լիրուայի, 10 Ա տարի, ձայն Կարդալ Հայոց Ազգային Սինոդի Պատրիարքական Ընտրական Ժողովի Ընտրութիւնները (նախապատրաստական Հաշուառման Ցուցակներու Վերջնական Հրատարակութեան Առթիւ)

Ինչպէս յայտնի է, Ազգային Սինոդի Պատրիարքական Ընտրութիւնները պիտի կատարուին Ապրիլ 22 Կիրակի օրը։ Ընտրական Ժողովի Անդամներ պիտի ընտրուին Ընտրողներու Ցուցակներու Հաշուառման Հիման Վրայ։ Ընտրողներու Ցուցակները Ընտրական Ժողովի Անդամներ պիտի ընտրուին Ընտրողներու Ցուցակներու Հաշուառման Հիման Վրայ։

Ընտրողներու Ցուցակները

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵՖԻՆ.— Ֆար. 750, Ճամս. 400, ՅաՃս. 200 ֆրանք

Vendredi 8 Mars 1946 Ուրբաթ 8 Մարտ

ՃՀ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4554-Նոր շրջան թիւ 283 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱՏՏՈՒԱԾ ԵՒ ԻՄ ԻՐԱՒՈՒՆՔՍ»

Ուրեմն Անգլիոյ արտաքին նախարարը անհրաժեշտ կը դտնէ Թուրքիոյ անկախութիւնը։ Միեւնոյն առեն կը մաղթէ որ վերանորոգուի բարեկամութեան դաշնագիրը Ս· Միութեան եւ Թուրքիոյ միջեւ։

— «Ես չեմ կարծեր թէ այդ նորոգումը կը հակասէ մեր բարեկամութեան դաշնագրին»։

Դեռ աւելի կարեւոր պարագայ մը։

— «Ես իմ կարելիս պիտի փորձեմ վստահութիւն ներշնչելու համար եւ այս մտադրութիւնս կրկնեցի Պ· Վիչինսկիի, Լոնտոնի մէջ։ Ան յայտնեց թէ Սպարապետը (Սթալին) ըսած է թէ պատեհ րազմելու միտք չունի, թէ կ'ուզէ բարեկամաբար կարգադրել այս բաները։ Ես կը հաւատամ ատոր։ Ինչո՞ւ պիտի կասկածիմ»։

Այս խօսքերը Պ· Պեվինի ճառին եղրակացութիւնն են։ Ճառին սկիզբը կը չօշափէր երկու փշոտ խնդիրները,— Կարս - Արտահան եւ Տարտանէլ։ Առաջին կէտին համար կ'ըսէր, առանց երկու շրջաններուն անունները տալու·

— « Ինչ կը վերաբերի երկու նահանգներուն, ինչպէս կը հասկնամ կարդացածներէս, Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ սահմանագլուխը նշանակուած էր ոչ թէ յաղթականի եւ պարտեալի կողմէ, այլ պարտուած Թուրքիոյ եւ դաշնակից Ռուսաստանի մը կողմէ որ յաջող ելած չէր նախորդ պատերազմէն։ Հետեւաբար, կարելի չէ ըսել թէ պարտադրուած սահմանագլուխ մըն է այս։ Անշուշտ այդ նահանգներուն մէջ ապրող ժողովուրդին տեսակէտը կայ· բայց, որչափ կրնամ ճնշել, ժողովուրդի այնպիսի տեղափոխութիւն մը կատարուած է որ, ազգայնութեան խնդիր չկայ երբեք։ Հետեւաբար, ճանի որ սահմանագլուխը գծուած է, ինչպէս կը հաւատամ, նոյն ինքն Սպարապետին կողմէ, ցաւալի է որ այժմ առարկայ կը դառնայ հականատութեան եւ չիդերու պատերազմի մը»։

Ոչ պահպանողական Իտլնը, ոչ ալ Զըրչիլը պիտի կրնային՝ այսքան վարպետօրէն պաշտպանել բրիտանական տեսակէտը։

Առաջին անգամ չէ որ պիտի ըսենք թէ՝ արտաքին քաղաքականութեան մէջ, տարբերութիւնը անդրալի է պահպանողական եւ աշխատաւորական կուսակցութեանց միջեւ։ «Ատտուած եւ իմ իրաւունքս»։ Մնացեալը՝ հոդեյահ քարող է։

Այսպէս ուրեմն, Մեծն Բրիտանիոյ համար Կարս - Արտահանի խնդիրն անգամ անարդար է։

Նոր Ռուսիան տկարացած էր նախորդ պատերազմին, եւ տեղի տուաւ։ Ազգային խնդիր չկայ, քանի որ ժողովուրդներու չարժ մը տեղի ունեցած է։ Եւ վերջապէս, Սպարապետը ինքն է որ գծած է այս սահմանագլուխը։

Թուրք թերթերն ալ չե՞ն կրկներ միշտ,— Լէնինն իր յօժար կամքով մեղի վերադարձուց այս նահանգները։ Հայ չկայ հոն, հանրաքուէ կատարուած է, եւայլն։

Երբ Կարս — Արտահանի հասունցած խնդիրն անգամ վիճելի կը դտնեն Լոնտոնի մէջ, կրնաք երեւակայել թէ ինչ կը մտածեն հայկական միւս պահանջներու մասին։

Եւ հակնալի է որ բրիտանական մամուլը բառ չարտասաներ, ի նպաստ Հայկ· Դատին։ Ընդհակառակն, քանի բարձր կը հնչէ մեր ձայնը, այնքան կը չեշտուի չկամութիւնը։

Եթէ բարեհաճին լուր մը տալ հայկական պահանջներու մասին, կամ բարեացակամ լռութիւն կը պահեն, եւ կամ սարէն ձորէն պատմութիւններ կը հիւսեն, ապացուցանելու համար թէ անիրաւ ենք։ Դեռ երէկ էր որ կարդացիք Լոնտոնի սեղանաւորական մեծ օրկանին՝ Economistի ազդարարութիւնը ·

— « Մէկդի շպրտել Հայկական Հարցը որ քաղցորոշապէս կապ չունի օրուան կացութեան հետ եւ անարդար է»։

Այս տողերը գրուած են այն տաեն երբ երկը մեծ պետութեանց արտաքին նախարարները ժողով կը դումարէին Մոսկուայի մէջ։

Նոյն չկամութիւնը՝ Տարտանէլի Հարցին առթիւ։ Մեծն Բրիտանիա համաձայն է որ վերաբերնուի Մոնթրէօյի պայմանագիրը, բայց, «պէտք է պահուի այդ Նեղուցներուն միջազգային հանգամանքը։ Աշխարհի խաղաղութեան համար նպատատուր չէ որ որոշ պետութիւն մը խարխիններ ունենայ որոշ կէտի մը վրայ, ուրիչ պետութեան մը դէմ»։

Հարիւրամեայ պատմութիւն ։ Շ·

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

«ՄԷԿԴԻ ՆԵՏԵԼ ՀԱՑԿ. ՀԱՐՑԸ ՈՐ ԱՆԱՐԴԱՐ Է»

(Բ· եւ վերջին մաս)

«Էքոնոմիստ», Հարցը առարկայօրէն քննելու ապիկար ճիգով մը կ'աւելցնէ — Ռուսական դատին ամէնէն տկար կէտը Հայաստանի մէջ Հայերու թիւին նուազութիւնն է։ Միւս կողմէ, Թուրքիոյ պաշտպանողականին ամէնէն խոչոր «ճեղքը» բացած պիտի ըլլայ իր տմարդի հակահայ քաղաքականութիւնը որ, տարիներ առաջ, սկսաւ ջարդերով ու վերջ գտաւ աւելի նուազ աստիճանի կոտորածներով, ինչպէս, օրինակ, 1942ի Ռնեւոյրութեան տուրքը որուն նպատակն էր հարուածել *օտարականները* եւ անոնց հետ Հրեաներն ու Հայերը »։

Տնտեսական չաբաթաթերթը չի հաւատար որ Ռուսիոյ ներկայ քաղաքականութիւնը Ատրպատականի կամ հայկական նահանգներուն մասին կը հետապնդէ պարզապէս Բաղուի քարիւղը պաշտպանելու դիւրաւոր նպատակը։ Ինչպէս անցեալին մէջ, այսօր ալ Ռուսաստան կ'աշխատի թէ Եւրոպային եւ թէ մանաւանդ Միջին Արեւելքին հեռացնել Անգլեւսաքսոններու ազդեցութիւնը որպէսզի ինք փոխարինէ զայն։ Միակ տարբերութիւնը որ կայ 19րդ դարուն ու ներկայ պայմաններուն միջեւ, այն է որ հիմա Ռուսիա իր դէմը ունի, Միջին Արեւելքի մէջ, ոչ թէ մէկ, այլ երկու անգլեսաքսոն ժողովուրդներ։ Բնականաբար տնտեսական չարժառիթներ եւս բաժին ունին Մոսկուայի քաղաքականութեան մէջ ։

«Արեւելեան հողամասերու խնդիրները կրնան լուծուիլ, եթէ մեծ պետութեանց դիւանագիտական յարաբերութիւնները հաստատ հիմերու վրայ դրուած ըլլան։ Անկարելի է զանոնք լուծել, եթէ պատակտումը առաջին տեղը դրաւէ»։

«Էքոնոմիստ»ի աշխատակիցն ալ լաւատեղեակ չէ մեր հարցին· եւ կամ սուտ խնդիր կը ձեւանայ պատմութեան միայն մաուչելի դրուագները ծանօթացնելով իր ընթերցողներուն։ Ծօղուածներուն մէջ կան պոչաւոր սխալներ, մանաւանդ Թուականներու։ Այս պարագան ինքնին բաւական է արդէն ապացուցանելու համր թէ օրը օրին դրուած յօդուածներ են երկուքն ալ եւ հեղինակը լրջօրէն չէ ուսումնասիրած դէպքերը։

Եւ սակայն հայ ժողովուրդը Թող «Երախտապարտ» ըլլայ վերոյիշեալ չաբաթաթերթին որ դոնէ վիրաւորական բառեր չէ գործածած մեր հասցէին։ Անդին, ուրիչ պատկերազարդ մը՝ «Նիւզ Րիվիու» առանց ամչնալու կը դրէր անցեալները որ «Վրացիներն ու Հայերը սկսած են հաշել — այո, հաշել»։ Այս այն օրկանն է որուն Թղթակցութիւնն մասնաւոր տեսակցութիւն կը խնդրէր՝ Ցառաչէն, անցեալ սեպտեմբերին՝ Հ· Ց· Դաշնակցութեան կողմէ Արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովին ներկայացուած յուշագրին առթիւ։ Եկած էր չոնգալից ու համով - հոտով պատմութիւն մը իմանալու յոյսով։ Ու լսեց պատմութիւններուն ամէնէն չոնգալիցը — հայ ժողովուրդը, միաձայն ու միակամ, կը պահանջէ իր սեփական հողերուն վերադարձը խորհրդային Հայաստանին որ հայրենիքն է աշխարհի բոլոր Հայերուն։ Ախորժալուր չէր այս յայտնութիւնը ո՛չ իրեն, ո՛չ ալ իր խմբագրապետին համար, որովհետեւ չաբաթներ անցեր են արդէն ու տակաւին պիտի հրատարակեն տեսակցութիւնը, որուն եռեւէն լրացուցիչ ու դրաւոր տեղեկութիւններ ալ ղրկուած էին քիչ վերջը, խմբագրութեան մասնաւոր խնդրանքին վրայ ։

ԺԻՐԱՑՐ

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ մօտերս հոն պիտի հասնի ամերիկեան հսկայ ղրահաւոր մը, «Միսուրի» (45.000 թոն), փոխադրելու համար Ուռչինկթընի Թուրք դեսպան Մէհմէտ Էրթէկինի մարմինը։ Սովորաբար յածանաւով կը փոխադրուին հանգուցեալ դեսպաններու մարմինները։ Արդ, բացառիկ պատի՞ւ մըն է այս որ կ'ընծայ Թուրքիոյ, թէ ցոյց մը Ս· Միութեան դէմ։ Թերթերը քրքրելով այս խնդիրը, կ'ըսեն թէ ամերիկեան ղրահաւորը պիտի մասնակցի Անգլիոյ ներքին նաւատորմի ռազմախորժերուն, ձիպորալթարի բացերը։ Բանդէմներ այս ռազմախորժերն ալ ցոյց մը կը նկատեն Մոսկուայի դէմ

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ԶԸՐՉԻԼԻ ՃԱՌԻՆ ԱՌԹԻՒ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ անգլ· կառավարութիւնը Չանքեր կը թափէ, նոր ժողովի մը հրաւիրելու համար երեք Մեծերը։ Նախագահ Թրումէնն կը կարծէ թէ այս անգամ կարգը Սթալինին է, Ուռչինկթընը այցելելու, բայց որովհետեւ չատ քիչ հաւանականութիւն կայ որ Սպարապետը կատարէ այդ ճամբորդութիւնը, ժողովին գումարումն ալ ինքնին պիտի ուշանայ։

Միջազգային մամուլը հակասական, մեծ մասով աննպաստ կարծիքներ կը յայտնէ Զըրչիլի ճառին առթիւ, որուն հիմնական մասերը տուած էինք երէկ։ Մասնաւորապէս կը քննադատուի անգլեսամերիկեան ժողովուրդին «եղբայրական ընկերակցութեան», բուն բառով՝ զինակցութեան ծրագիրը, Մ· Նահանգներու խորհրդարանի եւ մամուլի շրջանակներուն մէջ։ Բայց կը թուի թէ նախագահը եւ արտաքին նախարարը համաձայն են։ Երկուքն ալ կարդացած են Զըրչիլի ճառը, խօսուելէ առաջ, իսկ նախագահ Թրումէն անձամբ ներկայ էր, ինչ որ կ'ապացուցանէ իր համամտութիւնը։

Շատ քիչ թերթեր եւ քաղաքագէտներ կը պաշտպանեն զինակցութեան դաղափարը, ընդունելով հանդերձ Զըրչիլի տեսակէտներուն ճշդութիւնը։

Երեք օրուան ցոյցերու ընթացքին վիրաւորուած են ութ հոգի։ Կատարեալ կուիմարտ մը տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի օր։ Ոմանք մը աջակողմեան երեսփոխաններ փորձեցին զաղտնի ժողով դումարել, սակայն ձախակողմեանները խամնալով խափանեցին։ Սէյիտ Զիէէտտին, ծայրագոյն աջակողմեան առաջնորդը, յայտարարեց թէ ցոյցերը կը քաջալերուին ներկայ դահլիճին կողմէ, եւ թէ վարչապետը իրական դիկտատոր մը պիտի դառնայ, մինչեւ որ խորհրդային զինուորները չքաչուին։ Վարչապետը տակաւին Մոսկուա կը դտնուի եւ այսօր պիտի վերադառնայ։

Իրանի տագնապը

Մ· Նահանգներու կառավարութիւնն ալ ծանուցագիր մը ուղղեց Մոսկուայի, բողոքելով խորհրդային զինուորներու ներկայութեան դէմ՝ Իրանի մէջ։ Ամերիկեան կառավարութիւնը, ինչպէս Անգլիա, դիտել կուտայ թէ Ս· Միութիւնը եւս չքաշելով իր զինուորները՝ խախտած կ'ըլլայ դաշնագրի տրամադրութիւնները։

× Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ երրորդ օրն ըլլալով, ձախակողմեան Թիւտէհ կուսակցութեան 4000 անդամներ չորեքշաբթի օր ցոյց մը կատարեցին խորհրդարանին առջեւ։ Երկու հոգի հիւանդանոց փոխադրուեցան, դանակի վէրքեր ստացած ըլլալով։ Խորհրդարանին մէջ միայն 20 երեսփոխաններ կային, այնպէս որ ժողով չեղաւ։ Եթէ ցոյցերը չարունակուին, երեսփ· ժողովը պիտի լուծուի։

Երեք օրուան ցոյցերու ընթացքին վիրաւորուած են ութ հոգի։ Կատարեալ կուիմարտ մը տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի օր։ Ոմանք մը աջակողմեան երեսփոխաններ փորձեցին զաղտնի ժողով դումարել, սակայն ձախակողմեանները խամնալով խափանեցին։ Սէյիտ Զիէէտտին, ծայրագոյն աջակողմեան առաջնորդը, յայտարարեց թէ ցոյցերը կը քաջալերուին ներկայ դահլիճին կողմէ, եւ թէ վարչապետը իրական դիկտատոր մը պիտի դառնայ, մինչեւ որ խորհրդային զինուորները չքաչուին։ Վարչապետը տակաւին Մոսկուա կը դտնուի եւ այսօր պիտի վերադառնայ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը հերքեց այն լուրերը թէ պահանջած է անմիջապէս պարպել բրիտանական զօրքը ոչ միայն Գահիրէէն եւ Աղեքսանդրիայէն, այլեւ ամբողջ Եգիպտոսէն եւ Սուտանէն։ Ինք պարզապէս պահանջած է Նեղոսի հովիտին միացումը, սպասելով բանակցութեանց։— Գահիրէի մէջ ուսանողները խանութէ խանութ չրջելով, մէկ չարաթ պայմանաժամ տուին, որպէսզի վերցնեն որ եւ է նշանաւոր տակ եւ ազդ որ արտրիէն գրուած չէ։

ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ նախագծին հրապարակային վիճաբանութիւնն ակսաւ երէկ, Ազգ· ժողովին մէջ։

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՂՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ կը հեռագրեն թէ գարունը կանուխ սկսած եւ օդը տաքցած է, ինչ որ չէր տեսնուած տարիներէ ի վեր։ Գարնանացանը սկսած է Ուկրայնայի եւ Վրաստանի մէջ։ Հայաստան եւ Ադրբէջան զբաղած են բամպակ ցանելով։

ՍՊԱՆԻՈՑ խնդիրը կը մնայ նոյն վիճակին մէջ։ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, պատասխանելով հարցումի մը, արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ սպանիական խնդիրը չի մտներ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան իրաւասութեանց մէջ։— Սէվիլլայի արքեպիսկոպոսը հովուական թուղթ մը ուղղելով իր հօտին, յանձնարարեց աւելի ջերմեռանդօրէն աղօթել, «որովհետեւ արտաքին նախարարը առնի օր տեղեկութիւններ հաղորդեց անգլիական ծանուցագրի մասին, որ կարդ մը բացատրութիւններ կը պահանջէ։ — Սպանիոյ հանրապետական կառավարութիւնը, որ Փարիզ կը դտնուի, զեկոյց մը հրատարակելով իր դառնութիւնը յայտնեց երեք պետութեանց յայտարարութեան առթիւ։ «Եթէ Սպանիա տակաւին չէ վտարած Ֆրանքօն եւ իր վաղանդը, պատճառը այն չէ որ կը սպասէր այս յայտարարութեան, այլ որովհետեւ ճնշուած, զինաթափ եղած է եւ չի կրնար գործել»։ Ռումբ մը պայթեցաւ Օսլոյի սպանիական դեսպանատան մէջ, խորտակելով դուռ մը եւ վեց պատուհաններ։

ՍՈՒՐԻՈՑ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ անգլ. զինուորները սկսան հեռանալ, ցրուելով ամբողջ Միջին Արեւելքի մէջ։ Պարպումը կը վերջանայ ապրիլ 30ին։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ անգլիական չրջանին հրամանատարը ժողովի մը հրաւիրելով գերման ներկայացուցիչները, բացատրեց թէ ստիպուած են կրճատել օրապահիկը, որովհետեւ չեն կրնար աւելի ուտեստ ստանալ։ «Մեր քաղաքականութեան մաս չի կազմեր սովամահութեան մատնել գերման ժողովուրդը։ Մենք չատ լաւ գիտենք որ եթէ անոնք պիտի աշխատին եւ ղէպի ժողովրդապետութիւն առաջնորդուին, պէտք է կերակրուին։ Մեր կարելին պիտի փորձենք յատկութեան պաշար ստանալու համար»։— Գերմանիոյ համայնավարները ժողով դումարելով, յայտարարեցին թէ «գերման բանուորները երբեք պիտի չընդունին Ռուրի անջատումը, որովհետեւ առանց սրտի մարմին մը չի կրնար ապրիլ, իսկ Ռուրը Գերմանիոյ սիրտն է»։

«ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ» ժողովները միշտ կը խանգարուին, Փարիզի թէ դաւառի մէջ։ Առջի օր նոր ժողով մը սարքուած էր 70 հազարանոցով։ Երեսուն հոգի կեղծ հրաւէրներ ճարած ըլլալով ներս խուժեցին եւ խանգարեցին։ Նախագահը ոստիկան կանչեց սրահը պարպելու համար։ Երիտասարդ մը ծանրապէս վիրաւորուեցաւ։ Կուսակցութիւնը ուղղակի կը մեղադրէ համայնավարները։

ԶԻՆԱՍՏԱՆԻ Հայֆոնկ նաւահանգիստին առջեւ կրակ բացուեցաւ Ֆրանսական վեց մարտանաւերու վրայ, երբ կը փորձէին զինուոր հանել։ Կռիւը չարունակուեցաւ մինչեւ կէս օր։ Երկու կողմէն ալ կորուստներ կան։ Գլխաւոր մարտանաւին մէջ կը դտնուէր զօր. Լըքլէռ։

ՍՈՖԻԱՑԻՆ կը հեռագրեն թէ քանի մը ընկերվարականներ ձերբակալուած են։ Իրենց թերթն ալ արգիլուած է տասը օրուան համար։

ՆՈՐ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻՆ ծախքը պիտի ըլլայ 300 միլիոն ֆրանք։ Միայն Թուղթը՝ 500 Թոն։

ՃԱՓՈՆԻ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ մեծ մասով ներչնչուած է Մ. Նահանգներու Սահմանադրութենէն, այնպէս որ Ճափոնը այժմ կը համարուի «Ամերիկայի 49րդ նահանգը»։ Կայսեր իրաւունքները մեծապէս կրճատուած են, երկու սեռերը հաւասար պիտի ըլլան եւն.։

12 *ԳԵՐՄԱՆ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐ* ձերբակալուեցան Պերլինի ամերիկեան չրջանին մէջ, իբրեւ խռովարար։

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ գերման զրադէտ Ֆրիտրիխ Զիլցուրկ, որ մեծ գործունէութիւն կը ցուցնէր զրաւման չրջանին։ Փարիզ պիտի փոխադրուի։

ԻՐԱՔԻ վարչապետը յայտարարեց երեսփ. ժողովին մէջ,— «Անհրաժեշտ է վերաքննել Անգլիոյ հետ կնքուած դաչնագիրը, յարմարցնելու համար Իրաքի միջազգային նոր կացութեան»։

Ա. Թաշիեանի յիշատակին

Այս կիրակի, 10 Մարտ, ժան Կուժոնի Հայոց եկեղեցին, պատարագէն վերջ հոգեհանդիստ պիտի կատարուի ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԹԱՏԻՍԵԱՆի (նախկին վարչապետ Հայաստանի Հանրապետութեան) մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, իր կնոջ եւ զաւկին փափաքով։

Կը հրաւիրուին ընկերները եւ բոլոր իր յիշատակը յարգող բարեկամները։

ՇԱՆՕԹ.— Փէռ Լաշէզի դամբարանին բացման արարողութիւնը յետաձգուած է, ձիւնին պատճառով։

ՀԱՑ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի չրջանի Հայ Արիները, կիրակի օրը (3 Մարտ) Maison de la Chimieի սրահին մէջ կազմակերպած էին իրենց 15րդ տարեկան ցերեկոյթը։ Հակառակ աննպաստ օդին եւ ուրիշ պարահանդէսի մը դոյութեան, Փարիզէն ու չրջականերէն մեծ թիւով բազմութիւն մը փութացած էր սրահը ծայրէ ծայր լեցնելու։ Ներկաներու մէջ կը նչմարուէին Սահմանադիր ժողովի անդամ Marc Sagnier, Ա. Զօպանեան, Հ. Սամուէլ եւ Comte Martyի այրին, ինչպէս նաեւ օտար ազգերէ սկաուտական պատուիրակներ, անգլիացի, յոյն, լեհ եւ ֆրանսացի։

Հանդէսը բացուեցաւ «Marseilaise»ով եւ «Բամ Փորոտան»ով։ «Երեք Քաջեր»ու չայող ներկայացումէն ետք, խօսք առաւ ընդհ. պետ տօքթ. Դուրդէն Մեծատուրեան եւ համառօտ տեղեկութիւններ տուաւ հայ արիներու գործունէութեան մասին։ Այս առթիւ հրաւիրեց ներկաները աջակցիլ սկաուտական գեղեցիկ գործի յառաջդիմութեան։

Ցետոյ քեմ հրաւիրուեցաւ պ. Marc Sagnier։ Խաղաղութեան այս առաքեալը իր խանդավառ ճառով, նախ կրկնեց իր մօտիկ բարեկամութիւնը Հայ Արիներու Միութեան եւ անդամ մը եւս յիշեցուց թէ ամէն ազգէ սկաուտներ կուգան բանակումի իր ադարակ – դղեակին մէջ, իբրեւ հիւր, իսկ հայ արիները՝ ինչպէս իրենց տունը։ Բանախօսը մանաւանդ ակնարկեց թէ մարդկային բարօրութեան ու աշխարհի խաղաղութեան միակ պայմանն է որ եղբայրական սէրը չաղթէ տեւելութեան չար զգացումին. ուրեմն, համայն աշխարհի սկաուտները պարտաւոր են այդ եղբայրական սէրը տարածել, որոնց կարգին եւ հայ սկաուտները։

Ներկայացուեցաւ եւ «Երկու խուլերը», կուչտու կուռ խնդացնելով բոլորը։ Սրահը եւ բեմը լեցուն հայկական չունչով ու տաք մթնոլորտով։ Գերազանցապէս հաճելի էր լսել, հոս ծնած ու մեծցած հայ փոքրիկներու եւ պատանիներու հայերէն արտասանութիւններն ու դերակատարութիւնները, մաքուր առոդանութեամբ, ինչպէս նաեւ տոհմիկ երգերը։ Հակառակ դժուարին պայմաններուն, որոչ կ'երեւար որ լաւ աշխատանք տարուած էր եւ զոհունակութիւնը կը փայլէր կազմակերպիչներու դէմքին վրայ, հանդէսի փայլուն յաջողութենէն, նիւթապէս եւ բարոյապէս։ Ապրիք, տղաք։ Հանդէսի կազմակերպութեան գործը մեծ ճիգով գլուխ հանած էր, արիներէն Փանոս Փանոսեան։— Թղթակից

ՀԱՑԲԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԼԻՈՆ.— Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան նախկին վարչութիւնը ընդհ. ժողովի հրաւիրելով բոլոր հայրենակիցները, ընտրեց նոր վարչութիւն մը։ Ժողովը յանձնարարեց նորընտիր վարչութեան յարաբերութիւն մտնել Փարիզի, Մարսէյլի, Տէսինի քոյր միութեանց եւ կեդր. Ֆրանսայի հայրենակիցներուն հետ։ Միութիւնս պաշտօնապէս արտօնուած է գործելու։ Մեր նպատակն է օգնել ներգաղթող հայրենակիցներուն, ազգի եւ հայրենիքի սէրը վառ պահել նոր սերունդի մէջ, կարելի եղածին չափ օգնել կարօտեալ հայրենակիցներուն։

Այս առթիւ կոչ կ'ընենք բոլոր քոյր միութիւններուն կազմել կեդր. վարչութիւն մը, կապ հաստատել Ամերիկայի կարնոյ Հայր. Միութեան հետ, որպէսզի կարենանք իրագործել մեր նպատակները։ Հայրենակիցներ, հայրենիքի չահը ամէն բանէ վեր դասելով պէտք է սիրայօժար համերաշխութեամբ կատարենք մեր պարտականութիւնները։ Նորընտիր վարչութիւնը իրրեւ առաջին ձեռնարկ որոչեց կազմակերպել ընտանեկան խընջոյք մը կիրակի, 17 Մարտ։ Միութեան հասցէն՝ 37 rue Dunoir, Արմենակ Աւետեան, Lyon (Rhône)։

Միութեան կուիտաս երգչախումբի տարեկան մեծ համերգը

Ղեկավարութեամբ Գ. Ալէմշահի

Salle Gaveauի մէջ 45 rue de la Boétie (Miromesnil)

Կիրակի, 17 Մարտ ժամը 5ին

Մասնակցութեամբ Օր. Ա. Առաքելեանի, Օր. Ա. Ատոմեանի, Օր. Մ. Աճէմեանի, Պ.Պ. Ց. Ցակոբեանի, Տ. Մինասեանի։ Ցայտադրին կարեւոր մէկ մասը յատկացուած է անծանօթ եւ նոր հայ երդերու։

Տոմսերը ապահովել՝ Studio Caumartin, 19a rue Caumartin, Paris (8)։ Դրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 rue Mr. le Prince եւ երգչախումբի անդամներէն։

ԿՈՒԶՈՒԻ ՍՊԱՍՈՒՀԻ ՄԸ, երկու հոգինոց ընտանիքի մը համար։ Հեռաձայնել Carnot 75-74։

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Beaubourg

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Ց. Դ. «Վարուժան» կոմիաէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Րաֆֆի» եւ «Վարդան Մամիկոնեան» խումբերու միացեալ ընդհ. անդամական ժողովը՝ 11 Մարտ, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8ին՝ Հ. Ց. Դ. Տան մէջ։

ԿԻԼԻԿԻՈՑ ՀԱՑՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ընդհ. ժողովը՝ Մարտ 10ին, կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ինStudio Caumartinի սրահին մէջ, 19a rue Caumartin։ Բոլոր կիլիկեցի երկսեռ հայրենակիցները կը հրաւիրուին ասոր կարեւոր ժողովին։

ԲԱՐՁՐ ՀԱՑԿԻ Հայր. Միութիւնը (կարին, Երզնկա, Բաբերդ, Ղզլ, Դերջան, Ալաչկերտ եւն) Մարտ 2ի ընդհ. ժողովին մէջ ընտրեց նոր վարչութիւնը, հետեւեալ անդամներով.— Պ. Պ. Տէր Ազարեան Ղուկաս (ատենապետ), Փամպուքճեան Տիրան (ատենադպիր), Տնկոյեան Արտաւազդ (դանձապահ), Նիկողոսեան Վարդան, Փափազեան Յարութիւն, Սապօնճեան Արամ, Պօղահեան Ստեփան։ Թղթակցութեան համար դիմել Պ. Տիրան Փամպուքճեանի 26 rue de la Fraternité, Romainville (Seine)։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՑԹ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի չորս կազմակերպութեանց ի նպաստ ղպրոցին եւ հաւաքաբար գործածուելու համար վարձուած սրահին, Մարտ 10ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին։

ՄԻՒԹԻՒԱԼԻԹԻ ՇՐՋԱ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ, կիրակի 10 Մարտ, ցերեկոյթ ժամը 3ին, *ԽՈՐԻՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ*, մասնակցութեամբ Տիկին Լաթիֆեան, Օր. Միհրապեան, Օր. Մառի, Պ. Պ. Մաքսուտեան, Գրիգոր Վահան, Լաթիֆեան, Բարիլոյսեան, Պաղտասարեան, Պետրոսեան, Մարինեան, Մուրատեանի կը ներկայացնէ՝

Տրիլբի

Բէյլի տրամը 5 տրար

Տոմսերը կը ծախուին՝ Հրանտ Սամուէլ 51 rue Monsieur le Prince, tél. Dan. 88-65, Ցօթօ Ֆէպիւս՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle. Lou. 69-83։

ԿՐ ՓՆՏՈՒԻԻ Թադուհի Գալփաքեանի կողմէ (Ցունաստան) իր եղբայրը՝ Կարապետ Գալֆայեանը (Պանտրմացի) որ Լիոն ըլլայ կը կարծուի։ Իմացնել Կարապետ Պզտիկեանի, 100 rue Cuvier, Lyon (Rhône)։

ՍՏԱՑՈՂ

ՑՈՒՍԱՓԵՐ, գրական, գեղարուեստական եւ դիտական բաժին։ Բ. Տարի Թիւ 7 (8 Փետր.)։ Հասցէ.— B. P. 868, Le Caire (Egypte)։

ՆԱՅԻՐԻ, ամսագիր գրականութեան եւ Արուեստի։ Բացառիկ Թիւ, չքեղ տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ։ Խմբագիր՝ Անդրանիկ Ծառուկեան։ Հասցէ.— B. P. 372, Alep (Syrie)։ Գին 100 ֆրանք։

ԱԿՕՍ, գրական եւ գեղարուեստական ժողովածու։ ԺԱ. գիրք։ Պէյրութ։ Հասցէ.— Collège Arménien, 127, Wadi Abou Djémil, Beyrouth (Liban)։

ՀԱՑ ԴԻՏԱԿ, չաբաթաթերթ, Ա. տարի Թիւ 1, (7 Փետրուար 1946), Երուսաղէմ։ Հասցէ.— 31 Mamillah Road, P. O. B. 102, Jerusalem (Palestine)։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, կրօնական, ազգ. ընկերային ամսաթերթ։ Ա. Տարի Թիւ 1 (Ցունուար 1946)։ Հայ - կաթոլիկ պատրիարքարան։ Հասցէ P. O. B. 4042 Jerusalem (Palestine)։

ԳԵՐԵԶՄԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋԷՆ ԵՒ ՍԵՒ ՀՈԳԻՆ, գրեց՝ Վահրամ Տատրեան, (փրցուած էջեր օրագրէս, Բ. չարք)։ Նիւ Եորք, 1945։ Գին 2.50 տոլար։ Հասցէ.— V. Dadrian, c)o Gotchnak Press, 42 East 23rd St. New York։

ՌՈՄԱՆԻ Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մեր եռանդուն անդամուհիներէն, Օր. Մ. Զիլինկիրեանի եւ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներու խմբապետ Պ. Ա. Զաքարեանի նչանախօսութեան առթիւ (2 Մարտ), մասնաճիւղը իր սիրելի սանուհիին ծաղկեփունջ մը նուիրած ըլլալով, փոխարէն ստացած է, 1000 ֆրանք Պ. Զիլինկիրեանէ, 1000 ֆր. խօսեցեալին հօր Պ. Զաքարեանէ եւ 1000 ֆրանք ալ կնքահօր Պ. Ն. Ալէքսանեանէ։ Մեր խորին շնորհակալութիւնները եւ բարեմաղթութիւնները։ Պ. Զաքարեան 1000 ֆրանք ալ նուիրեց Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ին։ Վարչութիւն

ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔԸ 1000 ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Իսիկ զարմանատան, վոխան ծաղկեպատկի Տիկին ԹԱԳՈՒՀԻ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆի անակնկալ եւ ցաւալի մահուան առթիւ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Samedi 9 Mars 1946 Շաբաթ 9 Մարտ

ԹՂ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4555–Նոր շրջան թիւ 284 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱԿԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՆՉԵՒ ՈՐ ՃԱՄԲԱՅ ԵԼԼԵՆ

Նոր ստացանք Պուէնոս Այրէսի «Արմենիա»ն (Յունուար 12—26), որ կը հրատարակուի շաբաթը երեք անգամ, 15 տարիէ ի վեր։

Պատերազմէն ի վեր փոխանակութիւնը դադրած ըլլալով, հետաքրքրութեամբ աչքէ անցուցինք եւ, ի՞նչ տեսնենք, իրրեւ նորութիւն,— Սպաներէն յօդուած մը՝ ամէն թիւի մէջ։ Ինքնագիր, թարգմանածոյ կամ արտատպում։

Ե՞րբ սկսած են այս նորութիւնը։ Ինքնաբերաբա՞ր, հայկական մշակոյթը ծանօթացնելու համար, թէ իրրեւ հարկադրանք։ Որովհետեւ, ինչքան կրցանք հասկնալ, սպաներէն յօդուածները միայն հայկական նիւթեր չեն չօչափեր, այլեւ քաղաքական - տնտեսական։

Ամէն պարագայի մէջ, ախտանշան մը, որ չատ բան կը բացատրէ։

Շատ հին չէ Հարաւ - Ամերիկայի հայկական գաղութներուն պատմութիւնը։

Մեծ մասով՝ 1920էն վերջն էր որ Թուրքիայէն ճամբայ ելան դէպի Արժանթին, Ուրուկուէյ, Պրազիլիա։ Պատերազմէն չատ առաջ, արտագաղթի հոսանք մը սկսած էր Սուրիա - Լիբանանէն, Պալքաններէն, նոյնիսկ Ֆրանսայէն։ Այսօր աւելի քան 30.000 կը հաշուեն ամբողջ համրանքը, որուն ջախջախիչ մեծամասնութիւնը տեղաւորուած է Արժանթինի մէջ։

Կը նշանակէ թէ 20—25 տարին բաւական եղած են, հետզհետէ լայն տեղ բանալու համար տեղական լեզուին։ Ի վնաս մայրենիքի։

Զափազանցութիւն պիտի ըլլար ըսել թէ գաղութը արդէն ուծացած, օտարացման, ձուլման ճամբան բռնած է։

Պուէնոս Այրէսի մեր թղթակիցը վերջերս չահեկան լուրեր հաղորդեց շարք մը նամակներով։ Չեռնարկները պակաս չեն, Հայը Հայ պահելու համար։ Եկեղեցի, դպրոց, Ազգ. կեդրոն, բարեգործական, զանազան կազմակերպութիւններ իրենց կարելին կը փորձեն, սահմանափակելու համար վտանգը, որ չատ աւելի չեշտուած է Պրազիլիոյ մէջ։ Մասնաւորապէս Հ. Ց. Դ. «Արմենիա» Երիտ. Միութիւնը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Կոմիտաս երգչախումբը, Կ. Խաչը գործօն դեր կը կատարեն, այս ճակատին վրայ։

Եւ սակայն, հարթիչ գլանը արդէն տրորած, տափակցուցած է չատ մը բաներ։ Շատոնց է որ սպաներէն արտասանութիւնները եւ երգերը լայն տեղ կը գրաւեն հայկական հանդէսներու յայտագիրներուն վրայ։ Սպաներէն քերական, բառարան անգամ հրատարակուած են։

Միւս կողմէ, միջավայրին ազատութիւնը, դիւրին եւ առատ վաստակի տենդը, հայրենիքին հեռաւորութիւնը հետզհետէ կը թուլցնեն կապերը։ Եւ արդէն մեծ թիւ մը կը կազմեն անոնք որ վերջնապէս մնաք – բարով ըսած են իրենց պապերուն աւանդութեանց, նոյնիսկ մայրենի լեզուին։ Ինչպէս հիւսիսային Ամերիկայէն եւ Պալքաններէն մինչեւ այս պողոտաները։

Այնուհետեւ այնտեղ ալ արձանագրութիւններ կատարուած են, ներգաղթի համար։ (Վրիպակ մը եւս՝ Գ. Ցարութիւնեանի ճառին մէջ,— Հարաւ. Ամերիկայի մէջ արձանագրուած հայրենակիցներու թիւը կը հաշուէր 32.000, ինչ որ տրամաբանական չէ, որովհետեւ եղած – չեղած 30.000 են արդէն, թերեւս քանի մը հազար ալ աւելի)։

Արդ, զանգուածային ներգաղթը — 350 — 400 հազար կամ կէս միլիոն — հողերու ընդարձակման հետ կապուած ըլլալով, խնդիր է թէ քանի՞ հազար հոգի պիտի կրնան օգտուիլ ներկայ պատեհութենէն (35—40.000)։

Ի՞նչ խօսք որ ամէնէն առաջ այս կարգի գաղութները պէտք է պարպուին — փրկուին,—քանի որ ամէնէն աւելի անոնք ենթակայ են ձուլման։

Սպասելով կարաւաններու կազմութեան, ամէն տեղ ալ պէտք է կրկնապատկուին ճիգերը, յանուն ինքնապաշտպանութեան։ Ներգաղթի հեռանկարն անգամ խթան, մղիչ ուժ պէտք է հանդիսանայ։ Տեսակ մը զօրաշարժ, — ես հազար եւ բիտասարդ պիտի փրկեմ այս տարի։ Մինչեւ ներգաղթ։ Մինչեւ որ նաւերը ճամբայ ելլեն։

Երբ կ'ըսեն,— «Հայաստան պիտի երթանք», տարրական պահանջ է որ նախ հայերէն, եթէ ոչ Հայոց պատմութիւն դիտնան։

Երկուքն ալ սորվելու ժամանակ ունին միշտ։ Կը բաւէ որ համախմբուին, կազմակերպուին եւ մանաւանդ աշխատին, համաճարակ մասնաւոր ծրագրի մը։

Շ.

Ներգաղթը
Սուրիա - Լիբանանի մէջ

Թերեւս նորութիւն մը չըլլան ձեզ տողերը, մեր ընթերցողներուն համար։ Տասը – տասնըհինգ օրէ ի վեր, բովանդակ Սուրիա եւ Լիբանանի հայութիւնը...։ չոգիացած է։ Օր ւոր, խանդավառութիւն ու արբեցութիւն նոր։ Հեռագիր՝ երեւանէն, նամակ՝ Հայաստանէն, «խալըխ»ներ՝ հայրենիքէն.— «եկէ՛ք, ամէն ինչ քոդէ՛ք, վերածեցէ՛ք ձեր ինչքը կօշիկի, զգեստեղէնների, բուրդի ու մետաքսի, եւ եկէ՛ք»։ Մամուլը կը յորդի հարատեւական եղանակներով։ Մեկնումի ծրագիրներ՝ ամէն տունի մէջ, Հայրենակցականներու ժողով, կռիւ,—«կ'արձանագրե՞ս, թէ չես արձանագրեր», «Կօշիկի փոնտ», «չքաւոր մեկնողներու ճանապարհածախսի հանգանակութիւն», Տուն կը ծախեն, կարասի կը հանեն չուկայ, խանութ փակելու եւ հաշուեփակի նստելու մասին կը խորհին...։ Ու տակաւին, անսահման ու անլուր եռեւեռի։

Պէյրութ (Լիբանան) եւ Հալէպ (Սուրիա) հրահանգ ստացած են երեւանէն՝ սկսիլ ներգաղթի արձանագրութիւնները, եւ ձեռնարկել անմիջական աշխատանքի՝ արտասահմանի բեկորները փոխադրելու համար Հայրենիք։

«Ճառաջ» ասի մը թերթ է եւ առ նուազն անփափկանկատութիւն է լայնքով – երկայնքով փըռուիլ իր էջերուն վրայ, երբ, ի վերջոյ, այսքան արտասպնդիչ նախաձեռնութեան մը առիթով իսկ՝ չատ մաքուր լաթեր չունինք ցուցադրելիք ...։ Պիտի բաւականանամ, ուրեմն, առարկայօրէն արձանագրելով դէպքերը, կարճ կապելով ողբերգական-կատակերգական մասերը...։

Պէյրութի բոլոր հայ թերթերը, Յունուար 18ին հրատարակութեան տուին «Հայկական ՍՍՌ ժողովրդական Կոմիսարներու Կից Արտասահմանից Ներգաղթող Հայերի Ընդունման եւ Տեղաւորման Կոմիտէ»ի 25 Դեկտեմբեր 1945 թուակիր մէկ շրջաբերական նամակը, որով հրահանգ կը տրուէր «Լիբանանում Սովետական Հայաստանի Բարեկամների միութեան նախագահ Պ. Հրանտ Տէվէջեանի՝

Ա.) «Ստեղծել կոմիտէ մը, որ իր վրայ պէտք է վերցնի վերադարձող հայութեան նիւթական ապահովութեան եւ վերադարձի կազմակերպման հետ կապուած բոլոր խնդիրների լուծումը։ Նպատակայարմար է, որ սոյն կոմիտէն դլխաւորէն գաղութի հայկական յառաջդիմական կազմակերպութեան ղեկավարները, որոնք Ֆաշիզմի դէմ մղուող պայքարում՝ ցոյց տուին իրենց նուիրուածութիւնը Սովետ. հայրենիքին։

Բ) Պատրաստել ցուցակներ, բարեգործական եւ այլ կազմակերպութիւնների կողմից հաւաքուող դրամարների հաշուին հոգալ հայրենիք վերադարձող ընտանիքների (կարիքաւորների) հագուստի, ճանապարհածախսի, ճանապարհի, սննդի եւ ներգաղթի հետ կապուած այլ պէտքերը»։

Հրահանգ – նամակը կը ճշդէ նաեւ, թէ.—

« Սովետ. Միութեան կառավարութիւնը թոյլատրել է, միեւնոյն ժամանակ, վերադարձող հայերին՝ կատարել բնակարանային անհատական շինարարութիւն, յատկացնելով այդ նպատակի համար պետական վարկ, կառուցուող բնակելի տների արժէքի 50 տոկոսի չափով»։

« Ձեր գաղութից , առաջին հերթին է նախատեսւում ներգաղթի կազմակերպումը»։

Ստորագրած են՝ Բ. Աստուածատուրեան, Հ. Մարջանեան, Մ. Սարեան, Մ. Կարապետեան, Խ. Մելիք Ադամեան ։

Ուրեմն, Ներգաղթի կազմակերպութեան գործը կը վստահուի, նախ, «Աւուրօր»ի խմբագիր Հ. Տէվէճեանի, (եղբայրը ընկեր Յովհ. Տէվէճեանի, որ 1937—1944 կը վարէր Պուքրէշի Ազգ. վարժարանի տնօրէնութիւնը։ Այժմ անյայտ։ Մ.) ու իրեն գործակից կամ նոյն գոյնէն «յառաջդիմական» Միութիւններու, որոնց կարդին, անշուշտ, Ազգային Խորհուրդին։

Ինչպէս բոլոր « հայաստանասէր » թերթերը, նոյնպէս եւ չէզոք եւ Դաշնակցական մամուլը տուին ուրախ լուրը։ Միա՛կ տարբերութեամբ, որ, «Ազդակ», հարկ տեսաւ նշել կարդ մը թերացումներ՝ որոնք կրնային աննպաստ անդրադարձումներ ունենալ յետագային։ Թէ՝

Ա.) Ներգաղթի գործը պէտք էր վստահիլ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, եթէ վստահելի չէին Ազգ. Մարմինները։

Բ) Կանխահաս էր այսքան իրարանցում եւ ժխոր, երբ ո եւ է լուրջ ու հիմնական կարգադրութիւն չէ եղած՝ ներգաղթը իրագործելու համար։ Եւ մանաւանդ,

Գ) Երբ, Գ. Ցարութիւնեանի իսկ վկայութեամբ, կարելի չէ առայժմ 35—40.000է աւելի Հայեր ընդունիլ երկիր ։

Դ) Եւ եթէ արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան լայն համեմատութեամբ՝ կազմակերպողները վստա՞հ են թէ այս անգամ պատճառներ պիտի չունենանք մուժելու ։

Խորհրդածութիւններ, որոնք չեն կրնար չտանջել քիչ մը իրատես ո եւ է մարդու միտքը, երբ մանաւանդ միջազգային խնդիրները դոյն եւ իմաստ կը փոխեն օրերու եւ «տրամադրութիւններու» հետ ։

Ոչ «Ազդակ», եւ ոչ «Ազդարար» հարկ պիտի տեսնէին քիչ մը աւելի չըջահայեաց եւ հեռատես դործելու հրաւէր ուղղել, եթէ ներգաղթողներու բազմութիւնները, (որոնց թիւը տասնեակ հազարներու կը հասնի), ճամբայ ինկած չըլլային արդէն՝ «կուրը չտեսած»։

Ի՞նչ տենդ։ Կարծես վերջացած ըլլար ամէն ինչ, եւ մեզի մնար՝ մեր խուրջինները ծրարել ու ճամբայ իյնալ։ Մեր չուրջ, միլիոնաւոր աչքեր մեր չարժումներուն, մեր խօսքերուն եւ կենցաղին կը հետեւին։ Իսկ տասնեակ հազարաւոր հայրենակիցներ մատնուած են անորոշութեան, նոյնիսկ թշուառութեան։

Ո՞վ կը համարձակի քիչ մը չափաւորութիւն թելադրել։ Պատասխանը պատրաստ է։

Մենք , նո՛յն մարդիկն ենք միշտ...։

Մ.

ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԻՋԻՆ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ ՎԻՃԵԼԻ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ինչպէս դրած էինք, Ազգ. Ժողովը հինգշաբթի օր սկսաւ քննել նոր սահմանադրութեան նախագիծը։ Թերթերը դիտել կուտան թէ երեսփոխանները այնքան ալ եռանդուն չեն երեւար։ Նիստը բացուածատեն, երբ սկսաւ վիճաբանութիւնը Մարդու Իրաւունքներու Յայտարարութեան մասին, հազիւ 150 հոգի ներկայ էին։ Ինչ վերջը այս թիւը բարձրացաւ 300ի, հազիւ ամբողջին կէսը։ Այս կացութեան պատճառը թերեւս այն է որ բուն վիճաբանութիւնը տեղի կ'ունենայ նրբանցքներու մէջ։ Արդարեւ, Սահմանադիր Ժողովին նախագահը, Պ. Վէնսան Օրիոլ կ'աշխատի նախապէս հարթել շարք մը դժուարութիւններ եւ արդէն իսկ նամակ մը ուղղած է երեք գլխաւոր կուսակցութեանց, միջին ճամբայ մը առաջարկելով։ Նախագահը կ'ուզէ որ անյապաղ քուէարկուի Սահմանադրութիւնը եւ վերջնական կարդուածքը մը հաստատուի, այլապէս ծանր տպաւորութիւն պիտի դործէ արտասահմանի մէջ։

Տեսակէտի խոր տարբերութիւններ կան երեք հոսանքներուն միջեւ։ Մասնաւորապէս հանրապետական ժողովրդական կուսակցութիւնը (M. R. P.) հետզհետէ կը սաստկացնէ իր ընդդիմութիւնը չատ մը հիմնական հարցերու մէջ։ Պ. Վէնսան Օրիոլ երեք հոսանքներուն ուղղած նամակով կ'առաջարկէ.—

1. Մէկ Ազգ. Ժողով, հինգ տարուան պայմանաժամով,— 2. Գերազոյն Խորհուրդ մը, երեք տարուան համար, որ պիտի բաղկանայ նահանգային ժողովներու 140 եւ դաղթավայրերու 70 ներկայացուցիչներէն։ Բոլոր օրէնքները երեսփ. Ժողովին կողմէ քուէարկուելէ վերջ պիտի ենթարկուին Գերազոյն Խորհուրդին, խորհրդակցութեան համար, չետոյ երկրորդ անգամ պիտի քուէարկուին երեսփ. Ժողովին կողմէ.— 3. Տնտեսական խորհուրդ մը բաղկացած 125 անդամներէ, մէջէն ըլլալով բանուորական միութեանց , Աչխատանքի Դաշնակցութեան, դործատէրերու կազմակերպութեանց եւն. ներկայացուցիչները։ Այս խորհուրդին կարծիքը պիտի առնուի բոլոր տնտեսական եւ եմմատական հարցերու մասին, բացի եւ մտացոյցէն.— 4. Հանրապետութեան նախագահը պատասխանատու չէ։ «Կը վիճաբանի, բայց չի քուէարկեր»։ Կը նախագահէ նախարարական խորհուրդին, առանց մասնակցելու որոչումներուն։ Կը նախագահէ ազգ. պաշտպանութեան խորհուրդին, խորհրդակցական ձայնով։ Կ'ընտրուի Ազգ. Ժողովին եւ Գերազոյն Խորհուրդին կողմէ։ Խորհրդակցել վերջ երեսփ. Ժողովի քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն հետ, Ազգ. Ժողովին կը փոխանցէ վարչապետութեան թեկնածուները։ Վարչապետը կ'ընտրուի Ազգ. Ժողովին անդամներուն բացարձակ մեծամասնութեամբ եւն.։

Հանրապետական ժողովրդականները կ'ուզեն որ նախագահը ընտրուի Ազգ. Ժողովին, Գերազոյն խորհուրդին եւ Տնտեսական Խորհուրդին անդամներուն կողմէ, իսկ ընկերվարականները եւ համայնավարները կ'առաջարկեն որ ընտրուի միայն Ազգ. Ժողովին կողմէ։

ՅՐԱՆՍԱ ԿԸ ԿԱՐՕՏԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ԱՋԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Վարչապետ Պ. Կուէն, պատասխանելով ամերիկեան գործակալութեան մը հարցումներուն, բացատրեց թէ Ֆրանսա իսկապէս պէտք ունի Մ.

Նահանգներու նիւթական այլակրութեան: Ամէն ապահովութիւն ներշնչելու համար, պիտի սաստկացնէ պայքարը սեւ շուկային դէմ: Ազգայնացումներու քաղաքականութեան նպատակն է ապահովել արտադրութեան ծաւալումը: Ինչ կը վերաբերի արտաքին քաղաքականութեան, Ֆրանսա կը ձգտի խաղաղութեան, հիմնուելով Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան վրայ: Ֆրանսան ալ, ինչպէս Ամերիկան, չուզեր որ Գերմանիան քառսի մը մէջ իյնի, բայց միեւնոյն ատեն կը պահանջէ որ այլեւս ի վիճակի չըլլայ նոր նախայարձակում կատարելու:

× Պ. Անտռէ Ֆիլիփ, եւմատական նախարարը, հրաժարեցաւ Մ. Նահանգներէն երթալու ծրագրէն: Գալով Լէոն Պլումի, կը սպասէ նոր տեղեկութեանց, ճամբայ ելլելու համար:

Իրանեան խառնարկ

Իրանի պատերազմական նախարարը յայտարարեց թէ Ռուսերը կեցուցած են բանակ մը որ ճամբայ ելած էր, վերադրաւելու համար Սէմնանի, Շարուտի եւ Մէյչէտի շրջանները: Ուրիշ նախարար մը յայտարարեց,— «Մեր պինուորներուն ճամբան փակուած է կարմսարի մէջ: Ռուսերը տակաւին չեն պարպած վերոյիշեալ շրջանները»:

Կարմսար 120 քիլոմեթր հեռու է Թէհրանէն, դէպի արեւելք:

Մթնոլորտը հետզհետէ կը թանձրանայ Թէհրանի մէջ: Հինգշաբթի օր երեք հոգի սպանուեցան եւ հինգ հոգի վիրաւորուեցան մայրաքաղաքին մէջ, երբ ոստիկանութիւնը կը փորձէր արգիլել ձախակողմեան Թուդէհ կուսակցութեան եւ աջակողմեան երեսփոխաններուն մուտքը խորհրդարան: Փոխ վարչապետը 76 երեսփոխաններու հաղորդելով իրանեան բանակին յառաջխաղացութեան դէմ դրուած արգելքը, յայտարարեց թէ վարչապետը բողոքագիր մը յանձնած է Մոսկուայի մէջ, համաձայն հետեւեալ հեռագրին.— «Ինչ կը վերաբերի ռուս պինուորներու պարպումի յետաձգման, բողոքեցի Պ. Մոլոթովի եւ ի պատիւ մեր պատուիրակութեան տրուած ճաշկն ատեն բերանացի ալ պիտի բողոքեմ նոյն ինքն Սթալինի: Եթէ առաջարկուին այնպիսի պահանջներ որոնք հակառակ են Իրանի շահերուն, պիտի չընդունուին»:

Մոսկուայի մէջ հրատարակուած խորհրդային զեկոյց մը կ'ըսէ, Իրանի հետ կատարուած բանակցութեանց մասին,— «Երկու կառավարութիւններն ալ ամէն ջանք պիտի թափեն նպաստաւոր պայմաններ ստեղծելու եւ աւելի ամրապնդելու համար երկու երկիրներուն բարեկամական յարաբերութիւնները»: Զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ Իրանի վարչապետը չարք մը խօսակցութիւններ ունեցաւ Պ. Մոլոթովի հետ, սերտելէ մթնոլորտի մը մէջ եւ քննուեցան երկու կողմերը շահագրգռող հարցերը: Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ բանակցութիւնները որ եւ է դործնական արդիւնքի չեն յանդած:

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը Ա. Միութեան ուղղած բողոքագրին մէջ կ'ըսէ թէ «չի կրնար անտարբեր մնալ» խորհրդային բանակը Իրանի մէջ պահելու որոշումին հանդէպ: Ծանուցագիրը կը բաղկանայ հազար բառէ եւ դիտել կուտայ թէ Ռուսիոյ ընթացքը հակառակ է 1943ի անդիս-ամերիկեան—խորհրդային յայտարարութեան եւ «ջերմապէս յոյս կը յայտնէ» թէ Ա. Միութիւնը անմիջապէս պիտի պարպէ իր բոլոր զինուորները, «ստեղծելով միջազգային վստահութիւն մը որ անհրաժեշտ է բոլոր ազգերու խաղաղ յառաջդիմութեան համար»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐ ՀՐԴԱՒՈՐ ԱՌԵՒԱՆԳՈՒՄ ՄԸ տեղի ունեցաւ Փարիզի մէջ, չորեքշաբթի օր: Լեհ ուսանող մը, Նիքոլա Լապչինսկի, 27 տարեկան, Օթէօյլի մէկ յարկաբաժնին դեռնայարկէն առեւանգուելով ինքնաշարժի մը մէջ դրուեցաւ եւ քշուեցաւ, երբ «օդնութի՛ւն» կ'աղաղակէր անցորդներուն, որոնք տեսան որ երիտասարդը վիրաւորուած էր: Թերթերը կը դրեն թէ Լապչինսկի մասնակցած է Լեհաստանի Դիմադրական ձակատին, եւ երբ Ամերիկացիները զինքը արձակեցին գերման արդելարանէն, չուզեց իր հայրենիքը վերադառնալ եւ Փարիզ եկաւ, բժշկական ուսումը շարունակելու համար: Վերջերս վախ կը յայտնէր թէ կը հետապնդուի, եւ Թոլոթոյի թոռներէն Սերժի յարկաբաժինը կը բնակէր, ապահովութեան համար: Ուրիշ խորհրդաւոր առեւանգում մըն ալ պատահած էր Փետրուար 12ին 13ի գիշերը: Այս անդամ զոհը ռուս տարագիր մըն է, Մ. Լվոլզով, ծնած Մոսկուա, 1929ին, նոյնպէս անդամ Դիմադրական ձակատին:

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ դաշնագիր մը կնքուեցաւ Ֆրանսայի եւ Վիչի – Նամի (Աննամ) միջեւ, որ պիտի ըլլայ ազատ պետութիւն մը Հնդկաչինի դաշնակցութեան մէջ, հովանաւորութեամբ Ֆրանսայի:

ԿԷՕՐԻՆԿԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ սկսաւ երէկ, Նիւրընպէրկի մէջ: Պաշտպան վճռատարանը չատ մը վկաներ առաջարկած է, բայց նախագահը մերժեց բոլորն ալ ընդունիլ: Փաստաբանը պիտի ջանայ ապացուցանել թէ կէօրինկ միշտ կ'ուղէր պատերազմին առաջքը առնել եւ հաշտութիւն կնքել Անգլիոյ հետ:

ՋԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑՄԱՆ երեք ամերիկացի դասալիք պինուորներ, որոնք բան – դործ ըրած էին սրճարաններ կողոպտելէ Փարիզի եւ արուարձաններուն մէջ: Երեքը միասին խոստովանած են թէ Դեկտեմբեր 25էն Փետրուար 15 կոխած են 23 սրճարաններ, կողոպտած են 64 հոգի, դողցած են 800 հազար ֆրանք եւ կէս միլիոն ֆրանքի գոհարեղէն:

ԲԱՆԱՏՈՒ 1.250.000.000 տոլար (իբր 280 միլիոն սթերլին) փոխ տուաւ Անգլիոյ, 50 տարուան համար, սկսելով 1951 Յունուար 1էն: Տոկոսը՝ 2 առ հարիւր: Փոխառութիւնը մեծ մասով պիտի դործածուի ուտելիք ճարելու:

ԾԱՆՐ ԽՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ծագեցան Տէլհիի մէջ (Հնդկաստան): Ամբոխը կրակի տուաւ Ցաղթանակի չաբաթին առթիւ եղած զարդարանքները եւ չրջապատեց քաղաքապետարանը, որ նոյնպէս բռնկեցաւ: Զօրքը կրակ բացաւ եւ չատեր սպանուեցան կամ վիրաւորուեցան: Աւարառութիւններ ալ տեղի ունեցան:

3.000.000 ԼԵՀԵՐ հիւանդ են, 1.100.000ը հիւծախտաւոր, երկու միլիոնը՝ վէներական հիւանդութիւններէ, ժանտատենդէ եւ կեղծմաչէ վարակուած, ինչպէս յայտարարեց առողջապահական նախարարը: Մանուկներու մահացութիւնը բարձրացած է 25 առ հարիւրի:

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ միջազգային ատեանին ֆրանսական պատուիրակութեան սղագիր – մեքենագիրները գործադուլ հռչակեցին, բայց հազիւ կէս ժամ տեւեց: Ամսականները, 8000 ֆրանք, բարձրացան 15.000ի, սկսելով դատավարութեան սկիզբէն: — Ամերիկացիները ձերբակալեցին Նէօյրաթի պաշտպան փաստաբանը:

ՋԻՒՆԸ ՎԵՐՍԿՍԱՒ երէկ Փարիզի մէջ, նոյն սաստկութեամբ: Ցուրան ալ սաստկացած է:

ՀԻՒԼԷՍԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ լրտեսութեան առթիւ, Քանատայի մէջ ձերբակալուեցաւ դիւուն մը որ միջազգային համբաւ կը վայելէ: Ամերիկեան թերթերը կը դրեն թէ օտար գործակալներ փորձած են դողնալ Մ. Նահանգներու հիւլէական պաղտնիքները:

ԹՈՒՐԲԻՆ որոշեց դեսպաններ փոխանակել Սուրիոյ եւ Լիբանանի հետ: Կ'ըսուի թէ Անդարա պայման դրած չէ որ Սուրիա վերջնապէս հրաժարի Ալէքսանտրէթի Սանճաքը եւ պահանջելու ծրագրէն:

ՀԱՑԻ ԲԱԺԻՆԶԱՓԸ պիտի կրճատուի, ևթէ մեծ քանակութեամբ ցորեն չհասնի ապրիլին, ինչպէս յայտարարեց եւմատական նախարարը: — Գետնախնձոր չկայ, բայց հեռաւոր դաղթավայրերէն անհատ հասած է Մարսէյլ եւ Փարիզ եւ կը ծախուի հասր 900—1000 ֆրանքի:

4 ՄԻԼԻՈՆ ԹՈՆ ածուխ պիտի բաժնուի Ռուրի ածխահանքերէն: Ֆրանսայի բաժինը՝ 250.000թոն:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՄԵԾ ՑԵՐԿՈՒՅԹ ՊԱՐԱ – ՀԱՆԴԷՍ.— Կազմակերպուած Ֆրանս. Երիտ. Միութեան կողմէ, վաղը, կիրակի, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիչեր, Aéro - Clubի սրահներուն մէջ, 5 rue Galilée, métro Etoile: 12 հոգինոց արտակարգ դոյգ նուագախումբեր: Մուտք 120 ֆրանք:

ԿՐ ՓՆՏՌԵՄ հօրեղբօրորդիս, կեսարիոյ Նիշանէն դիւղէն Ղուկաս Մարկոսեան, հօր անունը Սարգիս, մօրը Սիլվի: Կը բնակէր Գոնեա Ազաերայ եւ տարագրուած ու ամուսնացած էր Հալէպ: Իմացնել Տիկին Լիւսի Թէրզեանի (ծնեալ Մարկոսեան), Saint Genis Laval. S. la Mouche, Lyon (Rhône):

ԿՐ ՓՆՏՌԵՄ 1915ի տարագրութեան մէջ կորսուած մայրս՝ Հանըմ, եղբայրս՝ Տիգրան, քոյրերս՝ Պայծառ եւ Աբրենուհի: Իմացնել Tarpinian Kossrof, 135 rue Boileau, Lyon (Rhône): Կը խնդրուի եդիպտահայ եւ սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՑԻՆ ՄԵԾ ԺՈՂՈՎ

Կազմակերպուած Պանէչ Քաչանի Հայկ. Դատի Ցանճնախումբի եւ Ազգ. Միութեան մասնաճիւղին կողմէ Քաչանի քաղաքապետութեան մեծ սրահին մէջ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին: Կը նախագահէ ընկեր ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ: Կը խօսին Պ. Պ. ԼԵՒՈՆ ՋՈՐՄԻՍԵԱՆ եւ ՏՕՔԹ. ԴԱՒԱՃԵԱՆ, Հայկական Դատի եւ ներդաղթի չուրջ:

ՄԻԻԹԻԱԼԻԹԻ ՇՐԵՂ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ, կիրակի 10 Մարտ, ցերեկոյթ ժամը 3ին, ՀՈՐԻՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, մասնակցութեամբ Տիկին Լաթիփեան, Օր. Միհասեան, Օր. Մառի, Պ. Պ. Մաքսուտեան, Դրիգոր Վահան, Լաթիփեան, Բարիլոյսեան, Պաղտասարեան, Պետրոսեան, Մարինեան, Մուրատեանի կը ներկայացնէ՝

Տրիլբի

Քէյի տրամբ 5 տարր

Տոմսերը կը ծախուին՝ Հրանտ Սամուէլ 51 rue Monsieur le Prince, tél. Dan. 88-65, Ֆօթօ Ֆէյմիւս՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle. Lou. 69-83:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՋԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷԼ.— Սէն Լուի Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի բացման հանդէսը տեղի ունեցաւ Փետրուար 16ին: Հանդէսը սկսաւ «Սիամանթօ» խումբի կողմէ (Marseilaise)ով եւ «Բամ Փորտան»ով, դեկավարութեամբ Պ. Գեղամ Շելերեանի: Ցետոյ խօսեցաւ խումբին դեկավարը, ընկեր Փիլիկեան, որ դեղեցկօրէն պարդեց Նոր Սերունդի նպատակը եւ կատարած աշխատանքը 8 ամսուան մէջ: Այս առթիւ պարդեց ապագայ գործունէութեան ծրագիրը: Մէջ ընդ մէջ եղան արտասանութիւններ, երգեր եւ հաճելի անակնկալներ, Նոր Սերունդի ընկերներու կողմէ: Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան կողմէ խօսեցաւ ընկեր Ժ. Ոսկեան որ յորդորեց դառնալ մեր նահատակ հայրերու արժանի ժառանգորդները:

Հանդէսին խանդավառութիւնը աւելցուց Պ. Հրանտ Բալուեան իր դեղեցիկ եւ չինիչ բանախօսութեամբ: Հանդէսը վերջացաւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտով մը, ուր ատեն, հաճելի ժամանց մը պարդեւելով ներկայ հասարակութեան որ չէր ուղեր բաժնուիլ իրեն հարազատ այդ միջավայրէն: Այս առթիւ եղան ինքնաբուխ նուէրներ, որոնցմէ դոյացաւ չջլափելի դումար մը: Բեմին դեկավարն էր ընկեր Գէորգ Գեղեւեան: — Ժ. Ո.

ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ը. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ երիտ. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Studio Caumartin: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Ը. Դ. Տէսինի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Մուրատ», «Բարդէն Սիւնի» եւ «Սեպուհ» խումբերուն բոլոր ընկերները, այս չաբաթ (9 Մարտ) երեկոյ ժամը 7.30ին, սովորական ժողովատեղին:

ԼԻՒՆ.— Հ. Ը. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ 181 Cours Lafayette, նախկին դրադարանը, այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8ին: Կարեւոր օրակարգ: Ճշդապահ ըլլալ:

ԼԻՒՆ.— Փր. Կապոյտ Ասչի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, 181 Cours Lafayette: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Ը. Դ. «Վարուժան» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, ծանօթ հասցէին:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի «Րաֆֆի» եւ «Վարդան Մամիկոնեան» խումբերու միացեալ ընդհ. անդամական ժողովը՝ 11 Մարտ, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8ին՝ Հ. Ը. Դ. Տան մէջ:

ԿԻԼԻԿԻՈՑ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ընդհ. ժողովը՝ Մարտ 10ին, կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ինStudio Caumartinի սրահին մէջ, 19a rue Caumartin: Բոլոր կիլիկեցի երկսեռ հայրենակիցները կը հրաւիրուին սոյն կարեւոր ժողովին:

ՑԵՐԵԿՈՑԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փր. Կապոյտ Ասչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի, 10 Մարտ կէս օրէ վերջ ժամը 3էն 11.30 Ivry, rue Barbès֊Bains-Douche֊ի սրահին մէջ: Կը խօսի Տիկին ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ: Գեղարուեստական բաժին, 3 վարագոյր «Անուշ»էն ուր «Անուշի» դերը կը կատարէ Օր. Լ. Գորգիկեան: Սիրայօժար կը մասնակցի Շավիլի Բաֆֆի երգչախումբը:

Առատ պիւֆէ դիւրամատչելի դիներով: Մուտք 75 ֆրանք, իջնել métro Porte de Choisy:

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ Ա. իր զաւկին յիշատակին 300 ֆրանք կը նուիրէ Փր. Կապոյտ Ասչին: Ստանայ «Ծառայ»էն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ

Տնօրէնութիւն ԳԼԷՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ

6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47

Առաջնակարգ օդի եւ ամէն տեսակ ըմպելի֊ներ, ընտիր ազանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն: Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ: Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ ՔԷմանչիստ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, ուսի Ա.ԼՖՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹԱՔԻ կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր: Գոց է Շաբաթ երեկոյի օրերը:

ՄԱՐՍԷԼ.— Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի Պուլվար Օտտոյի եւ Պոմոնի մասնաճիւղերու դնդակահարը տեղի ունեցաւ Մարտ 3ին, Սէն Լուի, Աթլանթիքի դաշտին վրայ: Պուլվար Օտտոյի տղաքը չահեցան 6—0ով: — Ս. Նազարէթեան

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵՒՄՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Dimanche 10 Mars 1946 Կիրակի 10 Մարտ

ԾԸ · ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4556–Նոր շրջան թիւ 285 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՁՈՂՆԵՐՆ ՈՒ ՄՆԱՁՈՂՆԵՐԸ

Մտադրած ենք բացառիկ թիւ մը նուիրել մեր ողբացեալ ընկերներուն,— այն վաստակաւոր դէմքերուն որ անհետացան 1940 Յունիսէն ի վեր, համաստրած լռութեան մէջ:

Այսօր, Ալեքսանդր Խատիսեանի մահուան տարելիցին առթիւ, քանի մը ընդհանուր խորհրդածութիւններ:

Սերունդ մըն է որ նօսրացաւ եւ կը հատնի հետզհետէ: Առանց կուսակցական կամ դաւանական խտրութեան: Վաստակաւոր ուսուցիչ, գրագէտ, յեղափոխական, պաշտօնատար, ռազմիկ, քաղաքագէտ: Ճգախումբ մը գործօն կամ պահեստի ուժերու, որոնք տարիներով գոյն եւ ձեւ տուած են մեր հանրային, քաղաքական եւ մտաւոր կեանքին: Մարդիկ որոնք իրենց երիտասարդութեան քրտինքը թափեցին հայրենի հողերու վրայ, իսկ հասուն տարիները մաշեցուցին օտարութեան մէջ:

Պատմութիւնը պիտի դատէ անոնց ամէն մէկուն արժանիքներն ու գործերը: Պիտի դատէ մանաւանդ նկատի առնելով այն միջավայրն ու պայմանները ուր գործեցին անոնք, յանուն այս ժողովուրդին ազատագրութեան կամ անոր մշակոյթին զարգացման:

Արդար պիտի չըլլար դէպքերը դատել այսօրուան աչքով, 40—50—60 տարի վերջը: Այն այրուն միջավայրին փարատիներով հեռու, օտար ափերու վրայ: Եւ երկու աշխարհամարտ պատերազմներու փոթորիկներէն, վիթխարի կայսրութեանց փլուզումէն, ղղրդադին յեղափոխութեանց վերիվայրումներէն վերջ:

Իրականութիւն է որ անոնց իւրաքանչիւրը տեղ մը, դիրք մը գրաւած էր կուսակցական, հանրային կամ պետական գործունէութեան մէջ: Եւ դիրքերը թափուր են այսօր:

Անշուշտ պայմաններն ալ հիմնովին փոխուած են: Նոր կարգուսարք, նոր դէմքեր: Սերունդներ սերունդներու յաջորդած:

Բայց անոնք որ կը փայլին այսօր, դժուար թէ կարենան ժխտել ինչ որ կը պարտին զոհողներուն:

Ակօսներ բացուած, խոր հետքեր ձգուած էին, եւ պատրաստ ժառանգութիւն մը կար,— մտաւոր, ընկերային թէ քաղաքական: Մինչեւ անդամ ափ մը հող,— իրական կռուան մը՝ որուն վրայ կ'իշխեն այսօր:

Բորբոս կապած լուտանքները ինքնին կը փոշիանան, երբ Խ· Հայաստանի Կեդր· Կոմիտէին քարտուղարը կը յայտարարէ հրապարակաւ, Մոսկուայի կեդրոնական օրկանին մէջ·

— « Հայ ժողովուրդի ազգային-ազատագրական պայքարի երկրորդ ուղին կ'ընթանար արեւմտեան - եւրոպական բաղխենի դասու (պուրժուազի) հետ մերձեցման գծով, իրեն կռուան ունենալով հայկական բաղխենի դասը:

...Իսկ երկրորդ հոսանքը որ կը հակէր դէպի արեւմուտք, ներկայիս ձեւաւորուեցաւ իբրեւ կուսակցութիւն, յանձին բաղխենի – ազգայնական «Դաշնակցութեան», որու առաջնորդներն ու գաղափարախօսներն էին Զաւարեան եւ Ահարոնեան»: (Գ· Արութինով, «Փրաւտա», 25 Նոյ· 1945):

Արձանագրենք եւ անցնինք:

Այսպէս կամ այնպէս, անոնք որ գացին եւ դժբախտաբար «ղնալոց են», ունէին մէկ հիմնական, անժխտելի արժանիք, հակառակ իրենց մարդկային թերութեանց,— խէալ, սէր եւ հաւատք՝ այս ժողովուրդի փրկութեան մասին:

Անոնք անվարան, յաճախ գլխիվայր կրակը նետուեցան ղէնքով, միտքով, գործով: Լեռնալանջերու վրայ կամ մեծ քաղաքներու ժխորին մէջ: Անձնատուր՝ յեղափոխութեան ալիքներուն, միեւնոյն առեն հետամուտ՝ կանանչ սեղաններու, այսպէս կոչուած դիւանագիտութեան դաշտնիք - ներուն, որոնք մինչեւ այսօր ալ կը մնան անթափանցելի:

Անոնք իրենց եաին ձգեցին դաշնագիր մը — Սէվր, 1920 Օգոստոս 10 — որուն անունը ահաւասիկ բարձրաձայն կը հռչակուի Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան, արժեցնելու համար հողերու ընդարձակման, միացման պահանջը:

Գացողներուն կորուստը պիտի դառնար իսկապէս անդարմանելի, եթէ մնացողները կորչին պատմութեան թեյը, անհոգութեամբ, տեղուութեամբ կամ տգիտութեամբ:

Վա՛յ մեզ, եթէ միտքերն ու սիրտերն ալ պարպուին, գացողներուն յիշատակին հետ: Շ·

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԽԱՏԻՍԵԱՆ

(Մահուան տարելիցին առթիւ)

Ճիշդ տարի մը առաջ, 1945 Մարտ 10ի չաբաթ օրը, առաւուան ժամը 7ին, մեզմէ անդարձ կը բաժնուէր Ալեքսանդր Խատիսեան, երկարատեւ հիւանդութենէ մը վերջ, որ ամիսներով անկողին դամած էր զինքը:

Ոչ ո՛ք կը դուշակէր սակայն թէ աղետալի վախճանը պիտի հասնէր այդքան արագ: Պատերազմի տարիներուն վարժուած էինք իր հիւանդութեան — յօդացաւ — որ քրոնիկ դարձած էր եւ որ երեւան կուգար ընդհանրապէս անձրեւոտ եղանակին հետ: Քանիցս ընդունած էր մեզ իր նըշանեակին մէջ, ուր կը կատարէինք երբեմն դաղթականական զոյդ Մարմիններու խորհրդակցական ժողովները, իր նախագահութեան տակ:

Մահուընէն երկու օր առաջ, իրեն այցելած էր Տօքթ· Քուլման, Ազգերու Դաշնակցութեան Գաղթականաց բարձր - կոմիսարի օգնականը, Պ· Ա· Զօպանեանի հետ, խորհրդակցելու համար Հայկական կեդրոնական Օֆիսի նոր կազմակերպութեան մասին: Ժամերով խօսած էին եւ Խատիսեան յայտնած էր իր խորհուրդները, առանց յոյնութեան նշաններ ցոյց տալու: Ու յաջորդ օրուան համար —ուրբաթ — ժամադրութիւն տուած էր այս տողերը գրողին, ընթացիկ խնդիրներու մասին փոխադարձ տեղեկատուութեան համար, ըստ սովորութեան: Ուրբաթ կէսօրէ վերջ տկարութիւն մը զդացած ըլլալով, ժամադրութիւնը յետաձգած էր, ու չաբաթ առաւօտ աչքերը փակած՝ յաւիտենասէն:

Ուրեմն Խատիսեան կը մեռնէր պատնէշին վրայ, իբրեւ քաջ զինուոր, որ երբեք չէր ընկրկած ու մահուան անկողնին մէջ իսկ, մինչեւ վերջին վայրկեանը կը զբաղէր հանրային գործով, որուն նուիրած էր իր ամբողջ կեանքը: Կը մեռնէր՝ իրեն վիճակուած բարձր ու պատասխանատու գործերը կատարեալ խղճմտութեամբ կատարած ըլլալու դոհունակութեամբ:

Ո՛չ մէկ տրտունջ կը յայտնէր այն անորակելի վերաբերումին համար, որ 1944 Սեպտ· 5էն մինչեւ Հոկտեմբեր 19 ազատութենէ զրկած էր զինքը, իր հիւանդագին վիճակին մէջ, իր 18ամեայ պատանի միակ զաւկին հետ: Մէկուկէս ամսուան արգելափակումը — բոլորովին անարդար, ինչպէս պաշտօնապէս հաստատուեցաւ ետքէն — ընկճած էր զինքը ֆիզիքապէս: Սակայն բարոյական կորովը միշտ բարձր էր եւ իր քաջարի կեցուածքով ու զօրաւոր կամքով օրինակ կը հանդիսանար եւ յոյս ու աւիւն կը ներշնչէր իրեն բախտակից երիտասարդ հայրենակիցներու, այր թէ կին:

Իր բեղուն ու բազմարդիւն կեանքի համառօտ դիծերն իսկ կարելի չէ տալ այս նեղ սիւնակներուն մէջ: Ծնած ու մեծցած էր Թիֆլիզի մէջ — իբրեւ զաւակը մտաւորական ու բարեկեցիկ ընտանիքի մը որ չորս սերունդներէ ի վեր հաստատուած էր Վրաստանի մայրաքաղաքը: Ստացած էր ռուսական կրթութիւն տեղին գիմնազիոնին մէջ, յետոյ բժշկութիւն ուսած Մոսկուայի, Խարքովի եւ Պերլինի մէջ:

Բժշկական ասպարէզը նեղ կուգար իրեն: Երիտասարդ հասակէն նետուեցաւ հանրային գործունէութեան ասպարէզը եւ իբրեւ կազմակերպիչ մեծ տաղանդ ցոյց տուաւ Թիֆլիզի քաղաքային վարչութեան մէջ, այն աստիճան որ 1909ին քաղաքապետ ընտրուեցաւ եւ այդ պաշտօնը վարեց մինչեւ 1917ի փետրուարեան յեղափոխութիւնը: Թիֆլիզը նախ քան Արեւելահայերու մշակոյթի վառարանն ըլլալը, Կովկասի բազմացեղ ոստանն էր: Վրացի եւ ռուս մըցակիցներու եւ հակառակորդներու դէմուն վրայէն քաղաքապետ ընտրուելու եւ տարիներով այդ կարեւոր պաշտօնին վրայ կարենալ մնալու համար իրական յատկութիւններ պէտք էր ունենալ: Խատիսեան օժտուած էր պետական մարդու բոլոր յատկանիշներով:

1917ի դէպքերէն վերջ էր միայն, որ Խատիսեան հրաժեշտ տալով Թիֆլիզի աշխարհաքաղաքացի կեանքին, ինքզինքը ամբողջովին նուիրեց հայ ժողովուրդին: Մտաւ Հ· Ց· Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ, լաւագոյնս ծառայելու համար անոր եւ հաւատարիմ մնաց իր ուխտին մինչեւ վերջ:

Հայաստանի հողին վրայ իր ասպարէզը սկսաւ շատ համեստ կերպով, իբրեւ քաղաքագլուխ փոքրիկ Ալեքսանդրապոլի (այժմ Լենինական), շատ չանցած բարձրանալու համար մինչեւ վարչապետի աստիճանին:

ՄՈՍԿՈՒԱ ՊԱՇՏՕՆԱՊԷՍ ՊԱՀԱՆՋԱ՞Ծ Է ԿԱՐՍ - ԱՐՏԱՀԱՆԸ

Պատերազմի վախ չկայ

Միջազգային մամուլին տեղեկութեանց համաձայն, Խ· Միութիւնը հաղորդած է Թուրքիոյ թէ դինակցութեան դաշնագիր մը կրնայ կնքուիլ երկու երկիրներուն միջեւ՝ կարս - Արտահանի եւ Տարտանէլի խնդիրներուն քննութենէն վերջը:

Այս մասին աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ կուտան ամերիկեան թերթերը եւ մասնաւորապէս «Նիւ Եորք Թայմզ», որ կ'ըսէ թէ խորհրդային կառավարութիւնը պաշտօնապէս պահանջած է կարս – Արտահանի շրջանները եւ այս ձեռնարկի մասին տեղեկութիւն հաղորդած՝ Անգլիոյ եւ Մ· Նահանգներուն:

Ուրբաթ օր, մամուլի ասուլիսին առթիւ թղթակից մը հարցուց թէ ճի՞շդ է որ Ռուսիա կարսր եւ Արտահանը ետ պահանջած է Փոցտամի խորհրդաժողովին առթիւ: Նախագահ Թրումըն պատասխանեց թէ այդ խնդիրը քննուած չէ Փոցտամի մէջ: Այս յայտարարութեան վրայ, «Նիւ Եորք Թայմզ» խոշոր խորագիրներով գրեց իր առաջին էջին վրայ թէ Խ· Միութիւնը ոչ միայն ուղղակի Թուրքիոյ դիմած եւ պահանջած է կարս - Արտահանը, այլեւ խմացուցած է Անգլիոյ եւ Մ· Նահանգներուն թէ իրաւունք ունի պահանջելու որ վերադարձուին այդ շրջանները:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԶԻՆԱԳՈՒԹԻՒՆ ԿՈՒՌՋԱՐԿԷ

Ամերիկեան թերթը կ'աւելցնէ թէ ռուսական առաջին պաշտօնական դիմումը կատարուած է անցեալ Յունիսին, արտաքին գործավար Պ· Մոլոթովի միջոցաւ, Թուրք դեսպան Սէլիմ Սէրիփէրի: Ճետոյ, երբ Երեք Մեծերու ժողովը դումարուեցաւ Փոցտամի մէջ, Անգլիացիները ուղեկցին իմանալ Խ· Միութեան քաղաքականութիւնը Թուրքիոյ հանդէպ: Մոլոթով պատասխանեց թէ ժողովէն քանի մը չաբաթ առաջ Թուրքիա խնդրած է դաշնագիր մը կամ դինակցութիւն մը կնքել Խ· Միութեան հետ: Մինչ նոյն թերթին տեղեկութեանց համաձայն, Մոլոթով պատասխանած է թէ Խ· Միութիւնը հակառակ չէ որ դաշնագիր մը կնքուի Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ, փոխադարձաբար երաշխաւորելով սահմանադրութիւնները, բայց այս բանը չեն կրնար ընել, մինչեւ որ Կարս-Արտահանի շրջանը Խ· Միութեան չվերադարձուի:

Խնդիրը այս վիճակին մէջ կը մնայ, բայց Մ· Նահանգները լրջութեամբ կը նային հարցին վրայ: «Նիւ Եորք Թայմզ» կը շարունակէ·

— « Այստեղ կ'ըմբռնեն թէ այդ հողամասերը բռնի դրաւելու որ եւ է փորձ պիտի առաջնորդէ պատերազմի, բայց փաստ չկայ թէ Ռուսերը որ եւ է ծրագիր կ'որոճան զանոնք բռնի գրաւելու: Արդարեւ, այն տպաւորութիւնը կը տիրէ թէ ամոնք չեն ուզեր բռնի ուժ գործածել որ եւ է շրջանի մէջ ուր կրնան ընդդիմութեան հանդիպիլ մեծ պետութեան մը կողմէ»:

Կը կարծուի թէ ռուսական պահանջին նպատակն է վերստանալ 1914—18էն առաջ Ռուսիոյ պատկանող բոլոր հողամասերը, մանաւանդ Կարս Արտահանի շրջանը որ ոչ միայն ռազմավարական արժէք ունի, այլեւ քարիւղ կը պարունակէ:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

Վարչական արտակարգ կարողութիւններ ունէր: Օտարներու հետ յարաբերութիւն պահելու եւ բարեկամութիւն հաստատելու մասնաւոր յատկութիւնով օժտուած էր: Կովկասի փոխարքայ Վորոնցով - Տաշկով Կովկասի վերաբերեալ պետական բոլոր խնդիրներու շուրջ մշտապէս կը խորհրդակցէր Խատիսեանի հետ, որուն պետական մարդու յատկութիւնները մեծապէս կը դնահատէր:

Հայաստանի Հանրապետութեան երկունքի եւ ծնունդի բախտորոշ օրերուն, կարեւոր դեր խաղաց ան իբրեւ Հայոց Ազգային Բիւրոյի նախագահ, իբրեւ բանագնաց Տրապիզոնի, Պաթումի եւ Պոլսոյ խորհրդաժողովներուն, իբրեւ Հ· Հ· արտաքին գործերու նախարար ու վարչապետ, յետոյ իբրեւ լիազօր պատուիրակ անկախութեան փոխադարձութեան, հուսկ յետոյ՝ Փարիզի մէջ իբրեւ փոխ նախագահ Հայաստանի Հանր· Պատուիրակութեան ու նախագահ Հայ Գաղթ· Խորհուրդի, մինչեւ իր մահը:

Հեռաւոր էր ու դիտէր խանդավառել բազմութիւնները, հայրենասիրութեան խօսքերով: Բարձր էր ամենուրեք իր անձին հմայքը: Կենդանի խորհրդանշանն էր հայ պետականութեան: Կարզապահ էր վերջին ծայր ու պարկեշտ:

Իր կորուստը մեծապէս զգալի է հայ ժողովուրդին համար մանաւանդ այս օրերուն, երբ դարձեալ օրակարգի վրայ է Հայկական Դատը ու երբ փորձառու պետական մարդոց այնքան պէտք ունինք, լաւագոյնս ներկայացնելու եւ պաշտպանելու համար մեր արդար պահանջները աշխարհի մեծերուն առջեւ:

Իր մահուան այս առաջին տարելիցին առթիւ, յարդանքով կը խոնարհինք իր անմոռանալի յիշատակին առջեւ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Ի՞ՆՉ Է ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ Ի՞ՆՉ Կ'ՈՒԶԵՆՔ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵՆԷՆ

Բ.

Նախ բառաքննական կարճ պրպտում մը:

Պահլաւերէն «սարդ» կը նշանակէ տարի: Այսքանը բաւական եղած է Տաթեւացիի համար, որ «երիտասարդ» բառը քակէ հետեւեալ ստուգաբանութեամբ.—«երիտասարդ, որ է երեք տասն ամի»: Այս հաշիւով՝ երեսունը տարիքն է երիտասարդութեան, ու թերեւս արուեստ՝ երբ ոչ միայն կը լրանան կազմախօսական եւ բնախօսական պայմանները, այլեւ լրիւ մարդ կը դառնայ երիտասարդը ընկերային եւ բարոյական տեսակէտով, ինչպէս կ'ըսէ Մսեր Մսերեանց.

Քեզ չէ արժան կոչումն առնուլ երիտասարդ,
Եթէ ամաց երից տասանց իցես ո՛չ մարդ:

Հիւլէմանի հետ՝ Ա.ճառեան կը կարծէ թէ երիտասարդ բառը կը ծագի պահլաւերէն «բետակսարդ» բառէն, որ կը նշանակէ «երիտասարդական տարիքով», բայց անմիջապէս կ'աւելցնէ թէ պահլաւական դրականութեան մէջ երբեք գործածուած չէ այդ բառը այդ ձեւով, այլ միայն առանձին առանձին,— «բետակ – երիտասարդ, պատանի», եւ «սարդ – տարի»: Ուրեմն, Հայերը իրե՞նք կազմեցին այդ բարդ բառը՝ առնելով եւ մէկը միւսին կապելով երկու օտար բառեր, բայց ի՞նչ հարկ կար բարդ բառ կազմելու, երբ բետակ բառը արդէ՛ն կը նշանակէր երիտասարդ առանց սարդին օգնութեան: Այս հարցումը աւելորդ կը դառնար, եթէ բետակսարդ բառ մը ապրած ըլլար պահլաւական դրականութեան մէջ:

Թիբեաքեան եւս կը զբաղի երիտասարդ բառին ստուգաբանութեամբ, առանց լրումին հասցնելու իր պրպտումը. այսպէս, ըստ Արիահայ բառարանին հեղինակին՝ զենտական սարեդա բառը կորնցուցած է առաջին վանկը, (այս օրէնքը քերականութեան մէջ կը կոչուի aphérèse) եւ ստացած վերջադիր ակ ածանցը, ու կ'ունենանք բետակ, որ կը նշանակէ դեռահաս: Բայց յետո՞յ,— Թիբեաքեան չի շարունակեր այլեւս:

Քէրէսթէճեան, որուն համեմատական բառարանը դեռ նոր (անցեալ տարի) լոյս տեսաւ Լոնտոնի մէջ, կը վերադառնայ աւանդական ստուգաբանութեան եւ երիտասարդ բառը կը կազմէ երեք բառերէ,— երիր տասն սարդ (երեք տասը տարի=30), օրինակ ցոյց տալով «աւսարդ» բառը, մեր հին մատենագրութեան ծանօթ՝ «պառաւ» կամ «հին երիցադոյն հասակաւ» նշանակութեամբ (գրուած է նաեւ օսարդ ձեւով):

Ուրեմն, 1) ըստ աւանդական ստուգաբանութեան, երիտասարդ բառին մէջ օտար է միայն վերջին վանկը,— սարդ (զենտերէն սարեդա, սանսկրիտերէն սարադ):

2) Ըստ պաշտօնական ստուգաբանութեան, երիտասարդ բառը օտար է իր ամբողջական կազմութեամբ, — բետակ եւ սարդ (նորահաս տարիք): Այս ձեւով, երիտասարդ բառին սկզբնական եւ տառը եղանակաւորիչ է, ինչպէս սանսկրիտերէն բանկա եւ պարսկերէն բէնկ բառէն հայերէն ունինք երանգ, կամ սանսկրիտերէն բասանա եւ պարսկերէն բէսէն բառէն, հայերէն ունինք երասան:

Երկու ստուգաբանութիւններն ալ կատարեալ չեն, իսկ ես՝ կատարեալը տալու կարողութիւնը չունիմ, ուստի կ'անցնիմ մատենագրական պրպտումներուն՝ նոյնքան կարճ:

Ի՞նչ իմաստով գործածած են մեր լեզուին վարպետները այս երիտասարդ բառը: Կը դիտեմ Աստուածաշունչին, որ անզուգական վկայարան մըն է հայ լեզուին ստոյգ եւ դեղակատոյց ճարտարապետութեան:

Դժբախտաբար, Աստուածաշունչին մէջ երիտասարդ բառը ցոյց կուտայ ոչ միայն տարիքի անճշդութիւններ, այլեւ չփոթութիւններ մանուկ եւ պատանի բառերուն հետ:

Տրովադայի մէջ, Պօղոս դիւցեր մը հացկերոյթի կը հրաւիրուի հարուստ տանուտէրի մը կողմէ: Եռայարկ տուն մը, որ կը լողայ լապտերներու լոյսին մէջ: Խուռն բազմութիւն մը կը խուժէ ապարանքէն ներս եւ պատուհաններուն մէջէն իսկ մարդիկ կը տեղաւորուին՝ լսելու կամ տեսնելու համար Պօղոսը: Ինչպէս կը պատահի ամէն ճառախօսի, երբ Պօղոս կ'երկնցնէ քիչ մը, եւտիքոս անուն երիտասարդ մը, որ թառեր էր պատուհանին մէջ, կը քնանայ եւ վար կ'իյնայ երեք յարկ բարձրութենէն: Պօղոս վար կը վազէ եւ յարութիւն կուտայ չախչախուած ու մեռած երիտասարդին:

Եւ հիմա բացէք Աստուածաշունչը,— Գործք Առաքելոց, Գլ. Ի. Թիւ 9.— «Եւ նստէր ոմն երիտասարդ անուն Եւտիքոս ի վերայ պատուհանին, նիրհէր ի քուն Թանձրութեան»: Քիչ վարը, Թիւ 12.— «Եւ ածին զպատանին կենդանի, եւ մխիթարեցան ոչ սակաւ»:

Ինչպէս կը տեսնէք, երիտասարդ եւ պատանի բառերը համազօր արժէքով գործածուած են այստեղ, կարծես թէ հոմանիշ ըլլային: Նոյնիսկ աւե-

ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ...

— «Ոյզորտներուն մէջ լոյսերու ծաղկած,
Կենսաբաղձ հոգիս յուզումով անհուն,
Թրոչունին նըման գաղթէն վերադարձ,
Բոյնն իր կ'որոնէ հեւոմով շուարուն...:

Անճառ հրպտումով գրգռանիւ մը անտես,
Կը շոյէ ճակտիս խոհերը ամպոտ,
Կարծես մանկան պէս արթընցած բուռնէս,
Համբոյրներ կ'ըզգամ շրթներէն կարօտ ...:

Գորովը փափուկ բաց բազուկներուն,
Կը նարօտէ գիս խորունկ ըղձանիով,
Շունչ մը օրօրի շուրջըս երերուն,
Ջերմ արցունքներով կ'երգէ սըրտիս էով...:

Երգն է հընօրեայ անուշ ու վընիտ,
Մըտիս խորշերէն թեւ առած յանկարծ,
Կը կրկնեմ վանկերն, բառերն ճիշդ ու ճիշդ,
Թրոչուն մը ինձ հետ կը ձայնէ սըրտանց...:

Ծրփանիին ընման արտերուն ոսկի,
Գոհ եմ, կը խայտամ կուրծիս մէջ արեւ,
Օդին մէջ առկախ տունըս հայրենի,
Կարծես կ'ըսպասէ ինծի հեւ հեւ...:

Ձարկերը սըրտիս թրնդալէն անզուսպ,
Կը մօտենամ լուռ դըրան բացուածիին,
Լայսի խուրձ մը զիս կ'ողողէ ընդհուպ ....
Կ'իյնամ իր գիրկը, մայրը՛ս է անգին...»:

×

Միագոռ պայթռղ հըրացանաձերուն,
Շատ մը փողերէն, ծուխի ծուէններ,
Ծրփանիով դանդաղ կը բարձրանան վեր...:
Ձեռքերը կաշկանդ մարդ մը բիչ հեռուն,
Գըլուխը ինկած իր կուրծքին վըրայ,
Պատն ի վար թաւալ՝ անշունչ է հիմա,
Աչքերը սեւեռ բացուռդ լոյսերուն...:

ՁԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

լին,— երբեմն մանուկ բառն ալ գործածուած է երիտասարդ իմաստով: «Եւ պառկեցան յեդիպտոս, ի մանկութեան իւրեանց, անդ անկան ստինք իւրեանց» «Եզեկ· ԻԳ· 3, տես եւ 8 եւ21): Արդ, որպէսզի աղջկան մը ծիծերը կախուին, անշուշտ պէտք է որ նախ հասունութեան հասնին եւ երիտասարդանան,— մանուկ մը ստինք անգամ չունի: Ուրիշ տեղ մը՝ «եւ աճեաց մանուկն, եւ հասուցաւ ի տունէն» (Ծննդ· ԻԱ, 3): Վերը՝ մանուկը հասուն ստինքներ ունի, վարը՝ մանուկը կաթէ կը կարուի:

Վերջապէս (Ծննդ· ԻԹ· 8) պատանեակ կը կոչուի Բենեամինը, որ 24 տարեկան է: Եւ այսպէս բազմաթիւ օրինակներ:

Ուրեմն, անկարելի է գտնել մեր հին լեզուէն վկայութիւն մը՝ ճշդելու համար երիտասարդութեան տարիքի սահմանները, եւ այս՝ հակառակ մեր լեզուին հարստութեան, տարիքի զանազան շրջանները ցոյց տուող բառերու կողմէ (մանուկ, պատանի, խոստակ, կաց, կտրիճ(*), երիտասարդ, խոշտար, տղայ, եւայլն): Պէտք է խոստովանիլ, որ Աստուածաշունչին այդ չփոթութիւնները մեր լեզուէն չեն գար,— երբայեցերէնն ալ, յունարէնն ալ, լատիներէնն ալ, ամէնքն ալ ունին այդ չփոթութիւնները: Արդարեւ, երբայեցերէն լեզուն ունի նա՛ար, օլէ, եէլէդ, իւլ, եոնէֆ բառերը, բոլորն ալ փոխն իսոխ մանուկ, պատանի, տղայ, երիտասարդ թարգմանուած կամ այդ նշանակութեամբ երբայեցերէնի մէջ գործածուած, առանց զատորոշումի, առանց խորութեան, այլ միշտ համազօր:

Բայց երբ դուրս կ'ելլենք «սուրբ լեզուին» թանգարանէն ու կը մտնենք մեր հին մատենագիրներուն մագաղաթեայ վրաններէն ներս, կը տեսնենք որ տակաւին կը շարունակուի նոյն չփոթութիւնը: «Ի սից անտի երիտասարդականաց մինչ ցմիջահասակ արբունս ժամանակի» կը գրէ Մովսէս Կաղանկատուացի, որ երիտասարդութիւնը կը չփոթէ պատանեկութեան հետ, մինչ Լամբրոնացի երիտասարդութիւնը կը չափէ երեսուն տարիներով,— «Մինչեւ յերեսուն թիւն, որով երիտասարդական ամքն չափի» (արդեօ՞ք «մինչ ցերեսուն»):

Երիտասարդութեան մասին բառաքննական եւ մատենագրական պրպտումներ՝ կուտանք այսքան միայն, անցնելու համար այն տեսութեանց, որոնք բանաձեւուած են հին դիտնականներու կողմէ: Ցետոյ պիտի տանք, մէկ յօդուածով մը եւս, նորագոյն տեսութիւնները: Ցետոյ հայ երիտասարդութեան պատմութիւնը: Եւ վերջապէս մը՝ քննադատութիւն եւ առաջադրութիւններ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Միջնադարեան հայերէնի մէջ երիտասարդ բառին տեղ սովորութիւն է գործածել կտրիճ բառը, նոյն նշանակութեամբ: Այդ կտրիճ բառն է, որ Լեհաստանի Հայերը յետագային գործածեցին, սկաուտական առաջին շարժման մէջ՝ որուն օրինակը մե՛նք տուած ենք, անգլերէն boy բառին համազօր:

ԳԻՂ

Երկիրներ ու քաղաքներ անցայ, դիւղեր ու աւաններ տեսայ, բայց քեզ նման դիւղ չդտայ, դիւղ իմ: Ու պատկերդ սրտիս մէջ, տարի զայն ուրիշ աշխարհներ, անցայ չատ մը ճամբաներէ, ոչ մէկը սիրեցի, եւ քեզ էր որ երազեցի, քեզ էր որ փընտռեցի, քեզ էր որ յիշեցի միշտ, թափառական սրտիս յաւիտենական երազ դիւղ:

Դեռ կը յիշեմ մանկութիւնս մեր տան պատերուն տակ, տանիքներուն վրայ, փողոցներուն մէջ ու դպրոցի դրասեղաններուն առջեւ: Ահա եկեղեցին, որուն դռներուն առջեւ խունկի բուրմունք մը կ'անցնի քթիս ներս: Սա մեր բերդն է, որուն վրայ կիրակի օրերը երիտասարդութիւնը կուգար խաղալ, հրճուիլ, եւ դիտել ծուխերը մեր հայրենի երդիքներուն, պարը աղջիկներուն: Ու դաշտերը կանանչ, ճամբաներ ոլոր ու մոլոր, դիւղէն կը քակուին ու ճեղքելով արտերը, կ'երկարին դէպի Դարատաղ, դէպի Մրջնակ, դէպի Կարմրակող, դէպի Նոր - Աղբիւր, դէպի Հարամիկ: Ու սա հնադարեան կուռճերուն վրայ արագիլներ՝ իրենց բոյնը չինած, ճաղերով դիւղին առաւօտը կ'երգեն: Սուրբ Յովհաննէսի վտակը, կանանչ մարգեր, քանդուած քաղաքի մը հնամեայ հիմերը, եւ դեռ կանգուն, սա հոյակապ պարիսպները, որոնց վրայէն դարեր են անցեր, աղդեր են զարնուեր ու հետքը անկորչելի՝ դեռ կը մնայ: Դեռ կը պատմէ պատմութիւնը Հայոց, ուժը մեր ցեղին, կորովը Արմենական աղդին: Ո՛վ դիտէ, քանի-քանի պատերազմներ են մղուեր հոս, քանի տեսակ աղդեր են չափուեր սա պարիսպներուն տակ, ու ինչ քաջ հերոսներ են ինկեր յանուն Հայոյն, յանուն Հայրենիքին:

Դեռ կը յիշեմ Զատիկը մեր դիւղին, Նաւասարդեան խաղերով, ըմբշամարտը կայտառ ու հսկայ տղաքներուն, կակուղ հերկերուն մէջ: Հովիւներ՝ հեղ ու բարբ, սրինդը իրենց շրթներուն, ոչխարներու հօտը կը քաշէին դէպի արօտավայրերը, դէպի Մնկալենցի սարալանջերը: Օտար հայրենիքներու մէջ դիւղիս պատկերը աչքիս առջեւ է, դիտեմ իր ճամբաները, առուները, աղբիւրները, քարերը, ցուիքներու վրայ արեւին տակ պառկած կատուներուն դոյնը, փողոցներէն անցնող դամբերը, աղաւնիները ճերմակ ու մոխրադոյն, ղոյդ մը հայկական գերեզմաններուն, քարերը, արձանագրութիւնները, սրբավայրերն ու այդիները, վարդաստանները:

Կը յիշեմ այս բոլորը, ու սրտիս մէջ կուտակուած կարօտը կը մեծնայ, կը բռնկի, կը խայտայ ու թախիծ մը կը ներդործէ երակներէս ներս, տրտմութեան լարեր տալով սրտիս:

Ու կը մտածեմ հիմա: Ո՛վ զրկեց մեզ այս բոլորէն, ո՛վ կործանեց մեր հայրենի դիւղերը, տուները, աւաններն ու վանքերը: Ո՞ւր են հսկաները իմ դիւղին, մշակները մարքի եւ բազուկի, դիւղացիներ՝ արտերուն մէջ, ու եղներու հետքը հերկերուն վրայ, արօրին ճռինչը, թռչուններուն կանչը, ձիերու խրխինջը, չուներուն վազքը, աղջիկներուն երգը եւ հարսներուն ամօթխած աչքերը, առուներէն վազող ջուրերը, ջինջ ու զովացող: Ո՞վ խլեց այդ բոլորը որ մերն էր, դարերէ ի վեր, փարած հողին ու արեւին, ծուխին ու հայրենական տան երդիքին..

Այսօր, դիւղիս հին յիշատակները սրտիս, կը յիշեմ իր փառքը եւ կործանումը մահասարսուռ:

Անցորդներ, երբ բախտն ունենաք անցնելու Սարուձինի դաշտերէն՝ հոն կը գտնէք ոսկորները իմ դիւղիս մարդոց, թեւերը կտրած կամ գանկերը ջախջախուած: Երբ հանդիպիք Մաստառի լանջերուն, մեր մամիկներու արիւնաթաթաւ դիակները պիտի յիշէք, բզքտուած հագուստներով ու փշրուած մարմիններով: Ու երբ թափառելու ըլլաք Հար - Օղլիի կիրճերուն մէջ, զգուշացէք կոխկրտելէ գիակները մեր դիւղի հսկաներուն: Այդ կիրճերուն մէջ ոսկորներու դէզեր կան Զորրորդ - Հայքի արի մարդոց: Սրբավայրեր, առանց աղօթքի, առանց խունկի ու չարականի: Ո՞վ կը յիշէ ձեզ, դուք մոռցուած սուրբեր, դուք նահատակ նոր Քրիստոսներ: Ի՞նչպէս մոռնալ ձեզ, ի՞նչպէս ուրանալ ձեր անցեալին, ձեր արիւնը յորղահոս:

Իմ դիւղս թափուրէ հիմա: Հայեր՝ չկան, տուներ՝ քանդուած, դերեզմանները աւերուած, փողոցները աղտոտ ու դաշտերուն մէջ երդը լուած: Քանի մը նորեկ Թուրքեր կան, ծոյլ ու կեղտոտ, քանի մը նիհար չուներ ու կատուներ կան, անօթի եւ թշուառ: Եկեղեցին քանդուած է, զանգակները տարուած, դպրոցները հրկիզուած, ժողովուրդը մորթուած ու մնացորդները՝ ցրուած աշխարհի չորս ծագերուն: Իմ դիւղիս Թուրքն է անցեր.... Ոչ ծառ կայ, եւ ոչ ալ այդի: Թուրքը միայն ծառին պտուղը չէ որ կ'ուտէ, այլ ծառն իսկ: Այսպէս վարժուած է Տուղրիլէն — Թալէաթ:

Մոռնա՛լ: Ես իմ դիւղս չեմ մոռցած, ոչ ալ Արհաւիրքը երկնուան:

Թ. ՀԵՐՈՑԵԱՆ

Պ. ԴՐԻՄԻԹԼԻ հրաւիրուած է Ցր. կազմակերպութեան մը կողմէ բանախօսելու «Միտք եւ ճիւք»ի մասին, 17 Մարտ, կիրակի, ժամը 3ին: Սալ սը ժէօկրաֆիք, 184 Պուլվար Սէն ժէրմէն, (Մէթրօ՝ Սէն ժէրմէն ատէ Փրէ): Մուտք 15 ֆր.:

ՊՈՒՏ Մ ՏՐԻՃԱԿ

Քաջ եւ զօրաւոր...

Թուրք լրագրագործի մը միտքն է ինկեր, որ Իսթանպուլէն եւ Անգարայէն զատ ուրիշ քաղաքներ ալ դոյութիւն ունին Թուրքիոյ մէջ, ուրեմն կ'արժէ սանկ այցելութիւն մը տալ այդ տեղուանքը: Եւ առանց խնայելու դրամին ու ժամանակին, փոքրուր մր հագնելով, բեռները կը կապէ եւ ճամբայ կ'իյնայ դամէչի սայլով մը, որպէսզի քաջալերէ ազգային ճարտարարուեստը եւ միեւնոյն ատեն կարենայ մանրամասն դիտել իր շուրջը:

Կ'երթա՛յ, կ'երթա՛յ օրերով: Ոչ մէկ չունչ կենդանի ....

— Իշո՛ր տեսնենք, աղա՛: Գոմչուկները արձակեմ որ հանդչին: Ես ալ յարդ փնտռելու կ'երթամ :

— Հէ՛յ քեռի, սա ո՞ւր է երդնկա պիտի երթայինք: Հոն հասնինք, ապա կը հանդչինք:

— Արդէն մէկն ենք: Աս է երզնկան...

— Ի՞նչ կ'ըսես, քաղա՞ք է այս: Շէնք, մարդ դոյութիւն չունի՞: Հիւրանոց, խան չկա՞յ հոս: Ջէչ ուղղակի կառավարութեան չէնքին առջեւ: կենդանիներն ալ սա մօտի խոտը կը կապես:

— Մեղա՛յ ըսէ՛, կառավարական չէնքն է այն: Զե՞ս տեսներ վրայի լաթը, մեր պանծալի եւ դազի դրօշն է: Հայերու ձեռքէն հազիւ ազատեցինք:

— Է՛, այս քաղաքին չէնքերն ու ժողովուրդը ո՞ւր են: Խոշոր, քաղաք մը պէտք է ըլլայ այս: Մեծ հայրս կ'ըսէր թէ՝ Երզնկան Թուրքիոյ թաղին գոհարներէն մին է:

— Հա՛, էրմէնիներ կը հարցնես: Սոխի պէս ջարդեցինք զանոնք, աղա՛:

— Լաւ էք ըրեր: Ապրի՛ք: Այդ կեավուրները մեր երկրին թշնամիներն էին: Բայց անոնց չէնքերը ի՞նչ եղան:

— Հայերուն օրով, քաղաք էր այս տեղը, քաղա՛ք: Տուներ, չուխաներ, դպրոցներ, եկեղեցիներ: կեանք կար, կեա՛նք, աղաս: Այդ մարդիկը ջարդելէ վերջ, չէնքերն ալ քանդեցինք: Տուներն ու պատուհանները թուրք թաղերը տարինք ծախեցինք եւ դրամի վերածեցինք: Տախտակներն ալ քակելով, ախոռ եւ դոմ չինեցինք մեր անասուններուն համար: Երբ ձմեռը վրայ հասաւ, օ՛, խելքի եկանք որ սխալած ենք: կենդանիները Հայերու եկեղեցիները լեցուցինք, մենք ալ այդ կենդանիներուն ախոռները ապաստանեցանք ...

— Հապա՛ Թուրքերուն տուները ի՞նչ եղան:

— Ալլահը կեանք տայ վատիշահին, հօթը - ութ տարի կ'ընէ որ երկրաշարժը փլցուց այդ տուները:

— կառավարութիւնը ինչո՞ւ չի նայիր այս բաներուն: Հա, հոս երկաթուղի պիտի կենար, ո՞ւր է:

— Երկաթուղի՞: Նա՛ հունա՛, փլատակներուն ետեւը կեցած են կառքերը: Մէջը դաղթականներ կը բնակին՝ երկրաշարժէն առիւծ:

— Ո՛ւֆ, պէտքարանը ո՞ւր է:

— Նա՛, ան ժայռին ետեւը դնա՛: կառավարութեան էֆէնտիները, նամազէն առաջ հոն կ'երթան ապտէսթ աւրելու ...

— Անգարայէն հոս, քանի՞ օրէն կը հասնի երկաթուղին :

— Մենք հոնկէ ելանք նէ, ան մենէ առաջ ճամբայ ելած էր արդէն: Եթէ էօշուճի (մեքենավար) Տէլի Հասանը ճամբան առուտուրի համար ժամանակ չկորսնցնէ, վաղը կամ մէկալ օր կը հասնի հոս:

— Աղօթեցէք որ Ալլահը կառավարութեան դործը յաջողէ ու փոխադրութիւն մը կնքելով այս քաղաքը չինէ - չտկէ :

— Ամի՛ն, աղա, ամի՛ն: Բայց կ'ըսեն թէ, էրմէնիները իրենց երկիրը այնպէ՞ս չիներ – չտկեր են, որ Իսթանպուլէն շատ աղուոր է եղած էրիվանը: Կիւմրի (Լէնինական) քաղաքը, ուր ես գացած էի ժամանակին, Երզնկայէն քանի մը տարի առաջ, կործանած էր երկրաշարժէն: Հիմա, Հայերը վերաչիներ են դայն: Լայն փողոցներ, աղուոր տուներ, դործարաններ, թէաթրոներ, պարտէզներ: Էրմէնիները Թուրքերէն հարո՞ւստ են որ...

— Մենք որմնադիր կամ հիւսն չենք: էֆէնտի, պէյ ենք: Քաջ եւ զօրաւոր աղդ ենք: կը ջարդենք, կը փլցնենք ու կը քանդենք: Ալլահը այսպէս հրամայած է մեղի: Չեղիալէսներուն խելքը չի հասնիր այդ բաներուն... Դուն դնա՛, դոմէչներուդ կեր տուր ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

«Զուարթնոց» տարեգիրք

Պարագաններու բերումով, «Զուարթնոց» Տարեգիրքի Բ. հատորին հրատարակուելէն ճիշդ երկու տաի վերջն է որ կարելի կ'ըլլայ քանի մը տող նուիրել անոր:

Անշուշտ՝ հանրութիւնը ժամանակ ունեցած է արդէն, անոր լայնօրէն ծանօթանալու եւ իր դնատական կարծիքը կազմելու: Իմ նպատակս, դիրքը հանրութեան ներկայացնել չէ, այլ յայտնել այն ուրախութիւնը զոր կը պատճառէ այս տարեգիրքին երեւումը: Արդարեւ՝ հակառակ աշխարհասասան վերիվայրումներու, հակառակ Տէօնքէրքի ճակատամարտին մասնակցած ըլլալուն, տարեգիրքին խմբագիրը՝ Հ. Բալուեան՝ կը պահէ իր նախապատերազմեան տենդը: Եւ ինչ որ աւելի նշանակալից է, կը չարունակէ «Զուարթնոց»ի դրական եւ դեղարուեստական ուղին:

« Զուարթնոց » տարեգիրքի 350 էջերուն մէջ չենք դտներ որ եւ է հետք մարդկութեան անցուցած մեծ փորձութենէն: Այս դիրքը տեսակ մը ովասիս է ընթերցողին միտքին, հեռու աղէտէն եւ անոր հետեւանքներէն:

Մամբադիրը իր այլանիւթ դրութիւններուն մէջ, կը պահէ միեւնոյն մտահոդութիւնը: Գիտէ, միեւնոյն հատորին մէջ եղիային տեղ մը ապահովել, հայկական ճարտարապետութենէ, երաժշտութենէ, նկարչութենէ եւ պարէ խօսիլ այնպիսի ջնորհքով մը որ ընթերցողը իրեն կը կապէ: Ան դտած է իր տարեգիրքին դանազան մասերը ճշդրտօրէն բաշխելու տարազը (formule), այնպէս որ գործը հաւասարակշռութիւն մը կը ներկայացնէ թէ դրողներու ճշդրիտ ընտրութեամբը, թէ նիւթերու ճարտար բաժանումովը:

« Զուարթնոց»ի այս հատորին մէջ, հայ դրականութեան յատկացուած են 82 էջեր, բաժնուած 23 դրողներու մէջեւ: Գրական ուսումնասիրութեանց բաժինը կը դրաւէ 84 էջ, 9 դրողներով: Դեղարուեստական մասը՝ 119 էջերու մէջ կ'ամփոփէ 13 դրողներու դրութիւնները եւ վերջապէս 39 էջերու մէջ կուտայ քրոնիկը, ուր ընթերցողը կը դտնէ ամփոփ տեղեկութիւններ եւ նշմարներ արուեստի, մշակոյթի, դիրքերու, յոբելեաններու, միջազդային դրական եւ դեղարուեստական շարժումներու մասին :

Շատ երկար պիտի ըլլար մի առ մի յիշել բոլոր դրողներու անունները եւ յօդուածները ու մէկ երկու բառ ըսել իւրաքանչիւրին համար: Թէեւ կ'արժէր նման յիշատակութիւն մը, տարեգիրքին արժէքը ճշդելու համար, սակայն ես պիտի գոհանամ, անցողակի մատնանշելով քանի մը դրութիւններ: Գրական բաժինէն՝ Չիլրպայաարը, Ուրբաթեանը, Սալարեանը Հայոց Մեծցը: Գրական ուսումնասիրութիւններու բաժինէն՝ (Սասմայ Ծռերի հաղարամեակը»: Այս առթիւ կ'արժէ բանասէրներու նկատողութեանը յանձնել ուսումնասիրելի կէտ մը,— Ի՞նչ աղբիւրներ կան Սասունցի Դաւիթի հայ դիւցազներդութեան եւ բիւզանդական դիւցազներդութիւններէն Դ. Ակրիտայի մէջեւ: «Զուարթնոց»ի յօդուածագիրը կը ծանրանայ պարսկական դիւցազներդութիւններուն վրայ, բայց չի խօսիր, Դաւիթի դարակից Ակրիտայի մասին: Գեղարուեստական բաժինը ամբողջութեամբ պիտի ուղէի հոս յիշել, այնքան հետաքրքրական է, բայց ստիպուած պիտի դոհանամ մատնանշելով «Զուարթնոց եկեղեցի»ին, որ այս ճարտարապետական դոհարին չուրջ դրուած ու ըսուած բանասիրական աշխատութիւններուն մէկ ամփոփումն է չահեկան, թէեւ կը պակսի անոր բուն ճարտարապետական նիւթը (չինարուեստ) :

Արեւմտահայ՝ ինքզինքը յարդող ամէն դրական հանդէսի կամ տարեգիրքի նման, «Զուարթնոց»ն ալ չուզեր չեղիլ ընդունուած կանոնէ մը : Այս կանոնր կ'ուզէ որ անպատճառ եղիայի եւ կամ Ինտրայի մասին բան մը դրուած ըլլայ: Ինտրա եւ եղիա կը կազմեն տեսակ մը pièce de résistance դր հայ դրական հանդէսներու: Եւ միշտ ալ կը գըտնուի մէկը որ նոր ըսելիք մը կը դտնէ այս երկուքէն մէկուն կամ միւսին մասին: «Զուարթնոց»ը, առանց մոռնալու «Ինտրայի մխիթարականութիւն»ը, եղիա Տէմիրճիպաչեանին կը յատկացնէ 19 էջեր եւ հաւանաբար նոյնքան մըն ալ կը վերապահէ Գ. հատորին: եղիայի հետ 1905եան հով մը կը մտնէ հատորէն ներս: Չեմ դիտեր թէ որքան տեղին է «վտանդաւոր ապրում»ներու փոխարինութեան այս չրջանին, չափէն աւելի ծանրանալ հիւանդադին ըլլալու աստիճան դպչնոտ էութեան մը վրայ: Վեց տարի չարունակ աներեւակայելի բաներ կարդալէ, խմանալէ եւ տեսնելէ վերջ, քանիներ պիտի հասկնան եղիայի հոդեկան տառապանքները եւ ո՞վ ըսաւ թէ ուրիշներ աւելի չեն տառապած, թէեւ լուռ, քան եղիան: Զարմանալի է որ երբ եղիան եւ Ինտրան տարուէ տարի կը յաւերժացնենք, ոչ ոք կը փորձուի մեղ ներկայացնել Վարուժանի եւ կամ Սիամանթոյի հոդեկան աշխարհները :

Անկարելի է որ «Զուարթնոց»ը կարդալէ վերջ ընթերցողը նոր բան մը չսորվի, դեղարուեստական վայելքէն զատ:

Պիտի մաղթէինք որ Բալուեան չարունակէր այս ուղին եւ ամէն տարի ունենանք նոր տարեգիրք «Զուարթնոց» մը, անկախ՝ հրատարակելի հանդէսէն: Միեւնոյն տունն պիտի մաղթէինք որ թուղթի տաղնապը չուտով վերջանար, լաւադոյն տպագրութիւն մը ապահովելու համար:

ՊԵՐՃ

ԵՐՍԱԺՇՏԱԳԻՏ ԲԱԲՍԵՂ ԿԱՆԱՉԵԱՆԻ դործունէութեան քառասնամեակը սիրտ ոտնուն Պէյրութի մէջ, նախաձեռնութեամբ Համազդային ընկերութեան: կը յուսանք թէ ձեռնարկը սիրտ պսակուի փայլուն յաջողութեամբ, որուն ամէն կերպով արժանի է Կոմիտաս վարդապետի այս տաղանդաւոր աշակերտը:

Ե. ՀԱՃԱՑԱՏԱՆԻ ԴՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Իմ պապերի վանմ, հզօր հպարտութեամբ,
Քո հեթանոս սրտով, ես եղեգնեայ գրչով,
Քայլում ես դու ահա— հանճարիդ ճաճանչով —
Մեր կարմիր դպրութեան երկինքներով անամպ:

Ատելութեան ահեղ կայծակի սաստկութեամբ,
Տարերային՝ բորբոք ես երգերի շաչով՝
Անցար դու Մոլոխի բաղաճիների միջով
Եւ հասար գիւղ, ուր հացն երկնում են պարզութեամբ:

Դու մեզ հետ ես, ըմբո՛ստ, երիտասարդ վարպետ,
Թէեւ ես շիրիմը անապատում անհետ —
Կորաւ ընդ միշտ — անհող, անգիր, անյիշատակ,—

Սակայն ժողովրդիդ բարախնամ կրծքի տակ—
Կա՛յ շիրիմըդ—ահա— կանա՛չ եւ ցօղաթուրմ,
Օ՛, Դանիէլ Վարուժան, գուսանապետ դու ես՛ւրմ:

ՍՈՂՈՄՈՆ ՏԱՐՈՆՑԻ

Հազարամեակ գիշերներու պատմութիւն

Վերջին չիսուն տարուան ընթացքին սինեման նուաճեց աչխարհը եւ ամէն իրիկուն բիւրաւոր սրահներու մէջ մարդիկ ճարակ կը դտնեն անով իրենց հետաքրքրութեան, եւ կը ճաչակեն հաճոյքներն հեռաւոր ճամբորդութեան մը կամ առօրեայ կեանքին մոռացութեան: Ստոյգ է որ այս նոր կուռքը առիթ ընծայեց նաեւ քանի մը լայն եւ եղերական խաբեբայութիւններու, ստեղծեց փառքի տարօրինակ բարձունքներ, եւ փոխեց բարքերը:

Եւ սակայն, կը դտնուին ընդարձակ երկիրներ ուր սինեման մուտք դտած չէ տակաւին: կամ վտարուած է բռնութեամբ, Աֆղանիստանի մէջ մանաւանդ, ուր մարդիկ չկրցան հանդուրժել ասոր սանճարձակ ազատութեանը: Տասնըհինդտարի առաջ, թագաւորը փառաւոր սինեմա մը չինել տուաւ ի Քապուլ: Երբ սրահը կազմ ու պատրաստ էր, թագաւորը հրաւիրեց նախարարները, բարձրաստիճան պաշտօնատարները եւ մայրաքաղաքին մեծամեծները բացման հանդէսի մը, ուր ներկայացուցին ամերիկեան արտադրութիւն մը: Քաթրին Հէփբըրն էր արդեօք դլխաւոր հերոսուհին թէ կրէթա կարպօն կամ թէ ուրիշ երկրորդական աստղ մը, այդ չէ կարեւորը: Ան կը խաղար վճռական դեր մը, եւ ինչպէս որ սինեմային պահանջքն է միշտ, վերջով իր սիրահարը կը ծծէր անորչափ ներուն վրայ երկար համբոյր մը: Ճիշդ այդ վայրկեանին, հանդիսատեսներուն մէկ մասը ոտքի ցատկեց բուռն ոռնոցներ արձակելով, խորտակեց թիկնաթոռները, պատռեց բեմին կտաւը, եւ կրակի տուաւ ամբողջ սրահը: Ճաչորդ առտու, ածխացած եւ ծխացող պատեր միայն կը տեսնուէին իրրեւ մնացորդ կրէթա կարպոի սիրաբանութեան:

Անշուշտ ամօթխածութեան գաղափարը չէ որ բռնկեցուցած էր այդ գայրոյթը, այլ հերոսուհին բաց երեսը: Աֆղանիստանը իսլամական աւանդութեանց կեդրոնը կրնայ սեպուիլ, եւ Աֆղանները իրենց խիստ կրօնապահութեամբ չեն կրցած հանդուրժել որ կին մը ցոյց տար իր դէմքը այդչափ բաց, մինչ անդին իրենց կիները կը պատչին փակուած տեսակ մը տոպրակի մէջ, չարչաֆ, որուն բանալիները կը պահէին իրենց դրպանը: Կարելի չէ նոյնիսկ տեսնել իրենց աչքերը:

Թագաւորը, թէեւ արդիացման սիրահար, բայց խոհեմութիւն սեպեց կարճ կապել: Այսուհանդերձ, եթէ փորձեր իսկ նոր սինեմա մը կառուցանել, պիտի չկրնար ի կատար ածել չինութիւնը, զի չատ չանցած սպանուեցաւ ուսանողի մը ձեռքով, որուն հայրն ալ իր կարդին սպանուած էր տարի մը առաջ Ն. Վեհափառութեան կողմէ: Այդ ուսանողը որ իր հօրը վրէժը կը լուծէր, հետեւելով Գուրանի պատուէրին, ձերբակալուեցաւ եւ ամիս մը բանտային տանջանքի ենթարկուեցաւ դատարան հանուելէ առաջ: Ան կրեց այդ տանջանքները ստոյիկեան վեհութեամբ եւ քաջութեամբ, որուն ականատես եղան արքունիքի բարձր պաշտօնատարները, դեսպանները, ինչպէս նաեւ քաղաքին մեծամեծները, որոնք հրաւիրուած էին ներկայ ըլլալու այս երիտասարդին տանջանքներուն, ինչպէս առաջ ալ հրաւիրուած էին սինեմայի բացման հանդէսին: Հրաւիրատրին վրայ դրուած էր որ այդ արարողութեան ներկայ ըլլալու համար անհրաժեչտ էր կրել պօնժուր: Արքայասպանին մարմինը ծակած էին եւ մէկ կողմէն միւսը արեւի թել մը անցուցած, ճարպով ու մեղրով ծեփելէ վերջ դայն, բռնկեցուցած էին այդ թելը: Երիտասարդը կ'այրէր դանդաղ - օրէն, առանց հծծիւն մ'արձակելու: Ամէնքը կուզային դայն տեսնելու եւ հետքրքրութեամբ մօտէն դիտելու, զի եթէ Աֆղանները չեն կրնար հանդուրժել որ բաց երեսով կին մը համբոյրուի իրենց աչքին առջեւ, ընդհակառակն իրենց կրօնքը չար-

դիլեր որ անոնք պատին պաշտօնական հաղուստով տանջանքի պարտէզին մէջ։

Այդ արարողութիւնը տեւեց մէկ ամիս։ Ցեղոյ դատապարտեցին տանջուած բանտարկեալը — իր համալսարանական 20 ընկերներուն հետ — թնդանօթի շռնչին բռնելու։ Ահա թէ ինչ է այդ պատիժը, դատապարտեալը կը կապեն թնդանօթի մը փողին բերանը, որուն բունին մէջ լեցուած է ահագին քանակութեամբ վառօդ, երբ այդ վառօդը կը բռնկեցնեն, ողորմելին օդին մէջ կը նետուի եւ կտոր կտոր կ'ըլլայ։ Իրենց աւանդութեան համաձայն, քանի մը առանձնաշնորհեալ անձեր ներկայ եղան այդ տեսարանին որ տեղի ունեցաւ բարձրաւանդակի մը վրայ, Քաղուքի մօտ, առտուան պայծառ արեւով մը։ Մահապատիժին վայրը, ծեր հրեայ մը, որ այնչափ անդամ ներկայ եղած էր այդ վհատաւոր տեսարանին (ունայնութիւն ունայնութեանց), հովանոցներ կը վարձէր հանդիսատեսներուն որպէսզի անոնք կարենային ապահով կերպով դիտել արարողութիւնը, առանց իրենց հագուստն աղտոտելու։ Ըսենք որ բոլոր դատապարտեալներն ալ մեծ քաջութեամբ կրեցին իրենց պատիժը, մերժելով պաշտօնական չուառները եւ ինքնաբերաբար կրթնելով թնդանօթին բերնին, ստոյիկեան խաղաղութիւն մը իրենց դէմքին վրայ, որ կուգար հոգեկան բարձր զգացումէ մը ... ։

Ֆիկարօ

Մ. Ա. Կ.Ը ՊԻՏԻ ԿՐՆԱ՞Ց ԴԻՄԱՆԱԼ

Նոյն ասուլիսին մէջ, թղթակիցները հարցուցին թէ ի՞նչ պիտի պատահի, եթէ Ա. Միութիւնը մերժէ Մ. Նահանգներուն պահանջը՝ իրանի մէջ եղած ռուս դինուորները պարպելու մասին։ Նա — խազահը պատասխանեց թէ խնդիրը պիտի կարգադրուի երբ ժամանակը գայ։ Երբ թղթակից մը դիտել տուաւ թէ Ռուսերու մերժումը կրնայ քանդել Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը, նախագահը ձեռքը սեղանին զարնելով յայտարարեց թէ Կազմակերպութիւնը պիտի չքայքայուի։ Թղթակիցը պնդեց — «Նո՞ յն իսկ եթէ Ա. Միութիւնը ինքն իր ճամբով երթայ»։ Նախագահը պատասխանեց թէ չի կարծեր որ Ա. Միութիւնը առանձին ճամբայ մը բռնած է։

Ի պատասխան վերջին հարցումի մը, նախագահը յայտարարեց թէ բան մը չի դիտեր Երեք Մեծերու մօտալուտ ժողովի մը մասին, բայց եթէ որոշուի, պէտք է դումարուի Մ. Նահանգներուն մէջ։

Սահմանադրութեան տագնապը

Երէկուան թերթերը աւելի յոռետես կ'երեւային, նոր Սահմանադրութեան մասին ծագած տագնապին առթիւ։

Կը թուի թէ քանի կը մօտենան նոր ընտրութեանց օրերը, այնքան իրար չեն հասկնար երեք յաղթական կուսակցութիւնները։ Բոլոր երեւոյթները կը հաստատեն թէ ժողովրդական կուսակցութիւնը, (M. R. P.) կ'ուզէ առնել քալել, եթէ իր տեսակէտները չընդունուին։ Այս հոսանքը անհամաձայն է ընկերվարականներուն եւ համայնավարներուն հետ, կարգ մը կէտերու մէջ։ Գլխաւոր վէճը կը դառնայ Սահմանադրութեան դանդաղ յօդուածներուն չուրջ — օրինակ՝ ուսուցման ազատութիւն — բայց ելեկտրականութեան եւ կազի ազդայնացման հարցին մէջ ալ համաձայն չեն։ Մարսէլ Փօլ, արտադրութեանց նախարարը (համայնավար), ծրագիր մը յօրինած է որ չատ աւելի արմատական է քան դրամատուններու ազդայնացումը։ Ժողովրդականները չեն ընդունիր այս ծրագրին զանազան կէտերը եւ մանաւանդ կը պահանջեն հատուցում՝ բաժնեհաէրերուն համար։

Թերթերը զարմանազան պատմութիւններ կը հրատարակեն տագնապի մասին։ Կ'րսեն թէ ժողովրդականները դիչեր ցերեկ ժողով կը դումարեն, թէ կացութիւնը երթալով կը պղտորի, թէ յոռետեսութիւն կը տիրէ երեսփ. ժողովի չրջանակներուն մէջ եւն.։ Անհամբեր կը սպասուի նախարարական խորհուրդի յաջորդ նիստին, որ պիտի դումարուի երեքշաբթի օր։

Երեք հոսանքներու ներկայացուցիչները առչի օր ընդունուեցան երեսփ. ժողովի նախագահին՝ Պ. Վէնսան Օրիօլի կողմէ, որ միչին ծրագիրը մը կազմած է։ Ժողովրդականները եւ ընկերվարականները համաձայն են որ հանրապետութեան նախագահը ընտրուի երկու ժողովներու կողմէ, իսկ համայնավարները կը պնդեն որ ընտրութիւնը կատարէ միայն Ազգ ժողովը։

Բուն սահմանադրութեան մասին ալ խոր տարակարծութիւններ կան։ Ազգ. ժողովի առչի օրուան նիստին մէջ, Պ. Էռիօ, արմատական կուսակցութեան նախագահը, խիստ քննադատութիւններ ուղղեց, փառաբանելով 1789ի սկզբունքները։ Քննադատական խօսքեր ըրաւ նաեւ նախորդ կրթական նախարարը, Պ. Քափիթան։

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆի արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ Պուլկարիա 12 զօրաբաժին կեդրոնացուցած է յունական սահմանին վրայ, հինգ զօրաբաժին ալ՝ Ալպանիա։ Ուրեմն Մեծերու օդնութեան կը սպասենք։

Պ. ՋՐՐՋԻԼ նոր ճառ մը խօսելով Ամերիկայի մէջ յայտարարեց, առանց «դինակցութիւն» բառը արտասանելու.— «Անհրաժեչտ է սիրտերու միութիւն մը բոլոր անգլիախօս ժողովուրդներու միջեւ, հիմնուած՝ հաւաքական խաչալի մը վրայ։ Ես վստահ եմ թէ այդ խաչալին կը ձգտին 200 միլիոն Բրիտանացիները եւ Ամերիկացիները»։ Բանախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Վիրճինիոյ նահանգին երեսփ.ժողովին առջեւ, որ ամենահին ժողովներէն մէկն է։ Ներկայ էր նաեւ զօր. Այզընհաուըր։— Մոսկուայի անթելը դեռ նոր հաղորդեց Զըրչիլի առաջին ճառը, չեչտելով թէ յարձակողական էր եւ յիչելով անոր դէմ յայտնուած կարծիքները։

ԿԷՕՐԻՆԿի պաշտպան փաստաբանը երկար պաշտպանողական մը կարդաց, ապացուցանելու համար թէ ան ոչ միայն պատերազմին հակառակ էր, այլեւ Հիթլէրի աչքէն իյնալով, ձերբակալուած էր իրրեւ կասկածելի։ Փաստաբանը վկաներ ալ բերած էր որոնք յայտարարեցին թէ Կէօրինկ հակառակ էր ռուսական պատերազմին, թէ տեղեկութիւն չունէր արդելարաններու սարսափներէն եւն.։— Պաշտպանողականներէն վերջ, պիտի խօսին 21 ամբաստանեալները. այնպէս որ վճիռը հաղիւ Ցունիս – Ցուլիսին կրնայ տրուիլ։

240.000 ՖՐԱՆՍԱՑիՆԵՐ դերմանական հպատակութիւն խնդրած են դրաւման չրջանին, համաձայն Օթել Մաժէսթիքի մէջ դտնուած փաստաթուղթերուն որոնց մէկ մասը դեռ նոր ֆրանսական իչխանութեանց յանձնուեցաւ Ամերիկացիներուն կողմէ։ Ամերիկացիները Պերլին փոխադրած են 2 վակոն փաստաթուղթեր, որոնց մասին պրպտումներ կը կատարեն այժմ ֆրանսացի մասնագէտներ։ Թերթերը կը դրեն թէ չոնդալից յայտնութեանց կը սպասուի։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ֆրանսական չրջանին պարենաչափը կրճատուեցաւ 25 առ հարիւր համեմատութեամբ, իջնելով 1075 գոլի (քալորի)։ Անգլ. չրջանին մէջ ալ 1014 գոլ է, մարտի սկիզբէն ի վեր։ Ոչ միայն ցորեն չկայ, այլեւ զեռնախձորն ալ պակաս է։ Անգլ. հրամանատարը «համատարած սովամահութիւն մը» կը նախատեսէ յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին, ամբողջ Գերմանիոյ մէջ։

ԱՇՆԱՐՀի ԱՄԵՆԱՄԵԾ ՇՈՒՆԱՆԻՔ, «Բուրն Էլիզապէթ» (85.000 թոն) բռնկեցաւ առչի օր, անգլ. նաւահանգիստի մը մէջ։ Հրչէչները հաղիւ երկու ժամէն կրցան մարել կրակը։ Ցունուարէն ի վեր 13րդ անգլ. նաւն է որ կը վառի։

ԱՌԵԻԱՆԳՈՒՄ լեռ ուսանողի մասին հակասական վկայութիւններ կը լսուին։ Իր բնակած պանդոկին տնտեսուհին պատմած է թէ դիչերները չատ ուչ կուգար, յոգնած – դադրած, թէ չատ մը թուղթեր կը վառէր եւն։ Նախկին սենեակին մէջ գտնուած են տետրակ մը եւ հեռաձայնի հասցէներ։

Հայրենիքին հետ

ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆեԱՆի

Կը ներկայացուի Ապրիլ 7ին, ղեկավարութեամբ եւ բեմադրութեամբ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆիի։ Թատերախաղ Փարիզահայ իրական կեանքէ ։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՑ ԴԵՐԶԱԿՆԵՐՈՒ ԱՐՏՅԼի վարչութեան հրաւէրին պատասխանելով, հայ դերձակ վարպետները Մ. Հայաստան մեկնելիք դերձակներուն խմբակցութեան նիւթապէս եւ բարոյապէս օգնելու համար կազմեցին վարչութիւն մը հետեւեալ անդամներով.— Նախագահ Պ. Փափազեան, քարտուղար Պ. Սաատչեան, անդամներ Պ. Պ. Ս. Նալպանտեան, Գորգիկեան եւ Քոչեան։ Վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր այն հայ վարպետ փաթրօնները որոնք կը փափաքին օգտակար հանդիսանալ իրենց հայ արհեստակիցներուն եւ հայրենիքին։ Ժողովը տեղի կ'ունենայ 11 Մարտ Բչ. իրիկուն, ժամը 8.30ին, 9 Փլաս տը լա Մաուլէն, Փարիզ։ Մ. Մ.

ՊԼՐՆԱՐ ՎԱՀէ, վկայուած իրաւագէտ Փարիզի Իրաւաբանական Համալսարանէն։ Նախկին ուսանող Ընկ. Դիտ. Բարձր. Վարժ.ի, 19 rue Georges Lafenestre, Les Blagis (մէթրոյէն 300 մեթր հեռու), Bourg la Reine (Seine)։ Կ'ընդունի առաւմաթար իր բնակարանը, առաւօտները ժամը 9էն 10 եւ ժամադրութեամբ։ Հեռու բնակողներու համար դրաւոր խորհրդակցութիւն իրաւաբանական ամէն տեսակի հարցերու մասին, procédure, fiscalité, ընկերութիւն։ի հարկին կ'երթայ դատաւ և արտասահման։ Tél. ROB. 08-87։

SOCIÉTÉ PARIS-MACHINES

ՄԱՑԻԼԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

6 Rue de Montmorency, Paris (3)

Գիրի մեքենաներու եւ հաչուեմեքենաներու գնում, վաճառում, փոխանակութիւն եւ արագ նորոգութիւն տեղւոյն վրայ։ Հեռաձայն ARC. 54-18։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԹԱՏԻՍԵԱՆի հոգեհանգիստը՝ այսօր, Կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, մահուան տարելիցին առթիւ։

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ երիտ. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս երկուչաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Studio Caumartin։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՏԻՍԻՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Րաֆֆի» եւ «Վարդան Մամիկոնեան» խումբերու միացեալ ընդհ. անդամական ժողովը՝ 11 Մարտ, երկուչաբթի իրիկուն ժամը 8ին՝ Հ. Ց. Դ. Տան մէջ։

ԿԻԼԻԿԻՈՑ ՀԱՑԸՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ընդհ. ժողովը՝ Մարտ 10ին, կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Studio Caumartinի սրահին մէջ, 19a rue Caumartin։ Բոլոր կիլիկեցի երկտեւ հայրենակիցները կը հրաւիրուին սոյն կարեւոր ժողովին։

ՑԱՒՈՎ ԿԻՄԱՆԱՆՔ թէ Պ. René Grousset, ծանօթ պատմագիրը – ակադեմականը, դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր աղջիկը, դոհ լլլիզի։ Մեր խորին ցաւակցութիւնը հայ ժողովուրդի մեծ բարեկամին, որ տարիներէ ի վեր նուիրուած է Հայոց պատմութեան եւ պատմական Հայաստանի ուսումնասիրութեան եւ նոր դիրք մը պատրաստած։

ՑԵՐԵԿՈՑԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի, 10 Մարտ կէս օրէ վերջ ժամը 3էն 11.30 Ivry, rue Barbès եւ Bains-Douches սրահին մէջ։ Կը խօսի Տիկին ԷԼԼԷՆ ԲԻՒՋԱՆ։ Գեղարուեստական բաժին, 3 վարագոյր «Անուչ»էն ուր «Անուչի» դերը կը կատարէ Օր. Լ. Գորգիկեան։ Սիրայօժար կը մասնակցի Շաւիլի Րաֆֆի երգչախումբը։

Առատ պիւֆէ դիւրամատչելի դիներով։ Մուտք 75 ֆրանք, իջնել métro Porte de Choisy։

ՄԻՒԹԻՒԱԼիԹէի ՇՐՋԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ, Կիրակի 10 Մարտ, ցերեկոյթ ժամը 3ին, ԽՈՐԻՆ ՓԱՓԱՋԵԱՆ, մասնակցութեամբ Տիկին Լաթիֆեան, Օր. Միհրասեան, Օր. Մաոի, Պ. Պ. Մաէստուտեան, Գրիգոր Վահան, Լաթիֆեան, Բարիլոյսեան, Պաղտասարեան, Պետրոսեան, Մարինեան, Մուրատեանի կը ներկայացնէ՝

Տրիլբի

Քէյլի տրամբ 5 տարբ

Տոմսերը կը ծախուին՝ Հրանտ Սամուէլ 51 rue Monsieur le Prince, tél. Dan. 88-65, Թօթօ Թէպիւս՝ 23 Bld. Bonne Nouvelle. Lou. 69-83։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

AMERICAN LLOYD

Շոգենաւային ընկերութեան գրասենեակներուն
(PARIS, 7 RUE AUBER)
MARSEILLE, 48 RUE DE LA REPUBLIQUE
Շոգենաւով, օդանաւով եւ շոգեկառքով ճամբորդութեան տոմսեր Ամերիկայի եւ բոլոր երկիր. ներու համար։ Ընդհանրապէս ամէն կարգի փոխադրութեանց վերաբերեալ գործողութիւններ։
Դիմել Պ. ԺԱՆ - ԵԼԻՇ ԱՐԶՈՒՄԱՆՆԵԱՆի
Վերոգրեալ հասցէով

Միխան Կոմիտաս երգչախումբի տարեկան մեծ համերգը

Ղեկավարութեամբ Գ. Ալէմշահի
Salle Gaveau մէջ 45 rue de la Boétie (Miromesnil)
Կիրակի, 17 Մարտ ժամը 5ին

Մասնակցութեամբ Օր. Ա. Առաքելեանի, Օր. Ա. Աստմեանի, Օր. Մ. Աճէմեանի, Պ.Պ. Ց. Ցաղոբեանի, Տ. Մինասեանի։ Ցայտագրին կարեւոր մէկ մասը յատկացուած է անծանօթ եւ նոր հայ երգերու։

Տոմսերը ապահովել՝ Studio Caumartin, 19a rue Caumartin, Paris (8)։ *Գրասուն Հրանտ Սամուէլ,* 51 rue Mr. le Prince *եւ երգչախումբի անդամներէն։*

« ՍՕԼՅԵԺ» ԴԻՏՑՈՂՆԵՐՈՒՆ արեւելեան հին եւ նոր երգերը Պոլսոյ մէջ նուագող նուագածուներ

նու նման սովիկ ուղղութեան ցօքանները կը գրեմ։ Սօլֆէժ չդիտցողներուն ալ միեւնոյն երգերը խաւռնի, ուտի, էմէնչէի վրայ դործնապէս կը սորվեցնեմ։ Խաւռնի ՑԱԿՈԲ ԱՍԼԱՆեԱՆ, 56 rue Julien Lacroix, Paris (20)։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԹԱԺՆԵՒՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mardi 12 Mars 1946 երեքշաբթի 12 Մարտ

ԺԷ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4557–Նոր շրջան թիւ 286 խմբագիր Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆ.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԸ՞Ն ԱՆՀՈՇԻ ՊԻՏԻ ԿԱՊԵՆ

Կիրակի օր հրատարակեր էինք «Նիւ Եորք Թայմզ»ի տեղեկութիւնները՝ Ա· Միւոյեան պահանջներու մասին,— կարս եւ Արտահան:

Քանի մը լրացուցիչ տեղեկութիւններ եւս, դարձեալ ամերիկեան աղբիւրէ·—

Ուրբաթ առտուան մամուլի ասուլիսին մէջ նախագահ Թրումըն կը յայտարարէր թէ Կարս - Արտահանի խնդիրը չքննուեցաւ Փոցտամի մէջ:

Կէսօրէն վերջ, արտաքին գործերու նախարարն ալ չօշափելով նոյն խնդիրը, հաստատեց նախագահին յայտարարութիւնները: Բայց, ճշդեց թէ խնդիրը պատահաբար չիշուեցաւ Պ· Մոլոթովի կողմէ, որ ակնարկութիւն մը ըրաւ Նեղուցներու մասին կատարուած վիճաբանութեան մը ընթացքին: «Նախագահը իրաւամբ յայտարարեց թէ այդ խնդիրը օրակարգին վրայ չկայ, հետեւաբար չքննուեցաւ»:

Նախարարը (Պ· Պըրնզ) յիշողութեան ճիգ մը փորձելով, աւելցուց նաեւ որ Պ· Մոլոթով պատմած էր թէ դիւանակրութեան դաշնագիր մը կը քննուի Մոսկուայի եւ Անգարայի միջեւ, բայց այս դաշնագիրը կախում ունի Նեղուցներու եւ երկու նահանգներու հարցին կարգադրութենէն:

Ուրիմն, ճիշդ են ամերիկեան մեծ օրաթերթին տեղեկութիւնները, որոնց համաձայն Ա· Միւոյեան առաջին պաշտօնական դիմումը կատարուած է 1946 Յունիսին, Մոլոթովի կողմէ, Մոսկուայի Թուրք դեսպան Սէլիմ Սէրփէրի: Այդ առթիւ Մոլոթով յայտներ է թէ ժողովէն քանի մը շաբաթ առաջ Թուրքիա խնդրած էր դաշնագիր մը կամ դիւանակրութիւն մը կնքել, փոխադարձաբար երաշխաւորելով երկու պետութեանց սահմանագլուխները: Բայց իրենք պատասխանած են թէ չեն կըրնար ընթացք տալ այդ առաջարկին, մինչեւ որ Կարս – Արտահանի չրջանը Ա· Միւոյեան չվերադարձուի:

«Նիւ Եորք Թայմզ» ուրիշ պատուհան մըն ալ կը բանայ այս մանուածապատ հարցին վրայ, — եթէ բանութեան դիմեն, պատերազմ պիտի ծագի: « Բայց, Ամերիկայի մէջ այն տպաւորութիւնը կը տիրէ թէ Ռուսերը չեն ուզեր բանի ուժ գործածել որ եւ է չրջանի մէջ ուր կրնան ընդդիմութեան հանդիպիլ մեծ պետութեան մը կողմէ»:

Ինչպէս կը տեսնէք, ամբողջ խնդիրը կը դառնայ Կարս - Արտահանի եւ Նեղուցներու չուրջը: Ապահովաբար վերջինը աւելի մեծ արժէք ունի Մոսկուայի աչքին քան առաջինը:

Ամէն պարագայի մէջ, խնդիրը այն է որ, բառ չարտասանուիր բուն Թրքահայաստանի հողերու մասին: Ուրիմն Մոսկուա պարզապէս կ'ուզէ վերահաստատել 1914ի սահմանները, որոնց մաս կը կազմէին Կարսի, Արտահանի եւ Սուրմալուի նահանգները:

Իսկ այն լրագրական եւ ճարտասանական պայքա՞րը որ կը տեւէ ամիսներէ ի վեր, Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան եւ Արտասահման եւ որուն զարկ տալու համար վերջերս դասախօսութիւններ սարքուեցան ամբողջ Ա· Միւոյեան մէջ...

Անհիմեցի է Կարս - Արտահանի ռազմագիտական արժէքը՝ Կովկասի համար: Բայց, նոյն տեսակէտէն դիտելով, պակա՞ս արժէք ունին Կարինը, Վասպուրականը, Տարոնը:

Եւ յետոյ, եթէ քարիւղ դտնուած է նոյն չրջանին մէջ, իրականութիւն չէ՞ որ դիտնականներ քարիւղի հոտ առած են նաեւ Վասպուրականէն, առանց յիշելու այլապէս հում եւ թանկագին հարստութիւններ:

Կը տեսնէք որ խնդիրը պարզապէս «պատմամատերիալիստական» դիտի վրայ կը դնենք, եւ ոչ թէ հայկական: Ոչ Սեւրի դաշնագիր կը յիշենք, ոչ Ուիլսընեան սահմաններ, ոչ պատմական իրաւունք, ոչ ալ աւելի քան 1 միլիոն դոհ եւ նոյնքան տարագիր, ցիրուցան ի սփիւռս աշխարհի:

Այս հարցումները կ'ուղղենք օրը օրին հետեւելով դէպքերուն եւ վերլուծելով դանազան փաստեր եւ երեւոյթներ:

Երանի թէ չարաչար սխալած ըլլայինք մեր ենթադրութեանց մէջ, եւ դէպքերը ապացուցանէին թէ ռուսեւթուրք նոր դաշնագրին դինը միայն կարս – Արտահանը պիտի չըլլայ:

Վերջերս նոյնիսկ Լոնտոնի քաղաքական չըրջանակներուն մէջ զրոյց կը չրչէր թէ Թուրքերը չատոնց համակերպած են Կարս –Արտահանը վերադարձնելու, պայմանով որ կարենան փրկել Նեղուցները եւ մնացեալը:

Շ·

Անգարա եւ Մոսկուա դէմ դիմաց

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋԻ)

Անշուշտ, լուրը եկաւ նաեւ Փարիզ:— Համաձայն «Ֆրանս Փրէս»ի Անգարայի թղթակիցին՝ Թուրքիա ընկճուած եւ յուսախաբ մարդու լռութեան մատնուած է: Կուղղի բերանով, սրտաբեկ, Սարաճօղլուի կառավարութիւնը ծանր «խոհմանց» մէջ ընկղմած է: Ֆրանս· հեռագր· գործակալութեան ներկայացուցիչը կը չեշտէ 13 Փետրուար թուակիր հեռագրով մը՝ թէ Պեվին — Հասան Սաքա խօսակցութիւնները, Լոնտոնի մէջ, յանգած են ժժգոյն արդիւնքի մը: Անդլիա տրամադիր չի թուիր նոր մարզանքներու կամ ծայրայեղ ելոյթներու լծուելու, ու չափաւորութիւն կը թելադրէ թուրք մամուլին, որ, վերջերս, անվերջ նիղակ կը ճօճէ հողմաղացներու դէմ:

Ճշդենք անմիջապէս, թէ «Ֆրանս Փրէս»ի այս կարգի մեկնութիւնները անտիպ չեն: Ինչ մը ամէն օտար թղթակից, Անգարայի թէ Պոլսոյ մէջ, իր խորհրդածութիւններուն մէջ կը թելադրուի առաւելապէս թուրք լրագրողներէ, կամ թուրք քաղաքական շրջանակներուն հետ չփումի պահող տարրերէ, որոնք կը ծախեն իրենց «զաղտնիք»ները: Թուրք մամուլը եւս, քիչ մը ... «դեմոկրատական» իր ազատութեան մէջ, որոշ ատաղձ կը ճարէ օտար թղթակիցներու: Երբեմն, Անգարայի «Քարվիճէ» դրօսարան - ճաշարանին կամ «Անգարա Փալաս» պանդոկի ճաշասեղաններուն չուրջ՝ կը դարբնուին քաղաք· ամէնէն չռնդալից լուրերը: Մի՛շտ սուտը իրաւին խառնուած, բայց ընդհանրապէս տրամաբանական մեկնութիւններ կը տրուին Ուշչինկիըլճի, Լոնտոնի կամ եւրոպական թերթերու, որոնք — իրենց կարդին նոյնքան կրաւորական թրքական անցուդարձերու մէջ, — այդ մեկնութիւնները նոյնութեամբ կը հաղորդեն իրենց ընթերցողներուն:

Երբ դէմ դէմի կը բերես Պոլսոյ «Վաթան»ի 7, 8 եւ 9 փետրուարի թիւերը եւ «Ֆրանս Փրէս»ի թղթակցին մեկնութիւնները, կը պարզուի՝ թէ մեր պաշտօնակիցը անձնաւորած է միայն բոլոր այն խօսակցութիւններն ու խորհրդածութիւնները, զորս Ա·Մէնէմ Էմին Եալման Լոնտոնէն հաղորդած է իր թերթին, իբրեւ արդիւնք իր եւ անձ· քաղաքական դէմքերու տեսակցութեանց: Արդարեւ, «Վաթան»ի խմբագրապետը, 7, 8, 9 Փետրուարի իր խմբագրականներուն մէջ, — որոնք կը կրեն «Լոնտոն ինչպէս կը տեսնէ Թուրքիան» ընդհ· խորագիրը,— կը խորհրդածէ բառացի·

— « Հարցում մը կայ, որ տեւական կերպով կը չարչարէ միտքս: Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ փլուն-տուեցի այդ հարցումին պատասխանը, եւ Լոնտոնի մէջ կը չարունակեմ փնտռել:— Ինչո՞ւ հետզհետէ ժժգոյն վիճակ կը պարզէ մեր արտաքին վարկը, որ, Անկախութեան պատերազմէն վերջ մանաւանդ, չափազանց փայլուն էր:

« Այն միջոցին, երբ Ազահովութեան Խորհուրդի վարիչ մարմինները կ'ընտրուէին, անդամակցութեան հրաւիրուեցան կառավարութիւններ՝ որոնք ոչ մէկ կարեւոր դեր ունէին, կամ ունին, աշխարհի վրայ: Ինչո՞ւ ոչ ոքի մտքին չանցաւ անդամ ընտրել նաեւ Թուրքիան: Ինչո՞ւ կ'անտեսուինք մենք, եւ ինչո՞ւ զործօն դեր չի տրուիր մեզի: Նոյնիսկ, վեց պահեստի անդամներու ընտրութեան առիթով, ոչ ոք յիշեց Թուրքիան: Ակնհայտ, քան անդամներէ բաղկացեալ Տնտեսական եւ Ընկերային յանձնաժողովի կազմութեան ընթացքին, 51 ազգերու մէջէն միայն հինգը մտածեց քուէ տալ Թուրքիոյ:

« Ինքնախաբութիւն է խորհիլ, թէ օտար պետութիւններ յարդ դնահատել չեն գիտեր: Ամէն ազդ, պէտք է յարդանք ներշնչէ, եւ մանաւանդ չխուսափի ինքնաքննադատութենէ, վարդապետն տեսնելով ամէն ինչ:

« Անգլիոյ մէջ կը հաւատան մեր վճռակամութեան՝ դէնքով դիմադրելու ո եւ է յարձակում: Միջազգային ասպարէզի մէջ փորձառու Անգլիացի մը, այս առթիւ հետեւեալ խորհրդածութիւնները ըրաւ: — Թուրքերը արտաքին յարձակումի մը դէմ կը դտնուին, ու տարակոյս չկայ, թէ վճռած են կռուիլ: Միայն թէ··, բռնազօկ աչխարհ կը խուսափի կռիւէ, երբ տակաւին աչխարհի վիճակները կը սիրան: Եթէ Թուրքիա յարձակման ենթարկուի, Անգլիա չի կրնար անտարբեր մնալ, եւ այդ պարագային, կայծ մը կրնայ բռնկցնել բռնազօկ աչխարհը: Երբ մէկ կողմէ պետութիւննե-

ԻՆՔՆԱՎԱՐ ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԸ Կ'ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒԻ

Անգլեւուռւս պայմարը

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ լաւատեղեակ աղբիւրէ հասած տեղեկութեանց համաձայն, ինքնավար Ատրպատականի կառավարութեան կցուած է Կիլանի նահանգին մէկ մասը, որ կը գտնուի Կասպից ծովուն հարաւ – արեւմտեան կողմը:

× Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Մոսկուա քայլ ի քայլ կը ջանայ զօրացնել իր դիրքերը Միջին Արեւելքի մէջ, ի վնաս Մեծն Բրիտանիոյ: Իրանի վարչապետը ընդունած չըլլալով Ա· Միութեան պահանջները, Մոսկուա այժմ կը ջանայ տապալել զայն եւ նոր կառավարութիւն մը հաստատել ընդ հովանեաւ ձախակողմեան «Թիւտէհ» կուսակցութեան որ ամէն կերպով համակիր է իրեն: Այս կուսակցութիւնն է որ կը տիրապետէ Ատրպատականի մէջ:

Իրանի խորհրդարանին նոր ընտրութիւնները յետաձգուած են, մինչեւ որ խորհրդային դիւնուորները հեռանան· բայց Մոսկուայի մարդիկը հակակառավարական ցոյցեր կը կազմակերպեն, պահանջելով անյապաղ կատարել ընտրութիւնները: Այդ պարագային կասկած չկայ թէ ձախակողմեան հոսանքը պիտի չահի, եւ նոր կառավարութիւնը պիտի ուզէ որ կարմիր քանակը մնայ Ատրպատականի մէջ:

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Մոսկուա կենսական պատճառներ ունի կառչելու իրանեան Ատրպատականի, որովհետեւ անոր չնորհիւ կրնայ տիրապետել այն ճամբաներուն որ կը տանին դէպի Թուրքիա եւ Իրաք: Դարձեալ, անոր չնորհիւ կըրնայ վարել բրտական խլրտումները երկու երկիրներուն մէջ ալ: Արդէն Քրտական Փրկութեան Կոմիտէ մը կազմուած է Ատրպատականի մէջ, հովանաւորութեամբ խորհրդային իշխանութեանց:

Սուրիա եւ Լիբանանի պիտի պարպուին

Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը չաբաթ օր պաշտօնապէս հաղորդեց թէ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դինուորական մասնագէտներուն միջեւ գոյացած համաձայնութեամբ, Լիբանանի 9500 անգլիական դինուորները պիտի պարպուին մինչեւ Յունիս 30, իսկ 8000 Ֆրանսական դինուորները՝ մինչեւ 1947 Ապրիլ 1: Եթէ Ֆրանսական զօրքը այսքան ուշ պիտի պարպուի, պատճառը այն է որ մեծ դժուարութիւններ կան դինուորներու եւ ռազմամթերքի փոխադրութեան համար: Անգլիա նախընտրած պիտի դնէ Ֆրանսացիներուն տրամադրութենան տակ, որպէսզի վերջացնէ դինուորներու փոխադրութիւնը:

Այս համաձայնութիւնը կարեւոր քայլ մը կը համարուի, դիւրացնելու համար անգլեւֆրանսական դինակցութիւնը: Եթէ Գերմանիոյ արեւմտեան սահմանագլուխի եւ կէդրոնական վարչութեան մասին ալ համաձայնութիւն մը դոյանայ, ճամբան հարթուած պիտի ըլլայ, դինակցութեան դաշնագիրը ստորագրելու համար:

Հեռագրի մը համաձայն, Անգլիացիները Պէյրութի պարպումը պիտի լրացնեն Յունիս 30ին, իսկ Ֆրանսացիները՝ Օգոստոս 31էն առաջ: Անգլիական զօրքը Պաղեստին պիտի երթայ: Ֆրանսական զօրքին պարպումը տեղի պիտի ունենայ երեք չրջաններով: Ֆրանսացիները պիտի պարպեն· — 1. Օգնաւերու նորոգութեան արհեստանոցները Ռայաքի օդակայանին մէջ ուր 1000 բանուորները կ'աչխատին եւ որոնք կրնան ամբողջ սաւառնակներ չինել: Օդակայանը ինքնին կրնայ 100 սաւառնակներ պարունակել·— 2. Զինուորական մթերքը կը խուսափին համաչխարհային նոր աղէտ մը, ահաւոր բան կը դառնայ հաստատել՝ թէ Թուրքիա որոշած է դէնքով փոխադարձել դինակայ ո եւ է յարձակում: Անգլիա, եւ բովանդակ աչխարհ, կը պահանջեն՝ որ նախապէս առաջքը առնուի յարձակողական տրամադրութիւններուն»:

« Ֆրանս Փրէս»ի թղթակիցը, հաւատարմօրէն համխմաստ իր հեռագրին մէջ, անունը կուտար Եալմանի «մէջազգային մարզի մէջ փորձառու Անգլիացիին»: Կ'ըսէր՝ Պեվին: Իսկ յանձին ունկնդիր Եալմանի, Պեվինի դէմ մտահոգ ընդհանրութիւններով դոյն առնող ու դոյն տուող մարդը կը կոչէր Հասան Սաքա:

Հաւանական է: — Հայկ· Հարցը օրակարգի նիւթ չդարձաւ ցարդ: Լոնտոնի տրամադրութիւնները հեչտ չեն Թուրք Անգարայի: Մի՛ջերկրականէն անդին՝ ջրհեղեղ, կ'ըսէ Բրիտանացին:

— « Անգլիա, եւ բովանդակ աչխարհ, կը պահանջեն՝ որ նախապէս առաջքն առնուի յարձակողական տրամադրութիւններուն»: Լոնտոն նպատակ չունի Արեւ· Նահանգներու չուրջ փոթորիկ յարուցանելու: Ընդհակառակն, սպասելի է՝ որ Մոսկուա եւ Անգարա առանձին խօսին այդ մասին· դէմ դիմաց՝ երկուքով:

Անակնկալներու հեռանկար մը կը պարզուի:

ԱՐՄԻՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՕՆ ԺՈՒԱՆ

Անցեալ Բշ. իրիկուն Պ. Գ. Տէրվիշեան կուտար Իէնայի սրահին մէջ բացառիկ ներկայացում մը՝ Մոլիէռի «Տօն Ժուան»ը: Մտաւորականներու եւ նոր հարուստներու բազմութիւն մը գրեթէ ամբողջութեամբ լեցուցած էր սրահը:

Անմիջապէս ըսենք որ Պ. Տէրվիշեան, միեւնոյն ժամանակ, կազմակերպիչ, բեմադիր եւ գլխաւոր դերասաններէն մին այս ներկայացման՝ պատուով դուրս եկաւ ժողովուրդին առջեւ, արժանանալով անոր գնահատանքին: Արդար հատուցում, եթէ նկատի առնենք այն չամառ աշխատանքը զոր ամիսներէ ի վեր տարած էր, բեմ հանելու համար Տօն Ժուանի նման թատերգութիւն մը: Զափազանց դժուարահաճ կ'ըլլայինք եթէ, անտեսելով անհամար դժուարութիւնները, ծանրանայինք կարգ մը սայթաքումներու եւ մէկ երկու տեսարաններու կրճատման վրայ: Ներկայացումը յաջող էր ընդհանուր առումով:

Տօն Ժուանի նիւթը թէեւ կը պարունակէ խորք եւ դաղափար, սակայն թատերգութիւնը զաւեշտի մը արժէքը ունի: Առ հասարակ Մոլիէռի գործերուն մէջ նիւթը եւ խորքն են չահեկան եւ անոնք ալ առած է կամ պատմութենէն կամ օտար հեղինակներէ: Մնացեալը կը բաղկանայ ընդհանրապէս տափակ եւ հասարակ կատակներէ:

Տօն Ժուանի դերակատարներուն առաջին տեղը պէտք է չնորհել Պ. Դմբէթեանին: Սկանառէլի ոսկիէ դերին մէջ, ոսկիէ դերակատար մըն էր, անճիզ խաղարկութեամբ եւ կատրեալ դիմախաղով: Ինչ կը վերաբերի Տէրվիշեանին (Տոն Ժուան) ան դերասան մըն է որ ունի կարգ մը յատկութիւններ եւ թերութիւններ: Ունի դիւրին խաղարկութիւն, ինքնավստահութիւն, յաւ ըմբռնում եւ վերջապէս համակրելի փիզիքական: Պէտք է զգուշանայ սակայն թեւերու եւ ձեռքի չափազանց շարժումներէ եւ խաղի միօրինակութենէն: Լաւ զեկավարի մը ձեռքին տակ կրնայ օգտուիլ: Սակայն ո՞րն է այն հայ դերասանը որ պիտի ընդունի զեկառավարուիլ ուրիշէ մը: Բոլորն ալ վարպետ են...

Երկրորդական դերերու մէջ լաւ էին Օր. Էլենա Պաղիկեան, նորեկ մը հայ թատրոնին մէջ, որմէ կարելի է յուսալ լաւագոյնը: Եւ Օր. Այտա Աղնաւուրեան որուն արուեստը զգալի է եւ զոր արդէն առիթը ունեցած ենք դնահատելու տարիներ առաջ: Յաւելի է որ մեր լաւագոյն դերասաններէն Պ. Պաղտասարեան օրէնք է ըրած իրեն չսորվիլ իր դերերը: Ասիկա կը վնասէ թէ իրեն թէ իր ընկերներուն: Անցողակի դերերու մէջ յիշենք Պ.Ս.Մաքսուտեան, Պ. Գրիգորեան եւ վերջապէս Պ. Վ. Ալթունեան:

Ընդհանուր առումով դնահատելի ներկայացում մը:

ՄՈՒՇԵՂ

Աւարայրի գոյամարտը

ՄԱՐՍԷԼ.— (Ցառաջ).— *Հայ Աւրիներու եւ Արենուշներու Միութիւնը, Վարդանանց տօնին առթիւ, կազմակերպած էր հանդէս - երեկոյթ մը, որ տեղի ունեցաւ Փետրուար 28ին, նախկին Casa d'Italia սրահին մէջ:*

Սրահը ժամանակէն առաջ լեցուած էր երկսեռ բազմութեամբ ուր մասնաւորաբար աչքի կը զարնէին երիտասարդութիւնը եւ մատաղ սերունդը: Բեմին վրայ տեղաւորուած էր Վարդանի մեծադիր նկարը: Հայ Աւրիներն ու Արենուշները, մօտաւորապէս 100 հոգի սկաուտական տարազով, երգեցին Ֆրանսական քայլերգը եւ «Բամ Փորոտան»ը: Մեներգեց փոքրիկն Ա. Սէմէրճեան: Արտասանութիւններ ըրին Օր. Սէրէնկիւլեան եւ Օր. Ցարութիւնեան:

Հայ Աւիներու եւ Արենուշներու կողմէ երգուեցաւ «Հիմի՛ էլ լռենք, եղբարք»: Ցետոյ տեղի ունեցաւ փոքր տեսարան մը ուր Վարդան Աւարայրի դաշտին վրայ կը խրախուսէր իր զինակիցները եւ կը սահմանէր մօտալուտ պատերազմին մէջ իւրաքանչիւրին կատարելիք դերը:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ առաջնորդ - փոխանորդը՝ Եղիշէ քհնյ. Մխիթարեան որ խօսեցաւ Վարդանանցի մասին, մասնաւորաբար չեչտելով այն հայրենասիրական ոգին որ Աւարայրէն մինչեւ Սարդարապատ, Ղարաքիլիսէ եւ Բաշ Աբարան, առաջնորդած է հայ ժողովուրդը, ի խնդիր Ազատութեան եւ ապ մը հողի:

Ցետոյ ներկայացուեցաւ « Նահապետական ընտանիքը», ուր բեմին վրայ քանի մը տասնեակ աղջիկներ, նահապետին թոռներն ու հարսները, հայկական տարազներ հագած, բուրդ կը մանէին ի - լիկներով:

Իրիկուան ճաշի ժամը մօտենալուն, տանտիկինը կը հրամայէ սեղանը պատրաստել, որովհետեւ շատ չանցած մշակն ու հօտաղը տուն պիտի վերադառնան աշխատանքէն: Ու ահա, մէկիկ - մէկիկ, իրենց աշխատանքի գործիքներով, բեմին վրայ կ'երեւան հողի եւ դաշտի աշխատաւորները: Ողջունելէ վերջ տան նահապետը, կը նստին սեղան: Ցապաղած, կուգայ նաեւ «Ղարիպ Աղբէրը» որ միշտ բաց կը գտնէ նահապետական տան դրուռները իր առջեւ եւ իր կարգին կը ճաշակէ հայ նահապետական ընտանիքի առատ սեղանէն: Ճաշը աւարտած, նահապետի հրամանին վրայ, կը սկսին հայկական երգերն ու պարերը:

Այս դեղեցիկ պատկերէն վերջ, բեմ կուգայ Հայ Աւրիներու Շրջ. պետը, Պ. Զ. Միլտոնեան որ իր չնորհակալութիւնները յայտնելով ներկայ հաւարակութեան, կ'ըսէ թէ այսուհետեւ, Հայ Աւրիները ամէն տարի պիտի տօնեն Վարդանանցը եւ կը խնդրէ որ աւելի քաջալերեն Հայ Աւրիները, իրենց զաւակները անդամագրելով Միութեան; ուր անոնք պիտի դանեն հայեցի չունչ եւ դաստիարակութիւն:

Ապա խօսքը կուտայ Պ. Տ. Թէքէեանի որ ըսելէ վերջ թէ ինքը դիւրութիւն չունի հայերէն ճառ խօսելու, բայց օրուան տօնը եւ հայ աւրիներու հանդանակը իրեն կը պարտադրեն ճիգ մը ընելով հայերէն արտայայտուիլ: Ու կ'ըսէ կարգ մը թեթեւ դրաքանչներ:

Ու կրկին բեմի վրայ կ'երեւան Հայ Աւրիներն ու Արենուշները իրենց գեղջկական տարազներով, կրկին երգ եւ պար: Ցաջողեցաւ ծափեր: Հայ Աւրիներու այս երեկոյթը եղանակի յաւագոյն հանդէսն էր ուր մասնաւոր կերպով ուշադրութիւն դարձուած էր հայկական երգերուն եւ պարերուն: Ու ասոր համար, կ'արժէ հրապարակաւ չնորհաւորել Տիկին Մանուչ Շամլեանը, որ իր սուղ ժամանակներէն զոհելով, չանք չէր խնայած հաճելի դեղարուեստական թաժին մը հրամցնելու հայ հասարակութեան:

Վերջին պահուն, պարզ յատարարութեան մը վրայ, ներկաները առատօրէն տուին իրենց նուէրները որոնցմէ գոյացաւ մօտաւորապէս քառասուն հինդ ((45) հազար ֆրանքի դումար մը: Ներկաները ակամայ բաժնուեցան սրահէն:

Ապրիք, հայ տղաք եւ աղջիկներ: Ցաջողութիւն ձեր աշխատանքներուն: — Թղթակից

ՓԱՐԻԶԻ եկեղեցւոյն զպրաց դասը Աղքատախնամի նուիրած է 1100 ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, երիտասարդ Ցակոբ Գարիպեանի մահուան առթիւ:

CHEZ SASSOUNI
ՀԱՅԵՐԷՆ Հ. ԱՍԱՏՈՒՆԻ
ԲՈԼՈՐ ՆՐԲԱՃԱՇԵԿՈՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱԳՐԱՎԱՃԱՌԸ
31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur
Tél. GUT. 92-65
Հայկական կերակուրներ, քնարէր օդի եւ ապահով: Հարմարիքի, նշանաւոր, կենաւոր մատուռը սրահ: Ամէն երեկոյ, ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ մասնակցութեամբ երգչուհի Տիկին Սօֆիա Գարագաշի: Կիրակի օրերը գոց է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ առթիւ ծագած թիւրիմացութիւնները հաւանաբար հարթուին այս չաբթու: Թերթերը կը չարունակեն հակասական լուրեր հրատարակել, բայց ընկերվարականպաչտօնաթերթը դիտել կուտայ թէ տագնապ չկայ: Ժողովրդական (կաթոլիկ) հոսանքին նախագահը իրենց բացառիկ համագումարին վերջ հերքեց այն զրոյցը թէ կուսակցութիւնը պիտի քաչուի կառավարութենէն եւ աւելցուց.— «Տագնապը միայն թերթերուն մէջ գոյութիւն ունի»: Արտաքին նախարար Պ. Պիռօ, որ նոյն կուսակցութեան կը պատկանի, լաւատես կ'երեւայ եւ կը կարծէ թէ ներկայ կառավարութիւնը պիտի կրնայ տեւել մինչեւ նոր ընտրութիւնները:

ՄԱՆԶՈՒՐԻՈՑ ՊԱՐՊՈՒՄԸ սկսած է արդէն, ինչպէս հաղորդեց չինական գործակալութիւնը: Խորհրդային զինուորները քաչուած են Մուքդէնէն, ինչ որ լաւ տպաւորութիւն ձգեց Չինացիներուն վրայ, որովհետեւ պարպումը հինգ չաբաթ ուչացած էր: Թերթերը կը դրեն թէ գործարաններու եւ հանքերու մէքենաներն ալ տարուած ըլլալով, առ նուազն երեք տարի պէտք է, ճարտարարուեստը վերահաստատելու համար: Ծայր. Արեւելքի այս Ռուբր այժմ ամայացած է եւ գործարանները չեն բանիր: Լեհնակուտակ բեռներ կը փոխադրուին դէպի Ռուսիա:

38 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ, 500 հոգի վիրաւորուեցան (60ը ծանրապէս) չաբաթ օր, Անգլիոյ Պոլթըն քաղաքին մէջ, Ֆութպոլի մրցումի մը առթիւ: Աւելի քան 70.000 հոգի խռնուած էին մարզարանին մէջ, երբ պատ մը փլաւ եւ հազարաւոր մարդիկ իրարու վրայ խռնուեցան: Շատերը մեռան վայրկենապէս, գլուխները կամ կուրծքերը չախչախուած: Արկածէն 26 վայրկեան վերջը, երբ դեռ զոհերը կը հաւաքուէին, խաղը վերսկսաւ...

ՅՈՒՆԱՍՅԱՆի երեսի. ընտրութիւնները յետաձգելու առաջարկ մը ներկայացուցած էր վարչապետը, նկատելով որ միապետականները, որոնք զինեալ հրոսախումբեր ունին, ահռելարարի կը տարածեն, իսկ ձախակողմեան հոսանքները չեն ուզեր մասնակցիլ: Անգլ. կառավարութիւնը պընդեց անփոփոխ պահել ընտրութեանց թուականը, — 31 Մարտ: Երեք նախարարներ հրաժարեցան: Ընտրութիւնները պիտի կատարուին 1200 անդլիացի, ամերիկացի եւ Ֆրանսայի պատուիրակներու հսկողութեան տակ: «Տէյլի Մէյլ» կը գրէ թէ ընտրական ցուցակները բազմաթիւ անկանոնութիւններ կը պարունակեն: Գիւղեր կան ուր ընտրողներու 20 առ հարիւրը ... մեռելներէ կազմուած են:

ԱՌԵԻԱՆԳՈՒԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ, Լափչինսկի, Ռուս է եղեր եւ ոչ թէ լեհ, իրական անունով՝ Սէվիչէվ, ինչպէս կը հաստատեն վերջին հարցաքննութիւնները: Մեղքը չէ լուսաբանուած տակաւին:

ԱՆԴԱՐԱՁԻՆ հասած տեղեկութեանց համաձայն, Թուրքիա հեռագիրով աւելի տրամադիր կ'երեւայ միացեալ ճակատ մը կազմելու արաբական երկիրներուն հետ, քաջալերուելով Անգլիայէն: Այս վերջինը այժմ աւելի կը վստահի Թուրքիոյ քան Եգիպտոսի:

BAR BUFFAULT, 11 rue Buffault, Métro Cadet, Le Peletier, Notre Dame de Lorette, tel. Tru. 40-78: *Ոսկերիչներու ժամադրավայրը: Ամէն տեսակ ըմպելիներ, անուչեղէններ, առաջնակարգ օղի աղանդերներով: Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ ծանօթ նուագածուներու կողմէ, քանոնի ՅԱՒՈՐ, ուտի ՍԱՐԳԻՍ, երգչուհի եւ պարուհի Madame MARIA DJEMILA կ'երգեն ֆրանսերէն, հայերէն, ռուսերէն, յունարէն, սպաներէն, իտալերէն, ռումաներէն, պուլկարերէն, արաբերէն եւ արեւելեան հին եւ նոր երգեր:*

ՄԱՐՍԷԼ.— ԲԱԼԱՀՈՎԻՏԻ (Բալու) վերաչինուց միութեան վարիչ մարմինը կը հրաւիրէ Լիոնի, Վիչիի, Վալանսի, Տիկուանի, Կարաւանի, Մարսէյլի եւ չրջանի, Պօմոն - Սէն Լուի Տիկնանց մասնաճիւղերը վերսին գործի լծուիլ: Միութիւնը վերակազմուած է: Հասցէ.— Sarkissian Simon, 31 Bd. Battala, Marseille:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Տէսինէն Տիկին Զ. Հիւսեան վեց ամսուան «Ցառաջ» կը նուիրէ Պ. Գալուստ Զուլֆեաեանին, Շալանէ (Լուար):

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ Պոլսեցի ժիրայր Նաղարեան որ պատերազմէն առաջ Ուչինկըմըն կը գտնուէր: Տեղեկացնել քրոջը Ազգանոյշ Համիտարթաեանի, 82 Ave. Henri Barbusse, Arnouville les Gonesses (S.etO.) France: Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵՒՈՒՄՆ.— Տար. 750, 6 ամս. 400, 3 ամս. 200 ֆրանք

Mercredi 13 Mars 1946 Չորեքշաբթի 13 Մարտ

ՀԷ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4558–Նոր շրջան թիւ 287 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍՍԱԿԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐ

Դժուա՞ր է գաղութին մարդահամարը կազմել այս տարի: Մանաւանդ հիմա որ արձանագրութիւնները կը կատարուին ներդաղթի համար:

Առ հասարակ անհոդ ենք թուանշաններու հանդէպ: Բաց ի չուկայէն, ուր օրն ի բուն կը դումարենք ու կը բազմապատկենք, լեղու տալով յետին կոտորակին: Մինչդեռ, թուանշանները են որ ձեւ ու մարմին կ'ընծայեն ազգերու կեանքին, ինչպէս անոնց հիմնական պահանջներուն:

Թերթերը յաճախ վիճակագրական տեղեկութիւններ կը հաղորդեն այս կամ այն գաղութի մասին: Անցեալ տարի, Վալանսի մեր թղթակիցը կ'ամփոփէր շահեկան մարդահամար մը, զոր կատարած էր հոգեւոր հովիւը, փողոց փողոց, տուն տուն պատելով:

Սուրիա - Լիբանանի Առաջնորդարանները պարբերաբար կը հրատարակեն վիճակագրութիւններ,— պակաս, ծնունդ, մահ, ղպրոց եւ եկեղեցի, աշակերտ - աշակերտուհի եւն.: «Հայրենիք» տարեգրքի այս տարուան հատորին մէջ տեսանք «Ազդակ»էն արտատպուած վիճակագրութիւն մը (1943 յունուար 1 — Դեկտ. 31) որ անչուշտ քաղուած է ազդ. իշխանութիւններէն:

Այդ ցուցակին համաձայն, Դամասկոսի չորս-նին մէջ կային 13.249 Հայեր, Հալէպի չորսը՝ 71.821, Լիբանան՝ 60.000, համադրումար 145.064 հոգի: Մինչդեռ սովորութիւն եղած է երկու գաղութներուն Հայերու թիւը հաշուել 150—175—200.000 հոգի:

Քանի որ ներդաղթի արձանագրութիւնները Սուրիա - Լիբանանէն սկսան, այնտեղ ալ դիւրին է ճշդել մօտաւոր թիւը: Համրել գացողները եւ մնացողները:

Եւ այսպէս ամէն տեղ: Ոչ թէ՝ իրրեւ մարզանք, այլ իրրեւ անհրաժեշտ պահանջ:

Ամէն տեղ ալ կան ազգ. իշխանութիւններ եւ ձեռնհաս անհատներ, որոնք եթէ բան - գործ չընեն, կրնան գլուխ հանել այս գործը:

Ամէն տեղ ալ, մարդահամարները կը ներկայացնեն մօտաւոր թիւեր, նոյնիսկ երբ կը կատարուին պետութեանց կողմէ: Անոնց չնորհիւ, կ'ունենանք ոչ միայն համրանքը, այլեւ շահեկան տեղեկութիւններ ժողովուրդի ընկերային եւ տնտեսական կեանքի մասին: Եւ կը դիտնանք, մանաւանդ, թէ ի՛նչ կ'աւելնայ եւ կը կորսուի ամէն տարի, այս կամ այն գաղութին մէջ:

Ցաւելման մասին կասկած չունինք: Մեր ժողովուրդը բազմածին է միշտ, հակառակ որոշ դասերու քաղքենի բարքերուն: Եւ մահերն ալ սովորականէն աւելի չեն: Բայց, կայ միւս կորուստը, անվիճելի եւ անպարտկելի,— այլասերում:

Ցետոյ, մարդահամարի չնորհիւ է որ կը պարզուի գաղութներու ընկերային կազմը: Ո՞ր դասերը կը զօրանան, որո՞նք տեղի կուտան, եւ որո՞նք նորութիւն մը կը ներմուծեն մեր կեանքին մէջ:

Այս ուղղութեամբ աշխատանք մը երեւան պիտի հանէր նաեւ ուրիշ պատկեր մը,— այսպէս կոչուած «ուսումնական» դասին բարոյական եւ տնտեսական վիճակը: Վերելքն ու անկումը, այլ մանաւանդ կազմական կապը ցիրուցան բաղմութեանց հետ:

Արդարեւ, ի՞նչ արժէք ունի, եթէ դրոց-բրոցներու նախանձելի չքախումբեր կան, բայց հետզհետէ կը հեռանան ժողովուրդէն, ասպարէզը ձգելով թափթփուքներու:

Ներդաղթին չնորհիւ, եթէ 35—40.000, նոյն իսկ հարիւր 1000 հոգի դառնան հայրենիք, յառաջիկայ տարիներու ընթացքին, անդին պիտի մնան հարիւր հազարաւորներ, սպասելով հողերու ընդարձակման: Այս բազմութիւնները պէտք ունին հոգեւոր եւ մտաւոր սնունդի: Պէտք ունին դուրգուրանքի, քանի որ հեռու են հայրենիքէն:

Ի՞նչպէս կարելի է կանգուն պահել զանոնք, առանց կենդանի մշակոյթի եւ մանաւանդ առանց խանդավառ մշակներու:

Որքան որոշ գաղափար ունենանք մեր իսկական համրանքի եւ անոր ներքին բովանդակութեան մասին, այնքան լաւ:

Քանի՞հինգ տարիէ ի վեր տաք ու ժպտ հովեր կը քշեն կը տանին յարդն ու տաշեղը: Ի՞նչ մնացած է բուն ցորենէն...

Եւ այդ ցորենը ո՛րքան կրնայ դիմանալ, եթէ իւրաքանչիւրը իր պատեհանին մէջ քաշուի, պատուհանէն դիտելով ամէն բան:

Շ.

ՄԵԾ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Ալժէ, 4 Մարտ.— Ամիսներէ ի վեր լրագրական մեհեամարտ մը կը ծածկէ ռուսեւթուրք դիւանագիտական լարուած յարաբերութեանց իսկական վիճակը: Լարուած յարաբերութիւն՝ ոչ միայն անոր համար որ մեր աղդային շահերը այդպէս կը գտնուորուին, այլ իրապէս լարուած, քանի որ Մ. Միութիւնը հրապարակաւ կը յայտարարէ իր հողային կցումներու անխափան դիտաւորութիւնը:

Թրքահայ հողերու իրական եւ իրաւական պահանջատէրը մենք ենք, իսկ քաղաքական պահանջատէրը՝ Մ. Ռուսաստանը: Սփինքսի պէս լուռ է Ռուսաստանը: Եւ հոս է բուն գաղտնիքը:

Թուրք մամուլը այսօրուան, իր զայրոյթի բովանդակ թոյնը կը թափէ հայ կոմիտէներու դէմ՝ խնդուն:— «Ասպարէմ, էհէդրըմ»: Դարերու քաղաքականութիւն մը, որ Թուրքիան անդամատեց երկու երրորդով եւ այսօր ալ կը ձգտի վերածել զանցառելի քանակութեան մը, Հայութիւնը պէտք չունի Թուրքը ճանչնալու: Անոր դիտցածը կը բաւէ բոլոր դարերուն համար: Առիւծ՝ տկարի դէմին, սողուն՝ հզօրի առջեւ: Թարմ օրինակ մը եւս:

Պատառ մը Հայութիւն ունինք Պոլիս եւ Անատոլուի խորերը: Թուրքերը իրենց լեզուն կը դնեն այս անձար բեկորներուն բերանը, որ ուժգնօրէն բողոքին արտատահմանի հայ կոմիտէներու չարժում - ներուն դէմ: Հայը՝ Հայուն դէմ... Միշտ նոյն Թուրքն է որ կը դործէ, նոյն մեթոտներով, ծածկելու համար իր ոճրածին դէմքը:

Կա՞ն հաւատացողներ եւ ականջ դնողներ Թուրք մամուլի զառանցանքներուն: Անչուշտ: Բաւական է Եւրոպացի ըլլալ, քիչ մը դլուխ բռնել սորվիլ եւ քանի մը անհեթեթ բառ թոթովել Արեւելքի մասին եւ յաւիտենապէս ՏԳԻՏ մնալ: Եւրոպացին ծոյլ է մտքով, երբ խնդիրը կը վերաբերի Արեւելքին: Ամէն տասը տարին անդամ մը պէտք է արմատապէս նորոգես իր յիշողութիւնը, որ չմոռնայ իր գիտցածը, առնուազն սեւը՝ ճերմակ եւ ճերմակը՝ սեւ չներկայացնելու համար: Ցաճախ այդ ալ չի յաջողիր, որովհետեւ տասը կը խառնուին յետին միտքերն ու օրուան կառավարութեան շահերը: Փաստ՝ մեր Դասը: Ցաճախ ձախակողմեան կառավարութիւններն ու մամուլը կը պաշտպանեն ուժգնօրէն, երբ աջակողմեանները կը դաւեն: Ցաճախ աջակողմեանները կը պաշտպանեն, իսկ ձախերը կը լքեն մեզ: Ի շարս այլոց, երկու դասական երկիրներ կան այդ տեսակէտէն,— Անդլիան ու Ֆրանսան:

Անդլիոյ հանրային եւ քաղաքական ըմբռնումներուն մէջ անբացատրելի խորհուրդ մը կայ: Այ թէ ձախ, բոլորն ալ Ն. Վեհափառութեան կառավարութեան պահանջներու ներկայացուցիչներն են: Այդպէս է պահպանողականը, այդպէս է ընկերվարականը եւ կը կարծեմ թէ այդպէս պիտի ըլլայ համաձայնաւորը: Թիւերու եւ վիճակադրական տուեալներու կը կառչին, փոխանակ ժողովուրդներու պատմական իրաւունքներուն: Եթէ Գերմանիա յաղթէր Թուշուն դումբերով ոչնչացնել Լոնտոնը, ո՞ր վիճակագիրը պիտի ըսէր թէ Լոնտոնը Անդլիոյ չի պատկաներ: Կարսի, Արտահանի, Արդուինի, Վանի, Տարօնի եւ միւս թրքահայ նահանդներու բնակիչները, հողմացրիւ ինկած դանազան պետութեանց հողատարածքներուն տակ, իրենց քաղաքացիական եւ դինուորական պարտականութիւնները լաւագոյն կատարեցին այս աշխարհամեր պատերազմին մէջ եւ այսօր իրենց արեան դինն է որ կը պահանջեն: Թուրք հրապարակագիր մը նոյնիսկ «Հինդերորդ դունդ» կը կոչէ պարտաճանաչ հայութիւնը, ծածկելու համար Թուրքիոյ մեղքը: Մեռնողներորդ ժամուն Գերմանիոյ դէմ պատերազմ հռչակող Թուրքիան արդեօք քանի՞ սպաննուած, վիրաւոր եւ դերի ձգեց ռամպադաչին վրայ... Հանրածանօթ միակ «Հինդերորդ Դունդ»ը Թուրք պետութիւնն է, ո՞ր բուն վերջնական անդամահատութեան ժամը կը կարծենք թէ հասած է:

Մեզի կը մնայ կուռ ու հզօր մէկ ճակատ կազմած՝ կրկնել,— Մէկ Դատ, մէկ Հայաստան եւ մէկ ժողովուրդ: Անհամբեր պիտի չըլլանք, երկար պիտի չդանենք անցնող ժամանակը: Պիտի տոդորուինք քաղաքական լայն համբերութեամբ, մինչեւ որ բացուին մեծ գաղտնիքին խորհրդաւոր դուռները:

Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՊԵԼԺԻՈՑ նոր դահլիճը կազմեց Պ. Սփաք, միայն ընկերվարականներ եւ մասնագէտներ առնելով:

ՊՂՏՈՐ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ԼՈՆՏՈՆ ԵՒ ՈՒՈՇԻՆԿԹՐԸՆ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԵՆ ՄՈՍԿՈՒԱՆ

Անդլիական եւ ամերիկեան թերթերը կը դրեն թէ յարաբերութիւնները լարուած կը մնան մէկ կողմէ Անդլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն, միւս կողմէ Մ. Միութեան մէջեւ, Մանչուրիոյ, Պուլկարիոյ եւ Իրանի խնդիրներուն առթիւ: Առ այժմ ամէնէն աւելի մտահոգութիւն կը պատճառէ Մանչուրիան, «ուր առած տարած են ամէն ինչ, եւ երկիրը այլեւս չէ այն հարուստ շրջանը զոր Ճափոնցիները չինեցին 1931էն սկսեալ»: Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, հազարաւոր դործարաններ պարպուած են մասնաւորապէս Մուքտէնի շրջանին մէջ որ Մանչուրիոյ ճարտարագործական կեդրոնն է: Այդ քաղաքի 5000 դրեթէ բոլոր դործարանները, մեծ թէ փոքր, այնքան քակուած, անպէտ վիճակի մը վերածուած են որ, Չինացիները կը զարմանան թէ ե՛րբ կարելի պիտի ըլլայ վերաչինել:

Այս յայտնութեանց վրայ, Մոսկուայի անդլ. դործակատարին յանձնարարուեցաւ իր կառավարութեան տեսակէտները յայտնել Մանչուրիոյ ճարտարագործական կազմածներու ապագայ դործադուլեան մասին: Արտաքին նախարարն ալ այս տեսակէտները պարզեց երեսփ. ժողովին մէջ, ըսելով թէ որ եւ է մեքենայ եւն. պէտք չէ տեղափոխել, մինչեւ որ կարգադրութիւն մը ըլլայ Ծայր. Արեւելքի հատուցումներուն համար եւ թէ այդ բոլոր կազմածները պէտք է իբրեւ աւանդ պահուին այն երկրին կողմէ ուր կը դտնուին: Մ. Նահանգներն ալ այս տեսակէտն ունին:

Գալով պուլկարական հարցին, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը վճռապէս հերքեց Մոսկուայի այն մեղադրանքը թէ Ամերիկա խախտած է Երեքներու համաձայնութիւնը: Նախարարը իր «մեծ զարմանքը» յայտնելով, կ'ըսէ թէ «Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը երբեք չէ կատարած որ եւ է ձեռնարկ որ հակասէր բարեկամական դործակցութեան»: Ծանուցագիրը, որ Ուոշինկթընի խորհրդային դեսպանատան յանձնուեցաւ Մարտ 11ին, կէտ առ կէտ կը պատասխանէ ռուսական բոլոր առարկութեանց:

Եւ վերջապէս Իրանի խնդիրը,— բրիտանական կառավարութիւնը երկուշաբթի օր հրահանգեց Մոսկուայի դործակատարին՝ չուտափոյթ պատասխան խնդրել խորհրդային կառավարութենէն՝ իր վերջին ծանուցագրին, որով բացատրութիւն կը պահանջէր թէ ռուսական զօրքը ինչո՛ւ կը մնայ հիւս. Իրանի մէջ: Այս առթիւ կը յիշեցնէր թէ՝ 1942ի համաձայնութեամբ, Իրանի բոլոր օտար զինուորները պիտի քաշուէին պատերազմին դադարումէն վեց ամիս վերջը, այսինքն 1946 Մարտ 2ին:

× Հեռագրի մը համաձայն, Իրանի վարչապետ Մոսկուայէն վերադարձին պատմեր է թէ Մոլոթով թէհրան պիտի դայ քանի օրէն:

Մոսկուա կը ձայկէ Ջըրչիլը

Մոսկուա վերջապէս խզեց լռութիւնը, Ջըրչիլի ճառին առթիւ: «Փրաւտա», կուսակցական պաշտօնաթերթը, Մարտ 11ին հրատարակեց Մոսկուայի անթելի խօսնակին երկար մէկ տեսութիւնը, որ խստօրէն կը քննադատէ Անդլիոյ նախորդ վարչապետը, այդ ճառին առթիւ: Կ'ամփոփենք հիմնական կէտերը.—

Երբ մարդ կը կարդայ այդ ճառը, ակամայ կը յիշէ այն Ջըրչիլը որ կը դործէր առաջին համաշխարհային պատերազմին վերջը: Այդ շրջանին իսկ ան չէր ըմբռներ պատմութեան ընթացքը եւ ողորմելի փորձեր կ'ընէր կասեցնելու համար դէպքերու ընթացքը: Ան դրդիչն էր հակախորհրդային պայքարին եւ գլխաւոր կազմակերպիչը զինեալ միջամտութեան ընդդէմ Մ. Միութեան: Բրիտանացի ժողովուրդըշատ սուղ վճարեց յետադիմականներու այս արկածախնդրութիւնը, որ խորտակուեցաւ չառաչալից, հակառակ Ջըրչիլներու եւ Զէյմպըլէններու ճիդերուն: Այդ օրէն իվեր չատ ջուր հոսեցաւ կամուրջներուն տակ, բայց Ջըրչիլ հաւատարիմ մնաց ինքն իրեն: Դժբախտաբար ոչ բան մը մոռցած է, ոչ ալ բան մը սորված: Ան նորէն իր մանրուկ ձին նստած, կը փչէ Մ. Միութեան դէմ, իր դիւանաթուղթերէն դուրս հանելով բոլշեւիկեան վտանդին եւ ծաւալման խրտուիլակը: Երբ պատերազմը կը չարունակուէր, երբ մահացու վտանգ մը կը սպառնար Անդլիոյ եւ Եւրոպայի, Ջըրչիլ ոչ թէ մէկ անդամ, այլ չատ անդամներ չէչտեց Մ. Միութեան տիրական դերը: Այն ատեն բարեկամութիւն կը ձեւանար խորհրդային ժողովուրդին եւ հաւատարմութիւն կ'երդնուր անդլեսխորհրդային բարեկամութեան, ինչպէս և անդլեսխորհրդային – ամերիկեան միաբանութեան: Բայց վտանգը անցաւ, հիթլէրական մահացու վտանգը որ կախուած էր Անդլիոյ եւ Եւրոպայի դլխուն՝ անհետացաւ եւ Ջըրչիլ նորէն Ջըրչիլն է: Արդարեւ, ի՞նչ ըսել կ'ուղէ Ջըրչիլ, երբ թունաւոր եւ աւելորդ խօսքեր կ'արտասանէ Մ. Միութեան ծաւալապաշտ ձգտումներուն, «Եւրոպայի վրայ ձգուած երկաթեայ վարադոյրի» եւն. մասին: Ինչպէս անցեալին մէջ, ան կը ջանայ ահաբեկել ամբողջ աշխարհը, «խորհրդային ծաւալումը» ներկայացնելով վտանգ

ՅԱՋՈՂ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հայ Մարզական Միութեան խընջոյք երեկոյթը տեղի ունեցաւ 2 մարտ, չաբաթ երեկոյ ընկերը Յ. Կօշկակարեանի կառատան մէջ։ Հակառակ օդին անյարմարութեան, խուռներամ բազմութիւն մը եկած էր քաջալերելու մեր մարդիկներու առաջին ձեռնարկը։

Վարչութեան կողմէ ընկերը Գ. Սինապեան բացատրեց ցարդ տարուած աշխատանքը, որուն շնորհիւ բազմաթիւ յաջողութիւններ ունեցած են ու ապահովաբար մօտերս կը ստանան Տրօմ Արտէշի ախոյեանական տիտղոսը, անցնելով Promotionի շարքին։ Այս առթիւ յայտարարեց թէ Մարզականը կը դործէ բոլորովին չէզոք դեռնի վրայ, առանց ո եւ է հովանաւորութեան կամ թեւարկութեան։ Ան կը ձգտի միայն վրկել մեր նոր սերունդը բարոյական անկումէ։ Այս առթիւ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս խոնարհիլ Մխիթեան Ժրաջան հիմնադիրներէն ողբացեալ Պ. Հ. Պարսամեանի յիշատակին առջեւ։ Ցետոյ, շնորհակալութիւն յայտնեց յարանուանական եւ զոյգ Ազգ. Մխիթեանց ներկայացուցիչներուն որոնք ներկայ էին։ Մասնաւոր շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ ընկեր Յ. Կօշկակարեանի որ սիրայօժար եւ ձրի տրամադրած էր իր ընդարձակ կառատունը։ Ապա, խնդրեց որ տեղական կազմակերպութիւններ եւ կամ անհատներ թելադրանքներ ընեն, եթէ ունին։

Ֆ. Ա. Ը. Մխիթեան կողմէ խօսեցան Պ. Պ. Մ. Տէր Սարգիսեան եւ Եր. Գաբրիէլեան։ Ներկաներու վրայ սեղանապետ ընտրուեցաւ Պ. Մ. Ժամադրճեան որ յաջողապէս վարեց իր պաշտօնը։ Մեր համակրելի ջութակահարը Պ. Ա. դասին խանդավառեց հանդիսականները, նուագելով ռուսմանական, հունգարական եւ մանաւանդ հայկական դեղեցիկ կտորներ։ Յաջորդաբար եր – դեցին Տիկին Ե. Սէմէրճեան, Օր. Պարսամեան, Օր. Չէլէպեան եւ Պ. Զ. Գասեան։ Արտասանեցին Պ. Պ. Կ. Փափազեան եւ Ա. Մխիթեան։

Ապա ճաշուրդի դրուեցան երկու հաւ, չամիչնիա եւ սիկարէթ։ Պ. Օ. Քիրէճճեան իրրեւ ճաշուրդի կնքահայր վարեց ճաշուրդը, որմէ գոյացաւ մօտաւորապէս 55.000 ֆրանք։ Շահեցաւ Պ. Յ. Կէվիկեան։ Ապա առթիւ դնահատելի էր Պ. Թ. Լուսինեանի մէկ բարի ժեստը։ Հարիւր հազարէ աւելի հասութաբեր այս երեկոյթին իրենց եռանդուն մասնակցութիւնը բերին բոլոր հանդիսականները անխտիր, մանաւանդ Ֆ. Ա. Ը. Մ., Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ, Կապոյտ Խաչ, Կարմիր Խաչ, երդեհախումբ, Պ. Պ. Վ. Պապիկեան, Օ. Քիրէճճեան, Ռ. Տալաքիւփէեան, Ա. Պարսամեան, Յ. Այվազեան, Յ. Կէվիկեան, Զ. Պալթայեան եւ Մարզականի գործունեայ նախագահը Մ. Սէմէրճեան։

Առաջին նշանակալից ու աննախընթաց երեւոյթն է այս, որովհետեւ Մարզական միութեան շուրջ բոլորուած ենք ամէնքս, առանց դաղափարի խտրութեան։ Արդարեւ կ'արժէ զօրավիդ կանդնիլ անոր, որովհետեւ ան մեր դաղութի հայկական ոգին ու արժանապատուութիւնը բարձրացնող միակ յառաջապահն է։ Սրտանց կը մաղթենք որ շարունակէ իր յառաջդիմութիւնները, նոյն խանդավառ եւ յարատեւ գործունէութեամբ։— Թղթակից

ԲՈՒՅՐԱՏԵՍՐ

Հ. Յ. Դ. ԶԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս ուրբաթ, իրիկուան ժամը 8.30ին, Սրխմեան սրահը։

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ԲՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Ազգ. ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինդշաբթի ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը։ 149bis, Ave. Argenteuil։ Խիստ կարեւոր օրակարդ։

ՊԱՆԵԼՕ ԲԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարդ։

Հ. Յ. Դ. ԼԻՄՆԻ Վարանդեան կոմիտէն «Վարդանանք»ը պիտի ներկայացնէ Մարտ 30ին, ղեկավարութեամբ Ժիւստէքս Զուլճեանի։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան նախկին վարչութիւնը որոշած է ընդհ. ժողովէն առաջ տօնել հերոսամարտի 31րդ տարեդարձը։ Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամները, դասախօսական ժողովի կը հրաւիրուին, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Պ. Տիգրան Մանուկեանի սրճարանը։ 129 rue Lafayette։

ՄԱՐՍԷՅԼ ՓՐԱՆՍՈՑԻ Մայր եկեղեցիի կրօն. Ընկերակցութիւնը երաժշտապետի պաշտօնին կոչած ըլլալով ծանօթ երաժշտագէտ Պ. Վ. Սարդիսեանը, ձեռնարկած է թէ հոգեւոր եւ թէ աշխարհիկ երկսեռ երգչախումբերու կազմութեան։ Մասնակցելու համար արձանագրուիլ փափաքողները կը հրաւիրուին դիմել Ազգ. Առաջնորդարան, 57 rue Tapis Vert, Մարտ 15էն, իրիկուան ժամը 18 —19.30։

ԱՒԱԳԻ ՀԱՒԱՏՅԱՆ.— AVAK HAGOPIAN (le Thaumaturge), Chimran - Téhéran (Iran)։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Վալանսէն Տիկին Ա. Մաքսուտեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Գ. Սահակեանի, Գահիրէ։

× Վիէնէն Պ. Ալէքսան Տէր Յակոբեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Գէորգ Այտընեանի, Péage de Roussillon։

Հասարակական Հօսմի

Նախկին Սանուց Միութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը, չաբաթ գիշեր 16 Մարտ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Salle Saulnier 7 rue Saulnier, métro Cadet, Montmartre եւ N. D. de Lorette։

René Pesentի սպանիական ծանօթ նուագախումբը։ Ճոխ պիւֆէ եւ խմիչք սեպհականեալ եւ Comptoirին առջեւ։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐՈՒՆ

1.— Յառաջի վերհրատարակման Ա. տարին կը լրանայ Ապրիլ 8ին։ Անկախ հաշիւ ունեցողներէն կը խնդրուի վճարել մինչեւ Մարտի վերջ, ապահովելու համար։

2.— Աւելորդ անգամ մըն ալ կը խնդրենք բոլորէն որ իրենց առաքումները կատարած ատեն Mandatին կտրօնին վրայ գրեն դրկուած գումարին մանրամասնութիւնը, անկախ նախապէս կամ յետոյ դրուած նամակներէն։ Նաեւ ուշադրութիւն հասցէներուն։

Միսիսի Կոմիտաս երգչախումբի տարեկան մեծ համերգը

Ղեկավարութեամբ Գ. Ալէմշահի

Salle Gaveau մէջ 45 rue de la Boétie (Miromesnil)

Կիրակի, 17 Մարտ ժամը 5ին

Մասնակցութեամբ Օր. Ա. Առաքելեանի, Օր. Ա. Ատոմեանի, Օր. Մ. Աճէմեանի, Պ.Պ. Յ. Յակոբեանի, Տ. Մինասեանի։ Յայտագրին կարեւոր մէկ մասը յատկացուած է անծանօթ եւ նոր հայ երգերու։

Տոմսերը ապահովել՝ Studio Caumartin, 19a rue Caumartin, Paris (8)։ Գրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 rue Mr. le Prince եւ երգչախումբի անդամներէն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ

Տնօրէնութիւն Գ.ԷՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ

6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47

Առաջնակարգ օղի եւ ամէն տեսակ քմպելի, ընտիր ազանդեր, պուլական կերակուրներ եւ անուշեղէն։ Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ։ Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ ՔՄՄԱՆՉԻԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, ուսի ՍԼՅՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹԱՒԻ կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր։ Գոց է Շաբաթ երեկոյեան։

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՋՈՂ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հայ Մարզական Միութեան խընջոյք երեկոյթը տեղի ունեցաւ 2 մարտ, չաբաթ երեկոյ ընկերը Յ. Կօշկակարեանի կառատան մէջ։ Հակառակ օդին անյարմարութեան, խուռներամ բազմութիւն մը եկած էր քաջալերելու մեր մարդիկներու առաջին ձեռնարկը։

Վարչութեան կողմէ ընկերը Գ. Սինապեան բացատրեց ցարդ տարուած աշխատանքը, որուն շնորհիւ բազմաթիւ յաջողութիւններ ունեցած են ու ապահովաբար մօտերս կը ստանան Տրօմ Արտէշի ախոյեանական տիտղոսը, անցնելով Promotionի շարքին։ Այս առթիւ յայտարարեց թէ Մարզականը կը դործէ բոլորովին չէզոք դեռնի վրայ, առանց ո եւ է հովանաւորութեան կամ թեւարկութեան։ Ան կը ձգտի միայն վրկել մեր նոր սերունդը բարոյական անկումէ։ Այս առթիւ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս խոնարհիլ Մխիթեան Ժրաջան հիմնադիրներէն ողբացեալ Պ. Հ. Պարսամեանի յիշատակին առջեւ։ Ցետոյ, շնորհակալութիւն յայտնեց յարանուանական եւ զոյգ Ազգ. Մխիթեանց ներկայացուցիչներուն որոնք ներկայ էին։ Մասնաւոր շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ ընկեր Յ. Կօշկակարեանի որ սիրայօժար եւ ձրի տրամադրած էր իր ընդարձակ կառատունը։ Ապա, խնդրեց որ տեղական կազմակերպութիւններ եւ կամ անհատներ թելադրանքներ ընեն, եթէ ունին։

Ֆ. Ա. Ը. Մխիթեան կողմէ խօսեցան Պ. Պ. Մ. Տէր Սարգիսեան եւ Եր. Գաբրիէլեան։ Ներկաներու վրայ սեղանապետ ընտրուեցաւ Պ. Մ. Ժամադրճեան որ յաջողապէս վարեց իր պաշտօնը։ Մեր համակրելի ջութակահարը Պ. Ա. դասին խանդավառեց հանդիսականները, նուագելով ռուսմանական, հունգարական եւ մանաւանդ հայկական դեղեցիկ կտորներ։ Յաջորդաբար երդեցին Տիկին Ե. Սէմէրճեան, Օր. Պարսամեան, Օր. Չէլէպեան եւ Պ. Զ. Գասեան։ Արտասանեցին Պ. Պ. Կ. Փափազեան եւ Ա. Մխիթեան։

Ապա ճաշուրդի դրուեցան երկու հաւ, չամիչնիա եւ սիկարէթ։ Պ. Օ. Քիրէճճեան իրրեւ ճաշուրդի կնքահայր վարեց ճաշուրդը, որմէ գոյացաւ մօտաւորապէս 55.000 ֆրանք։ Շահեցաւ Պ. Յ. Կէվիկեան։ Ապա առթիւ դնահատելի էր Պ. Թ. Լուսինեանի մէկ բարի ժեստը։ Հարիւր հազարէ աւելի հասութաբեր այս երեկոյթին իրենց եռանդուն մասնակցութիւնը բերին բոլոր հանդիսականները անխտիր, մանաւանդ Ֆ. Ա. Ը. Մ., Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ, Կապոյտ Խաչ, Կարմիր Խաչ, երդեհախումբ, Պ. Պ. Վ. Պապիկեան, Օ. Քիրէճճեան, Ռ. Տալաքիւփէեան, Ա. Պարսամեան, Յ. Այվազեան, Յ. Կէվիկեան, Զ. Պալթայեան եւ Մարզականի գործունեայ նախագահը Մ. Սէմէրճեան։

Առաջին նշանակալից ու աննախընթաց երեւոյթն է այս, որովհետեւ Մարզական միութեան շուրջ բոլորուած ենք ամէնքս, առանց դաղափարի խտրութեան։ Արդարեւ կ'արժէ զօրավիդ կանդնիլ անոր, որովհետեւ ան մեր դաղութի հայկական ոգին ու արժանապատուութիւնը բարձրացնող միակ յառաջապահն է։ Սրտանց կը մաղթենք որ շարունակէ իր յառաջդիմութիւնները, նոյն խանդավառ եւ յարատեւ գործունէութեամբ։— Թղթակից

ԸՆԿԵՐ ԽԱՏԻՍԵԱՆԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԸ

Ողբացեալ ընկերը Ա. Խատիսեանի հոգեհանգիստը դիտուը տեղի ունեցաւ կիրակի օր Փարիզի Հայոց եկեղեցին։ Ներկայ էր մեծ բազմութիւն մը, հայ եւ օտար։ Հոն էին Տէր եւ Տիկին Մարսէլ Փան, Ազգ. Դաշնակցութեան Գաղթ. բարձր. քոմիսարի ներկայացուցիչը, Վրաստանի նախկին վարչապետ Ս. Ջիքինկէլի, արտաքին գործ. նախարար Գէդէչկօրի, Սոց. Դեմ. կուսակցութեան նախագահ Կվարճավաձէ, Օֆիսի տնօրէն Ասաթիանի, Ազգ. պէյճանի ներկայացուցիչ Հաճի Պէյլի եւ Կովկասեան ժողովուրդներու ներկայացուցիչները, Գաղթ. կեդր. Օֆիսի տնօրէն Պ. Մ. Բունիաթեան, այլ պաշտօնական անձնաւորութիւններ եւ մեծ թիւով ընկերներ։ Արսէն քհնյ. Սիմէոնեանց Խատիսեանի յիշատակը պանծացուց սրտառուչ քարոզով մը եւ ըսաւ թէ հայ պետական մեծ մարդուն անունը պիտի չմոռցուի Հայ Պատմութեան մէջ։ Օր. Ասպղիկ Առաքելեան երգեց Կոմիտասս վրդ.ի «Տէր ողորմեա»ն, յուզելով բոլոր ներկաները։

ՀԱՑ ՄԸ ՏԱՐՈՒ

20 ՏԱՐԻ ՏԱԺԱՆԱԿԻՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ դասապարտուեցաւ ժաք Շվալիէ, Փէթէնի կրթական նախարարը, Գերագոյն Առեանին կողմէ որ նիստ հրաւիրուած էր առջի օր, ծերակոյտի չէնքին մէջ։ Ամբաստանեալը, որ Կրընոպլի համալսարանին վերատեսուչն էր, կ'ամբաստանուէր ոչ այնքան իրրեւ նախարար որքան 1944ին դրուած չարք մը նամակներու համար որոնցմով պատիժներ կը պահանջէր զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն եւ համայնավարներուն դէմ, հայրենասէրներ կը մատնէր, կը մեղադրէր կարտինալները որ անհնազանդութեան խրատներ կուտան։ Տասը վկաներ ներկայացած էին թեր խօսելու համար. բայց անօգուտ։ Դեռ պիտի դատուին հինդ նախարարներ։

ԱՔԻՆՔԻՆ կը հետադրեն թէ վեց նախարարներ եւս հրաժարեցան, որով հրաժարեալ նախարարներուն թիւը կը բարձրանայ 9ի։ Այս հրաժարումները հետեւանք են երեսփ. ընտրութեանց առթիւ տրուած որոշման, որուն համաձայն անվոխոխ կը մնայ Թուլականը, 31 Մարտ, Անգլիոյ պնդումով։

500.000 ԹՈՆ ՅՈՐԵՆ պիտի դրուի Ֆրանսայի տրամադրութեան տակ, Խ. Միութեան կողմէ, Օտէսայի, Նովորոսիսկի եւ Նիքոլայեւի նաւահանդիսաններուն մէջ (4 միլիոն կենդիներ ցորեն, մէկ միլիոն կենդ. գարի)։ Ուրեմն Ֆրանսայի կը մնայ չոգենաւ ճարել եւ Սեւ Ծով ղրկել, փոխադրելու համր այս արմտիքը։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
ԿԻՆՃԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ նպարեղէնի խանութը
45, Rue de Bonnel, Lyon
Ուր հին ու նոր յաճախորդները պիտի գտնեն ամէն տեսակ նպարեղէն մատչելի դիներով։

ՓԱՐԻԶԻ Հայոց կրօն. Ընկերակցութեան փետրուար 24ի ընդհ. ժողովի կողմէ ընտրուած քուէախոյզները քննելով վարչական ժողովի մասնակի վերանորոգման համար տրուած քուէները, հաստատեցին թէ կային 412 օրինական քուէներ եւ բացարձակ մեծամասնութեամբ ընտրուած են.— Պ. Պ. Վահէ Թօսունեան, Սեդրակ Քարեան, Գրիգոր Պահրի, Գրիգոր Փաթթուքեան եւ Գառնիկ Մոմճեան։ Միւս երեք անդամները համեմատականի մնացած ըլլալով, ընտրութիւնը պիտի կատարուի յառաջիկային։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԴԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Jeudi 14 Mars 1946 Հինգշաբթի 14 Մարտ

ԹՂ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4559-Նոր շրջան թիւ 288 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍՍԱԿԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻԱՄԻՆ ԷԻՆ...

Ահա նորէն արձագանգ մը մեր ժամանակակից պատմութենէն: Շատ կարճ, բայց ո՛րքան խօսուն:

« Նիւ Եորք Հէրըլտ» չարունակելով իր ամենօրեայ արտատպումները 25 կամ 50 տարի առաջ հրատարակած կարեւոր լուրերուն, առջի օր կը հրամցնէր հետեւեալ տեղեկութիւնը.—

1896 ՄԱՐՏ 12.— Ռուսիա որոշ փոխարինութիւններ ստանալով Եգիպտոսի եւ Պալքաններու մասին, պիտի օգնէ Թուրքիոյ, խաղաղութիւնը պահպանելու համար Հայաստանի մէջ:

Ճիսուն տարի վերջը, ամէնքս ալ քիչ – շատ բան գիտենք այդ «օգնութեան» մասին: Բայց այն առե՞ն, երբ մարդիկ հողէն քարէն օգնութիւն կը սպասէին, փրկուելու համար անլուր տառապանքներէն, յարձակուն հալածանքներէն ու ջարդերէն: Օգնութիւն «խաչապաշտ Քեռիէն», ամենազօր «Ինկիլիզ»էն եւ միւսներէն:

Եւ «օգնութիւնը» չուշացաւ: Դիմումներ Ք. Դրան: Բարենորոգման ծրագիր (1895 Մայիս): Երկու ճակատ եւ ներքին դաւեր՝ վեց Մեծերու մէջտեղ: Եւ ապա նորէն ջարդ: Սանձարձակ սպանդ՝ Պոլսէն մինչեւ Փոքր Ասիա եւ «արեւելեան նահանգները»:

Աբիւնկղակ Սուլթանը երբեք ինքզինքը այնքան զօրաւոր զգացած չէր որքան 1895ին եւ մանաւանդ 1896ին, Պանք Օթոմանի դէպքէն վերջը (Օգոստոս), ուր Կայսէնի դերը կը կատարէր ցարական դեսպանատան ներկայացուցիչը, Մաքսիմով:

Այնուհետեւ տեսանք ուրիշ սարսուիներ: Ու վերջապէս 1915—1922ը: Միշտ միեւնոյն երեւոյթներով: Մէկը թեր, միւսը դէմ Օսմ. կայսրութեան եւ քէմալապետութեան: Եւ կամ մէկը միւսէն ապիկար՝ երբ զաղանը արեան մէջ կը խեղդի մարդոյ ժողովուրդ մը:

Ե՞րբ միասին չեղան, հաւաքաբար կամ կալզով, ամէնէն ճակատագրական պահերուն: Մինչեւ անդամ իշխանութիւններ, վարդապետութիւններ, սերունդներ փոխուելէ վերջ:

Սահմանային սրբազրութեան, բուն բառով՝ նախկին սահմանագլուխի վերահաստատման խընդիր մը, կարս – Արարատեան ի՛նչ պատմական ճշդմարտութիւններ խոստովանիլ կուտայ Թուրք մամուլին .

— «Ռուսիա ոչ միայն տկար չէր այդ շրջանին, այլեւ զէնիով եւ հնչուն դրամով կ'օգնէր Թուրքիոյ: («Վագըթ», 5 Փետր. **1946**):

Շատ բան փոխուած է անկէ ի վեր (1920—21): Եւ մինչ Մոսկուայի անթելն ու մամուլը չանթեր կը տեղան Անգարայի գլխուն, այս անգամ ալ Մեծն Բրիտանիան է որ ծուռ կը նայի իր դինակցին նոր քաղաքականութեան: «Ի՞նչպէս կարելի է : Ձեր Սպարապետը չէ՞ր որ գծեց այդ սահմանագլուխը...»:

Առ նուազն հինգ – վեց վիճելի խնդիրներ նորէն դէմդիմաց հանած են օրուան յաղթականները: Իւրաքանչիւրը իր եռեւէն կը քաշէ այս կամ այն իշխանութիւնը, խմբակցութիւնը, ժողովուրդը , չազանակներ հանելու համար կրակէն:

Ու մեր չար բախտէն, գլխաւոր կռուախնճորը նորէն Արեւելքն է, Պալքաններէն մինչեւ Միջերկրական եւ աւելի անդին: Մինչեւ Պարսկական Ծոց:

Թերեւս բոլորովին անհիմն չեն այն լուրերը թէ՝ Լոնտոն կը փորձէ արաբական ճակատ մը կազմել Միջին Արեւելքի մէջ, դլխաւորութեամբ Թուրքիոյ, որ իսկապէս նոր եւ զօրաւոր յենարաններ կը փնտռէ:

Այս այն աշխարհամասն է ուր ամէնէն աւելի կ'ընդհարին անգլիական եւ ռուսական չահերը : Մանաւանդ ներկայ պատերազմէն վերջը:

Բոլորն ալ «ապահովութեան» զօրիներ կը փնտռեն, իրենց սահմաններուն վրայ: Եւ, զանոնք ապահովելու համար, պատրաստ են նոր անակընկալներ սարքելու: Մինչեւ անդամ նորէնոտքի հանելու ամբողջ իսլամական աշխարհը: Նախանձո՞ն կը պակսի :

Այժմ հայ ժողովուրդ չկայ Թրքական Հայաստանի մէջ, որպէսզի օգնեն , « խաղաղութիւնը պահպանելու համար»: Բայց, գոնէ մէկ անդամ միասին ըլլային, արդարութիւնը վերահաստատելու համար:

Իրենց միլիոնաւոր զոհերուն արիւնն անդամ այդ կը պահանջէ: Իրրեւ տարրական հատուցում:

Շ.

ՊՈՒՏ 'Մ ԵՐԳ

Քանի հայրենի հողը հեռու է տակաւին մեր ոտքերէն, պէտք է փոխարինել զայն ուրիշով մը, չոգիի վրայ պահելու համար մեր տոհմային հողին :

Եւ ես, ամէնէն ամուրը եւ կախարդականը կը դտնեմ երգը: Հայ երգը: Անով մխիթարենք մեր օտարերկրեայ կեանքը:

Հարուստ ենք այդ տեսակէտով: Լուսերու մէջ հանդչի Մեծն Կոմիտաս :

Տարին քանի հեղ, հայ երգը կուդայ, մեզ կանչելու, փարիզեան սրահներու մէջ՝ երդալոդանքի: Անոնք, տեսակ մը կրօնա–աշխարհիկ հանդրուաններ են: Պէտք է կրկնել զանոնք, ինչպէս մեր եկեղեցական տօները՝ խնկաբոյր չարականներով չքեղացած :

Այս կիրակի, հայ ժողովուրդը կոչնադիր ստացած է, «Սիփան – ԿՈՄԻՏԱՍ» երգչախումբին՝ հաղորդուելու համար հայրենի երդերով:

Հոն պիտի ըլլան մեր ժիր մշակները՝ իրենց խոփ ու արօրով, իրենց հոտովելներով եւ լուսնեղջիւր դոմչուկներով՝ ակօսելով հայրենի հողը, օծելով - արդասաւորելով զայն, հայ ճակտէն կաթող մխիտն - քրտինքով: Հայ աշխատանքի երգը, սիրաբորբ ու հեզաճկուն աղջիկներու ձեռքերուն ու ծաղկեղբուած զդեստներով հարսնուկներու պարերդները պիտի ողեւորեն մեզ, պիտի կլայկեն – փայլեցնեն, ու պիտի հրդեհեն մեր հոգի – ները՝ Հայաստանեայց հաղնեղդութիւններով:

Շարականաձոճ հարսներգներն ու Սէդ Սիփանայ կորիճներու արիական դոփիւնները, պիտի սթափեցնեն մեզ, ընդոստ արթնցնելով մեր մէջ՝ ընդարմացած հայ ոդին:

Մենք, այդ երդերուն մէջէն, հոտը պիտի չբնչենք մեր հայրենի հողին, երփներանգ ծաղիկներուն ու մասիսէն փչող հովին ու զեփիւռին: Պիտի լուանք մեր ներքին մարդը: Թարմացած, հոգեդիմուած դարձը պիտի գանք հոնկէ :

Բերենք մեր զաւակունքը, մեր մատղաշ տունկերը հոն, մխրճելով մկրտելու զանոնք՝ հայրենի սրբազան երդերու աւազանին մէջ...

Կանչէ՛, կռո՛ւնկ, կանչէ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԵՐԿՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ ԿԸ ԽՕՍԷԻՆ...

— *Օ՛, բարեւ, այ տղայ, շատոնց է չեմ տեսած քեզ· ի՞նչպէս ես, ի՞նչ կայ չկայ:*

— *Բարե՛ւ, բարե՛ւ· չնորհակալ եմ, շնորհի՛ր:* Ներգաղթի հարցարանները սկսան բաժնել :

— *Այո, աչքերնիս լոյս, բայց քեզի բան մը պիտի հարցնեմ: Գրուի՞մ, թէ չգրուիմ, ի՞նչ կ'ըսես: — Ամէն Հայ պէտք է գրուի:*

— *Ապա՛, եթէ գրուիմ ու չկրնամ երթալ՝ ի՞նչ կ'ըլլայ վիճակս ...*

— *Շիտակը ես ալ չեմ դիտեր, զաւակներ ունիմ հպատակ, կը խորհիմ թէ անոնք ի՞նչպէս պիտի տանիմ :*

—*Ես ալ կը խորհիմ թէ, քանի տարուան մէջ հարիւր բոյն մը կրցայ չինել, այլեւս տարիքս առած եմ, չեմ կրնար նոր տուն մը չինելու մասին մտածել: Հայաստան կ'երթամ, պայմանաւ որ այս տունիս պէս տուն մը տան այնտեղ ինծի:*

— *Անցեալ կիրակի ժողովի դացած էի, շատ բաներ խօսեցան, սակայն դլուխս չմտաւ: Ներկաներէն մէկը հարցուց թէ, եթէ հոս ունեցած տունս չկրնամ մինչեւ դացած օրս ծախել, ի՞նչ պիտի ընեմ, ի՞նչ կ'ըլլայ վիճակս: Նախագահին քով նըստող կարճլիկ մարդը, այս հարցումին պատասխանելով ըսաւ թէ, եթէ չես կրնար ծախել, կամ Ազգ· Ճակատին կը ձգես եւ կամ հիւպատոսին ձգելով ստացագիր մը կ'առնես, եւ երբ Հայաստան երթաս, այդ ստացագիրը կը ցուցնես, հոն քեզի հող կուտան, վրան տուն մը կը չինես, բայց, ա – սոր բնաւ խելքիս չի պառկիր: Ուրիշ պարոն մը ըսաւ թէ մենք արձանագրուելով ցոյց պիտի տանք թէ՝ մեր Դատին տէրն ենք ու պատրաստ զայն հետապնդելու, քանի կ'ապրինք: Մտքէս ըսի.— Ապ – րիս, ատոր խելքս կը պառկի:*

— *Անցեալ օր, իմ բարեկամիս մէկն ալ ըսաւ թէ՝ աշխատասէր, չինարար ժողովուրդ ենք, բայց եթէ մեր գործը Հայու պէս սկսելով, Անգլիացիի պէս վերջացնենք, միշտ կը յաջողինք:*

— *Ո՛չ, ո՛չ, կը սխալիս, այս անդամ մեր կրօնակը Քեռին կայ, մի վախնար, պիտի տեսնես վաղը, շատ ուշ չէ, այդ մէկմէկճիկներուն դասը պիտի տայ, Հայաստանը պիտի ընդարձակուի եւ աշխարհի չորս կողմը ցրուած հայութիւնը հոն հաւաքուելով պիտի ծաղկեցնէ ու չէնցնէ իր պատմական դրախտը :*

Ռանկեդիր

ՄԵՒ ՇՈՒԿԱՆ ՊԻՏԻ ԽՈՐՏԱԿՈՒԻ

Նախարարական խորհուրդը առջի օր վաւերացուց պարենաւորման նախարարին մէկ օրինագիծը, որ խիստ պատիժներ կը սրամադրէ սեւ չուկացիներու դէմ: Օրինագիծը կը մերժէ որ եւ է մեղմացուցիչ պարագայ եւ յանցապարտներու առժամեայ արձակումը: Ցետոյ, կը սրամադրէ ոչ միայն արգիլել դատապարտեալներուն առեւտուրի կամ ճարտարագործութեան կիրարկումը, այլեւ անոնց արտաքսումը իրենց բնակած վայրերէն: Այդ արտաքսումին ենթակայ են նաեւ յանցապարտին կինը եւ զաւակները: Ուրիշ խօսքով, ամբողջ ընտանիքը հաւաքաբար պատասխանատու պիտի համարուի: Եթէ յանցանքը կրկնուի, առեւտուրի կամ ճարտարագործութեան կիրարկումը վերջնապէս պիտի արգիլուի եւ բնակարանէ արտաքսումը պիտի դառնայ պարտաւորիչ:

Թերթերը կը դրեն թէ այս նախագիծը քիչ մը ծայրայեղ դտած են քանի մը նախարարներ եւ մասնաւորապէս դատականը: Ցանձնարարուած է դատական, պարենաւորման եւ հողագործութեան նախարարներուն վերջնական ձեւի մը վերածել զայն:

Ո՞ՆՉ Կ'ՈՒԶԵ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Ըըրչիլի ծանօթ ճառին առթիւ, Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթէն վերջ կառավարական օրկանը՝ «Իզվեստիա» եւս յօդուած մը հրատարակեց, պարդելով Խ. Միութեան տեսակէտները: Ըօդուածադիրն է 70 տարեկան ակադեմական մը, Տարլէ, որ մեծ հեղինակութիւն կը վայելէ երկրին մէջ: Անդամ Գիտութեանց Ակադեմիային եւ պատուակալ անդամ Սորպոնի, Տարլէ վարձատրուած է Լէնինեան չքանչանով, իր պատմական մեծարժէք ուսումնասիրութեանց համար:

Ուսուցչապետը վերլուծելով Ըըրչիլի ճառը , դիտել կուտայ թէ անոր նպատակն է կասկածներ յարուցանել Խ. Միութեան դէմ, թշնամական խմբակցութիւններ կազմել եւ «մեղի հանդէպ թըշնամութիւն զրդռել մեր հարաւային սահմաններուն վրայ»: Ցետոյ կը յայտարարէ թէ Խ. Միութիւնը «համաշխարհային տիրապետութեան չի ձգտիր , բայց վճռած է վերջնապէս ապահովել իր բոլոր սահմանները եւ տեղի պիտի չտայ որ եւ է սպառնալիքի առջեւ: Խ. Միութիւնը փրկելով ինքզինքը եւ ցամաքային եւրոպան ու Անգլիան, դետերով արիւն թափեց եւ այնքան սրտակեղեք տառապանքներ կրեց որ չեն կրնար երազել արեւմտեան եւրոպայի ամէնէն աւելի տառապած մասերը: Մենք թոյլ պիտի չտանք որ կրկնուին 1941ը, թոյլ պիտի չտանք նոյն իսկ յարձակման ամէնէն համեստ պատրաստութիւնը մեր սահմաններուն վրայ »:

Խորհրդային ակադեմականը կ'ըսէ թէ Ըըրչիլի ճառը կեցած է Անգլիոյ աշխատաւորական կառավարութիւնը, հակառակ վարչապետին հերքումներուն: «Ըըրչիլ եւ արտաքին նախարար Պէվին միեւնոյն փուդէն ելած են: Ըըրչիլ տիրական դէմք մըն է ժամանակակից պատմութեան մէջ եւ մանաւանդ մէկը որ դործէ քաշուած չէ: Միայն թէ ան այժմ կը դործէ աշխատաւորական կառավարութեան կեղծանունին տակ»:

Ցօդուածը չատ երկար է եւ կը խօսի նաեւ անգլեամերիկեան, անգլեռուս յարաբերութեանց եւ ուրիշ միջազդային խնդիրներու վրայ:

Ազդարարութիւն մը Մոսկուայի

Մ. Նահանդներու ծերակոյտին արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին նախագահը յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը Մ. Նահանդներու ընդդիմութեան պիտի հանդիպի, եթէ չհրաժարի միակողմանի գործողութիւններէ, բռնի ուժով եւ քաղաքական կամ տնտեսական ճնշումով : «Խ. Միութիւնը կրնայ խաղաղութիւն վայելել ուժ տալով եւ գործակցելով Միացեալ Ազդերուն: Ցորչափ Ռուսիա, Անգլիա եւ Մ. Նահանդները հաւատարիմ կը մնան Մ. Ա. Կ. դաշինքին պարտաւորութեանց, խաղաղութիւնը ապահովուած է: Ռուսիա իրաւունք ունի իր սեփական կարդուսարքը հաստատելու առանց ո եւ է օտար ազդի միջամտութեան: Մ. Նահանդները եւ Միացեալ Ազդերու միւս բոլոր անդամները նոյն անձեռնմխելի իրաւունքներն ունին: Մ. Նահանդները պիտի դիմադրեն դինեալ նախայարձակման: Անոնք պիտի ընդդիմանան տնտեսական կամ քաղաքական ճնշումի եւ ռազմախաղերու: Պէտք է դուշանալ կասկածի եւ անվստահութեան այն ամպերէն որ բարձրացան Ռուսիոյ եւ արեւմտեան ժողովրդավարութեանց միջեւ, պղտորելով մեր յարաբերութիւնները »:

Եզրակացնելով, ծերակուտականը առաջարկեց որ Երեք կամ Հինդ Մեծերու արտաքին նախարարները պարբերաբար հաւաքուին, սրտաբաց քննելու համար բոլոր վիճելի խնդիրները:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶՕՐՔ ԴԷՊԻ ԹԻՀՐԱՆ

Ուշինկթընէն կը հեռադրեն թէ ռուսական կարեւոր զօրամասեր կը յառաջանան դէպի Թիհրան, անցնելով Թաւրիզէն: Ամերիկա բացատրութիւն պահանջած է:

ՄԵՐ ՀԱՑՐԵՆԻՔԸ

Տարօ՛նը :

Գիսախոհ, աղմկարար ու խռովալից Տարօնը :

Ես կը ճանչնամ զայն, իմաստութեան եւ կրօնական «խորհուրդ խորին»ը Հայոց Աչխարհին :

Անոր մուտքը՝ երեւակայութեանս բեմին վրայ, յանկարծական եղաւ, ու քիչ մըն ալ զարհուրեցնող : Վասնզի՝ տեսայ անոր առնականութեան վայրենութիւնը : Բռտութիւնը անոր կամքին ու ցանկութեանը : Խստութիւնը անոր նկարագրին ու հարուածին : Ծանրութիւնը անոր մկունդին : Ալանքը անոր անհամաչափ վազքին, եւ անառակութիւնը՝ անոր ռազմախաղին ... :

Ահեղ ու անկապակից ժխորով մը մտաւ բեմը, երբ ես անպատրաստ էի զայն ընդունելու : Բեմս երերաց, սասանեցաւ, պատէ պատ զարնուեցաւ ու ճարճատեց : Երկրաշա՞րժ կար մէջէ : Ինծի թուեցաւ թէ՝ հազար բերդ ու պալատ, յանկարծական փլուզումով վար իյնան, ահեղազոհ ու աղմկալից՝ գլորուեցան անդունդ մը ... :

Վարը՝ փոշի ու ժխոր : Ներսս՝ երկիւղ ու զարհուրանք :

Բեմս կ'երերար : Բայց՝ փա՛ռք քեզ, հերոսական ու անմահ Տարօն : Դուն չփայած զաւակը պատմութիւն Հայոցին : Սիրով ու գուրգուրանքով կ'ընդունիմ քեզ : Ինչ ալ ըլլաս՝ մերն ես, ու միմիայն մերը : Գիրկս եկուր, ո՛վ քաղցրանուշ հը – պարտութիւնը Մամիկոնեան Տոհմին ... :

×

Լայնածաւալ դաշտ մը : Մանուկի մը ժպիտին աղուորով : Փափուկ՝ ինչպէս գառնուկին բրդոտ մորթը : Գունագեղ՝ Մուշի արախչիին պէս : Մուշի զարնանաբոյրը՝ Դուրանը ... :

Կը տեսնեմ հեթանոսական ճոխափայլ բաղինները ու զերեզմանները՝ որոնք չափական պար կը դառնան : Հեթանոս դիւղերն ու աւանները՝ կռոններու նման կը ցցուին կրօնքին աղջամուղջին մէջ, սփռելով լոյս ու հաւատք ... :

Արածանին կը ճեղքէ Դուրանը, կը քերէ լեռնագօտիները, կը սիրուրտի մարդագետիններուն հետ, երկունք ու դեղեցկութիւն ցանելով ամէն կողմ : Անոր ձախ ափէն՝ ճերմակազգեստ ու նժոյգներու վրայ նստած քուրմեր կ'անցնին, բարձրաձայն կարդալով հին կրօնքին մագաղաթները : Երկար մազեր ունին եւ պայծառ դէմք :

Հեթանոս Աչխէտը՝ իր դերազանցութեան աղաւնիները կը թռցնէ չատ բարձրէն : Կը ներ – քողէ հեթանոս դարը եւ անոր անխախտ իմաստութիւնը : Զեռքը կը վերցնէ, կը բռնէ արեւը, կրակ ու բոց կը նետէ Մշոյ Սուլթան Կարապետի դէմ – թին ու խաչերուն վրայ : Կը բարձրանայ քրմուհիներու տրամանուշ երգը, որուն մէջէն՝ կը լսուի իրենց տրտունջն ու ցաւը :

Ռազմաբեմ ու արիւն : Հին ու նոր կրօնները իրարու դէմ կը պատերազմին : Եղբայրը չի խնայեր եղբօր, ոչ ալ հայրը՝ տղուն : Հարազատները իրար կը բզկտեն Ունայնութենէն Ունայնութիւն երկարող արահետին վրայ ... : Կը քանդուին քաղաքները ու դիւղեր, կը նպանուին ու կը վիրաւորուին : Լաց ու աքոց : Ի տես արիւնին՝ կուլան քրմապետն ու քուրմերը, բայց՝ կը խնդայ Անակի որդին ... :

Երկինքէն մոխիր կը տեղայ :

Արեւը կը չիկնի : Կը դողայ երկիրը : Կր սթքի Տարօնի ժպտուն աչխարհը այս արատին առջեւ :

×

Երկու լեռներ՝ երկու աչտանակներուն պէս :

Խորանի մը մուտքին դէմ :

Մուտքը կը դոցեն, ու պահակ կը կենան՝ որ խորանէն ներս չմտնէ նենգ աչքերու թունոտ սլաքը, ու չգիտնայ հոն պահուած գաղտնիքը :

Լեռներէն մէկը՝ Նէմրութն է եւ միւսը Գրգուռը : Անոնց չուրջը Արծրունեանց եւ Մամիկոնեան հզօր Տուներու ուրուականը կը պտտի : Կր թռի քարէ քար, եւ ձորէ ձոր : Արեւ եւ զարուն կայ անտառներուն մէջ : Երգ ու հաճոյք՝ թռչուներուն վրայ ... : Մարգարտահուռ չուրջառի մը կը նմանի այս վայրը :

Տարօնի որսկանները եղնիկ կ'որսան հոս, ու երդիչները՝ իրենց տաղերուն համար նիւթ եւ արուեստ կը փնտռեն : Ռազմածիները կը վրնջեն հովիտներուն մէջէն : Կը հնչեն եղջերուափողերը, ու կ'արձակուին պողպատէ նետերն ու սլաքները :

Տարօնի վայրենի բնարուեստին մէջ լողանք կ'ընեն հայ աղջիկները, դուրս կ'ելլեն լիակատար դեղեցկութեամբը պարիկներու : Տուրուբերանը՝ կ'երկարի լճափէն, դէպի հեռուն, անոր ուսերուն վրայէն՝ թեւ կը նետէ հերարձակ հերոսութիւնը հայ քաջերուն ...

Բրդոտ արջ մը պիտի կարծէի :

Օհ, ինչ ահաւոր է տեսքը : Անիկա կուգայ իր լեռներուն ահաւորութիւնը թնդելէն, խորախոր վիհեր ու սեպ ժայռեր քայլ առ քայլ չափելով :

Մարդ մը : Եւ ուրիշներ : Ցետոյ՝ բազմութիւն :

Հագած է արջու մորթ : Կուրծքն ուղիմքը, բազուկն ու սրունքները մազոտ են : Զանգուածեղ է մարմինը եւ կոչտ : Մազուտքին մէջէն անոր աչքը՝ կը նմանի անտառի խորութենէն տեսնուող արեւու

Հայաստանի Հրատարակչականը

(Խորհրդային քերթերէն)

Հայկական տպագրութիւնը մօտ չորս ու կէս դարի կեանք ունի : Հայերէն առաջին տպուած գրքի կեանք ունի : Հայերէն առաջին տպուած գրքերը լոյս տեսան 1512ին : Ցրիւ եկած աչխարհի գրքերը լոյս տեսան 1512ին : Ցրիւ եկած աչխարհի ամէն կողմը, Հայերը տարբեր գաղաչրջաններում եւ զանազան երկիրներում (Սուրիա, Կիլիկիա, Հնդկաստան, Եւրոպա եւ Ամերիկա), ինչպէս նաեւ աչխարհի խոչոր քաղաքներում՝ Կալկաթա, Կ. Պոլիս, Մոսկուա, Պետրոգրադ (այժմ Լենինկրադ), Թրիլսի, Բաքու, Վենետիկ, Վիէննա, Փարիզ, Պոստոն եւ Նիւ Եորք — հաստատել են իրենց սեփական հրատարակչական տները :

Սովետական իչխանութեան գալստեան առաջին իսկ տարուց, Հայաստանում՝ մէկը միւսի եւչից՝ հրատարակչական տներ սկսեցին բացուել : Վերջին քսանամեակում միայն Հայաստանում տպագրուել են 7000 տարբեր գրքեր, այսինքն՝ աւելի քան տպագրութեան սկզբից ի վեր ամբողջ աչխարհում տպուած հայերէն բոլոր գրքերը :

Սովետական Հայաստանի ամենահին եւ ամենամեծ հրատարակչական տունն է Հայպետհրատը՝ Հայաստանի Պետական Հրատարակչութիւնը :

Այս հրատարակչական տունը հաստատուեցաւ Լուսաւորութեան Ժողովրդական Կոմիսարիատի

որոչումով : Հազած է թաղիքէ կօշիկ, գլխուն՝ թաղիքէ գլխարկ : Բռնած է հաստ փայտ մը : Անոր չարժումին մէջ բրտութիւն կայ, եւ հոգիէն ներս՝ աչխարհ մը կործանելու չափ կորով ... : Կը մտնէ բեմը, իբր օրինակ իր ուժին ու վայրենի իր եսին՝ դուռը կը կոտրտէ, ու կրանիթէ սալաքար մը՝ բլիթի պէս կը կրծէ ... :

Երեք հեղ կը սուլէ : Առիւծ՝ իրենց երկրին սովորութիւնն է : Սուլոցով իրար կը հրաւիրեն, ու սուլոցովը կրնան պատմել հէքեաթ մը : Սուլոցին հետ՝ ներս մտան միւսները ... :

— Սասունցիները, յանկարծ ձայն մը հնչեց :

— Սասունցիները, Արդեօք սա անհանդարտ տղան Մհե՞րն է, սա մէկալը՝ Դաւիթը չըլլա՞յ, ո՞վ է սա ծերունին, Զէնով Օհա՞նը ... : Ինչ ալ ըլլան, ով կ'ուզեն թող ըլլան, անոնց դէմքին ու հասակին առաջէն կը չինեմ Ադրամելիքն ու Սանասարը, Դաւիթն ու Օհանը, Ճնճղուկին ու Ցուան Վէգոն, Սանդուխտը, Ասղիկն ու Խանդութը, Մեծ ու փոքր Մհերները, վերջապէս «Սասմայ Ծռերը » .. :

Իրենց երկրին օդին խմեցին, ու աղանդերի տեղ թթուկիչ ու թթու սինձ կերան : Իրենց խոսուածքին պէս, իրենց չարժումին պէս, իրենց տարազին ու դէմքին պէս կոչտ ու անկարդ էր անոնց պարը : Երբ գինովցան՝ իրենց կեռ թուրերը քաչեցին ու սկսան պարը : Իրենց պեխերը ոլորած, վայրագ աչքերով ու բրդոտ մարմինով այս մարդիկը, պօռալէն ու կանչելէն՝ պարեցին փչուռքի մը մէջ ... :

Սուրեր չողացին յանկարծ : Օձերու պէս յօրճանապատյա՝ թաւալեցան օդին մէջ, զինդային իրարու բախելէն, թռան գլուխներու վրայէն, արագիլի թեւերու պէս ազմկեցին, ապա՝ ինկան ամէն մէկը իր տիրոջ ձեռքին մէջ ... : Վախէս աչքերս գոցեցի, որովհետեւ հաւատացեր էի որ անոնք գլուխներու եւ դէմքերու պիտի զարնուին, ու պիտի մեռցնեն չատերը ... : Բայց, զարմա՛նք. երբ աչքս բացի, արիւն չտեսայ, ոչ ալ լացի ձայներ լսեցի ... Անոնք ժպիտը իրենց երեսին կը խօսէին, օդի, թթուկիչ եւ սինձ կը հրամցնէին ... :

Ակամայ պոռացի, — կեցցե՛ն Սասմայ Ծռերը :

Ինծի բսին թէ անոնց երկիրը լեռնային է : Վիհեր ու անդունդներ, ձոր ու կապան, զառիթափներ ու բարձունքներ, կիրճեր ու քարայրներ չատ ունի : Գիւղերը՝ իրարմէ հեռու են, տուները քարաչէն ու հին են : Բանուկ ճամբաներ, թատրոն, սինեմա, ակումբ ու գրադարան չկան : Ամէն ինչ որ կայ՝ կայ այնպէս, ինչպէս որ կար պատմութեան արչալոյսին : Ձիւնոտ է անոնց բնաչխարհը, անտառուտ, ու սեղմուած ափ մը երկնքի առապարին տակ, արեւուն տակ բռնուած պնակին պէս : Բեղնաւոր ալ չէ, կը անանին կորեկով ու դդիլով, գաղպինով ու վայրի խոտերով, խեղճ են ու թչուառ, բայց չատ ազատութիւն ունին : Սասունցին առանց հացի ու ջուրի ապրած է երեք ամիս, բայց չէ կրցած երեք վայրկեան ապրիլ առանց ազատութեան : Ասոր համար՝ Սասունցին չատ կուտած է : Արդեօք ասոր համա՞ր է որ Սասունի հերոսներու թիւը չատ է ... :

Այս խորհրդածութեան մէջ էի, երբ աչքիս առջեւէն չարք չարք անցան Սասունի հին ու նոր, բնիկ եւ օտար բոլոր ռազմիկները : Երեք հազար տարիներու հերոսական պատմութիւնն էր որ կը հոսէր առջեւէս վարարուն գետի մը նման : Աչքիս առջեւ՝ աղնուացաւ Սասունցին, բարձրացաւ անոր արժէքը, սիրեցի զայն իմիններուս պէս՝ այս քաջ, այս ասպետական լեռնորդիները, որոնք գիտէին արիւնով ու սուրով ստեղծել իրենց ազատութիւնը :

Երբ Սասունցիները, պարէլէն ու երգելէն հեռացան, ես կրկին պոռացի,

— Ապրի՛ն Սասմայ Ծռերը ... :

ՍՕՍ – Վ.Անի

խնամքի տակ : Նրա բացման դեկրետը բաց թողնուեց 1921 թ. Յունիս 8ին, եւ հէնց առաջին օրից նրան սահմանուած էր կարեւոր մի դեր խաղալ Հայաստանի մչակոյթի եւ լուսաւորութեան բարձրացման մէջ :

Իր սկզբնական շրջանում Հայպետհրատը չատ փոքրիկ բիւրջէ ունէր, այնպէս որ 1921ի ընթացքին (Յունիս Դեկտեմբեր) հազիւ թէ կարող էր տասը տիրք հրատարակել : Այս գրքերն էլ զանազան տպարաններում տպուեցին, որովհետեւ Հրատարակչութիւնը իր սեփական տպարանը չունէր :

1921 Սեպտեմբերին Հայաստանի կառավարութիւնը երկու կարեւոր դեկրետներ արձակեց : Առաջինը վերաբերում էր հանրապետութեան մէջ անգրագիտութեան վերացմանը, իսկ երկրորդը՝ գրողների եւ արուեստագէտների նիւթական պայմանները բարւոքելու մասին էր : Երկու դեկրետներն էլ խիստ հանդիսացան Հայպետհրատի գործունէութեանը : 1926 - 1930ին արդ աճի տարիներ էին այս հաստատութեան համար, որ անցեալ տասնամեակի ընթացքին արդէն դարձել է հանրապետութեան ամէնէն աղդեցիկ օրգաններից մին :

Ստորեւ տալիս ենք մի քանի թիւեր, ցոյց տալու համար այս գլխաւոր հրատարակչական տան կատարած վիթխարի յառաջդիմութիւնը :

1921ին նա լոյս հանեց միայն 10 գիրք, 1925ին՝ 85, իսկ 1940ին՝ 321 : Գրքերի չրջանառութիւնը հսկայական է. 5000, 10 հազար եւ 15 հազար տպագրութիւններն այլ եւս սովորական բաներ են, իսկ դպրոցական ձեռնարկները տասնեակ հազարներով են լոյս տեսնում : Դասագրքերը տպւում են մեծ թիւով որովհետեւ դրանք հայթայթում են ոչ միայն Հայաստանի կարիքները, այլեւ ուղարկւում են հայկական դպրոցներին՝ սովետական միւս հանրապետութիւններում : Գրքերն այնպիսի արագութեամբ են ծախւում, որ հազիւ թէ դրացուցակի կամ ծանոթագրութեան պէտք է լինում : Ամենաչատ ծախուողները, որոնք տպւում են տասնեակ հազարներով, չաճախ սպառւում են հրատարակութեան առաջին երկու չաբաթուան ընթացքին :

Հայպետհրատի լոյս ընծայած գրքերն ընդգրկում են բազմաթիւ ասպարէզներ, ինչպէս՝ վիպագրութիւն, դիտութիւն, քաղաքագիտութիւն, դրական եւ գեղարուեստական քննադատութիւն, բնագիտական նիւթեր, գիտական հանրամատչելի գրքեր, մանկական գրքեր, երաժչտութիւն, դասագրքեր, քարտէսներ, բառարաններ, օրացոյցներ, ուղեգրքեր, յայտարարութիւններ, լրագրեր եւ պարբերականներ :

Պետհրատը պատերազմին նախորդող տարիներին հրատարակեց հետեւեալ դասական հեղինակների :— Ղ. Աբովեանի, Րաֆֆու, Մ.երենցի, Սունդուկեանի, Մուրացանի, Դր. Օտեանի, Պ. Դուրեանի, Մեծարենցի, Ե. Պարոնեանի, Շիրվանզադէի, Նար – Դոսի, Ցովհ. Ցովհաննիսեանի, Ցովհ. Թումանեանի, Վ. Տէրեանի, Ցակոբ Ցակոբեանի, Սայաթ Նովայի, Զիւանու գործերի հաւաքածոն, ինչպէս նաեւ ժամանակակիցների գործերը, օրինակ՝ Ա.. Իսահակեանի, Դ. Դեմիրճեանի, Սո. Զօրեանի, Արազու, Սիրասի, Ս. Տարօնցու, Ցովհ. Շիրազի, Հր. Քոչարի, Խոր. Թումալեցեանի, Գ. Բորեանի եւ չատ ուրիչներինը :

Նոյն ժամանակաչրջանում հրատարակուեցան նաեւ եւրոպական դասական գրողների, ինչպէս նաեւ վրացի, աղրբէջանցի եւ վերջապէս պարսիկ մեծ բանաստեղծներ Ֆիրդուսու եւ Օմար Խայեամի գործերի հայերէն թարգմանութիւնները :

Հայրենասիրական մեծ պատերազմի առաջին երեք տարիների ընթացքին Հայպետհրատը նոյնիսկ չի կրճատել իր գործունէութիւնը : Լոյս տեսան հայերէն վիպական գործեր եւ թարգմանութիւններ օտար լեզուներից : Պատերազմի ընթացքին հրատարակուեցան Ղ. Աբովեանի «Բայաթիները», Րաֆֆիի «Դաւիթ Բէկը», Ղ. Աղայեանի, Վ. Փափազեանի «Ամբողջական Գործերը», Դր. Զօհրապի պատմուածքները, իսկ Ա.. Իսահակեանի եւ ուրիշների գործերից՝ ընտրութիւններ :

Պատերազմի ընթացքին լոյս են տեսել Նայիրի Զարեանի, Սողոմոն Տարօնցու, Գուրգէն Բորեանի, Ե. Շիրազի, Լիւսիկ Թարգիւլի, Հր. Քոչարի եւ Սարմէնի արձակ եւ չափածոյ գործերը : Հրատարակուած են Լեւ. Տոլստոյի, Շէյքսփիրի, Էմիլ Զոլայի, Սթանդալի, Մոպասանի, Օսկար Ուայլդի, Շարլ տը Քոսթէի, Լոնգֆելլոյի, Ցոյհթվանդերի, Ռոմէն Ռոլանի, Ցվայգի գործերի թարգմանութիւնները, հեղինակների՝ որոնք հայ ընթերցող հասարակութեան մէջ լայն ժողովրդականութիւն են վայելում :

Իր տրամադրութեան տակ ունենալով խոչոր լաւ սարքուած մի տպարան եւ գրաչարների ու էջեր դասաւորողների բարձրորակ անձնակազմ, Պետհրատը մեծ ուչադրութիւն է դարձնում իր հրատարակութիւնները դեղեցկացնելու գործին :

Այդ չքեղ հրատարակութիւններից լաւ օրինակ կարող են ծառայել «Սասունցի Դաւիթ»ի հայերէն եւ ռուսերէն հրատարակութիւնները՝ լոյս տեսած 1941ին : Հէնց որ գրքերը մամուլից կ'ելնեն, ուղարկւում են գրավաճառներին՝ հանրապետութեան ամէն կողմը : Հայպետհրատին կից մանա-

ՏԱՔ ՈՒ ՊԱՂ

Ապահով հրաշքին...

Ո՞վ չլսեց հրաշքները երիտասարդ Աւագի: Երեսանց ոչ ոք ուշեց հաւատալ սկիզբները, բայց խորքին մէջ բոլորն ալ հաւատացեալներ էին: Մի-թէ առաջին հաւատացեալ ժողովուրդներէն չէ՞ն ք, քրիստոնէութեան շրջանին: Ժառանգական է այդ առաքինութիւնը: Ճիշդ է, ունեցանք դարեր, որոշ յուսախաբութիւններով, բայց խորքին մէջ մնացինք հաւատարիմ հաւատացեալներ: Այս անգամ ալ թէեւ երեսանց չհաւատացողներ գտնուեցան, բայց կրկին բան մը կար որ կը տանջէր,—հապա եթէ ճի՞շդ ըլլար ...:

Կը յիշե՞ք Նաբէոտին հօճախի պատմութիւնը,— Օր մը Սեւ Ծովու եղերքը նստած, կ'ուզէր ամբողջ ծովը... մակրդել: Բարեկամներ երբ կը հարցնեն թէ չէ՞ր դիտեր արդեօք որ ջուրը մածուն չէր կրնար դառնալ, ամենայն պաղարիւնութեամբ հօճան կը պատասխանէ որ թէեւ ինքն ալ չի հաւատար, բայց եթէ մակարդը... բռնէր...

Միշտ աներեւոյթ հարցականը ...

Վերջին լրագրական տեղեկութիւնները սակայն, հրաշագործութեան մասին, եկան փարատել թերահաւատներուն կասկածները: Չէ՞ որ Աւագ աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը կրնար հրաշքներ գործել, «նոր ուժ ստացած ըլլալով»:

Եւ ահա մրցարշաւ մը:

Մարդոց հոգիներէն ներս սկսաւ թափանցել այդ հարցականը, յետոյ ընտանիքներէն սկսաւ տարածուիլ Միութիւններու մէջ եւ վերջապէս հասաւ Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին, անորոշ ժամանակով մը հանդիստ ձգելով խմբագիրը որմէ հաւատացեալները motorisé նամակներ եւ լուսանկար կը պահանջեն:

Ո՞ր ընտանիքէն ներս այժմ չի խօսուիր հրաշքի մասին: Շատեր որոնք անունով միայն Հայ կը կարծուէին, յուսալով թէ ազգի եւ արեան կապակցութեամբ աւելի մօտ էին հրաշագործին, սկսան հաւատացեալ Հայ դառնալ: Հայ մամիկը սկսաւ իր աղօթքներուն մէջ յիշել Աւագը եւ երբեմն, սկիզբի շրջանին, եթէ պատահէր որ մոռնար հրաշագործին անունը, իր երիտասարդ աղջկան կը հարցնէր, երբ ան անկողինը պառկած, սովորական մէկ ժամուան խնկումի մէջ կը դտնուէր:

Ընտանեկան տանիքներէն ներս մտնելէ վերջ այդ հաւատքը, սկսաւ տարածուիլ եւ վարակել նաեւ Միութիւնները, իրենց ցաւերու դարման մը դտնելու համար:

Երիտասարդական Միութիւնները որոնց միակ ցաւն է նոր սերունդը փրկել եւ Հայը Հայ պահել, սկսան այդ ուղղութեամբ փորձեր կատարել: Բարեգործականի հաստատութիւնները սկսան աղերսել դրամ, դրամ եւ միշտ դրամ: Հայկ. Դատի Յանձնախումբերը՝ սահմաններու ընդարձակում, նոյնիսկ եթէ Թուղթի վրայ հաւատիք մը եղած ըլլար: Երգչախումբերը՝ տարածել եւ հասցնել հայ երգը նոյնիսկ Արաբիոյ որ մեր երգերը լսելով թերեւս դթայ մեղի: Հայրենակցականները արդէն կը տեսնէին իրենց նոր աւանները: Իսկ Ազգային Միութիւնները իրենց ծրագիր - կանոնադրին մէջ աւելցուցին պայման մը,— նախ քան անդամ ընդունելը, անհրաժեշտ էր մէկ ժամ Մաուզէնի հրապարակը, եկեղեցիին դրան առջեւ, պառկած մնալ եւ ամէն վերջ միայն անդամ կրնան ընդունուիլ, իսկ անդամ ըլլալէ վերջ, ամէն անդամ պարտաւոր է, պառկիլ առաջ Միութեան ծրագիրը դոց մըտքին մէջ կրկնել եւ վերջաւորութեան հարց տալ, թէ իրե՞նք ժողովուրդին կը պատկանին թէ ժողովուրդը իրենց:

Եւ վերջապէս հրաշքի լուրը հասաւ Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին: Այդ օրը Թուրքը կը բացակայէր ժողովէն (չեմ դիտեր կամքէ անկա՞մ էր այդ բացակայութիւնը թէ դիւանագիտական) եւ ժողովի բոլոր պատուիրակները, փոխան նստարանին, սեղաններու վրայ երկննալով, մէկ ժամ անշարժ իրենց մտքին մէջ կ'ամփոփեն իրենց ցաւերը:

Լաբուրիւնթոս: Միայն կը լսուի — «Խաղաղութիւն ամենեցունը ....»:

Թուրք պատուիրակները ներս կը մտնեն այդ վայրկեանին եւ զարմանքով կը հարցնեն թէ նորէ՞ն կը հաւաստան Հայուն: «Քանի քանի անդամներ կրկած ենք թէ ազգերու խաղաղութիւն չի կրնար դոյութիւն ունենալ, ցորչափ ազգ Հայ մը կայ աշխարհի վրայ»...

Քարէ լռութիւն կը տիրէ պալատին մէջ: Պատուիրակները կը խռկան ...

Այդ պահուն հեռագիր մը կը հաղորդէ Հայաստանի պատմական հոդերու ընդարձակումը: — «Անոնք որոնք բուժուել են ես նրանց քնից կ'արթնացնեմ...»:

Ու այդ բոպէին ժողովի պատուիրակները դրեթէ պառկած տեղերէն կը ցատկեն:

— «Ցուր աշխարհիս խաղաղութիւն ...»:

ՄԵՂՈՒ

Լուսաբանութիւններ Ազգ. Թատերախումբի մասին

Վերջերս երկու անդամ է որ ձեր թերթի թատերական քրոնիկագիրը, Պ. Մուշեղ իր քրոնիկէն դուրս ակնարկներ կ'ընէ մեր թատերախումբի մասին, անշուշտ, առանց տեղեակ ըլլալու իրակա-նութեան:

Ան առաջին անդամ ցաւ յայտնած էր թէ քանի մը կարող դերասաններ մեր թատերախումբէն դուրս մնացած են, եւն.: 1. Երեւի կ'անդիտանայ որ 1945 փետրուարին երբ՝ Ֆրանսահայ Ազգ. Ընդհ. Միութիւնը հրապարկային կոչով մը հրաւիրած էր վարիզահայ բեմական բոլոր ուժերը անխտիր՝ նպատակն էր հիմը դնել Ազգային թատերախումբի մը: Այն ժամանակ թատերախումբիս մաս կը կազմէին նաեւ իր ակնարկած ուժերը, որոնք պարտաւոր էին ենթարկուիլ միաճայնութեամբ քուէարկուած ներքին կանոնադրին եւ ստորագրելով զայն անդամ դառնալ թատերախումբին:

Առաջին օրէն ամսականներ որոշեցան անդամներու մեծ մասին, իսկ ոմանք ալ անձնուիրաբար իրենց տաղանդը ի սպաս դրին նորակազմ Ազգային թատերախումբին:

2. Ձենք դիտեր ինչո՞ւ Պ. Մուշեղ «Մեծն Վարդան»ի ներկայացման մասին իր դրած քրոնիկին մէջ իրաւունք չի տար մեզի Ազգ. թատերախումբ անունը կրելու, քանի որ «ան ի վիճակի չէ իր մէջ ընդունելու եւ դոհացնելու Փարիզի բոլոր հայ դերասանները» եւ կ'աւելցնէ որ «ապրելու իրաւունք ունին բոլորը, նոյնպէս անճարակները եւ հնազանդիլ չգիտցողներն ալ երբեմն»... Ի՞նչ վիճակի պիտի ենթարկուէր այսօր մեր թատերախումբը, եթէ մեր մէջ տեղ ունենայինք հնազանդիլ չգիտցողներն ալ: Այո, Ազգ. թատերախումբը իր մէջ ընդունելու կոչ ըրաւ Փարիզի բոլոր հայ դերասանները, մասամբ դոհացուց ալ զիրենք, չենք ըսեր լեցուն ամսականներով, քանի որ սկզբնական շրջանի մէջ էր տակաւին եւ անշուշտ հետզհետէ հաւաքական աշխատանքով թատերական գործը լաւ հիմերու վրայ դրուելով, ամսականներն ալ պիտի բարձրանային: Բայց մե՞րն է յանցանքը, երբ Պ. Մուշեղի ակնարկած ուժերէն ոմանք վախասիրութենէ մղուած, չուզեցին ներքին կանոնադրին հնազանդիլ, չստորագրեցին զայն եւ հեռացան, ուրիշ մը, թատերախումբին մէջ մուտք գործելէ վերջ իրեն վստահուած պաշտօնը չարաշար գործածելով դումարներ իւրացուցած էր եւ այդ պատճառով ալ արտաքսուած թատերախումբէն: Մե՞րն է յանցանքը, երբ յանուն հաւաքական գեղեցիկ գործի մը մեր թատերախումբի իւրաքանչիւր անդամը կ'ենթարկուի կարգապահութեան եւ կը ստանձնէ բեմադրիչին կողմէ իրեն տրուած դերերը, մեծ թէ փոքր: Ինչո՞ւ տարբերութիւն պիտի դրուի Պ. Մուշեղի ակնարկած ուժերուն եւ թատերախումբի միւս անդամներուն միջեւ եւ թոյլ պիտի տրուի անոնց որ իրենք զիրենք իրրեւ vedette նկատեն եւ միայն կարեւոր դերեր խաղալու իրաւունք ունենան, չատանձնեն փոքր դերեր, փորձերու չգան կանոնաւոր կերպով, եւ չենթարկուին ներքին կանոնադրի տրամադրութեանց:

3. Պ. Մուշեղ չանդիտանար անշուշտ, թէ՝ տարիներէ ի վեր առաջին անգամն է որ, հաւաքական գոհողութեամբ թատերախումբ մը հիմնուած է Փարիզի մէջ, որ անվարան եւ անսայթաք կը գործէ ցարդ, արհամարհելով ամէն խոչընդոտ: Մենք մեր թատերախումբէն դուրս գտնուող եւ կամ հեռացած ուժերուն գործունէութեան ոչ մէկ կերպով արդելք կը հանդիսանանք, կ'ընդունինք որ ամէնքն ալ ապրելու իրաւունք ունին, իւրաքանչիւրը իր ճամբով: Մեր անաչառ դատաւորը հասարակութիւնն է: Բայց հիմա որ տարուան մը բեղուն գործունէութենէ վերջ Փարիզահայ Ազգ. թատերախումբը կանդնած է պատնէշին վրայ եւ ոչ մէկ արդելք չի կրնար խափանել իր ազդօգուտ յառաջխաղացումը, դուրսը մնացող ուժերը սկսած են վարկաբեկելու աշխատիլ թատերախումբը ու չճանչնալ ու չընդունիլ մեր դիրքն ու վարկը թատերասէր հասարակութեան առջեւ: Մեր թատերախումբին դռները բաց են եւ ով որ կ'ուզէ թատերախումբին անդամ ըլլալ ազատ է, պայմանաւ սակայն որ ենթարկուի ներքին կանոնագրի տրամադրութիւններուն եւ ստորագրէ զայն: Չե՞ն ուզեր, չե՞ն ենթարկուիր, իրենց դիտնալիք բանն է, մենք մեր գործունէութիւնը կը չարունակենք անվարան, կատարեալ կարգապահութեամբ, հոգ չէ թէ մեր մէջ անճարակներ ըլլան, որոնցմէ կրնան տաղանդներ դուրս դալ, բայց հնազանդիլ չգիտցողներու հետ գործ չունինք:

4. Գալով այն ակնարկին թէ «ներկայացման դադարներուն կ'արդիլուի ժողովրդին բաժնել ուրիշ կազմակերպութիւններու յայտագիրները» եւն: կը պատասխանենք.—Այո, դադարներուն չենք կըրնար արգիլել որ զանազան թուացիկներ բաժնուին ոչ թէ հակառակութեան համար, այլ յարդելու համար թատերական օրէնք մը որուն համաձայն ներկայացման ընթացքին, նոյն ներկայացմանդադրը եւ միեւնոյն ժամանակ յաջորդ երկայացման գերը պէտք է բաժնուին, ինչպէս կ'ըլլայ Փարիզի թատրոններուն մէջ: Մեր ներքին կանոնադիրը թոյլ չի տար մեր թատերախումբին ո եւ է անդամի մը մասնակցիլ խումբէն դուրս ուրիշ ներկայացումներու: Այդ մեր իրաւունքն է, հաւաքական գործունէութեան մը իրաւունքը, այլապէս թատերախումբ կազմելու հարկ չկայ: Քանի որ ստիպուած ենք ամիսը անդամ մը ներկայացում տալու, ի՞նչպէս կարելի է դլուխ հանել այդ ներկայացումը, երբ թոյլ տրուի խումբէն անհատի մը երթալ մասնակցիլ ուրիշ ներկայացման: Այդպէսով ան ստիպուած պիտի ըլլայ փորձերէն բացակայիլ եւ իր պարտականութիւնը չկատարել թատերախումբին հանդէպ:

Կը կարծենք թէ այս բացատրութիւնները բաւական են լուսաբանելու ձեր աշխատակիցը:

Անդամ վարչութեան ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՊՏՈՒՂՆԵՐԸ

Երեւանի թերթերը կը դրեն թէ մօտերս պիտի հրատարակուի դունաւոր քարտէս մը, «Հայաստանի պտուղները» (Ա. Հատոր):

Այնտեղ դիտականօրէն պիտի նկարագրուին Հայաստանի պտուղներու տեսակները: Այս ինքնատիպ եւ արժէքաւոր աշխատութիւնը պիտի ցուցընէ, թէ մեր երկիրը որքան հարուստ է պտղատուներով:

Պտղաբուծութիւնը Հայաստանի մէջ ունի բազմաթիւ դարերու պատմութիւն: Հայաստանը Ասիոյ առաջաւոր երկիրներու չարքին չատ պտղատուներու ծագման կեդրոնն ու հայրենիքն է հանդիսացած: Առանձնապէս աչքի կը զարնեն ծիրաններու եւ դեղձերու տեսակները, որոնք իրենց որակով յայտնի են համաշխարհային տեսակաւորման մէջ եւ հայկական պտղաբուծութեան վաստքը կը հանդիսանան: Չափազանց հետաքրքրական եւ բազմազան են սալորներու եւ ալոճներու տեսակները:

Ատլասի առաջին հատորի մէջ պիտի ներկայացուին Հայաստանի պտղաբուծութեան ժամանակակից վիճակը, կորիզաւոր տեսակներու մշակութեան եւ տեսակաւորման ընդհանուր բնութագիրը, առանձին տեսակներու նկարագրութիւնը եւ անոնց գունաւոր նկարները: Այս հատորի մէջ պիտի նկարագրուին հարիւրէ աւելի տեսակներ, որոնց 27ը ծիրանի, 30ը դեղձի, 15ը սալորի, 14ը ալոճի, 11ը կեռասի եւ բալի, 9ը նուշի: Ասոնց մեծ մասը մինչեւ հիմա բոլորովին նկարագրուած չէ: Ատլասը կը պատրաստուի երեք լեզուներով՝ հայերէն, ռուսերէն եւ անգլիերէն (համառօտ): Այս աշխատութիւնը մեծ հետաքրքրութիւն պիտի շարժէ նաեւ Հայաստանէն դուրս՝ դիտական եւ ուսումնական նպատակներու համար: Առաջարկուած է վերահաստատել եւ վերատեղեկ պտուղներու այն հայկական անունները, որոնք աղաւաղուած են օտար ազդերու տիրապետութեան ժամանակ:

որ մի գործակալութիւն դրադարաններուն հայթայթում է դրքեր ու այլեւայլ պիտոյքներ:

Սովետական կառավարութիւնը 1935ին 7.200-000 ռուբլի յատկացուեց մի դրապալատի կառուցման համար Երեւանում:

Հայ հրատարակիչները թոյլ չեն տուել, որ պատերազմից ստեղծուած դժուարութիւնները՝ թղթի եւ տպագրական նիւթերի պակասը՝ իջեցնեն իրենց արտադրութիւնների որակը: Հայ դասական եւ ժամանակակից դրողների ամենագեղեցիկ հրատարակութիւններից մի քանիսը լոյս են տեսել պատերազմի սկզբից ի վեր:

Աւելին. պատերազմի ծանր պայմաններում էր, որ Հայպետհրատը հաստատեց երաժշտութիւն տպելու իր սեփական արուեստանոցը՝ սարքուած արդիական մեքենաներով: Այն դաժան օրերին, երբ զազրելի ոսոխը Կովկասի դարպասներն էր հասել, Հայպետհրատի վիմագրական բաժանմունքը չարունակում էր աշխատել երդահան Սպենդիարեանի «Ստեղծագործութիւնների Լրիւ ժողովածու»ի Ա. հատորի վրայ, որ լոյս տեսաւ չքեղ տպագրութեամբ, ձեւաւորուած ժողովրդական Արուեստագէտ Յակոբ Կոջոյեանի կողմից:

Վերջերս հրատարակուեցան Ակադեմիկոս Ստ. Մալխասեանցի քառահատոր «Հայերէն բացատրական Բառարան»ի երեք հատորները: Այս տարուայ (1944ի) ընթացքին հրատարակուելիք դրքերի ցանկում տեսնում ենք Դանտէի «Դժոխքը», Շէյքսփիրի «Ցուլիոս Կեսար»ը, Ստ. Զօրեանի «Պապ Թադեւոս»ը, Դ. Դեմիրճեանի «Վարդանանք»ի Բ. հատորը եւայլն:

Ներկայումս Հայաստանում լոյս տեսնող դրքերի ութսուն տոկոսը հրատարակում է Հայպետհրատի կողմից: Եւ ամէն տարի այս հրատարակչութիւնը հրատարակում է աւելի ու աւելի դրքեր:

ԳԱՐԵԳԻՆ ԼԵՒՈՆԵԱՆ
վաստակաւոր արուեստի

Լ. ՇԱՆԹԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

Պէյրութի «Ալօս»էն կ'իմանանք թէ Լ. Շանթ ձեռնարկած է իր դեղարուեստական երկերու հրատարակութեան: Ամբողջ գործը պիտի բաղկանայ չորս հատորներէ,— վէպեր, բանաստեղծութիւններ եւ թատերախաղեր: Առաջին հատորին մաս պիտի կազմեն հեղինակին սկզբնական շրջանի գործերը,— «Մնաք բարովի իրիկունը», «Լերան Աղջիկը», «երազ օրեր», «Դրսեցիները», «երդեր»: Այս հատորը լոյս պիտի տեսնէ մօտերս:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ա.ԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ նախարարութիւնը քննելով 1944ի եւ 1945ի զօրադասերուն զինուորագրութեան խնդիրը, հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց.— Պատերազմին հետեւանքով, այդ զօրադասերուն պատկանող երիտասարդները դժուշի տակ չառնուեցան, տարիքի սովորական շրջանին: Անոնցմէ չատեր գործօն դեր մը կատարեցին Դիմադրական Ճակատին եւ մեր բանակներու յաղթական պայքարին մէջ, կամ երկրին տնտեսական կեանքին մէջ: Այժմ անոնց զինուորագրութիւնը ծանր պիտի կշռէ երկրի կեանքին վրայ, նիւթական, ընկերային, նոյն իսկ ընտանեկան ակներեւ անպատեհութիւններ յառաջ բերելով: Հետեւաբար կառավարութիւնը որոշեց դժուշի տակ չառնել այդ զօրադասերը: Գալով 1946ի դասին, որուն համար նոյնպէս կարգ մը ապահարկումներ կը նախատեսուին, պիտի կանչուի մաս - մաս: 1944ի եւ 1945ի զօրադասերը յետագային իրենց զինուորական պարտաւորութիւնները պիտի կատարեն կարճատեւ մարզանքներով:

ԱՒԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ տասներորդ նախարարն ալ հրաժարեցաւ, որով դրեթէ մինակ մնացած է վարչապետը, Սոֆուլիս: Տակաւին յայտնի չէ թէ երեսփ. ընտրութիւնները իսկապէս պիտի կատարուի՞ն Մարտ 31ին, ինչպէս կը պընդեն Անգլիացիները: Նոր ոճիրներու լուրեր կը հասնին երկրին ամէն կողմերէն: Միապետական - ները կը շարունակեն ահաւասիկ տարածել: Զախակողմեան բոլոր հոսանքները կոչ մը ուղղեցին Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու, Ռ. Միութեան եւ Ֆրանսայի կառավարութեանց, որպէսզի յետաձգեն ընտրութիւնները եւ խառն կառավարութիւն մը կազմել տան:

ԳԵՐԱԳՈՑՆ ԱՏԵԱՆԸ առջի օր դատելով երկրորդ ամբաստանեալ մը, Ռոպէռ Փիպռա, փեթէնի հաղորդակցութեանց նախարարը, դատապարտեց տասը տարուան «ազգային անպատուութեան»: Բոլոր պարագաները նպաստաւոր էին Իրեն: Պ. Փիպռա դիտական մըն է որ համաչափ - հային համբաւ կը վայելէ, ուսուցչապետ Հանքերու վարժարանին ետն.:

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԹԵԱՆ, փէշթայի մէջ, Հուն - գարիոյ նախկին դիկտատորը, Սալասի (հայազգի) եւ նախկին վարչապետը, Իմրէյի: Առաջինը կապկելով Հիթլէրի նշանախօսքերը, յաջողած էր նոր կազմակերպութիւն մը ստեղծել եւ չարունակել պատերազմը, հակառակ խնամակալ Հարթիի ազդարարութեան: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ նաեւ թէ այս յամառութեան հետեւանքով կործանեցաւ Փէշթան եւ զերման արշէլարաններու մէջ մեռան 700 հազար հունգար Հրեաներ:

ԹԻՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ խորհրդարանը լուծուեցաւ եւ այժմ վարչապետը բացառիկ իրաւունքներ կը վայելէ, մինչեւ նոր ընտրութիւն: Վերջին նիստին մէջ վարչապետը տեղեկութիւններ հաղորդեց Մոսկուայի բանակցութեանց մասին, աւելցնելով թէ որոշում տուած չէ որ եւ է կէտի համար:

ՍՈՒՐԻՈՑ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ անգլ. զինուորները աւելի կանուխ պիտի պարպուին քան Ֆրանսացիները, ինչպէս դրած է ինք: Սուրիոյ պատուիրակութեան նախագահը յայտարարեց թէ այս պարագան կրնայ տեղի տալ խռովութեանց եւ Սուրիա եւ Լիբանան կրնան խնդրել որ Անգլիա ուշացնէ իր զօրքին պարպումը:

ՄԻՆՉԵՒ 150 ՏԱՐԻ ՊԻՏԻ կրնանք ապրիլ, եթէ հաւատանք ռուս դիտնական Իոկոմոլչցի, որ յաջողեր է նոր չիճուկ մը հնարել: Փորձերը կը չարունակուին:

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ հարցին առթիւ Ֆրանսա երկու ծանուցագիրներ եւս ղրկեց անգլ. եւ ամերիկեան կառավարութեանց, մինչդեռ երկուքն ալ կը մերժեն Միացեալ Ազգերու ժողովին քննութեան յանձնել այս խնդիրը: Լեհաստան եւ Մեքսիկա յայտնեցին թէ պատրաստ են ուժ տալու Ֆրանսական առաջարկին:

ՍԱՀՄԱՆԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎԸ 123ի դէմ 437 ձայնով մերժեց Էռիոյի բանաձեւը, որ կ'առաջարկէր վերահաստատել 1789ի յայտարարութիւնը մարդու իրաւունքներու մասին, կարգ մը յաւելումներով:

ԼՐԱԴՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ կրպակները (քէօշկ) աճուրդով վարձելու որոշման դէմ կը բողոքեն վարձակալները: Եթէ գոհացում չստանան, պիտի փակեն կրպակները:

ԱՄԲՈՂՋ ԸՆՏԱՆԻՔ ՄԸ դատապարտուեցաւ իբրեւ լրտես, Ալիէի նահանգին մէջ, այրը՝ մահուան, կինը՝ ցմահ թիապարտութեան, ընտանիքին միւս անդամները՝ 5—20 տարի բանտարկութեան:— Փարիզի մէջ մահուան դատապարտուեցաւ Օտէթ Սորլէն, որ մատնած էր զնդ. Մարչալը, Լոնտոնէն վերադարձին: Գնդապետը անձնասպան եղած էր թոյն խմելով, բայց 48 հայրենասէրներ կէսթափոյին ճանկին ինկած էին:

ՆԻՒՐՆՊԷՐԿի դատավարութիւնը եթէ այսպէս չարունակուի, դեռ կրնայ տեւել 180—190 օր: Վկաներէն վերջ, փաստաբաններուն եւ ամբաստանեալներուն պաշտպանողականները կրնան դրաւել 50 հիմն: Ճեռոյ, ընդհ. դատախազին ճառը կրնայ տեւել առ նուազն տասը օր: Մէջոցներ կը խորհուին կրճատելու:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷն կը հեռագրեն թէ Գերադոյն Խորհուրդի բացման առթիւ, «Իզվեստիա» պատգամաւորները ողջունեց 16 հանրապետութեանց լեզուներով: Նախագահ ընտրուեցաւ զօր. Ժուանով:

ՄԵՐ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄԸ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Ճ. Դ. Տէսինի կոմիտէն կազմակերպած էր թատերական ներկայացում մը՝ Շիրվանզատէի դլխաւոր գործերէն «Զար Ոգի»ն, կիրակի, 3 Մարտ, Հ. Ճ. Դ. Տան մէջ: Խուռն բազմութիւն մը եկած էր վայելելու այս գեղեցիկ խաղը որ անցաւ չատ յաջող:

Դերակատարները թէեւ սիրողներ էին, սակայն յաջորդական քանի մը փորձերէ վերջ կրցան լաւագոյն կերպով վերահենդանացնել հեղինակին տիպարները: Ղեկավարութիւնը ստանձնած էր ընկեր Պ. Տէր Պողոսեան որ յաջողութեամբ տարաւ զայն: Պէտք է յիշել սակայն բոլոր դերակատարները: Փոքրիկները Առաքելեան, Տէր Պողոսեան, Ասատուրեան եւ Աչխէն Համբարձումեան հարաղատօրէն պատկերացուցին փոքրերու տեսարանը: Մանաւանդ Օր. Աչխէն Համբարձումեան արժանացաւ ներկաներուն դնահատութեան, անթերի տանելով Սօնայի ծանր դերը: Օրիորդներ Պերճուհի Ասատուրեան եւ Վիքթորիա Յորէնեան, առաջինը Զառնիշեանի միամիտ ու նախապաշարեալ մօր, երկրորդը, չարախինդ ու դաւադիր Զաւա - հիրի դերերով եկան ապացուցանել իրենց բեմական համեստ կարողութիւնները: Տիկին Մարի Կարապետեան յաջողութեամբ մարմնաւորեց Սոնայի հիւանդագին, մելամաղձոտ անձնաւորութիւնը: Նոյնքան յաջող էր Տիկին Աչխէն Պօյաճեան Շուշանի փափուկ դերով: Ընկեր Պ. Տէր Պողոսեան կը ներկայանար Դիմ Դանիէլի բնական արտայայտութիւններով՝ տատապադին ու խելացնոր: Իսկ Պ. Նուպար Պօտուրեան իր բնական յատկութիւններով կուշտ ու կուռ խնդացուց ներկաները Ոսկանի դերով, անդամ մը եւս ապացուցանելով իր իւրայատուկ ձիրքը դաւեչոի ճիւղին մէջ: Վերջապէս ընկեր Անդր. Յորէնեան Մուրատի աղնուական ու վեհանձն տիպարով, ընկեր Յովհ. Լէյլեկեան Զոփուր Կարապետի եւ ընկեր Վ. Հիւսեան Միանապի ծպտումով կը կազմէին կատարեալ ամբողջութիւն մը:

Կը չնորհաւորենք նաեւ կազմակերպիչ յանձնախումբին աշխատանքը:

× Շաբաթ իրիկուն Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն-Տէսինի մասնաճիւղը եւս կազմակերպած էր ընտանեկան պարահանդէս մը Սօսիէթէ Լիոնէզի սրահին մէջ, որ անցաւ չատ յաջող: Մեր մարզիկները հետզհետէ կը յառաջդիմեն Փութպոլի մարզին մէջ, խլելով յաղթանակներ: — Թղթակից

ՊԱՐԱՆՑԻԿ - ՅԵՐԵԿՈՑԹ, կազմակերպուած Փարիզի համալսարանի ուսանողներու տան «Օրիորդաց Մասնաճիւղի» կողմէ: 8 rue Jean Goujon, կիրակի 14 Ապրիլ ժամը 3էն 24:

ՄԱՐՏ 3ին ԼԻՈՆի մէջ եւս կազմուած է Շենութեանց եւ փայտի Արտէլը: Առաջին ժողովը այս կիրակի, ժամը 15ին, 15 rue de la Rize:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԲԵՆ.— Փարիզէն Տիկին Գաբրիէլեան վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ A. Ashtonի, (Քալիֆորնիա):

ՄԱՐԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Պ. Սեւան (Սեվան):

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԱՐՏԱՑԱՑՏՈՒԹԻՒՆ
ԴԻՄԱԴՐ. ՃԱԿԱՏԻ ՀԱՑ ԶՈՀԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

եւ ոճնակատարութիւն Ֆ. Ա. Ը. Միութեան օրգանն, այս չաբաթ երեկոյ, (16 մարտ), ժամը 8ին Սալ Մարսըլէն Պէյրթըլօ, 28bis rue Dominique: Ֆիլմ, բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը մասնակցին, օրիորդներ Հայկանուշ Թորոսեան, Տիրուհի Զաւալիեան, Մ. Էֆիգեան, Պ. Պ. Ռաֆայէլ Զարդարեան եւ Մանպաշ: Մուտքը ազատ է:

ՊՈՌՏՈՑի ՄԻՋ առաջին անդամ ըլլալով կը բեմադրուի Ց. Թումանեանի «ԱՆՈՒՇ»ը օփերա (երաժշ. Ա. Տիգրանեանի), այս կիր. (17 Մարտ), կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սրնօնի երիտ. ընկերվարականներու սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ ուսուցիչ եւ երգահան Ա. Գ. Մեսումենցի եւ մասնակցութեամբ Սունդուկեան թատերախումբի: Տոմսերու գին 50 ֆրանք:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ճ. Դ. ՋԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս ուրբաթ, իրիկուան ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը:

ԱՆԻԼՒՒ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Ճ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը: 149bis, Ave. Argenteuil: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՆԵՒՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Ճ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԼՆԻ Հ. Ճ. Դ. Նոր Սերունդի անդամները, դաստիօսական ժողովի կը հրաւիրուին, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Պ. Տիգրան Մանուկեանի սրճարանը: 129 rue Lafayette:

Հ. Ճ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չաբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, նոր ակումբը:

ՎԻԼՆ ԻՇ. Ճ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԹՈՒՐԱՒԻ Ֆ. Հ. Ա. Ը. Միութիւնը բոլոր անդամները ժողովի կը հրաւիրէ այս կիրակի առաւօտ ժամը հինգ 10ին, դպրոցին սրահը:

ՀԱՑ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ գրական ասուլիսը այս չաբաթ օր, ժամը 5ին, Պ. Աճէմեանի սրահը, 12 rue Cadet: Կը չարունակուի նախորդ նիւթը՝ «Գրագէտը պէ՞տք էոր քաղաքական հրապարակագրութիւն ընէ»:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ.— Այրի Տիկին Ագապի Տուրպախ եւ պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ եւ դրաւոր յայտակցութիւն յայտնեցին ԱՐԱՄ ԱՃՎԱՉԵԱՆի մահուան առթիւ:

Հասարակական Հոմի

Նախկին Սանուց Միութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը, չաբաթ դիշեր 16 Մարտ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Salle Saulnier 7 rue Saulnier, métro Cadet, Montmartre *եւ* N. D. de Lorette:

René Pesentiի *սպանիական ծանօթ նուագախումբը: Ճոխ պիւֆէ եւ խմիչք սեղաններով եւ* Comptoirին *առջեւ: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:*

Սիփան կոմիտաս երգչախումբի տարեկան մեծ համերգը

Ղեկավարութեամբ Գ. Ալէմշահի

Salle Gaveauի *մէջ* 45 rue de la Boétie (Miromesnil)
Կիրակի, 17 *Մարտ ժամը* 5ին

Մասնակցութեամբ Օր. Ա. Առաքելեանի, Օր. Ա. Ատոմեանի, Օր. Մ. Ամէմեանի, Պ.Պ. Ճ. Ճակոբեանի, Տ. Մինասեանի: Ցայտագրին կարեւոր մէկ մասը յատկացուած է անծանօթ եւ նոր հայ երգերու:

Տոմսերը ապահովել՝ Studio Caumartin, 19a rue Caumartin, Paris (8): *Գրատուն Հրանտ Սամուէլ*, 51 rue Mr. le Prince *եւ երգչախումբի անդամներէն:*

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

AMERICAN LLOYD

Նոգեծաւային ընկերութեան գրասենեակներուն
(PARIS, 7 RUE AUBER)
MARSEILLE, 48 RUE DE LA REPUBLIQUE
Նոգեծաւով, օդանաւով եւ շոգեկառոյով ճամբորդութեան տոմսեր Ամերիկայի եւ բոլոր երկիրներու համար: Ընդհանրապէս ամէն կարգի փոխադրութեանց վերաբերեալ գործողութիւններ:
Դիմել Պ. ԺԱՆ - ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի
վերոգրեալ հասցէով

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Պ. Պ. Կարապետ, Ծովհաննէս եւ Աբգէն Սարեաններէ: Պատերազմէն առաջ կը պտնուէին Սելանիկ: Իմացնել քրոջը՝ Տիկին Հեղինէ Գասպարեանի, Lotissement Bech. St. Antoine, Marseille: *Կը խնդրուի յուսահատ թերթերէն արտատպել:*

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ 1915ի տարաղրութեան մէջ կորսուած մայրս՝ Հանըմ, եղբայրս՝ Տիգրան, քոյրերս՝ Պայծառ եւ Աբրենուհի: Իմացնել Tarpinian Kossrof, 135 rue Boileau, Lyon (Rhône): *Կը խնդրուի եգիպտահայ եւ սուրիահայ թերթերէն արտատպել:*

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ CHEZ ARTHUR (ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ)
28 Rue Ramponneau, Métro Belleville. Tél. Men. 64-47
Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ, ընտիր օղի եւ ճոխ ադանդեր: Հինգշաբթի օրերը գոց է:

ՅԱՌԱՋ

ԵՐԵԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ.— Տար. 750, Ամս. 400, Յամս. 200 ֆրանք

Vendredi 15 Mars 1946 Ուրբաթ 15 Մարտ

ԺԱ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4560-Նոր շրջան թիւ 289 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՒԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎՏԱՆԳԱԻՈՐ ՃԵԳՔ ՄԸ

Ապահովաբար չատեր զարմացան, երբ կը կարդային, երէկուան թերթին մէջ.

— «Ուռչինկթընէն կը հեռագրեն թէ ռուսական կարեւոր զօրամասեր կը յառաջանան դէպի Թէհրան, անցնելով Թաւրիզէն: Ամերիկա բացատրութիւն պահանջած է»:

Լուրը լուսաբանութեան կը կարօտի տակաւին: Բայց եւ այնպէս, տարակոյս չկայ թէ կը գտնուինք չտնդալից անակնկալներու առջեւ:

Անհրաժեշտ չէր մարգարէական տաղանդ ունենալ, գուշակելու համար եղբը այն պղտոր մթնոլորտին որ կը թանձրանար շաբաթներէ ի վեր:

Երկու կողմերն ալ, թէեւ զգոյշ՝ դիւանագիտական տեսակէտով, իրենց թաքուն մտածումները, մտավախութիւններն ու փոխադարձ կասկածները կ'արտայայտէին մամուլով եւ անթելով: Կատարեալ ջրամարտ մը սարքուած էր, Մոսկուայէն Լոնտոն եւ Ուռչինկթընէ: Բեմին վրայ, բուն վարիչներէն աւելի կ'երեւային կողմնակի մարդիկ, — Նախկին վարչապետ, ակադեմական, ծերակուտական, աշխարհահռչակ հրապարակագիր կամ դանազան նախարարութեանց բանբերները:

Շաբաթներ առաջ, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներն ալ պարտք սեպեցին հրապարակ իջնել, լուսաբանելու համար հանրային կարծիքը: Երկուքն ալ բարեկամական հաւաստիքներ ընծայելով հանդերձ, կ'ուզէին իմանալ թէ ի վերջոյ ո՛ւր կանգ պիտի առնէ Մ. Միութիւնը:

Յետոյ լսեցինք Զըրչիլի ճառը Մ. Նահանգներուն մէջ, ի ներկայութեան նախագահ Թրումընի: Ճառ մը որ ամէն բանէ առաջ ահակոչ մըն էր, եթէ ոչ մարտակոչ մը (5 Մարտ):

Նախկին վարչապետը մատնանշելով «անահմանի ծաւալումը Մ. Միութեան ուժին եւ վարդապետութեանց», կ'աղդարարէր թէ «Երկաթեայ վարագոյր մը իջած է ցամաքային Եւրոպայի վրայ, Շթէթինէն Թրիէսթէ»: Եւ, իրրեւ ապահովութեան միջոց, կ'առաջարկէր սերտ, եղբայրական դար – ձակցութիւն անգլիախօս ժողովուրդներու միջեւ: Իսկ եւ իսկ զինակցութիւն, առանց այդ բառը գործածելու:

Մթնոլորտը աւելի թունաւորուեցաւ, երբ, Մարտ 2ին, հաստատուեցաւ թէ կարմիր զօրամասերը չեն հեռացած Ատրպատականէն, եւ պարզապէս կարգ մը տեղափոխութիւններ կատարած են:

Լոնտոն եւ Ուռչինկթըն խորապէս վրդովուած, փութացին ծանուցագիրներ ուղղել եւ բացատրութիւն պահանջել Մոսկուայէն:

Եւ ահաւասիկ պատասխանը,— Զինուորական խորհրդաւոր չարժումներ եւ իրարանցում: Մեւերանոյն առեն, նորէն Ջրամարտ, անթելով եւ թերթերով, ձաղկելու համար ոչ միայն Զըրչիլը, այլ եւ աշխատաւորական կառավարութիւնը:

Այլեւս երկրորդական են փոխադարձ մեղադրանքները, քանի որ կողմերէն մէկը վեր ի վայր կը շրջէ կացութիւնը: Անշուշտ միւսներն ալ վճռական միջոցներ ձեռք պիտի առնեն, եթէ դոհացուցիչ պատասխան չտանան իրենց նոր ծանուցագիրներուն:

Օրուան լուրերը կը հաստատեն որ կացութիւնը խոր մտահոգութիւն կը պատճառէ երկու անգլեւսաքսոն մայրաքաղաքներուն միջեւ:

Իսկապէս, մռայլ է հեռանկարը երկուքին համար ալ: Խորհրդային ելոյթը չի սահմանափակուիր միայն Իրանով, այլեւ կրնայ անդրադառնալ Թուրքիոյ եւ Իրաքի վրայ:

Եթէ նոյն իսկ Մոսկուա գոհանայ իրեն համակիր կառավարութիւն մը հաստատել տալով Թէհրանի մէջ, խնդիրը ոչ թէ փակուած, այլ աւելի բարդացած պիտի ըլլայ: Այդ պարագային կարմիր բանակը դեռ երկար պիտի մնայ Իրանի մէջ, նոյն իսկ նոր կառավարութեան հաւանութեամբ — ինչպէս բրիտանական բանակը Ցունաստանի մէջ:

Լաւ է կարճ կապել ենթադրութիւնները եւ համբերութեամբ սպասել դէպքերու ընթացքին, Դէպքեր որոնք սերտ կապ ունին նաեւ հայկական իրականութեան հետ:

Կացութիւնը կրկնապէս պղտոր կ'երեւայ, երբ Երեք Մեծերէն մէկը, Սպարապետ Սթալին բացէ ի բաց Հիթլէրի կըն մանցնէ իր նախկին պաշտօնակիցը, Զըրչիլն ու բարեկամները, ուրիշ աղի – լեզի ակնարկներով:

Շ.

Սեւանայ լճին արձանագրութիւնները

1906ին եւ 1932ին Սեւանայ լճին ափերուն մօտ գտնուած էին արամերէն տառերով երկու արձանագրութիւններ, որոնց մասին յիշատակութիւններ կան բացի Խորհրդային Հայաստանի հրատարակութիւններէն, հանդուցեալ Ա. Գիւլխանդանեանի «Կովկաս»ին (էջ 23) եւ Պ. Շաւարշ Միսաքեանի «Հայկաչէն»ին (Բ. էջ 59) մէջ:

Այս արձանագրութիւնները մասամբ միայն կարդացուած էին մինչեւ հիմա: Ռուս արամադէտ փրոֆէսէօր Պօռիսօֆ յաջողած էր կարդալ Արտաշէս Թագաւոր որդի Զարեհի բառերը, բայց ոչ արձանագրութեան չարունակութիւնը, որու լեզուն կը կարծէր թէ նախագրական հայերէն կամ պահլաւերէն է:

Խորհրդային Հայաստանէն վերջերս ստացուած պատմական աշխատութեանց մէջ, այս արձանագրութեանց մասին տրուած տեղեկութիւններն անբաւարար գտնելով, Պ. Հայկ Պէրպէրեան այդ արձանագրութեանց լուսանկարները հանել տուած եւ յանձնած էր Փրանսացի արամադէտ Պ. A. Dupont Sommerի, որպէսզի կարդայ, եթէ կարելի է: Այս վերջինը յաջողած է կարդալ երկու արձանագրութիւնները ալ:

Առաջինը արամերէն լեզուով կը կարդացուի.— Արտախշասայ մէլէհ բարզի Զարիատր, նուանա բան խալաց: Ինչ որ կը նշանակէ «Արտաշէս Թագաւոր, որդի Զարեհի, ձուկ այստեղ քաչեց»:

Երկրորդը՝ Արտախշասայ մէլէհ բարզի Զարիատի, խալաց բան պիւնիթայ·որուն Թարգմանութիւնն է·«Արտաշէս Թագաւոր որդի Զարեհի քաչեց այստեղ իշխանաձուկ»: (Տառադարձութիւնները արեւելահայ բարբառին արտասանութեամբ են):

Պ. Dupont Sommer Մարտ 8ին իր այս ընթերցումի մասին զեկուցում մը տուաւ Արձանագրութեանց եւ Գեղեցիկ Դպրութեանց ակադեմիային, որուն բոլոր տեղեկութիւնները բացի ընթերցումէն հաղորդուած էին Պ. Հայկ Պէրպէրեանի կողմէ, ինչպէս յիշեց իր զեկուցման մէջ: Ակադեմական – ները ընթերցումը ճիշդ գտան եւ կարդ մը նկատողութիւններ բրին, զեկուցման հետ կապ ունեցող հարցերու մասին:

Այս զեկուցումէն վերջ երիտասարդ հիթիթաբան մը Պ. Maurice Vieyra, որ Թուրքիայէ նոր վերադարձած է, թարգմանեց Մալաթիոյ մօտ, Ասլան Թէփէի մէջ գտնուած հիթիթական արձանագրութիւն մը, զարդարուած քանդակով մը, ուր ներկայացուած է հիթիթական հայելաւոր դիցուհին, եւ աստուած մը առիւծի մը վրայ կանգնած: Դիցուհիին անունն է Կումախեպէ, աստուածին անունը անընթեռնելի է, դիրերու եղծման պատճառով: Ակադեմականներէն մին դիտել տուաւ թէ Կում – պեպէ – Թէչուպ եւ առիւծի վրայ կանգնած աստուածը կը համապատասխանեն հելլէնական դիցաբանութեան Զեւս Հերա — Դիանիսիոս երբեակին, որուն ծագումը կեդրոնական Ասիա է, ուրկէ տարածուած է մինչեւ եգէականի ափերը:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ԻՐԱՔԻ պետական երաժշտանոցին մէջ 1945էն ի վեր իբրեւ երաժշտութեան ուսուցիչ կը պաշտօնավարէ Պ. Նուպար Մալխասեան, որ ջերմապէս գնահատուած է:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ արտաքին գործերու յանձնախումբին նախագահը յայտարարեց թէ ձախողած են Փարիզի մէջ կատարուած բանակցութիւնները՝ օտար դիւնուորներու պարպումի մասին:

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԸ վախերը կ'աւելնան Ցունաստանի մէջ, յառաջիկայ ընտրութեանց առթիւ: Արքայականներն ու ձախերը հաւասարապէս զինուած են: Համայնավարները կը սպառնան գործադուլներ սարքել ամբողջ երկրին մէջ եւայլն:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԻՒ ՓԼԷՔՆԻ դատական նախարարը, Կապօլա, որ Սպանիա կը դտնուի: Տղան աշխատեցաւ յետաձգել տալ դատը, բայց անօգուտ: Ամբաստանութիւնները չատ ծանր են:

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ մասին բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Դ. օր, Սահմանադիր ժողովին մէջ, դրաւելով ամբողջ նիստը: Միջադէպեր ալ ծագեցան: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՄԱՐՍԼԻԱԻի հին նաւահանգստին մնացեալ թաղերն ալ պիտի քանդուին քանի մը օրէն եւ արդիական տուներ պիտի շինուին ամբողջ քարափին երկայնքը:

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԸ ԴԷՊԻ ԹԷՀՐԱՆ

հրամանատարութեամբ ՁՕՐ. ԲԱՂՐԱՄԵԱՆԻ...

Թուրքիա՞ն ալ վտանգուած

Շորեքշաբթի իրիկուան եւ հինգշաբթի առաւուան թերթերը չունդալից լուրեր կը հաղորդէին Իրանի կացութեան մասին, մեծ մասով ամերիկեան աղբիւրէ: Վերապահ էին միայն քանի մը թերթեր, սպասելով լրացուցիչ տեղեկութեանց, իսկ համայնավար «Իմանիթէ»ն կը ծաղրէր լրատուները, իբրեւ զրգռութիւն սերմանող: Իր միակ աղբիւրն այն էր թէ Իրանի վարչապետը բան մը չի գիտեր կարմիր բանակի յառաջխաղացութեան մասին: Իսկ Մոսկուան լուռ է:

Ստորեւ կ'ամփոփենք հրատարակուած տեղեկութիւնները, յիշելով իւրաքանչիւրին աղբիւրը: Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւնը ծանր է եւ կրնայ աւելի բարդանալ, եթէ ելք մը չգտնուի:

Առաջին լուրը հաղորդեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը, Մարտ 12 թուակիր զեկոյցով մը որ կ'ըսէր.— Արտաքին գործերու նախարարութիւնը անցեալ չաբթու իմացաւ թէ խորհրդային նոր զօրքեր դէպի հարաւ կը յառաջանան ծանր զէնքերով: Ատոնք Թաւրիզէն անցնելով կ'ուղղուին դէպի Թէհրան եւ Իրանի արեւմտեան սահմանադլուխը: Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը հարցուց խորհրդային կառավարութեան թէ իսկապէս այդպիսի չարժումներ տեղի ունեցա՞ծ են, եւ եթէ այո, ի՞նչ են պատճառները:

Իսկ ամերիկեան «Էսօշիէյթըտ Փրէս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ հետեւեալ տեղեկութիւնները.— Կը թուի թէ խորհրդային նոր զօրքի ժամանումը Իրան պատրաստուած էր օրեր առաջ: Անցեալ չաբթուընէ իսկ, Ղազուինէն դիչերանց կառախումբ մը կը հասնէր Քարաճի ռուսական զօրակայանը, որ ամէնէն մօտն է Թէհրանի: Այդ կառախումբը կը փոխադրէր երեք ամերիկեան հրասայլեր, երեք զրահապատ կառքեր, վեց բեռնակառքեր եւ երեք պաշարարարձ կառքեր, ինչպէս եւ տասը հրետաձիգ սպաներ: Քառասունեւեւթ ժամ վերջը, դարձեալ գիչերանց կը հասնէր զօրամաս մը: Այս լուրերը պաշտօնապէս չհաստատուեցան, բայց ես օդանաւով թռիչք մը կատարեցի Քարաճի խորհրդային զօրակայանին վրայ եւ համրեցի 14 «Շէրման» (ամերիկեան) հրասայլեր եւ չատ մը ուրիչ կառքեր, մեծ մասով ծածկուած: Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ռուսական հեծելազունդեր Իրան կը մտնեն սահմանամերձ Աստարա քաղաքէն, կասպից ծովուն վրայ: Ռազմանաւակ զինուորներ, ամէն կերպով կազմ եւ պատրաստ, մտած են Միանէ, Թաւրիզէն 150 քիլոմեթր դէպի հարաւ – արեւելք եւ Թէհրանէն 375 քիլոմեթր հեռու, ինչպէս եւ Մարագա՝ Թաւրիզի հարաւակողմը եւ Միանպատ, որ 110 քիլոմեթր հեռու է Թաւրիզէն, Իրաքի եւ Իրանի սահմանադլուխներու հանդոյցէն: Զինուորական մասնագէտներ կ'ըսեն թէ խորհրդային զինուորները անցնելու տարի խրամներ փորեցին, ճամբաներ շինեցին եւ յետպատերազմեան լայն ռազմափորձեր կատարեցին Թաւրիզ-Իրանեան սահմանադլուխին վրայ: Միանէ խճուղիով եւ երկաթուղիով կապուած է Ղազուինի ռուսական բանակի կեդրոնին հետ, Թէհրանի ճիշդ հիւսիս – արեւելեան կողմէ: Իրաքցիներ կը հաւատան թէ Ռուսերու ներկայ դործունէութեան նպատակն է «անհանդստութիւն եւ ըմբոստութիւն» սերմնել Թէհրանի մէջ:

ՈՒՐ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ՁՕՐ. ԲԱՂՐԱՄԵԱՆ

Բոլոր թերթերուն մէջ ալ կը յիչուի մատչել (կարդալ՝ զօրավար) Բաղրամեանի անունը, իբրեւ հրամանատար դէպի Թէհրան կամ Թրքական սահմանադլուխը յառաջացող կարմիր բանակին: Թերթ մը կը գրէ թէ Բաղրամեան Թաւրիզ կը գտնուի այժմ, իբրեւ մասնագէտ զրահապատ ուժերու: Ուրիչ մը կ'ըսէ թէ հոն զրկուած է իբրեւ Հայ: Paris-Matin երէկ հետեւեալ խորագիրը դրած էր Ա. էջին վեց սիւնակներուն գլուխը.— ՄԱՌՇԱԼ ԲԱՂՐԱՄԵԱՆ ԹԷՀՐԱՆԷՆ 30 ԿԻԼՈՄԵԹՐ ՀԵՌՈՒ: Ցետոյ,— «կարմիր բանակին զրահապատ ուժերու մասնագէտը կը հրամայէ զինուորական չարժումներուն Իրանի մէջ»: Այս առթիւ կը յիչէր թէ Բաղրամեանն էր որ 1944ի ամառը ճեղքեց գերմանական դիծերը Պալթիկի ճակատին վրայ:

ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՄԱՍԻՆ

Աւելորդ է ըսել թէ կարմիր բանակին խորհրդաւոր չարժումները խոր մտահոգութեան մատնած են Անգլիան, որ բացատրութիւն պահանջած է ստիպողաբար: Լոնտոնի կարծիքով, այդ չարժումները կը սպառնան ոչ միայն Իրանի մայրաքաղաքին, այլեւ Թուրքիոյ եւ Իրաքի: Արտաքին նախարարը չարունակ հաղորդակցութեան մէջ է Մ. Նահանգներու իր պաշտօնակիցին հետ, հետաքրքրութեամբ:

Անգլիոյ նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ գումարեց երէկ առաւօտ: Լոնտոնի եւ Ուռչինկթընի մէջ սրտնեղած են մանաւանդ անոր համար որ Մոսկուա չէ պատասխանած ոչ ամերիկ –

ևան, ոչ ալ անգլիական ծանուցագիրներուն: Եթէ այս լուծիւնը չարունակուի, անելի մը պիտի մատնուի Ազահովութեան Ժողովուրդը որ պիտի դումարուի Մարտ 25ին, Նիւ Եորքի մէջ:

Երեք տեսակ ենթադրութիւններ կ'ըլլան կարմիր բանակի չարժումներու մասին.— 1. Մոս - կուայի հոլու հպատակ իշխանութիւն մը հաստատել Թէհրանի մէջ.— 2. ՁՆՇՈՒՄ ԲԱՆԵՑՆԵԼ ԹՈՒՐ - ՔԻՈՑ ՎՐԱՑ, ՀՈՂԱՑԻՆ ԶԻԶՈՒՄՆԵՐ ՍՏԱՆԱ - ԼՈՒ ՀԱՄԱՐ.— 3. Բաժին ապահովել Մուսուլի քարիւղին:

Ի՞ՆՉ ԿԸՍԷ ԻՐԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Ղավամ Սալթանէ, Իրանի վարչապետը կարգ մը կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն, Մոսկուայի բանակցութեանց մասին: Այս առթիւ ըսաւ թէ որ եւ է պաշտօնական տեղեկութիւն չունի խորհրդային զօրքի յառաջխաղացութեան մասին: Ճեռոյ խոստովանեցաւ թէ արդիւնքի մը չեն յանգած Մոսկուայի բանակցութիւնները: «Նպատակիս չհասայ, ոչ դինուորներու պարպումի, ոչ ալ Ազրպատականի մասին: Միւս կողմէ, չէի կրնար զոհացում տալ կարգ մը խորհրդային պահանջներու: Ռուսերը կ'ուզեն պահել իրենց զօրքը կարգ մը շրջաններու մէջ, մինչեւ որ կացութիւնը պարզուի: Ժողովին նոր դեսպաններ պիտի հասնի քանի մը օրէն»:

Հիւսէյին Ալա, Ուշինկթընի իրանեան դեսպանը, յայտարարեց թէ ռուսական ցնծումը Թուրքիոյ վրայ այլեւս անցած է ջլամարտի սահմանը եւ թէ խոռվութիւններ կրնան ծագիլ Թուրքիոյ սահմանին վրայ: Դեսպանն ալ անհամբեր լուրի կը սպասէ Թէհրանէն, կարմիր բանակի չարժումնե - րու մասին:

Սթալին Հիթլէրի կը ճամցնէ Զըրչիլը

Սթալին ծանրակչիռ յայտարարութիւններ ըրաւ Զըրչիլի դէմ, ամբաստանելով թէ իր ճառով կը ձգտի «անխարանութիւն սերմանել եւ խափանել դործակցութիւնը Անգլիոյ եւ Ս. Միութեան միջեւ»: Սպարապետը այս մեղադրանքներն ըրաւ պատասխանելով «Փրաւտա»յի խմբագրին, որ հետեւեալ հարցումն ուղղած էր.— Կարելի՞ է ըսել թէ Պ. Զըրչիլի ճառը վնասեց խաղաղութեան եւ ապահովութեան դաթին:

Սթալին.— Անշո՛ւշտ: Արդարեւ, Պ. Զըրչիլ այժմ բռնած է դիրք մը որ կը ձգտի պատերազմ սարքելու: Եւ ինք մինակ չէ: Ունի բարեկամներ ոչ միայն Անգլիոյ, այլեւ Մ. Նահանգներուն մէջ: Պէտք է դիտել որ Զըրչիլ եւ իր բարեկամները զարմանալի նմանութիւն մը ունին Հիթլէրի եւ իր բարեկամներուն հետ: Հիթլէր պատերազմ սարքելու ձեռնարկեց իր ցեղային վարդապետութեամբ: Ան յայտարարեց թէ միայն գերմանական ժողո - վուրդները իրական ազդ մը կը կազմեն: Զըրչիլ ալ իր պատերազմաչունչ պայքարն սկսաւ ցեղային տեսութեամբ մը, յայտարարելով թէ անգլիախօս ժողովուրդները միակ ազդերն են որ արժէք ունին եւ պէտք է տիրապետեն աշխարհի միւս ազգերուն վրայ: Բայ խօսելով, Զըրչիլ եւ իր բարեկամները տեսակ մը վերջնագիր է որ կ'ուղղեն բոլոր ոչ - անգլիախօս ժողովուրդներուն: Այդ վերջնագիրը սա է.— «Ցօժարական ընդունեցէք մեր տիրապե - տութիւնը, եւ այն ատեն ամէն բան լաւ կ'երթայ: Եթէ չէք ընդունիր, պատերազմը անխուսափելի է»: Եւ սակայն ազդերը իրենց արիւնը թափեցին դժնդակ պատերազմի մը մէջ յանուն ազատութեան եւ իրենց երկիրներու անկախութեան, եւ ոչ թէ Հիթլէրի իշխանութեան տեղ Զըրչիլի իշխանու - թիւնը հաստատելու համար: Հետեւաբար, ազդ մը որ անգլերէն չի խօսիր եւ միեւնոյն ատեն աշխար - հի բնակչութեան չափչփիչ մեծամասնութիւնը կը ներկայացնէ, կրնայ մերժել այս նոր սարկու - թիւնը: Տարակոյս չկայ թէ Զըրչիլի ճամբան պա - տերազմի ճամբան է, մարտակոչ մը Ս. Միութեան դէմ, ինչ որ կը հակասէ երկու երկիրներուն միջեւ կնքուած դինակցութեան»:

ՄՄԲ.— Ուրիշ հատուածներ՝ յաջորդով:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏԱԼՈՎ

Ս. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Ժողովուրդին մէջ վաստակաւոր ակադեմական Ալէքսանդր Բոյկով ճառ մը խօսելով, ազդարարեց թէ «առանց հզօր դինեալ ուժերու պետութեան խաղաղ գործունէութիւն - չի կրնար յաջող ընթանալ»:

ՆԻՒՐՆՊԷրկի ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ մարտ 13ի նիստին մէջ, ամբաստանեալ կէօրինկ մանրամասնօրէն նկարագրեց իր կեանքն ուղործունէութիւնը, իբրեւ հիմնադիր նացի կուսակցութեան: Պարծանքով յայտարարեց թէ յաջողեցան մեծ եւ անարիւն յեղափոխութիւն մը կատարել:

ՀԱՑԻ ՊԱՇԱՐԸ ապահովուած է ապրիլի համար: Միսին գինը կը մնայ անփոփոխ, քիլօն 100 Ֆրանք:— Շոգենաւեր պիտի ղրկուին Սեւ ծով, փոխադրելու համար Ս. Միութեան տրամադրած արմտիքը, որուն գինը պիտի վճարուի տոլարով.— Պահածոյ բանջարեղէն պիտի բաժնուի յառաջիկայ չարաթուընէ սկսեալ:— Այսուհետեւ արճարաննե - րը պիտի կրնան ժամը 3էն վերջն ալ մուրճ տալ:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԹԷՑԱՍԵՂԱՆԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի թէյասեղանը տեղի ունեցաւ Մարտ 3ին: Համակիր բազմութիւն մը եկած էր վայելելու այս ընտանեկան ջերմ մթնոլորտը: Հանդէսին բացումը կատարեց Պ. Սահակ Ճովհաննէսեան, խօսք տալով Տիկին Էլլէն Բիւզանդի, որ Շրջ. վարչութեան կողմէ ողջունեց մասնաճիւղի ժրաջան աշխատանքը եւ լայնօրէն պարզեց Միութեան ընդհանուր դործունէութիւնը, պատերազմէն մինչեւ այս օր: Տիկիններ վերջերս չրջած ըլլալով Կրընոպլէն մինչեւ Մարսէյլ, նկարագրեցկապոյտ Խաչերու աղգօդուտ աշխատանքը: Ալֆորվիլի Ֆրանսահայ Կ. Խաչը, համերաշխ տեղին բոլոր կազմակերպութիւններուն հետ, վարձած է հաւաքավայր մը եւ յառաջիկայ հինդշաբթի պիտի վերսկսին դասախօսութիւնները, որոնք այնքան օգտակար եղած են անցեալին մէջ:

Խօսք տրուեցաւ նաեւ Պ. Ց. Արըճեանի, որ վեր հանեց կնոջ դերը հանրային դործի մէջ եւ դնահատելով մասնաճիւղին դործունէութիւնը փափաք յայտնեց որ կանացի միութիւնները ի մի խմբուին բարեկամական կապերով, միասնաբար ծառայելու համար Հայը Հայ պահելու մեծ դոր - ծին, մինչեւ որ իրականանայ մեծ ներդաղթը: Արտասանութիւններ եղան երիտասարդներու կող - մէ, բոլորն ալ յաջող:

Փարիզէն եկած էին Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբի անդամ – անդամուհիները, միասին բերելով, Օր. Աստղիկ Առաքելեանը, որուն երգերը հրճուանքով լեցուցին բոլորին սիրտերը: Երկու երգ երգեց նաեւ Օր. Ա. Ատոմեան, նոյնպէս ծափերու արժանանալով: Կարապետ Գայիչեանի նո - րակազմ երգչախումբէն մաս մը երիտասարդ դե - կավարին առաջնորդութեամբ երգեց «Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիքդ»: Ապա սկսաւ հիւրասիրու - թիւնը, թէյով եւ խմորեղէններով, բոլորն ալ պատրաստուած ընկերուհիներու կողմէ: Շատեր 50էն մինչեւ 500 Ֆրանք տրամադրած էին: Վիճակահանութիւնը, ուխտ մը Թերթանուշ Նուիրուած Տիկ. Ս. Անդրէասեանի կողմէ չահեցաւ Փարիզէն Պ. Վ. Գազանճեան, նուիրելով 1000 Ֆր.:

«Նոր սերունդի» երիտասարդներէն ընկեր Ժիրայր քանի մը բան խօսքով կոչ ըրաւ երիտասարդութեան անդամակցիլ Երիտասարդական Միութեանց հայկական կեանքէն չկտրուելու եւ Հայկ. մշա - կոյթը ճանչնալու համար:

Շատ ուրախ էին խաչուհիները, տեսնելով իրենց ձեռնարկին յաջողութիւնը: —Ներկայ մը

« ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ը ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Շանթ» թատերախումբը իր Բ. ներկայացումը վերապահած էր Վարդանանց յիշատակին, Մարտ 4ին Պոմոնի Ֆլօրէալ սրահին մէջ, որ կը յորդէր բազմութեամբ: Կային նաեւ Փարիզէն հիւրեր: Թատերախումբին վարչութիւնը սրահը օժտած էր նոր եւ խաղին համապատասխան զարդերով: Քէնտիրեան շատ յաջող էր «Վարդան»ի դերին մէջ, Մ. Դաւիթեան «Վասակ»ի դերին մէջ, թէեւ ձայնը չի նպաստեր իրեն, Կ. Մուրատեան՝ Ցազկերտի դերին մէջ: Օր. Պօղոսեան, որ առաջին անգամ բեմ կուգար, շատ դեղեցիկ խաղարկութիւն մը ցոյց տուաւ Շուշանիկի դերին մէջ: Վ. Տէրտէրեան (Դենպետ) իր չարժուձեւերով եւ առոգանութեամբ ներկաներու հետաքրքրութիւնը չարժեց: Մնացեալներու անունները դանց կ'առնեմ, խնայելու համար «Ցառաջ»ին, խնդրելով իրենց ներողամտութիւնը: Թղթակից

ՄԱՐՏԻՆՆԵՐՈՒ Միութիւնը փետրուար 28ին ճաշկերոյթ մը սարքած էր իսպառիւ աբքայ Տիւ - պառի, որ Stalag 11 A.ի մէջ ֆրանսական դերիներու պատասխանատու նշանակուած էր: Շատ եղ - բայրական եղած էր իր վերաբերումը հայ դերիներու հանդէպ եւ բարոյապէս ալ օժանդակած որքան որ հնարաւոր էր: Միութեան նախագահ Պ. Տատեան խօսք առնելով վեր հանեց հայ եւ ֆրանսական դէնքի եղբայրակցութիւնը յանուն ազատութեան, ապա խօսք տուաւ աբբահօր որ չհետեւելով հայ ազատատենչ ժողովուրդի զոհաբերութեան ոգին, յիշեց թէ դերութեան մէջ Հայերը եղան կարգապահ եւ հաւատարիմ Ֆրանսայի: Կարդով խօսք առին նաեւ հրաւիրեալ ֆրանսացի բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, յայտնելով նոյնիմաստ դովասանքներ Հայերու հասցէին: — Մ.

«ՑԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԻ ՐԵՆ

Լիոնէն Պ. Պետրոսեան մէկ տարեկան «Ցառաջ»կը նուիրէ Տէր եւ Տիկին Հրաչ Ձըրնըքեաններուն, Տիթրոյթ (Մ. Նահանդներ):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, Պ. Սուրէն Մելիքեանի մօր մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Վիէնի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի անդամները, դասախօսական ժողովի կը հրաւիրուին, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Պ. Տիգրան Մանուկեանի սրճարանը: 129 rue Lafayette:

Հ. Ց. Դ. ՎԱՀԱՆՆԻ կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չաբաթ, երե - կոյեան ժամը 8.30ին, նոր ակումբը:

Վիէնի Հ. Ց. Դ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՑ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ գրական ասուլիսը այս չաբաթ օր, ժամը 5ին, Պ. Աճէմեանի սրահը, 12 rue Cadet: Կը չարունակուի նախորդ նիւթը՝ «Գրադէտը պէ՞տք էոր քաղաքական հրապարակագրութիւն ընէ»:

ԻՍԻԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը չաբաթ իրիկուն, Արիմեան դպրոցին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱՀԱՆՆԻ Կապոյտ Խաչի ներկայացումը Վիէնի սանուհիներու կողմէ՝ ապրիլ 27ին Սալ ոէ Ֆէթի մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ԳԷՈՐԳ ԳԱԶԱԶԵԱՆ իր ամուսնոյն մահուան 12րդ տարելիցին առթիւ 1000 Ֆր. կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին: Օրիորդներ Հրանոյշ եւ Արաքսի Գազազեան, նոյն առթիւ 1000 Ֆրանք կը նուիրեն Հ. Ց. Դ.ի Նոր Սերունդ Բաֆֆի խումբին:

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՎԵԱՆ 500 Ֆրանք կը նուիրէ Տիկին Շանթի յիշատակին Լիբանանի «Պնակ մը կերակուրի» ձեռնարկին, Ֆր. Կապոյտ Խաչի միջոցով: Ստանալ «Ցառաջ»էն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գարիպեան եւ պարագաները իրենց խորին չնորհակալութիւնը կը յայտնեն եկեղեցւոյ Հոդաբարձութեան, քահանաներուն, Դպրաց Դասուն, պաշտօնեաներուն եւ ամէն անոնց որ անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպատկով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սարսափահար զաւկին՝ ԺԱՒ. ԳԱՐԻՊԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ՍՏԱՑՄԱՆԵՔ

ՀԱՑ -ԲՈՑԹ, ժողովրդական ամսաթերթ կամ Տունին բժիշկը: Խմբագիր՝ Շ. Նարդունի: 6րդ տարի թիւ 62 (1946 Փետրուար): Տարեկան բաժնեգին 250 Ֆրանք: Արտասահման՝ 300 եւ 350: Հասցէ.— 17 Rue Damesme, Paris:

ZÉNITH, Revue Culturelle Arménienne. Ա. տարի թիւ 1, հրատ. Institut Arménien, 30 Ave. Georges Mandel, Paris (16): Ցօդուածներ Հայոց պատմութեան եւ մշակոյթի մասին:

ՑԵՐԵԿՈՑԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ Ֆր. Երիտ. Մի - ութեան Պանէօ – Քաշանի մասնաճիւղին, նախագահութեամբ Պ. Լեւոն Զորմիսեանի, այս կիրակի, ժամը 3էն 11, Foyer des Jeunes սրահին մէջ, 69ter rue d'Arcueil, Bagneux: Կը խօսին Էմիլ Ասլանեան եւ Ժ. Տ. Թովմասեան: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Ճոխ եւ աժան պիւֆէ: Մուտք 50Ֆր.:

ՊՈՒՏՈՑԻ ՄԷՋ առաջին անգամ ըլլալով կը բեմադրուի Ց. Թումանեանի «ԱՆՈՒՇ»ը օփերա (երաժշ. Ա. Տիգրանեանի), այս կիր. (17 Մարտ), կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սընօճի երիտ. ընկերվարականներու ակումբին մէջ, նախաձեռնութեամբ ուսուցիչ եւ երգահան Ա. Գ. Մեսրմեանցի եւ մասնակցութեամբ Սունդուկեան Թատերախումբի: Տոմսերու գին 50 Ֆրանք:

Սիփան Կոմիտաս երգչախումբի տարեկան մեծ համերգը

Ղեկավարութեամբ Գ. Ալէմշահի

Salle Gaveau մէջ 45 rue de la Boétie (Miromesnil)
Կիրակի, 17 Մարտ ժամը 5ին

Մասնակցութեամբ Օր. Ա. Առաքելեանի, Օր. Ա. Ատոմեանի, Օր. Մ. Ա.էմէմեանի, Պ.Պ. Ց. Ցակոբեանի, Տ. Մինասեանի: Ցայտագրին կարեւոր մէկ մասը յատկացուած է անծանօթ եւ նոր հայ երգերու:

Տոմսերը ապահովել՝ Studio Caumartin, 19a rue Caumartin, Paris (8): Գրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 rue Mr. le Prince եւ երգչախումբի անդամներէն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Ցակոբեան Տաւոյեան, բնիկ Այնթապցի: Պատերազմէն առաջ հաստատուած էր Փարիզ: Տեղեկացնել Պ. Իսկէնտէր Ն. Թօքաթլեանի, 34 rue des Chapeliers, Մարսէյլ: Զինք փնտռող հօրեղբօրորդւոյն հասցէն Mr. Dikran Davoian, Cale Charkas, No. 3279, Buenos Aires, R. Argentine:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ սպասուհի մը երկուշ ոգինոց ընտանիքի մը համար: Հեռաձայնել Carnot 75-74:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵՒՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Samedi 16 Mars 1946 Շաբաթ 16 Մարտ

ԺԷ ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4561-Նոր շրջան թիւ 290 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆ.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍ ՀԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՑ ԵԻՄ

Տօնակատարութիւն մը, այսօր,— Ցարդանքի արտայայտութիւն Դիմադրական Ճակատի հայ զոհերու յիշատակին:

Ո՞ր ճակատին վրայ բացակայ եղած են այս ժողովուրդին զաւակները: Չհաշուենք զարերը եւ նկատի առնենք միայն վերջին հարիւրամեակը: Եւ ընդունինք յատկանշական պարագայ մը.—

« ... Բայց ինչո՞ւ, մի՞թէ մոռնալ հարկ է այն երիտասարդ Հայը, որ հրացանը ձեռքը՝ Հիւսիսային Նահանգաց պատերազմին մէջ վիրաւորուեցաւ, իւնկաւ եւ «ո՛հ, իմ անուշիկ ծնողս, եղբայրներս, բարեկամներս եւ սիրելիներս» գոչելով՝ աչքերը գոցեց: Եւ անկից ի զատ մոռնալ վայելէ՞ այն երեսունի մօտ հայ երիտասարդներն, որ այսօր հոն կը գտնուին եւ իրենց կարողութեան ներածին չափ կը ծառայեն Հիւսիսային Նահանգաց արդարութեան, իրաւանց եւ ազատութեան դրօշակն պաշտպանող մասին մէջ: («Բեգասեան Թուչնիկ», կ. Պոլիս, 15 Փետրուար 1865):

Այսպէս նաեւ Ֆրանսայի մէջ, երբ լուծի տակ էր երկիրը, իբրեւ հետեւանք պարտութեան:

Չհարցնենք թէ ո՛վքե՞ր էին անոնք որ, 30 կամ 50 հոգի, միացան տեղացի ըմբոստներուն, կըռուեցան ու լնկան, իբրեւ ղեկավար կամ ըմբոստ:

Մեծ մասով երիտասարդներ, մտնաւոր դասակարգի մը չէին պատկաներ անոնք: Ամէն հոսանքէ ներկայացուցիչներ կային: Շատերը զոհացան թուղթիկներ ցրուելով, զէնք եւ յեղափոխական դրականութիւն վերադրելով: Ուրիշներ լեռ բարձրացան զէն ի ձեռին, կամ դաւադիրներ պահեցին: Դեռ ուրիշներ իսկապէս յանդուգն գործեր կատարեցին, համաձայն տրուած հրահանգներուն:

— Ընկե՛ր, եթէ իյնաս դուն,— Ուրիշ ընկեր մը արթուն,— Տեղդ կը բռնէ...

Ճակատին լման գրուած չէ բուն պատմութիւնը: Կան վաւերական դէպքեր, եւ ուրիշներ որ լուրջ լուսաբանութեան կը կարօտին:

Ոչի՛նչ: Իրողութիւնն այն է որ ունեցանք եւ՛ ռազմիկներ եւ՛ զոհեր: Ոչ միայն այս երկրին մէջ, այլեւ ուրիշ ուր որ հայկական համբանք մը կը չնչէր, օտար գրաւման տակ:

Մեզի անծանօթ չէին զանազան դրուագները՝ այդ ճակատագրական օրերուն: Եւ մենք տակաւին չենք խօսիր այլապէս «դիմադրական» ճիգերու մասին, որոնք չեն գրուած:

Մանրամասնութիւնները կարեւոր չեն: Հիմնականը այն է՝ որ այս ժողովուրդին զաւակներն ալ բանտ ու աքսոր տեսան, կամ արիւրար կռուեցան ու մեռան:

Կրակ մը կը վառէր մեր գլխուն վերեւ, եւ աս ու ան, համոզումով կամ երիտասարդի թափով, նետուեցան ասպարէզ: Անչուշտ արկածալի էր պայքարը, եւ կրնար աղէտի մը յանդիլ, եթէ ուրիշներ չհակէին:

Ժամանակը չէ դատելու այդ պատմական չըրջանին դէպքերը: Մեզի համար յարգանքի արժանի է ո եւ է մէկը, որ կը զոհուի գաղափարի մը, առանց մնափառութեան կամ ասիական չռայլաբանութեան:

Մենք տարիներով պայքար մղեցինք Աղասի Յանջեաններու, Սահակ Տէր Գաբրիէլեաններու, Զարեհներու, Ալազաններու եւ ուրիշներու դէմ: Բայց, երբ անոնք լնկան իրենց դաւանանքին համար, յանուն այս ժողովուրդի բարիքին, եւ երբ իրենց իշխանաւորներն ու հաւատակիցները իրար կը հրմշտկէին «դաւաճան» հռչակելու համար զանոնք, մենք էինք որ յարգանքի հրաւիրեցինք ուրացողները:

Եւ այսօր ալ, մենք ենք որ կը հարցնենք թէ ո՛ւր են, ի՛նչ եղան միւսները...

Ամբողջ սերունդ մը մատաղ գնաց պատերազմէն առաջ, իր իսկ երկնած, փառաբանած կարգուսարքին մէջ: Եւ այսօր ուրիշ սերունդ մը «կը փընտռուի», բոլոր դերի ազդերու ազատութենէն մէկուկէս տարի վերջը:

Եթէ Մանուչեանները, Լասերն ու Արփիարները ողջ ըլլային, անշուշտ պիտի ուղղէին նոյն հարցումները,— ո՞ր են Սիրունիները, Ց. Տէվէճեանները, Իշխանեաններ եւ միւսները... Զէին կրնար չհարցնել, իբրեւ հայ յեղափոխականներ:

Այո, յարգանք Դիմադրական Ճակատի զոհերուն: Բայց նաեւ արդարութիւն անոնց որ առաջ մը տրորուեցան կամ քչուեցան անյայտ ուղղութեամբ, իբրեւ հետեւանք անոպայ, քսմոնելի քիննադրութեանց:

Շ.

ԿԱՆԱՉԸ ԿԻպՐՈՍԻ ՄԷՋ

ՆԻԿՈՍԻԱ (Ցառաջ).— *Միջերկրականի արեւելեան անկիւնին վերջին կղզին է պատմական Կիպրոսը, որ կը մնայ միշտ անվտանգ եւ խաղաղ 1878էն ի վեր, շնորհիւ բրիտանական դրօշին:*

Կիպրոսի մէջ կ'ապրին 350.000 Յոյներ, որոնք ունին Պատրիարքի իրաւունքներ վայելող Արքեպիսկոպոս մը ու երեք եպիսկոպոսներ, 8 վանահայրեր, 7 ծայրագոյն վարդապետներ, բազմաթիւ եկեղեցիներ, հարիւրաւոր վանականներ ու քանի մը հազար քահանաներ: Միւս քրիստոնեաներէն Լատիններ, Մարոնիներ ու այլ տարրեր ունին իրենց սեփական եկեղեցիներն ու կազմակերպութիւնները:

Թուրքերու թիւն է մօտաւորապէս 70.000, որոնք ունին իրենց կազմակերպութիւնները՝ Էվքաֆը, միւֆթին եւայլն:

Հայոց թիւն է 4000: Հայերը առաջին անգամ Կիպրոս հաստատուած էին 11րդ դարուն, ու միշտ ունեցած են իրենց կրօնական ու եկեղեցական կազմակերպութիւնը:

Կիլիկիան թագաւորութեան չրջանին, հայ իշխաններ ու կաթողիկոսներ Կիպրոս այցելած էին: Կիպրոս երբեմն ունէր բազմահազար հայութիւն մը երկու վանքերով ու եպիսկոպոսական երկու թիմերով: Երբեմն Կիպրոսի մէջ կային կէս երկու տասան մը հայկական ուրոյն գիւղեր՝ որոնցմէ «Ամմոխոստոս»ն ցարդ պահած է իր անունը:

Կիպրահայ գաղութը այժմ ունի քանի մը եկեղեցիներ, մէկ վանք, յառաջադէմ վարժարաններ՝ կարող ու սրտցաւ ուսուցչական կազմակերպութեամբ ու հարիւրաւոր երկսեռ աշակերտներով, քանի մը հայկական միութիւններ, Ակումբներ, Հ. Բ. Ը. Միութեան մասնաճիւղ, «Հայաստանի Բարեկամաց Միութեան» կեդրոններ, ու մանաւանդ Նիկոսիոյ «Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը», որուն շուրջ համախմբուած են հայրենասէր ու ժրաջան երիտասարդները:

Նիկոսիա քաղաքին մօտ է նաեւ « Մելքոնեան կրթական հաստատութիւնը»:

Կիպրոս այժմ չունի իր թեմակալ առաջնորդը, որուն պակասը ամէն անգամ աւելի զգալի է այս օրերուն: Կիպրահայը միշտ ճանչցուած է իբրեւ հայրենասէր, եկեղեցասէր գաղութ մը, նախանձախնդիր՝ ծխակառավարութեանց եւ եկեղեցապետութեան, չնորհիւ կարող առաջնորդներու եւ չարականապետ հայ քահանաներու՝ որոնց վեր-ջիններն էին Առաջնորդ Սարաճեան արք. (վերջէն կաթողիկոս Տանն Կիլիկիոյ), ու քաջահմուտ ծխասպետ Հանդուցեալ Յովհաննէս քահանայ Շահինեանը, որ ապշեցուցած էր կաթողիկոսներ ու պատրիարքներ:

Եկեղեցական առաջին կազմակերպութիւնը տեսնուած էր 1079 թուականին ու ամբողջ 11րդ, 12րդ, 13րդ եւ 14րդ դարերուն Կիպրոս կ'այցելէին Հռոմէական հայ իշխաններ ու կաթողիկոսներ: Նոյնիսկ Ներսէս Արք. Լամբրոնացին Կիպրոս այցելած էր (հաւանաբար Ֆամակուստայի Հայոց «Կանչուոր սուրբ Աստուածածին» վանքին մէջ) իր յանձարէնը յառաջ տանելու համար:

1191 թուականին Կիպրոս այցելեց Հայոց թագաւորներէն՝ Լեւոն Բ. «Մեծագործ»ը (որ դեռ իշխանապետ էր), իբր կնքահայրը՝ Անգլիոյ Ռիչըրտ Առիւծասիրտ թագաւորին որ Կիպրոս ամուսնացած էր:

Կիլիկիոյ Հայոց թագաւորութեան անկումէն վերջ (1375), Կիպրոսի լատին – Լուսինեան թագաւորները 1393էն սկսեալ ու մինչեւ 1489 թուականը՝ Կիպրոսի մէջ թագաւոր կը պսակուէին իբրեւ «Roi d'Arménie», իրաւունք մը զոր ժառանգած էին Հայոց վերջին թագաւորէն՝ Լեւոն Ե. Լուսինեանէն:

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

12 ՍՊԱՆԻԱՑԻ ԼՐՏԵՄՆԵՐ ձերբակալուեցան Թուլուզի եւ Փէրփինեանի մէջ, երբ սահմանը կ'անցնէին զաղտնի խումբերով: Ֆրանսայի ներքին նախարարութիւնը այս առթիւ հրատարակած վիկտորով մը կ'ըսէ թէ կալանաւորները մասնաւորապէս մարզուած էին եւ իբրեւ հանրապետական պահեստականներ պիտի ներկայանային, մինչդեռ Ֆրանքոյի կողմէ ղրկուած էին, Ֆրանսայի դէմ ուղղական չարժումները եւ Սպանիոյ հանրապետականներուն գաղտնիքները իմանալու համար: Ֆրանսա միշտ կը պնդէ որ գործնական միջոցներ ձեռք առնուին, բայց Անգլիա եւ Մ. Նահանգները դեռ վերապահ են:

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՀԵՐՔԷ ԵՒ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ

Հիմակ ալ դէպի Թո՞ւրքիա...

Մոսկուայի պաշտօնական դործակալութիւնը, Թաս, հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց Մարտ 12ին.— Ամերիկեան մամուլը հրատարակեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան մէկ յայտարարութիւնը, որուն համաձայն խորհրդային զօրամասերու չարժումներ տեղի կ'ունենան Թաւրիզէն դէպի Թէհրան եւ դէպի Իրանի արեւմտեան սահմանները: Թաս արտօնուած է յայտարարելու՝ թէ այս տեղեկութիւնը չի համապատասխաներ իրականութեան:

Մոսկուայի անթելեն ալ կրկնեց այս հերքումը:

Այս հերքումին հետ, երկկուան թերթերը կը հրատարակէին հետեւեալ տեղեկութիւնը զոր կուտանք վերապահութեամբ.— Թուրքիա տաղնապի մատնուեցաւ երէկ, երբ, համաձայն Թէհրանէն հասած լուրերու, հաղորդուեցաւ թէ ռուսական զօրամաս մը, որ մեկնած էր Թաւրիզէն եւ երեւութապէս դէպի հիւսիս կ'երթար, յանկարծ դարձաւ դէպի Մարանդ եւ ուղղուեցաւ դէպի Ծոյ եւ Թըրքական սահմանագլուխը:

Այդ հեռագիրը հետեւեալ ձեւով կը հաղորդէր ամերիկեան «Եունայթըտ Փրէս» գործակալութիւնը,— Սրեւելեան Իրանէն հեռացած խորհրդային զօրամասերը Թաւրիզէն անցնելով հետեւեցան երեք տարբեր ուղղութեանց: Մէկ բանին անմիջապէս շեղեցան դէպի թրքական սահմանագլուխը: Միւսները յառաջացան դէպի հիւսիս, Մարանդի ուղղութեամբ եւ հաւանաբար դէպի Հայաստան, բայց պարենաւորման կարաւանները յետոյ երկուքի բաժնուեցան դէպի Ծոյ, որ 160 քիլոմեթր հեռու է Թաւրիզէն: Վերջապէս ուրիշ զօրամասեր հետեւեցան հարաւային – արեւելեան ճամբուն որ կը տանի դէպի Միանէ, նոյնպէս 160 քիլոմեթր հեռու Թաւրիզէն, իսկ քանի մը զօրամասեր բռնեցին Մարագայի (30 քիլոմեթր Թաւրիզէն) եւ Միանատափի ճամբան: Ասկէ զատ, 17 վաճառարարձ վակոններ, որոնց չորսը լեցուած էին զինուորներով եւ միւսները ռազմամթերքով, Քարաճ հասան երեքշաբթի օր, հիւսիսէն գալով: Ինչ կը վերաբերի բուն իսկ Թաւրիզի, զինուորներու թիւը զրեթէ եռապատիկն է երկու ամիս առաջ եղածին:

Իրազեկներ կը հաւատան թէ զոր. Բաղրամեան իսկապէս Թաւրիզ կը գտնուի, ատենէ մը ի վեր, հոն հաստատած ըլլալով իր բանակատեղին:

Լոնտոնի քաղաքական չրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ այս զինուորական չարժումները հաւանաբար սահմանուած են ազդելու Թէհրանի վրայ, որպէսզի Ա. Միութեան համակիր կառավարութիւն մը հաստատուի:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ ԼԱԻԱՏԵՍ

Մ. Նահանգներու նախագահը պատասխանելով մամուլի ներկայացուցիչներու հարցումներուն, յայտարարեց թէ պաշտօնական տեղեկութիւն չունի խորհրդային զօրքի չարժումներու մասին եւ թէ ինչ որ գիտէ թերթերէն իմացած է: Ցետոյ հերքեց այն զրոյցները թէ անհամաձայնութիւն ծագած է իր եւ արտաքին նախարարին միջեւ եւ թէ վերջինը պիտի հրաժարի: Գալով ներկայ միջազգային կացութեան, նախագահը մտահոգ չեւերեւար եւ վստահութիւն յայտնեց թէ ներկայ դժուարութիւնները պիտի հարթուին: Երբ յատկապէս հարցուցին թէ միջազգային կացութիւնը վտանգաւո՞ր է, Պ. Թրումըն պատասխանեց.— «Չեմ կարծեր թէ վտանգաւոր է»: Այս առթիւ աւելցուց թէ վերջերս անձնական հաղորդակցութիւն ունեցած չէ Սթալինի հետ համաշխարհային խնդիրներու մասին եւ ըսաւ թէ ծրագիր չունի եռեք Մեծերու նոր ժողովի մը մասին: Հարցումներ եղան նաեւ Սթալինի կողմէ Զըրչիլի ուղղուած մեղադրանքներուն առթիւ: Նախագահը խնդալով պատասխանեց թէ ռուսերէն չի կրնար կարդալ եւ չի գիտեր թէ ճի՞շդ է թերթերուն կատարած թարգմանութիւնը:

Այս ասուլիսէն վերջ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը հաստատեց նախապէս հաղորդուած լուրերը,— թէ Մոսկուա նոր զինուոր կը ղրկէ Իրան, բայց մերժեց որ եւ է մանրամասնութիւն տալ:

ԱՆԳԼԻՈՑ ՄԷՋ ԱԼ ՊԱՂԱՐԻՒՆ

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Պէվին, խօսելով Իրանի դէպքերու մասին, ըսաւ.— Մենք բացարձակ հաւատիքներ ստացած ենք սպարապետ Սթալինէն եւ խորհրդային կառավարութենէն թէ Իրանի ամբողջութիւնը պիտի յարգուի եւ թէ որ եւ է յարձակողական նպատակ չունին: Պ. Մոլոթովէն բացորոշապէս իմացայ թէ հակառակ չեն որ դաշնակից զինուորները հեռանան համաձայն սեպտեմբերեան դաշնագրին, այսինքն 1946 Մարտ 2ին: Կառավարութեան համար շատ դժուար էհասկնալ Ռուսիոյ ներկայ քաղաքականութիւնը այս հարցին մէջ եւ ա՛լ աւելի դժուար՝ հաւատալ թէ իրենց բոլոր հաւատիքները պիտի չդործադրուին: Մենք այժմ կը սպասենք Ռ. կառավարութեան պատասխանին: Բրիտանական կառավարութիւնը պիտի ցաւի, եթէ որ եւ է կարդադրութիւն ըլլայ

բռնութեամբ, երբ խորհրդային զօրքը Իրան կը գտնուի »:

ԾԱՆՐ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ ԻՐԱՆԻ ԴԷՄ

Իզվեստիա», Մոսկուայի կառավարական պաշտօնաթերթը, յօդուածաշարք մը սկսաւ հրատարակել իր քաղաքական բաժնի խմբագրապետին՝ Ալէքսիեւի ստորագրութեամբ: Առաջին յօդուածը, «Իրանի յետադիմականներուն աշխարհակալութեան ծրագիրները», կը յիշէ 1919ին խաղաղութեան խորհրդաժողովին տրուած յուշագիրը, որով Պարսկաստան կը պահանջէր կարգ մը ռուսական հողեր,— մասնաւորապէս ամբողջ Ադրբէջանը, Բագու, Թաղաբով, Հայաստանը Երեւան մայրաքաղաքով, Տաղստանը, Անդրկասպեան շրջանը եւ Ամու Տարիայի աւազանը: Այն ատենուան Իրանի վարիչները կ'երազէին ձեռք դնել այն բոլոր երկիրներուն վրայ ուր կը բնակին Հայեր, Թաթարներ, Վրացիներ: Մէկ խօսքով կ'ուզէին իրանեան ներքին ծովի մը վերածել Կասպից ծովը»: Յօդուածագիրը անուններ չի տար, բայց կը յիշէ նախորդ վարչապետը, Հաքիմին, որ մեծ ազդեցութիւն կը վայելէ տակաւին: Եւ կը յայտարարէ.— Անշուշտ այս պաշտօնատարները այնքան անմիտ չեն որ չհասկնան թէ իրենց սեփական ուժով չեն կրնար այսպիսի հողային պահանջներ դնել Ս. Միութեան դէմ: Ուստի կը կանան Ս. Միութիւնը միւս մեծ պետութեանց դէմ հանել եւ այսպէս իրենց նպատակին հասնիլ»:

Յօդուածագիրը կ'ըսէ նաեւ թէ 1941ին Իրանի վարիչ շրջանակները կը սիրաբանէին Գերմանիոյ հետ, դրաւելու համար Ադրբէջանը եւ Բագուի շրջանը :

ԽՈՒՃԱՊ ԹԻՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը արգիլեց որ եւ է ցոյց ամբողջ երկրին մէջ: Հերաղրի մը համաձայն խուճապ մը ծագած է մայրաքաղաքին մէջ, իրրեւ հետեւանք օրուան լուրերու: Հարուստ ընտանիքները դէպի հարաւ կը գաղթեն, ճաշարանները եւ պանդոկները կը պարպուին եւն.: Շահն ալ Սպահան պիտի երթայ մօտերս :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՐՊԻԻԻ երկրաշարժն կը սպասուէր մեծ անհամբերութեամբ, մանաւանդ իմանալու համար թէ ի՛նչ պիտի պատասխանէ Սթալինի մեղադրանքներուն: Երկու հազար հոգինոց ճաշ մը սարքուած էր Նիւ Եորքի Ասթորիա պանդոկին մէջ: Հրաւիրեալներուն մէջ կը դտնուէին 28 դեսպաններ: Այս ճաշը աւելի կարեւոր կը համարուի քան նախորդ երկուքը:

ԱՓԻՆԻՆ կը հեռագրեն թէ ելեկտրականու-թեան բանուորները դործադուլ հռչակեցին, ջրատելով քաղաքին կեանքը: Կը վախցուի ուրիշ դործադուլներէ: Քաղաքական կացութիւնը միշտ պղտոր է: Քանի կը մօտենան ընտրութեան օրերը, այնքան կը բորբոքին կիրքերը: Հաւանական է որ նորէն պատնէշներ կանգնուին ինչպէս 1944 Դեկտեմբերին, եղբայրասպան կռիւներով:

ԱՆԶԱՒՊԱՆ ԵՂԱԻ Քարլ Հաուզհոֆըր, դերմանացի աշխարհագէտը որ իրրեւ «կենսական տարածութեան» տեսարան, կը համարուէր ներշնչողը Հիթլէրի աշխարհակալութեան: Թոյն առած էր կնոջը հետ, որ միեւնոյն ատեն ինքզինքը կախած էր: Երկու դիակները երեւան հանեց տղան, եւ անմիջապէս լուր տուաւ Ամերիկացիներուն: Գիտնականը 76 տարեկան էր, կինը՝ 69: Հիթլէր իր նշանաւոր դիրքը գրած ատեն մեծապէս օգտուած էր այս գիտնականէն:

ԹՂԹԱԴՐԱՄԻ չրջարերութիւնը Փետր. 28ին վերջացող չաբթուան աւելցած էր 12.931.000.000 ֆրանք (օրական մօտ երկու միլիառ), որով ընդհ. գումարը հասած էր 605.156.000.000ի: Ֆր.ի փոխանակութեան չահը հալած է: Կը վախցուի որ նոր տուրքեր հաստատուին քանի մը ամիսէն:

ՍՈՒՐԻՈՑ ֆրանսական դինուորները սկսան հեռանալ, մարտ 13ին, Տէր Զօրէն եւ Պալմիրէն : Այժմ կը պարպուի Հալէպը:

ՇԱԲԱԹ ԵՐԵՔ ՕՐ խմորեղէն պիտի ուներ նանք: Աչուշտ ոչ նախապատերազմեան տեսակներով: Կորօն պիտի չպահանջուի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի հոդեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, Պ. Սուրէն Մելիքեանի մօր ՏԻԿԻՆ ՆԱԶԼԻ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՏԻԿԻՆ ԳԱԲՈՑԵԱՆ իր ամուսնոյն ապաքին-ման (արկածով մը վիրաւորուած) առթիւ 2000 ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Աչէ Փարիզի մանանճիւղին դպրոցին:

ՍԻՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹ (Մարսէյլ).— Նաղաչեան ընտանիքը հազար (1000) ֆրանք կը նուիրէ Հ. Ց. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին, փոխան ծաղկեպսակի իրենց մօրաքրոջը՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՐԴԱՆՈՑ ՔԻՇՄԻՇԵԱՆԻ մահուան առթիւ: Մտանոկ «Ցառաջ»էն:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՀԱՆԴԻՍԸ

ԺԱՆԹԻՑԻ, 12 Մարտ.— Անցեալ կիրակի կէս օրէն վերջ տեղի ունեցաւ Փորթ տ'Իթալիէի եւ շրջանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի կազմակերպած հանդէսը, Իվրիի Bains-Douches-ի սրահին մէջ :

Սան-սանուհիներու երդչախումբը երգեց «Մաղկիր ազատ իմ հայրենիք» ըղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի որ հանդէսը բացուած յայտարարելէ վերջը պարգեց Կապոյտ Խաչի նպատակը: Քանի մը հայրենասիրական արտասանութիւններէ, երգերէ վերջ բեմ հրաւիրուեցաւ Տիկին Էլէն Բիւզանդ, որ համառօտակի պարզեց Կ. Խաչի կատարած աշխատանքները պատերազմէն առաջ եւ պատերազմի ընթացքին: Գերիներուն ղրկուած ծրարներ (յաճախ նամակներով) որոնց փոխարէն ստացած են դէզերով երախտագիտութեան նամակներ: Ապա յորդորեց եռանդով շարունակել Կ. Խաչի բարեսպատակ աշխատանքները եւ բոլորուիլ անոր չուրջը :

Գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր եւ դործադրուեցաւ սան-սանուհիներու երդչախումբի կողմէ, ժողովրդական երգերով, արտասանութիւններով եւ պարերով: Թող ներեն ինծի որ պիտի չկրնամ տալ իրենց անունները, խնայելու համար «Ցառաջ»ի թանկագին սիւնակները: Բոլորն ալ արժանի էին ջերմ գնահատութեան, ինչպէս կ'ապացուցանէին իրենց ստացած ծաղկեփունջերը: Ցետոյ ներկայացուեցան երեք վարագոյր «Անուշ»էն (Օր. Լ. Գորգիկեան) եւ «Երկու խուլեր»ը:

Եւրոպական պարերը սկսած էին արդէն, իսկ շատ մը հանդիսականներ սեղաններուն չուրջը հաւաքուած կ'ուտէին եւ կը խմէին Խաչուհիներու պատրաստած զանազան տեսակի կերակուրները եւ ըմպելիները: Իսկ մեր ընկերները առանձին սեղաններ չհատած կը թնդացնէին ազգային երգերը, երբեմն դաշնարտման դատապարտելով եւրոպական պարի նուագախումբը:

Քանի մը խօսք ալ բազմութեան մասին: Կ. Խաչուհիներ անակնկալի եկած էին, ոչ աթոռ բաւեց (300 աթոռ) ոչ ալ իրենց այդ դեղեցիկ եւ ճոխ «պուֆֆէն» կրցաւ տոկալ հանդիսականներու դըրնումներուն: Ժամը 8ին արդէն բան չէր մնացած, ոչ ըմպելի, ոչ ուտելիք: Իսկ աթոռներու պակասը քովի սրճարաններէ կրցան ճարել: Հաւտյքը աւելի քան 50.000 ֆրանք: Բոլորն ալ ուրախ էին այս յաջողութենէն: — Արմենակ

ՀԱՄԵՍՏ ԴԱՂՈՒԹ ՄԸ

ՊՈՒԷՆ.— Մեր դաղութը կը բաղկանայ 207 անդամներէ, որոնց 50ը այրեր, 58ը կիներ, 53 տղաք 1—24 տարու եւ 46 աղջիկներ 1—22 տարու: Ունինք երկու դերձակ, երկու կօշկակար, երեք «մաուչճի»ներ եւ երեք հողագործներ: Մնացեալ ժողովուրդը կ'աշխատի կղմինարի դործարանը 150—200 ֆրանք օրականով: Պատերազմի յաջողութեամբ հոս եւս դրեթէ բոլորը բանակ կանչուեցան: Ունեցանք դերիներ որոնց ամէնքն ալ ողջ վերադարձան: Նոյնպէս չատ մը երիտասարդներ որ Դիմադրական ձակատին մասնակցած էին՝ ողջ առողջ վերադարձան բացի մէկ երիտասարդէ, Յովհաննէս կամ Ժան Պարսամեան, 17 տարեկան, որմէ ցարդ լուր չկայ :

Ունինք մեր ծաղկոցը 35 աշակերտներով որուն ձեռնարկեց Մոնթելիմարի հոդեւոր հովիւ վեր. Վահան Սահակեան, ամէն հինդշաբթի օրեր հայերէնի դասեր տալով: Գաղութը իր խորին չնորհակալութիւնը կը յայտնէ իրեն: Ունինք նաեւ Սդդ. Միութեան մասնաճիւղ մը 43 անդամներով, ինչպէս նոր կազմուած Երիտ. Միութիւն մը 25 անդամներով: Դպրոցը նոր տարուան առթիւ հանդէս մը տուաւ: Տօնեցինք նոյնպէս Ս. Հայաստանի քսանըհինդամեակը: Սաացած ենք ներդաղթի արձանագրութեան թուղթեր, եւ կը յուսանք որ դաղութս իր պարտականութիւնը պիտի կատարէ:

Խաբբերդցի

ԸՆԿԵՐ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԻՀԼԻՐԵԱՆ կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել ի դիտութիւն իր բարեկամներուն, մասնաւորապէս Ամերիկայի մէջ,— կը յայտնեմ բոլոր ընկերներուս եւ բարեկամներուս որ ամբողջ ընտանիքով ողջ առողջ կը գտնուինք Պելկրատ, նախկին հասցէով, Ս. Մելիքեան, Kolavcéva, 7:

ՍԻՆԹ ԷՓԻՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը պարահանդէս մը սարքած էր Բարեկենդանի առթիւ, Մարտ 2ին: Ներկայ էր խուռն բազմութիւն մը, Ռէփիւպլիքէններու սրահին մէջ: Ինչուհիները եռանդով գործի էինլծուած գոհացնելու համար հրաւիրեալները: Աչուհի Տիկին Շահնօեան օրուան նշանակութեան առթիւ կարդաց փոքրիկ դրուածք մը՝ ուր կ'ըսէր.— «Ահա եկած է այն բաղձալի օրը ուր պիտի երթանք մեր ցանկալի հայրենիքին մէջ տօնելու աւանդական Բարեկենդանները ու դանազան տօները, կեցցէ Հայաստանը, կեցցէ հայ ժողովուրդը եւ կեցցէ Հայ Կապոյտ Խաչը»: Բուռն ծափերէ վերջ սկսան պարերը, որոնք տեւեցին մինչեւ առտուան ժամը երկուքը: Կ'իմանամ թէ արդիւնքը շատ գոհացուցիչ եղած է: — Հարպեցի

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՎԱՀԱՆԻ կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չաբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, նոր ակումբը:

Վիէնի Հ. Ց. Դ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻի Ֆր. Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը չաբաթ իրիկուն, Մրիմեան դպրոցին մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Ց. Դ. Շավիլի «Արդութեան» կոմիտէն եւ «Նոր Սերունդ» խումբը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկերուհի Սաթենիկ Տէր Դաւիթեանին, իր եղբօր մահուան առթիւ :

ՊՈՒՏՈՑԻ ՄԷՋ առաջին անդամ ըլլալով կը բեմադրուի Ց. Թումանեանի «ԱՆՈՒՇ»ը օփերա (երաժշ. Ա. Տիդրանեանի), այս կիր. (17 Մարտ), կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սրճոնի երիտ. ընկերվարականներու ակումբին մէջ, նախաձեռնութեամբ ուսուցիչ եւ երգահան Ա. Գ. Մեսրոպեանի եւ մասնակցութեամբ Սունդուկեան Թատերախումբի: Տոմսերու դին 50 ֆրանք :

Սիսիան Կոմիտաս երգչախումբի տարեկան մեծ համերգը

Ղեկավարութեամբ Գ. Ալէմշահի

Salle Gaveau-ի մէջ 45 rue de la Boétie (Miromesnil)

Կիրակի, 17 Մարտ ժամը 5ին

Մասնակցութեամբ Օր. Ա. Առաքելեանի, Օր. Ա. Ատոմեանի, Օր. Մ. Աճէմեանի, Պ.Պ. Յ. Յակոբեանի, Տ. Մինասեանի: Յայտարարին կարեւոր մէկ մասը յատկացուած է անծանօթ եւ նոր հայ երգերու:

Տոմսերը ապահովել՝ Studio Caumartin, 19a rue Caumartin, Paris (8): Գրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 rue Mr. le Prince եւ երգչախումբի անդամներէն:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՐԳԵ, ձայնագրուած պատկերազարդ երգարան է: Խմբագրեց եւ հրատարակեց Գէորգ Աճէմեան: (Հալէպ, Հայոց եկեղեցի) : Գինն 50 Ֆր.: (Կը պարունակէ 34 երգ, 10ը անտիպ):

Հայրենիքին հետու

ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

Կը ներկայացուի Ապրիլ 7ին, ղեկավարութեամբ եւ բեմադրութեամբ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆիի: Թատերախաղ Փարիզահայ իրական կեանքէ :

ԳԱՐԳԱՆԴԻ ԱՐՏԱՑԱՑՏՈՒԹԻՒՆ

ԴԻՄԱԴՐ. ՃԱԿԱՏԻ ՀԱՑ ԶՈՀԵՐՈՒ ԳԻՇԱՏԱԿԻՆ եւ տօնակատարութիւն Ֆ. Ա. Ը. Միութեան օրուան, այս չաբաթ երեկոյ, (16 մարտ), ժամը 8ին Սալ Մարսըլէն Պէրթըլօ, 28bis rue Dominique :

Հասուրտ Գարակէօզեան Հօտի

Նախկին Սանուց Միութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը, չաբաթ գիշեր 16 Մարտ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Salle Saulnier 7 rue Saulnier, métro Cadet, Montmartre եւ N. D. de Lorette:

René Pesenti-ի սպանիական ծանօթ նուագախումբը: Ճոխ պիւֆէ եւ խմիչք սեղաններով եւ Comptoir-ին առջեւ : Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐՈՒՆ

1.— Ցառաջի վերհրատարակման Ա. տարին կը լրանայ Ապրիլ 8ին: Ահակաս հաշիւ ունեցողներէն կը խնդրուի փակել մինչեւ Մարտի վերջ, անպատճառ :

2.— Աւելորդ անդամ մըն ալ կը խնդրենք բոլորէն որ իրենց առաքումները կատարած ատեն Mandat-ին կտրօնին վրայ գրեն ղրկուած գումարին մանրամասնութիւնը, անկախ նախապէս կամ յետոյ գրուած նամակներէն: Նաեւ ուշադրութիւն հասցէներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Քէշմիշեան եղբայրներ, Տէր եւ Տիկին Նազաչեան եւ զաւակները իրենց խորին չնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց եւ մասնաւորաբար Քրուա Սենթի եւ Մարթիկի հայութեան, որոնք անձամբ, դրաւոր եւ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ՎԱՐԴԱՆՈՑ ՔԻՇՄԻՇԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Dimanche 17 Mars 1946 Կիրակի 17 Մարտ

ԺԱ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4562–Նոր շրջան թիւ 291 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՋԷՆԸԴ ԾԸԼԻՎԱԼԻՄ Ա...

Նորէն երգահանդէս մը, այսօր, նախաձեռնութեամբ Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբին:

Տետրակ մը՝ Հալէպէն,— «Հայերէն Երգէ»:

Թղթակցութիւն մը Պոստոյէն, որ կը նկարագրէ համեստ երաժշտական մը՝ Ա· Մեսումենցի նոր արտադրութիւնները, բոլորն ալ մայրենի աղբիւրներէ: (Տես Գ· էջ):

Ծորբելեանի ծրագիր մը Պէյրութի մէջ, ի պատիւ Բարսեղ Կանանչեանի: Երկու երգչախումբերու կազմութեան ձեռնարկ Մարսէյլի մէջ, նախաձեռնութեամբ Վարդան Սարգիսեանի, որ հոն փոխադրուած է Պրիւքսէլէն: (Վերջին երկուքը՝ կոմիտասի առաջին սաներէն):

Տակաւին ուրիշ ձեռնարկներ, անցեալ կամ ապագայ, բոլոր դաղութներուն մէջ:

Գլխարկները վար՝ ողջունելու համար Հայկական Երգն ու անոր մշակները: Եւ մանաւանդ ողջո՛յն այն ժողովուրդին, որ թէեւ հայրենիքէն հեռու եւ ցիրուցան, կը պահէ անոր առոյգ, վերկառար չունչը, աշխարհի խորթ ափերուն վրայ:

Թերեւս ոչ մէկ երգ այնքան ոգի եւ կորով ներշնչած է հալածական ժողովուրդի մը, որքան հայկականը:

Եւ այս՝ ոչ թէ անոր համար որ մեր երգերն ու տաղերը իրենց նմանը չունին, այլ որովհետեւ իսկապէս ժողովուրդի սրտէն կը բխին:

Հարազատ են անոնք եւ իսկական պատկերը ժողովուրդի յոյզերուն եւ տենչերուն: Անոր տառապանքին, կարօտին ու հաւատքին: Անոր պայծառ, չէնշող տրամադրութեանց, ինչպէս խոր եւ լուռ վիշտերուն:

Ճաճախ միամիտ են եւ անարուեստ՝ այդ երգերը: Բայց ամբողջ բազմութիւններ կը վարակեն, կ'ալեկոծեն իրենց նիւթերն իսկ,— Հայրենիք: Աչխատանք: Ուրախութիւն: Թախիծ: Կարօտ: Սէր: Ազատութիւն: Քաջութիւն: Պայքար: Մահ: Լեռ ու ձոր: Դաշտ ու կալ: Աւօր եւ գութան: Հերկ եւ վարուցան: Արեւ կամ լուսնի շողեր: «Կուժն առայ» եւ «Ինչ, քելէ»: «Խօսր ուրբաթ է»: «Երկինքն ամպել ա»: «Մ'իրանի ծառ»: «Մոկաց Միրզէ»: «Ազատն Աստուած»:

Ո՞ր մէկը... Թունդ հայրենասիրական, յեղափոխական, դռռում – դչռում կանչերուն մէջ անդամ, որոնք յաճախ ժամանակավրէպ կը համարուին զրոյց – բրոցներու կողմէ, անոնց մէջ անդամ ժողովուրդը ինքն է որ կը խօսի: Կը խռովի կամ կը խայտայ:

Մէկ «Իբրեւ Արծիւ»ը, կամ բարբարոս «Բամ փորտան»ը ամբողջ սրահներ կը թնդացնեն:

Եւ ինչո՞ւ զարմանալ որ, պատերազմի ընթացքին (1942), «Մեր Հայրենիք»ի որոշ տուներն օգտագործած են, խանդավառելու, դէպի կրակի դիծերն առաջնորդելու համար հայկական զօրամասերը: Վկայ՝ Սիմակ Սահակեան, Հայաստանի Դերագոյն Խորհուրդին նախագահը, որ անցեալ տարի բարձրաձայն կը յայտարարէր այս պարագան, մասնաւոր յօդուածով մը:

Ամենայն տեղ մահը մի է...

Տակաւին չխօսեցանք բուն հայրենիքի արտադրութեանց մասին, որոնք հետզհետէ կը տարածուին Արտասահմանի մէջ, առանց մասնաւոր ճիգի: «Մաղկիր ազատ»ը արդէն դարձած է ընտանի ե – զանակ մը, ինչպէս ուրիշներ, որոնք բերնէ բերան փոխանցուեցան, զրաւման շրջանէն իսկ:

Անկէ անդամ որ առիթ կ'ունենանք խօսելու այս կամ այն երգահանդէսի եւ երգչախումբի մասին, պարտականութիւն կը սեպնենք յիշեցնել, — Զի բաւեր խանդավառուիլ եւ ծափահարել: Հարկ է նաեւ գործնական, եւրոպական միջոցներ խորհիլ, որպէսզի Հայկական Երգը միշտ մնայ կենդանի եւ ծաւալուն: Որպէսզի դիմանայ, զարգանայ եւ դառնայ մշտահոս աղբիւր մը,— ամէնէն զօրաւոր չանթարգելը վհատութեան, այլասերման եւ կաղմալուծման վտանգին դէմ:

Երեք երգչախումբ ունինք Փարիզի մէջ: Մարսէյլ եւ ուրիշ քաղաքներ ալ միչտ կը նորոգեն ճիգերը, 25 տարիէ ի վեր:

Բայց, արդար պիտի չըլլար ամէն ինչ ձգել անհատական ձեռներէցութեան, դոհանալով «աղգասիրական» պարտականութիւններով: Անհրաժեչտ է տեւական կազմակերպութիւն մը, մասնաւոր դրամագլուխով: Եւ յետոյ ամուր կապ՝ հայրենիքին հետ:

Այս արդէն ուրիշ նիւթ է:

Շ.

Ա· ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ

Սիրում եմ էեզ, մշտաժպիտ իմ երեւան,
Գրկումդ հիւսուեց թովիչ հեքեաթն իմ մանկու – թեան,
Ծանօթ եմ էո ամէն ծաղկին, ամէն բարիւն,
Քեզ հետ այնպէ՛ս սրտակից եմ ու մտերիմ·
Սիրում եմ ես արշալոյսներդ գեղեցիկ,
Հովից նազող էո բարդիները սլացիկ,
Շուայլաբոյր վարդերը էո երանուէտ,
Որ խօսում են Հրազդանի ջրերի հետ:

Սիրում եմ ես արեւը էո ամենազօր
Ու շողերիդ սրով կիսուած նուռը բոսոր,
Էո արբշիռ հնձանների ծովն ալեծուփ,
Եւ հաղը էո – իմ պապերի անիւնը սուրբ·
Եւ աղջիկներդդ նրբերանգ շորեր հագած՝
Լուսավարար Արովեանով իջնում են ցած,
Աշխարհը ինձ թւում է մի անանց երազ,
Շուրջդ՝ անթիւ սեւագանգուր յաւերժահաս:

Սիրում եմ ես անմահական ջուրդ անարատ,
Հայեացքիդ մէջ անդրադարձած սարն Արարատ·
Իմ հայրենի նորաշէն տուն չճնաղատես
Շէնդ ես դու ինչպէս գարնան ծաղկահանդէս·
Եթէ այսօրդ է այսքան ջինջ ու փառաւոր,
Ի՞նչ կը լինի անկրկնելի էո վաղը նոր,
Սիրում եմ ես որդու սիրով անապական
Ծիածանուող հեքեաթային էո ապագան:

Ցնծա՛, ծաղկի՛ր, Հայոց փառէի բաղաքամայր,
Արեւը էո բոդ մի՛շտ վառուի բորբ ու անմար:

ՍԱՐՄԻՆ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ԽՈՐՀԻ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Կարդ մը թերթեր չհնդալից լուրեր հրատարակած էին առջի օր, ծանուցանելով թէ թուրքեւպուլկար սահմանագլուխն ալ փակուած է, Ռուսերը զինուոր համախմբած ըլլալով: Սառյդ տեղեկութիւններ կը պակսին այս մասին: «Ֆրանս-Սուար»ի թղթակիցը կը հետադրէ Անգարայէն թէ Թուրքիոյ պաշտօնական շրջանակներուն մէջ հանդարտութեամբ կը սպասեն դէպքերու ընթացքին: Արտաքին նախարարութեան բարձր պաշտօնատարներէն մէկը ըսած է թղթակցին·

— «Այս անդամ ալ բան չկայ: Սթալին յիմար չէ, ամէն մարդ գիտէ որ անոր սովորութիւնն է միայն մէկ խնդիրի ձեռք զարնել մէկ անդամէն· ինչպէս որ իր բանակները միայն մէկ ճակատի վրայ կը յարձակէին նշանակուած ժամանակաշրջանին: Կը կարծէ՞ք թէ իրանեան խնդիրը չի բաւեր զինքը զբաղեցնելու այս պահուն: Ո՛չ, այս դիւեր չէ որ խորհրդային դեսպանը պիտի խնդրէ ընդունիլ Հասան Սաքայի կողմէ: Կրնաք հանդիստ քնանալ: Անչուշտ այդ զինուորական շարժումները չեն չտկեր կացութիւնը: Բայց, տակէ հետեւցնել թէ պատերազմը այսօրուան վաղուան գործ է...»:

Ուրեմն, առ այժմ վախ չկայ Թուրքիոյ համար, ինչպէս կ'եզրակացնէ թղթակիցը: Եւ սակայն շատ մտահոգ են Թուրքիոյ մէջ, եւ ոսկի սթերլինը մէկուկէս ոսկի բարձրացաւ առջի օր, Պոլսոյ մէջ, որ տեսակ մը խուճապի մասնուած է, ինչպէս չորս տարի առաջ, երբ գերման բանակը պուլկարական սահմանագլուխը կը հասնէր: Թղթակիցը անցեալ շաբթու այցելած ըլլալով Թուրքիոյ արեւելեան սահմանագլուխը, կ'ըսէ թէ Ռուսերը վշաթելերու շղթայ մը կազմած են հարիւրաւոր քիլոմեթրի վրայ եւ հեռուէ հեռու դուռ մը միայն կը բացուի, ճամբայ բանալու համար դիւղացիներու սայլի մը կամ մէկ վակոնով կառավարի մը որ կարող կը միացնէ էշենիական: Շուտով այս դիծը, որ խորհրդանչանէ աւելի բան մըն է, պիտի երկարի մինչեւ Թրքական, իրանեան եւ իրաքեան սահմանագլուխներու հանդոյցը, 400 քիլոմեթր դէպի հարաւ եւ այն ատեն Թուրքիա վերջնապէս պիտի կտրուի Իրանէն:

× Ինչպէս գրած էինք, ամերիկեան մեծ զրահաւորը, Միսուրի (40.000 թոն) Պոլիս պիտի փոխադրէ Ուշինկթընի Թուրք դեսպանին մարմինը: Այս առթիւ զրահաւորին պիտի ընկերանան անգլիական մեծ մարտանաւեր, ինչ որ դիւանագիտական չրջանակներու մէջ կը համարուի նոր նշան մը Անգլիոյ եւ Մ· Նահանգներու բարեկամութեան՝ Թուրքիոյ հանդէպ:

ԻՐԱՆ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՊԻՏԻ ԴԻՄԷ

«Մինչեւ վերջին մարդը»

Թէհրանէն կը հետադրեն թէ կառավարութիւնը որոշած է Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդին յանձնել Մ· Միութեան հետ ծագած վէճը: Ժողովը պիտի դումարուի Մարտ 25ին, Նիւ Եորքի մէջ: Եթէ մինչեւ այն ատեն անակնկալ մը չպատահի, հարցին քննութիւնը կը դիւրանայ, այլապէս դժուար է նախատեսել կացութիւնը: Մ· Նահանգներն ալ տրամադիր են ուժ տալու: Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան ընդհ· քարտուղարը յայտարարեց թէ կարելի է 24 ժամէն նիստի հրաւիրել Ապահովութեան խորհուրդը, եթէ միջազգային ծանր դէպք մը պատահի: «Ժողովը կարելի է դումարել ո՛ր եւ է երկրի մէջ, որ եւ է տեղ»:

Միւս կողմէ, իրանեան կառավարութիւնը ձեռնարկներ կը կատարէ, ի հարկին պաչտպանելու համար Թէհրանը: Զօր· Ամմէտի, պատերազմական նախարարը, յայտարարեց թէ մինչեւ վերջին մարդը պիտի կռուին, եթէ Ռուսերը փորձեն Թէհրան մտնել: Այս առթիւ հաստատեց թէ Շահը ինք հրամայած է նախարարներուն միջոցներ ձեռք առնել, ապահովելու համար Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան աջակցութիւնը: Զօր· Ամմէտի յայտարարեց թէ կարմիր բանակը իր կազմածներով կը համախմբուի Թէհրանի դուռներուն առջեւ եւ թէ իրենք զգուչական միջոցներ ձեռք առած են: Ցետոյ պնդեց թէ Քարաճի խորհրդային զինուորները աւելցած են քառապատիկ, թէ ամէն զինչեր պէնք եւ ռազմանիւթ կը հասնի կառքերով, թէ Ատրպատականի մէջ ռուսական զօրքին թիւը երեք անգամ աւելցած է վերջին ամսուան ընթացքին եւն·: Վերջապէս ըսաւ թէ Ռուսերը միայն մասամբ պարպած են Սէմնանը, Շահրուտը եւ Մէշէտը (հիւս· արեւելեան շրջան) եւ թէ ինք ետ կանչած է զօրամաս մը զոր Ռուսերը կեցուցեր էին կէս ճամբան, երկու չաբաթ առաջ: «Իրանեան ազգը միայն խաղաղութիւն կ'ուզէ եւ Շահը իր կարելին կը փորձէ բարեկամական յարաբերութիւններ պահելու համար Ռուսերուն հետ, բայց մեւնոյն ատեն կը պնդէ անմիջապէս պարպել խորհրդային զօրքը, ինչպէս որոշուած է 1942ի դաչնագրով: Եթէ Ռուսիա թշնամական արարք մը կատարէ իրանեան ազգին դէմ, ամէն զինուոր, ամէն մանչ եւ աղջիկ պիտի կռուին, պաչտպանելու համար իրենց մայրաքաղաքը»:

Քրտական հաւնրապետութի՛ւն

Եթէ հաւատանք եգիպտոսի մէջ հրատարակուած լուրերուն, քրտական հանրապետութիւն մը հռչակուած է Իրանի խորհրդային չրջանին մէջ: Այս առթիւ հրատարակուած յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ հանրապետութիւնը վճռած է միացնել բոլոր Քիւրտերը, խոտորէն կը դատապարտէ նախկին կաչառակեր վարչութիւնները եւ կոչ կ'ուղղէ Իրանի եւ հարեւան երկիրներու Քիւրտերուն որպէսզի զործակցին:

Շատոնց է որ քրտական կոմիտէ մը կազմուած էր Ատրպատականի մէջ, մասնաւոր ծրագրով մը: Հեռագրի մը համաձայն, քրտական նոր կառավարութեան գլուխը կը դտնուի Ղազի Մուհամմէտ, իսկ 7000նոց հեռուակազօրքի հրամանատարն է Մուսթաֆա էլ Պարզանի: Որովհետեւ Իրանի խորհրդային ուժերը քրտական չրջաններու մէջ կը դտնուին, Ուշինկթընի մէջ կը կարծեն թէ անոնց նպատակը կրնայ ըլլալ Քրտական ընդհանուր ապատամբութիւն մը յարուցանել միաժամանակ Թուրքիոյ, Իրանի եւ Իրաքի մէջ:

Թուրքիոյ Քիւրտերը կը խլրտին տարիներէ ի վեր եւ դեռ անցեալ դեկտեմբերին էր որ զինուորական վարչութիւն հաստատուեցաւ «արեւելեան նահանգներուն» մէջ, մասնաւոր հրամանագրով:

ԱՄԵՐԻԿԱ Կ'ՕԳՆԷ ԻՐԱՆԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Առջի օր քաղաքական չրջանակներու մէջ զրոյց կը չրջէր թէ Մ· Նահանգներու կառավարութիւնը յայտնած է Իրանի եւ Թուրքիոյ թէ իրենց կռնակը պիտի կենայ, եթէ որ եւ է արտաքին յարձակում կատարուի, խախտելով Միացեալ Ազգերու դաչինքին սկզբունքները: Մ· Նահանգներու արտաքին նախարարը, մամուլի ասուլիսին մէջ չհաչիւելով այս խնդիրը, մերժեց հաստատել կամ հերքել այն զրոյցները թէ Թէհրանի ամերիկեան դեսպանը այդ իմաստով հաւաստիքներ տուած է Իրանի կառավարութեան:

Ուշինկթընի դիւանագիտական չրջանակներուն մէջ դիտել կուտան թէ՝ Մ· Նահանգները մասնաւորապէս կը զգուչանան «բաց չէքով խոստում» տալ որ եւ է երկրի որ կրնայ քաջալերել զայն Ռուսիան զրգռելու իրեն դէմ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, ամերիկեան քաղաքականութիւնը Իրանի եւ Թուրքիոյ հանդէպ ամբողջովին հիմնուած է Միացեալ Ազգերու դաչինքին յանձնառութեանց վրայ:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ԵՍ ՏԵՍԱ...

Ես տեսա Ալագյազի ամենաբարձր գագաթը, որտեղ ամռանը անգամ ձյուն է մնում։ Ես տեսա Ազատի ջրերի ոսկեգույն ալիքները, որոնք ոռոգում են Արարատյան դաշտի հազարավոր հեկտարները։ Ես տեսա Սևանա լճի կապույտ ջրերը, որոնց ափերին ամռանը հանգստանում են հազարավոր մարդիկ։ Ես տեսա Գառնիի հեթանոսական տաճարի ավերակները, որոնք հիշեցնում են մեր նախնիների հզորությունը։ Ես տեսա Գեղարդի ժայռափոր վանքը, որտեղ դեռ հնչում են հին շարականները։ Ես տեսա Էջմիածնի մայր տաճարը, որտեղ կաթողիկոսները օծում են սուրբ մյուռոնը։ Ես տեսա Զվարթնոցի ավերակները, որոնք հիշեցնում են մեր ճարտարապետների հանճարը։ Ես տեսա Երևանի կենտրոնական հրապարակը, որտեղ հավաքվում են հազարավոր մարդիկ տոն օրերին։ Ես տեսա Օպերայի շենքը, որտեղ հնչում են մեր ազգային երգերը։ Ես տեսա Մատենադարանը, որտեղ պահվում են մեր հին ձեռագրերը։ Ես տեսա Ծիծեռնակաբերդի հուշարձանը, որտեղ հավերժական կրակ է վառվում։ Ես տեսա Կասկադը, որտեղ հազարավոր աստիճաններ են տանում դեպի վեր, դեպի արև։ Ես տեսա Երևանի պատմական թաղամասերը, որտեղ դեռ պահպանվել են հին տների փոքրիկ բակերը։ Ես տեսա Հրազդանի ձորը, որտեղ գետը կատաղի հոսանքով է անցնում ժայռերի միջով։ Ես տեսա Արագածի լեռնաշղթան, որտեղ ամռանը անգամ ձյուն է մնում։ Ես տեսա Ազատի ջրերի ոսկեգույն ալիքները, որոնք ոռոգում են Արարատյան դաշտի հազարավոր հեկտարները։ Ես տեսա Սևանա լճի կապույտ ջրերը, որոնց ափերին ամռանը հանգստանում են հազարավոր մարդիկ։ Ես տեսա Գառնիի հեթանոսական տաճարի ավերակները, որոնք հիշեցնում են մեր նախնիների հզորությունը։ Ես տեսա Գեղարդի ժայռափոր վանքը, որտեղ դեռ հնչում են հին շարականները։ Ես տեսա Էջմիածնի մայր տաճարը, որտեղ կաթողիկոսները օծում են սուրբ մյուռոնը։ Ես տեսա Զվարթնոցի ավերակները, որոնք հիշեցնում են մեր ճարտարապետների հանճարը։ Ես տեսա Երևանի կենտրոնական հրապարակը, որտեղ հավաքվում են հազարավոր մարդիկ տոն օրերին։ Ես տեսա Օպերայի շենքը, որտեղ հնչում են մեր ազգային երգերը։ Ես տեսա Մատենադարանը, որտեղ պահվում են մեր հին ձեռագրերը։ Ես տեսա Ծիծեռնակաբերդի հուշարձանը, որտեղ հավերժական կրակ է վառվում։ Ես տեսա Կասկադը, որտեղ հազարավոր աստիճաններ են տանում դեպի վեր, դեպի արև։ Ես տեսա Երևանի պատմական թաղամասերը, որտեղ դեռ պահպանվել են հին տների փոքրիկ բակերը։ Ես տեսա Հրազդանի ձորը, որտեղ գետը կատաղի հոսանքով է անցնում ժայռերի միջով։ Ես տեսա Արագածի լեռնաշղթան, որտեղ ամռանը անգամ ձյուն է մնում։

Ես տեսա ու զարմացա, որ Երևանը այսքան գեղեցիկ է, այսքան հարուստ է իր պատմությամբ, իր մշակույթով, իր ժողովրդով։ Ես տեսա, որ Երևանը ապրում է, շնչում է, սիրում է, տառապում է, հույս ունի։ Ես տեսա, որ Երևանը մեր հոգին է, մեր սիրտը, մեր ապագան։ Ես տեսա Երևանը, և այլևս չեմ կարող ապրել առանց նրա։

Ես տեսա Երևանը, և այլևս չեմ կարող լռել։ Ես պետք է գրեմ, պետք է պատմեմ, պետք է ցույց տամ ուրիշներին այն, ինչ տեսա։ Ես պետք է գրեմ այն մասին, որ Երևանը ոչ միայն քաղաք է, այլ կենդանի էակ, որն ունի իր սիրտը, իր հոգին, իր հիշողությունը։ Ես պետք է գրեմ այն մասին, որ Երևանը մեզ համար ոչ միայն տուն է, այլ նաև մայր, որը մեզ սնում է իր կաթով, իր հողով, իր ջրով։ Ես պետք է գրեմ այն մասին, որ Երևանը մեզ համար ոչ միայն անցյալ է, այլ նաև ապագա, որը մենք պետք է կերտենք մեր ձեռքերով։

Ես տեսա Երևանը, և այլևս չեմ կարող լռել։ Ես պետք է գրեմ, պետք է պատմեմ, պետք է ցույց տամ ուրիշներին այն, ինչ տեսա։ Ես պետք է գրեմ այն մասին, որ Երևանը ոչ միայն քաղաք

ՆՈՐՎԱՆ Ա. ԴՈՒՐԵՆ

Շնորհի խաղեր...

Այս վերջերս, ասում են, որևէ պետական հիմնարկում կամ ձեռնարկությունում մի հրաշալի տիպ է հայտնվել, որ չի սիրում, որ ինչ-որ մեկը իր վրա ուշադրություն դարձնի, նրան գովի, նրա մասին լավ խոսի։ Ընդհակառակը, նա ուզում է, որ իրեն հանգիստ թողնեն, որ ոչ ոք նրա մասին ոչ մի խոսք չասի։ Ասում են, որ նա ամեն առավոտ, երբ գալիս է աշխատանքի, ամեն մեկին, որ հանդիպում է ճանապարհին, ասում է.

— Լավ. ասա՝ թե ոչ... ես պիտի՝ ինչ-որ մեկը ինձ գովի, ինձ նկատի ունենա, ինձ մասին լավ խոսի։ Ոչ, ես չեմ ուզում։

Այդ օրից ի վեր տարօրինակ բան է նկատվում։ Ամեն անգամ, երբ նա մտնում է որևէ հաստատություն, ամենքը լռում են, ոչ ոք նրա հետ չի խոսում, ոչ ոք նրան չի ողջունում։ Նա ներս է մտնում, բայց ոչ ոք նրան չի նկատում։ Նա դուրս է գալիս, բայց ոչ ոք նրան չի ողջունում։ Նա ինչ-որ բան է ասում, բայց ոչ ոք նրան չի պատասխանում։ Նա ինչ-որ բան է հարցնում, բայց ոչ ոք նրան չի պատասխանում։ Նա ինչ-որ բան է առաջարկում, բայց ոչ ոք նրան չի ընդունում։

Ասում են, որ նա ամեն առավոտ, երբ գալիս է աշխատանքի, ամեն մեկին, որ հանդիպում է ճանապարհին, ասում է.

— Լավ. ասա՝ թե ոչ... ես պիտի՝ ինչ-որ մեկը ինձ գովի, ինձ նկատի ունենա, ինձ մասին լավ խոսի։ Ոչ, ես չեմ ուզում։

Ընդհակառակը, նա ուզում է, որ ինձ հանգիստ թողնեն, որ ոչ ոք ինձ նկատի չունենա, ինձ մասին ոչ մի խոսք չասի։

Ուրիշ մը նոյնքան խանդավառ, կը մտնէ ամբոխին մէջ ու դովքը կ'ընէ ծախուած երգերուն:

— Այս երգը չատ գեղեցիկ է, օրիորդ, կը խօսի ցրուիչը, հրամեցէք:

Օրիորդը, առանց դժուարութեան կ'առնէ թերթիկը ու կը ձայնակցի: Անոր օրինակին կը հետեւին ուրիշներ: Եւ այսպէս, քանի մը վայրկեանի մէջ երգիչը կը ցրուէ ամբողջ տրցակը ու կ'առնէ ուրիշ մը:

— Չեմ ըսեր թէ դնեցէք: Միայն թէ լաւ մտիկ ըրէք եղանակին եւ բառերուն:

Երգչուհին կը մաքրէ կոկորդը, կը չտկէ յօնքերուն վրայ ինկող խոպոպիկները եւ կը սկսի երգեր:— «Եթէ գիտնաս, սիրելիս ...

Ձայնն ու եղանակը էլեկտրականութեան մը պէս կը քաշեն: Հաղիւ վերջացուցած, ամէն մարդ կը պոռայ:— — Մէկ թերթ մը հոս....

Ու քանի մը վայրկեանի մէջ երգի այս թերթիկները ձիւնի պէս հալելով սպառեցան:

Ու այսպէս, քիչ մը ամէն կողմ, պատկերը այս է Փարիզի: Երգ կը ծախեն: Երգ կը դնեն: Երգ կը սորվին: Ու կ'երգեն:

Այսօր երգի օր է, Հայ Երգի օր: Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գ. Ա. - լէմշահի՝ պիտի պանծացնէ հայ արուեստը: Պիտի երգեն հին եւ նոր երգեր: Պիտի մտնէ մեր ջիղերուն եւ սրտին մէջ: Պիտի յուզէ ու խանդավառէ մեզ: Պիտի հիւսէ դովքը հայ տղուն եւ աղջկանը:

Ո՞վ պիտի չուզէր լսել մեր այն գողտրիկ երգերը: Ո՞վ պիտի չուզէր հրճուիլ, խնդավառուիլ անոնցմով:

Ապրելու նոյնքան կենդանի աղդակ մըն ալ երգը: Երգով է որ կը ճանչցուին ազգերը: Ով որ երգ չունի, կը դառնայ տխուր եւ նկուն:

Վա՛յ այն ազգին որ երգ չունի, որ երգել չի գիտեր:

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՔԻՒՐՏ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Ատրպատականի մէջ կազմուած քիւրտ դեմոկրատ կուսակցութիւնը հետեւեալ ծրագիրն է մշակած.—

1.— Իրանի մէջ հաստատուած քիւրտ ազգը ինքնավար եւ ազատ պիտի ըլլայ իր վայրի գործերու ղեկավարութեան մէջ եւ ինքնավարութիւն ձեռք պիտի բերէ Իրանի պետութեան սահմաններուն մէջ:

2.— Ուսումը պիտի ըլլայ քիւրտերէն, վարչական գործերն ալ պիտի կատարուին քիւրտերէն:

3.— Հիմնական օրէնքներու համաձայն, պէտք է չուտափոյթ տեղի ունենան Քիւրտիստանի Նահանգային Ժողովուրդի ընտրութիւնները, որպէսզի խորհուրդը հսկողութիւն ունենայ բոլոր հանրային եւ պետական գործերու վրայ:

4.— Պետական պաշտօնեաներն անպայման պէտք է տեղացիներ ըլլան:

5.— Կատարեալ կանոնադրութեամբ մը պիտի որոշուին կալուածատիրոջ եւ հողագործին յարաբերութիւնները եւ ապահովուի ժողովուրդի ապագան:

6.— Առանձնապէս Քիւրտիստանի դեմոկրատ կուսակցութիւնը չանքեր պիտի գործադրէ Ատրպատականի մէջ ապրող ցեղերու (ասորի, հայ եւ այլն) միութեան եւ եղբայրութեան ուղղութեամբ:

7.— Քիւրտիստանի դեմոկրատ կուսակցութիւնը չանքեր պիտի գործադրէ յօգուտ քիւրտ ժողովրդի տնտեսական բարելաւման, օգտագործելով Քիւրտիստանի չրջանի բնական աղբիւրները, զարգացնելով երկրագործութիւնն ու վաճառականութիւնը եւ ծաւալելով կրթական ու առողջապահական միջոցները:

8.— Մեր ցանկութիւնն է, որ Իրանի սահմաններուն մէջ ապրող ազգութիւնները կարենան ազատօրէն աշխատիլ իրենց հայրենիքի երջանկութեան եւ բարգաւաճման համար:

Կեցցէ ինքնավար ժողովրդավար Քիւրտիստանը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂՈՎ

ԱՆՕԹՈՒԹԵԱՆ ՎԱՅԵՐԸ կ'աւելնան նաեւ Պալքաններու մէջ: Պուլկարիոյ Նախարարական խորհուրդը որոշեց օրապահիկը կրճատել Մարտ 16էն սկսեալ: Օրական 400 կամ հացը պիտի դեղչուի 370 կրամի: Ռումանիոյ պարենաւորման Նախարարը, Փարվուլէսքու, յայտարարեց թէ ութ միլիոն բնակիչներ սովի վտանգին առջեւ կը գտնուին քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ, այսօրուընէ մինչեւ նոր հունձք (Յուլիս): Նախարարը խոստովանեցաւ թէ չրջանի մը մէջ գիւղացիները ստիպուած են խոզկաղին ուտել, ուրիշ դաւառի մը մէջ՝ եգիպտացորէն խառնել ցանազան խոտերու: Ուրիշ նախարար մը հաստատեց թէ չրջաններ կան ուր ամէն օր գիւղացիներ կը մեռնին անօթութենէ: Կառավարութիւնը կը յուսայ պարէն ճարել գիւղացիներու դիպած մթերքէն եւ արմտիք փոխ առնել Ս. Մ. Միութենէն, մինչեւ նոր հունձք:

32 ԱՊԱՀՈՎԱԴՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ պիտի ազգայնացուին, համաձայն նախարարական խորհուրդի որոշման: Բաժնետէրերը 3 առ հարիւր չահաբաժին պիտի ստանան: Օրէնքին ենթակայ են բոլոր առաջնակարգ ընկերութիւնները, — Սէքանէզ, Իւնիօն, Ֆէնիքս, Փաթէհոնէլ, Իւռպէն, Էկլը, Սօլէյ եւայլն:

3000 ՀԱՆՐԱՏՈՒՆՆԵՐ պիտի փակուինամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Նախարարական խորհուրդը այս առթիւ երեք օրինագիծներ քուէարկեց առջի օր, Ազգ. ժողովէն վաւերացուելու պայմանով: Մի եւնոյն առեն խիստ պատիժներ պիտի տնօրինուին կասեցութեան դէմ: Անչափահասներու չահագործման համար նախատեսուած պատիժներուն ենթակայ են նաեւ անոնք որ չափահասները կը չահագործեն: Ջնջուած է հանրակիներուն տոմսեր բաժնելու դրութիւնը եւ խիստ պայքար պիտի մղուի վնասակար հեւանդութեանց դէմ: Ֆրանսայի մէջ հանրատունները առաջին անգամ օրի - նականացած են 13րդ դարուն, Լուի Թ. ի օրով:

ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ նոր սահմանադրութեան Իրաւունքներու յայտարարութեան մէջ արձանագրելու համար բուռն պայքար մը կը մղուէր տակաւին մը ի վեր: Սահմանադիր ժողովը առջի օր երկար վիճաբանութիւններէ վերջ, 222ի դէմ 321 ձայնով մերժեց ընդունիլ այս տեսակէտը: Ասով ծանր պարտութիւն մը կրած կ'ըլլան կաթոլիկները, որոնց գլխաւոր հոսանքը, M. R. P. մինչեւ վերջը մաքառեցաւ: Համայնավարները չատ գոհ են որ ընդունուեցաւ հանրապետական հին բանաձեւը,— «Տէրտէրը ժամը, վարժապետը՝ դըպրոցը»:

ՋՐԱՀԻ արտակարգ ցոյցերով ընդունուեցաւ Նիւ Եորքի մէջ, համակրական թէ թշնամական: Կը հաւաստեն թէ 750.000 հոգի խռնուած էին փողոցներուն մէջ, հակառակ անձրեւին: Երկու հազար հոգի եւ 42 դեսպաններ հրաւիրուած էին ճաշի: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը եւ օդնականը յարմար չտեսան մասնակցիլ: Թշնամական ցոյցերու առթիւ ձերբակալուեցան 20—22 հոգի: Նշանատախտակներու վրայ արձանագրուած էին,— «Երրորդ համաչխարհային պատերազմ չենք ուզեր» եւն.:

ՌՈՒՍ ԱՂՋԻԿ մը անհետացած է Փարիզի մէջ, Երեւան ծնած դինուորի մը, Եղկիւէլ (?) Պօղոսեանի հետ, որ կը դտնուէր Պուրկուաի խորհրդային դեսպանութեան կայանը:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԸ ԱԶԱՏ Է Մեծն Բրիտանիայէն բաժնուելու եւ անկախութիւն հռչակելու, յայտարարեց Անգլիոյ վարչապետը, երեսփոխանական ժողովին մէջ:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱԻ ժողովը Տայրա, Քէրէկէնի դատական նախարարութեան ընդհանքարտուղարը, որ ամբաստանուած էր թէ բացառիկ օրէնքներ, յօրինած եւ հայրենասէրներ դընդակահարել տուած է:

ՔԱՆԱՏԱՑԻ կառավարութիւնը դիւերանց ձերբակալեց Ազգ. ժողովի «յառաջդիմական» անդամներէն մէկը, Ֆրէտ Րոզ որ ամբաստանուած է թէ հիւլէական ռումբի գաղտնիքներ հաղորդեր է խորհրդային գործակալներու: Ձերբակալուած են նաեւ ուրիշ երեք ամբաստանեալներ, որոնք կ'աշխատէին դիտական հետազօտութեանց բաժնինմէջ:

ԳԵՐՄԱՆ մառէչալ Մօսէլ, որ կը փնտռուէր Դաշնակիցներուն կողմէ, անձնասպան եղած է մէկ տարի առաջ, որպէսզի Ռուսերուն ձեռքը չանցնի:

JOHN ARTHUR & TIFFEN

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Հայրենակիցներ, եթէ կը փափաքիք դնել կամ ծախել.— ԿԱԼՈՒԱԾ մը, Fonds de Commerce մը, Առեւտրական կամ կալուածական որ եւ է գործառնութիւն կատարել, դիմեցէք JOHN ARTHUR et TIFFEN, 174 Bld. Haussmann, հեռաձայն Car. 20.00, ուր Պ. ՀԱՃԻ - ՃԱՆԵԱՆ պիտի ընդունի ձեզ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ մասնագէտ կին մը վարելու համար կարի աշխատանոց մը: Նպաստաւոր պայմաններ: Դիմել Maison Nina, 32 rue des Annelets, métro Botzaris կամ Place des Fêtes, հեռաձայն 48-19: Ներկայանալ առաւօտները:

CHEZ SASSOUNI

ՃԱՇԱՐԱՆ Հ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ԲՈԼՈՐ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԱՐԸ

31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumu

Tél. GUT. 92-65

Հայկական կերակուրներ, ընտիր օղի եւ գաղձեր: Հարսնիքի, նչանուքի, կնունքի մասնաւոր սրահ: Ամէն երեկոյ, ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ մասնակցութեամբ երգչուհի **Տիկին Սօֆիա Գարագաշի: Կէրակի օրերը գոց է:**

Սիփան Կոմիտաս երգչախումբի տարեկան մեծ համերգը

Ղեկավարութեամբ Գ. Ալէմշահի

Salle Gaveau*ի մէջ* 45 rue de la Boétie (Miromesnil)

Կիրակի, 17 Մարտ ժամը 5ին

Մասնակցութեամբ Օր. Ա. Առաքելեանի, Օր. Ա. Ատոմեանի, Օր. Մ. Ամէմեանի, Պ.Պ. Ց. Յակոբեանի, Տ. Մինասեանի: Ցայտագրին կարեւոր մէկ մասը յատկացուած է անծանօթ եւ նոր հայ երգերու:

Տոմսերը ապահովել՝ Studio Caumartin, 19a rue Caumartin, Paris (8): Գրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 rue Mr. le Prince *եւ երգչախումբի անդամներէն:*

Սէնթ Էթիէնի Ֆր. Կապոյտ Խաչի սանուհի - ներու հանդէսը Ապրիլ 6ին: Նկատի ունենալ այդ թուականը:

PLEYEL

252 Fbg. St. Honoré, métro Ternes

Երեքշաբթի 19 Մարտ ժամը 21ին

Տաֆֆի Պետրոսեան

Դաշնակահար

Տոմսերը Pleyelէն:

ԳՈՐԾԱԻՈՐ ԵՒ ԳՈՐԾԱԻՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակի քով աշխատելու համար վարժ կամ սորվիլ ուզող գործաւորներու պէտք կայ: Դիմել Պ. Գորգիկեանի, 31 Route de Choisy, Ivry s)Seine: Métro Porte de Choisy:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ լաւ վճարումով վարպետ դերձակ մը արհեստանոցի համար: Գրել Bedikian, 4 rue Adoul, Pau (B. P.):

«ՍՕԼՖԷԺ» ԳՈՏՅՈՂՆԵՐՈՒՆ *արեւելեան հին եւ նոր երգերը Պոլսոյ մէջ նուագող նուագածուներու նման սորվիլ ուզողներուն ցօքանները կը գրեմ: Սօլֆէժ չգիտցողներուն ալ մինչեւյն երգերը բանոնի, ուտի, էֆմէնչէի վրայ գործնապէս կը սորվեցնեմ:* **Բանոնի ՅԱԿՈԲ ԱՍԼԱՆԵԱՆ, 56** rue Julien Lacroix, Paris (20):

Պէրնար Վահէ, վկայուած իրաւագէտ Փարիզի Իրաւաբանական համալսարանէն: Նախկին ուսանող Ընկ. Գիտ. Բարձր. Վարժ.ի, 19 rue Georges Lafenestre, Les Blagis (մէթրոյէն 300 մեթր հեռու), Bourg la Reine (Seine): Կ'ընդունի առժամաբար իր բնակարանը, առաւօտները ժամը 9էն 10 եւ ժամադրութեամբ: Հեռու բնակողներու համար դրաւոր խորհրդակցութիւն իրաւաբանական ամէն տեսակի հարցերու մասին, procédure, fiscalité, ընկերութիւն: Ի հարկին կ'երթայ գաւառ և արտասահման: Tél. ROB. 08-87:

SOCIÉTÉ PARIS-MACHINES

ՄԱՑԻԼԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

6 Rue de Montmorency, Paris (3)

Գիրի մեքենաներու եւ հաշուեմեքենաներու գնում, վաճառում, փոխանակութիւն եւ արագ նորոգութիւն տեղւոյն վրայ: Հեռաձայն ARC. 54-18:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

ԿԻՆՃԵԱՆ ԵՂԲԱՑՐՆԵՐՈՒ *նպարեղէնի խանութը*

45, Rue de Bonnel, Lyon

Ուր հին ու նոր յաճախորդները պիտի գտնեն ամէն տեսակ նպարեղէն մատչելի գիներով:

BAR BUFFAULT, 11 rue Buffault, Métro Cadet, Le Peletier, Notre Dame de Lorette, tel. Tru. 40-78: *Ոսկերիչներու ժամադրավայրը: Ամէն տեսակ ըմպելիներ, անուշեղէններ, առաջնակարգ օղի աղանդերներով: Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ ծանօթ նուագածուներու կողմէ, քանոնի ՅԱԿՈԲ, ուտի ՍԱՐԳԻՍ, երգչուհի եւ պարուհի* Madame MARIA DJEMILA *կ'երգէն ֆրանսերէն, հայերէն, ռուսերէն, յունարէն, սպաներէն, իտալերէն, ռումաներէն, պուլկարերէն, արաբերէն եւ արեւելեան հին եւ նոր երգեր:*

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.. GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ՐԱԺԱՆԵՒՄՆ· - Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mardi 19 Mars 1946 երեքշաբթի 19 Մարտ

ԹԴ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4563–Նոր շրջան թիւ 292 խմբագիր Շ· ՄԻՍԱԿԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՉՐՈՑՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Ո՛ր եւ է հոսանքի չեմ պատկանիր: Բարեկամ եմ բոլորին հետ: Կ՛ուզէի անձամբ ճշդել կարդ մը թիւրիմացութիւններ: Ի՞նչ է ձեր դիրքը ներքաղթի մասին:

= Հարցումն իսկ վիրաւորական է մեզի համար: Կուսակցութիւն մը որ լման 25 տարի «դուռները բացէք» աղաղակած է մամուլով եւ բեմերու վրայ, ի՞նչպէս կրնար բացասական դիրք բռնել ներգաղթին հանդէպ: Մանաւանդ հիմա, երբ հիներու ընդարձակման խնդիր ալ ունինք:

— Հապա ի՞նչ բանի կը վերագրէք սա ըսխ - ըսաւները, մանաւանդ դաւառի մէջ:

= Բարեհաճեցէք այդ ըսխ - ըսաւները հարցնել Ագգ· Միութեան կեդր· եւ Շրջ· Վարչութեանց —անոնց ամէն մէկ անդամին—որոնք ահա մէկ տարիէ ի վեր ամէն օր թոյն կը հոսեցնեն իրենց պաշտօնական օրկանին մէջ, գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար: Բարեւ ըրէք եւ ըսէք որ բարեհաճին ՆՈՑՆՈՒԹԵԱՄԲ արտատպել «Ցառաջ»ի փետր· 3ի եւ 20ի, Մարտ 1ի, 2ի, 5ի եւ 6ի խմբագրականները: Եւ թող բաղդատեն իրենց նեղչնչած կամ հովանաւորած թրքավարի քաւութիւններուն, սուտերուն, խեղաթիւրումներուն, զրպարտիչ բանսարկութեանց հետ:

— Արդեօք ձեր չարքերը սխա՞լ հասկցած կամ ուրիշ ինքնագլուխ դործե՞ր կատարած են:

= Մեր չարքերը ամէն բանէ առաջ տղամարդ են եւ կարդապահ: Անոնք վարժուած չեն ծուռ եւ ծածկամիտ ճամբաներու: Ներգաղթի առաջին լուրերուն վրայ իսկ, անոնք ստացած են երկու չրջաբերականներ, ուր կուսակցութեան տեսակէտները յստակօրէն պարզուած եւ համապատասխան թելադրութիւններն եղած են: Ահկէ զատ, կուսակցական ժողովներու մէջ ալ, լուսաբանութիւնները արուած են եւ կը արուին միշտ:

— Կարելի չէ՞ր աւելի կանուխ կատարել ձեր ծանօթ ճշդումը Գ· Ցարութիւնեանի ճառին առթիւ,— ոչ թէ 350—400.000, այլ առաւելագոյն 35 — 40 հազար հոգի միայն կրնան ընդունիլ:

= Մենք ուրիշ տղերք չունէինք աւելի կանուխ կատարելու համար այդ պարտականութիւնը: Պէյրութէն կը ստանանք միայն «Ազդակ» եւ «Ազդարար»: Անոնց փետրուար 8 եւ 9 թուակիր թերթերը ստացած էինք մէկ-երկու օր առաջ, պատահաբար հասկցանք թիւրիմացութիւնը եւ Մարտ 5ին դրեցինք «Զէրօներու խաղը»: Ոչ «Արարատ» ենք տեսած, ոչ ալ ուրիշ որ եւ է լիբանանեան թերթ, «Ցառաջ»ի վերհրատարակումէն ի վեր: Ցր· Ագգ· Միութիւնը, որ կը յաւակնի իրրեւ գաղութի վերին իշխանութիւն ներկայանալ, որ յարաբերական դործերը կը վարէ Հայաստանի հետ, պարտաւոր էր ինք անմիջապէս հաղորդել ճշդումը, փոխանակ մոլորեցնելու ժողովուրդը: Ներգաղթը ձիարշաւ չէ, որպէսզի փողոցին անկիւնը կեցած՝ «հի՛պ, հի՛պ, հուռռա՛» աղաղակենք նման վարձու մունետիկներու: Ներգաղթը ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ լրջութիւն եւ պարկեշտութիւն: Մանրակրկիտ ծրագիր եւ կազմակերպութիւն: Անհրաժեշտ է վստահութիւն ներշնչել: Մեր դործը չէ մոլորեցնել տարագիր բազմութիւնները, խուժանավարական դոռում – դոչումներով: Ապահովաբար Երեւանը ինք անդամ պիտի վրդովուի, երբ օր մը իմանայ ամբողջ անցուդարձը եւ իր անունով կատարուած չահատակութիւնները: Թող նորէն կարդան, թող արտատպեն ու տարածեն մեր վեց խմբագրականները, եւ թող ցուցնեն մէկ հատիկ քար կամ տեսակէտ որ սահմանուած ըլլայ միտք պղտորելու: Ինչպէս զանազան խնդիրներ, ներգաղթն ալ պատրուակ մը դարձած է ուրի՞շ հաշիւներ կարգադրելու համար: Ոչինչ: Ժողովուրդը արթուն է, աչք եւ ականջ ունի եւ կրնայ դատել ծուռն ու շիտակը, սուտն ու իրաւը:

— Ճի՞շդ է որ Սուրիա–Լիբանանը պիտի պարպուին, թէ գաղութին 90 առ հարիւրը արձանագրուած է ներգաղթի համար, թէ···

= Այդ խնդիրը դոց դիրք մըն է մեզի համար: Կը սպասենք վաւերական տեղեկութեանց:

— Ի՞նչ լաւ կ՛ըլլար եթէ այսպէս դլուխ դլխի խօսէինք ուրիշ հիմնական հարցերու մասին:

= Նորէն հրամեցէք եւ կը խօսինք, մէկ պայմանով,— ոչ թէ հետաքրքրութիւն դոհացնելու, այլ իսկապէս լուսաբանուելու համար:

Շ·

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

Աւանդութեան ուժը

Մեր թափառումներուն ընթացքին առիթ ունեցանք տեսնելու Downing Streetը, որ նեղ եւ չատ կարճ փողոց մըն է: Բոլոր անոնք որ մեզի պէս միայն թերթերուն մէջ կարդացած են, անշուշտ կ՛երեւակայեն թէ լայն, փառաւոր պողոտայ մըն է, իսկ թիւ 10ը, այսինքն վարչապետարանը չքեղ պալատ մը: Որքա՜ն մեծ կ՛ըլլայ ուրեմն արտաահմանէն եկողի մը զարմանքը, երբ կը տեսնէ որ բրիտանական կայսրութիւնը կառավարող այս փողոցը սովորական անցք մըն է, քիչ մը աւելի պզտիկ քան ուրիշներ, աւելի լուռ: Իսկ Վարչապետարանը՝ երկյարկանի տուն մը, առանց որ եւ է ճարտարապետական չքեղութեան:

Ահաւասիկ, նոր ապացոյց մը թէ աւանդապաշտ Անգլիան մակերեսով չդրաղիր եւ ընդհանրապէս կը խորչի ցուցադրութենէ: Այս պզտիկ փողոցէն կը բացուի հրապարակ մը ուր կը տեսնէք պատերազմի նահատակներուն յիշատակին կանգնուած յուշարձանը: Եթէ ներելի ըլլայ բաղդատութիւն մը ընել Փարիզի Ցաղթական կամարին Մշտավառ Բոցին եւ այս յուշարձանին միջեւ, պէտք է առանց վարանումի ըսել որ Փարիզի յիշատակարանը աւելի դեղարուեստական է եւ աւելի պատկերալից՝ իրրեւ խորհրդանշան:

Տասնինկ Սեպտեմբեր թիւ 10ը Անգլիոյ Քէ տ'Օռսէն է: Այս պզտիկ կամ խոշոր չէնքերուն մէջ է որ կը տնօրինուի կայսրութեան կամ թերեւս աշխարհի ճակատագիրը:

Եւ ահաւասիկ Լորտերու Ժողովը: Բախտ չունեցանք ներկայ ըլլալու նիստի մը, բայց մեր առաջնորդին բացատրութիւնները նոյնքան թանկագին էին:

Ներս մտանք, ոչ չատ ընդարձակ սրահ մը: Այս է բուն դահլիճը, չատ համեստ կահաւորուած: Ամէնէն աւելի մեր ուշադրութիւնը գրաւեց Ժողովի տաւնապետին (Լորտ Չէնսըլըր) նստարանը, — հասարակ բազմոց մը, բաւական մեծ, առանց յենարանի եւ կարմիր: Անոր սովորական անունն է «Բուրդէ Պարկ» (Wool Sack) եւ ունի իր պատմութիւնը: Եղուարդ Գ· թագաւորէն ի վեր տաւնապետը այդ բազմոցին վրայ կը տեղաւորուի, Ժողովը բանալու համար: Մեր ամէնուս ծանօթ «բուրդը» արժանացած է մանաւորապէս 16րդ դարէն այս բացառիկ պատիւին: Տեսակ մը խորհրդանիշ՝ չեչտելու համար բուրդի ճարտարարուեստին կարեւորութիւնը այդ օրերուն: Ա· անդութիւն՝ միշտ ու ամէն տեղ:

Ինչպէս դիտէք, Լորտերու Ժողովը կը համապատասխանէ ուրիշ երկիրներու Ծերակոյտին, սա տարբերութեամբ որ իր անդամները ընտրովի չեն: Անդամակցութիւնը ժառանգական է եւ առնուազն 700 տարուան հնութիւն ունի: Այսօրուան ընկերվարական կառավարութիւնը, ինչպէս անցեալին ուրիշներ, ծրագիր մը կը մշակէ որոշ բարեփոխումներու ենթարկելու համար զայն: Ամէն պարագայի մէջ, Լորտերու Ժողովին իրաւասութիւնը սահմանափակ է եւ վերջին խօսքը կ՛արտասանէ երեսփ· Ժողովը: Լորտերու Ժողովին դահուն կռնակը կախուած է դրօշակ մը Մեծն Բրիտանիոյ պինանշանով: Անոր վրայ կը կարդաք ոսկի տառերով — Dieu et mon Droit, (Աստուած եւ իմ Իրաւունքս): Կը թուի թէ միայն մենք Հայերս ենք որ ունինք չատ մը պարտականութիւններ, բայց երբ կը խօսինք մեր իրաւունքներու մասին, դոց ականջներու կը հանդիպինք:

Քաղաքական կացութիւնը փափուկ է, ինչպէս կ՛իմանաք թերթերէն: Բայց Անգլիոյ Ժողովուրդը հանդարտ է եւ աւանդապաշտ: Եթէ պատերազմի ղահեր չկան այս միջոցին, չարաթական մարդական մրցումներն են որ պատճառ կ՛ըլլան դահերու: «Ցառաջ»էն իմացաք անշուշտ,— Անցեալ չարթու 33 հոգի մեռան եւ 500էն աւելի վիրաւորուեցան, երբ 70.000 հոգի խուժած էին մարզարան մը, ֆութպոլի մրցումի մը առթիւ: Հակառակ ծանր դէպքին, մրցումը չարունակուեցաւ, մինչ Աւտլանտեանէն անդին Ջըրչիլ նոր պատերազմի վտանգներու մասին կը խօսէր··· Այսօր ալ «Փրավտա»ն եւ Սթալինը չանթեր կը տեղան, բայց ժողովուրդը կը պահէ իր պաղարիւնը:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒ ենթասպայ մը սպաննուեցաւ Թրիէսթէի մէջ: Անդամ էր Հաւտուցումներու Ցանձնաժողովին:

ՄՈՍԿՈՒԱ ԲԵՐԴ ՄԸ Կ'ՈՒԶԷ ՏԱՐՏԱՆԷԼԻ ՄԷՋ

Հաստուածներ Ջըրչիլ Գ· ճաոհ

Անգլիոյ նախկին վարչապետը իր երրորդ քաղաքական ճառը խօսեցաւ ուրբաթ օր, Նիւ Եորքի մեծ հացկերոյթին, ուր ներկայ էին 20000 հոգի եւ քառասունէ աւելի դեսպաններ: Այս անդամ աւելի չափաւոր էր, բայց բան ետ չառաւ իր հիմնական տեսակէտներէն:

Ջըրչիլ նորէն չօչափեց անգլեւամերիկեան գործակցութեան անհրաժեշտութիւնը: Իր ուզածը վինակցութիւն չէ, այլ «ներդաշնակութիւն մտածումի եւ գործի, կանխելու համար համաչխարհային նոր պատերազմ մը: Ես չեմ հաւատար թէ պատերազմը անխուսափելի է կամ մօտալուտ: Ես չեմ հաւատար թէՄ·Միութեան վարիչները պատերազմ կ'ուզեն այս պահուն: Ես համոզուած եմ որ եթէ միասին կանգնինք, հանդարտօրէն բայց վճռակամ, պաշտպանելու համար Միացեալ Ազգերու սկզբունքները, պիտի յաջողինք չահիլ ազատութեան եւ խաղաղութեան յաղթանակը»:

Ցետոյ նորէն իր հիացումը յայտնելով ռուս Ժողովուրդին եւ յիշելով անոր կրած ահռելի կորուստները դերման արշաւանքին առեն եւ ջախջախիչ յաղթանակը, անցաւ օրուան վէճերուն.—

Իրան.— «Ս· Միութեան համար դիւրին ճամբայ մը կայ ի դերեւ հանելու այն բոլոր ճառերը որ անհաճոյ են իրեն: Այդ ճամբան բաց է այժմ, յառաջիկայ տասնըհինգ օրերու ընթացքին: Երբ ես կառավարութեան գլուխն էի, Իրանի եւ Ս· Միութեան հետ ստորագրեցի համաձայնութիւն մը որով հանդիսաւորապէս յանձն կ'առնէինք յարգել Իրանի ամբողջութիւնը եւ դերիշխանութիւնը եւ պարպել այդ երկիրը որոշեալ թուականին: Այս դաշնագրերը հաստատուեցան Թէհրանի մէջ: Ի գործադրութիւն այդ համաձայնութեան Մ· Նահանդները եւ Բրիտանիա արդէն պարպած են այդ երկիրը, բայց այժմ մեզի կ'ըսեն թէ խորհրդային կառավարութիւնը փոխանակ իր զօրքը քաշելու, նոր ուժեր կը ղրկէ: Այդ, այս խնդիրը մէկն է այն պարագաներէն որոնց համար մասնաւորապէս ստեղծուած է Ապահովութեան Խորհուրդին: Ու – բեմն թող այս խնդիրը քննուի այնտեղ եւ ամէնէն մեծ եւ ուղղակի չահագրգռուած պետութիւնները թող յարդեն Ապահովութեան Խորհուրդին եզրակացութիւնները: Այս կերպով միջազգային օրէնքին տիրապետութիւնը եւ տեւական խաղաղութեան մը միջազգային հիմերը անհունապէս պիտի ամրապնդուին: Պատճառ չկայ որ Ս· Միութիւնը ընդունելը դէշ վարձատրուած զգայ պատերազմին մէջ թափած ճիդերուն համար: Եթէ իր կորուստները ահաւոր էին, իր չահերն ալ փառաւոր եղան: Իր երկու ահարկու ոստիները, Գերմանիա եւ Ճափոն դետին փռուեցան: Ճափոն յաղթուեցաւ գրեթէ ամբողջովին Ամերիկայեներուն կողմէ եւ Ս· Միութիւնը վերադրաւեց, գրեթէ առանց մէկ թնդանօթ արձակելու, ամէն ինչ որ Ճափոնի ձեռքը անցած էր քառասուն տարի առաջ: Արեւմտեան կողմը, պալթեան երկիրները եւ Ֆինլանտայի մէկ մեծ մասը նորէն կցուեցան Ռուսիոյ: Քըրզընի դիծը վիճելի չէ այլեւս:

ՏԱՐՏԱՆԷԼԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Այժմ խօսինք Տարտանէլի մասին: Ես կ'ողջունեմ ռուսական դրօշը բաց ծովերու եւ ովկիանոսներու վրայ: Ես միշտ ըսած եմ մեր ռուս դաշնակիցներուն թէ Մեծն Բրիտանիա ուժ պիտի տայ Մոնթրէօյի դաշնադրին վերաքննութեան: Փոդտամի ժողովին առեն, Մ· Նահանդները եւ Մեծն Բրիտանիա առաջարկեցին Ս· Միութեան կատարեալ ազատութիւնը Նեղուցներուն մէջ, խաղաղութեան թէ պատերազմական նաւերու համար: Թուրքիան յօժարակամ պիտի միանար այդպիսի երաշխաւորութեան մը: Բայց մեզի պատասխանեցին թէ բաւական չէ այդ· Ռուսիա կ'ուզէր Նեղուցներուն ներսը ռազեցնալ ամբոց մը որով պիտի կրնար տիրապետել Պոլսոյ վրայ: Արդ, ասիկա կը նշանակէ ոչ թէ երաշխաւորել ազատ անցքը Նեղուցներուն մէջ, այլ միայն մէկ ազգի տալ զանոնք փակելու իշխանութիւնը: Այս պահանջը չի համապատասխաներ այն սկզբունքին զոր չատադոված են Մ· Նահանգներու ներկայացուցիչները,— Ազատութիւն Եւրոպայի մեծ ջրուղիներուն, Դանուբի, Հռենոսի եւ ուրիշ դետերու որ կ'անցնին չատ մը երկիրներէ: Ամէն պարագայի մէջ, առաջարկը եղած է եւ տարակոյս չունիմ թէ միշտ ի զօրու կը մնայ· եւ համոզուած եմ որ եթէ Ռուսիա շարունակէ ննջում բանեցնել Թուրքիոյ վրայ, այս խնդիրը պէտք է առաջին առթիւ յանձնուի Ապահովութեան Խորհուրդին քննութեան: Եւ ասիկա պիտի ըլլայ չատ մեծ փորձ մը Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան համար ընդունի վրայ մեծ յոյսեր դրուած են»:

ԼԵՀԱԿԱՆ բոլոր բանակները որ կը գտնուին Անգլիա, Իտալիա, Գերմանիա, Միջին Արեւելք եւայլն, պիտի լուծուին անմիջապէս: Անգլ· կառավարութիւնը պիտի միջնորդէ որպէսզի վտանգուղները կարենան Լեհաստան վերադառնալ:

ԴՊՐՈՑ - ՍՐԱՀԻ ՄԸ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յապաղած).— Սէն Ժէրոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ կից նորակառոյց դըպրոցի բացման առթիւ թաղ. խորհուրդի կողմէ կազմակերպուած թէյասեղան հանդէսը տեղի ունեցաւ 17 փետրուար կիրակի կէսօրէ վերջ, նորաշէն սրահին մէջ, պատուոյ նախագահութեամբ Մարսէյլի Առաջ. փոխանորդ Եղիշէ քահանայ Մխիթարեանի եւ Պ. Սչիլ Փափազեանի: Թաղականներ խորհուրդի առենապետ Պ. Յ. Պետրոսեան նորաշէն դպրոցի դրան բացման արարողութեան համար չեշտեց կնքահայրութեան մը անհրաժեշտութիւնը: Հրաւիրեալները սիրով ընդառաջ եր- թալով այս առաջարկին, առատաձեռնօրէն մասնակցեցան կնքահայրութեան աճուրդին եւ չատ կարճ ժամանակ վերջ կնքահայրութեան տիրացաւ 20.0000 ֆր. միանուագ դրամարով մեր թաղեցիներէն Պ. Յ. Ժամկոչեան, որ ուրիշ առիթներով եւս իր նիւթական լայն օժանդակութիւնը բերած է ազգօգուտ ձեռնարկներուն: Յետոյ յանուն թաղական խորհուրդի բացուած յայտարարեց հանդէսը եւ պարզեց հաւաքոյթին դիմաւոր նպատակը,— ունենալ սեփական դպրոց մը հայերէն լեզուի ուսուցման համար: Այդ առթիւ յիշեց համրանքով փոքր, քսակով համեստ, բայց սրտով բարձր փոքր գաղութին նիւթական եւ բարոյական զոհողութիւնը՝ ի նպաստ կրթական գործին: Համաձայն Պ. առենապետի զեկոյցին չէնքը ունի 10 մեթր երկայնութեամբ, 6.50 մեթր լայնքով եւ 4.40 բարձրութեամբ լուսաւոր սրահ մը որ արժած է 350.0000 ֆրանք: Այս գումարին 290.000ը հոգացած է թաղ. խորհուրդը եկեղեցւոյ մնուցիչէն եւ թաղին մէջ կատարուած հանգանակութեամբ, իսկ մնացեալ 60.000ի բացը վճարուած է առայժմ փոխառութեամբ, զոր սիրայօժար տրամադրած է թաղ. խորհրդոյ զանձապահ Պ. Նուպար Տէր Մինաս- եան: Ապա խօսք տրուեցաւ Աղդ. կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչ Տօքթ. Յ. Սիլվրիհիսար- լեանի որ չնորհաւորելէ եռք Սէն Ժէրոմի դպրոցին ձեռնարկը, թելադրեց նրեկեանեան վերջին ճիգ մը եւս ընել դպրոցին մնացեալ բացը դոցելու համար: Ինք տալով առաջին օրինակը, վճարեց 3000 ֆրանք Աղդ. կեդր. վարչութեան եւ 500 ֆրանք ալ իր կողմէ, Միութեանց ներկայացուցիչները ինչպէս նաեւ բոլոր հրաւիրեալները առանց վարանումի հետեւեցան իր օրինակին եւ սիրայօժար նուիրատուութեամբ դոյացաւ անհրաժեշտ գումարը, 63.000 ֆրանք:

Ապա խօսք տրուեցաւ մէջ ընդ մէջ Հ. Ս. Ը. Մ. Ուսում. Խորհուրդի եւ այլ Միութեանց ներկայացուցիչներուն, որոնք ամէնքն ալ գնահատանքով վեր առին կատարուած ձեռնարկին կարեւորութիւնը: Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր, շնորհիւ թաղիս Ալագեազ երգչախումբին: Իրարու յաջորդեցին խմբերգ, մեներգ, ջութակ եւ արտասանութիւններ: Թաղ. Խորհուրդին կողմէ թէյասեղանի սպասարկութիւնը յանձնուած էր կարմիր Խաչի ժրաջան տիկիններուն: Ներկաները հիւրասիրուեցան մէջ ընդ մէջ, խմելիքներով, թէյով, biscuitով, կարկանդակներով եւ արեւելեան խմորեղէններով, որոնք պատրաստուած էին կարմիր Խաչուհիներու կողմէ:

Դպրոցին սրահը դասաւանդութեան ժամերէ դուրս ձրիարար պիտի տրամադրուի Սէն Ժերոմի բոլոր միութիւններուն, ընդհ. ժողովներու եւ հանդէսներու համար, իսկ վճարովի՝ Սէն Ժերոմի եւ շրջակայ թաղեցիներու, նշանախօսութեան, ամուսնութեան եւ մկրտութեան եւայլ ընտանեկան հաւաքոյթներու համար եւ դոյացած հասոյթը պիտի յանձնուի կրթական մարմինին, գործածուելու համար դպրոցի պէտքերուն:

Դպրոցը այժմ ունի 90 աշակերտներ, մանչ եւ աղջիկ, 8—16 տարեկան, որոնք կանոնաւորաբար կը առանձն չաբաթական 4 պահ դասաւանդութիւն: Կը պաշտօնավարեն Տիկին Ալիս Գմպլեան եւ Օր. Սէրէնկիւլեան, ամենայն խղճմտութեամբ կատարելով իրենց յանձնուած պարտականութիւնը:— Յ. Վեհունի

ՏՐԻՒՓԻ

Փարիզահայ դերասաններէ բաղկացած խումբ մը՝ Մարտ 10ին կիրակի օր ներկայացուց, Կրէկօրի Քէի յուզիչ թատերախաղը, «Տրիւբի»ն, Միութիւալիթէի սրահին մէջ: Խորէն Փափազեան խնամքով բեմադրած էր զայն: Տիկին Լաթիֆեան Տրիւբիի դժուարին դերին մէջ այնքան յաջողէր որ խորապէս յուզեց ներկաները, իր տառապանքի արտայայտութիւններով: Սարիմ - Մաքսուտ պէտք եղած անհատականութիւնը չդրաւ թէեւ Սվէնգալիի կոչտ դիմակին՝ սակայն մնաց խումբին կարող ոյժերէն մին, եւ ճարպիկ խաղարկութեամբ մը մեռաւ Տրիւբիի մահուան մահիճին առջեւ:

Գ. Բարիլոյեան յայտնութիւն մը եղաւ Բիլլիի դերին մէջ: Ան իր խնամուած դիմախաղով ու չնորհիւ իր առոյգ կազմուածքին՝ դիւրաւ մարմնացուց երիտասարդ սիրահարի մը դերաւիչ տիպարը: Իր խաղը զգայուն էր եւ խնամուած: Գրիդոր Վահան Տաֆիի դերին մէջ անթերի Անգլիացիի մը հարազատ տիպարը մնաց: Յ. Լաթիֆեան ինչպէս միշտ՝ այս անգամ ալ Սանթիի դերով զուարթ նօթ մը ստեղծեց բոլոր այդ տխուր դէմքերուն մէջ, մնալով միշտ ախորժելի դերասան մը: Վահրամ Պաղտասարեան իր ժէկկօի մունջ դերով ու մըսթըր Փէդոթի բարդ խաղին մէջ կը մնայ պատուական դերասան մը՝ իրեն յատուկ ոճով: Օր. Բարունակեան լաւ էր իր դերին մէջ, ինչպէս նաեւ Քեռի Վինար (Մարինեան): Գնահատելի է Խորէն Փափազեանի դործունէութիւնը: Ժողովուրդը մեկնեցաւ զոհ տպաւորութեամբ:— Հաճիսպտես

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՅՈՐԵՆԸ (500.000 Թոն) Ֆրանսա փոխադրելու համար, Ֆրանսական ներկայացուցիչը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Միկոյեանի հետ, որ յօժարութիւն յայտնեց ի հարկին նաեւ արտադրելու: Ամերիկան ալ նաեւ պիտի տրամադրէ: Ուոշինկթընի Ֆրանսական դեսպանը խնդրեց 150.000 Թոն ցորեն յանձնել անմիջապէս:

ԾՈՒՑԱՏԵՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Հ. Կալոյտ Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, նաեւ սանուհիները այս կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ապրիլ 7ին՝ Մանուկներու Օրը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 7ին, Café Noailles, դասախօս՝ Պ. Ա. Քէօսէեան: Նիւթ՝ «Հայկական Հարցը» (չար.): Կը հրաւիրուին սանուհիներն ալ:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, 26, rue Paul Bert, ընկերվարականներու 3րդ Sectionի սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՏԻԿԻՆ ՆԱԶԵՆԻԿ ԶԱԼԻԿԵԱՆ նամակ ունի Արժանթինէն:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ Ի
ԿԷՆՁԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ նպարեղէնի խանութը
45, Rue de Bonnel, Lyon
Ուր հին ու նոր յաճախորդները պիտի գտնեն ամէն տեսակ նպարեղէն մատչելի գիներով:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ
Զատկի առթիւ Տիկին Զուարթ Տէրտէրեան վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Տիկին Պօյաճեանի, իսկ լէ Մուլինօ:

JOHN ARTHUR & TIFFEN
ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ
Հայրենակիցներ, եթէ կը փափաքիք գնել կամ ծախել.— ԿԱԼՈՒՄԸ մը, Fonds de Commerce մը, Առեւտրական կամ կալուածական որ եւ է գործատնութիւն կատարել, դիմեցէք JOHN ARTHUR et TIFFEN, 174 Bld. Haussmann, հեռաձայն Car. 20.00, ուր Պ. ՀԱՃԻ - ՃԱՆԵԱՆ պիտի ընդունի ձեզ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ մասնագէտ կին մը վարելու համար կարի աշխատանոց մը: Նպաստաւոր պայմաններ: Դիմել Maison Nina, 32 rue des Annelets, métro Botzaris կամ Place des Fêtes, հեռաձայն 48-19: Ներկայանալ առաւօտները:

ԳՈՐԾԱՒՈՐ ԵՒ ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ
Դերձակի քով աշխատելու համար վարժ կամ սորվիլ ուզող գործաւորներու պէտք կայ: Դիմել Պ. Գորգիկեանի, 31 Route de Choisy, Ivry s)Seine: Métro Porte de Choisy:

Այս ալ ուրիշ պատմութիւն

Ծանօթ հրապարակագիր էմիլ Պիւռէ L'Ordreի կիրակի օրուան թիւին մէջ, «Մի՛ղին Արեւելք» խորագրով կը քննէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի Ֆրանսական վիճակներուն պարպումի խնդիրը, եւ խօսն ի խոսն խորհրդածութիւններէ վերջ, յիշելով Տիւրզիները, քրտական խլրտումները եւայլն, հետեւեալ տողերը կը սահեցնէ.

— « Ամէն պարագայի մէջ, կան անհամբեր Հայեր որոնք, Անգլիացիներու եւ Ռուսերու պայքարին մէջ, վճռապէս այս վերջիններուն կողմը կը բռնեն: Անոնց լաւագոյն դէմքերէն մէկը, բանաստեղծ Արշակ Զօպանեան, որ երկար տարիներ ի վեր մեր մէջ կ'ապրի, որ, ինչքան դիտեմ, հա- մայնավար չէ, մեղմէ չծածկեց այս պարագան, երբ իր խումբ մը հայրենակիցներուն հետ ճաշի հրաւիրեց մեզ, Լուի Մառէնը, Մորիս Շումանը եւ զիս, դեռ վերջերս:

« Պարսկական Ատրպատականը Կովկասի սահմանը, նահանգ մըն է ուր մեծ մասով Հայեր եւ Քիւրտեր կ'ապրին: Այդ նահանգը ամբողջովին պարսկական էր մինչեւ 1825, երբ իր հիւսիսային մասը զարձաւ ռուսական: Այսօր կայ Հայաստանի խորհրդային հանրապետութիւն մը, եւ Հայերը, որոնք կը հաստատեն թէ իրենց հայրենակիցները աղատ են հոն կրօնական մարզին մէջ որ ամէնէն առաջ կը դրաղեցնէ դիրենք, կ'ուզեն այդ հանրապետութեան միացնել Ատրպատականի մնացեալ մասը, մեծ Հայաստան մը կազմելու համար: Թէհրանի կառավարութիւնը, ուժ առնելով Անգլիացիներէն, ապստամբ կը նկատէ Ատրպատականցիները եւ կ'ուզէ հպատակեցնել բռնի ուժով, եւ բնականաբար Ռուսերը կը մտատանջուին եւ կ'ընդդիմանան »:

Ինչպէս կ'երեւայ, Պ. Էմիլ Պիւռէ բաներ մը լսած է, բայց լաւ չէ հասկցած:

× «Տէյլի Մէյլ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Նիւ Եորքէն թէ Ռուսերը կը պատրաստուին պարպել Իրանը, մեղմացնելու համար յարաբերութեանց լարումը: Այս լուրը կապ ունի Ուոշինկթընի խորհրդային դեսպանին վերադարձին հետ: Կ'ըսուի թէ դեսպանը կարեւոր նամակ մը կը տանի:

Ո՞ւր են ռուս «գործակիցները»

Փարիզի ռուսական չաբաթաթերթը, «Ռուսսկի Նովոստի» որ խորհրդային դիծ կը վարէ, իր վերջին թիւով կը հրատարակէ ճարք մը նամակներ, Գերմանիոյ հետ գործակցող Ռուսերու կացութեան մասին: Այդ նամակներուն համաձայն, գրեթէ բոլորն ալ համախմբուած են Զուիցերիոյ սահմանին մօտ, Հարաւային Պավարիա, Թիրոլ, Հիւսիսային Իտալիա եւն.: Առաջին անդամ փախստականները ապաստանած են Վիէննա, առանց երկար մնալու: Հոն հասած էր նաեւ մետրոպոլիտ Անաստաս Պերկատէն, միանալով Լեհաստանէն, Սերպիայէն, Չեխոսլովաքիայէն, Ռումանիայէն, Հունգարիայէն եկած Ռուսերու հետ: Մինչեւ վերջին օրը պատարագած է Վիէննայի ռուսական եկեղեցին, աղօթելով Հիթլերի եւ գերման բանակներու յաղթանակին համար: Երբ Դաշնակիցները մօտեցան Վիէննայի, մետրոպոլիտ արտօնութիւն ստացաւ Զուիցերիա երթալու: Առժամեայ արտօնութիւն մը տրուած էր կրօնական ոճի մը առթիւ, բայց յաջողեցաւ մնալ: Բազմաթիւ Ռուսեր փորձեցին Զուիցերիա մտնել: Նոյն իսկ դինեալ խումբ մը, հրամանատարութեամբ գնդ. Պոպոլեւի, բռնի անցաւ սահմանը, բայց յաջորդ օրն իսկ Զուիցերիացիները կարեւոր ուժեր բերին եւ խումբը պաշարուելով զէնքերը վար դրաւ: Այս խումբին մէջ կը գտնուէին չատեր Փարիզի Ռուսերէն որոնք աշխատած էին Գերմաններու հետ եւ նոյն իսկ կէսթափոյի մէջ: Խումբը արդելափակուեցաւ Լիխթէնչթայնի մէջ, ուր ամէն աղատութիւն կը վայելեն: Սահմանին մօտ, փոքր պանդոկի մը մէջ կը բնակի Վլասովի մեծ դուքսը: Գալով Վլասովի բանակին, ատոյդ լուրեր կը պակսին: Կ'ըսուի թէ վերջին պահուն 30—40.000 հոգի մնացած էր, թէ բանակը անձնատուր եղաւ Ռուսերուն, իսկ սպայակոյտը՝ Անգլիացիներուն, թէ Վլասով ձերբակալուեցաւ խորհրդային զօրքին կողմէ երբ կը փորձէր Զուիցերիա անցնիլ, երի- տասարդ Գերմանուհիի մը հետ եւն.:

ՊԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԵՆ ՋՕՐԱՆՈՑ ՄԸ ՊԱՑԹԵՑԱՒ Պերլինի ռուսական չրջանին մէջ, չաբաթ օր: Երեք հոգի մեռան, 300 հոգի վիրաւորուեցան, մեծ մասով Գերմաններ: Զօրանոցը կէս առ կէս քանդուեցաւ եւ ամբողջ թաղամասը սարսեցաւ: Պայթումը արկածէ կը վերագրուի:

Ֆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ գործավարները այսուհետեւ պիտի կոչուին նախարար (մինիստր), գործավարներու խորհուրդն ալ՝ նախարարական խորհուրդ, ինչպէս քաղքենի – դրամատիրական երկիրներու մէջ: Դահլիճին կազմութիւնը նորէն յանձնուեցաւ Սթալինի:— Քառամեայ ծրագրով բանակը պիտի բազմապատկուի:

63 ՈՃԻՐՆԵՐՈՎ ամբաստանուած հրէչ մը, բժ. Փըթիչօ, երէկ սկսաւ դատուիլ Փարիզի եղեռնագատ Առեանին առջեւ: Ներկայ դարու ամէնէն մեծ դատերէն մէկը պիտի կազմէ այս խնդիրը: Ամբաստանեալը, որ կը փնտռուէր գրաւման չը- ջանին, Դիմադրական ճակատին մէջ սպրդած էր վերջին պահուն, եւ այնտեղ ձերբակալուեցաւ: Ինքզինքը արդարացնելու համար կ'ըսէ թէ զոհերը նացիներ եւ ուրիշ թշնամիներ էին...

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ այսուհետեւ արտօնուած են մինչեւ առաւտուան ժամը 2, ելեկտրական բաժնեչափը պահելու պայմանով:

ՊՈԼՍՈՑ մէջ զրոյց կը չրջի թէ Պուլկարիա պիտի փակէ Թրքական սահմանագլուխը, մինչեւ երկու չաբաթ:

ԼԷՈՆ ՊԼՈՒՄ Ուոշինկթըն հասնելով, անմիջապէս ձեռնարկեց իր պաշտօնին:

50 ՄԻԼԻՈՆ ԹՈՆ ածուխ պէտք է արտադրենք 1946ին, ամսական մէկ միլիոն ալ տանանք Ռուրի ածխահանքերէն,— յայտարարեց վարչապետը:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imptimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԴԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mercredi 20 Mars 1946 Չորեքշաբթի 20 Մարտ

ԾԷ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4564-Նոր շրջան թիւ 293 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

... ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ ԿԸ ՏՕԿԱՆ

Երկու օր առաջ տեղացանք յետամնաց կալոցները Աթէնքի «Ազատ Օր»ին, Ցունուար 17էն փետրուար 14: Ուրեմն մէկ ամսուան թիւեր:

Առաջին նորութիւն,—ինչպէս յունական թերթերու, «Ազատ Օր»ին ալ գինը բարձրացած է... 200 տրախմի (նախապէս 100 էր): Տարեկան բաժնեգինը՝ 64.000 տրախմի, վեցամսեայ՝ 32.000, եռամսեայ՝ 16.000:

Անցեալ Ցունուարին Մակեդոնիոյ մէջ տիրը կ'արժէր 520 տրախմի, հացը՝ 1000, թեփուռ ալիւրը՝ նոյնպէս, միսը՝ 5000, կարագը՝ 18.000 եւն.:

Թերթերու գինը կրկնապատկուած է փետր. 1էն սկսեալ: Ուրեմն կրնաք հաշուել թէ ո՛ւր հասած են ապրուստի գիները, որոնց մասին ազատ գաղափար մը կուտան վերի թուանշանները:

Նոյն աղբիւրէն կ'իմանանք թէ Թիւրիմացու-թիւնները տակաւին չեն հարթուած Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ մէջ, եւ մասնութիւններ, բանտ եւ մչտնջենական աքսոր կը շարունակեն խոովել գաղութին հանդիստը:

Եւ վերջապէս՝ դպրոցական տագնապը, մասնաւորապէս Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ մէջ:

Թերթին Ցունուար 18ի թիւէն կ'իմանանք թէ փակուած են Սէրէզի, Տրամայի եւ Տէմէ Աղաճի դպրոցները, «զանազան արգելքներու պատճառով»: Եւ հիմա կարգը եկած է Գավալայի, Բասանթիի եւ Քոմոթինիի (Կիւմիւլճինա) դպրոցներուն, որոնք մասնուած են յետադիմական օրէնքի մը կաչկանդումներուն:

Մանրամասնութիւնները յետաձգելով, ըսենք թէ միապետական Մեթաքսասի օրերէն մնացած այդ օրէնքը «մէկ հատուածով կը փլցնէ փոքր ժողովուրդի մը իրրեւ ազգ ապրելու եւ յառաջդիմելու կամքը եւ զայն կը դնէ անհետանալու ճամբուն վրայ», ինչպէս կ'ողբայ մեր պաշտօնակիցը:

Եւ սակայն կը տոկան: Կը դիմանան ու կը դործեն, հակառակ այս բոլոր խստութեանց եւ տորդասս պաշտօնեաներու հետապնդումներուն:

Անշուշտ այս բոլորը հետեւանք են այն քաոսին որուն մատնուած է երկիրը, 1944էն ի վեր:

Քանի՛ դահլիճներ իրարու յաջորդեցին, առանց ելք մը դտնելու: Աչքն ու ձախը իրար կը բղխեն, եւ Մարտ 31ի ընդհ. ընտրութիւններն անդամ դարձած են խնդրական, համաձայն վերջին լուրերու:

Ցունահայ դաղութը — ամէնէն երիտասարդը — կ'եռար պատերազմէն առաջ, առ նուազն 5000 աշակերտներով, նոր սերունդի խանդավառ ճիգերով, Կ. Պոլսէ եռանդուն դործունէութեամբ, հայկական մշակոյթի սիրով:

Այն առեն ալ անհանդուրժելի կաչկանդումներ հաստատուած էին կրթական ճակատին վրայ, ծաղրանկարի մը վերածելով հայերէնի դասընթացքները եւ արգելքներ օտարացնելով հայկական դպրոցները: Բայց երկիրը քիչ – չատ հաստատուն վիճակ ունէր եւ տնտեսապէս ալ՝ տանելի:

Այդ օրերէն մնացած տարէց թէ երիտասարդ ուժերն են որ այժմ կը վարեն ինքնապաշտպանութեան պայքարը: Մինչեւ անդամ գրական դեհնի վրայ: (Նոր տեղացանք ամսագիր մը, Գրաբեր):

Գալով բուն կրթական գործին, Հ. Կ. Պաչը 200.000ական տրախմի յատկացուցած է Գավալայի եւ Քոանթիի դպրոցներուն, մինչեւոյն տեն տանձնելով Ռէթիմնոյի (Կրետէ) դպրոցին ամբողջ հոգատարութիւնը եւ 300.000 տրախմիի նոր դումար մը տրամադրելով:

Կազմակերպութիւնը յանձն կ'առնէ չօշափելի դումարներ բարեդործականի յատկացումներուն վրայ, որպէսզի կարելի ըլլայ վերաբանալ արեւելեան Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ մնացեալ դպրոցները:

Մխիթարական պարագայ մը,— Ֆր. Կապոյտ Պաչին բոլոր մասնաճիւղերը վերջերս զանազան ձեռնարկներ կատարեցին, եղբայրական օգնութիւն մը հասցնելու համար: Որքան դիտենք, ընդհ. դումարը արդէն անցած է 100.000 ֆրանքը, ինչ որ կրնայ մեծապէս թեթեւցնել դաղութին հոգերը: Ամերիկահայ Կ. Պաչն ալ (այժմ Օգնութեան Միութիւն) 1000 տոլար յատկացուցած է կրթական դործին, 5000 տոլար՝ ընդհանուր կարօտութեանց:

Կ'արժէ, կ'արժէ աւելին տրամադրել եւ կանդուն պահել այս դժբախտ եւ ուժասպառ դաղութը: Մինչեւ որ կարելի ըլլայ իրականացնել հայրենադարձը:

Շ.

Փոխադարձութեանց վիճակը Թուրքիոյ մէջ

ՄՄԲ.— Գահիրէի առաջնակարգ թերթերէն «Իճիփչըն կազէթ» մանրամասնօրէն կը պարզէ Թուրքիոյ փոխադարձութեանց վիճակը, շարք մը նորութիւններ յայտնելով: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Հաւասար իրաւունքներ չնորհող Սահմանադրութեան յօդուածը այսօր մեռեալ տառ մըն է: Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ Ժողովը միակ կուսակցութեան մը խորհրդարանն է: Այս ընդհանուր ժողովին արտաքին ժողովրդավար դէմ մը տալու համար (ժողովը կը ղեկավարուի պետութեան նախադահով մը, որ նոյն տեն կուսակցութեան պետն է), փոքրամասնական չորս ներկայացուցիչներ, երկու Յոյն, Հրեայ մը եւ Հայ մը առնուած են, իբրեւ «հիւր» երեսփոխաններ:

Կուսակցական կարդապահութիւնը կը պահանջէ միաձայնութիւն՝ բոլոր որոշումներուն մէջ: Ընդդիմադրութիւնը հայրենադաւութեան հաւասար է: Վիճաբանութիւնները տեղի կ'ունենան խորհրդարանական խմբակցութեան լիակատարնիստերուն մէջ միայն: Բացի փոքրամասնութենց ներկայացուցիչներէն, բոլոր երեսփոխանները ներկայ կ'ըլլան այդ նիստերուն: Իրենց ընտրութիւնը կամ աւելի ճիշդ նշանակումը կը վերածուի այսպիսով խեղկատակութեան մը: Փոքրամասնութեան իրաւունքը խորհրդանշէլէ աւելի իրական պատկեր մըն է նուաստացումի:

Բացի ընտրական այն խիստ կասկածելի իրաւունքէն, որ այս նախապէս նշանակուած երեսփոխաններն ունին, Հայերը, Յոյները եւ Հրեաները դուրս ձգուած են երկրին քաղաքական կեանքէն: Անոնք չեն կրնար մասնակցիլ ժողովրդական կուսակցութեան, որ մենաշնորհ դարձուցած է արուեստի, մչակոյթի եւ դաստիարակութեան բոլոր ասպարէզները հետեւոր չքջանններու մէջ, իրենց «Հալք Էվի»ներու միջոցաւ: Թրքական տնտեսութիւնը պետական ծրագրին համաձայն կ'ընթանայ: Անձնական նախաձեռնութիւնը առանց իրապէս կասեցնելու, պետութիւնը իր տնտեսութեամբ նեցուկ կը կանդնի չատ մը ճարտարարուեստական նոր ձեռնարկներու: Ամէն ինչ ազդայնացնելու այս ձգտումը աւելի զօրացաւ պատերազմի ընթացքին:

Պետական պաշտօնատարներու կողմէ ճարտարարուեստի այս զեկավարութիւնը պետութեան համար կարեւոր ժառանգութիւն մը դարձած է կարծես: Եւ որովհետեւ փոքրամասնութիւնները բոլորովին դուրս ձգուած են հանրային բոլոր պաշտօններէ, կը նշանակէ նաեւ թէ պետութեան նոր տնտեսութիւնն ալ իրենց առջեւ փակուած է:

ԲԱՆԱԴՐԱՆՔ.— Վաճառականներ եւ ազատ փոխանակութիւն կատարողներ միացած են «Պիրլիքլէր» կամ Միութիւններ անուան տակ: Բոլոր ներածողներն ու արտածողները այս Միութիւն – ներուն պէտք է պատկանին, որովհետեւ չատ մը կարդադրութիւններ անոնց միջոցաւ տեղի կ'ունենան: Միութիւններն են որ առեւտրական բոլոր մատուցումներն եւ գիները կը հակակչռեն: Անոնք առանձնաշնորհեալ դաս մը կը կազմեն:

Ոչ իսլամ առեւտրականներուն համար դժուար է այս Միութիւններուն հետ դործ ունենալ, որուած բանադրանքին (անաթէմա) պատճառաւ: Կարելի բոլոր խոչընդոտներ կը յարուցանեն անոնց ճամբուն վրայ: Ոչ իսլամներու մատուցումները չաճախ կը մերժուին եւ անոնց գիները ծիծաղելի ծածկանքներու առարկայ կը դառնան:

Հակառակ այս բոլորին, Թուրք առեւտրականները կառավարութեան բացարձակ աջակցութիւնը կը վայելեն: Ներածող եւ արտածող ոչ իսլամներու տնտեսական կացութեան քայքայումը աւելի կը փութացուի՝ անոնց «Պիրլիքլէր»էն դուրս մնալովը: Պաշտօնական խորութիւն չկայ, բայց արձանագրութեանց ձեւակերպութիւններ անվերջ կը ձգձգուին, ինչ որ կը նշանակէ թէ բան մը չի կատարուիր:

Վարկագիրները մասնաւոր արտօնութիւն մը պէտք է ունենան, Ազգային դրամատունը կը նախընտրէ իր ունեցած օտար վարկերը (դումար) մահմետականթուրքերու տրամադրութեան տակ դնել, քան թէ ուրիշներու: Փոքրամասնութենց պատկանող առեւտրականներուն հետ օտարներու պէս կը վարուին:

Փոքրամասնութիւնները ինչպէս միւս բոլոր առեւտրականները պէտք է զանազան առեւտրական ընկերակցութիւններու մաս կազմող գործակցական (կոոպերատիվ) կամ ճարտարարուեստական միութիւններու պատկանին: Իրենց տարեվճարները կ'ընեն անոնք, բայց այս Միութեանց վարչութիւններուն մասնակցելու ոչ մէկ առիթ ունին:

Ընկերային տեսակէտով ալ փոքրամասնութիւններու հետ օտարներու պէս կը վարուին քրիստոնեական դպրոցներուն մէջ: Անոնք արտօնուած չեն իրենց կրթական կեանքը կազմակերպելու: Լօզանի դաշնագրին տրամադրութենց հակառակ, փոքրամասնութենց արդիլուած է նոր դպրոցներ, նոր հիմնարկութիւններ եւ աղօթատեղիներ կառուցանել:

Գոյութիւն ունեցող դպրոցներու ուսուցչական կազմր պետութիւնը կը նշանակէ: Նշանակուած ուսուցիչները յաճախ ուսուցչութենէ լուր չունին:: Թուրք տղաներ փոքրամասնութեանց պատկանող դպրոցներ պէտք չէ յաճախեն:

Ոչ իսլամ դպրոցականները վերջերս որոշ ընդհումի մը ենթարկուած են, որուն նպատակն է զանոնք թրքական զինուորական վարժարաններէ հեռացնել, պատրուակելով թէ այդ դպրոցները անբաւարար են:

(Մնացեալը յաջորդով)

«Ի ՀԱՐԿԻՆ ԶԷՆՔՈՎ»

Զըրչիլի երրորդ ճառէն անմիջապէս վերջը, Ս. Պատրիկի տօնին առթիւ ճառ մը խօսեցաւ Մ. Նահանդներու արտաքին նախարարը, Պ. Պըրնս, իր երկրին քաղաքականութեան մասին: Նախարարը մանաւորապէս չեչտեց թէ կառավարութիւնը երբեք միտք չունի զինակցութիւն կնքելու ուրիշ ո եւ է պետութեան հետ: «Մենք միտք չունինք զինակցութիւն մը ստորագրելու Ռուսիոյ հետ Մեծն Բրիտանիոյ դէմ, ոչ ալ մտքէ կ'անցընենք այդպիսի զինակցութիւն մը կնքել Մեծն Բրիտանիոյ հետ ընդդէմ Ռ. Միութեան: Մ. Նահանդները յանձն առած են ուժ տալ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան: Եթէ հարկ ըլլայ, մեր զինուորական ուժը պիտի օգտագործուի պաշտպանելու համար Մ. Ա. Կ. դաչինքին նպատակները եւ սկզբունքները: Ոչ մէկ ազդ Մ. Նահանդներուն չափ կը բաղձայ ուսումնասիրութիւններ կատարել, սպառազինութեանց ընդհանուր կրճատում մը յառաջ բերելու համար: Սակայն, ցորչափ երկիրները զինուած կը մնան, Մ. Նահանդները չեն կրնար զինաթափ ըլլալ: Խաղաղութեան շահն ալ այդ կը պահանջէ»:

Պ. Պըրնս այս առթիւ չանաց փարատել այն վախերը թէ զաղափարական նոր ընդհարում մը կրնայ պատահիլ աշխարհի մէջ: «Գաղափարական պայքարի մը մէջ, մենք կրնանք վստահ ըլլալ յաղթանակի մասին: Գաղափարական պայքար մը չի կրնար զէնքով չահուիլ: Միջազգային կեանքի մէջ յառաջդիմութիւն կրնայ կատարուիլ առանց պատերազմի: Մ. Ազգերուն հիմնական նպատակն է ուժը ծառայեցնել բանականութեան եւ ոչ թէ զայն դարձնել բանականութեան տէրը»:

50 տարուան դաշնագիր

Անդլիոյ արտաքին նախարարն ալ հոգեչահ քարոզ մը խօսելով, չանաց իր կարդին մեղմացնել քաղաքական մթնոլորտը, որ թանձրացած էր վերջերս: «Մեծն Բրիտանիոյ, Մ. Նահանդներուն եւ Ռ. Միութեան փիլիսոփայութիւնները որքան ալ տարբեր ըլլան, կրնան փոխադարձաբար յարմարիլ, եթէ ազդերը համբերատար ըլլան եւ վարդապետական վճիռներ չարձակեն»:

Նախարարը յետոյ յայտարարեց թէ բրիտանական կառավարութիւնը կապ չունի Զըրչիլի առաջին բանախօսութեան հետ, ուր նախորդ վարչապետը միայն իր անձնական պատասխանատուութեամբ արտայայտուած է, իրրեւ անհատ քաղաքացի մը: «Մեր կառավարութեան քաղաքականութիւնը պարզեցի խորհրդարանին առջեւ խօսած ճառովս, երբ ըսի թէ պատրաստ եմ նորէն առաջարկելու յինամեայ դաշնագիր մը Ռ. Միութեան հետ: Կը խնդրեմ բարեկամներէս չհեդնել այս առաջարկը, որ լուրջ է եւ եղած է լուրջ դիտաւորութեամբ: Ես պատրաստ եմ պաշտպանելու դայն հակառակ բոլոր հաւանական յուսախաբութեանց: Ես պիտի չընեմ որ եւ է բան ժողովուրդներու խումբ մը ուրիշ խումբի մը դէմ հանելու համար: Ես պիտի չընեմ որ եւ է բան որ նոյնիսկ հեռուէն նմանի նախապարձակումի մը, եւ կը խնդրեմ միւս երկիրներէն, ինչ որ ալ ըլլան այն պատմական պատճառները որ կրնան մղել դիրենք, դադրեցնել ամէն նախապարձակումէ, քարոզութեամբ կամ չիներու պատերազմով, կամ ուրիչ արարքով մը որ կը դրդռէ ուրիչները»:

ՖՐԱՆՍԱԶԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐԸ եւ կարտինալները որոշեցին պայքարը չարունակել, ապահովելու համար ուսուցման ազատութիւնը որ մերժուեցաւ Սահմանադիր Ժողովին կողմէ:

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՒԼԸ, որ պիտի դումարուի Փարիզի մէջ, Մայիսին, պիտի ըլլայ դոնփակ: Թղթակիցները եւ ունկնդիրները պիտի ընդունուին միայն ժողովին բացման եւ փակման առեն:

ՏՊԱՀՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԷՆ

Կիրակի օր, Սալ Կալօն իր «լաւ օրերու» բազմութիւնն ունէր: Ասոնք ժողովրդական է եւ սիրուած Փարիզի հայ հասարակութեան կողմէ, ինքզինք իր ղեկավարը, Պ.Դ.Ալէմշահ: Դժբախտաբար այսքանը չկրկնեց կիրակի օրուան երգահանդէսը, ոչ ալ յայտագրին նորութիւնը:

Կարա Մուրզայով սկսաւ երգահանդէսը, իր հինգ ծանօթ երգերով: Թերեւս խումբը վարժուած կոմիտասի «օրքէսթրալ» երգերուն, չէր խանդավառուած ասոնցմով կամ իր թիւը պակաս էր, հոս հոն ցրուած երգիչներով եւ կամ...

Ի՞նչ գիտնամ, բան մը կար որ մթնոլորտը չտաքցուց: Բարեբախտաբար Օր. Ա. Ադաքեանի Սայաթ – Նովայով եւ «Նազեր»ով նորէն ճաշակել տուաւ մեր երգին համն ու հոտը:

Վարդապետին Լոռիի դուքաններդին բառերուն իմաստը չէր հասկցուած երգչախումբին կողմէ: Եւ չենք զարմանար: Չէ՞ որ տասն անդամ երգուած «Հօր օ լօ՞ն» անգամ բացատրութեան պէտք ունի «գացող - եկող» երգիչներուն համար: Պ. Ալէմշահի ինկած վերջին բաժինը, երկու նոր երգեր (Էլլէն Բիւզանդի) «Ելքին» համար լաւ էին, նոր եւ ոգեւոր, սակայն մէօրինակ՝ եւ կը յիշեցնէին «Վարդ Կօշիկս»:

Չեմ կրնար բացատրել անվարժ երգիչներուն առանձին թիւ կազմելը:

Հայ երգը ինքնին մրցանիշ մը ունի մեզ իրեն քաշող հոն ուր որ լսուի, ոչ միայն իրրեւ մեր սրտերուն խօսող եւ զայն իր հայրենի երկինքին լոյսովն ու ջերմութեամբը լեցնող, այլեւ իր դաշնաւորումով եւ հարազատ դոյներով որպէս երաժշտական արժէք:

Դժուար է ատեղծել համապատասխան պայմաններ զայն արժեւորելու համար. թէ խումբին եւ թէ ղեկավարին համար: Կ'երեւակայեմ աշխատանքը, համբերութիւնը եւ նոյնիսկ զոհողութիւնը որ ըրած են երկուքն ալ: Մենք ալ պէտք է ըլլանք նոյնքան համբերող եւ սպասենք յաջորդ երգահանդէսին: — Ներկայ մը

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, նաեւ սանուհիները այս կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ապրիլ 7ին՝ Մանուկներու Օրը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Ճ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 7ին, Café Noailles, դասախօս՝ Պ. Ա. Բէօսէեան: Նիւթ՝ «Հայկական Հարցը» (շար.): Կը հրաւիրուին սանուհիները ալ:

ԼԻՈՆԻ Հ. Ճ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, 26, rue Paul Bert, ընկերվարականներու 3րդ Sectionի սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Ճ. Դ. ՐԱՃՓԻ ՀՈՒՄԲԻՆ ժողովը՝ այս շաբաթ, իրիկուան ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԵԾ ԶՐԱՆՑՔ ՄԸ

Ախուրեանի հովտին մէջ ներկայիս կը չինուի ջրանցք մը որ Հայաստանի ջրանցքներուն մեծագոյնը պիտի ըլլայ: Նոր ջրանցքը պիտի ոռոգէ աւելի քան 770 քիլոմեթր քառակուսի հող որուն 300 քիլոմեթր քառակուսին պիտի յատկացուի ճարտարուեստական բոյսերու, մրգաստաններու եւ այգիներու մշակման, իսկ մնացեալը պիտի գործածուի իբր ճմրան զբօսավայր:

Ծրագիրը կը պարունակէ նաեւ ոռոգեալ հողամասին նոր չրջաններու վրայ տարածումը եւ 500 միլիոն մեթր խորանորդ տարողութեամբ հրսկայ ջրամբարի մը կառուցումը:

ՓԱՐԻԶ ՀԱՍԱՒ Մ. Նահանգներու նախկին նախագահը, Հուվըր, զբաղելու համար Եւրոպայի պարենաւորման գործով: Սովի վախը հետզհետէ կը սաստկանայ: Պալարիա, Գերմանիոյ երբեմնի ամէնէն հարուստ պետութիւնը, մատնուած է յուսահատական չքաւորութեան մը: Ակէ զատ, առնուազն մէկ միլիոն աւելցած է ժողովուրդը, Փրուսիայէն եւ Հունոսէն հասած փախստականներով: Նոյն տագնապալի կացութիւնը Եւրոպայի ամէն կողմը:

Այրի Տիկին Կիւլիզար Տանտիկինեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Թէյեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վռամշապուհ Դարբինէլեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տանտիկինեան եւ բոլոր պարագաները խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը

Պ. ՕՆՆԻԿ ՏԱՆՏԻԿԻՆԵԱՆԻ

իրենց հօր, աներհօր, մեծ հօր եւ աղգականին:

Ուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, չորեքշաբթի առտուան ժամը 10ին, իր բնակարանին մէջ, 92 rue Noisy le Sec, Bagnolet:

«ՅԱՌԱՋ»ի Իսիի ցրուիչը, Պ. Եղնիկ Եղնիկեան 500 ֆրանք կը նուիրէ Իսիի Խրմեան գպրոցին փոխան ծաղկեպսակի, իր սիրելի բարեկամ Ա-ԴԱՄ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի մահուան առթիւ (հայր հինգ զաւակներու) որ մեռաւ արկածով, շաբաթ, 16 Մարտ, աշխատանոցին մէջ:

ՑԵՐԵԿՈՑԹ - ԹԼՑԱՍԵՂԱՆ կազմակերպուած Ֆ. Ս. Ը. Մ. Վէնսէն - Մոնթրէօյ մասնաճիւղին կողմէ: Երգի մրցում, արտասանութիւն եւ զանազան պարեր: Այս կիրակի ժամը 15ին, 59 rue de Paris, Montereuil, métro Croix de Chavaux:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ CHEZ ARTHUR (ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ)
28 Rue Ramponneau, Métro Belleville. Tél. Men. 64-47
Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ, քնտիր օղի եւ ճոխ ազանդեր: Հինգշաբթի օրերը գոց է:

ԿՈՒԶՈՒԻ մասնագէտ կին մը վարելու համար կարի աշխատանոց մը: Նպաստաւոր պայմաններ: Դիմել Maison Mina, 32 rue des Annelets, métro Botzaris *կամ* Place des Fêtes, *հեռաձայն* 48-19: *Ներկայանալ առաւօտները:*

ԳՈՐԾԱՒՈՐ ԵՒ ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒՀԻ ԿՈՒԶՈՒԻ
Դերձակի քով աշխատելու համար վարժ կամ սորվիլ ուզող գործաւորներու պէտք կայ: Դիմել Պ. Գորգիկեանի, 31 Route de Choisy, Ivry s)Seine: Métro Porte de Choisy:

ԿՈՒԶՈՒԻ լաւ վճարումով վարպետ դերձակ մը արհեստանոցի համար: Գրել Bedikian, 4 rue Adoul, Pau (B. P.):

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Իրանեան թճռուկը

Վերջին լուրերու համաձայն, Իրանի կառավարութիւնը խորհրդաւոր լռութիւն մը կը պահէ, յուսալով թէ կարելի պիտի ըլլայ ելք մը գտնել, ուղղակի բանակցելով խորհրդային նոր դեսպանին հետ: Միւս կողմէ, հաւանական է որ Մ. Նահանգները իրենք Ազահովութեան Խորհուրդին ներկայացնեն խնդիրը:

Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Ս. Միութիւնը բարեկամաբար թելադրած է Իրանի՝ չդիմել Ազահովութեան Խորհուրդին, խորհրդային զինուորներու գործունէութեան առթիւ: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան հասած պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, Թէհրանի խորհրդային դործակատարը հասկցուցեր է Իրանի վարչապետին թէ Ս. Միութիւնը «ոչ-բարեկամական» պիտի նկատէ այդպիսի ձեռնարկ մը: Այս առթիւ, միեւնոյն աղբիւրներէն կը պնդեն թէ կարմիր բանակին խորհրդաւոր չարժումները կը շարունակուին հիւսիսային Իրանի մէջ, կատարեալ դաղտնապահութեամբ եւ թէ հասած լուրերը «չատ վրդովիչ են»: Ս. Միութիւնը տակաւին չէ պատասխանած Մ. Նահանգներու ծանուցագրին: Այնպէս որ, երբ Ուշինկթընի խորհրդային դեսպանը հասնի, Մ. Նահանգները պիտի հարցնեն,— «կարմիր բանակը ինչո՞ւ չի պարպեր հիւս. Իրանը եւ ե՞րբ պիտի հեռանայ»:

Վերջապէս, զրոյց կը չրջի թէ դաղտնի բանակցութիւններ կը կատարուին Ս. Միութեան եւ Իրանի միջեւ, քարիւղի մենաշնորհներու մասին:

Պ. Ձհահանկիր Թաֆազահի, Մոսկուա ղրկուած իրանեան պատուիրակութեան կարեւոր անդամներէն մէկը, Փարիզ հասնելով, յայտարարեց «Լը Մոնտ»ի խմբագրին թէ իրենց սպասած արդիւնքը չստացան, բայց բանակցութիւնները բոլորովին ձախողած չեն: Սթալին եւ Մոլոթով չատ սիրալիր ընդունելութիւն ըրին, բաժակներ պարպեցին Իրանի Շահին եւ վարչապետին արեւչատութեան համար, «բայց բոլորս ալ հասկցանք թէ խորհրդային դինուորները պիտի չպարպեն Իրանը: Պ. Մոլոթով քանի մը անդամ եւ բառերուն վրայ չեշտելով ըսաւ մեզի թէ վստահութիւն չունի կարդ մը երեսփոխաններու եւ անձնաւորութեանց վրայ որոնք մեծ ազդեցութիւն կը գործեն Իրանի կառավարութեան վրայ: Վարչապետը հաւատեց թէ որ եւ է պատճառ չունին վախնալու հակախորհրդային արարքէ, ցորչափ ինք իշխանութեան դլուխը կը գտնուի: Կրկնեց թէ մենք խիստ չէզոքութիւն պիտի պահենք: Ասոր վրայ Մոլոթով պատասխանեց թէ Իրանի յեղափոխականները տակաւին մեծ ազդեցութիւն կը վայելեն: Այս խօսակցութեան վրայ ես համոզուեցայ թէ խորհրդային զօրքը պիտի չպարպէ մեր հողը: Վարչապետն ալ այդ կարծիքն ունէցաւ: Ահաղին յոյսեր ունէինք, երբ Մոսկուա հասանք, բայց զանոնք չկրցանցուցինք մեկնած ատեն: Ս. Միութիւնը նոր դեսպան մը դրկեց մեզի եւ խոստացաւ պարպել կարդ մը չրջաններ: Վերջապէս խորհրդային իշխանութիւնները հաւաստեցին թէ իրենց դինուորները պիտի քաշուին, անմիջապէս որ զոհացուցիչ համաձայնութիւն կայանայ Իրանի ներքին կացութիւնը»:

63 ոճիրներու դատը

Ինչպէս գրած էինք, երկուշաբթի օր Փարիզի Եղեռնադատ Ատեանը սկսաւ դատել հրէշ մը, Բժ. Փըթիօ, որ ամբաստանուած է թէ 63 հոգի սպանած է, իբրեւ թէ երկրէն փախցնելու համար իր տուներ հրաւիրելով, կողոպտելով եւ մարմինները փուռի մը մէջ վառելով:

Ամբաստանեալը ծնած է 1897ին, եւ մէկ զաւակ ունի: Քանի մը անդամ դատապարտուած է: Իր ոճիրները երեւան հանուեցան 1944 Մարտ 12ին, հրդեհի մը հետեւանքով: Ձերբակալուեցաւ 1944 Հոկտեմբեր 31ին, դիմադրական վաշտի մը մէջ, ուր մտած էր իբրեւ «հարիւրապետ Վալէռի»: Զի ծածկեր սպանութիւնները, բայց կ'ըսէ թէ զոհերը դաւաճաններ եւ կէսթափոյի գործակալներ էին: Ամբաստանագիրը ճշդած է 27 ոճիրներ, իսկ ամբաստանեալը կը հաշուէ 63: Իրեն դէմ պիտի վկայեն 51 հոգի, թէր՝ 26: Դատախազները վարձած են 15 նշանաւոր վաստատաններ: Դատարան վախադրուած են 72 պայուսակներ եւ սնտուկներ, որոնք կը պարունակեն զոհերուն անձնական գոյքերը, հագուստ - կապուստ եւն.:

Առաջին հարցաքննութենէն իսկ, ամբաստանեալը անպատկառ դիրք մը բռնեց, այնպէս որ նախագահը հարկադրուեցաւ կարգի հրաւիրել: «Երբ դիս անպարտ արձակէք 27 ճշդուած դիակներուն համար, մնացեալներուն մասին բացատրութիւն պիտի տամ»:

Ամբաստանագրին ընթերցումը մէկ ժամ տեւեց: Երբ կը փորձէր համոզել թէ ինք Դիմադրական ճակատին կը պատկանէր Գերմաններու փարիզ ժամանումէն անմիջապէս վերջը, նախագահը պահանջեց որ յայտնէ իր զինակիցներուն անունները: Ամբաստանեալը նախ չլսելու զարկաւ, յետոյ պոռաց.

— Ո՛չ, ո՛չ: Անուններ պիտի չտամ: Պիտի չմատնեմ այն մարդիկը որոնց հետ կռուեցայ: Ֆրանսայի մաքրադործումը չէ վերջացած տակաւին: Դեռ չատեր կան փէթէնի հետեւորդներէն, չատ մը դաւաճաններ տակաւին ազատ կը պտտին երկրին մէջ...

Ցետոյ սկսաւ մանրամասնութիւններ պատմել դիմադրական գործունէութեան մասին: Ըսաւ թէ կը պատկանէր լեռնական խումբի մը որ կը կոչուէր «Ճանճորս» եւ որ մասնաւորապէս կազմուած էր կէսթափոյի գործակալները մաքրելու համար:

Նախագահը.— Անուննե՛ր տուէք, անուննե՛ր, եթէ այդ հերոսները ատեան գան, կրնան Փրկութեան չքանչան ստանալ:

Փըթիօ.— Իմ խումբիս անդամներէն մէկը չանձն առաւ գալ եւ խօսիլ: Ես ըսի,— Ո՛չ, ոչ. մի՛ երեւար: Ժամանակը չէ:

Նախագահը.— Կ'ըսէք թէ դաղտնի դէնք մը հնարած էիք, Գերմանները սպաննելու համար հարիւր ոտք հեռուէն: Այդ մասին խօսեցէք:

Փըթիօ (ճակտին քրտինքը սրբելով).— Այդ դէնքին դաղտնիքը կրնամ յայտնել միայն այն ատեն երբ վստահ ըլլամ թէ անոր յայտնութիւնը օգտակար է Ֆրանսայի չահերուն համար:

Կը կարծուի թէ դատավարութիւնը պիտի տեւէ երեքչէն վեց չաբաթ:

ԳՈՒՇԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԻՈՑ հարցին առթիւ, անդլ. կառավարութիւնը անմիջապէս պատասխանելով Ֆրանսական երկրորդ ծանուցագրին, իր դեսպանին միջոցաւ յայտնեց թէ աւելորդ է Ազահովութեան Խորհուրդին յանձնել այս խնդիրը: Անդլիոյ կարծիքով, Սպանիոյ ներկայ կարդուսարքը ներքին խնդիր է եւ վտանգաւոր նախընթաց մը պիտի ստեղծուի, եթէ միջամտեն դերիչխան պետութեան մը ներքին դործերուն: Ցետոյ, Լոնտոն Սպանիոյ կացութիւնը վտանգ մը չի նկատեր խաղաղութեան համար:

ԱՆՊԱՏՐՏ ԱՐՁԱԿՈՒԱՑԱԻ փէթէնի նախարարներէն Իպարնէկարի: Միեւնոյն նիստին մէջ թէ ազդային անպատուութեան դատապարտուեցաւ եւ թէ անպարտ հռչակուեցաւ, նկատի առնելով իր ծառայութիւնները Դիմադրական Ճակատին:

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը ճառ մը խօսելով Սելանիկի մէջ, յայտարարեց թէ ամբողջ երկրին մէջ միայն միապետականները կրնան ազատ չարժիլ: «Միապետութիւն կամ համայնավարութիւն,— ահա Ցունաստանի քաղաքական կացութեան եղերական պատկերը երկու ճամբաներն ալ միեւնոյն վախճանին կը տանին,— Ազէա»

ՀՐԱՔՈՒԻ ՄԸ բորբոքելով, կործանեց Ճափոնի մէկ քաղաքը: Վեց հազար հոգի խեղդուեցան, հազարաւորներ ալ մեռած կամ վիրաւորուած են:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԹԱԺԱՆԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Jeudi 21 Mars 1946 Հինգշաբթի 21 Մարտ

ԺԷ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4565–Նոր շրջան թիւ 294 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՑՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Երկար լռութենէ մը վերջ, հետզհետէ կը վերակազմուին Հայրենակցական կամ Վերաշինութ Միութիւնները, զանազան կոչերով։

Ինչ որ հրատարակուեցաւ մինչեւ հիմա, մանրանկար մըն է միայն։

Բուն պատկերը պիտի ընէնք ամերիկահայ մամուլին մէջ, ուր կոչերը, յայտարարութիւնները, հանդէսներն ու խնջոյքները իրար կը հրմըշտլեն, պարբերաբար։

Քանի մը նմոյշներ՝ վերջին թղթաբերէն· — Տարոն – Տուրուբերանի Հայր· Միութեան Քալիֆորնիոյ մասնաճիւղը Փետրուար 9ին երե – կոյթով մը տօներ է երկու տարեդարձներ — 1894ի Սասունի ապստամբութեան եւ 1915ի Տարոնի զոյամարտին 50 եւ 30ամեակները։

Ատենախօսական եւ դեղարուեստական բաժի – նէն վերջ, տեղի ունեցած է յուզիչ արարողութիւն մը, ինչպէս կը նկարագրէ «Ասպարէզ»ի թղթակիցը։

Աճուրդի ղրուեր է 50 մոմերով զարդարուած կարկանդակը։ Տարոնցիները մոմերը վառեր են ի յիշատակ իրենց պաշտած հերոսներուն, սիրելիներուն եւ ոսկեդարու մեծ դէմքերու, «մի այնպիսի զոհաբերութեամբ որ աննախընթաց էր»։ Մոմերը վառեր են 200, 100, 75, 50 եւ նուազագոյն 5 տո – լարներով եւ գոյացեր է 2300 տոլար։

Փետրուար 16ին ալ, նոյն քաղաքին մէջ(Ֆրէզնօ) տեղի ունեցած է «աննախընթաց Համախոհ – բերդցիական հանդէս – ներկայացում», ի նպաստ պատերազմի աղէտեալներու։ Այս առթիւ, ներկաներուն հրամցուցեր են «Մարբերդցիներու կենսանորոգ խրչման», ինչպէս կը կարդանք յայտարարութեան մէջ։

Եւ այսպէս միւսները,— կարնեցիներ, Զարսանճաքցիներ, Զմշկածաքցիներ եւայլն, Պոսթընի կամ Նիւ Եորքի մէջ։

Կը նշանակէ թէ պանդխտութեան տարիները չեն կրցած մաշեցնել ծննդավայրի աւանդութիւններն ու յիշատակները, ինչպէս եւ կենսուրախ տրամադրութիւնները։ Մեւնոյն ատեն, չէ ցամքած զոհաբերութեան, եղբայրական օգնութեան ոգին, որ հրաշքներ կը գործէ 40—50 տարիէ ի վեր, ամերիկահայ գաղութին մէջ։

Արդարեւ, ո՞վ կրցած է հաշուել այն պատկառելի գումարները որ նախորդ պատերազմէն առաջ կը հոսէին դէպի Թուրքիա, իսկ 1919—20էն ի վեր կը հոսին դէպի Հայաստան եւ Միջին Արեւելքի գաղութները։ Ո՞վ համրեց անուններն ու պահանջները,— վերաշինութիւն, դպրոց, սաներ, կրօտեաչներ, աղէտեալներ, հիւանդներ, կամաւորներ, գերիներ, մշակոյթ։ Թէ իւրաքանչիւրը իր հայրենակիցներուն համար, եւ թէ ի նպաստ համազգային ձեռնարկներու։

Քանի՛ քանի Հայր· Միութիւններ առաջին հանդիսացան, ազատագրական պայքարին մէջ, որ հիմա կը կոչուի Հայկական Դատ։

Եւ ահաւասիկ նոր կազմութիւն մը,— վերադարձ դէպի հայրենիք։ Ա՛ւ այժմ սահմանափակ, առաւելագոյն 35—40,000 հոգի։ Եւ անշուշտ զանգուածային ,երբ իրականանայ սահմաններու ընդարձակումը։

Այս նոր կազմութիւնը Հայր· Միութիւններն ալ կը դնէ նոր պարտականութեանց առջեւ։ Այլեւս ներելի չէ հին ճամբով ընթանալ։

Այս թերթին մէջ տարիներով յուզած ենք հիմնական տեսակէտ մը,— համախմբել, կեդրոնացնել Հայր· Միութիւնները, բաժնելով չորս դլուխներու։ Առաջինը՝ վեց նահանգներ, իրենց բոլոր գաւառներով, քաղաքներով եւ դիւղերով։ Երկրորդը՝ կիլիկիա։ Երրորդը՝ Սեւ Ծով։ Եւ չորրորդը՝ մնացեալները, Պոլսէն մինչեւ Փոքր Ասիա։

Այս կեդրոնացումը պիտի նպաստէր ոչ միայն զօրացնելու բուն հայրենիքի գաղափարը, այլեւ թեթեւցնելու ներգաղթին բարոյական եւ մանաւանդ նիւթական հոդերը։

Որո՞ւ համար գաղտնիք է թէ կան Միութիւններ որոնք լայն միջոցներ ունին, բայց ոչ տուողութիւ համբանք։ Ուրիշներ ալ, ճիշդ հակառակը։

Ցետոյ, ամէն մէկ նահանգ բաժնուած է ոչ միայն քաղաքներու, այլեւ դիւղերու (երբեմն ալ... թաղերու), իրենց յատուկ Միութիւններով։

Երբ համաձայնութիւն գոյանայ ընդհանուր ծրագրի մը վրայ, ամէնէն առաջ բուն հայրենիքն է որ պիտի օգտուի։

Դեռ ուրիշ առաւելութիւններ, որոնց մասին պիտի խօսինք յառաջիկային։

Շ·

Փոխադարձութեանց վիճակը Թուրքիոյ մէջ

(Բ· եւ վերջին մաս)

Վարչութեանց կողմէ գործադրուած հալածանքի ճգնիմ արարքներու եւ անարդար մտից քննութիւններու միջոցներով փոքրամասնութեանց մուտքը կառավարական դպրոցներէ եւ համալսարաններէ ներս, ինչպէս օրէնսդիտական ասպարէզն ներս, կամ բոլորովին արդիլուած է եւ կամ դժուարացած։

Խորութեան մէկ ուրիշ օրինակն է մասնաւոր արձանագրութիւնը զինուորական տարիք ունեցող ոչ -մահմէտականներու։ Անոնք կը զրկուին աշխատաւորական զօրագունդերու մէջ եւ չեն կրնար զինուորական ծառայութիւն ընել։

Զինուորական որ եւ է աստիճան չեն կրնար ստանալ եւ հետեւաբար չեն կրնար իրրեւ սպայ մարզուիլ։ Պատերազմական նախարարութիւնը պաշտօնապէս յայտարարած է, առանց սովորական սքողումի ,թէ զինուորական դպրոցներուբոլոր թեկնածուները պէտք է թուրք ցեղի եւ աղդութեան պատկանին, կարզադրութիւն մը՝ որ հզօր կերպով զերման գործելակերպը կը յիշեցնէ «գերման արիւնը» անվթար պահպանելու համար։

Ոչ· մահմետականները դուրս ձգուած են ընկերային առաւելութիւն ներկայացնող պաշտօններէ, ինչպէս պետական պաշտօնեայ, դրամատան պաշտօնեայ, ապահովագրութեան կամ ճարտարար – ուեստի դրադիր, պետական մենաշնորհներու եւ փոխադրութեանց պաշտօնատար։ Ցոյն, հայ կամ հրեայ հարկահաւաքներ, ոստիկաններ, եւ պետութեան կամ տեղական վարչութեանց պաշտօնեաներ չկան։ Անատոլուի գործակալութիւնը, Թրքական տեղեկատու միակ գործակալութիւնը, որ կառավարական հակակշռին տակն է, այնքան առաջ գնաց որ նոյնիսկ պահանջեց «Թրքական քաղաքացիութենէ ղրկել բոլոր տարեկանները»։

Փոքրամասնութեանց պատկանող իրաւագէտները դժուարութիւն կը կրեն դատեր վարելու։ Որեւ է պարագայի մէջ դատաւոր ըլլալ չեն կրնար։ Երբ հանրապետութիւնը նոր հաստատուած էր, Թուրքերը չատ դործածեցին «ձուլուեցէք» նշանաբանը։ Փոքրամասնութեանց պատկանող չատ մը ընտանիքներ Թրքական նոր անուններ որդեդրեցին, երբ մականունի գործածութիւնը ընդունուեցաւ։ Անոնք իրենց զաւակներուն Թրքական սիրար անուններ տուին եւ մեծամասնութեան մշակոյթով ու լեզուով կրթեցին զանոնք, յաճախ լեզուական դժուարութեանց հակառակ։ Բացի անցագրերէ Թրքական ինքնութեան բոլոր Թուղթերը մասնաւորաբար կը չեշտեն իրենց տիրոջ ինչ կրօնքի պատկանիլը, այնպէս որ ձուլումի քարոզչութեան բոլոր կեղծ չանքերը պարապի անցած են։

Դաշնագիրը բեկանուած·— Հակառակ Լօզանի դաշնագրին, որուն կը դիմէ Անդարան ամէն անդամ որ ան նպաստաւոր է Թրքական քաղաքականութեան, Ընկերակցութեանց օրէնքին մեկնութիւնը կրօնական ընկերակցութիւնները չարտօներ։ Համայնքները դոյութիւն ունին հանդուրժողութեան չատ առաձդական քաղաքականութեան մը հիման վրայ միայն։

Այդ համայնքներու բոլոր կալուածները «Լվդաֆ»ի հակակշիռին տակ կը դանուին, որուն պաշտօնեաները կառավարութեան կողմէ կ'ընտրուին եւ մեծամասնութեամբ մահմետական են։

Ընկերակցութիւներու օրէնքը եւ «Լվդաֆ»ի հաստատած կանոնները մէկ նպատակ ունին մի – այն — չորցնել համայնքներու կեանքի աղբիւրը եւ ջլատել անոնց դործունէութիւնը։

Ցոյներու պարագային այս դործելակերպը ոչ միայն հակառակ է Լօզանի պայմաններուն, այլ նաեւ յոյն եւ Թուրք փոխադարձ համաձայնութեան, որ ժողովուրդներու փոխանակութեան ժամանակ գոյացաւ։

Դատարանները յաճախ ղերծ չեն նախապաշարումէ, երբ փոքրամասնութենէ հետ գործ ունեն եւ ծանօթ դարձած են այս վերջիններուն վերկայութիւնը «անվստահելի» յայտարարելով։

«Վարլըք»ը օրէնք մըն է որ յաւելեալ տուրք մը կը դնէ այսպէս կոչուած պատերազմական չահերու վրայ։ Աւելի չատ առաձդական կերպով կիրարկուեցաւ եւ ծառայեց փոքրամասնութեանց նիւթական կործանումին եւ անոնց առեւտուրէն արտաքսուելուն, ասպարէզ մը՝ որուն չնորհիւ չատերը կ'ապրէին սերունդներէ ի վեր։ (Հրեաները, օրինակ, Սուլթաններու կողմէ հրաւիրուած էին Թուրքիա հաստատուիլ, երբ Սպանիայէն վտարուեցան)։

ԿԱՐՍ - ԱՐՏԱՀԱՆ ԵՒ ԹՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ա· Ֆրանսուա – Փոնսէ, Պերլինի նախկին Ֆրանսական դեսպանը, «Ֆիկարօ»ի Մարտ 19ի թիւին մէջ քննելով «Խաղաղութեան Ապագան», կը չօչափէր զանազան խնդիրներ եւ մասնաւորա – պէս Մոսկուայի քաղաքականութիւնը Մօտաւոր Արեւելքի մէջ։ Այս առթիւ դիտել կուտար թէ Ս· Միութիւնը ծրագրեալ եղանակով մը կը ջանայ տեղաւորուիլ արեւելեան Միջերկրականի եւ Միջին Արեւելքի մէջ, ուսքի հանել Քիւրտերը, «հարկատու դարձնել Իրանը, կցել Կարսի եւ Արտահանի նահանգները ,եւ ոչ միայն բանալ Տարտանէլը, այլեւ իր զինուորական հակակշռին ենթարկել զայն, խարխոխներ հաստատել Երկոտասան կղզիներուն մէջ եւ ինամակալութեան տակ առնել ափրիկեան Տրիպոլիսը» եւն·։

Երկուան «Իմանիթէ» կը պատասխանէ այս ակնարկներուն, «ԿԱՐՍ ԵՒ ԱՐՏԱՀԱՆ, ԱՑԺՄԷԱԿԱՆ ՆՆԴԻՐ» խորագրին տակ, իր խմբագրական – տիպ ստորագրութեամբ։

— « Իսկապէս, այժմէական է Կարսի եւ Արտահանի խնդիրը։ Բայց հարցը երբեք չի նշանակեր ուրիշին հողերը կցելու դիտում՝ Ս· Միութեան կողմէ։ Ոչ մէկ Ֆրանսացիի միտքէն պիտի անցնէր «կցում»ի խօսք ընել Ալզաս-Լոռէնի մասին, փոխանակ ըսելու օրինաւոր վերադարձ մայր հայրենիքին։ Ականատես դիւանագէտը, Պ· Անտրէ Ֆրանսուա – Փոնսէ անշուշտ չանդիտանար թէ Կարսի եւ Արտահանի նահանգները ամբողջական մասը կը կազմեն, մէկը՝ Հայաստանի, միւսը՝ Վրաստանի (Երզրումն ալ մայրաքաղաք մըն էր Հայաստանի)։ 1914ին, Թուրքեւռուսական սահմանագլուխը ռուսական հողերուն մէջ կ'առնէր Կարսն ու Արտահանը։ Պրէսթ – Լիթովսքի հաշտութեան ատեն (1920), խորհրդային երիտասարդ հանրապետութիւնը տկարացած ըլլալով, զանոնք կը ձգէր Թուրքիոյ, որ զինակիցն էր Գերմանիոյ։

«Բայց այս իրողութիւններէն աւելի, պէտք է նկատի առնել երկրին աղգագրական հանգամանքը։ Հայ ժողովուրդը չատ հին դարերէն իսկ նշանաւոր հանդիսացած էր իր յարակցութեամբ եւ դիմադրութեամբ ընդդէմ հարստահարութեան։ Թրքական Հայաստանը ըմբոստացաւ քանի մը անդամ օսմանեան լուծին դէմ, եւ հետեւանքը եղաւ ահռելագոյն ազգաջնջման գազանագործութիւն մը Թուրք վարիչներուն կողմէ (Յարդեր ԺԹ· դարու վերջերը)։

« Այսօր երբ դոյութիւն ունի Հայաստանի ապատ հանրապետութիւն մը Ս· Միութեան չրջանդէն մէջ (1.300.000 հոդի), Թուրքիոյ 500.000 Հայերը որոնք ողջ մնացած են տարագրութիւններէն եւ Յարդերէն, կը պահանջեն միանալ հայկական հայրենիքին։

«Անցեալ Դեկտեմբեր 20ին, երկու վրացի դիտնականներ , ականաւոր ակադեմականներ Ս· Ճանաչիա եւ Ն· Բերձենիչվիլի, Թրիլիսիի (Թիֆլիս) «Կոմունիստ» թերթին մէջ յօդուած մը դրեցին, ապացուցանելով արդի Թուրքիոյ հիւսիսային – արեւելեան հողամասերուն կազմական միութիւնը Վրաստանի հետ։ Ահա թէ ճիշդ ու ճիշդ ինչպէս կը ներկայանայ Կարսի եւ Արտահանի խնդիրը »։

Ցօդուածին մնացեալ մասը կը վերաբերի ուրիշ միջազդային խնդիրներու ։

Ցաւելուածական տուրքը այնպիսի քմահաճօրէն նշանակուեցաւ, որ առեւտրականները ստիպուեցան ոչինչ գնով ծախել իրենց վաճառատունները, որպէսզի Արեւելեան Անատոլու չաքսորուին , ո – րովհետեւ այս աքսորը տաժանակիր աշխատութեան համարժէք էր։ Հիմա կարեւոր դրեթէ ոչ մէկ առեւտրական հաստատութիւն մնացած է ձեռքը փոքրամասնութեանց, որոնք ժամանակ մը Թուրքիոյ ամբողջ առեւտուրը կը վարէին ։

Այժմ մուրացկանիներ·— Անատոլու տարադրուածները այժմ ետ ղրկուած են դէպի իրենց տունները։ Օտար ճնշումի տակ, կը թոյլատրուի անոնց Սթամպուլի մեղմիկ օդը չնչել դարձեալ , բայց հաց չտիլ չի թոյլատրուիր «Վոսփորի մարդարիտ»ին մէջ։ Անոնցմէ չատերը մուրացկանի վիճակին մատնուած են եւ անոնց առողջական ողբալի վիճակն ու մտային հիասթափութիւնը թոյլ չեն տար դաղթել ու նոր կեանք մը սկսիլ։

Թուրք մտաւորականութեան մեծ մասը եւ արհեստով զինուորականներու տիրող տարրը Գերմանիոյ համակիր էին անցեալ պատերազմի իրենց աւանդութիւններով։ Գերմանական ազդեցութիւնը տարածուեցաւ վաճառականութեան միջոցաւ։ Այս երիտասարդ պետութեան երիտասարդութեան դաստիարակութիւնը ներչնչող սկզբունքներն ու դաղափարաբանութիւնը օտարատեցութենէն եւ ազդային փառաբանութենէ զերծ չեն եղած։ երբեք։

Պերլինի տուած օրինակը քաջալերեց այդպիսի ձգտումները, այցելու դասախօսներ — կէօպէլսի վարպետ քարոզչութեան տարածողները — եւ «մշակութային առաքելութիւններ նոյնպէս այդ նպատակին ծառայեցին ։

(Իսիքշըն կազէթ)

ՄԵՐ ԼԵԶՈՒԻՆ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կ՚ընդհատեմ երիտասարդութեան նուիրուած յօդուածաշարքս, երկու խօսք ըսելու համար հայ լեզուի ուղղագրութեան վէճին մասին:

Փարիզի Հայ Գրողներու ընկերակցութեան կողմէ կազմակերպուած ասուլիսներուն մէջ խօսք չառի, լո՛ւռ մտիկ ըրի: Մամուլին մէջ եւս, այս օրերուս, սկսուած վիճաբանութեանց հետեւեցայ, բայց մնացի անտարբեր:

Ինչո՞ւ:

Աբեղեանի ուղղագրութեան կողմնակիցները փառաւոր առաքելութեան մը լրջութիւնը կուտան իրենք իրենց, առանց մոռնալու մեղադրել այդ նոր ուղղագրութեան փորձին ընդդիմացողները թէ կուսակցական եւ քաղաքական պայքար կը մղեն, իրենց լեզուաբանական փաստերով, ընդդէմ Հայաստանի վարչաձեւին, (ինձի զարմանք չի կրնար պատճառել՝ եթէ վաղը ըսեն նաեւ, որ Փաշինեան կամ դրամատիրական պետութիւնները դրամ տուած են Հայոց հին ուղղագրութեան կողմնակիցներուն՝ տապալելու համար պրոլետարական ուղղագրութեան կառավարութիւնը):

Միւս կողմէ, հին ուղղագրութեան պաշտպանները այնքան ողբերգական կը տեսնեն կացութիւնը, որ պահ մը կը վախնաս թէ վաղը քեզի պիտի արգիլուի դրել դասական ուղղագրութեամբ:

Արդ, ո՛ր է այս վէճը,— որովհետեւ նախ՝ ուղղագրական տաղնապ չկայ: Պուլկարիոյ մէջ, մէկ - երկու ջրվրայ մտաւորականներ, չնորհ գըտնելու նպատակով Երեւանի կառավարութեան մօտ, Պուլկարիոյ հայ դաղութին պարտադրեր են Աբեղեանի ուղղագրութիւնը: Վաղը, երբ նման վարչաձեւ հաստատուի այս երկրին մէջ ալ, երկու կարմիր Փաթա էֆթիմ բաւական են պարտադրելու համար նոյն ուղղագրութիւնը նաեւ մեր դաղութին: Հետեւաբար, վիճաբանութիւնը ոչ մէկ իմաստ ունի,— եթէ կարելի կը դտնէք նման քաղաքական փոփոխութիւններ, այս օրուան ձեր վիճաբանութիւնները չեն որ արգելք պիտի հանդիսանան ուղղագրական յեղափոխութեան: Իսկ եթէ կարելի չէք դտներ, ամէն գրող կը չարունակէ դրել իր դիտցած ու սիրած ուղղագրութեամբ:

Վաղուն ուղղագրական պարտադիր փոփոխութիւն մը կարելի է միայն կառավարական հրովարտակով եւ պատժական կարգադրութեամբ:

Երկրորդ, Հայաստանի արդի կառավարութիւնն իսկ դժգոհ կը թուի արդէն ուղղագրական կատարուած փոփոխութիւններէն, եւ դարձ մը կը կատարէ դէպի հին ուղղագրութիւնը: Պարագայ մը որ կը հաստատէ թէ ուղղագրական տաղնապ չկայ:

Այս ամէնէն կը հետեւի, որ հայ գրաղէտը անհանգստութիւն ցոյց տալու որ եւ է պատճառ չունի,— փոփոխութիւնը, եթէ տեղի պիտի ունենայ ալ կամ ձախ, ետ կամ առաջ, բոլորովին անկախ է իր ցանկութիւններէն:

Այսուհանդերձ, միայն այդ չէր պատճառը որ անտարբեր կը մնայի ուղղագրական այս վէճին մասին: Դիտեցի, որ ակադեմական, առաւելապէս մասնագիտական այս հարցը հասարակ խօսակցութեան նիւթ դարձաւ — ասուլի՛ս,— Գրողներու Ընկերակցութեան ոչ թէ անդամական, այլ հրապարակային հաւաքոյթին մէջ: Եւ ի՛նչ սքանչելի փաստարկութիւններ լսեցինք,— ներողութի՛ւն, միայն մէ՛կ փաստ, թէեւ ջախջախի՛չ,— ի նպաստ Աբեղեանի ուղղագրութեան: Թէ երախաները դժուա՛ր կը սորվին հին ուղղագրութիւնը, իսկ նո՛րը՝ դիւրի՞ն եւ չա՛տ դիւրին: Եւ քանի որ երախաները դիւրաւ կը սորվին դրել ու կարդալ Աբեղեանի ուղղագրութեամբ, պէտք է մէկդի նետել այլեւս հին ուղղագրութիւնը, եւ փառք յաւիտեանս ամէն: Բայց այս անհերքելի փաստարկութիւնը, զոր մեր վարժապետները եւ վարժուհիները բերին, հիմնուա՞ծ է testերու վրայ՝ պիտի հարցնէր մէկը որ սովորութիւն ունի ամէն ինչ քննելու դիտական մեթոտով: Ո՞վ պիտի հետաքրքրուի testով, կամ թէ ի՞նչ է testը՝ որ կրնա դառնար նման հարցերու մէջ,— դիտական մեթո՛տ, ի՞նչ հարկ կայ, երբ դիտենք որ մեր մէջ ուղղագրական փոփոխութիւններու առաջարկներն իսկ եկան (անդամ մը՝ Գրոց դիւտի յոբելեանին առթիւ, յետոյ՝ Հայաստանի խորհրդային վարչաձեւին հաստատումէն ետքը) առանց երկար պրպտումներ կատարելու օտար լեզուներու պատմութեանմ էջ: Կարդացած եմ բոլոր տեղեկագիրները ուղղագրութեան փոփոխութեան առաջարկներու մասին,— բոլորն ալ անգոհացուցիչ: Չի բաւեր դիմել Մէյէյէին կամ Մառին՝ կարծիք մուրալու համար անոնցմէ, — ստացուած են մէկ - երկու տասնեակ տողնոց նամակներ միայն: Չեն բաւեր նաեւ Աբեղեանի, Ա. - ճառեանի, Ստ. Մալխասի կամ Լէօի յօդուածները՝ հնչաբանական մանր դիտողութիւններով եւ ձեռագրական վրէպներու քովնի արձանագրութեամբ: Չի բաւեր վերջապէս առնել նաեւ այս կամ այն բժիշկին կարծիքը,— դրուած հարցը կը պահանջէ առնել կարծիքը միայն այն բժիշկներուն, որոնք հոդեբանախօսական երկար պրպտումներ կատարած են լեզուին մասին:

Միակ մեծ պետութիւնը

Բաւական ժամանակէ ի վեր այլեւս վարժուեցանք միշտ կրկնելու,— երեք Մեծ պետութիւն, երեք մեծ կուսակցութիւն, վերջապէս երեք եւ դարձեալ երեք: Ժողովրդական աւանդութեանց մէջ երեքն ու եօթը սրբազործուած թիւեր են:

Ցաճախ մեծ պետութեանց թիւը հինգի – վեցի հասցուցին, բայց, ի վերջոյ, նահանջ մը տեղի ունենալով, երեքը՝ միշտ մնաց երեք· Մեծն այ միշտ մեծ: Բայց հակառակ այս նուիրագործուած սովորութեան, երեք մեծ պետութիւններն անդամ չատ փոքր են հիւլէական ռումբի սարսափին առջեւ: Արդի տիեզերական ամենամեծ պետութիւնը հիւլէական ռումբն է եւ հիւլէական ռումբի քանակը: Բացատրենք մեր միտքը:

Երբ այս ահեղ դիւտը երեւան հանուեցաւ, ամբողջ մէջազդային մամուլը ցնցուեցաւ, — սքանչելի, յեղաշրջող եւ պրոմէթէական դիւտ, որ կը դղրդացնէ տիեզերքը եւ կը դլէ կ՚անցնի մարդկային միտքն ու երեւակայութիւնը: Անսահման բարիք եւ անսահման չարիք: Մարդկութիւնը կը դտնուի իր դոյութեան քառուղիին առջեւ: Քաղաքակրթութեան ոչնչացում եւ աշխարհի վախճան: Զարհուրելի սպառնալիք մը՝ պատերազմի, խաղաղութեան եւ աշխարհի ապահովութեան համար: Պատմութեան ամենամեծ աւերիչ ուժը: Տիեզերքի թաքուն ուժերու աղատում: Հինաւուրցփիլիսոփայական քարն ու ալքիմիկոսներու երազըիրականութեան վերածուած: Վախճանը բոլոր պատերազմներու: Վտանդ՝ աշխարհասասան երրորդ պատերազմի, թերեւս միակն ու վերջինը···:

Այս դժոխային ռումբի պատմութիւնը կը սկսի Նոր–Մեքսիկայի Մէջ – Տօնական անունով մարդու մը ազարակէն: Գաղտնի լեզուով երրորդութիւն

Օ՛ պրպտումի կիրքը մեր մտաւորականներուն մօտ,— միշտ impuissant՝ որոնումի եւ պրպտումի այդ կիրքով: Ես հաւատք ունիմ այն մտաւորականին վրայ, որ, — օրինակ մը տալու համար, — երբ պաշտօն ստանար հասարակ այբենարան մը պատրաստելու, պիտի հաւաքէր եւ ուսումնասիրէր ոչ միայն բոլոր այբենարանները՝ իրմէ առաջ պատրաստուած, այլեւ այն բոլոր այբենարանները, զորս պատրաստած են անգլիացի, ֆրանսացի, գերմանացի, ռուս, իտալացի, ղուխերացի, ամերիկացի եւ ուրիշ աղգերու ուսուցիչները, վե՛րջը միայն պատրաստելու համար իրայրբենարանը: Այսպէս եւ ամէ՛ն աշխատանքի համար որ եւ է նիւթի մասին: Այսպէս եւ ամէ՛ն ուսումնասիրութեան եւ տեղեկագրի համար հայ լեզուի ուղղագրութեան մասին: Բայց մենք զարմանալի ժողովուրդ ենք,— պատ քաշած ենք մեր չուրջը՝ անո՛ր համար, արդեօք, որ հայ ցեղը երկար տարիներ ապրած է անմերձենալի լեռներու պաշտպանութեանը ապաւինած:

Գիտական պրպտումներու պակասին հետ՝ պէտք է արձանագրել նաեւ այն մոլութիւնը, որ կուսակցական քէն ու կիրք կը դնէ ամէն վէճի մէջ՝ թիւրիմացութիւն պատճառելու ատիճան: Թարմ օրինակ մը,—

Ուղղագրական վէճին առթիւ, Գրողներու Ընկերակցութեան մէջ,— Պ. Հայկ Պէրպէրեան հարց դրաւ թէ նախ սկզբունքով կ՚ընդունի՞ք ուղղագրութեան փոփոխութեան անհրաժեշտութիւնը, վիճաբանելէ առաջ Աբեղեանի ուղղագրութեան մասին. ներկաները մերժեցին խօսիլ սկզբունքին մասին եւ ուղղակի անցան վիճաբանութեան: Վիճաբանութեանց ընթացքին Պ. Հայկ Պէրպէրեան ներկայացուց զանազան տեսակէտներ, ուղղագրութեան թեր ու դէմ, առանց բսելու թէ ինք կը պաշտպանէ այս կամ այն տեսակէտը, (չատ յստակ էր իր վերապահութիւնը դէթ ինձի համար): Եւ ահա թերթի մը մէջ կարդացի տեղեկատուութիւն մը թէ Պ. Հայկ Պէրպէրեան դիտական չախջախիչ փաստերով պաշտպանե՞ր է նոր ուղղագրութիւնը, թէ ներկաներու մեծամասնութիւնը կողմնակից էր (!) նոր ուղղագրութեան,— իրականին մէջ՝ մեծամասնութիւնը հակառակ էր: Արդ, կա՛մ Պ. Պէրպէրեանի պարզած տեսակէտները հասկնալու ի վիճակի չէ տեղեկատուն, կա՛մ աղանդամոլ հրապարակագրութիւն մըն է որ կը կատարէ՝ խորհելով որ յաղթանակը կը տանի այն որ ընթերցողը մէկ օր աւելի կը պահէ չփոթութեան մէջ: Գրողներու ընկերակցութեան այդ հաւաքոյթին մէջ՝ ուղղագրական վէճին մասին խօսողներէն Պ. Հայկ Պէրպէրեան միակն էր, որ հարցին մօտեցաւ նախապէս պատրաստուած եւ մասնագիտօրէն: Բայց իր վերապահութենէն զատ, յայտնած տեսակէտներուն դիմաւոր չնարանը եղաւ աչքի վարժութեան տեսութիւնը, որուն եւ այլ տեսութեանց մասին, կամ ընդհանրապէս ուղղագրութեան վէճին մասին կ՚անդրադառնամ յաջորդով,— ներկայացնելու համար նախ ձայնախօսական տեսութիւնը, յետոյ դպայարանական հաղորդակցութեանց (correspondance des sens) տեսութիւնը տեսողական եւ լսողական գործարաններու մասին, աչքի գերակայութեան տեսութիւնը ուղղագրութեան մէջ· այս ամէնը՝ պատմական ծանօթութիւններով զանազան ժողովուրդներու ուղղագրական վէճերու մասին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Trinity) յորջորջուած (դարձեալ երեք): Առաջին անդամ հոտ էր, որ կատարուեցաւ փորձը: Առաջին փորձի հետեւանքները այնքան սարսափելի էին, որ իտալացի ներկայ դիտնական մը՝ Էնրիքօ Ֆէրնի դրաւի եկաւ ըսելով թէ երկրագունդը պիտի կործանի: Ռումբը՝ երեսուն մեթր բարձրութենէն սկսած սկսաւ դոլորշիացած վար իջնել: Ինչած տեղը փորեց հինդ մեթր խորութեամբ փոս մը հարիւր մեթր տրամագծով: Իսկ աւազուտ հողը 1000 մեթր տրամագծով, կանանչ ձիթապտուղի մարած գոյն ստացաւ: Այս փորձէն երեք չաբաթ վերջը,— դաղտնի լեզուով յորջորջուած փոքր տղեկը — նետուեցաւ Հիրոշիմայի վրայ: Մէկ ուրիշն ալ· — մեծ տղան—Նակասակիի վրայ, իսկ երրորդը՝ գէր տղան — պատրաստ կեցած էր: Այս ռումբերու իրական կշիռը չհրապարակուեցաւ·կ՚ենթադրուիթէ 250 քիլօ ըլլալու է: Սակայն ինչ որ ստոյգ է, պայթուցիկ բուն նիւթերու կշիռը մէկուկէս քիլօն չէ անցած:

Այս աննման ռումբի բաղադրիչ նիւթերու հանքերը կը դտնուին, առայժմ, Հիւս. Քանատայի, Չեխոսլովաքիոյ եւ Աւստրալիոյ մէջ: Այս ռումբի ծագման օրերու բուն կնքահայրերն են դիտնականներ Պէքըրէլ եւ Քիւրիներու ընտանիքը: Ի վերջոյ, այս անուններուն վրայ աւելցած են, մեծ մասով անդլեսաքսոն ցեղէն, Կօնէն, Լորէնս, Վրէ, Միլորի, Թոմսըն, Պոհր (դանիացի), Ֆէրնի (իտալացի) եւ Մայթնէր (Աւստրիացի):

Ամերիկեան Օք– Րիճի (դաղտնի լեզուով՝ Տօքսըմ) մէջ հաստատեց առաջին անդամ այս ռումբի դործարանները: Այդ դործարաններու տարեկան ծախքերն են 500 միլիոն տոլար: Իսկ ռումբը կ՚արժէ երկու միլիառ տոլար: Այս ռումբը մէկ անգամէն կ՚ոչնչացնէ մեծ ազգի մը քսան առ հարիւրը: Եթէ ընդունինք թէ այս ռումբը ամէն անդամ դեռին իջնելուն 340.000 հոդի դերեզման պիտի տանի, ուրեմն Անգլիոյ համար 205, Ռուսաստանի համար 500, Ամերիկայի համար 352 եւ Ֆրանսայի համար 117 ռումբ պէտք է ամբողջ աղգաբնակչութիւնը յաւիտենականութեան դիրկը դրկելու համար··

Սակայն, ձախընի մէջ, տարօրինակ բան մը պատահած է: Հիրոշիմայի առաջին ռումբի ան – կումէն վերջ՝ ձախընցի վեց դինուորներ ողջ մնացած են: Հինդը մեռած են 48 ժամ վերջը, մինչդեռ մէկը դեռ կ՚ապրի: Բոլոր դիտնականները իրար անցած են հասկնալու պատճառը: Արդեօք ժառանգականութիւնը, բնախօսական օրէնքները, մարդուն կենցաղը ու պարենաւորման եղանակները դեր մը ունի՞ն: Օրինակը չատ հետաքրքրական է: Ուրեմն, հիւլէական ռումբի պատերազմի մը առեն ապրելու միջոց մը դտնուած է, պէտք է օգտագործել զայն եւ կամ միջոց մը դտնել ոչնչացնելու:

Մեքսիկայի առաջին փորձերէն վերջ մէկ արտաւար հողին դինը իջած է 54 տոլարի: Հարիւրաւոր քիլոմեթր հեռու խարտիչահեր կովերը ձիւնի պէս ճերմակի են փոխուած: Տունները՝ այսուհետեւ պիտի չներուին բերդերու պէս, զրահապատ փեղկեր աւելցնելով:

Ահա ձեղ Նիցչէի դերմարդը, նոր օրերու դերպետութիւնը, երեք Մեծերը··· Հիւլէին առջեւ բոլոր մեծութիւններու վտանդուած են: Կորսուած ժողովուրդ մը, եթէ ունի միջոց եւ քանի մը գիտնականներ, կրնայ տիեզերական մեծ պետութիւն մը դառնալ:

Ճո՞ երթաք, քաղաքակրթութի՛ւն եւ մարդկութի՛ւն:

Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Ա. Ա.ՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

«Ասպարէզ»ի մէջ կը կարդանք.—

Այս տարի Յունուար 26ին լրացաւ մեծանուն դրագէտ Ա. Ա.հարոնեանի ծննդեան 80ամեակը:

Վերջին 12 տարիներու ընթացքին, ինչպէս յայտնի է, ծանր կաթուածի մը հետեւանքով դադրած է Ա. Ա.հարոնեանի դրական եւ հանրային բեղուն գործունէութիւնը: Եթէ չըլլար իր ներկայ առողջական ծանր վիճակը, կասկած չկայ որ հակոյթիւնը հրապարակային տօնակատարութիւնով պիտի նչէր Ա.հարոնեանի 80ամեայ տարեդարձը: Ներունազարդ հեղինակին առողջական վիճակը դժբախտաբար անկարելի կը դարձնէ նման տօնակատարութիւն մը: Այդ ցաւալի պարագան, սակայն, արգելք մը չէ որ աննկատ անցնի 80ամեայ տարեդարձը Ա. Ա.հարոնեանի, որ իր զմայլելի դրիչով եւ քաղաքական գործիչի փայլուն տաղանդով ամբողջ կէս դար ծառայած է հայ դրականութեան եւ հայ ժողովուրդի խնդիրներուն:

Արդ, Քալիֆորնիոյ չրջանին մէջ Ա. Ա.հարոնեանի տաղանդը յարդողները, տեղեկանալով որ ծրագրուած է հրատարակութեան տալ մեծանուն դրագէտին երկերու հատորներէն երեքը, միտք յղացան ընդարձակել այդ սահմանափակ ծրագիրը եւ Ա. Ա.հարոնեանի ծննդեան 80ամեակի առթիւ հրատարակել անոր ամբողջական գործերը, տպագրուած եւ անտիպ, տասը հատորներով:

Այս առթիւ երեք Յանձնախումբեր կազմուած են, Լոս Անճելէսի, (կեդրոն), Ֆրէզնոյի եւ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ: Իւրաքանչիւր հատորի բաժնեդին նչանակուած է 25 տոլար թղթակազմ, 30 տոլար լաթակազմի համար: Հատորներէն առաջինը լոյս պիտի տեսնէ պարբերին: Կեդր. Յանձնախումբին նախագահն է Մ. Գ. Ֆերահեան:

ՏԱՔ ՈՒ ՊԱՂ

Դեղ չկա հասկցուած

Հանդուցեալ Ց. Ալփիարի 1905ին գրած եր – դիծանքը, որ վերջերս արտատպուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ, տակաւին կը զբաղեցնէ Հայուհիները:

Հայ կնոջ մասին եղած ակնարկները վերջերս ած են առաքինի եւ համեստ կիները: Կարելի՞ է ընդունիլ որ հայ կնոջ հարազատ տիպարն ըլլայ... զոքանչը:

Հայ տիկնոջ մը հետ երբ կը խօսէի, հիմնա – կան առարկութիւն մը ըրաւ թէ Ալփիարի գրածը մէկ ճշմարտութիւն միայն կրնայ պարունակել, — այն որ որոշ չափով հակապատկերն է օտար կըն – կան: Օտար կինը երջանիկ կը զգայ զինքը թէ ա – մուսնութենէն առաջ թէ վերջը, անշուշտ առենի մը համար, մինչ հայ աղջիկը, անգամ մը ամուս – նացած՝ կը զղջայ իր առած քայլին համար:

Եւ ասիկա կարծուած այր մարդիկդ, չարունա – կեց խօսակցուհիս, կը մոռնաք տարբերական ճշմար – տութիւն մը.— «Օտար զոյգերը իրար ճանչնալէ վերջն է որ միայն կ'ամուսնանան, մինչ հայ զոյ – գերը, ամուսնանալէ վերջն է միայն որ իրար կը ճանչնան»: Ահաւասիկ հիմնական տարբերութիւ – նը մեր եւ միւս իւրական սեռին միջեւ:

Ուրիշ հայ կին մը, որ աւելի եւրոպականա – ցած երեւոյթ մը ունէր, մեր խօսակցութիւնը լսե – լով մօտեցաւ եւ թուխ նայուածքը, աչքերուս մէջ սեւեռած՝ չէչտեց.

— « Եթէ մենք ալ նմանէինք օտար կիներուն, մինչեւ հիմա վաղուց ձեր խմբագրատան ապակի – ները վար առած կ'ըլլայինք: Գալով այդ գրողին, եթէ ինքը միայն այդպիսի հայ կին մը տեսած է, կամ այն է որ շատ կարճատես եղած է եւ քթին ծայրէն անդին չէ կրցած տեսնել եւ կամ առանց խելքը հասնելու քթէը խօթած է այնպիսի բանի մը մէջ որու մասին գաղափար իսկ չունի...

Հայկական թաղամասի մը մէջ գտնուիլս չէի նկատած, երբ յանկարծ ուրիշ հեղաճկուն դեղե – ցիկ օրիորդ մը, որ աւելի օտարի տպաւորութիւն կը ձգէր, մօտեցաւ եւ...

— « Քանի քանի անգամներ հեռաճայնեցի խմբագրատուն. կ'ուզէի անգամ մը տեսնուիլ այդ գրողին հետ, (ընդմիջեցի ըսելով որ այդ գրողը .. բայց կարելի չէր բառ մը իսկ արտասանել. օրիոր – դը կիսախառն հայերէնով մը կը չարունակէր ա – ռանց չունչ իսկ առնելու)... եւ վերջապէս փոդո – ցի մը մէջէ որ հանդիպելու պատիւն ու հաճոյքը կ'ունենամ: Լաւ իմացէք, հայ այրերդ ոչ մէկ յատկութիւն ունիք հայ կինը գրաւելու: Թերեւս կրնաք օտարին առջեւ կեղծել, բայց մեր առջեւ պաղ էք եւ սիրոյ տարրական դիտելիքներէն ան – դիտակից, խօսելու, սիրտ գրաւելու, compliment ը – նելու ոչ մէկ յարմարութիւն: Ձեր կիները ստրուկ դարձնելու ամենամեծ կարողութիւնը ունիք: Օ – տարին համար կինը թէ կողակիցն է, թէ տանուտ – րուհին, թէ սիրուհին, իսկ ձեր մէջ հայ կինը ան – դամ մը որ ամուսնանայ, կնիկդ է բառին բովան – դակ առումով: Վայ՛ը... Բայց ի՞նչ վայելք ու – նի հայ կինը: Գիտցէք սիրաշահիլ զինքը եւ կը տեսնէք թէ ի՞նչ դուրս կուգայ: Դուրս ելլել բա – ցարձակապէս արգիլուած է, տունը նստիլ եւ կե – րակուր պատրաստել: Վա՛յ եկեր է հայ կնկան, ե – թէ երեխայ մըն ալ ունի: Ծառա՞յ թէ կին: Մինչ – դեռ ձեր առջեւ լայնօրէն բաց են սրճարանը, խմիչքը, թղթախաղը եւ բոլոր հաճոյքները: Ճիշդ է, խօսիլ չէք դիտեր մեզի հետ, բայց ժա – մերով ժողովի նստած, ապարդիւն խնդրի մը հա – մար կրնաք ծեծել ու ծեծել, նոյնիսկ յետադել, ուրիշ օր մը չարունակելու համար: Հայ կինը ի – րաւունք չունի ձեր խոչընդոտին անգամ դպչելու, նոյնիսկ եթէ յիմարագոյնը ըլլայ: Այր մարդոց միայն վերապահուած է տիկնայ: Ձէ՞ք նկատեր արդեօք որ օտարներուն մէջ կինն է առաջնորդը.. Մե՛ղմ հայ կին, ճաշի ժամանակ եթէ չար բախ – տէն սեղանը պատրաստ չէ, փոթորի՛կ: Տուն մըտ – նելու ժամը նոյնպէս կախում ունի պարոնին քմա – հաճոյքէն ...»:

Հետզհետէ ձայնը բարձրացած էր դեղատեսիլ օրիորդին եւ ես ալ նկատեցի որ պաշարուած էի իւրական բանակով մը: Նահանջելու ժամանակ էր, բայց ի՞նչպէս...

Ձայները աւելի կը սաստկանային, փախուստի ճամբայ մը,— թիւրիմացութիւն է եղածը, խնա – յեցէք հէք այրերուն: Ես Ալփիարը չեմ եւ չեմ ալ կրնար ըլլալ:

Շուրջ բոլորս են ահա հայ կիները...

Ո՞վ չի կրնար զմայլում չունենալ Հայուհի – ներուն հանդէպ, նոյնիսկ օտար բարեկամներ հիա – ցումով կը խօսին հայ կիներու կախարդական, մոգական ուժի մասին: Հայ կինը առաքինի է, համեստ, պարկեշտ եւ աշխատասէր: Թէեւ բամ – բասանքը քիչ մը չատ կը սիրէ, բայց ի՞նչ ընենք, այդ ալ իւրական առաքինութիւն մըն է որ կը պատկանի աշխարհի բոլոր կիներուն....

Հաղիւ տուն հասած, հեռաճայնը կը հնչէ, — Ալլօ՛. = Ալփիարը դուն ես եղեր, հա՞: Առնելի – քըդ ըլլայ ...

Զոքանչ մայրս էր:

ՄԵՂՈՒ

ՄՇՈՒՇԻՆ ՄԷՋ

Վեց տարի պատերազմ ունեցանք: Աչխարհ չըջապատուեցաւ արիւնոտ, կարմիր մշուշով: Միլիոնաւոր զինեալ բազմութիւններ հսկաներու բախումը ունեցան, եղաւ նախճիր, եղան ահաւոր փլուզումներ: Այս համաչխարհային խառնակու – թեան մէջ է որ ապրեցաւ մեր ժողովուրդը, մեր հայրենիքէն մինչեւ զաղութները, աչխարհի բոլոր կողմերը: Ապրեցաւ ոչ թէ իբրեւ պարզ հանդիսա – տես, այլ իբրեւ դործօն մասնակից, իբրեւ պայքա – րող կողմ:

Զոհեր տուաւ, զոհաբերութիւններ ըրաւ, իր թիւէն, իր կարողութենէն շատ աւելի մեծ համե – մատութեամբ, այս անգամ ալ: Այսպէս եղած է միշտ, նախորդ պատերազմին ալ, աւելի առաջ ալ, մեծ ակնկալութիւններով, խոշոր զոհաբերու – թիւններով: Բայց միշտ ալ զրկուած մնացած է եւ միշտ խրած ու ընկղմած մշուշի մէջ:

Պաղատութիւն է արդէն, աւելի քան վեց ամի – սէ ի վեր, բայց խաղաղ չէ դեռ աչխարհ, եւ աչ – խարհի հետ մեր ժողովուրդը, որուն ճակատադի – րը կը մնայ անստոյդ: Կը հաւատանք սակայն որ երկար չի տեւեր այս անստուդութիւնը, եւ կը փարատի մշուշը:

Ամէն բան մեզմէ կախում չունի անշուշտ: Մենք անզօր ենք մեզմէ դուրս դէպքերը, մեզմէ դուրս աչխարհը հարկադրանքի տակ բերելու, մեր ճակատադիրը փոխելու համար, բայց մենք ան – կախ ենք մեր կեանքին ու մեր ուժերուն, մեր ապագան կերտելու եւ լաւագոյն օրեր պատրաստելու հա – մար: Դժուարին, նոյնիսկ դժնդակ պայքար մըն է ասիկա, զոր մղած է Հայը դարերէ ի վեր եւ զոր կոչուած է շարունակելու նոյն կորովով եւ նոյն հաւատքով:

Փոքր է մեր ժողովուրդը իր քանակով, սահ – մանափակ իր ուժով եւ միջոցներով, բայց չքեղ իր պատմութեամբ: Ցաճախ արորուած է ան իր փի – դիքական զօրութեամբ, չախչախուած նոյնիսկ, բայց մնացած է տէր իր հողին, եղած է անկախ իր ստեղծագործութեան մէջ եւ ստեղծած պատ – մութեան չքեղ էջեր, մութ ու արիւնոտ էջերուն կարգին: Հաչուեկչիռը մեր վերելքներուն ու ան – կումներուն, յաճախ եղած է, եւ չունինք որ եւ է պատճառ նկուն մնալու: Ընդհակառակն, կրնանք հպարտ ըլլալ, մեր անցեալի ժառանգութեամբը, որ մեզ կը ներկայանայ ստոյգ ու վաւերական հաստատութեամբ:

Մեր հայրերը, դարերու վաստակով, միայն լեզու մը չէ որ թողած են մեզի, միայն արուեստի ու մտքի ստեղծագործութիւններով չէ որ լիացու – ցած են մեր կեանքը: Աւանդ մեր ունեցած են մեր գոյութեան մէջ եւ մեր ճակատագրի կերտումին համար եւ ունին: Բայց ասոնց հետ մենք ունեցանք ուրիշ ժառանգութիւն մը, որ անչօչափելի է ու անանուն գրեթէ, եւ որ տարտամ բառով մը կ'ը – սենք՝ ոգի, ցեղի մը առաքինութիւններուն ու ստեղծագործ բոլոր ուժերուն գումարը, ապրելու, տեւելու եւ ստեղծելու տենչին արտայայտութիւ – նը: Այն ոյժը՝ որ սերունդէ սերունդ գործած է մեր պատմութեան մէջ, պահած է մեր ցեղային ինքնատպութիւնը, արծարծած հաւատքը՝ մեր ա – պագային հանդէպ, բարգաւաճ դարձուցած մեր կեանքն ու գոյութիւնը:

Դարէ դար, ամենամռայլ ժամանակներու մէջ, հայ բազմութիւնները այս ոգիով, այս չունչով ապրած են, երբ լեզուն օտարացած է. երբ եկեղե – ցին այլասերած, երբ աղգային չատ մը արժէքներ չքացած են: Այսօր, նոր պայմաններու մէջ ենք, իրականութիւններու առջեւ, արդիւնք՝ դարերու մեր պայքարին. մեր ցեղային առաքինութիւննե – րուն եւ մեր ոգիին ու հաւատքին:

Հայրենիք ունինք, դատ ունինք եւ հաւատք՝ մեր դատին ու հայրենիքին հանդէպ: Կը հաւա – տանք, որ տէր պիտի ըլլանք մեր հայրենիքին, ամբողջացած ու երազուած, դարերու զոհողու – թիւններով սրբագործուած հայրենիքին: Կը հա – ւատանք որ վերջապէս լուծում մը պիտի գտնուի մեր դատին, որ արիւնով թաթաւուն է, բայց լոյ – սով ողողուն:

Կոչ կ'ըլլայ, կոչ պիտի ըլլայ վաղը, աւելի իրական ու իրաւ բառերով, հայրենիք վերադա – նալու: Ըլլանք պատրաստ, առանց խուճապի, բայց այն խորին հաւատքով՝ թէ սիփիւռքը սրտանց պիտի պատասխանէ, մանաւանդ երիտասարդու – թիւնը, որ պիտի լսէ հայրենի հրաւէրը, այն վըճ – ռականութեամբ, թէ պիտի երթայ հայրենիքը կերտելու, ի հարկին զոհաբերութիւններով: Ա – ռանց ցնորքներու եւ առանց անձնական ծայրա – յեղ բարօրութեան հեռանկարներու, բայց հա – ւատքով:

(Խմբագրական (ՅՈՒՍԱՔԵՐԻ)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ, եռամսեայ պարբերաթերթի նախկին Կ. Խաչի: Թիւ 2 Ցուն – ուար 1946: Կը պարունակէ չահեկան տեղեկու – թիւններ Միութեան աչխատանքներու մասին:

Հայերու վիճակը Գավաշտի մէջ

Արեւելեան Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ մէջ ապ – րող հայութիւնը այս անգամ կը գտնուի նոր հա – նելուկի մը առջեւ: Եթէ Սէրէզը, Տրաման ու Տէ – ոէ Աղաճը՝ զանազան արդելքներու պատճառով դուց պահեցին իրենց դպրոցները, եւ ակամայ են – թարկուեցան ինքնասպանութեան մը պարտա – դրանքին, հիմա կարգը եկած է մեզի,— Գավալա – յին, Քսանթիին եւ Գոմոթինիին — ինչ ոգեւորու – թեամբ, ինչ զեղեցիկ եւ սրտառուչ դիտակցու – թեամբ, եւ յանձին Պ. Վ. Բագրեւանդեանի՝ ինչ մերձաւոր ու հեռաւոր հաւատքներով բաց – ուեցան այս երեք չրջաններու վարժարանները, կազմակերպուեցան անմիջապէս ու սկսան դասա – խօսութիւնները: Ուշ մնացած էին, եւ ուսուցիչ – ները կ'աճապարէին, որպէսզի կարողանային լրա – ցնել պակասը, բայց, ամիսներ չետոյ, Դեկտեմ – բեր 22ին, կրթական ընդհ. տեսչութիւնը իր մէկ չրջաբերականովը, եկաւ տակնուվրայ ընել սկսուած գործը:

Մեր չրջանին մէջ, տառապէս, ու դեռ քիչ մը աւելի խստութեամբ կը գործադրուի Մեթաքսասի չրջանէն մնացած անհատական վարժարաններու չետուկ օրէնքը, որ մէկ հարուածով կը վլլցնէ փո – քըր ժողովուրդի մը իբրեւ ազգ տեւելու եւ չա – ռաջդիմելու կամքը, ու զայն կը դնէ անհետանալու ճամբուն վրայ: Մենք կը սպասէինք որ մեր պատ – մական ու ցեղագրական ընկերը, ան՝ որ մեզ այն – քան վհհանձնօրէն փրկեց Թրքական եաթաղանէն, մեզի հաց ու ջուր տուաւ, ցոյց տար նաեւ վե – հանձնութիւն մը, չարգելով մեր մչակոյթը:

Հիմա՝ նորէն հրապարակ եկած է այդ օրէնքը, իր դրաւոր եւ անգիր չոդուածներովը: Ըստ կրթա – կան քննիչի հրահանգին, 80 աչակերտ ունեցող վարժարան մը պիտի վարձէ երկու չոյն ուսուցիչ, աւելին ունեցողը — 80էն մինչեւ 105 — պարտաւոր է ունենալ երեք ուսուցիչներ: Չարցը քիչ մը աւելի բացայայտ ընելու համար՝ Գավալայի ազգ. վար – ժարանը օրինակ բերեմ:

Մեր դպրոցը ունի 110 աչակերտ - աչակեր – տուհիներ, վերածուած երեք համընթացի, որ կը նչանակէ թէ իւրաքանչիւր երկու կարգեր միեւ – նոյն դասերը կ'առնեն, հետեւաբար երեք ուսուցչի պէտք ունինք ըստ ընթացիկ տրամաբանութեան, որոնցմէ մէկը գոնէ հայ պէտք է ըլլայ, արդա – բացնելու համար հայկական վարժարանի հանգա – մանքը: Այժմ, ընդհ. քննչութիւնը մեզ կը պար – տադրէ երբորդ չոյն ուսուցիչ մը վարձել... Ո՞ւր պէտք է տեղաւորել այս նորեկը... քանի որ աւե – լորդ կարգ եւ պահ չկայ... Անհրաժեշտ է մէկ հատիկ հայ ուսուցիչը դուրս նետել... Ո՞ւր մնաց ուրեմն «Արմէնիքի սխօլի» յորջորջումը...

Այս պատկերը տարածեցէք, ընդհանրացու – ցէք Քսանթիի եւ Գոմոթինիի հայ վարժարանե – րուն համար ալ: Դեռ կայ պարագայ մըն ալ: Նախարարութեան հրահանգին համաձայն, ուսու – ցիչները նոյեմբերէն սկսեալ պիտի վճարուին կըր – կին ամսականով, ըսեր է թէ եթէ մեր վարժարան – ները 100 հազարական տրահմի եկք ունէին, բարձ – րացաւ 200 հազարականի: Պիւտճէ մը՝ որուն չենք կրնար դիմանալ մեր հիւանդ քսակները:

Շուկան մեռած է Գավալայի մէջ, գոնէ մեզի համար: Հայերը անգործ են ու սրճարաններու մէջ նստած՝ հրաչքի կը սպասեն: Իսկ ոգեւիչը՝ քառամսրակ կը վաղէ:— (Ազատ Օր):

ԹՈՒՐՔ ԽՄԲԱԳԻՐ ՄԸ ՍԱՐՈՑԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

« Թանին »ի բրունիկագիր Ֆիբրէք Ատիլ, հե – տեւեալ տողերը նուիրած է երիտասարդ գրագէտ Ուիլեըմ Սարոյեանի.—

Կարդ մը Հայեր կարսը, Արտահանը պահան – ջած տեսն, անոնց մէկն ալ Ամերիկան նուաճած է. Սարոյեան անուն երիտասարդ գրագէտ մըն է ան: Իսթանպուլցիները անոր «Մարդկային կատա – կերգութիւն» չարժանկարը տեսած եւ չատ հաւ – նած են:

Շէյքսփիրին պէս, Սարոյեանին անունն ալ Ուիլեըմ է: Երբ անոր մէկ պատմուածքը տեսայ Ֆրանսական հանդէսի մը մէջ, իսկոյն չահագրը – գուեցայ: Արտակարգ բան մը չէր այդ պատ – մուածքը, բայց անոր մէջ մարդկային այնպիսի ղգացում մը կար, որ անկարելի էր չազդուիլ:

Բնականաբար, Սարոյեանի հաչուին կը խօսիմ, քանի որ մտադրութիւն չունիմ ուրիշին ճաշակին վրայ բռնանալու:

Վերոյիչեալ պատմուածքը ցոյց տուի բարե – կամիս՝ ձէվատ Թէվֆիք Էնսօնի: Ան ալ հաւանե – ցաւ եւ Սարոյեանի մէկ քանի պատմուածքներուն թարգմանութիւնը «Թանին»ի սիւնակներուն մէջ հրատարակուեցաւ:

Անցած օր, թղթատարական ցրուիչին բերած դիրքը հաճելի անակնկալ մը ընծայեց: Այդ դիր – քը կը բովանդակէր Սարոյեանի պատմուածքներու մէկ հատորածոն, Թէվֆիք Էնսօնի կողմէ թարգ – մանուած: Այդ հատորին անունն է «Սիրոյ կիթը»: Հաճոյքով կարդացի այդ դիրքը եւ խորհեցայ թէ սիրոյ կիթ մը չէ տեսիկա, այլ դժուարանք մը: Փորձ մը ըրէք, եթէ չէք հաւատար:

Իրանի քաղաքագիրը

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ Իրանի կառավարութիւնը Մարտ 19ին ծանուցագիր մը ուղղած է Մ. Ա. Կ. Ազահովութեան Խորհուրդին, դանդատելով թէ ռուսական զօրքը տակաւին կը մնայ Իրանի մէջ եւ թէ Ա. Միութիւնը «կը չարունակէ միջամտել Իրանի ներքին գործերուն, խորհրդային գործակալներու, պաշտօնեաներու եւ զինեալ ուժերու միջոցաւ, բռնաբարելով 1942ի անգլիական - ռուսաիրանեան դաշինքը»: Պաշտօնական յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ «Իրան Մ. Ա. Կ. Ազահովութեան Խորհուրդին կը դիմէ, անմիջապէս եւ արդարութեամբ լուծելու համար Ա. Միութեան հետ եղած վէճը, որուն չարունակութիւնը կրնայ վտանգել միջազգային խաղաղութեան եւ ապահովութեան պահպանումը»:

Բողոքագրին ամբողջական պատճէնը հրատարակութեան տրուեցաւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարին կողմէ, որ առանձին յայտարարութեամբ մը յայտնեց թէ վաւերագիրը յանձնուած է Ուոլինկթընի իրանեան դեսպանին՝ Հիւսէյին Ալայի կողմէ:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն թէ այժմ ամբողջ խնդիրը կը գտնուի Ազահովութեան խորհուրդին ձեռքը եւ մերժեց որ եւ է խորհրդածութիւն ընել: Միայն աւելցուց թէ չէ տեսած խորհրդային դեսպանը, ոչ ալ այս վերջինը ժամադրութիւն խնդրած է:

ԾԱՅՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՊԻՏԻ ՀԱՄՆԻ

Ազահովութեան Խորհուրդը պիտի դումարուի երկուշաբթի օր, Նիւ Եորքի մէջ, եւ օրակարգի առաջին խնդիրը պիտի ըլլայ այս հարցը, իբրեւ «ծայր աստիճան ստիպողական»: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ փոթորկալի տեսարաններ կը նախատեսուին ժողովին մէջ: Տակաւին յայտնի չէ թէ ո՛վ պիտի ըլլայ Ա. Միութեան գլխաւոր ներկայացուցիչը: Նախագահ Թրումէն պատգամագիր մը ուղղեց խորհրդարանին, յայտարարելով թէ Մ. Նահանգները ուժ պիտի տան Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան եւ անոր դաշինքին: «Մ. Նահանգները պէտք է ջանան կատարելագործել դաշինքը, կամ յուսախաբութեան մատնել անոնք որ կուտեցան տեւական խաղաղութեան եւ ապահովութեան համար»:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Իրանի ձեռնարկին հետեւանքով, Մոսկուա աւելի պիտի զօրացնէ իր ճնշումը Թէհրանի կառավարութեան վրայ, ստիպելու համար որ վէճը կարգադրուի ուղղակի բանակցութեամբ, առանց ապասելու Ապահովութեան Խորհուրդին:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան փոխանորդը յայտարարեց թէ Իրանի կացութիւնը կրնայ նախապատիւ կազմել ռուսական զործողութեան մը Թուրքիոյ եւ Միջին Արեւելքի բարիդրացիական շրջաններուն մէջ: Իր կարծիքով, «Խորհրդային չարժումները Միջին Արեւելքի մէջ քարիւղ ստանալու համար ծանր անդրադարձումներ պիտի ունենան Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ մէջ»: Եզրակացելով, փոխ – նախարարը յայտարարեց թէ երբեք չափազանցուած չէ կացութեան ծանրութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ:

Թուրքիա՞ պիտի վերադառնայ

Ամերիկեան զործակալութիւնը կը ծանուցանէ ծրագիրներ կը մշակուին, Թուրքիա վերադարձնելու համար Գերմանիոյ ամերիկեան չրջանին բոլոր թուրք (թրքահպատակ) տարադիրները, համաձայն ամերիկեան Գ. բանակի կեդրոնին յայտարարութեան: Այս տարադիրները, որոնց թիւը կը հաչուուի 800 հոգի, հրահանգ ստացած են դիմել Միթթընվալտի տարադիրներու կայանը, ուր թուրք ցպայ մը պիտի քննէ իրենց վերադարձի դիմումները:

ՑԱՒԱՋ.— Անչուշտ խնդիրը կը վերաբերի հայ տարադիրներու, որոնք հեռացած կամ բռնի տեղահան եղած են Ա. Միութեան եւ Կովկասի զանազան չրջաններէն, գերմանական արշաւանքին առեն եւ որոնցմէ չատեր իրենց թրքահպատակ ներկայացած են ամերիկեան իշխանութեանց: Ամէն պարագայի մէջ, փափուկ խնդիր մը:

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ որոշեց խնդրել Ազգ. Ժողովէն որ փութացնէ Սահմանադրութեան համաձայնութիւնը, որպէսզի կարելի ըլլայ ժողովուրդին ներկայացնել մինչեւ Մայիս 5: Եթէ Սահմանադրութիւնը վաւերացուի ժողովուրդին վճիռով, ընդհ. ընտրութիւններ պիտի կատարուին Յունիս 2ին, մնայուն կառավարութիւն մը հաստատելու համար: Եթէ չվաւերացնէ, նոր Սահմանադիր ժողով մը պիտի ընտրուի: Նոյն նիստին մէջ վաւերացուեցաւ ածխահանքերու ազգայնացման ծրագիրը:

1946ի ՁՕՐԱԴԱՍԸ.— Նախարարական խորհուրդի նոյն նիստին մէջ որոշուեցաւ սկզբունքով Մայիս 1ը նշանակել, իբրեւ զօրակոչի թուական 1946ի զօրաղասին համար: Վերջնական թուականը պիտի ճշդուի զինուորական ելմտացոյցին քուէարկութենէն վերջը: Ուրեմն նոր զօրագասը պիտի կանչուի եթէ համապատասխան վարկերը քուէարկուին:

Գաղտնի բանակցութիւններ Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ

Նիւրընպէրկի դատավարութեան Մարտ 19ի նիստին մէջ, լուսեցաւ Կէօրինկի դլխաւոր վկան, Շուէտացի ճարտարագէտ Տահլէրուս, որ վկայեց թէ 1939ին իրեւ միջնորդ ծառայած է Կէօրինկի եւ Լորտ Հալիֆաքսի, համաձայնութիւն մը դոյացնելու համար Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ: Պատմութիւնը չատ երկար ըլլալով (հինդ ժամ տեւեց) կուտանք հիմնական մասերը.—

Վկան Կէօրինկը տեսնելէ վերջ, Լորտ Հալիֆաքսի հանդիպեր է 1939 Յուլիս 20ին, յետոյ Օգոստոս 7ին: Ապա դացեր է Դանիոյ սահմանագլուխը, իբրեն պատկանող դղեակ մը, ուր ներկայ էին վեց պաշտօնատարներ Անգլիոյ արտաքին դործերու նախարարութենէն: Հոն խօսեր են Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ եղած վէճերու, Տանցիկի, Լեհաստանի եւն. մասին: Որոշուեր է ժողով մը դումարել մասնակցութեամբ Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Գերմանիոյ: Հիթլէր հաւանութիւն յայտներ է: Օգոստոս 1ին Տահլէրուս փարիզ եկեր է Լոնտոնէն: Օգոստոս 21ին իմացեր է թէ դաշնադիր մը կնքուած է Ռուսիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ: Օգոստոս 23ին Կէօրինկ ստիպողաբար Պերլին հրաւիրեր է զինքը, բացատրեր է թէ կացութիւնը չատ ծանր է եւ խնդրեր է նորէն Լոնտոն երթալ: Օգոստոս 25ին Տահլէրուս նորէն տեսեր է Լորտ Հալիֆաքսը եւն.:

Հիթլէր հետեւեալ վեց առաջարկները յանձներ է շուէտացի ճարտարագէտին, որ զանոնք անգլ. կառավարութեան (Չեմպըրլէն եւ Հալիֆաքս) հաղորդեր է Օգոստոս 29ին.—

1. Գերմանիա զինակցութեան դաշինք մը պիտի կնքէ Անգլիոյ հետ,— 2. Անգլիա պիտի օգնէ որպէսզի Գերմանիա ստանայ Տանցիկը եւ Լեհական նրբանցքը, բայց Լեհերը պիտի կրնան օգտուիլ Տանցիկի նաւահանգիստէն.— 3. Գերմանիա պիտի երաշխաւորէ Լեհաստանի դերիչխանութիւնը.— 4. Համաձայնութիւն մը գերմանական նախկին գաղթավայրերու մասին.— 5. Երաշխաւորութիւններ Լեհաստանի գերման փոքրամասնութեանց համար.— 6. Գերմանիա յանձն կ'առնէ «պաշտպանել բրիտանական կայսրութիւնը դերման բանակով, ո՛ւր որ յարձակում կրէ»:

ՓԱՅԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

120 ՕՐ ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ պիտի անցընեն Եւրոպան եւ ուրիչ աչխարհամասեր, պարենաւորման տեսակէտով, ինչպէս յայտարարեց Մ. Նահանգներու նախկին նախադահը, Հուվըր, փարիզ հասած օրն իսկ (երեքչաբթի): Սովամահութեան ենթակայ են 500 միլիոն բնակիչներ, զանազան աստիճաններով: Պ. Հուվըր պիտի այցելէ հետեւեալ երկիրները որոնք բոլորն ալ օգնութիւն խնդրած են Մ. Նահանգներէն.— Ֆինլանտա, Նորվեկիա, Հոլանտա, Պելժիա, Սպանիա, Փորթուկալ, Չեխոսլովաքիա, Լեհաստան, Եուկոսլաւիա, Աւստրիա, Հունգարիա, Յունաստան, Իտալիա, Հնդկաստան եւ դեռ ուրիչ երկիրներ, մինչեւ Խաղաղական ովկիանոս: Կացութիւնը չատ աւելի ծանր է քան 1919ին: Ֆրանսան ալ օգնութեան կը կարօտի, բայց աստիճան մը բախտաւոր կը համարուի:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Սթալին վարչապետ ընտրուեցաւ, ինչպէս եւ նախապար ազգ. պաշտպանութեան: Արտաքին նախարար եւ փոխ – վարչապետ կը մնայ Մոլոթով: Միւս փոխ – վարչապետներն են,— Բերիա, Միկոյեան, Անդրէյեւ, Վորոշիլով եւն.: Կալինինի տեղ Գերագոյն Խորհուրդի նախագահ ընտրուեցաւ Պ. Շվերնիկ, որուն առաջարկով գործավարները (կոմիսար) վերածուեցան նախարարի (մինիստր):

ՀԱՇԷԹի փոխարէն ազգ. ընկերութիւն մը պիտի կազմուի պետութեան և մամուլի ներկայացուցիչներէն, լրագիրներու բաչխումին համար: Հաչէթը հատուցում պիտի ստանայ:

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԹՅԱՒ Մարսէլ Պլեքաո, «Ֆրանսիսկ»ներու պետը, «կեցցէ Ֆրանսա» աղաղակելով: Թերթերը կը գրեն թէ մահապատիժի պահուն հանեց վերարկուն, բաճկոնը եւ կօշիկները եւ չուզեց որ աչքերը կապեն:

ԲԺ. ՓԼԲԻՈՑի դատավարութիւնը կը չարունակուի նոյն եղերա – կատակերգական մանրամասնութիւններով: Ամբաստանեալը առջի օր նախատած ըլլալով փաստաբան մը, այս վերջինը սպառնաց.— Հիմա կը ջարդեմ քիթդ ու բերանդ»:

ՔԱՆԱՏԱՑի ԼՐՏԵՍՈՒԹԵԱՆ գործին առթիւ նոր տեղեկութիւններ հաղորդելով Երեսփ. Ժողովին, վարչապետը յայտարարեց թէ ցանցը չատոնց կազմուած էր, նոյնիսկ հիւլէական ռումբին առաջ: «Կացութիւնը այնքան ծանր էր որ քիչ մնաց Սթալինը տեսնելու պիտի երթայի, այս մասին խօսելու համար: Ես վստահ եմ թէ Սթալին չքմեղանք պիտի չգտնէ այն գաղտնի գործունէութեան համար որուն կեդրոն դարձած էր Քանատայի իր դեսպանատունը»:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Ը. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս հինգչաբթի իրիկուն ժամը 8ին, 26, rue Paul Bert, ընկերվարականներու 3րդ Sectionի սրահը: Կը խնդրուի ճչդապահ ըլլալ:

Հ. Ը. Դ. ՐԱՖՖԻ ՅՈՒՄԲԻՆ ժողովը՝ այս չաբաթ, իրիկուան ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes: Կարեւոր օրակարգ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Շավիլէն Նազարեան ընտանիքը չնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որ անձամբ եւ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին ԱՐՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ՆԱԶԱՐԵԱՆի (Ծընեալ Մանուկեան) մահուան առթիւ: Ցուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Շավիլի Հայոց մատուռին մէջ, հինգչաբթի, 14 Մարտ:

Տէր եւ Տիկին Նշան Տինքճեան իրենց խորին չնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ նամակով ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց քրոջ Տիկին ՄԱՐՐՈՒՀԻ Վ. ՍԻԼԵԱՆի (Նիւ Եորք) մահուան առթիւ:

ՏԱՐՕՆ – ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆի Հայր. Միութիւնը ցաւով կը տեղեկացնէ մահը իր լաւագոյն անդամներէն ԵՂԻԱ ՑԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆի (գերութենէ նոր վերադարձած), որ մեռաւ Մարտ 18ին, ստամոքսի գործողութեան մը հետեւանքով: Կը ձգէ այրի մը եւ 14 տարեկան մանչ մը: Թաղումը կը կատարուի Pantinի գերեզմանատունը վաղը, ուրբաթ, 22 Մարտ ժամը 11.30ին: Կը խնդրուի հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ:

ՏՐԱՊԻԶՈՆի նահանգի բոլոր հայրենակիցները ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի, ժամը ճիշդ 2.30ին, Միութիւալիթէի սրահին մէջ, 8 rue St. Victor, մէթրօ՝ Միութիւալիթէ:

ՄԱՐՍԷՑԼԻ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի ընկերականները՝ կազմակերպուած Շրջ. վարչութեան կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3էն 12 Salon Colbertի ընդարձակ սրահին մէջ: Հայկ. եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ նուագախումբի մը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ 8 խումբերու: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը հրաւէրով:

ՓԱՑՏի ԵՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԱՐՏԻԼի մաս կազմող արհեստաւորները եւ ցարդ չարձանագրուածները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի առաւտեան ժամը 10ին, Studio Caumartin, 19 rue Caumartin: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ

ՏՆօրէններ ԳԼԷՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ

6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47

Առաջնակարգ օղի եւ ամէն տեսակ ըմպելիներ, ընտիր ազանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն: Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ: Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ ՔԷմանչիան ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ, ուսի ԱԼՖՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹԱՒԻ կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր: Գոց է Զորեքչաբթի օրերը:

ԳՈՐԾԱԻՈՐ ԵՒ ԳՈՐԾԱԻՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակի քով աչխատելու համար վարժ կամ սորվիլ ուզող գործաւորներու պէտք կայ: Դիմել Պ. Գորգիկեանի, 31 Route de Choisy, Ivry s)Seine: Métro Porte de Choisy:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ սպասուհի մը երկու հոգինոց ընտանիքի մը համար: Հեռաձայնել Carnot 75-74:

JOHN ARTHUR & TIFFEN

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Հայրենակիցներ, եթէ կը փափաքիք գնել կամ ծախել.— ԿԱԼՈՒԱԾ մը, Fonds de Commerce մը, Առեւտրական կամ կալուածական որ եւ է գործառնութիւն կատարել, դիմեցէք JOHN ARTHUR et TIFFEN, 174 Bld. Haussmann, *հեռաձայն* Car. 20.00, *ուր Պ. ՀԱՃի - ՃԱՆԵԱՆ պիտի ընդունի ձեզ:*

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵՒՄՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Vendredi 22 Mars 1946 Ուրբաթ 22 Մարտ

ԺԱ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4566–Նոր շրջան թիւ 295 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՒԵՒԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՋՐՈՑՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ (Բ.)

— *Միութի՛ւն, ճիգերու կեդրոնացում կը քարոզէք, եւ սակայն միշտ ալ թոյլ կուտաք որ անջատ Միութիւններ կազմուին: Հակասական չէ՞:*

= *Թիւրիմացութիւն մըն ալ այդ:*

— *Օրինակի համար, աւելորդ չէ՞ր կապոյտ Խաչ կազմել, երբ արդէն ունէինք հատ մը, կարմիր Խաչ:*

= *Ինչպէս կ'երեւայ, ծանօթ չէք անցուդարձին: Կարմիր Խաչը — այն որ «պետական» կը կոչուի տեսակ մը անապարձութեամբ, տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունէր միայն Փարիզի մէջ, մինչ կապոյտ Խաչը կը գործէ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, 1928էն ի վեր, 16 մասնաճիւղերով: Երկրին ազատագրութենէն վերջը, կարմիր Խաչն ալ սկսաւ կազմակերպուիլ, Մարսէյլի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ: Եւ քիչ մըն ալ բուռն թափով: Նոյնիսկ բռնանալով միւսին վրայ: Եթէ իմանայիք միայն Մարսէյլի պատմութիւնը... «Նոր ուժեր», փըրկիչնե՛ր ասպարէզ իջեր էին, եւ հրամաններ կ'արձակէին ամէն կողմ,— եկէ՛ք միացէք, այլապէս...*

— *Բայց չէ՞ որ երկուքն ալ միեւնոյն նպատակին կը ձգտին: Կարելի չէ՞ր ելք մը գտնել:*

= *Կան որոշ տարբերութիւններ երկուքին ծրագիրներուն եւ գործունէութեան եղանակներուն միջեւ: Եւ յետոյ, տարբեր հասարակութիւններ ունին երկուքն ալ: Կապոյտը աւելի ժողովրդական է, սրտով եւ գործքով կապուած՝ խոնարհ դասերու հետ: Միւսը քիչ մը վերի արուի ցորեն է, եթէ ոչ աղնուապետական: Գոնէ կեդրոնին մէջ: Մարդիկ նոր ազդանշան մը դրեր են մէջտեղ, — ձուլո՛ւմ: Եկէք մեր մէջ լուծուեցէք: Մէկ հօտ եւ մէկ հովիւ: Այս տեսակէտը կը հակասէ ժողովրդապետութեան տարրական սկզբունքներուն:*

— *Համերաշխութիւն, գործակցութիւն...*

= *Ինչո՞ւ չէ: Երկուքն ալ ինքնաւար կազմակերպութիւններ են: Կապոյտ Խաչը ունի ընդհ. կեդրոն մը Ամերիկայի մէջ, (հաստատուած 1920ին) եւ քոյր Միութիւններ՝ բոլոր դաշտութիւններուն մէջ, զանազան անուններով: Միշտ ալ կարելի է գործակցութիւն հաստատել որ եւ է առթիւ, որ եւ է հանրօգուտ ձեռնարկի համար: Օրինակներ չատ կան: Ամենավերջինը՝ այն որ հաստատուեցաւ գրաւման չրջանին, նախկին կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Միութեան, Տիկնանց Կ. Խաչի, Բարեգործականի եւ ուրիշ կազմակերպութեանց հետ, դերիներու օգնութեան համար, եւ տեւեց լման չորս տարի: Արդիւնքը՝ ամէն կերպով ղնահատելի: Կապոյտ Խաչը կը հաշուէ աւելի քան տասը հազար անդամ, (միայն Ֆրանսայի մէջ 1200—1500, պատերազմէն առաջ): Եթէ տասը հազար ալ միւսները կրնան հաշուել, կը նշանակէ թէ 20 հազար կիներ եւ աղջիկներ նուիրուած են հանրօգուտ գործունէութեան: Մինչդեռ եթէ միայն կարմիր Խաչով մնայինք, թերեւս նորէն պիտի ըլլար տասը հազար, քանի որ, ըսինք արդէն, տարբեր հասարակութիւններ համախմբուած են երկուքին չուրջը:*

— *Չէ՞ք վախնար որ խաչաձեւումներ կրնան պատահիլ, եւ հետեւանքը՝ պայքար:*

= *Ընդհակառակն: Կը բաւէ որ մարդիկ ըմբռնեն տարբերութիւնը* fusionին (ձուլում) *եւ* unité d'actionին (գործակցութիւն)*: Մէկ Խաչը միւսին լրացուցիչն է: Տեսակ մը աշխատանքի բաժանում: Օրինակ, վաղը միասին կը հաւաքուին ներդաղթի առթիւ, եւ պարտականութիւններ կը ստանձնեն: Մէկը յանձն կ'առնէ քսան կամ յիսուն հազար տոլար ճարել. միւսն ալ նոյնքան: Մէկուն կը յանձնարարուի հագուստ հաւաքել, միւսին՝ դեղ կամ դպրոցական պիտոյք: Մէկը դարմանատուն մը կը բանայ այսինչ թաղին կամ քաղաքին մէջ, միւսն ալ՝ ծաղկոց մը: Եւ այսպէս գործքով կը հաստատուի բուն համերաշխութիւնը: Կը բաւէ որ «պետական» հռչակուած մենաշնորհեալը քիչ մը համեստ ըլլայ եւ տմարդի, խափանարար խաղեր չսարքէ, կռնակը տուած՝ Ֆր. Ա. Միութեան (Հ. Ա. Ճ.) եւ իրրեւ ալեկիր ունենալով նորընծայ կազմակերպութիւն մը, կանանց Միութիւն (ինչո՞ւ չլուծուեցաւ Տիկնանց Միութեան կամ կարմիր Խաչին հետ...): Գոհէիկ պատմութիւններ կան որոնց մասին չենք ուզեր խօսիլ տակաւին...*

— *Հապա Երիտասարդական Միութիւննե՞րը,*

— *Ֆրանսահայ, Բաֆֆի, Նոր Սերունդ եւն.:*

= *Կը խօսինք, այդ բոլորի մասին ալ կը խօսինք նոյն անկեղծութեամբ:*

Շ.

Ի՞ՆՉՊԷ՞Ս ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

ՆՄԲ.— Ամերիկայի Կ. Խաչը (այժմ Օգնութեան Միութիւն) հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ իր գործունէութեան մասին, պաշտօնական զեկոյցով մը.—

25րդ Պատմ. Ժողովէն ետք, երբ գործի անցաւ Հայ Օգնութեան Միութեան (նախկին Հ. Կ. Ա.Ը.) նորընտիր Կ. Վարչութիւնը, առաջին գործն եղաւ ուսումնասիրել Պատմ. Ժողովի որոշումները, դասաւորել եւ աշխատիլ գործադրել զանոնք:

Ամէնէն առաջ նկատի առնելով դպրոցական տարեմուտի մօտալուտ չրջանը, Սեպտեմբեր չէ — կած՝ ան բաժնեց արտասահմանի կրթական սա — կերը, ղրկելով Պէյրութի Ձեմարանին՝ 5000 տո — լար, Սուրիոյ դպրոցներուն՝ 2000 տոլար, Լիբանանի՝ 2000 տոլար, Եունաստանի՝ 1000 տոլար: Ամերիկայի դպրոցներուն համար ալ կազմեց կեդրոնական կրթական ծանձնախումբ մը, որ խնդրոյն քննէ դպրոցներուն վիճակը եւ տայ հրահանգներ:

Նկատի առնելով նաեւ որ պատերազմէն ետք հսկայ կարիքներու առջեւ կը գտնուի Հայաստանի եւ արտասահմանի հայութիւնը, տարեսկիզբէն որոշեց յատկացնել Հայաստանի կարիքներուն՝ 25 հազար տոլար, Եունաստանի՝ 5000 տոլար, Լիբանանի՝ 5000, Սուրիոյ՝ 5000 տոլար, Իրաքի՝ հազար, Ֆրանսայի եւ Պելճիքայի գաղթականներուն եւ աղէտեալ ընտանիքներու 3500, մօտ հազար տոլար ալ անունդի ծրարներու: Եունաստանի Հայերուն համար կազմակերպեց նաեւ արագ հանդերձահաւաք մը, թելադրելով Մասնաճիւղերուն որ հաւաքուած հագուստները փոխադրեն Հայ Բ. Ընդհ. Միութեան մթերանոցը: Բազմաթիւ ծրարներ ղրկուած են արդէն: Վենետիկի Մխիթարեան Վանքի չատ նեղ վիճակը իմացած ըլլալով, Կեդր. Վարչութիւնը ղրկած է անմիջապէս անունդի ծրարներ եւ յատկացուցած է հազար տոլար. այս դումարէն ղրկած է առ այժմ 300 տոլարը միայն. մնացածն ալ չուտով պիտի փոխադրէ:

Հայ Օգնութեան Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը Հայաստանի կարիքներու մասին քննութիւն մը կատարեց Րըչըն Բիլիփի միջոցաւ եւ տեղեկացաւ որ Հայաստանի հիւանդանոցներուն մէջ, մասնաւորապէս, անհրաժեշտ են որոշ դեղեր, վիրաբուժական գործիքներ ու նաեւ հագուստեղէն: Վերը յիշուած 25 հազար տոլարէն մօտ 15 հազար տոլարով դնեց հետեւեալ դեղերը.— 10 թոն Փօթասիըմ Պրոմայտ, 15 թոն Սոտիըմ Պրոմայտ, 200 էկ. Հ. Հայտրօֆլօրայտ: Մնացած տասը հազար տոլարով ալ դնեց վիրաբուժական հետեւեալ կարեւոր գործիքները.— 1000 հատ Հարթմըն Նէյգըլ Տրէսսինկ Ֆօրսէփս, հազար հատ Հէյմանս Սիգըրս:

Կեդր. Վարչութիւնը կարեւոր ու անմիջական այս յատկացումներէն զատ զբաղած է մի ամսական կազմակերպական աշխատանքներով: Անունի փոփոխութեան հարցը, որ Պատմ. Ժողովէն ձգուած էր ուսումնասիրութեան եւ վերջնական կարգադրութեան մը համար, եղաւ անոր գլխաւոր աշխատանքներէն մին: Կեդր. Վարչութիւնը հրաւիրեց լայն խորհրդակցական ժողով մը, ուր գրեթէ միաձայնութեամբ որոշուեցաւ Հայ Կ. Խաչ անունը փոխել Հայ Օգնութեան Միութեան:

Կեդր. Վարչութիւնը բացած է նաեւ մթերանոց - աշխատանոց մը Քէյմպրիճի մէջ, ուր պիտի հաւաքուին հագուստները Պոսթընի չրջանէն, պիտի կապուին ու ղրկուին Եունաստան եւ Րըչըն Բիլիփին՝ Հայաստան փոխադրելու համար: Պիտի պատրաստուին նաեւ անունդի ծրարներ Ֆրանսա, Եունաստան եւայլ տեղեր ղրկելու համար:

Եունաստանէն վերջերս ստացուած են բազմաթիւ կարօտ ընտանիքներու եւ անձերու ցանկեր: Կեդր. Վարչութիւնը որոշած է բաժնել այդ անունները Մասնաճիւղերուն վրայ, թելադրելով որ իրենք եւս պատրաստեն կապոցներ եւ ղրկեն:

Բոլոր հայ կարօտեալներուն օգնութեան կարենալ հասնելու համար՝ Վարչութիւնը հրահանգած է նաեւ մասնաւոր ջանք թափել նոր դումարներ ձեռք բերելու: Նախորդ տարուան հանդանակութիւնը փաստօրէն չէ փակուած: Հանդանակութեան դումարը, ինչպէս յայտարարուած է ասկէ առաջ, մինչեւ 1945 Յուլիս 16 եղած է 116.232 տոլար: Յուլիս 16էն մինչեւ ներկայ թուականը, 1946 Յունուար 16, եղած է 8.914, ընդհ. դումարը՝ 125.146 տոլար: Այս դումարէն աղէտեալներու յատկացուած է մինչեւ այսօր 68.061: Գործածելի կը մնայ՝ 57.084 տոլար:

Տարեսկիզբէն Կեդր. Վարչութիւնը մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուցած է դպրոցներու վերաբացման: Եւ պէտք է ըսել, որ մեծ մը դպրոցներ

ԲՐՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԹԷՀՐԱՆԻ ԵՒ ԻՐՍՓԻ ՍՏՔԵՒ

Թէհրանէն կը հեռագրեն ամերիկեան գործակալութեան.— *Քիւրտ ապստամբներ, որոնք ան — դամ են նորակազմ «Քումլէհ» կուսակցութեան, նոր ինքնաւար հանրապետութիւն մը հռչակեցին Մէհապատի մէջ, որ կը գտնուի Թէհրանէն իրաքի սահմանագլուխը տանող ճամբուն վրայ: Այժմ կը յարձակին չրջակայ դիւղերուն վրայ:*

Այսօր կը յայտնուի թէ քրտական կառավարութիւնը իրապէս հաստատուած էր քանի մը չաբաթ առաջ եւ կը վարէ քրտական յարձակումները Սաքըզ քաղաքին վրայ, Մէհապատէն 50 մղոն դէպի հարաւ: Սաւառնակներ ղրկուած են, օգնելու համար Իրանի պահակազօրքին: Ուրիշ յարձակումներ կը սպասուին Արտէլան նահանգին մէջ:

Լոնտոնի քաղաքական չրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը, արդարացնելով կարմիր բանակին ներկայութիւնը Իրանի մէջ, պիտի բացատրէ թէ ստիպուած է պահել իր զօրքը, նկատի առնելով քիւրտ ցեղապետներու խլրտումները:

Թէհրան հասած լուրերու համաձայն քիւրտ ցեղապետները յարձակած են նաեւ Բանէհի եւ Զարդաչտի պահակազօրքերուն վրայ, զերազանց ուժերով: Կ'ըսուի թէ քրտական նոր կառավարութեան կազմութեան մէջ կարեւոր դեր կատարած է իրանահպատակ Ղազի Մօհտ, եղբայրը Սաար Ղազիի, որ նախկին վարիչն էր ձախակողմեան Թուտէհ կուսակցութեան՝ Մէհապատի մէջ (խորհրդարան): Իրաքցի մոլլա Մուսթաֆա եւս կապ ունի այս ինքնաւար հանրապետութեան հետ: Անցեալ Դեկտեմբերին Թէհրան բողոքեց Մոսկուայի թէ հիւս. Իրանի ռուսական գրաւման ուժերը թոյլ տուած են որ Իրան մտնէ առանց անցագրի կամ որեւէ թուղթի եւ Բագու երթայ: Մուսթաֆա անցեալ օգոստոսին քրտական ապստամբութիւն մը փորձեց Իրաքի մէջ, սակայն ձախողելով խորհրդային Ազրբէյճան փախաւ:

Այժմ կը հաստատուի թէ Իրանի պատերազմական նախարարութիւնը մարտ 16ին Զօր. Ճի — հանպանին եւ ուրիշ երկու սպաներ ղրկած էր Իրանեան Քիւրտիստան, լեզու գտնելու համար ապստամբներուն հետ: Այս գիչեր յայտնուեցաւ թէ Սէյիտ Զիա Թապաթայ, պետը Ազգ. Կամք հոսանքին որ խորհրդարանին ծայրագոյն ալ թեւը կը ներկայացնէ, ձերբակալուած է, վարչապետին հրամանով: Փոխ — վարչապետը յայտարարեց թէ Սէյիտ Զիա հակողութեան տակ առնուած է, քննելու համար կարգ մը ամբաստանութիւններ:

Իրանի սպայակոյտին անդամներէն մէկը յայտարարեց թէ հաւանաբար 3000 Քիւրտեր կը մասնակցին երեք քաղաքներու վրայ կատարուած յարձակումներուն: Կառավարութիւնը եօթը սաւառնակներ ղրկած է, օդնելու համար պետական զօրքին: Երեք քաղաքներ 30 — 40 մղոն հեռու են Իրաքի սահմանագլուխէն եւ յարձակումները կը չարունակուին չաբաթներէ ի վեր: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Իրանի զօրձակալները Թրքահօս օտարականներ գտած են ապստամբներուն մէջ: Ցայտնի է որ մեծ մասով Թրքահօս են Ատրպատականի բնակիչները: Կ'ըսուի թէ Իրանի խորհրդային չորս զօրամասերէն մէկը կր գտնուի քրտական ապստամբութեան չրջանին մօտ: Պաչտօնական չրջանակներու մէջ կը վախնան որ կացութիւնը աւելի ծանրանայ: Կարմիր բանակին չարժումները կը չարունակուին անթափանցելի խորհրդաւորութեամբ:

Մոսկուա կ'առաջարկէ նեստորական իրանեան խնդիրը

Ուրմիոյ (Ուռմիա) խորհրդային դեսպանը, Կրոմիքօ, առաջարկեց Ապրիլ 10ին յետաձգել Ազահովութեան Խորհուրդին նիստը, որպէսզի խորհրդային պատուիրակութիւնը ժամանակ ունենայ պատրաստելու իր յայտարարութիւնը իրանեան հարցի մասին: Մոսկուայի համար «անսպասելի իրողութիւն մը» կը կազմէ այս հարցին քննութիւնը, քանի որ «բանակցութիւններ կը կատարուին այս միջոցին»:

Միւս կողմէ, Մ. Նահանգներու գլխաւոր պատուիրակը նամակ մը ուղղելով Միացեալ Ազգերու ընդհ. քարտուղարին, պահանջած է Ազահովութեան Խորհուրդի Մարտ 25ի նստաչրջանին օրակարգի գլուխը դնել Իրանի խնդիրը:

Իրանի Շահը առջի օր ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ պարսկական նոր տարուան առթիւ, ընդհանուր խօսքեր արտասանելով: Վարչապետը ազդարարեց իշխանութեանց ամէն միջոց ձեռք առնել, անդորրութիւնը պահպանելու համար: Զրոյցի մը համաձայն, Սթալին նամակ մը ուղղած է Շահին, Թէհրանի նոր դեսպանին միջոցաւ:

Լոնտոնի թերթերը կը դրեն թէ Ազահովութ —

այս տարի ուրիչ տարիներէ աւելի կանուխ բացուեցան: Եղան տեղեր ալ որ ուսուցչի չդոյութեան կամ յանձն չառնելուն պատճառով չկրցան վերաբացուիլ դպրոցները: Ուսուցչի պակասը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ ամէն տեղ:

թեան Նորհուրդին 11 անդամները դրեթէ ամբողջ – չորեքեամբ համաձայն են Իրանի տեսակէտին եւ պիտի պահանջեն որ Ս. Միութիւնը պարպէ իր դինուորները: Բրիտանական պատուիրակին կարծիքով, փոթորկալի տեսարաններ պիտի պար – զուին, վիճաբանութեանց ատեն, որոնք պիտի տեւեն քանի մը օր: Ամէն պարագայի մէջ, Իրանեան խնդիրը պիտի տիրապետէ ժողովին վրայ, նոր եւ աւելի ծանր փորձի մը ենթարկելով Ազգերու Կազմակերպութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂՈՎ

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ վարձքի ներկայ օրէնքը մինչեւ հոկտեմբեր 1 երկարաձգելու համար, կառավարութիւնը օրինադիծ մը ներկայացուց Սահմանադիր ժողովին: 1945 Յունիս 28ի հրամանագրով պայմանաժամը երկարաձգուած էր մինչեւ Ապրիլ 1: Այս պայմանաժամը անցնելէ վերջ, այլ եւս անպաշտպան կը մնային 1914 Դեկտեմբեր 31էն առաջ չինուած տուներու վարձակալները, այսինքն մեծամասնութիւնը:

ԱԹԻՆՔԻՆ կը հեռագրեն թէ անդորրութիւնը վերահաստատուած է եւ երեսփոխանները պիտի կատարուին որոշուած թուականին, 31 Մարտ: Բայց եւ այնպէս անակնկալներ կրնան պատահիլ: Ընտրական գործողութեանց վրայ պիտի հսկեն 1200 անգլիացի, ամերիկացի եւ ֆրանսացի պաշտօնեաներ:

ԱՆԴՐՑՈՐԴԱՆԱՆի անկախութիւնը հանդիսաւորապէս պիտի հռչակուի այսօր, ուրբաթ, երբ Լոնտոնի մէջ կը ստորագրուի երկու պետութեանց միջեւ հաստատուած դաշնագիրը:

200 ԱՆՕԹԻ ԿԻՆԵՐ եւ ուրիշներ խանութներու եւ կայարաններու վրայ յարձակելով, հաց, ալիւր, բանջարեղէն եւ շաքար յափշտակեցին Համպուրգի մէջ, ուր օրապահիկը կրճատուած է 1000 գոլի: Երէց Նիմոլլէր, 54 տարեկան դերման բողբոջական հովիւը, որ եօթը տարի տառապած էր նացիական արգելարաններու մէջ, յայտարարեց թէ «Գերմանիոյ բուն աղէտը դեռ նոր պիտի սկսի եւ պարենաւորումը երթալով պիտի դժուարանայ»: Անօթիներու բազմութիւնը քանի մը խումբերու բաժնուած, յարձակեցաւ վաճառներու եւ խանութներու վրայ: Միայն մէկ վայրի մէջ 150 հաց խլեցին, ուրիշ տեղ մը 50 հոգի յաջողեցան 200 հաց յափշտակել: Անօթի են ամէնքն ալ, առանց դասակարգի խտրութեան: Համպուրգի անթելի նուագախումբին օրական մէկ ճաշ կը տրուէր առանց կտրօնի, այժմ այդ ալ անկարելի կը համարուի: Բողոքական երէցին յայտարարութեան համաձայն, օր մը Գերմանիոյ 60 միլիոն ժողովուրդը պիտի մատնուի բացարձակ մթութեան եւ անօթութեան, ինչ որ կրնայ վտանգաւոր կացութիւն մը առեղծել:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՊԱՐԵՆԱԻՈՐՄԱՆ մասին խորհրդակցութիւն մը ունեցան վարչապետը եւ Մ. Նահանգներու նախկին նախագահը, Հուվըր: Կ'ըսուի թէ Ֆրանսա որոշ օգնութիւններ պիտի ստանայ, բայց Ամերիկայի առաքումներէն պիտի կրճատուի արմտիքի այն բաժինը զոր Ս. Միութիւնը տրամադրած է այս երկրին:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ամերիկեան զինուորական իշխանութիւնը յայտարարեց թէ բանակը Յունիս 1ին պիտի դադրեցնէ 557.000 տարագիրներու եւ 110 հազար նացի կալանաւորներու պարենաւորումը եւ թէ Գերմանները իրենք պէտք է հոգան անոնց ուտեստը:

Ս. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ որոշեցին վերահաստատել դիւանագիտական յարաբերութիւնները, որոնք խզուած են 1924էն ի վեր:

ՊԵԼՃԻՈՑ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ դահլիճը տապալեցաւ հազիւ 9 օր պաշտօնավարելէ վերջ, 89ի դէմ 90 ձայնով զոր տուին Լէոփոլտ Թագաւորին կուսակիցները:

ԿԱԶԻՆ ԳԻՆԸ պիտի աւելնայ մօտերս: Զրադիրը կ'ուսումնասիրուի:

200 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ, 300 հոգի վիրաւորուեցան Պրաղիլիոյ մէջ, չոդեկառքի ծանր արկածի մը հետեւանքով:

ՀՐԻՇ ԲԺԻՇԿԸ, Փըթիօ, դատավարութեան Գ. օրը խոստովանեցաւ կուիմարտիկ Ժոյի, Ատրիէն լը Պասքի եւ Քորսիքացի Ֆրանսուայի սպանութիւնը, պնդելով թէ կաւատներ էին եւ անդամ կէսթափոյի: Նախագահը հարցուց թէ անոնց ընկերացող չորս կիներ ինչո՞ւ սպաննեց:— «Ի՞նչ կ'ուզէիք որ ընէի, անոնք ալ կէսթափոյի գործակալներուն սիրուհիներն էին»: Կ'ըսեն թէ ամբաստանեալը չորս միլիոն չահած է միայն այս գործէն: Ամբաստանեալը միշտ հայրենասէր ձեւանալով հանդերձ, կը մերժէ յայտնել իր ընկերներուն անունները: Փըթիօ Լըղիւէօր վաղոյի բնակարանը – սպանդանոցը առաջնորդուելով, տեղին վրայ պիտի բացատրէ թէ ինչպէս սպաննեց եւ վառեց 63 այրեր եւ կիներ:

ԿԷՕՐինկ իր պաշտպանողականը վերջացուցած առեն, քանի մը անգամ յանդիմանուեցաւ ամերիկացի դատախազին կողմէ, որ երեսին տուաւ իր «ամբարտաւան» դէրքը: Ամբաստանեալը երբեք զղջում չի յայտներ եւ կը ստանձնէ ամէն պատասխանատուութիւն իր գործերուն համար, մինչդեռ

Նոր ճիգ ամայի ծրագիրը

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ օրուան ամէնէն հրատապ խնդիրն է Դ. Հնդամեայ ծրագիրը, մանուկին, անթելին եւ ընդհանուր խօսակցութեանց մէջ: Ծրագիրը հսկայական ձեռնարկ մըն է որ կ'ընդգրկէ կեանքի բոլոր երեւոյթները եւ ամէն այր, կին եւ տղայ:

Առաջին հնդամեան որ հրատարակուեցաւ 1928ին, կը տրամադրէր չինել հսկայ գործարաններ: Երկրորդը, որ սկսաւ 1933ին, փորձ մըն էր զարգացնելու արհեստագիտութիւնը: Երրորդը (1938) որ ընդհատուեցաւ պատերազմին հետեւանքով, կը ձգտէր իրականացնել նախորդ երկու ծրագիրներուն ամբողջական արդիւնքը: Նոր ծրագիրն ալ կը պարունակէ նախորդ երեքին չատ մը տրամադրութիւնները եւ կը ծանրանայ նոր գործարաններու, նոր մեքենաներու եւ նոր ճարտարադործութեանց վրայ: Տրուած աղդանշանին համաձայն, ամբողջ ծանր ճարտարարուեստը արտադրութեան եւ կատարելութեան ամենաբարձր աստիճանին պիտի հասնի, դերազանցելով դրամատիրական յառաջադէմ երկիրները: Անչուշտ ծրագրին դլխաւոր կէտերէն մէկը պիտի ըլլայ վերաչինել աւերակ չրջանները:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ուտեստի բաժնեչափը պիտի ընդունի տարին չլրացած: Նոր եւ աւելի լաւ հագուստներ, բնակարաններ եւ մեքենական դիւտեր պիտի ճարուին, կեանքը աւելի հեշտացնելու համար: Ծրագիրը տրամադրութիւններ կը պարունակէ նաեւ ապահովութեան, բանակի, նաւատորմի եւ օդատորմիղի զօրացման եւ ապառազինութեանց համար:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՐԱՖՖԻ ԽՈՒՄԲԻՆ ժողովը՝ այս չաբաթ, իրիկուան ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ.— Ակնունի ենթակոմիտէն՝ այսօր, ուրբաթ ժամը 8ին: Վառմեան ենթակոմիտէն՝ վաղը չաբաթ ժամը 8ին: Կարօ եւ Մարզպետ խումբերը՝ կիրակի առաւտան ժամը 10ին: Քրիստափոր ենթակոմիտէն կիրակի ժամը 3ին: Թաթուլ խումբը՝ կիրակի ժամը 2ին: Հայաստան ենթակոմիտէն՝ երկուշաբթի ժամը 8ին: Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղին:

ՍԻՎՌԱՆի Հ. Ա. Ը. Մ. ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մասխին սրճարանը, Ավընիւ Լիվրի թիւ 87: Օրակարգ՝ 1. Վարչութեան ընդլայնում: 2. Ներդաղթ: 3. Ընթացիկ հարցեր:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, նաեւ սանուհիները այս կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ապրիլ 7ին՝ Մանուկներու Օրը:

ԱԼՖՈՐՎիլի Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ Մարտ 25ին, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, իր սրահին մէջ, 29b, Bd. Carnot:

ՎԱԼԱՆՍի Հայ Մարզականը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ չնորհակալութեամբ 5000 ֆրանք ստացած է Հայ Սդ. Միութենէն, իր վերջին խընջոյքին առթիւ:

Ա. Պ. ՄԱՐՍԷՅԼ.— Զեր Մարտ 18ի նամակը ստացանք Մարտ 20ին, իրիկուան թղթատարով, երբ արդէն լոյս տեսած էր Եչ. օրուան թիւը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Փարիզաբնակ Պ. Մարտիրոս Պալթաճեան (Թիֆլիսցի, 45 տարեկան): Իմացնել Mr. Y. Dozikian, 9 Avenue de Valmy, Grenoble (Isère):

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ, Ժանթիլեի – Պիսէթրի կրթ. յանձնախումբին կողմէ, ի նպաստ զպրոցին, այս չաբաթ, ժամը 3էն մինչեւ 12, Պ. Ծովհաննէսեանի սրահին մէջ, Rue Pierre Curie, K. Bicêtre:

Ընտիր նուագախումբ, գեղարուեստական բաժին, աժան եւ ճոխ պիւֆէ: Մուտք 50 ֆրանք:

Պ. ՋՕՊԱՆԵԱՆի ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆը այս չաբաթ օրը, 23 Մարտ, ժամը 4.30ին, Բարեգործականի գրասենեակին մէջ, 11 Square Alboni (métro Passy): Աղեքսանդր Փանոսեանի մասին (Բ. եւ վերջին դասախօսութիւն):

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԹԼՓԱՏԵՂԱՆԸ

Վիէնն, (Յառաջ).— Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Մարտ 9ին թէյասեղան մը սարքած էր ի պատիւ իր պատուակալ անդամուհիներուն, Պ. Խաչիկ Պետրոսեանի սրճարանին մէջ, որ լեցուն էր բերնէ բերան:

Ի՛արտուղարուհի Տիկին Ա. Մաղաքեան, իր բացման խօսքին մէջ, թուեց Կապոյտ Խաչի ազդանուէր գործունէութիւնը, եւ նոր սերունդին համար տարուած աշխատանքները: Այս առթիւ ըսաւ թէ մօտերս Կապոյտ Խաչը պիտի ունենայ իր համեստ դպրոցը Փոն թ'Նվէնքի թաղամասին մէջ, ինչպէս ունեցած էր մինչեւ 1938: Բացման այս խօսքերէն վերջ, Կապոյտ Խաչի սանուհիները երգեցին «Ալագեազը», եւ յետոյ սկիզբը դրուեցաւ հիւրասիրութեան: Խաչուհիներ ու սանուհիներ եռանդագին գործի սկսան, մինչ անդին, մեներդ եւ արտասանութիւն իրարու կը յաջորդէին: Շատ դեղեցիկ կերպով երգեցին՝ Օր. Մ. Տէրվիշեան (Շասէն) եւ Տիկին Պերճուհի Ահարոնեան (Լիոնէն): Հայրենաչունչ խօսքեր ուղղեց Կապոյտ Խաչի անդամուհիներուն եւ առ հասարակ հայ ծնողքներուն Պ. Ա. Գալուստեան:

Ախսէ մը թերթանուշ եւ կաչիէ դեղեցիկ պարկուսակ մը — երկուքն ալ նուէր Տիկին Մարիկա Ագպալեգեանի կողմէ — ճաշուրդի դրուելով, գոյացաւ չսպասուած գումար մը՝ 44 հազար ֆր.: Կնքահայրութիւնը ստանձնած էր Պ. Նուպար Ա – լիքսանեան տասը հազար ֆրանքով, իսկ ճաշուրդը չահող եղաւ Կապոյտ Խաչուհի Տիկին Սիւզան Փափազեան: Վիէնի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը այսպէսով ի վիճակի պիտի ըլլայ օգնութեան ձեռք երկարելու Ցունաստանի հայ կարօտեալներուն: Երեկոյթը վերջացաւ դիշերուան ժամը 1ին:

Թղթակից 1946

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆի Սդ. Միութեան վարչութիւնը կը հրաւիրէ չրջանին հայութիւնը այս կիրակի ժամը 9.45ին, ներկայ ըլլալ Rue d'Arcueilի Ֆրանսական վարժարանի դիմացը, մանակազելու քաղաքապետութեան կողմէ սարքուած հանդիսաւոր թաղման թափորին, չորս նահատակներու, որոնց մէկն է մեր հայրենակիցը, ՀԱՅԿ ԴՊԻՐԵԱՆ, յօշոտուած Նացիներու կողմէ 1944ին: Այս առթիւ պիտի խօսին քաղաքապետը եւ կառավարութեան ներկայացուցիչը:

ԿՐՃՆՈՂ.— Ֆրանսական բանակին մէջ ծառայած հայ զինուորները, դերիները եւ էֆ – էֆիները խորհրդակցական ժողով մը գումարելով Մարտ 10ին, 31 ներկաներու որոշումով հիմը դրին «Ֆրանսական Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան»: Ընտրուեցաւ 7 հոգինոց առաժամեայ վարչութիւն մը, մշակելու համար ծրագիր կանոնադիր մը եւ կամ ընդունելու գոյը մասնաճիւղերու ծրագիր կանոնադիրը:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ Ս.ԶԳ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲը 24 Մարտ կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ տը լա Շիմիի մէջ (28 rue St. Dominique), կը ներկայացնէ Ճ. Պարոնեանի

Պաղտասար աղբար

Թխտ ծիծաղաշարժ զաւեշտ, 3 արար, բեմադրութիւն՝ Վահրամ Սվաճեանի: Տոմսերու գինը 200, 150, 100, 75 եւ 50 ֆրանք:

ԼԻՈՆԷՆ Գիւտ քհնյ. եւ եղբարք Միքայէլեան ընտանիքը ու պարագաները իրենց խորին չնորհակալութիւնը կը յայտնեն եկեղց. Պատ. Ազգ. Միութեան, Աբժ. քհնյ. Հայրերու, Դպրացդասուն եւ ամէն անոնց որ անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր՝ ողբացեալ ԵԼԵՆԻ ՍԱՒԵԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆի մահուան առթիւ:

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Միքայէլեանի մահուան առթիւ, (մայր Գիւտ քահանայի), ի հոխան ծաղկեպսակի, Ալթունեան զոյգերը (Արշալոյս, Ոսկի եւ Ազատ) 1000 ֆրանք կը նուիրեն Պէյրութի ձեմարանին, ի նպաստ չքաւոր ուսանողներու: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Տիկին Վարդուհի եւ զաւակները Հրանդ եւ Ծովհաննէս Աչըքկէօզեանները իրենց հօրաքրոջ եւ տալով՝ Տիկին Էլմաս Աչըքկէօզեանի կողմէ: Կը կարծուի որ Ֆրանսա կը գըտնուին: Տեղեկացնել Madame Meguerditchianի, 1 rue Tillier, Décines (Isère):

ԳՈՐԾԱԻՈՐ ԵՒ ԳՈՐԾԱԻՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակի քով աշխատելու համար վարժ կամ սորվիլ ուղղ գործաւորներու պէտք կայ: Դիմել Պ. Գորգիկեանի, 31 Route de Choisy, Ivry s) Seine: Métro Porte de Choisy:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 12, Rue Bauvais

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Samedi 23 Mars 1946 Շաբաթ 23 Մարտ

ԾԷ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4567-Նոր շրջան թիւ 296 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆ.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԵՐՃԱԽՕՍ ԵՐԵՒՈՑԹՆԵՐ

Սովորական դէպք մը չէր այն տեղեկութիւնը որ արձանագրուեցաւ օրը օրին.— Թ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին որոշումով, այսուհետեւ գործավարները (կոմիսար) պիտի կոչուին նախարար (իրենց բառով՝ միւնիստր); Ուրեմն, Թ. Միութիւնն ալ պիտի ունենայ նախարարական խորհուրդ, եւ ոչ թէ գործավարներու, ինչպէս 1917ի յեղափոխութենէն ի վեր:

Այս առաջարկը ներկայացուցած էր նոր նախագահը, Շվէրնիկ, բացատրելով թէ հին ասոցիացիան չի համապատասխաներ նոր կացութեան: Գերագոյն Խորհուրդին 1300 անդամները միաձայնութեամբ վաւերացուցին որոշումը, եւ նոր դահլիճը կազմուեցաւ նախագահութեամբ սպարապետ Սթալինի (վարչապետ), որ միեւնոյն ատեն պիտի վարէ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարութիւնը, խումբ մը փոխանորդներով: Կան խումբ մըն ալ փոխ - վարչապետներ, որոնց մէկը՝ Անաստաս Միկոյեան, միւսը՝ հռչակաւոր Բերիան,— կով - կասի երբեմնի «փոխարքան»:

Անշուշտ համապատասխան փոփոխութիւնը պիտի կատարուի Սահմանադրութեան մէջ: (Մանօթ ընդհ. դատախազը, Վիշինսկի, որ վերջերս կը գործէր իբրեւ փոխ - նախարար արտաքին գործերու, այսուհետեւ պիտի զբաղի Սահմանադրութեան վերաբերեալ խնդիրներով, համաձայն վերջին տեղեկութեանց):

Առաջին անդամ չէ որ նշանակալից փոփոխութիւններ կը կատարուին Թ. Միութեան մէջ, առանց դպչելու բուն կարգուսարքին, որ կը մնայ անխախտ:

Պատերազմէն առաջ եւ պատերազմի ընթացքին տեղի ունեցան չարք մը վերազինահատումներ, — տեսակ մը դարձ դէպի հին աւանդութիւնները:

Նախ, վերահաստատուեցան պատմական, նոյն իսկ ցարական փառքեր, սկսելով Մեծն Պետրոսէն: Ազդանշանը տարածուելով, հասաւ մինչեւ Երեւան, ուր մարդիկ այլեւս ազատ կը խօսին Մեծն Տիգրաններու, Արշակ Բ.ներու, Վարդան Մամիկոնեաններու եւ Սասունցի Դաւիթներու մասին: Ոչ միայն կը խօսին, այլ եւ դիրքեր, վէպեր եւ չարժանկարներ կը նուիրեն անոնց:

Այսպէս նաեւ միւս հանրապետութեանց եւ ինքնավար շրջաններու մէջ, ուր ամէն ժողովուրդ հին փառք մը երեւան հանեց դարերու փոշիներէն:

Երկրորդ, կրօնը, որ ափիոն կը համարուէր եւ եկեղեցին, որ Բարեկենդանի վերածուած էր, նորէն ասպարէզ քաշուեցան, որոշ ազատութիւններով: Իբրեւ հաւատարիմ օժանդակներ, ժողովուրդը սիրաշահելու եւ պետութեան թեւերը զօրացնելու համար:

Մոսկուան ունեցաւ իր Պատրիարքը, որ հանդիսաւոր պատոյտ մը կատարեց Միջին Արեւելքի մէջ, իսկ էջմիածինն ալ՝ իր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, աւանդական ընտրութեամբ:

Թերեւս ուրիշ բարեփոխումներ ալ ծրագրուած են, միշտ անվթար պահելով հիմնական վարդապետութիւնը: Մոսկուան տեսարաններ ունի որոնք երբեք չեն անճրկիր, անմիջապէս համապատասխան բանաձեւը գտնելու համար: Վերագնահատման առաջին ազդանշանը լչինը ինք տուած էր տարիներ առաջ, հաստատելով հռչակաւոր «Նեպ»ը (տնտեսական նոր քաղաքականութիւն), որ նպաստեց վերելքին:

Քանի որ «նախարար»ը կ'ընդունին, անշուշտ «զինուոր»ն ալ պիտի դործածեն, վոխանակ սա բարբարոս բացատրութեան,— «կարմիր բանակային» , բառական թարգմանութեամբ: Զէ° որ բառը արդէն կը գործածուի դրականութեան մէջ: Զինուորը զինուոր է ամէն տեղ, կարմիր կոչուի թէ դեղին, իր ընկերային ծագումը քաղքենի ըլլայ թէ բանուորական:

Սովորական բառ մը եւս,— «ոստիկան», (փոխան «միլիցիոներ»ի, որ բոլորովին ուրիշ բան է, կազմուած՝ milice էն:

Այս խորհրդածութիւնները՝ միջանկեալ:

Ի դէպ, հիմնական խնդիր մը կը զբաղեցնէ մեզ,— քանի որ կարելի է պարբերաբար վերանայել Սահմանադրութիւնը, անշուշտ պիտի դայ օր մը, Հայաստանի ներքին սահմաններն ալ սրբագրելու, «չտկելու» համար:

Օրինակ՝ Նախիջեւանը, որ Հայաստանի քթին տակն է, բայց տարած կապած են — Սահմանադրութեամբ ալ — Ադրբէջանի հանրապետութեան:

Շ.

Թ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՐՍ-ԱՐՏԱՇԱՆ ԵՒ ՋՕՐ. ԲԱՂՐԱՄԵԱՆ

«Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Ուշինկթընէն.—

Հաւանական չէ որ Իրանի տագնապը յանգի զինեալ ընդհարումի մը Թ. Միութեան եւ անգլիա-խօս ժողովրդապետութեանց միջեւ, բայց կրնայ լրջօրէն վտանգել Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը: Այս կարծիքն ունին հոս դիւանագիտական պատասխանատու դիտողները: Սթալինի տեսակցութիւնը, որուն յաջորդեց խորհրդային պատմագէտ Տարլէի յօդուածը՝ «Իզվեստիա»յի մէջ, կը նկատուի վերջնական նշան մը թէ խորհրդային գործունէութիւնը Իրանի մէջ պիտի չսահմանափակուի ջլամարտով, ինչպէս կը կարծէին առաջ. (ակադեմական Տարլէ վերջին 8—10 տարիներու ընթացքին եղած է արտայայտիչը Թ. Միութեան արտաքին քաղաքականութեան «ազդայնական» հոսանքին):

Թէեւ ամերիկեան եւ բրիտանական դիտողները տակաւին մութի մէջ են Մոսկուայի յառաջիկայ շարժումներու մասին եւ ստիպուած են «դուշակայ չարժումներու մասին եւ ստիպուած են «դուշակութիւնները» կատարել, բայց հետզհետէ կը համոզուին թէ խորհրդային կարեւոր գործողութիւններ տեղի պիտի ունենան, Մ. Ա. Կ. Ապահովութեան Խորհուրդին դումարումէն առաջ:

Հիւս. Իրանէն եւ Թէհրանէն հասած լուրեր կը չարունակեն հաստատել խորհրդային ռազմիկ ուժերու կեդրոնացումը Իրանի մայրաքաղաքին չորջակայքները եւ իրանեւթրքական սահմանագլուխին վրայ, բայց անկարելի եղած է ճշդիւ հաշուել այդ զօրամասերուն կարեւորութիւնը: Լուրերը անոնց թիւը կը ցուցնեն 5—12 զօրաբաժին: Եւ սակայն Հիւս. Իրանի ճամբաներուն վրայ նշմարուած հրասայլերուն թիւը եւ չափը, ինչպէս եւ բեռնակառքերու թիւը բացորոշապէս կը ցուցնեն թէ խորհրդային ուժերը դիւրաւ կրնան 48 ժամէն նուաճել Իրանի 25—30.000 զինուորները որ տրամադրելի պիտի ըլլան մայրաքաղաքին անմիջական պաշտպանութեան համար, մանաւանդ որ այս վերջիններս լաւ սպառազինուած չեն:

Սակայն Ուշինկթընի մէջ չեն կարծեր թէ խորհրդային զօրքը պիտի դործածուի ջախջախելու իրանեան բանակը: Անոնց ենթադրութեամբ, եթէ կռիւ տեղի ունենայ Իրանի մէջ, պիտի մղուի Ատրպատականի «ժողովրդավար հանրապետութեան» նոր զօրամասերուն կողմէ որոնք սպառազինուած են Սովետներու ձեռքով եւ խորհրդային մարզիչներ ունին: Թէեւ այդ զօրամասերը 10 հազարհոգիէն աւելի չեն կազմեր, բայց Իրանի կանոնաւոր զօրքին դէմ կատարուած որ եւ է գործողութեան ատեն, մեծապէս պիտի օգտուին խորհրդային հզօր եւ սպառազէն զօրաբաժիններուն ներկայութենէն, որոնց կը հրամայէ մառէշալ Իվան (Յովհաննէս) Գ. Բաղրամեան: «Ատրպատականի ինքնավար պետութեան» զօրամասերը, ո՛րոնք մարզուած են խորհրդային իշխանութեան կողմէ, եթէ որ եւ է պինուորական գործողութիւն կատարեն, իրենց քաղաքական անմիջական նպատակը պիտի ըլլայ օդնել սովետասէր Թիւտէհ (Զանգուածներ) կուսակցութեան, զբաւելու համար իշխանութիւնը Թէհրանի մէջ: «Թիւտէհ» կուսակցութիւնը, որ սերտ կապեր ունի Ատրպատականի ինքնավարութեան պաշտպան հոսանքին, «դեմոկրատ» կուսակցութեան հետ, միայն իր հոդի ունի Թէհրանի Մէճլիսի (Խորհրդարան) 136 անդամներուն մէջ: Ուրեմն կրնայ իշխանութեան դլուխ դալ եթէ ուժ ստանայ ինքնավար Ատրպատականի նոր բանակէն, որուն իր կարդին պիտի օդնէ խորհրդային բանակը, հրամանատարու - թեամբ մառէշալ Բաղրամեանի:

Ատրպատականի բանակին պինուորական դործողութիւնը կրնայ զուգադիպիլ խորհրդային պաշտպանութեան ապաւինած քաղաքական նոր չարժումի մը հիւսիսային Իրանի արեւմտեան մասին մէջ, Թրքական սահմանին վրայ: Իրանեան օրակարդին վրայ կը դտնուի Քիւրտիստանի նոր «ինքնավար» պետութիւնը, նախագահութեամբ սովետասէր քիւրտ դեկավար Ղազի Մուհամմէտի, որ կառավարութիւն մը կազմած է Մէհապատի մէջ: Տակաւին ճշդուած չեն այս նոր «ինքնավար» պետութեան սահմանները, որոնք այժմ կը քննուին Ղազի Մուհամմէտի եւ Ատրպատականի վարիչին՝ Փէշեվարիի միջեւ:

«ՑԵՏԱՋԳԵԼ, ԱՑԼԱՊԷՍ..»

Ուղղակի բանակցութիւններ

Ուշինկթընէն կը հեռագրեն Լոնտոնի Թերթերուն.— Պ. Կրոմիկօ, խորհրդային դեսպանը, հինդշաբթի օր այցելելով արտաքին գործերու նախարարին, քսան վայրկեան խօսեցաւ, Իրանի գործերուն վրայ: Դեսպանը մերժեց մանրամասնութիւնները հաղորդել, բայց յետոյ իմացուեցաւ թէ նորէն առաջարկած է 16 օր յետաձգել ռուսեւիրանեան վէճին քննութիւնը, որուվհետեւ այժմ բանակցութիւններ կը կատարուին երկու երկիրներուն միջեւ: Արտաքին նախարարը մերժեց այս առաջարկը, անոր ուշադրութեան յանձնելով նախադահ Թրումընի ըրած յայտարարութիւնները, քանի մը ժամ առաջ:

Արդարեւ, նախագահը ըսած էր մամուլի ասուլիսին մէջ թէ Ապահովութեան Խորհուրդը վերջնապէս պիտի դումարուի երկուշաբթի օր, Նիւ Եորքի մէջ, ինչպէս որոշուած էր: Նախագահը աւելցուց թէ Մ. Նահանգները ոչ միայն կը պնդեն որ ժողովը դումարուի երկուշաբթի օր, այլեւ կը պահանջեն ստիպողութիւն տալ ռուսեւիրանեան վէճին: Երբ հարցուցին թէ ի՛նչ պիտի պատահի, եթէ խորհրդային պատուիրակութիւնը պնդէ յետաձգման վրայ, նախագահը պատասխանեց թէ աւելի լաւ է սպասել ժողովին բացման, ուր պիտի վճռուի խնդիրը: Այս առթիւ Պ. Թրումըն բացատրեց նաեւ թէ ինք համաձայն չէ որ երեք Մեծերը ժողովի հրաւիրուին, կարգադրելու համար ռուսեւիրանեան վէճը եւ ուրիշ խնդիրներ: Այսուհետեւ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան կ'իյնայ զբաղիլ այսպիսի հարցերով:

Խորհրդային դեսպանը երբ իմացաւ յետաձգդման մերժումը, յայտարարեց.— «Որ եւ է հապճեպ գործողութիւն Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ պարզապէս պիտի բարդացնէ վէճը»: Այս առթիւ ըրոյց կը չրջէր թէ խորհրդային պատուիրակութիւնը պիտի չմասնակցի ժողովին, բայց պաշտօնապէս չի հաստատուիր այս պարագան: Պատուիրակութիւնը արդէն իսկ սենեակներ վարձած է Նիւ Եորքի մէջ եւ աւելի հաւանական է որ մասնակցի ժողովին եւ պահանջէ յետաձգել հարցին քննութիւնը:

× Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ կացութիւնը խառնակ է: Կը հաստատուի թէ Սթալին մասնաւոր նամակ մը ուղղած է ոչ թէ Շահին, այլ Իրանի վարչապետին: Բովանդակութիւնը դաղտնի կը պահուի:

Քրտական խլրտումը եւ Թուրքիոյ վախերը

«Տէյլի Մէյլ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Պոլսէն.— Թուրքիոյ դիւանագէտները այսօր գլխաւորաբար զբաղեցան կարեւոր հարցով մը, ճիշդ այն պահուն երբ բանակցութիւններ կը կատարուին Իրաքի պատուիրակութեան հետ (Սայիտ Նուրի փաշա): Ի՞նչ է այդ հարցը.— Անդարայի մէջ հաւանական կը դտնեն որ Թ. Միութիւնը լայնածաւալ փորձեր կը կատարէ քայլայերելու անկախ Քիւրտիստանի մը հաստատումը, անկարդութիւններ յարուցանելու համար Իրաքի եւ Թուրքիոյ Քիւրտերուն մէջ:

Ցարաճուն դործունէութեան լուրեր կը հաս -

ՆԵՏ ՄԸ ԴԷՊԻ ԹՈՒՐՔԻԱ

Մինչ ինքնավար Ատրպատականը զարկ պիտի տայ խորհրդային դործունէութեան Իրանի մէջ, ինչպէս կը սպասեն, «ինքնավար» Քիւրտիստանը կը համարուի նիզակագլուխը խորհրդային գործողութեան՝ Թուրքիոյ դէմ: Իրազեկ շրջանակներու մէջ չեն կարծեր թէ խորհրդային չարժումը Իրանի եւ Թուրքիոյ դէմ տեղի պիտի ունենայ միաժամանակ. բայց դիտել կուտան թէ շատ հին հաւանականութիւն կայ որ մառէշալ Բաղրամեանի պէս առաջնակարգ խորհրդային զօրավար մը ղրկուած ըլլայ միայն զինուորական անկարեւոր գործողութիւն մը կատարելու համար Իրանի մէջ: Իր հայկական ազգութիւնը կրնայ կապուիլ Մոսկուայի պահանջին հետ՝ կարսի եւ Արտահանի քրմական նահանգներու մասին, պահանջ մը որ ներկայացուցած յանուն եւ յօգուտ Խ. Հայաստանի: Այսպէս, կը կարծուի թէ մառէշալ Բաղրամեան հիւս. Իրան հասած է այն պատճառով որ Մոսկուա կ'ուզէ գետինը պատրաստել, ի հարկին շարժելու համար Թուրքիոյ դէմ, բան մը որ անխուսափելի կը համարուի, եթէ խորհրդային դիւանագիտութիւնը չկրնայ գլուխ հանել իր առաջադրութիւններէ:

... Թուրքիոյ եւ Իրանի խնդիրները պէտք է քննուին միասնաբար: Քարիւղի եւ հաղորդակցութեանց խնդիրները պէտք է կարդադրուին միջազդային հիման վրայ եւ ոչ թէ երկկողմանի համաձայնութիւններով: Բայց ամէն բանէ վեր՝ իւրաքանչիւրը, մէջը ըլլալով Ռուսերն ալ, պէտք է ըմբռնէ թէ «ազդային ապահովութիւնը», թէեւ աւելի դիւրաւ կը սասցուի քան հաւաքական ապահովութիւնը, միայն ժամանակաւոր պիտի ըլլայ եւ խաթուտ, քանի որ պիտի ըլլայ ապահովութիւն մը առանց խաղաղութեան:

նին Դամասկոսէն եւ Երեւանէն, ուր, տարօրինակ բան, Ֆիւրտերը տրամադիր են գործակցելու Հայկ. Կոմիտէրն հետ, որ կը գտնուի Ռուսիոյ հովանաւորութեան տակ: *Ցամառ ղրոյց կը չրջի թէ Թուրքեւիրանեան դաշնագիրը, որ պիտի ստորագրուի յառաջիկայ չաբթու, զաղանի յօդուածներ կը պարունակէ, հաւաքական ձեռնարկներ կատարելու համար Թուրքիոյ եւ Իրաքի սահմանագլուխին վրայ, քրտական ապստամբութեան մը պարագային: Մոսկուայի անթելը հեռվհեռէ աւելի կը ձաղկէ Անգարայի իրաքեան պատուիրակութիւնը, դիտել տալով թէ անոր նպատակն է հակախորհրդային ծրագիրներ մշակել:*

Սայիտ Նուրի փաշա, Իրաքի երբեմնի վարչապետը, պատասխանելով Թուրք խմբագիրներու հարցումներուն, չափազանց դիւանագիտական յայտարարութիւններ ըրաւ: Իր կարծիքով, «խորհրդային վտանգ մը դոյութիւն չունի Միջին Արեւելքի մէջ»: Երբ հարցուցին թէ Ֆիւրտ՞ըն են այն «վտանգաւոր տարրերը» որոնց դէմ հաւաքական միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, Նուրի փաշա չուզեց պատասխանել:

Պաղտատէն հասած հեռագրի մը համաձայն, 30.000 հոգինոց քրտական բանակ մը հմամախըմբուած է Ատրպատականի մէջ, պատրաստ՝ անմիջապէս գործի ձեռնարկելու, հրամանատարութեամբ Մոլլա Մուսթաֆայի: «Տէյլի Էքսփրէս»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ բրիտանական զօրամասեր կեդրոնացած են Քէրքիւքի շրջակաները, նաւթուղիներուն մօտ եւ թէ Իրաքի կառավարութիւնը զինուորներ համախմբած է սահմանագլուխին վրայ, ի նախատեսութիւն քրտական արշաւանքի մը:

Երէ Ամերիկան չօգնէ

Արտաքին նախարար Պ. Պիտօ ունկնդրութեան ընդունելով ամերիկեան մամուլի ներկայացուցիչները, պարզեց Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան հիմնական կէտերը: Մասնաւորապէս ծանրանալով Մ. Նահանգներու նիւթական աջակցութեան վրայ, յայտարարեց .

— «Ես չեմ կարծեր թէ Ֆրանսան ։ բոլորովին պիտի կործանի, եթէ չյաջողինք ստանալ մեր խնդրած փոխառութիւնը եւ կը հասկնամ այն պատճառները որոնց համար Մ. Նահանգներուն մէջ չատեր կըզժկամակինդրամ փոխ տալ եւրոպական երկիրներու, երբ ամերիկեան ժողովուրդը ինք ծանր տուրքերու ենթարկուած է: Բայց մեր ձեռնարկին ձախողումը պատճառ պիտի ըլլայ որ աւելի երկար տեւէ եւ դանդաղի մեր վերակազմութիւնը: Տարակոյս չկայ թէ ամերիկեան օգնութիւնը թանկագին, նոյնիսկ անհրաժեշտ պիտի ըլլար մեզի համար: Անշուշտ մեր խնդրանքին ձախողումը կարդ մը հետեւանքներ պիտի ունենայ: Օրինակի համար, խոր յուսախաբութիւն պիտի պատճառէ Ֆրանսայի հանրային կարծիքին եւ ատով իսկ քաղաքական հետեւանքներ պիտի ունենայ: Ատիկա պատճառ պիտի չըլլայ որ մենք վերաքննենք կամ վերակազմենք մեր դիւանագիտական ուղղութիւնը, բայց դրեթէ անխուսափելի է որ պիտի հարկադրուինք ուրիշ ուղղութեամբ կազմակերպել մեր տնտեսական կացութիւնը»:

Նախարարը յետոյ խօսեցաւ Սպանիոյ մասին: Ֆրանսա տակաւին չէ ստացած Մ. Նահանգներուն վերջնական պատասխանը եւ պիտի սպասէ, խընդիրը Ապահովութեան Խորհուրդին ներկայացնելէ առաջ: Նոյնիսկ հաւանական է որ Ֆրանսա առանձին ներկայացնէ այդ խնդիրը: Գալով անդլեֆրանսական յարաբերութեանց, Սուրիա – Լիբանանի հարցին կարգադրութիւնը ճամբան կը բանայ զինակցութեան մը համար, որ կրնայ իրականութիւն դառնալ, երբ լուծուին Գերմանիոյ վերաբերեալ խնդիրները: «Գերմանական հարցին կարգադրութիւնը միակ ճշմարիտ արգելքն է զինակցութեան կնքումին: Սակայն հարկ է որ չեշտեմ թէ անդլեֆրանսական յարաբերութիւնները արդէն իսկ այնքան առողջ հիմերու վրայ կը դտնուին որ, դրաւոր զինակցութեան մը կնքումը պարզ ձեւակերպութիւն մը պիտի ըլլայ: Ամէն պարագայի մէջ, ես պիտի նախընտրէի «առանց թուղթի կարգադրութիւն մը», քան «առանց կարգադրութեան թուղթ մը»:

Պ. Պիտոյի յայտարարութիւնները այն տպաւորութիւնը ձգած են թէ Ֆրանսա ի հարկին պիտի դիմէ Մ. Միութեան, տնտեսական աջակցութիւն ապահովելու համար: Պ. Լէոն Պլում, որ Ամերիկա կը գտնուի, փութաց լուսաբանել հանրային կարծիքը, բացատրելով թէ սխալ հասկցած են արտաքին նախարարին խօսքերը: Նախկին վարչապետը առաջին տեսակցութիւնը ունեցաւ նախագահ Թրումընի հետ եւ յետոյ գործի ձեռնարկած է: Իր դիմաւոր նպատակը պիտի ըլլայ մեծագումար փոխառութիւն մը ստանալ եւ ապահովել Մ. Նահանգներուն աջակցութիւնը՝ Ֆրանսայի վերաշինութեան համար :

ՍՈՖԻԱՑԻՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը պիտի հրաժարի, որպէսզի կարելի ըլլայ ընդլայնել դահլիճը, երկու ընդդիմադիր նախարարներ առնելով:

ՀԱՑ ՄԸ ԿԱՅԻՆԱՀԱՐ ՎԻԼՆԻ ՄԷՋ

Վիլն (Ցառաջ).— Երեքշաբթի օր, 19 Մարտ, կէսօրէն վերջ լսեցինք թէ խորհրդաւոր պարագաներու մէջ սպաննուած է Նազարէթեան Օհանեան (Գարաօղլանեան ?) 37 տարեկան, Սեբաստիոյ գիւղերէն, համեստ դործաւոր մը որ ամուրի էր եւ կ'ապրէր առանձին Վիլնի մէկ թաղին մէջ: Տեղական թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան.—

Երեքշաբթի ժամը 3.30ին աւեններդ դրացիները ծուխ կը նշմարեն Նազարէթի բնակած սենեակէն, կը փորձեն ներս մտնել, բայց դուռը դոց էր: Անմիջապէս լուր կուտան հրշեջներուն եւ ոստիկանութեան, որոնք դուռը խորտակելով ներս կը մտնեն եւ ապշահար կը տեսնեն դժբախտ Նազարէթին արիւնաներկ դիակը փռուած յատակի վրայ, վիզը կիսովին անջատուած մարմինէն: Քննու – թիւնները ցոյց կուտան թէ ենթական սպաննուած է կացինով, զարնուած եռեւէն, իր ճաշը պատրաստած աւեն: Ըստ բժշկականտեղեկագրին ոճիրը գործուած է իմացուելէն 24 ժամ առաջ: Գալով տունը կրակ ձգելու խնդրին, կը կարծուի թէ ոճրագործները իրենց ոճիրը գործելէն շատ վերջը դարձեալ եկած ու ուզած են այրել զոհին մարմինը քարիւղով: Զօրաւոր կասկածներ կան թէ ոճիրը գործուած է ղրամի համար: Քննութիւնները խստիւ յառաջ կը տարուին: Դիակը փոխադրուած է հիւանդանոց, դիաղննութեան համար:

Նազարէթը Ֆրանսական հպատակ էր եւ կատարած էր իր զինուորական պարտականութիւնը այս վերջի պատերազմին: Նախկին որբ էր եւ կ'ապրէր քաշուած կեանք մը:— Գարունի

ՅԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՊԱՐԵՆԱԻՈՐՄԱՆ առթիւ, Մ. Նահանգներու նախկին նախագահը, Հուվըր, որ պիտի քննէ ամբողջ Եւրոպայի պարենաւորման տագնապը, յայտարարեց թէ Ֆրանսան ալ կը կարօտի անմիջական օգնութեան, յառաջիկայ չորս ամիսներու ընթացքին: Միլիոնաւոր բնակիչներ եւ մանաւանդ մանուկներ կան որ կը տառապին սնունդի նուազութենէն: Անցեալ յուլիսէն ի վեր Ֆրանսա իրեն եւ Հիւս. Ափրիկէի համար ստացած է 2.600.000 թոն ցորեն, որուն 2.300.000 թոնը ճարած են Մ. Նահանգները, մնացեալը՝ Քանատա: Եթէ կարելի ըլլայ պահել հացի եւ ճարպեղէնի ներկայ բաժնեչափը, յառաջիկայ չորս ամիսներու ընթացքին, Ֆրանսան կրնայ դիմանալ, հակառակ ուրիշ ուտեստներու յարաճուն նուազութեան:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ կը հեռագրեն թէ վեց զօրադասեր եւս պիտի արձակուին, Մայիսէն մինչեւ Սեպտեմբեր :

ՁԵՐԲԱԿԱԵՈՒԵՑԱՒ Աուչվիցի դժոխքին նախկին տնօրէնը, Ռուտոլֆ Հէօս, որ խոստովաներ է թէ երկու միլիոն հոգի բնաջնջել տուած է կազարձակ սենեակներու մէջ, ինչպէս կը գրեն թերթերը :

ՍԱՀՄԱՆԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎԸ հինգ ժամ վիճաբանելէ վերջ քուէարկեց Իրաւունքներու Ճայտարարութեան վերջին յօդուածը ,որ կ'ըսէ ,— «Ներկայ Ճայտարարութեան մէջ արձանագրուածիրաւունքներուն ապահովումը, ժողովրդապետական հաստատութեանց պահպանումը եւ ընկերային յառաջդիմութիւնը կը պահանջեն որ ամէնքն ալ ճանչնան եւ կատարեն իրենց պարտականութիւնները ,— քաղաքացիները պէտք է ծառայեն Հանրապետութեան, զայն պաշտպանեն իրենց կեանքի գնով, մասնակցին պետութեան ծախքերուն, իրենց աշխատանքով նպաստեն հասարակաց բարիքին եւ իրարու օգնեն եղբայրաբար» :

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ Մարտ21ի նիստին մէջ կէօրինկ խոստովն հարցաքննուելով բրիտանական դատախազին կողմէ, ստիպուեցաւ խոստովանիլ կարդ մը պատասխանատուութիւններ : Դատախազը յայտարարեց թէ տասը միլիոն Հրեաներ եւ Սլաւներ բնաջնջուած են վեց տարուան ընթացքին: Ամբաստանեալը պատասխանեց, — «Ամէն բան զաղտնի կը պահուէր ինձմէ» : Դատախազը դիտել տուաւ թէ հազարաւոր ատորադաս պաշտօնեաներու հրահանդուած էր ոչնչացնել չարչարանքի եւ բնաջնջումի փաստերը, Դաշնակից – ներու ժամանումէն առաջ: Այս առթիւ փաստեր եւ վկաներ ալ յիշեց: Կէօրինկ ի վերջոյ յայտարարեց.— «Ես չեմ կարծեր թէ Հիթլէր դիտէր այդ բաները: Ես ինքս չէի դիտեր սպանութեանց այդքան մեծ համեմատութիւնը» :

Մէկ օր դադարմամբ եւ 200.000 մարք տուգանքի դատապարտուեցաւ Պերլինի թերթերէն մէկը, որ գրած էր թէ մառէշալ Ժուկով պիտի հրաժարի :

Վիլն .— Մարտ 17ին տեղի ունեցաւ ներդպրոցի մաս կազմող կօշկակարներու «Արեւելք»ի ժողովը 25 կօշկակարներու ներկայութեամբ, եւ ընտրեց վարչութիւն մը (Ս. Քէօսէեան, Պ. Զէյէպեան, Ռ. Գարաճեան, Ե. Օհանեան, Գ. Պալեան): Այն կօշկակարները որ կ'ուզեն «Արեւելք»ի մաս կազմել, Թող դիմեն հետեւեալ հասցէներուն ,— Փասկալի չրջան՝ Եղիշէ Զէյէպեան, rue Peysseneau , rue Lafayette-ի չրջան՝ Ռափայէլ Գարաճեան :

ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷԼ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ.— Վտամեան ենթակոմիտէն՝ այսօր, չաբաթ ժամը 8ին :Կարօ եւ Մարզպետ խումբերը՝ կիրակի առտուան ժամը 10ին : Քրիստափոր ենթակոմիտէն կիրակի ժամը 3ին : Թաթուլ խումբը՝ կիրակի ժամը 2ին : Հայաստան ենթակոմիտէն՝ երկուշաբթի ժամը 8ին : Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ Մարտ 25ին, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, իր սրահին մէջ, 29b, Bd. Carnot:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՑ ԱԶԳ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ 24 Մարտ կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին , Սալ տը լա Շիմիի մէջ (28 rue St. Dominique), կը ներկայացնէ Ց. Պարոնեանի

Պաղտատահ աղբատ

Խիստ ծիծաղաշարժ դաւեչտ, 3 արար, բեմադրութիւն՝ Վահրամ Սվաճեանի: Տոմսերու դինը 200, 150, 100, 75 եւ 50 ֆրանք:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ, Ժանթիլեի – Պիսէթրի կրթ. յանձնախումբին կողմէ, ի նպաստ դպրոցին, այս չաբաթ, ժամը 3էն մինչեւ 12, Պ. Ցովհաննէսեանի սրահին մէջ, Rue Pierre Curie, K. Bicêtre:

Ընտիր նուագախումբ, գեղարուեստական բաժին, ածան եւ ճոխ պիւֆէ: Մուտք 50 ֆրանք:

ՄԱՐՍԷՑԼԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ընկերական հաւաքոյթը՝ կազմակերպուած Շրջ. վարչութեան կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3էն 12 Salon Colbert-ի ընդարձակ սրահին մէջ: Հայկ. եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ նուագախումբի մը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ 8 խումբերու: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը հրաւէրով :

ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԱԾ ՕՐ, Մայիս 11, չաբաթ ժամը 3—7, Բարեգործականի 40ամեայ յոբելեան:

ԹԱՒԻՍ ԱԲԳԱՐի մահուան առթիւ ճաչարանապետ Ցարութիւնի (Arthur) ձեռքով բարեկամներու չրջանակի մէջ հանգանակուած 1340 ֆրանքէն 740 կը նուիրուին Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, իսկ 600 ֆրանք ալ Վէթերաններու Ֆոնտին: Ստանալ «Ցառաջ»էն :

ԿՐ ՓՆՏՈՒԻ Սահակ Օհանեան Ֆէքէցի (Ատանա) պատերազմէն առաջ կը գտնուէր հարաւային Ամերիկա Mitre 125 Avellaneda (F. C. S.) R. Argentina: *Իմացնել եղբօրը՝ Աւետիս Օհանեանի (սափրիչ), s)Auban s)Durance, Basses Alpes (France): Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:*

ԿՐ ՓՆՏՈՒԻ Պօղոս Շէրէմէթեան, պատերազմէն առաջ կը գտնուէր առամնաբոյժ Մկրտիչ Տէր Ցակոբեանի մօտ, 441 Bds. Calle Predas, Montevideo (Uruguay): *Իմացնել քրոջը* Prlantin Chere - metian, 36 rue Mr le Prince, Paris (6): *Կը խնդրուի «Arménia» էն արտատպել:*

ԿՐ ՓՆՏՈՒԻ Ցակոբճան Տաւոյեան, բնիկ Այնթապցի: Պատերազմէն առաջ հաստատուած էր Փարիզ: Տեղեկացնել Պ. Իսկէնտէր Ն. Թօքաթլեանի, 34 rue des Chapeliers, *Մարսէյլ: Զինք փնտռող հօրեղբօրորդւոյն հասցէն* Mr. Dikran Davoian, Cale Charkas, No. 3279, Buenos Aires, R. Argentine:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ

Տնօրէնները ԳԼԷՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆՆԱՆ

6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47

Առաջնակարգ օշի եւ ամէն տեսակ ըմպելիներ, ընտիր ալանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն: Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ : Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ ՔՅՄԱՆՉԻԱՆ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ, ուժի ԱԼՖՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹԱՔի կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր: Գոց է Շորեքշաբթի օրերը:

ԳՈՐԾԱԻՈՐ ԵՒ ԳՈՐԾԱԻՈՐՈՒՀի Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակի քով աշխատելու համար վարժ կամ սորվիլ ուզող գործաւորներու պէտք կայ: Դիմել Պ. Գոլդիկեանի, 31 Route de Choisy, Ivry s)Seine: Métro Porte de Choisy:

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Bouvines . P

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵՒՄՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Dimanche 24 Mars 1946 Կիրակի 24 Մարտ

ԺԱ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4568-Նոր շրջան թիւ 297 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՒԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՇՆԱՄԻՆ ՄԵԶԻ ՕՐԻՆԱԿ

Փետրուար 4ին նոր Ցանձնախումբ մը կազմուեցաւ Փարիզի մէջ, հետապնդելու համար Հայկական Դատը: Միեւնոյն առեն որոշուեցաւ պարբերաբար տեղեկութիւններ հաղորդել մամուլին, պաշտօնական զեկոյցներով, որպէսզի հակասութիւնները չծագին :

Ոչ մէկ վաւերական տեղեկութիւն՝ այդ օրէն ի վեր: Դիտենք, միայն, որ Ցանձնախումբը նիստ կը գումարէ, ամէն Շորեքշաբթի, իր դիւանով կամ խառն: Ցետոյ, իմացանք թէ երեք անգամ փարթամ սեղաններ սարքեր են, ի պատիւ օտար հիւրերու: Վերջին երկուքը՝ մասնակցութեամբ Ցանձնախումբին հատընտիր (յառաջդիմակա՞ն) անդամներուն :

Եթէ մեր տեղեկութիւնները սխալ չեն, այժմ կը խորհին փառաւոր երեկոյթ մը սարքել Հիլթ սրահի մը մէջ, ի խնդիր հանդանակութեան որ պիտի կատարուի ճառերով, պարերով եւ գինարբուքով: «Բաժակները լիքը լիքը»:

Ուրեմն, միշտ «ի ձայն փողոյ եւ թմբկի»: Վերջապէս ոտքի հանելու համար Եւրոպան, որ դժբախտաբար չատ քիչ բան կը հասկնայ մեր հոգերէն եւ պահանջներէն: Որ ձեռքդ կը սեղմէ սիրալիր եւ ժպտադին կը բարեւէ, կէս ժամ վերը մոռնալով անունդ անդամ: Ինչպէս անկիւնի ծիծղուն ցնծուհին :

Թերեւս ուրիշ ծրագիրներ ալ մշակած են, որոնց մասին լուր չունինք :

Անշուշտ ծուռ չեն մեկներ, եթէ իրենց ուշադրութեան յանձնենք մէկ - երկու նկատողութիւններ: «Ի պէտս զարդացելոց»:

Մեր ուզածը մէկ բան է,— գործել ճիշդ այնպէս ինչպէս կը գործէ Թշնամին, տարիներէ ի վեր, եւ մանաւանդ հիմա: Ցանցեր լարելով ամէն տեղ, գարնելով բոլոր բանալի - դուռները, բայց զգուշանալով ցուցամոլութենէն եւ խուժանավարութենէ: Նուիրուելով ծրագրեալ, մեթոտիկ աշխատանքի մը, որ հետքեր ձգէ, եւ ոչ թէ օճառի պէս փրփրելով, անոր պէս ալ ցնդի:

Քաղաքականութիւնն ալ ծով մըն է ուր կրնայ յաջողիլ, մէկ ափէն միւսը հասնիլ միայն ա՛ն որ գիտէ լողալ, վարպետօրէն խաղալ ծփուն ալիքներուն հետ:

Ահա տեսէք,— թուրք մամուլը չանթեր կը տեղայ ամէն օր: Կը ծաղրէ, կը մրոտէ, կը զրպարտէ, կը սպառնայ: Ցաճախ ալ կը փչէ.— «Թուրքերը պատրաստ են կռուելու մինչեւ որ միակ գինուոր մը մնայ տունի մը վրայ, մինչեւ որ մեռնի վերջին թուրքի տղան», ինչպէս կ'ազդարարէր Անգարայի անթելը:

Սակայն այս բոլորը՝ իր երկրին մէջ: Երբ կարգը կուգայ արտասահմանի, գործունէութեան եղանակներն ալ կը փոխուին :

Եւրոպայի թէ Ամերիկայի մէջ, աւելի չատ անոնց գործն է որ կը տեսնես, եւ ոչ թէ մերկապարանոց կերպարանքը:

Ամէն տեղ են անոնք: Դիւանագիտական գրասենեակներէն մինչեւ լրագրական խուցերը: Փարթամ հիւրանոցներէն մինչեւ դաղտնի նրբանցքները: Պողոտաներու սրճարաններէն մինչեւ սեղա - նատուրական հատատուութեանց սրահները: Ամէն տեղ են՝ գործով: Չեն երեւար, չեն պոռար, ճարտասանական մարզանքներ չեն փորձեր, բայց կը գործեն: Ներկայ են ամէն ժամ, եւ կը գործեն : Մինչ դուն կը յաւակնիս դատ, գոնէ գեթին չհիմ գոռում - գոչումներով:

Ո՛րքան պերճախօս փաստեր, այստեղ եւ ամէն տեղ: Տարիներէ ի վեր :

Դեռ այս չբթու փարիզեան չարաթաթերթ մը, Carrefour, որ Դիմադրական ձակատին մաս կը կազմէ, սկսած էր յօդուածաշարք մը ի փառս նոր Թուրքիոյ,— « Մայրը հարէմի մը մէջ կ'ապրէր, աղջիկը կեսար կը կարդայ եւ Մոլիէռ կ'արտասանէ» : (21 Մարտ) :

Ցօդուածագիրը, Ռոման Ցաժան, վիպասանհոգեր կը ստորագրէ, ապացուցանելու համար թէ Թուրքիան բոլորովին բարեփոխուած, անճանաչելի դարձած է 25 տարուան մէջ, թէ անիրաւութիւն է Ֆաշական կոչել զայն, թէ... (Թղթակիցը «Աբեւելեան նահանգները», Կարին, Կարս, Արտահան եւն. գացած է եւ յաջորդով պիտի գրէ իր տպաւորութիւնները) :

Դուն հով կը ցանես բարձրաձայն, ան ցորեն կը քաղէ անամմուն: Ծուչիկ - յուչիկ :

Շ.

ՍՊԱՐԱՊԵՏ ՍԹԱԼԻՆ
(Քիչ անդին՝ իր յայտարարութիւնները)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

«Հայրենիք»ի այս տարուան տարեդարձին մէջ (Դ.) կը գտնենք անդիր տեղեկութիւններ Համաստեղի մասին, Մ. Ա. ստորագրութեամբ :

Երիտասարդ դրագէտը ծնած է Խարբերդի Փէրչէնճ գիւղը, 1895ին: Իր պատանութիւնը անցած է գիւղին մէջ, որ խորապէս ազդած է իր մանկական երեւակայութեան վրայ իր հեռաւոր լեռներով, եկեղեցիներով, սուրբերով, քարաչէն կամուրջներով, մշակներով: Գիւղական դպրոցը լրացնելէ վերջ, մտած է Մէզրէի Կեդր. վարժարանը, որուն տեսուչն էր Արաբկիրի նախկին Մերուժան վարդապետը (յետոյ Տիգրան Աչխարհունի), գոհ՝ 1915ի Հայասպինդ Սարսափներուն: Այդ վարժարանին մէջ է որ կը սկսի առաջին գրական փորձերը, ոտանաւորներու տետրակով մը:

Կեդրոնականը աւարտելէ վերջ, մէկ տարի ուսուցչութիւն կ'ընէ գիւղական դպրոցի մը մէջ, 60 աշակերտներով: Հայրը, որ 1912ին Ամերիկա գացած էր, իր քով կը կանչէ տղան, եւ Համաստեղ 1913ին կը գաղթէ հոն: Դժուարութեամբ կը վարժուի խորթ միջավայրին, եւ անընդհատ կը կարդայ, միեւնոյն առեն հետեւելով դանազան դասընթացքներու: Կը մտնէ «Հայրենիք»ի շրջանակը, եւ կը վերսկսի գրական փորձերը: 1917ին առաջին անգամ ըլլալով կը հրատարակուի իր մէկ բանաստեղծութիւնը «Հայրենիք» օրաթերթին մէջ: Ցետոյ կը դառնայ մշտական աշխատակից «Փիւնիկ» ամսագրին, չարունակելով դրել նաեւ «Հայրենիք»ի: Այդ երկու թերթերուն մէջ գրած կտորները կրնան հատոր մը կազմել:

Ապա նորէն կը սկսի թարթափումներու, երդաղներու շրջանը: 1920ին մէկ տարի կ'անցընէ Նիւ Եորքի մէջ, ուր կը ծանօթանայ Շիրվանզադէի եւ առաջին օրէն կը մտերմանայ անոր հետ: Հանդուցեալ դրագէտին ազդեցութիւնը վճռական կ'ըլլայ Համաստեղի վրայ, որ այնուհետեւ կը նուիրուի իրապաշտ գրականութեան: Այդ շրջանին իր ամէնէն յաջող գործը՝ «Տաիան Մարզար», կը հրատարակուի «Հայրենիք» օրաթերթին մէջ: Իսկ երբ լոյս կը տեսնէ «Հայրենիք» ամսագիրը, Համաստեղ կը դառնայ անոր մնայուն աշխատակիցը, միեւնոյն առեն գրելով դանազան թերթերու եւ տարեդիրքերու մէջ (աշխատակցած է նաեւ «Ցառաջ»ի) :

Իր վիպակներէն լոյս տեսած են երկու հատորներ միայն, «Գիւղը» եւ «Անձրեւը»: Ունի բանաստեղծութիւններ, թատերգութիւններ եւ «Սպիտակ Ձիաւորը» վէպը, որ մնաց կիսատ, «Հայրենիք» ամսագրին մէջ:

Վերջին տարիներս նորէն կը տառապի ներքին դժգոհութենէ մը: «... Առօրեայ կեանքն ու հոգերը չատ քիչ ժամանակ կուտան դեղեցիկ բաներու մասին մտածելու եւ կամ նոյն իսկ վերջալոյս մը տեսնելու»:

Անշուշտ ժամանակաւոր է այս տագնապն ալ, հետեւանք՝ հայրենի հողէն հեռու ապրելուն :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

«L'Ordre» օրաթերթը երէկուան թիւով, առաջին էջին վրայ հրատարակած է Պ. Արշակ Զօպանեանի մէկ յօդուածը, հետեւեալ խորագիրներուն տակ.— «ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ: Հայերը կը պահանջեն Ռուսիոյ կլել Թրքահայ նահանգները»:

Ցօդուածը կը պարզէ Հայկական Հարցին զանազան երեսները,— Դաշնակիցներու հանդիսաւոր խոստումները 1914ի պատերազմին առեն, ռուսական յեղափոխութիւնը, Հայկական Հանրապետութեան հաստատումը 1918ին եւ անոր ճանաչումը Դաշնակիցներուն կողմէ, նախ՝ փաստօրէն, յետոյ Սեվռի դաշնագրով, Ուիլսընի սահմանադծումը, յետոյ «Թրքահպրական նոր ալիք մը Եւրոպայի մէջ» որուն հետեւանքով Ֆրանսացիները Թուրքերուն կը վերադարձնեն Կիլիկիան, Թուրքերը անգամ մը եւս կը յարձակին Կովկասեան Հայաստանի վրայ եւ կը գրաւեն կարեւոր շրջան մը զոր կը պահեն մինչեւ այսօր, Լոզանի տխրահռչակ խորհրդաժողովը (1923) ուր դաշնակից պետութեանց ներկայացուցիչները «խոնարհեցան Թուրքերուն առջեւ, իբրեւ թէ ասոնք ըլլային յաղթականները», այդ առթիւ ստորագրուած դաշնագրերը որուն մէջ Հայաստանի անունն անգամ չի յիշուիր, Պոլսոյ պարպումը եւն.: Ցետոյ կը ներկայացնէ հարցին այսօրուան վիճակը.—

« Խ. Միութեան կեդրոնական կառավարութիւնը, որ այսօր կը պահանջէ Կարսի եւ Արտահանի շրջանները, ի վիճակի չըլլալով ընդդիմանալու երբ Թուրքերը կը գրաւէին զանոնք, առժամապէս անոնց Թողած էր Անգարայի հետ կնքուած բարեկամական դաշնագրով մը»:

Ցետոյ չեչտելով Խ. Հայաստանի զարգացումը 25 տարուան ընթացքին, չնորհիւ Խ. Միութեան աջակցութեան, կը յիշէ կարդ մը վիճակագրական թիւեր,— Հայկական Հանրապետութեան այսօրուան նեղ սահմաններուն վրայ, ուր մէյն 750.000 բնակիչներ կային առաջ, այժմ կը գտնուին 1.250-000 հոգի որոնց աւելի քան մէկ միլիոնը Հայեր են: Այս երկրորդ համաշխարհային պատերազմին մէջ ալ Հայերը կռուեցան քաջաբար, կարմիր բանակին տուին 70 զօրավարներ եւն.: Եղրակացութիւն,— Հայերը միաձայնութեամբ կը պահանջեն որ Կովկասի Հանրապետութեան միացուին Թուրքիոյ հայկական նահանգները, գոնէ Ուիլսընի սահմաններով: Այդ նահանգներուն մէջ Հայերը չկան, Յարդուած կամ տարագրուած ըլլալով, բայց Թուրքերն ալ անոնց թիւ մը կը կազմեն, եւ աւելի չատ Քիւրտեր կը տեսնուին, սահմանափակ համբանքով: Արդարութիւնը կը պահանջէ զատ - տարձել այդ մարտիրոսացեալ հողերը եւ կցել Երեւանի Հանրապետութեան եւ հրաւիրել Թրքական կառավարութիւնը որ հայ ժողովուրդին վերադարձնէ յափշտակուած հանրային եւ անհատական ստացուածքները:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎԱԽ ՉԿԱՑ, Կ'ԸՍԷ ՍԹԱԼԻՆ

Ամերիկեան գործակալութիւն մը երեք հարցումներ ուղղելով սպարապետ Սթալինի, պատասխանն ստացաւ դրաւոր.—

Ա. հարցում.— Ի՞նչ կարեւորութիւն կ'ընծայէք Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, իբրեւ միջոց մը աշխարհի խաղաղութիւնը պահպանելու :

Պատասխան.— Ես ամենամեծ կարեւորութիւնը կ'ընծայեմ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, որ արժէքաւոր ազդակ մը կը կազմէ խաղաղութեան եւ միջազգային ապահովութեան պահպանումին համար: Այդ կազմակերպութեան ուժը կը կայանայ անոր մէջ որ հիմնուած է պետութեանց հաւասարութեան սկզբունքին վրայ, եւ ոչ թէ կարդ մը պետութեանց կողմէ ուրիշներու տիրապետութեան վրայ: Եթէ Մ. Ա. Կ.ը յաջողի պահպանել հաւասարութեան այս սկզբունքը, անկասկած դրական մեծ դեր մը պիտի կատարէ, երաշխաւորելու համար տիեզերական խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը :

Բ. հարցում.— Ձեր կարծիքով, ի՞նչ է պատճառը պատերազմի այն վախին որ կ'արտայայտուի չատ մը ժողովուրդներու եւ ազդերու մէջ:

Պատասխան.— Ես համոզուած եմ թէ ոչ ազդերը, ոչ ալ անոնց բանակները ուրիչ պատերազմ մը կ'ուզեն: Անոնք խաղաղութիւն կ'ուզեն եւ կը Ջանան ապահովել խաղաղութիւնը: Կը նշանակէ թէ «պատերազմի ընթացիկ վախը» այս կողմէն չի դար: Ես կը կարծեմ թէ «պատերազմի ներկայ վախը» կ'արծարծուի կարդ մը քաղաքական խմբակցութեանց կողմէ որոնք քարոզութիւններ կը կատարեն նոր պատերազմի մը համար եւ այսպէս անմխիթարութեան եւ անստուգութեան սերմեր կը ցանեն :

(Շարունակութիւնի կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Ե.

Իմ նախասիրած ու ցոյց տալ ուզածներուս մէջ՝ ի բախտս ընթերցողին, եւ այլ՝ ի ցնծութիւն ոգւոյ, որպէս ինծի ծանօթ է, տարբերութիւնն է մեր Համալսարանի ուսանողութեան եւ ուրիշ բոլոր համալսարանականներու միջեւ։ Ուրիշ համալսարանականներ, որոնք ուսանողութեան ընթացքին ամէն տեսակ ուրախութիւններ կը վայելեն, ամէն տեսակ զուարճութիւններ կը հետապնդեն, ամէն տեսակ հաճոյքներ կը հագենան, ուսանողական կեանքի ամէն տեսակ ցնծագին պահերը կ՚ապրին

ՊՈՒՏ Մ ՏՊՈՍԱՂ

Ա՛ս ալ, միւս երեսը...

— Այո՛, յուսատու եւ մխիթարական է, կենսատու շիճուկին դիւտը: Անոր շնորհիւ, հարիւր յիսուն տարի պիտի վայելենք կեանքը: Այս դիւտը բոլորս ուրախացուց: Պառաւ հօրաքոյրս իսկ ոգեւորուեցաւ եւ սկսաւ երիտասարդի հովեր առնել...

— Բայց, իր անհամ կողմերն ալ ունի այս դիւտը: Աղջիկս, որ տարիքը առած կ'երթար ու մայրապետներու հետ սիրաբանիլ սկսած էր, բարեկամ – ազգական ձեռք ձեռքի տուինք եւ հազար դժուարութիւններով փեսացու մը ճարեցինք, դրամ, բնակարան եւ կարասի խոստանալով: Երբ այս անպիտան շիճուկին լուրը հասաւ, աղջիկս զօրաւոր պատրուակ մը գտաւ ամուսնութենէն վախուստ տալու համար.— «Հայրիկ, տակաւին կանուխ է կարդուելու, իմ տարեկիցներս տակաւին մանկապարտէզ կ'երթան եղեր, կարգա՛ սա շիճուկին պատմութիւնը» ըսելով: Ես յոդնած մարդ, տուն – փեսայի մը պէտք ունիմ: Այս անիծեալ դիւտը ամէն ինչ տակն ու վրայ ըրաւ...

— Հապա ես ի՛նչ ընեմ: Ուխտունոց հօրեղբայր մը ունիմ որ բաւական հարուստ է: Ձինք «մարդասիրաբար» քովս առի: Պայմանագիր ստորագրեց որ մահուընէ ետքը, իր բոլոր հարստութիւնը ինծի պիտի թողու: Այս շիճուկին դիւտը խելքս գլխէս առաւ: Մարդը եթէ հարիւր յիսուն տարի ապրի, ոչ միայն իր հարստութիւնը, այլեւ իմ ունեցածս ալ պիտի չքաւէ ինք խնամելու համար: Վաղը վաստաբանի մը պիտի դիմեմ, կատկը ջնջելու մասին խորհրդակցելու:

— Տղուս խելքը տոպրակը դրինք ինք կարգելու համար: Ան կողմ ան կողմ ինկանք յարմար աղջիկ մը գտնելու: Ամէն դուռ զարկինք, վերջապէս շնորհքով կտորի մը վականք: Երեկոյին, մեր մանչուկը, կարճ տափատով, ձեռքն ալ թռուցիկ մը, ներս ինկաւ տունէն.— « Հայրիկ աչքդ լուս, ալ ետ կեցայ նշանուելէ, տարիքս չի ներեր տակաւին... Տե՛ս, կարգա՛ սա լրագիրը, մարդիկ հարիւր յիսուն տարի պիտի ապրին: Ուխտուն տարեկանին հաղիւ նշանուելու պիտի մտածեն եղեր» ըսելով սկսաւ ցատկռտել սենեակին մէջ: Գլխէս վար տաք ջուր թափեցաւ:

— Երեք աղջիկ, երկու մանչ ունիմ, որոնք իրենց կեանքը շնորհքով կը շահին եւ իմ վրայ բեռ ըլլալէ դադրած են: Երբ կարդացի այդ սատանի դիւտ շիճուկի լուրը, յուսահատութիւն եկաւ վրաս: Եթէ իրականանայ, ստիպուած՝ զաւակներս բոլորը մէկ մանկապարտէզ պիտի տանիմ, ես ալ չարաչար աշխատանքի պիտի լծուիմ:

— Եօթանասուն հինգնոց անտանելի կեսուր մը ունիմ, իր ըրածներուն աչք կը դոցեմ, ակռաս կը սեղմեմ՝ մտածելով թէ՝ քանի մը տարիէն աչքերը կը դոցէ եւ ես կ'ազատիմ: Այս չըլլալիք շիճուկը եկաւ կրակ թափեց յոյսերուս վրայ: Եթէ այս կինը հարիւր յիսուն տարի ապրի, ի՞նչ կ'ըլլայ իմ վիճակս: Ամուսնաթողութեան դիմելու մասին մտածելո՞ւ է:

— Այս դիւտը, աւելի շուտ, մեծ վտանգ կը սպառնայ երիտասարդութեան, քանի որ այս շիճուկը կը պատրաստուի եղեր վտանգով մահացած երիտասարդներու հիւսուածքէն եւ զեղձերէն: Ուրեմն, վաղը մեծ դրամագլուխով ընկերու – թիւններ պիտի կազմուին՝ շիճուկ պատրաստելու համար: Թերեւս, պատերազմներ պիտի կազմակերպուին սպաննուած զինուորներու մարմիններ օգտագործելու: Դերեզմանատուններու վարչութիւնը ձեռք պիտի առնեն, երիտասարդ հանգուցեալները շիճուկի վերածելով՝ հարուստներու կեանքը երկարելու, կամ վտանգաւոր մեքենաներ պիտի հնարեն՝ «օրէնքի սահմանին մէջ» երիտասարդներ որսալու համար: Կարելի է մահապարտներն ալ այդ ընկերութիւններու պիտի յանձնուին, որպէսզի ոճրագործները, զոնէ յետ մահու մարդկութեան օգտակար ըլլան... — Վա՛յ անոնցմէ պատրաստուած շիճուկով պատուաստուողներուն:

— Բայց յոռետես չըլլանք, կարելի է որ ուրիշ գիտուն մըն ալ, չահամոլութեան ախտին դէմ շիճուկ մը կը հնարէ, կամ մեր չորքոտանի եղբայրները օգնութեան կը հասնին՝ իրենց առողջ դիակները տրամադրելով մեզի...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Մեր հայրենիքը

Լեռնե՛ր: Լեռնե՛ր: Դարձեա՛լ լեռներ:

Կը փախչին, կը շարժակին, կարծես արջերու պէս ետեւի թաթերուն վրայ կեցած՝ խառնակ ու ձմեռուն պար մը դառնան: Ոմանք՝ բարձր են ու ձիւնոտ: Տեղ տեղ՝ անտառներու պաստառը մութզոյն: Ոմանք՝ ցած են ու հաստախարիսխ, կանաչով ու ծաղիկներով զարդարուած: Ուրիշները՝ չոր ու անհրապոյր կտաւներով: Ու անոնց մէջ՝ կիրճեր, ձորեր ու քարայրներ:

Արածանին՝ արքայավայել քալուածքով կը ճեմէ ամայութեանց ափերն ի վար: Մերթ կը մռնչէ ամեհի գազաններու նման, երբեմն ալ հեզասահ կ'անցնի, լղելով ու համբուրելով քարեղէն ափերը սա հաւատաւոր աշխարհին՝ զոր մեր պապերը Մորմեանք եւ Հաչտենից զաւառ անունով մկրտած են...:

Սասունքի լեռնակերտ այս գաւառներու սահմանին վրայ՝ արթուն դամփռի մը նման կը հսկէ Անտոքը, սրածայր ու վեհապանծ՝ իր չուքը կը նետէ երկու լեռնաշխարհներու բնանկարին վրայ, կը մթնցնէ, կը սեւցնէ պաստառը, որպէսզի կրկտող ու հետաքրքիր աչքերը չտեսնեն ժամանակին խորհրդատեղը, փոռուած արեւին տակ:

Դերկիչ լեռը՝ պղնձագոյն մատանիի մը չրջանակը կ'անցընէ Գենձին ճիտը: Ճապաղջուրը՝ իր դժբախտութեան ասեղները կ'երկինքէ մոռցուած պատմութեան մը մասին մէջ: Կուլայ, կը տքայ, վանդի, հայաբնակ՝ օր մը, ղրկուեցաւ իր հարազատներէն, ու օտարաշխու եւ այլակրօն ցեղերը եկան տեղաւորուիլ իր մէջ: Ահա կը տեսնուին հայաչէն գիւղերու եւ վանքերու աւերակներ: Փըլփլած բերդերու մնացորդներ: Քայքայուած կամուրջներու հետքեր:

Կորդի մը վրայ՝ ջարդարար Քիւրտերը աղջիկ կը խաղցնեն, ու զինք կը պարպեն դերեզմանաքարերուն վրայ: Կը խմեն ու կը հայհոյեն...:

Սասունքի ալ կողմէն՝ Մարաթուկը հրեղէն գուրճի նման դէպի երկինքն ու արեւը կը նետուի:

Անոր կողերը կը նմանին ծակծկած տիկի մը որմէ ջրեղէն երակներ կը վազեն չարունակ, ու հազար մրմունջներով կը մտնեն Մոյթը, կամ՝ կը քալեն դէպի Մարդան, իրենց հետ տանելով վայրենութեան մեկնութիւնը, ու ամայի տեղերու լռութեան գաղտնիքը:

Կը տեսնուի հիւսիսային Աղձնիքը՝ ճգնաւորի մը կերպարանքով: Անոր դէմերը՝ առասպելը դիտեն անցեալին, եւ կրնան պատմել, հարաւէն դէպի հիւսիս արշաւող ցեղերու պատմութիւնը: Մարդկութեան կեանքին ու անոր ելեւէջներուն հանդոյցներէն մէկ հատը հոս կորսուած է, կ'ըսեն: Պամիրի, Միջագետքի, Իտալիայի, Ծունաստանի, Եգիպտոսի, Իրանի ու Սուրիոյ չափ հնադարեան այս անկիւնը քաղաքակրթական պատմութեան մէջ իր ուրոյն էջն ունի:

Պիտի ըսեմ՝ Աղձնիքի չնաւարոյ բլուրն է, որ դեռ կը տեսնէ: Նստած կրանիթէ քարերու կուշտը եւ վրան, իր զմայլելի նկարագրովն ու ոճովը՝ մեզի կը բերէ դրուագները անցնող ժամանակներուն, եւ աղաղակը այն թոհ ու բոհին զոր մարդկային կիրքերն ու բարբարոսութիւնը նետեցին հոս: Շիրվանի այգիներու մէջ՝ հարաւի մոգութիւնը իր կախարդանքներու զօրութիւնը կը դրէ խաղողի տերեւներուն վրայ ...:

Մուշ քաղաքէն երեք ճառագայթներ կը բաց – ուին, տանիքներու հունէն կը բարձրանան, աղեղ ու գօտի կը չինեն: Անոնց մէկը կ'իյնայ Առաքելոց վանքի հնօրեայ գերեզմանատան վրայ, կը լուսաւորէ չիրխմները Անյաղթի, Կորիւնի, Վերծանողի, Մորենացիի: Երկրորդը՝ կը կախուի Մուշեղի Բերդին կատարէն, չահի մը հանգոյն՝ լոյս կու – տայ, կը գունագեղէ Մամիկոնեան տան փառքը: Երրորդը՝ ամէնէն փայլունը, կը լուսաւորէ Հացեկաց գիւղին տանիքները, որոնց վրայ՝ «աներեւոյթ ձեռք մը» Ա. Բ. Գ. գիրերը կը գրէ:

Մորոնքը՝ փոքր եւ աննշան գիւղ մը, Մովսէս Մորենացիի պատմագիրքէն կտորներ կ'արտասանէ հազիւ լսելի ձայնով: Օձ քաղաքին աւերակները՝ իրենց հնամի պերճութիւնը կը ցուցադրեն կապոյտ ուլունքի մը ծակէն:

Հարք գաւառի գեղեցկութեան պեզասները, վար կ'իջնեն, Մամուր լեռներու կատարներէն՝ իրենց հմայիչ աղուորութեան առասպելները պատմելու Նազիկ լճի ջուրերուն: Բիւրակն՝ սիրամարգի մը պէս պճնազարդ, ու անոր հպարտութեան ծաներովը, կը նստի, Արուեստի երանգապնակին մէջ, կը սրսկէ ջուր ու երազ, կ'երկինք ծիլ ու ծաղիկ, կը թողնէ ըղէզ ու թիթեռնիկ...:

×

Ես հիմա կը տեսնեմ կալեր: Ամէն տեղ ցորենի չեղջ: Թարմ լաւաշին հոտը քիթս կ'իյնայ: Կալերուն մէջ երգ ու կենդանութիւն կայ: Ծիծաղն ու ծափը՝ կը չուլլուին բարդերու հասակն ի վեր: Շուն մը հաչէ ցորենայեղց ամբարներուն մէջտեղը, տղայ մը՝ կը հալածէ կամէն խոյս տուած կով մը ...:

Կին մը՝ իր տեսութեան լուսամփոփը կը նետէ օրորոցի մէջ պառկած տղուն: Ուրիշ մը՝ իր սըրտին խոովքը կը փոխանցէ սիրականին սիրտը: Ծերերն ու պառաւները զրոյց կ'ընեն ու խնդան: Կալե՛րը, կալերը:Անոնք՝ գիւղն իսկ են, անոր հարազատ պատկերովը, եւ անոր առօրեային խառնուրդովը ...:

Խնուսը: Կազբէլ, Մամուրն եւ Բիւրակն՝ իրենց ստինքներուն բարիքովը կը կերակրեն զայն: Խնուսը՝ վիրաւոր հնութիւնն է, որ կ'ապրի հրաշքով՝ ի խնդիր արտականն օրէնքի մը, վասն զի առանց անոր՝ կը կորսուի քանդակ մը երկկէն, ու պիտի աղօտնայ իմաստութիւնը էջին, ուր արձանագրուած է. «Ապրիլ՝ մի միայն ապրեցնելու համար դէթ խեակ մը անցեալէն»:

Արուեստամոլ արձանագործին պէս՝ Կղլին (Բդի) իր բնանկարին ամէնէն պերճ դրուագը կը քանդակէ կրանիթէ պնակիտի մը վրայ, ու կը համբուրէ զայն: Ոչ ոք Քղեցիին չափ կը հասկնայ խորհուրդը «Հացի երգ»ին: Լեռներն ու ձորերը, դերբուկներն ու սարայանջերը, կատարներն ու վիհերը՝ կը հիւսեն ամէնէն կոչտ քերթուածը վայրենութեան, կը ստեղծեն ակնախիտիղ տեսլապատկեր եւ մոգական համայք:

Բայց հա՞ցը: Ո՛վ պիտի տայ հացը:

Հա՛ցը, հա՛ցը...: Ամենօրեայ հա՛ցը:

Բղիի գետակին ափերուն վրայ, հացին սըրբութիւնը իր տաճարներն ունի, որոնց չուրջը կը թռուրտան երփներանգ թիթեռնիկները՝ ցորեն ու հաց ունենալու պատրանքէն:

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

Հայաւնպաստ յօդուածներ

Թէեւ ուշ մնացինք, բայց կ'արժէ արձանագրել, խորին շնորհակալութեամբ.—

Սկզբի էթիէնի L'Espoir օրաթերթը, Organe officiel du M. L. N., Մարտ 10ի թիւին առաջին էջը, խմբագրական սիւնակին վրայ կը նկարագրէ «Մարտիրոս Հայաստան»ը (L'Arménie Martyre), Paul Ronin ստորագրութեամբ:

— « ... Երկիրներ կան որոնք երբեք ազատութիւն չեն տեսած: Ուրիշներ ալ որ ճանչցած են, բայց կորսնցուցած: Հայաստանը պէտք է հաշուել այդ երկիրներու կարգը: Անոր տեւական մարտիրոսութիւնը կ'ըմբոստացնէ քաղաքակիրթ աշխարհին խիղճը: Այդ մարտիրոսութիւնը պատմութեան ամէնէն մեծ անարդարութիւններէն մէկն է:

Տարիներէ ի վեր հայկական խնդիրը մարդկային կսկիծալի հարց մը կը կազմէ: Մ՛ով չի յիշեր Թուրքերուն կողմէ պարբերաբար կազմակերպուած ջարդերը: Ծրագեալ եղանակով մը, Թուրքիան կը փորձէր բուն իսկ ժողովուրդին բնաջնջումովը կտրել նետել հայկական խնդիրը, որ իր կողերուն կպած էր իբրեւ արիւնոտ վէրք մը: Մեծ Ցրանսացիներ եւ քանի մը մեծ Եւրոպացիներ յուզիչ բողոք մը կը բարձրացնէին: Կորովի դիտողութիւններ կ'ըլլային Բ. Դրան եւ քանի մը տարի յետադիմամ կը չնորհուէր հալածական ժողովուրդին: Հայաստանի ջարդերը ծանօթ են ամբողջ աշխարհի: Իսկ այդ երկրին պատմութիւնը՝ նուազ ծանօթ »:

Ցօդուածագիրը յետոյ կը յիշէ Պերլինի վեհաժողովը, ուր առաջին անգամ «լրջօրէն զբաղեցան» Հայկական Հարցով, 1914—18ի պատերազմը, ուր Հայերը հրաւիրուեցան կռուելութուրքերուն հետ, փոխան անկախութեան խոստումներու, բայց մերժեցին:

— « Այս մերժումը եղերական հետեւանքներ ունեցաւ, քանի որ աւելի քան 1.500.000 Հայեր ջարդուեցան, իսկ անսահման տարածութիւններ աւարի տրուեցան եւ աւերակներու վերածուեցան: Ուրեմն Հայաստանը ծանր տուրք մը վճարեց պատերազմին: Խոստումներ եղան այս դժբախտ ժողովուրդին: 1920 Օգոստոս 10ին Սեւրի դաշնագիրը վճռեց Հայաստանի ճակատագիրը: Անոր 88րդ յօդուածով Թուրքիան յայտարարեց թէ Հայաստանը կը ճանչնայ իբրեւ ազատ եւ անկախ երկիր: Յօդուած 89ով Մ. Նահանգներու նախագահին իրաւարարութեան կը յանձնուէր Հայաստանի սահմաններուն ճշդումը Էրզրումի, Տրապիզոնի, Վանի եւ Պիթլիսի նահանգներուն մէջ: Բայց 1920ին Թուրքերը օգտուելով մեծ պետութեանց անհամաձայնութիւններէն, արշաւեցին Հայաստանի վրայ: Ի վերջոյ ի՞նչ կը պահանջեն Հայերը,— Քանի մը վիլայէթ, տեղաւորելու համար իրենց ցիրուցան զաւակները: Մնաց որ, այդ նահանգները չատ քիչ բնակիչ ունին եւ կը մնան խոպան»:

Պ. Փօլ Ոօնէն այս առթիւ կը յիշէ թէ արտասահմանի մէկ միլիոն Հայերը հաւատարմօրէն կը ծառայեն հիւրընկալ երկիրներուն, եւ յոյս կը յայտնէ թէ Ցրանսան ալ ձայն պիտի բարձրացնէ ի նպաստ մարտիրոս Հայաստանի: «Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան կ'իյնայ իմաստ մը տալ արդարութիւն եւ հաւասարութիւն բառերուն »:

× Մեր համակրելի բարեկամուհին, Տիկին Odette Մ՛իքայէլեան, «Ցառաջ»ի մէջ կարդալով Ա. Ահարոնեանի 80ամեակին տօնակատարութիւնը, ներքողական մը նուիրած է դժբախտ դրագէտին, Վալանի «La Volonté Socialiste» չաբաթաթերթին մէջ (9 Մարտ): Ցետ մը կենսագրական տեղեկութիւններէ վերջ, Տիկինը կը գրէ.

— « Ահարոնեան այսօր անվիճելի վարպետ մըն է: Իր ոճը ճշդրիտ է, հուժկու, ճոխ, նուրբ երանգներով: Ան երգիչն է հայկական վշտին, իր հերոսները կը փառաբանեն անձնուրացութիւնը եւ զոհողութիւնը: Ան ոչ միայն հաւատարիմ թարգմանը եղած է հայկական տառապանքներուն, այլ եւ պետական մեծ մարդ մը, ընկերվարական առաջնակարգ դործիչ մը եւ հիացող մը մեծ ժողովսի, ինչ եւս յանկուցիչ դէմք մըն է որ կը խորհրդանչէ փիլիսոփային, ընկերաբանին, օրագրողին, պատմագրին եւ բանաստեղծին յատկութիւնները: Ան 19րդ դարու մարդկութեան ամէնէն նշանաւոր ներկայացուցիչներէն մէկն է, քանի որ նպաստած է յարութեան մը զոր սըրտանց կը մաղթեն բոլոր անոնք որոնց մէջ կենդանի կը մնայ ազատութեան եւ մարդկութեան իդէալը, աշխարհի անցուցած զարհուրելի փորձութեանց մէջ »:

Գ. հարցում.— *Ի՞նչ պէտք է ընեն այս պա-հուն խաղաղասէր երկիրներու կառավարութիւնները, պահպանելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը եւ անդորրութիւնը :*

Պատասխան.— *Պէտք է որ բոլոր ազգերու հանրային կարծիքը եւ բոլոր պետութեանց վարիչ շրջանակները հակափրոփականտ մը կազմակերպեն անոնց դէմ որ նոր պատերազմ կը քարոզեն եւ հակեն խաղաղութեան վրայ, թոյլ չտալով որ եւ է արարք ռազմատենչներու կողմէ, առանց անմիջապէս պատասխանելու, հակազդելու հանրային կարծիքին եւ մամուլին միջոցաւ: Պէտք է անյապաղ մատնանշել, հրապարակաւ ձաղկել պատերազմ դրդողները եւ երբեք պատեհութիւն չտալ անոնց որ չարաչար գործածեն խօսքի ազատութիւնը, ի վնաս խաղաղութեան շահերուն :*

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏԱՊԱԿ

ԻՐԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԻՆ ԱՒԹԻԻ, թերթերը կը գրեն թէ այժմ որոշ լաւատեսութիւն կը տիրէ, իբրեւ հետեւանք Սթալինի խաղաղասիրական յայտարարութեանց (տես վերը) : Այս հարց-պատասխանին հրատարակուելէ մէկ ժամ վերջը Ուշինկթընի խորհրդային դեսպանը անակնկալ այցելութիւն մը տուաւ նախագահ Թրումընի : Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կուտան այս տեսակցութեան, «աւելի պայծառ» տեսնելով կացութիւնը : Ապահովութեան Խորհուրդը պիտի դումարուի վաղը, Նիւ Եորքի մէջ, ինչպէս որոշուած էր : Իրանեան խնդիրը կը դնէ - նուի օրակարգին վրայ եւ ժողովն է որ պիտի որոշէ քննութիւնը կամ յետաձգումը :

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ մասին երրորդ ծանուցագիր մը ուղղեց Ֆրանսական կառավարութիւնը Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն, առաջարկելով դործնական միջոցներ ձեռք առնել զօր. Ֆրանքոյի կառավարութեան դէմ :— Լարկօ Քապալլէրօ, Սպանիոյ ընկերվարական առաջնորդը, որ հիւանդ պառկած էր Փարիզի մէջ, մեռաւ առջի օր : Ծնած էր 1869 : Եղած է նախարար, յետոյ վարչապետ՝ 1931ին 1936ին :

ԼԻԲԱՆԱՆի ֆրանսական զինուորներուն պարպումը վերջացած պիտի ըլլայ մինչեւ 1947 : Այս մասին համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ Ֆրանսական կառավարութեան եւ Լիբանանի պատուիրակութեան միջեւ : Զօրքին ամենամեծ մասը հեռացած պիտի ըլլայ 1946 Յունիս 30էն առաջ : Այս առթիւ Մոսկուայի անթենը դիտել կուտայ թէ Փարիզ եւ Լոնտոն տաք պայքարի մը բռնուած են, ձեռք անցընելու համար Միջին Արեւելքի նաւային եւ օդանաւային կարեւոր խարիսխները :

ԱՆՕԹՈՒՐԵՆԻՆ մարելով դեռին ինկան 33 քանուորներ Համպուրկի մէկ գործարանին մէջ : Սովամահութեան վտանգը հետզհետէ կը սաստկանայ այդ մեծ քաղաքին մէջ : Ոսոխկանութիւնը պատուիրեց խանութպաններուն ամուր փակել պատուհանները, սահմանափակելու համար կողոպուտները : Վերջին չորս օրերու մէջոցին 60 մուրեր յարձակում կրեցին անօթի կիներու, այրերու եւ մանուկներու կողմէ : Անգլիացի բժիշկ մըոր Հոլանտա կը դտնուէր, երբ այդ երկիրը սովի մատնուած էր, կ'ըսէ թէ Համպուրկի մէջ չատ աւելի ծանր պիտի ըլլայ կացութիւնը : Անհամար մանուկներ հաց կը մուրան, թափառելով փողոցէ փողոց, ծերեր եւ կիներ փչրանքներ կը հաւաքեն :

Ա. ՄԻՈՒՒԻՒՆԸ զինեալ ուժերու նախարարութիւն մը հաստատեց, իբրեւ նախարար եւ սպարապետ նշանակելով Սթալինը : Այս նախարարութեան մէջ պիտի կեդրոնանան ցամաքային, ծովային, օդանաւային եւ թիկունքի ուժերը : Փոխ-նախարար նշանակուած է զօր. Բուլկանին, սպայակոյտի պետ՝ մարէչալ Վասիլեւսկի, ցամաքային փոխ - նախարար՝ մարէչալ Ժուկով, ծովային՝ Կուզնեցով եւն. : Արտաքին նախարարութեան համար ալ չորս փոխանորդներ նշանակուած են, որոնց մէկը՝ Լիթվինով :

ԱՔԻՆՔԻՆ կը հեռագրեն թէ քառասուն կուսակցութիւններ պիտի մասնակցին երեսփ. ընտրութեանց, 2000 թեկնածուներով, ընտրելու համար 357 երեսփոխաններ :

ՆԻՒՐԸՆԳԵՐԿի ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ մէջ, կէօրինկի հարցաքննութիւնը վերջացած ըլլալով, կարգը եկած է Հիթլէրի Գ. փոխանորդին, Հէսի, որ Լոնտոն գացած էր 1941ին, հաշտութիւն առաջարկելու համար : Փաստաբանը յայտարարեց թէ Հէս կը մերժէ խօսիլ, չի ճանչնար դատարանին ձեռնհասութիւնը եւ կը ստանձնէ իր գործերուն ամբողջ պատասխանատուութիւնը :

ՀՐԻՇ ՓԼԹԻՕՆ դատական ատեանին հետ ուրբաթ օր փոխադրուեցաւ իր սպանդանոց բնակարանը, ուր Լըզիւէօր, խիստ հսկողութեամբ, տեղին վրայ բացատրելու համար թէ ի՛նչպէս կր սպաննէր եւ կիրով կամ փուռին մէջ կը վառէր իր 63 զոհերը : Հակառակ անձրեւին, անհամար բազմութիւն մր խռնուած էր ճամբաներուն վրայ, մինչեւ Շան զ'Էլիզէի պողոտաները, ինչպէս եւ պատուհաններու եւ պատշգամներու առջեւ : Բնակարանին առջեւ դիրք բռնած էին 56—60 ոսոխկաններ : Մարդասպանը թէեւ անտարբեր կ'երեւար, բայց մարեցաւ, երբ յոյց տուին անոր փոսը ուր թաղած է զոհերուն բեկորները :

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄՄԲ.— Անցեալ օր տպաւորութիւն մը հրատարակեր էիմ Սիփան - Կոմիտասի վերջին երգահանդէսէն : Աշխատակից մը կը գրէ այս առթիւ.—

Ճայտագրին մէջ Կոմիտաս, Մելիքեան, Սիւնի, Սայեաթ - Նովա, Կարա - Մուրզա, Տալեան, Ալէմշահ կը բերէին ղեկավարին չափի դիտակցութիւնը եւ անոր ճչգրիտ ըմբռնումը :

Երգչախումբը երեւան բերաւ՝ ա) արհեստագիտական յստակութիւն, բ) երաժշտական խօսքի ըմբռնում, դ) խղճամիտ մշակում, նոյնիսկ մանրամասնութեանց մէջ :

Կոմիտասի «Կալի երգը» իր խորութեամբ եւ մշակուած խիստ ոճով երբեմն կը յիշեցնէր կրօնական երաժշտութեան բարձունքները, եւ խոր տպաւորութիւն ձգեց ունկնդիրներուն վրայ : Նոյն ձեւի տպաւորութիւն կը ձգէր Կոմիտասի «Լօուիթ դուխմաներգ»ը :

Մեծ խնամք տարուած էր Կարա - Մուրզայի եւ Մելիքեանի գործերուն վրայ :

Պ. Ալէմշահի հեղինակութիւնները («Նազեր», «Գացեր եմ չուկէն - եար իմոյ», «Պլպուլն Աւա - բայրի») , «Դուն էն հպարտ»եւ մասնաւորապէս«Անուշիկ եար Ջան»ը նուրբ, ճաշակաւոր երաժշտական կտորներ են, բարմապիսի, եւ կը թողուն լաւագոյն տպաւորութիւն :

Բոլոր երգիչ - երգչուհիները բեմի վրայ ցոյց տուին վայելուչ կարգապահութիւն, որ մեծապէս կը նպաստէր հանդէսին յաջողութեան :

Նուագին մեներգողներ՝ Օր. Առաքելեան, Օր. Ատոմեան, Օր. Ամէմեան, Տիկին Խտըչեան, Պ. Պ. Ճակոբեան, Մինասեան եւ Ճուվհաննէսեան, իրենց համակրելի կեցուածքով կ'ընդգծէին երգչախումբին ներքին ամբողջականութիւնը, որու հետեւէն կը նշմարուի մեծ եւ լարուած աշխատանք : Մեներգողներու մեծ մասը անչուշտ տակաւին աշխատանք ունին կատարելու :

Տարակոյս չկայ թէ «Սիփան - Կոմիտաս» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Գ. Ալէմշահի, առաջնակարգ տեղ կը գրաւէ հայ երաժշտական կեանքի մէջ :

Ս-Ն.

ՄԻԼԱՆԷն Տիկին Լիւսի Սեւումեան - Արզուման կը գրէ «Ճառաջ»ի ուղղուած նամակով մը.— Մասնաւոր դոհունակութեամբ կ'ուզեմ ծանօթացնել Պ. Էմմանուէլ Փափազեանը, ջերմ - մտպէս դնահատուած թենորը, որ երգած է հռչակաւոր Paglughiի եւ Galefiի հետ : Պ. Փափազեան կը մասնակցի լաւագոյն խումբի մը որ շրջան մր պիտի կատարէ Լիոն, Թուլուզ եւ Փարիզ, Mozartի Cosi fan tutte օփերան ներկայացնելու :Վստահեմ որ մեր երիտասարդ հայրենակիցը պիտի դտնէ ջերմ ընդունելութիւն մը, իր հմայիչ արուեստով, Լիոնի եւ Փարիզի ազդակիցներուն կողմէ :

ԿԵԱՆՔԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ (Ճառաջ).— Ատենէ մը ի վեր, ծանօթ դերասանապետ Աչօ Շահխաթունին Նիս կը գըտնուի ապաքինելու համար : Ազդ. Ընդհ. Մխութիւնը օգտուելով իր ներկայութենէն, կազմակերպեց երեք ճեռնարկներ :

Առաջինը դասախօսութիւն մըն էր, «Մեծ Դէմքեր եւ Դէպքեր» ուր խօսեցաւ, հանրածանօթ դերասանուհի Տուզէի, Ադամեանի, Զօր. Նազարբէկեանի, Անդրանիկի, Սարտարապատի պատերազմներուն, Արամ փաշայի եւ ուրիշներու մասին : Երկրորդը՝ բանախօսութիւն մը Քանի մկ Ազդ. Մխութեան մասնաճիւղ մը կազմելու համար : Երրորդը՝ իր թատերախաղը, «Առաքել Ադա»՝ Նիսի մէջ, Մարտ 10ին, որ անցաւ չատ յաջող, Մխութեան ապահովելով մօտ15—17.000 ֆր. : Հոս եւս խօսեցաւ Պ. Սալօ ներդաղթի մասին : Հանդէսին ներկայ էին իշխան Երկայնաբազուկ Արղութեան եւ Պ. Հրանտ Բալուեան : Մարտ 31ին կը տօնուի մեծանուն դերգէտ Աւետիս Ահարոնեանի 80 ամեակը Նիսի մէջ : —Շահան Սեւան

ՀԻՒՍՈՒԱԾԵՂԷՆի (tricot et bas) *արտէլ մր կազմելու համար, (Հայաստան երթալիք) Փարիզի եւ շրջանի արհեստակիցները, գործատէր եւ գործաւոր, խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրուին երեքշաբթի 26 Մարտ, իրիկուան ժամը 8ին, Ֆ. Հ. Ս. Ը. Մխութեան կեդրոնը , 9 Place de la Madeleine, ուր պիտի տրուին անհրաժեշտ բացատրութիւնները :*

Հայրենիքին հետու

ՀՐԱԶ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

Կը ներկայացուի Ապրիլ 7ին, ղեկավարութեամբ եւ բեմադրութեամբ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆիի : Թատերախաղ Փարիզահայ իրական կեանքէ :

Le Gérant : H. AGOPIYAN

Imprimerie OER-AGOPIAN, 17, Rue [illegible]

ՖՐ. ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչութենէն ստացանք տպակիր դրութիւն մը, «Պատասխանը Նարդունիի տեսարանութեան», որ արդէն հրատարակուած է իրենց օրկանին մէջ : Նարդունի, ինչպէս դրած իսկ է երիտասարդութեան նուիրուած իր յօդուածաշարքին սկիզբը, երիտասարդական շարժումներու ընդհ. տեսութիւնը տալէ ետքը մատնաւոր յօդուածի մը նիւթ պիտի դարձնէ «Երիտասարդաց Միութիւն»կոչուած զանազան կազմակերպութիւնները,— իր բուն քննադատութիւնները կը կարդաք ա՛յդ առթիւ :

ԾՈՒՑԱՏԵՏՐ

Վիչնի Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի անդամները դասախօսութեան կը հրաւիրուին այս չորեքշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, Տիգրան Մանուկեանի սրճարանը : 129 rue Lafayette :

ՄԱՐՍԷՒԼ.— Նոր Սերունդի դասախօսութիւնները.— Սէն Լուի մէջ վաղը, երկուշաբթի, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Նիւթ՝ «Պետրոս Դուրեան, իր կեանքն ու գրականութիւնը» : Կարտան - Պիվէռ՝ երեքշաբթի, ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին : Նիւթ՝ «Հայկական չարժման սկզբնաւորութիւնը եւ զարգացումը՝ մինչեւ Հ. Ը. Դաշնակցութեան երեսուն դարը» : Սէնթ Մարկրիթի մէջ հինդշաբթի , 28 Մարտ, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Նիւթ՝ «Ներսէս Պաստ. Վարժապետեանի կեանքն ու 61րդ յօդուածը» : Դասախօս Պ. ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ մասնագէտ կարի գործաւորուհիներ, կարի աշխատանոցի մէջ կամ տունը աշխատելու համար : Նպաստաւոր պայմաններ : Դիմել Maison Mina, 32 rue des Annelets, Métro Botzaris կամ Place des Fêtes, հեռաձայն Bot. 48-19 : Ներկայանալ առաւօտները :

SOCIÉTÉ PARIS-MACHINES

ՄԱՑԻԼԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

6 Rue de Montmorency, Paris (3)

Գիրի մեքենաներու եւ հաշուեմեքենաներու դնում, վաճառում, փոխանակութիւն եւ արագ նորոգութիւն տեղւոյն վրայ : Հեռաձայն ARC. 54-18 :

ՍՈՒՐԲԷՆ ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ հաճոյքով կը յայտարարէ բացումը իր**Moderne** լուսանկարչատան, առաջին գարնան **2 Ապրիլ 1946**

STUDIO **PHOTOGRAPHIE D'ART**

HAMLET **ETUDE DE PORTRAIT**

par : CHAHLAMIAN

Tél: TRU. 63.29 — 1, Rue de Maubeuge

Mét.N.D.de Lorette-Cadet – CarrefourChateaudun

« ՍՕԼՃԷԺ» ԴԻՏՑՈՂՆԵՐՈՒՆ արեւելեան հին եւ նոր երգերը գոլոյ մէջ նուագող նուագածուներու նման ասրվիլ ուզողներուն ծառայները կր դրեմ : Սոլֆէժ չգիտցողներուն ալ միեւնոյն երգերը բանոնի, ուտի, ֆէմենչէի վրայ գործնապէս կը սորվեցնեմ : Բանոնի

ՅԱԿՈԲ ԱՍԼԱՆԵԱՆ, **56** rue Julien Lacroix, Paris (20) :

BAR BUFFAULT, 11 rue Buffault, Métro Cadet, Le Peletier, Notre Dame de Lorette, tel. Tru. 40-78 : *Ոսկերիչներու ժամադրավայրը : Ամէն տեսակ ըմպելիներ, անուշեղէններ, առաջնակարգ օղի աղանդերներով : Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ ծանօթ նուագածուներու կողմէ, քանոնի ՅԱԿՈԲ, ուտի ՍԱՐԳԻՍ, երգչուհի եւ պարուհի Madame MARIA DJEMILA կ'երգէն ֆրանսերէն, հայերէն, ռուսերէն, յունարէն, սպաներէն, իտալերէն , ռումաներէն, պուլկարերէն, արաբերէն եւ արեւելեան հին եւ նոր երգեր :*

ԿՐ ՓՆՏՌԻՒ գոլսեցի ժիրայր Նազարեան որ պատերազմէն առաջ Ուշինկթըն կը դտնուէր : Տեղեկացնել քրոջը Ազգանոյշ Համիմարթասեանի, 82 Ave. Henri Barbusse, Arnouville les Gonesses (S.etO.) France: Կր խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 -
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵՒՈՒՄ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mardi 26 Mars 1946 — Երեքշաբթի 26 Մարտ

ԺԷ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4569—Նոր շրջան թիւ 298 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍՍԱԿԵԱՆ — Գինը՝ 3 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՉՀԱՑ ՄԵՐ...

Միջազգային մամուլը կը չարունակէ խորա-պէս վրդովիչ, երկիւղալի տեղեկութիւններ հա-ղորդել վերահաս անօթութեան մասին որ կը սպառնայ Եւրոպայի եւ առ հասարակ ամբողջ աշ-խարհի:

Անհրաժեշտ չէ քամնելի նկարագրութիւններ փորձել, ըմբռնելու համար վտանգին ահաւորու-թիւնը: Մանաւանդ մեր տարագիր բազմութիւննե-րը պէտք չունին թեւ տալու իրենց երեւակայու-թեան: Անոնք 1915—18ին ոչ միայն աքսոր եւ ա-րիւն տեսան, այլեւ սով ու համաճարակ, աննա-խընթաց սարսափներով:

Փորձենք «մանրել» մասնագէտներու փաստե-րը եւ տեսութիւնները, որոշ գաղափար մը տա-լու համար:

Բոլորն ալ կը հաստատեն թէ՝ ամէն բանէ ա-ռաջ ցորենի, հացի սով մըն է որ կը սպառնայ:

Այսպէս, համաձայն վաւերական տեղեկու-թեանց, վեց ամսուան համար ցորենը պակաս պի-տի գայ 5.000.000 թոն, բրինձը՝ 3.000.000 թոն (այս վերջինը կենսական՝ չատ մը ասիական երկիրնե-րու մէջ):

Անգլիացի մասնագէտ մը կը հաշուէ թէ այս նուազութեան հետեւանքով, յառաջիկայ վեց ա-միսներու միջոցին երեք աւգամ նոյնիսկ մարդ պի-տի մեռնի անօթութենէ, որեան սպանիուեցան ամ-բողջ պատերազմի ընթացքին: Նոյն իսկ թիւն ալ կը յիշէ,— վաթսուն միլիոն մարդ, ինչ որ կրնայ դէպու պտոյտ պատճառել:

Տակաւին անցեալ չաբթու էր որ Մ. Նահանգ-ներու նախկին նախագահը՝ Հուվըր, կ'ազդարա-րէր թէ ամէնէն տագնապալի օրերը պիտի տեսնենք յառաջիկայ չորս ամիսներու ընթացքին,— 120 օր: Այս առթիւ 500 միլիոն կը հաշուէր անոնք որ անօթութեան դատապարտուած են, ամբողջ աշ-խարհի մէջ, աւելի կամ պակաս համեմատու-թեամբ: Իրրեւ լիազօր պատուիրակ, ան արդէն պիտի պտտի ամբողջ Եւրոպայի մէջ եւ այլուր, անձամբ քննելու համար տագնապին ծանրութիւնը:

Խօսելով միայն Եւրոպայի վրայ, մասնագէտ-ներ դիտել կուտան թէ նոյնիսկ պատերազմէն ա-ռաջ, ստիպուած էր 9 միլիոն թոն ցորէն ներածել, որպէս զի կարենար լրացնել 51 միլիոն թոնի պա-հանջը: Իսկ այս տարի առ նուազն 34 միլիոն պէտք է ներածէ, մինչդեռ ամբողջ արտածելի մթերքը հազիւ 24 միլիոն թոն կը հաշուէն: 1935—39ին, ա-ռտուրեան օրերուն, Եւրոպան (առանց Ռուսիոյ) կ'արտադրէր 42.200.000 թոն ցորէն, 1945ին ար-տադրութիւնը իջած էր 27.000.000 թոնի: Միայն այս չոր փաստը ինքնին աղէտ մը կը նշանակէ Պատերազմին անբաժան չարիքներէն մէկը:

Կացութիւնը զարհուրելի է, մասնաւորապէս կեդր. Եւրոպայի մէջ: Բազմութիւններ կը թափա-ռին փողոց փողոց, փուռերէն հաց գողնալու կամ զանազան ուտելիքներ ժողվելու համար աղբաման-ներէն,— ինչպէս երէկ Հոլանտայի կամ Գուռնա-տանի մէջ: Հաղարաւոր բանուորները, արդէն ու-ժասպառ, այլեւս չեն կրնար աշխատիլ, հետեւա-բար ճարտարագործական արտադրութիւնն ալ կը տուժէ ստիճանաբար:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, յառաջի-կայ քանի մը ամիսներու ընթացքին Ռումանիոյ, Աւստրիոյ, Իտալիոյ, Հունգարիոյ, Լեհաստանի, Գուլկարիոյ, Ճունաստանի եւն. ժողովուրդները հազիւ կէսը պիտի կրնան ստանալ այն մնունդին որ անհրաժեշտ է առողջութեան համար: (Իտալիա տարին 8 միլիոն թոն ցորէն կը սպառէր. կառավա-րութիւնը ամէն միջոց փորձելով հազիւ մէկ մի-լիոն կրցած է հաւաքել, այս անդամ): Գերմանիոյ վիճակը բացատրութեան չի կարօտիր:

Ցաւալին, որ յարաբերաբար բախտաւոր կը համարուի, նոյնպէս տագնապի մը մատնուած է: Մ. Միութեան արտադրած արմտիքը, 500.000 թոն, բաւական չէ բացը դոցելու մինչեւ նոր հունձք: Եթէ Ամերիկան օգնութեան չհասնի, հա-ցի ներկայ բաժնեչափն ալ կրնայ կրճատուիլ:

«Չհաց մեր...»: Կատարեալ անէծք մը մարդ-կութեան դլխուն, նոյն մարդկութեան ձեռքով:

Եւ կ'ըսեն թէ բուն արհաւիրքը պիտի տես-նենք յառաջիկայ ձմեռ:

Հազա ընկերային ալեկոծութիւննե՞րը, որ անխուսափելի են այսպիսի պարագաներու մէջ: Աչօթի փորը կրնա՞յ տրամաբանել...

Շ.

Վաստակաւորի մը խրատները

ՄՄԲ.— Հին հնչակեան վեթերանը, Գրիգոր Եղիկեան, որ միշտ թէերան կը գտնուի եւ պատե-րազմէն առաջ կ'աշխատակցէր նաեւ «Ցառաջ»ի, հաց Նամակ մը ուղղած է «Հայրենիք»ի, իր «բա-րեկամներին եւ հայրենակիցներին»: Քանի մը հատուածներ.—

... Ապահովութեան մէջ ապրող եւ անտեսա-պէս ու կուլտուրապէս զարգանալու իրաւունքն ե-րէց չզրկուած Հայերը պէտք չէ իրենց ապրած եւ իրենց հիւրընկալող երկիրների ղեկավարներին եւ իրենց հետ կողք կողքի ապրողներին ցոյց տան, թէ նրանք Հայերի թշնամիներն են, եթէ օտարների աղեցութիւնը չլինի՝ Հայերին կը կոտորեն եւ կամ մեր ներկայութիւնը նրանց ցաւ է պատճա-ռում: Այդպիսի արտայայտութիւններ ունենալ ինչ ձեւով էլ կատարուեն նրանք՝ ոչ միայն սխալ է, այլ յանցանք, որովհետեւ այն երկիրներում, ուր դարեր ապրել են Հայերը, կոտորածների չեն են-թարկուել եւ այն երկիրներում, որ հայ ժողովուր-դի դլխին տեղացող հարուածների չնորհիւ իրենց Հայրենիքից փախչող Հայերին տեղ են տուել կամ հիւրընկալել են, նոյնպէս Հայերի դէմ հալածանք չի եղել. եթէ երբեւիցէ քաղաքական անցքերի այս կամ այն ձեւ դասաւորման չնորհիւ հայ անհատ-ների կամ հայ իրաւունքների դէմ կարգադրու-թիւններ արուել են որ եւ է երկրում, նախ քան եզրակացութիւններ հանելը՝ պէտք է պատճառները փնտռել:

Հայերը իրենց ապրած կամ իրենց հիւրասի-րող բոլոր երկիրներում վարում են իրենց հասա-րակական – մշակութային գործերը: Նրանք չպիտի օգտուեն իրենց ունեցած աղատութիւններից՝ ի-րենց հասարակական գործերը ղեկավարելու պէ-տութեան վստահութիւնը չվայելող մարդկանց միջոցով կամ այնպիսի մարդկանց միջոցով, որոնք օտար երկիրների չահերը դերադասում են իրենց ապրած երկիրների չահերից եւ կամ այնպէս վարել իրենց հասարակական գործերը, որոնք չհամա-պատասխանեն ընդհանուր պետական ազդային-քաղաքական չահերին եւ ձգտումներին:

Հայ կաթոլիկների կամ հայ բողոքականների դէմ պայքար հայ լուսաւորչականների կողմից եւ կամ հայ կաթոլիկների եւ հայ բողոքականների կողմից պայքար հայ լուսաւորչականների հետ միայն եւ միայն երկպառակութիւն յառաջ կը բե-րեն հայ ժողովուրդի չարքերում, որից կ'օգտուեն միմիայն օտարները՝ իրենց քաղաքական նպա-տակները առաջ տանելու համար, բայց ոչ Հայերը կամ նրանց հիւրասիրող երկիրները: Հայերը ամէն տեղ, ամէն երկրում, ուր հիւրասիրուած են, պի-տի խուսափեն այնպիսի գործերից, որոնք կարող են օտարներին օգտակար եւ իրենց ապրած երկիր-ների չահերին վնասակար լինել:

... Հայերը կարող են ունենալ իրենց քաղա-քական կուսակցութիւնները կամ մասնակցել ի-րենց ապրած երկիրներում գործող այս կամ այն կուսակցութեան, բայց պիտի խուսափեն մաս-նակցել այնպիսի կուսակցութեանց, որոնք չենած են կամ ուղղակի կապ ունեն օտար երկիրներում դոյութիւն ունեցող այս կամ այն քաղաքական հաստատութիւնների հետ եւ հրահանգներ են ըս-տանում որ եւ է օտարերկրեայ կազմակերպութի-ւնից, որովհետեւ այդ պիտի նշանակի ծառայել օ-տարների չահերին՝ ի վնաս իրենց ապրածերկիրնե-րի չահերին:

Կան երկիրներ, ուր Հայերը տնտեսական եւ կուլտուրական յաւ պայմանների մէջ չեն ապրում, բայց նախ քան դրա պատճառները վերագրելը տե-ղական կառավարութեան կամ ժողովրդի թշնա-մական տրամադրութեանց եւ վերաբերմունքին, պէտք է պատճառները փնտռել եւ իմանալ թէ՝ 1.— արդեօ՞ք տեղական բնիկ ժողովուրդների մասսան աւելի յաւ է ապրում Հայերի մասսաներից, 2.— արդեօ՞ք Հայերի տնտեսական – առեւտրական եւ մշակութային զարգացման առաջն առնելու հա-մար միջոցներ են գործադրում տեղական իշխա-նութիւնների եւ բնիկ ժողովրդի կողմից, 3.— արդեօ՞ք Հայերից ոմանց անտեղի օտարասիրու-թիւնը պատճառ չի դառնում իրենց հիւրընկալող ժողովրդների դժգոհութեան, հետեւաբար եւ նր-անց գործադրած բոյկոտների կամ ուրիշ մի-ջոցների:

Անցեալ պատերազմին հայկական ողբերգու-թիւնը կատարուեց Տաճկահայաստանում եւ կոտո-րածներից ազատուած Հայերը, ինչպէս եւ Հայաս-տանի, Վրաստանի եւ Ազերբայջանի խորհրդակա-նացումից յետոյ չատ Հայեր ուրիշ երկրներ ընդունե-

ԻՐԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ եւ Ապահովութեան Խորհուրդը

Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուր-դին նոր նստաշրջանը բացուեցաւ երէկ, երկու-շաբթի, Նիւ Եորքի մէջ: Օրակարգին գլուխը կը գտնուի ռուսաեւիրանեան վէճը: Ժողովէն քանի մը օր առաջ, զրոյց կը չրջէր թէ կարմիր բանակը պի-տի քաշուի հիւսիսային Իրանէն, առանց սպասե-լու Ժողովին որոշման: Նոյն ինքն վարչապետը, Ղաւամ Սալթանէ, կը յայտարարէր.— «Կարելի է որ ուղղակի բանակցութեանց չնորհիւ կարմիր բանակը քաշուի, Ապահովութեան Խորհուրդին դումարումէն առաջ»: Այս առթիւ վարչապետը կ'ը-սէր նաեւ թէ հեռագրած է Ուոշինկթընի դեսպա-նին որ զգուշանայ քաղաքական յայտարարութիւն-ներէ, առանց կառավարութեան արտօնութեան:

Մոսկուայի բրիտանական դեսպանատան դր-ծակատարը նորէն դիմելով Մ. Միութեան արտա-քին գործերու նախարարին, հարցուց թէ ինչո՛ւ չեն պատասխաներ իր կառավարութեան ծանուցա-գրին: Կ'ըսուի թէ դոհացուցիչ պատասխան տըր-ուած չէ մինչեւ հիմա:

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը ծանր փորձ մը պիտի անցընէ այս անգամ ալ, երբ քըն-նուի իրանեան խնդիրը, որ առաջին տեղը կը բռնէ օրակարգին մէջ: Անգլ. եւ ամերիկեան կառավա-րութիւնները վճռած են տեղի չտալ, մինչեւ որ կարմիր բանակը ամբողջութեամբ չհեռանայ Ի-րանէն: Երկու կառավարութիւններն ալ չեն ըն-դունիր Մոսկուայի այն առարկութիւնը թէ 1921ի ռուսաեւիրանեան դաշնագրով իրաւունք ունի զին-ուր ղրկելու Իրան, եթէ այդ երկիրը իբրեւ խա-րիսխ կը գործածուի երրորդ եւ թշնամի պետու-թեան մը կողմէ: Անոնք դիտել կուտան թէ ոչ անգ-լիական կամ ամերիկեան զինուոր կայ Իրանի մէջ, ոչ ալ երկու պետութիւններէն մէկն ու մէկը թըշ-նամի է:

Վէճը քննուած ատեն, Մ. Միութեան եւ Իրա-նի պատուիրակները քուէարկելու իրաւունք չու-նին: Ցորչափ խնդիրը կը քննուի, Մոսկուա չի կրնար վեթօ դնել, բայց կրնայ այդ իրաւունքը գործադրել, եթէ որոշուի այս կամ այն գործո-ղութիւնը կատարել:

ինչո՞ւ յետաձգուեցաւ

Մ. Նահանգներու նախագահը որոշեց վեց չա-բաթ յետաձգել հիւլէական ռումբի մեծ փորձերը որ պիտի կատարուէին Խաղաղական ովկիանոսի Պիքինի կղզիներուն մէջ, աննախընթաց պատրաս-տութեամբ:

Այս առթիւ նախագահին լրագրական քարտու-ղարը պատասխանելով զանազան հարցումներու, յայտարարեց թէ չի կարծեր թէ խնդիրը կապ ունի միջազգային կացութեան հետ: Մերակոյտին հիւ-լէական ուժի չանձնախումբին անդամներէն եր-կուքը չատ զարմացան այս անակնկալ որոշման առթիւ: Կարծողներ կան թէ փորձերը կրնան բնաւ տեղի չունենալ: Մերակուտական մը յայտարարեց այս առթիւ.

— «Յետաձգումը պէտք է վերջնական ըլլայ: Պարզ չիմարութիւն է ընկղմել աւելի քան հարիւր նաւեր եւ ծովուն յատակը նետել միլիոնաւոր թոն երկաթ, այծերով, խոզերով եւ ոչխարներով որոնք պիտի գործածուին փորձերուն համար եւ պիտի արժեն աւելի քան հարիւր միլիոն տոլար: Աչխար-հը պէտք չունի տեսնելու փորձին ահաւոր հետե-ւանքները, համոզուելու համար թէ հիւլէական ռումբը ամէնէն աւերիչ զէնքն է: Մէկդի նե-տենք աւերիչ զէնքերը եւ զբաղինք Միաց-եալ Ազգերու կազմակերպութեամբ, ի խնդիր

լութիւն գտան Թուրքիայի սահմանամերձ երկիր-ներում, որոնց թւում եւ Իրանում: Այս հալա-ծանքներից եւ կոտորածներից փախած, աղքատա-ցած եւ հիւծուած մարդիկը իրենց հիւրընկալուած երկիրներում 20—25 տարի խաղաղութեան մէջ ապրելով զործի, զրամի, դիրքի տէր դարձան, ի-րենց մշակոյթը բարձրացնելու համար աչխատե-ցան, այսօր Պէյրութի եւ Հալէպի առեւտրական հրապարակներում առաջնակարգ եւ Պաղտատի, Թէհրանի, Աղեքսանդրիայի եւ այլ քաղաքների հրապարակների վրայ պատուաւոր դիրք ունեն, պարլամենտներում եւ տեղական մարմիններում ունեն իրենց ներկայացուցիչները, ունեն իրենց մամուլը եւ այլն: Այս հանդամանքը ցոյց է տա-լիս, որ Հայերին հիւրասիրող երկիրներում Հա-յերի դէմ որ եւ է հալածանք չի եղել, եւ, այդ եր-կիրների կառավարութիւնները եւ ժողովուրդները բարեացակամ են եղել դէպի նրանց, հետեւաբար չատ սխալ բան է միակ բարեկամ կամ բարեկամ-ներ համարել այնպիսիներին որոնք աւելի յաւ բարեկամ չեն եղել քան այն երկրի ժողովուրդներն ու կառավարութիւնները, ուր ապրում են Հայերի բազմութիւններ: Բոլոր ազգերը եւ կառավարու-թիւնները դէպի Հայերը բարեկամ են եղել, Հայե-րը իրենց բարեացակամ վերաբերմունքով եւ ար-ատայայտութիւններով պիտի նրանց բարեացակա-մութիւնը պահեն:

ԳՐԻԳՈՐ ԵՂԻԿԵԱՆ

համաշխարհային գործակցութեան եւ խաղաղութեան»:

Ծրագրուած փորձերուն նպատակն է հաստատել թէ կ'արժէ՞ միլիառներ ծախսել, նաւատորմիղներ պահելու համար, թէ ինչ բան աւելորդ է ներկայ մարտանաւերուն մէջ, թէ բանակները պաշտպանութեան լ'ինչ միջոցներ կրնան ունենալ հիւլէական ռումբին դէմ եւն.:

ԽՈՒՄԲ ՄԸ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քաղաքիս արուարձաններէն Քանէի մէջ անցեալ շաբթու խումբ մը երիտասարդ — ներ սարքած էին հաւաքոյթ մը՝ ի պատիւ իրենց ծնողներուն:

Ինծի համար անակնկալ մը եղաւ այս հանդէսը: Դրեթէ բոլորն ալ Ֆրանսախօս, բայց հոգիով Հայ, այս երիտասարդները ամէն ջանք ի գործ դրած էին հանդիսին հայկական ջերմ մթնոլորտ մը ընծայելու համար:

Հանդէսը բացուեցաւ խմբերգով մը: Օրուան նախագահը Պ. Յարութիւն Գուգուլեան, թեմ հրաւիրեց երիտասարդներէն Պ. Անդրանիկ Ճորոյեանը, որ հայրենասիրական կոչ մը ուղղեց: Յետոյ, խօսք առաւ Պ. Խորէն Հալաճեան ու եղրակացուց.

— « Մեր հին սերունդի պարտականութիւնն է ներկայ հայ երիտասարդութեան ներշնչել ազգային հպարտութիւն»: Պ. Կիւլէեան պատմականը ըրաւ այս երիտասարդներու գործունէութեան:

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր: Երգեցին, նուագեցին, արտասանեցին, Մարուկեան քոյր եւ եղբայր, Հալաճեան՝ քոյր եւ եղբայրներ, Կիւրա - կոսեան՝ քոյր եւ եղբայր, Ճորոյեան՝ քոյր եւ եղբայր, Յակոբեան՝ քոյր եւ եղբայր, Պ. Պ. Ճօտիկեան, Սպօհան եւ Զաւէն Մարուկեան:

Յետոյ՝ վոքալիկ զաւեշտ մը: Հանդէսը վերջացաւ «Յառաջ Նահատակ»ով: Մնողներուն մեկնելէն վերջ, երիտասարդները ձեռք ձեռքի բռնած, պարեցին հայկական կլոր պարեր: Արդարեւ, յուզիչ էր այս հաւաքոյթը: Զաւեշտին դերասանարները իրենց դերերը արտադրած էին Ֆրանսերէն տառերով: Ամէնքն ալ ջերմապէս կը փափաքին հայերէն խօսիլ, երգել եւ դրել: Որքան հպարտ էի ձեզմով, սիրելի տարեկից եղբայրներ: Օտար ափերու վրայ ծնած, բայց վստահ եմ որ պիտի ապրիք իբրեւ Հայ:— Ժ. Ոսկեան

ալ համոզուած են թէ բժիշկը այլեւս կորսնցուցած է դասը:

ՈՁԻՐՆԵՐԸ ԿՍԱՃԻՆ Փարիզի մէջ: Մէկ տար - ուան ընթացքին Սէնի դատախազութիւնը քննած է 190.000 գործեր: Ամէն օր 150 ձերբակալութիւն - ներ կը կատարուին: Վերջին երեք շաբաթներու ընթացքին 26 սպանութիւններ կատարուած են:

100 ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ Զեխոսլովա - քիոյ մէջ, լրտեսական գործ մը երեւան հանուած ըլլալով: Կազմակերպութիւնը գաղտնի թերթ մը կը հրատարակէր:

ՁՕՐ. ՖՐԱՆՔՈ ծանուցագիր մը ուղղեց Անդլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն, դանդատելով «ֆրանսացի համայնավարներու հակապետական ա - րարքներուն դէմ որ կը կատարուին Ֆրանսական կառավարութեան թոյլտուութեամբ»: Անգլ. ան - թելը հաղորդեց թէ ծանուցագիրը արժանի չէ պատասխանի:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻԻՆ մը պիտի կազմուի Ժընեւի մէջ, մասնակցութեամբ 25 ազ - գերու, փնտռելու համար 200.000 մարդասպաններ որոնք վախած են աչխարհի դանագան կողմերը:

ՀԱՑ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ առացանք ֆըրանսերէն զեկոյց մը, հրատարակութեան խնդրանքով: (Այդքան դժուա՞ր է քանի մը տող հայերէն գրել, դոնէ մամուլին համար):— Եօթը տարուան դադարէ մը վերջ, Միութիւնը վերակազմուելով, ընդհ. ժողով գումարած է փետրուար 20ին եւ ընտրած նոր վարչութիւնը.— Նախագահ՝ Բժ. Պ. Քօլօլեան, փոխ նախագահ՝ Բժ. Վահրամ, գանձապահ՝ բժ.ՏէրԱնդրէասեան, քարտուղար՝ բժ. Ֆինճի, անդամներ՝ բժիշկներ Խուպէսէրեան, Տիրաց եւ Տինճեան: Պատուոյ նախագահներ՝ փրոֆ. Մանուէլեան եւ Ազաջանեան: Անդամավճար նչանակուած է 100 ֆրանք: Առաջին նիստը՝ Մարտ 27ին, ժամը 21ին, Բարեգործականի դրասենեակը: Տարեկան հաղկերոյթը՝ ապրիլին:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՑԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Հ. Կա - պոյտ Խաչը Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս կիրակի 31 Մարտ կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Թաղի ե - կեղեցիին մէջ: Աւրտասանութիւններ եւ երգեր, նաեւ փոքրիկ տրամ մը: Երեքէն մինչեւ տասը տարեկան մանուկներուն նախնթրիք պիտի բաժնուի: Մուտքը ազատ է:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՑԻ Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Անդրանիկ Ուզունեանի եւ պարագաներուն, իր հօրեղբօր՝ ԱՂԱՄ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի արկածալի մահուան առթիւ:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Լիոնէն Պ. Գէորգ Մարանկոզեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Պօղոս Մարգարեանի, Նիւ Ճըրսի (Մ. Նահանգներ):

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Ի՞նչպէս կազմակերպել

ԽՄԲ.— Մեր ճոր պաշտօնակիցը, «Շիրակ», իր Բ. թիւին մէջ հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ ներգաղթի մասին (15 Մարտ).

— « Ներգաղթի կազմակերպութիւնը առաւել - լապէս մասնագիտական գործ մըն է: Զայն յանձնելու է ձեռնհաս անձերու: Մտաւորական ըլլալը, կամ ազգային որ եւ է մարմնի մէջ որ եւ է դեր կատարած ըլլալը, եւ կամ, պարզապէս, բարի կամեցողութեամբ լեցուն ըլլալը հանրային ամէն գործ վարելու կարողութիւն ապացուցանող վկայականներ չեն: Կազմակերպչական լայն ոգի, մեծ փորձառութիւն անհրաժեշտ են, ներգաղթը օգ - տակարապէս ի կատար հանելու համար: Հին սըխալները պէտք չէ կրկնուին: «Բուն մարդը բուն տեղը դնելու է» (Տէր բալթ մէն ին տհը բալթ բլէյս), ինչպէս կ'ըսէ անգլիերէն առածը: Զգուշանալու է ներգաղթը մնափառութեան եւ չահախնդրութեան առիթ դարձնելէ :

Ներգաղթի կազմակերպման գործին իւրաքանչիւր մասին համար — արձանագրութիւն, նիւթական միջոցներու հայթայթում, ուղեւորութեան պատրաստութիւն, եւն.— տարբեր յատկութիւններ ունեցող անձեր հարկաւոր են:

Սխալ կ'ըլլայ կարծել որ Հայրենիքին կարօտը ունեցող ամէն մարդ կրնայ Հայաստան երթալ: Մեր երկիրը անկէլանոց կամ հանգստարան չէ. ան աչխատող ձեռքերու, կամ իրենց մտաւորական կարողութեանց լիովին տէր մարդոց պէտք ունի : Պէտք է ուրեմն ներգաղթել ուզողներու մասին մանրակրկիտ քննութիւն կատարել:

Անշուշտ, ազգային մարմինները ամէնքն ալ, իրենց ներկայացուցիչներով պիտի մասնակցին ներգաղթի կազմակերպման համար ստեղծուելիք կեդրոնական մարմնի մը: Մասնաւորաբար, Փարիզի Հ. Բ. Ընդհ. Միութենէն կը սպասուի որ նախաձեռնութիւն ցոյց տայ, մանաւանդ նիւթական միջոցներու հայթայթման մէջ: Աւելի մըն է աս, որպէսզի ան արթննայ իր թմբիրէն, ու եթէ պէտք եղած դրամն ու հեղինակութիւնը չունի, դիմէ Ամերիկայի կեդրոնին, եւ անկէ ստանայ կատարեալ իրաւասութիւն լայնօրէն մասնակցելու կատարուելիք հանդանակութեան :

Դիտողութիւն մըն ալ:

Հայկական Դատին առթիւ քիչ մը ամէն տեղ ցոյց տրուած թեթեւսոլիկ գործունէութիւնը պէտք չէ կրկնուի: Ներգաղթը լրջօրէն , անաղմուկ առաջ տարուելու է. պէտք չէ այս գործին տօնավաճառի ձեւ տալ: Արդէն գործը այնքան սրտի մօտիկ եւ համակրելի է ամէն Հայու որ փրօփականտի պէտք չունի: Երեւելու մարմաջէն միայն բըղնուած անձերը հեռու պահելու է անկէ »:

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ

Երեւանէն ղրկուած նամակները կը պարունակեն հետեւեալ հարցարանը, որ պէտք է պատրաստուի երկ- երկու օրինակ.—

1. Ազգանուն, անուն եւ հայրանուն.— 2. Ազգակցական կապը՝ ընտանիքի պետին հետ.— 3. Սեռը.— 4. Ծննդեան թիւը. —5. Ծննդեան վայրը. — 6. Աբհեստը.— 7. Կրթութիւնը.— 8. Հպատակութիւնը.— 9. Ինչո՞վ է զբաղում այժմ.— 10. Ունի՞ բարեկամները ՍՍՌՄում: Ո՞վ է, ո՞րտեղ եւ ինչո՞վ են զբաղում.— 11. Ի՞նչ գոյք է թերում իր հետ.— 12. Ինչո՞վ է ցանկանում զբաղուել հայրենիքում :

ՅԱՐՑԱՏԵՍՏ

Վիէնի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի անդամները դասախօսութեան կը հրաւիրուին այս չորեքշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, Տիգրան Մանուկեանի սրճարանը: 129 rue Lafayette:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոր Սերունդի դասախօսու - թիւններ Կարտան-Պիվէռ՝ այսօր, ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Նիւթ՝ «Հայկական շարժման սկզբնաւորութիւնը եւ զարգացու - մը՝ մինչեւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան երեւան գալը»: Սկսեր Մարտ 14ի հինգշաբթի , 28 Մարտ, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Նիւթ՝ «Ներսէս Պատր. Վարժապետեանի կեանքն ու 61րդ յոդուածը»: Դասախօս Պ. ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ :

ՍԷՆԹ ԼՈՒԻՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդ «Բարդէն Սիւնի» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, ընկերվարականներու Léo Lagrange սրահին մէջ:Կարեւոր օրակարգ:

Տիկին Կիւլի Ուզունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ուզունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Ուզունեան, Տէր եւ Տիկին Թորոս Դանիէլեան եւ Հայրապետեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ՝

ԱՂԱՄ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

որ արկածի մը զոհ գացած էր, պիտի թաղուի վաղը, չորեքշաբթի 27 մարտ, ժամը 3ին: Հաւաքուիլ իր բնակարանը 3 rue Adolphe Cherioux, Issy les Moulineaux:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի իրր այդ նկատել ներկայս:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԹՈՒԺՆԵՒՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mercredi 27 Mars 1946 Չորեքշաբթի 27 Մարտ

ԺԱ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4570–Նոր շրջան թիւ 299 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԹՕՍԻԼ «ԵՐՐՈՐԴ»Ի ՄԱՍԻՆ

Ժողովրդական առած մը,— եթէ մէկուն քառասուն օր «խենդ» ըսես, ի վերջոյ կը խենդենայ:

Նախապաշարումներու հաւատացող չենք: Բայց; երբ մարդիկ անընդհատ կը խօսին որ եւ է չարիքի — կամ բարիքի— մասին, տեսակ մը մըթնոլորտ կը ստեղծուի:

Օրինակ, մեր պապերն ու հայրերը օրն ի բուն կ'ըսէին ու կը լսէին,— Պիտի զարնէ՜ն... Պիտի ջարդե՜ն... Պիտի կողոպտե՜ն...

Եւ, ահուսարսափի մղձաւանջին տակ, վերահաս վտանգի հեռանկարին առջեւ, կը մնային ձեռնթափ: Խուճապահար եւ նկուն: Ի յառաջ – դունէ տրամադրուած՝ ջարդուելու եւ կողոպտուելու: Տեսակ մը հոգեբանութիւն կը ստեղծուէր, թմրեցնելով ինքնավստահութեան, ինքնապաշտպանութեան բնազդը: Այն ատենն որ, յաճախ կ'անճրկէին, երբ իսկապէս կը պայթէր փորձանքը:

Մինչդեռ, եթէ մտածէին հակառակ ուղղութեամբ — Չե՛ն կրնար ջարդել, եթէ զարնեն, մենք ալ կը զարնենք,— հոգեկան կորովը կը բարձրանար, եւ կրնային հրաշքներ գործել:

Օրինակներ չէ որ կը պակսին, մեր պատմական հերոսամարտներուն թէ անհատական պարագաներու մէջ: Օրինակներ՝ նաեւ միջազգային պատմութենէն, յունական Լէոնիդասէն մինչեւ մեր օրերը: Այլապէս, զժուա՛ր թէ ան մը «խենդեր» կարենային տեղ գրաւել աշխարհի պատմութեան մէջ, անհնարին քաջագործութիւններով:

Ուրկէ՞ ուր այս խորհրդածութիւնները:

Առենէ մը ի վեր վայրենի կանչեր շրջան կ'ընէ աչքն թէ ձախէն: Թերթէ թերթ եւ միջազգային բեմերու վրայ:

Երկրորդ Աշխարհամարտին արիւնը տակաւին չցամքած, մարդիկ արդէն կը խօսին երրորդի մասին: Կը խօսին տաք-պաղ բանի մը պէս: Այնպէս ինչպէս եթէ ըսէին,— վաղը անձրեւ կամ կարկուտ պիտի գայ:

« Այս ընթացքով, անխուսափելի կը դառնայ պատերազմը: Եւ նորէն Ջոլերն են որ պիտի սարքեն զայն»:

Արդարեւ, ախտանշանները ալ պակաս չեն:

Ամէն օր՝ անակնկալ մը: Շփոթ, ելեկտրական հոսանք՝ պեռութենէ պեռութիւն եւ երկիրէ երկիր: Եւ դիւտե՛ր, գաղտնիքնե՛ր, կատարելագործելու համար զինարուեստը, որ մարդկային երեւակայութիւնը կը սարսէ իր այսօրուան վիճակով իսկ: Պայքար դաշտերու եւ ընդհարում շահերու: Աշխարհակալութիւն՝ ամէնէն «քաղաքակիրթեալ» եղանակներով:

Այս պղտոր մթնոլորտին մէջ, բարի հոգիներ ձայն կը բարձրացնեն պարբերաբար, խափանելու համար պատերազմաշունչ կանչերը:

Այդ հոգիներէն մէկը՝ Տիկին Կապրիէլլա Միսթրալ: Չիլիցի բանաստեղծուհին, որ Նոպէլի գրական մրցանակը չահեցաւ 1945ին եւ որ Փարիզ կը գտնուէր վերջերս, նորէն եւ նորէն ղգաստութեան հրաւէր մը կ'ուղղէ ամբողջ մարդկութեան, մանաւանդ անոր յաղթական առաջնորդներուն, որպէսզի կարելի եղածին չափ քիչ խօսին յաւատ – չիկայ պատերազմի մասին:

— « Անոնք որ միւնիխեւ աւգամ կը խորհին ուրիշ պատերազմի մը մասին, թող պտտին փողոցէ փողոց, ազգատախտակ մը բռնած,— «Ուրթ միլիոն մարդիկ մեռան»:

Իրականին մէջ ուրթ միլիոնէն չատ աւելի է վերջին Աշխարհամարտին զոհերուն թիւը: Բայց տիկինը տեսակ մը նշանախօսքի վերածեր է այս թիւը, եւ անդադար կը յիշեցնէ, խօսքով թէ դբչով: Իր տեսութեան համաձայն, ապագայ պատերազմները խափանելու լաւագոյն միջոցն է «խուճապ չսերմանել սուտ լուրերով»: Ուրեմն, մթնոլորտ չստեղծել, անխուսափելի համարելով պատերազմը, այլ հակազդել ուժգնօրէն: «Խենդ» չզոռալ մարդկութեան երեսին, որ արդէն կը զոնուի խելագարութեան կէս ճամբուն վրայ:

Անշուշտ աշխարհ տարբեր պատկեր պիտի պարզէր, եթէ արժէք ունենային բանաստեղծներու եւ մարդասէրներու խօսքերը:

Եւ սակայն, ճիշդ է, ո՛րքան քիչ խօսին պատերազմի մասին, այնքան կը պայծառանայ մթնոլորտը, զայն խափանելու համար:

Երբ Մեծերը օրն ի բուն վառօդ — այժմ՝ քարիւղ — կը չնչեն, բնականաբար խաղաղութիւնը դէպի ամպերը կը չուէ խուճապահար, իր տեղը ձգելով ոմբաձիգ օդանաւերուն : Շ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ՆՈՐԷՆ ՎԱՒՓՈՐ ԵՒ ՏԱՐՏԱՆԷԼ

« Միջազգային Ինդիրներու Արքայական Կառո»ին ամսագիրը, The World To-day իր վերջին թիւին մէջ կը հրատարակէ չահեկան յօդուածներ ռուսեւիրանեան եւ ռուսեւթուրք յարաբերութեանց մասին: Առաջին հարցին հանդէպ ամսագրին ուղղութիւնը բացէ ի բաց հակախորհրդային է: Այս պարագան չատ ուշադրաւ է, որովհետեւ վերոյիշեալ հաստատութիւնը, որ կը վայելէ Աքսֆըրտի համալսարանական շրջանակներուն հովանաւորութիւնը, իր տարողութեամբ կ'արժէ չատ աւելի քան օրուան թերթերը որոնք աստիճանաբար կը հրահրեն հակառուս բանավէճը:

Դժուար է չափազանցել այն հետեւանքները որոնք կրնան յառաջ գալ, եթէ Իրանը վերջնապէս կորնչնչ Ատրպատականը, կը գրէ ամսագիրը: «Այդ պարագային Իրան զրկուելով իր ամէնէն բարգաւաճ շրջաններէն եւ ունենալով երկար սահմանագիծ մը Ռուսաստանի հետ, հազիւ թէ կարենայ շարունակել իր գոյութիւնը իբրեւ անկախ պետութիւն: Իրանի ամբողջական գրաւումը պարզապէս ժամանակի խնդիր է»:

Յօդուածագիրը յետոյ մէկ քերում մը կը կատարէ պատմական Սպմներէն որ հետեւեալ միտքը յայտները է ժամանակին — եթէ Ռուսիա չահէր պատերազմը (1918ին), պիտի գրաւէր Հիւսիսային Պարսկաստանը ,իբրեն պիտի կցէր Հիւսիս – արեւելեան Անատոլուն (Հայաստան) եւ քիչ ետքը պիտի ստանար պարզեւներուն ամէնէն խոշորը, այսինքն Պոլիսն ու Նեղուցները:

Երկրորդ յօդուածի մը մէջ նոյն ամսագիրը կը խօսի ռուսեւթուրք յարաբերութեանց եւ բրիտանական քաղաքականութեան վրայ անոնց ունեցած ազդեցութեան մասին: «Մինչեւ 1774 Օսմ. կայսրութիւնը ամբողջական իշխանութիւն ունէր Նեղուցներուն վրայ: Բայց 1774ին Քիչիւք Գայնարճայի դաշնագրով կատարինէ Թագուհին իրաւունք ստացաւ որ Ռուսիոյ առեւտրական նաւերը Նեղուցներէն անցնէին: Այդ թուականէն սկսաւ Օսմ. կայսրութեան անկումը ու եթէ չըլլար Միջերկրականեան ու եւրոպական պետութեանց — մասնաւորաբար Մեծն Բրիտանիոյ — միջամտութիւնը, Ռուսիա չատոնց իրաւունք ստացած պիտի ըլլար որ իր ռազմանաւերը ազատ մուտք ունենային դէպի Միջերկրական: Ցետագային արեւմտեան պետութիւնները անմիջապէս հետեւեցան Ռուսիոյ օրինակին եւ Թուրքիոյ տկարութենէն օգտուելով Աւստրիա, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Գերմանիա իրաւունք ստացան որ իրենց փոխադրանաւերն ալ ազատ երթեւեկ ունենան Նեղուցներէն»:

Յօդուածագիրը բացատրելէ վերջ թէ Սեւ Ծովու նաւահանգիստները Ռուսիոյ միակ ելքն էին դէպի հարաւային ջուրերը, դիտել կուտայ որ Ցարերու ծաւալումի քաղաքականութեան դէմ էին Մեծն Բրիտանիան, Աւստրիան ու Գերմանիան , բայց առաջին պետութիւնն է որ տեւականօրէն ընդդիմութիւն ցոյց տուած է, որովհետեւ Միջերկրականի ապահովութիւնը չափազանց մեծ կարեւորութիւն ունէր կայսրութեան շահերուն տեսակէտէն: Ուրեմն Անգլիա միշտ աշխատած է ռուսական նաւատորմը բանտարկել Սեւ Ծովու մէջ՝ միանգամ ընդ միշտ փակելով Նեղուցները:

Ճիշդ է որ Ռուսիա կարդ մը առանձնաշնորհներ ստացած էր անցեալ դարու սկիզբները, բայց չատ կարճատեւ ժամանակի մը համար: « Հիւնքեար Իսկէլէսիի դաշնագրով (1833) Ցարերը իրաւունք ունէին ռազմանաւեր ուղարկելու Նեղուցները՝ Թուրքիոյ հանդէպ իրենց յանձնառութիւնները յարգելու համար, բայց 1840ի Քառեակ համաձայնութեամբ (Անգլիա, Ռուսիա, Բրուսիա եւ Աւստրիա) Նեղուցները անդամ մը եւս կը փակուէին :

Ժամանակ մը վերջ, 1869ին, Սուէզի ջրանցքին բացումը վերադնահատման կ'ենթարկէր Անգլիոյ քաղաքականութիւնը՝ Միջերկրականի մասին: 1878ին Մեծն Բրիտանիա կը գրաւէր Կիպրոսը ու քիչ յետոյ կը տեղաւորուէր Եգիպտոսի մէջ: Գերմանիոյ հովանաւորութիւնը Թուրքիոյ վրայ եւ եւրոպական պետութեանց ուժերու հաւասարակշռութեան խանդարումը — որուն հետեւանքներէն մէկն էր 1907ին Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը — պատճառ եղան որ Լոնտոնի վարիչները անդամ մը եւս ձեւափոխեն իրենց տեսակէտը, պահանջելով Նեղուցներու բացումը պետութեանց նաւատորմներուն առջեւ:

ՌՈՒՍԵՐԸ ՍԿՍԱՆ ՊԱՐՊԵԼ ՀԻՒՍ ԻՐԱՆԸ

Եւ սակայն խնդիրը պիտի խնուի

Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդին դումարումէն առաջ, Մոսկուայի անթելը հետեւեալ պաշտօնական դիպոյը հաղորդեց.— «Արդէն վերջացած է խորհրդային զօրքին պարպումը Մէշհէտի, Շարուտի եւ Սէմնանի շրջաններէն, գործողութիւն մը որ սկսած էր 1946 Մարտ 2ին: Իրանի կառավարութեան հետ կնքուած համաձայնութեամբ մը, խորհրդային զօրքի մնացեալ մասին պարպումը սկսաւ Մարտ 24ին: Խորհրդային հրամանատարութիւնը կը հաշուէ թէ Իրանի կատարեալ պարպումը կրնայ վերջնանալ հինգ - վեց շաբաթէն, եթէ անակնկալ մը չպատահի»:

Թէհրանի խորհրդային դեսպանն ալ նոյն օրը հաղորդեց Իրանի կառավարութեան թէ կարմիր բանակը սկսած է քաշուիլ: Իրանի կառավարութիւնն ալ պաշտօնապէս հաստատեց այս տեղեկութիւնը: Կառավարութեան բանբերը միեւնոյն ատեն յայտարարեց թէ նոր համաձայնութիւն կնքուած չէ եւ անհրաժեշտ չէր, քանի որ խորհրդային զօրքին պարպումը որոշուած էր 1942ի պայմանագրութեամբ, կնքուած՝ Անգլիոյ, Խ. Միութեան եւ Իրանի միջեւ:

Այս լուրը անշուշտ նպաստեց մեղմացնելու մթնոլորտը, որ թանձրացած էր վերջին շաբթուան ընթացքին: Եւ սակայն, խնդիրը կը մնայ Ապահովութեան Խորհուրդի օրակարգին վրայ: Ժողովը բացուեցաւ երկուշաբթի օր, եւ օրինական ձեւակերպութիւններէն վերջ, որոշեց յաջորդ օրը (երեքշաբթի) զբաղիլ այս հարցով: Անգլիա եւ Մ. Նահանգները դեռ մնալով հանդերձ, կ'ուզեն իմանալ թէ ինչո՛ւ ուշացաւ պարպումը եւ ի՛նչ նոր համաձայնութիւն կնքուած է Խ. Միութեան եւ Իրանի միջեւ: Անգլիոյ երեսփ. ժողովէն երկու պատգամաւորներ օդանաւով ճամբայ ելան դէպի Թէհրան, տեղին վրայ քննելու համար խնդիրը: Կը յուսան այնտեղ մնալ երեք չորս շաբաթ եւ երթալ մինչեւ Հիւս. Իրան, թէեւ վատահ չեն թէ պիտի կրնան հոն մտնել, քանի այդ շրջանը կը գտնուի Ռուսերուն ձեռքը: Այս այցելութիւնը որոշուած է Իրանի հաւանութեամբ, սակայն քննուած չէ խորհրդային իշխանութեան հետ:

1911—12ի Թուրքեւիտալական պատերազմին ընթացքին, երբ Տարտանէլը առժամաբար փակ էր բոլորին համար, Ռուսիա մեծապէս տուժեց, քանի որ իր արտածումներուն հարիւրին չիսունը կը կատարուէր Տարտանէլի ճամբով:

Նեղուցներու փակումը վնասակար եղաւ Ռուսիոյ համար մանաւանդ համաշխարհային առաջին պատերազմին ատեն: Իր դաշնակիցները, Անգլիան ու Ֆրանսան, դինուորական չախչախիչ պարտութեան մը սպառնալիքին հետ դէմ առ դէմ, ստիպուեցան Ռուսիոյ խոստանալ այն պարզեւը զոր մերժած էին անոր տալ 19րդ դարու ամբողջ տեւողութեան: 1915ի Պոլսոյ զաղտնի դաշնագրով (18 Մարտ) արեւմտեան երկու դաշնակիցները , Տարտանէլի արշաւանքէն անմիջապէս առաջ, կը հաւանէին Ռուսաստանի յանձնել, յաղթանակի պարագային, Պոլիսը, Վոսփորի զոյգ ափերով , հարաւային Թրակիան մինչեւ Էնոս – Միխա դիծը, ինչպէս եւ Իմպրոս, Թենէդոս եւ չարք մը ուրիշ կղզիներ:

Ամսագիրը յետոյ կ'անդրադառնայ Լոզանի դաշնագրին եւ Մոնթրէոյի համաձայնութեան եւ ի մէջ այլոց կը յիշէ Հայաստանի խնդիրը — հոգատարութիւն, Սեւրի դաշնագիր, Ուիլսընեան սահմաններ եւայլն, բայց, երեւի քաջութիւնը չունի լուսաբանելու իր ընթերցողները թէ Հայերուն այսօրուան պահանջը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ յաղթական պետութեանց կողմէ հերոսական ժողովուրդի մը տրուած խոստումներուն կիրարկումը:

Պատմական այս հակիրճ ծանօթութիւններէն վերջ, ամսագիրը կ'եզրակացնէ հետեւեալ բառերով .—

«Ընդհանուր առումով դժուար է բացատրել թէ ինչ նպատակ կը հետապնդէ Ռուսիա իր ներկայ քաղաքական խաղերով այնպիսի ատեն մը երբ հիւլէական զէնքը հիմնովին այլափոխած է դասական ռազմակերտերու իրական արժէքը: Ռուսիոյ այսօրուան չարժումները կը յիշեցնեն 19րդ դարու իր ռազմավարութիւնը»:

Ամսագրին այս թեթու խօսքերուն պատասխանը կուտայ Անգլետուս Խորհրդարանական յանձնախումբին պաշտօնական օրկանը: «Մենք չենք ընդունիր այս տեսակէտը, կը գրէ թերթը: Եթէ ճիշդ է այդ եզրակացութիւնը, ինչո՞վ կը տարբերի ան անգլիական քաղաքականութենէն: Երբ Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախարարը կը յայտարարէ թէ Միջերկրականի մէջ ռուսական խարիսխ մը սպառնալիք է բրիտանական կայսրութեան համար, պէտք է ընդունիլ ուրեմն որ ան այլ կը վերագտնայ, վրէժխնդրութեամբ, 19րդ դարու անգլիական ռազմավարութեան: Մենք չենք հաւատար որ 193 միլիոնոց Ռուսաստանը կրնայ հաւանիլ մշանջենապէս Սեւ Ծովու մէջ բանտարկուած մնալու հեռանկարին»:

ԺԻՐԱՑՐ

Ամէն պարագայի մէջ, Լոնտոն վերապահ դիրք մը բռնած է: Երբ հաստատուեցաւ թէ կարմիր բանակը պիտի քաշուի, Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան մէկ ներկայացուցիչը յայտարարեց.— «Մենք տրամադիր չենք մեր զլխարկները օդին մէջ նետելու ի նշան ցնծութեան: Ինչ որոշում ալ տուած ըլլայ Ռուսիան վերսկսելու համար ուղղակի բանակցութիւնները Իրանի հետ, իրողութիւն մը կայ,— 1942ի դաշնագրին բռնաբարումը:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ՏԵՍԱԿԻՏԸ

Ազահովութեան Խորհուրդին բացման առթիւ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը կարդաց նախագահ Թրումընի պատգամագիրը, որ բարի գալուստ մաղթելէ վերջ, կը յայտնէ թէ Մ. Նահանգներու ժողովուրդը «սրտանց կը մասնակցի իրենց զործակցութեան, Միացեալ Ազգերուն տալու համար անհրաժեշտ ուժն ու կամքը, որպէսզի պահպանուին խաղաղութիւնը եւ ազատութիւնը»:

Պատմագրին ընթերցումէն վերջ, նախարարը իր կարգին յայտարարեց,— Կը գտնուինք աշխարհի պատմութեան կարեւորագոյն մէկ պահուն առջեւ: Այս գումարումով, Ազահովութեան Խորհուրդը կը սկսի զործել տեսականօրէն: Ամերիկացիները հաստատապէս եւ բացարձակապէս վճռած են պահպանել Միացեալ Ազգերու Դաշինքը: Վստահ եմ թէ այդ է նաեւ հաստատ կամքը բոլոր անդամակից երկիրներու: Ազգերը, ինչպէս անհատները պարտաւոր են իրենց կարելին փորձել, վէճերը հարթելու համար առանց դատավարութեան: Բայց ոչ մէկ ազգ իրաւունք ունի օրէնքը իր ձեռքն առնելու: Եթէ վէճերը չեն կրնար կարգադրուիլ բարեկամական բանակցութիւններով, պէտք է Ազահովութեան Խորհուրդին առջեւ հանուին: Ահա թէ ինչո՛ւ Ազահովութեան Խորհուրդը պէտք է պատրաստ ըլլայ ամէն վայրկեան զործելու արագօրէն: Ահա թէ ինչու Ազահովութեան Խորհուրդը պէտք է զործէ տեսականօրէն: Եթէ Միացեալ Ազգերը պիտի տեւեն, ո եւ է երկրի համար ոչ անհրաժեշտութիւն, ոչ ալ չքմեղանք պէտք է ըլլայ, օրէնքը իր ափին մէջ առնելու: Ազահովութեան Խորհուրդին վրայ կը ծանրանայ ամենամեծ պատասխանատուութիւնը խաղաղութեան եւ ազահովութեան պահպանումին: Ան պէտք է ստիպողաբար քննէ այն խնդիրները որոնց համար ազգերը մինչեւ հիմա պատրաստ էին կռուելու»:

Բացման նիստը տեւեց 50 վայրկեան: Մ. Նահանգներուն դիրքը մեծ ապաւորութիւն զործեց պատգամաւորներուն վրայ: Մանաւանդ որ, ան դամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ Անգլիա եւ Ամերիկա բոլորովին համաձայն են այս կէտին մէջ:— Ամերիկեան թերթի մը տեղեկութենց համաձայն, Միացեալ Ազգերու ընդհ. ապահովութիւններու յանձնախումբը յայտներ է թէ կազմակերպութիւնը պէտք ունի երկու միլիոնոց բանակի մը, պահպանելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը: Անգլիա, Ռ. Միութիւնը, Ֆրանսա եւ Չինաստան պիտի ճարեն այս բանակին կէսը, մնացեալը՝ Մ. Ա. Ք. միւս 46 անդամները:

Վարչապետին կարեւոր ճառը

Պ. Ֆէլիքս Կուէն, վարչապետը, առջի օր չատ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Սթրազպուրկի մէջ, պարզելով Ֆրանսայի ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը: Թերթերը կը դրեն թէ այս ճառով կը սկսի ընտրական պայքարը: Ճառը չատ երկար ըլլալով, կ'ամփոփենք հիմնական կէտերը.—

— « Մենք կ'ուզենք ապահովութիւն ստանալ թէ յառաջիկայ տարիներու ընթացքին, զերմանական նոր արշաւանք մը պիտի չզայ ոչնչացնել մեր երիտասարդութիւնը, կործանել մեր քաղաքները, խորտակել մեր տնտեսական կարողութիւնը: Նը րէն Հռենոսի վրայ է որ վաղը կրնայ տեղի ունենալ աշխարհի ճակատագիրը, եթէ ամրապէս ձեռք չառնուի նախայարձակման կարողութիւնը զոր կը պարունակէ Ռուրի ածուխը: Մեր երկիրը ամէնէն առաջ կը տառապի ածուխի պակասէն: Նախագահ Թրումընը կը հաշուէր թէ մենք պիտի ստանանք ամսական 4ուկէս միլիոն թոն զերմանական ածուխ: Այժմ կը խոստանան միայն 316 հազար թոն: Մենք ատորագրած վիճակի մը մէջ զրուած ենք Գերմանիոյ հանդէպ: Աչխարհը պէտք մը մատնելէ վերջ, կը թուի թէ Գերմանիա պիտի օգտուի նպաստաւոր վերաբերումէ մը որուն չնորհիւ պիտի կրնայ փրկուիլ իր խոկ զոհերէն չատ առաջ: Պ. Լէոն Պլում, այդ մեծ եւ ականաւոր Ֆրանսացին, պիտի հասկնայ Ամերիկայի մեր բարեկամներուն թէ Ֆրանսայի ըլլալիք օդնութիւնը պիտի նպաստէ աշխարհի: Մենք պիտի չանանք աւելցնել մեր արտադրութիւնը: Մեր զինուորական ծախքերը պիտի կրճատուին 60 միլիառ Ֆրանք, այս տարիէն իսկ: Քաղաքային ծախքերն ալ պիտի կրճատուին նոյնքան: Այսօրէն չահերը պիտի դանձուին խստօրէն: Մինչեւ 1945 Դեկտ. 31 դանձուած էր վեց միլիառ Ֆրանք: 1946 Փետրուար 28ին դուռարը կ'անցնէր 7 միլիառ 861 միլիոնը»:

Վարչապետը այս առթիւ ալ չհրաժարեցաւ զօր. տը Կոլ արժանի հանդիսացաւ հայրենիքին, վտանգաբեր Դիմադրական ճակատը, բացատրեց թէ անհրաժեշտ է զինուորական երկար դրաւումի մը ենթարկել Գերմանիան եւ մատնանշեց Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան վրայ:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԱԲԻԿ ՄՈՒՊԱՀԵՄՃԵԱՆ

Պոլսոյ վերջին թղթաթերէն (15 Մարտ) ցաւով կ'իմանանք մահը Պատրիարքարանի նախկին քարտուղար Աբրիկ Մուպահեմճեանի, որ անկողին դամուած էր 1945 Սեպտ. 15էն ի վեր: Մեռած է Մարտ 14ին, Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ, 75 տարեկան:

Հանգուցեալը ազգային պաշտօններ կը վարէր աւելի քան կէս դարէ ի վեր, մինչեւոյն առեն աշխատակցելով պոլսահայ թերթերուն: Եղած է քարտուղար Պատրիարքարանի զանազան Խորհուրդներուն եւ Հոգաբարձութենց, միեւնոյն առեն տեսակ մը անպաչտօն խորհրդական՝ օրուան Պատրիարքներուն, սկսելով տեղապահ Մանկունի եպիսկոպոսէն: Անպատճառ հաւաքածոյ մըն էր ազգ. լուրերու եւ յուշերու, ինչպէս իր վարպետը՝ Աբրահամ Ալյազեան: Մինչեւ ճամբու մարդ, միշտ ըսելիք մը կ'ունենար, առանց որոշ տեսակէտ պարզելու: Կ'արժէ խօսիլ առանձին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

100 ԿՐԱՄ ԹԱՐՄ ՄԻՍ պիտի բաշխուի Մարտի B8 կտրօնով, բացի պահածոյ միսէն:

ԼԻՈՆ ՊԼՈՒՄ սկսաւ բանակցիլ Ամերիկացիներուն հետ, երմտական աջակցութիւն ստանալու համար: Կ'ըսուի թէ փոխանակ որոշ դումար մը նշանակելու, տարեկան 500—750 միլիոն տոլարի փոխառութիւններ պիտի խնդրէ, բաժնուած՝ 3—5 տարուան վրայ: Հինգ հարիւր միլիոն տոլարը անբաւական կը համարուի նոյնիսկ այս տարուան համար, առանց հաշուելու վերաչինութեան հսկայական ծախքերը:

ՉԵՐՔԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ Եուկոսլաւիոյ նախկին պատերազմական նախարարը, զօր. Միխայլովիչ, որ լեռներն ապաստանած էր իր 11 ընկերներուն հետ եւ կը կռուէր մատչել թիթոյի դէմ: Չերքակալութիւնը կատարուած է մարտ 13ին, օդաչուներու կողմէ: Այս առթիւ ներքին նախարարը դանդատեցաւ թէ Եուկոսլաւիա 1145 պատերազմի ոճրագործներ պահանջած է Դաշնակիցներէն, բայց յանձնած են միայն 17 հոգի, Իտալիոյ 1200 պատերազմի ոճրագործներէն ոչ մէկը յանձնուած է:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ Շեթլէին նաւահանգստին հիւսիսային մասը Լեհաստանի պիտի յանձնուի Ռուսերուն կողմէ:— Համպուրկի մէջ կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ: Հինգ հարիւր հոգինոց բազմութիւն մը ուսերի տուաւ ածխաթաղ կառախումբ մը: Ապառուութիւնները կը չարունակուին, ուտելիք ճարելու համար:

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԱՆԹԵԼԸ ռուսերէնի բաժին մը բացած է Մարտ 25էն սկսեալ:

ԱԹԼՆՒԻՆ կը հետապրին թէ թշնամական կանչեր արձակուեցան Անգլիոյ արտաքին նախարարին եւ Ջըրչիլի դէմ, Յունաստանի անկախութեան տարեդարձին առթիւ: Հակառակ դրուած արդելքին, աչքերը եւ ձախերը բուռն յոյզեր կատարելէն, տեղ տեղ ոստիկաններուն վրայ յարձակելով: Զոհերը կ'աղաղակէին.— «Պիտի կռուինք. անկախութիւն եւ ժողովրդապետութիւն կը պահանջենք»: Արքայականները Երկիրոս Թագաւորին պատկերը կը ցուցնէին, ձախերու կարմիր դրօշներուն դէմ: Ակերն ալ կը պոռային,— «Աւելի մեծ Յունաստան, դէպի Սոֆիա»:

ՆԻՒՐՆԲԵՐԳԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ առթիւ, Գերմանիոյ արտաքին նախարարութեան խորհրդականը վաստաթուղթ մը պատրաստած է, որուն համաձայն 1939 օգոստոս 23ին Գերմանիա եւ Ռ. Միութիւնը զաղտնի համաձայնութիւն մը կնքեր էին, ոչ միայն Լեհաստանը բաժնելու, այլեւ Եւրոպան ազդեցութեանց չրջանակներու վերածելու համար:

ԼԻՈՆ.— ԵԿՄԱԼԵԱՆ ԵՂԱՆԱԿՈՎ հանդիսաւոր պատարագ Fourvière-ի մայր եկեղեցւոյ մէջ, պատերազմի դաշտին վրայ ինկած հայ նահատակներու համար, կազմակերպուած Լիոնի Հայ Մարտիկներու միութեան կողմէ, 31 Մարտ, կիրակի առաւօտ ժամը 10ին: Պատարագը կը մատուցանէ Հ. Պապեան: Կը մասնակցին եկեղեցական երաժշտախումբը եւ Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան: Ասրբողութիւնները Լիոնի ռասիոկայանին. պիտի տրուին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ Ֆ. Ա. Ը. Միութեան Փարիզի Շրջ. վարչութեան, այս չաբաթ 30 Մարտ, երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, մասնակցութեամբ հայ եւ օտար արուեստագէտներու, Aéro Club de France-ի սրահին մէջ, 6, rue Galilée, métro: Trocadéro: Պարերը կը վարէ՝ ՍԱՐԵԱՆ, իր բնաիր նուագախումբով: Ինամուած եւ ճոխ պիւֆէ: Մուտք 100 Ֆրանք:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Օր. ՍԻՒԶԱՆ ՔԱՇԻԿԵԱՆ
Պ. ԺՈՐԺ ԷՔԵՐԵԱՆ
Փարիզ Նշանուած 24 Մարտ 1946

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Միհրդատ Ալիք – սանեան 500 ֆրանք կը նուիրեն Հայ Տիկնանց Միութեան, Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին: Ստանայ «Ծառայ»էն:

ԾԱՒՇԱՏԵՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոր Սերունդի դասախաօսութիւնը Սէնթ Մարկրիթի մէջ վաղը, 28 Մարտ, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Նիւթ՝ «Ներկայ Պատր. Վարժապետեանի կեանքն ու գործունէութիւնը»: Դասախօս Պ. ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ:

ՍԷՆԹ ԷՔԻԷՆ.— Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդ «Բարգէն Սիւնի» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, ընկերվարականներու Léo Lagrange սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆԹ ԷՔԻԷՆ.— Հ. Ը. Դ. Սէնթ Էքիէնի «Անուագ» ենթախումբին ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ, իրիկուան ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ բոլոր Դպեցիները ժողովի կը հրաւիրուին, վերակազմելու Հայր. Միութիւնը, այս կիրակի, 31 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մասիսի սրճարանին վարի յարկը, 7 rue des Petites Maries.

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Ը. Դ. Լիոնի «Վարդանեան» կոմիտէի կողմէ, զեկավարութեամբ ծանօթ դերասան Պ. Ժուտէքս Զուլճեանի, սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Պ. Ը. Թորոսեանի, Լ. Ալչմեանի եւ Ղ. Քայթանճեանի, այս չաբաթ իրիկուն, «Սալ Ֆրանսուա Քուիէ» մեծ սրահին մէջ:

ԿՐԵՆՈԲԼ.— ԲԱԳՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ կազմուցած Խաչի Սանուհիներու Միութեան, Մարտ 31ին, կիրակի ժամը 2.30ին, Salle St. Joseph, Bd. des Adieux: Կը ներկայացուի դաւեչտ մը՝ «ՄԱՏ ՄԷՋՆ է»: Երգ, արտասանութիւն եւ պատկերաւոր դեղեցիկ պարեր սանուհիներու կողմէ:

ԶՈՑԴ ԽԱՉԱՉԵՒՈՒՄՆԵՐՈՒ պատճառով Հրաչ Տարօնեանի «ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ՀԵՌՈՒ» թատերախաղին ներկայացումը յետաձգուած է Մայիս 12ին:

«ԾԱՌԱՅ» ԿՂ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Մարսէյլէն Պ. Ս. Մխճեան մէկ տարեկան «Ծառայ» կը նուիրէ Տիկ. Վանեսեանի (Սէնթ Էթիէն):

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շավիլի Մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր ընկերուհիներէն Տիկին Ս. Տէր Դաւիթեանի՝ իր եղբօր, Տիկին Ա. Գալֆայեանի՝ իր մօր, Տիկին Շ. Փափազեանի՝ իր հօրեղբօր եւ Տիկին Ք. Պէյաճեանի իր մօր ցաւալի կորուստներուն առթիւ եւ փոխան Ծաղկեպսակի 500 Ֆրանք կը տրամադրէ Թաղին հիւանդներուն:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ ՓԻԼԻՓ ԱՂԱԶԱՐԵԱՆԻ

Ապրիլ 7ին ժամը 14.30ին, Սալ Կալօ: Ծայատարին մէջ Մոցարթ, Պրահմս, Պէթհովէնէն, Զայքովսքի, Տիպուսի եւայլն, հայկական բաժինը Սպաղարեան եւ Աղազարեան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Սիրուն Իպիսեան եւ աղջիկը Անայիս կը ծանուցանեն թէ կիրակի առաւօտ մարտ 31ին, Փարիզի Հայոց Եկեղեցին մէջ հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց զաւկին եւ եղբօր՝ ՆԻԿՕԼԱ ԻՊԻՍԵԱՆի (20 տարեկան, որ մեռաւ 1945 Մարտ 31ին, իբրեւ Էֆ-Էֆի, Մելթըշայի մէջ (Գերմանիա), ինչպէս նաեւ իրենց եղբօր եւ հօրեղբօր ՆԻԿՈՂՈՍ ՄԻՆԱՍԵԱՆի հոգւոյն: Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

ԱՏԱՄՆԱԲԱՑԻ ՆՈՒՊԱՐ ԱԻԱԳԵԱՆ, վկայեալ Լիոնի բժշկական համալսարանէն եւ ատամնաբուժական վարժարանէն, կը տեղեկացնէ բացումը իր ատամնաբուժարանին, 6, rue Valensaut Monplaisir, La Plaine, Lyon: Հեռաձայն P. 71-21:

ԿՐ ՓՆՏՌՈՒԻ Պատուական Զօլաքեան, նախկին կը բնակէր 80 rue Atararine, Aexandrie (Եգիպտոս): Գրել եղբօրը՝ Սահակ Զօլաքեանի, 12 Bld. Carnot, Alfortville (Seine), France: Կը խնդրուի ե-ղիպտահայ թերթերէն արտատպել:

ԿՐ ՓՆՏՌՈՒԻՆ 1915ի տարագրութեան մէջ կորսուած Տէր եւ Տիկին Ծովհաննէս Ճիհանեան եւ զաւակները (Ջաւարի): Կը կարծուի որ Ամերիկա ըլլան: Տեղեկացնել իրենց աղջկան, Տիկին Ագնիս Ճիհանեանի, 80 rue du 14 Juillet, Maison Alfort, (Seine): Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

ՀԱՅԿԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Ֆաթ. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Jeudi 28 Mars 1946 Հինգշաբթի 28 Մարտ

ԺԱ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4571–Նոր շրջան թիւ 300 . Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՄԱՔԵԱՆ / ԳԻՆ՝ 3 ՓՐ·

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁՐՈՑՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ (Գ.)

— Երիտասարդական ճակատի վրայ եւս նոյն մրցակցութիւնը: Շատ չէ՞ այսքան Միութիւն:

— Ձա՛րկ, բայց մոխիկ ըրէ, պիտի ըսէր մեր վարժապետը: Կեանքը չարժում է եւ գաղափարներու հոլովում: Եւրոպա կ'ապրինք, եւ կը տեսնէք թէ ինչպէս կը գործեն ուրիշները, մեծ թէ փոքր: 1935ին Փարիզի մէջ հաստատուեցաւ Երիտասարդական Միութիւն մը, Հայ Ակումբ, ո– րուն անդամները դասախօսութիւններ կը լսէին հայերէնի, Հայոց պատմութեան եւ գրականութեան մասին: 1937ին անոր անդամներուն մէկ մասը Դաշնակցութեան շարքերը մտնելով, կազ– մեցին «Րաֆֆի» խումբը, որ արդէն դարձած է կենդանի միաւոր մը, միշտ ընդունակ աճելու:

— Իսկ Նոր Սերո՞ւնդը, որուն անունը կը լսենք ամէն օր, ձեր թերթին եւ հանդէսներու մէջ:

— Պարզապէս տարրական պահանջ մը: Վաղվզուն երիտասարդութիւն մը կը յածի, կը խլրտի մեր շուրջը: Անոնք որ կը յաւակնէին մէկ աւազանի մէջ լուծել եւ կազմել Ընդհ· Միութիւն մը, իբրեւ թէ չէզոք, անկուսակցական դեմքի վրայ, ոչ այդպիսի համամասնած շարժում մը վարելու կարողութիւնն ունէին, ոչ ալ իրաւունք՝ ամէն բան մենաշնորհի վերածելու: Փաստը մէջտեղն է: Հակառակ բոլոր չռայլաբան հաւաստիքներուն, երիտասարդութեան չախչախիչ մեծամասնութիւնը կը մնայ դուրսը, այսինքն անտէր կամ ինքնագլուխ: Ոչ միայն խառնուածքի տարբերութիւններ կան, այլեւ դաւանանքի:

— Ի՞նչ տարբեր դաւանանք պիտի ունենան, բացի հայրենիքի եւ աղատութեան գաղափարներէն եւ գործակցութենէ:

— Անչո՛ւշտ: Եւ Նոր Սերունդին հիմնական դաւանանքն ալ այդ է: Ոչ միայն քարոզութեամբ, այլ եւ իրենց կանոնագիրը – ծրագրով: Ահա կ'ըսեցէք,— «Ֆրանսայի Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդ Միութեան նպատակն է դաստիարակել երիտասարդութիւնը հայկական մշակոյթով, պատրաստել Հայաստանի կարգապահ եւ գիտակցող քաղաքացիներ»:

— Բայց ինչո՞ւ կուսակցական դրօշի տակ առած է այս շարժումն ալ, փոխանակ դնելու չէզոք հողի վրայ:

— Կուսակցութիւնը իր հովանաւորութիւնը, բարոյական եւ մտաւոր պաշարը, կազմակերպական մեքենան տրամադրած է, այդ հում տարրերը դաստիարակելու, անոնց դիմագիծ եւ ուղղութիւն տալու համար: Անդամները ստիպուած չեն անպատճառ Դաշնակցական ըլլալու: Եթէ ուզեն, կրնան մտնել մեր շարքերը, հետզհետէ հասունանալով: Մնաց որ, այդ երիտասարդութիւնը ինք բնազդաբար կը հակի դէպի Դաշնակցութիւնը: Միայն Մարսէյլի շրջանին մէջ արդէն 300 անդամներ արձանագրուած էին առանց փողի եւ թմբուկի, Միութեան հաստատումէն քանի մը ամիս վերջը:

— Եթէ բոլորը համախմբուին մէկ դրօշի տակ, աւելի արդիւնաւոր չըլլա՞ր շարժումը:

— Տարբեր բաներ են ցանկալին եւ կարելին: Երիտասարդութիւնը հօտ չէ, որպէսզի տանիս կապես մսուրի մը առջեւ: Անոնք ալ ունին տենչեր եւ տեսակէտներ: Ի՞նչ կ'արժէ ապաքաղաքական երիտասարդութիւն մը, մանաւանդ այս ալիքուն վրայ, ուր հազար յորձանք, հրապոյր եւ փոր– ձանք իրար կը խաչաձեւեն: Ցայտնապէս կը կեղծեն անոնք որ կը խօսին չէզոքութեան մասին: Ի– րականութիւնը բոլորովին ուրիշ բան կ'ըսէ:

Գալով շարժումին արդիւնաւորութեան եւ աճման, կենդանի օրինակ մը ձեզի՝ Ամերիկայէն: Մօտաւորապէս 15 տարի առաջ, Մ· Նահանգնե– րուն մէջ հաստատուեցաւ Երիտ· Միութիւն մը, որ այժմ կը կոչուի Հայ Երիտ· Դաշնակցութիւն, աւելի քան 3000 անդամներով: Այս շարժու– մը պատճառ եղաւ որ Բարեգործականը եւ ուրիշ– ներ ալ ստեղծեն «Կրասեր»ներու կազմակերպութիւններ: Եթէ անոնք ալ քանի մը հազար անդամ ունին, կը նշանակէ թէ 5—6000 երիտասարդներ կապուած են հայկական կեանքին եւ հայրենիքին, իրենց գործունէութեամբ եւ թերթերով: Ուրեմն տեսակ մը բարի նախանձ, որ կը նպաստէ շարժու– մին ծաւալման:

— Բայց պայքարը անխուսափելի է:

— Ընդհակառակն: Մենք խստօրէն պատուի– րած ենք խուսափիլ պայքարէ, վարուիլ եղբայրաբար, իբրեւ ժառանգորդները դժբախտ ժողովուրդի մը որ կը դուրդուրայ իր տարաղիր երիտա– սարդութեան վրայ: Դեռ կը խօսինք: Շ·

M. FÉLIX GOUIN, Président du Conseil

Ֆրանսայի վարչապետը, Պ· Ֆէլիքս Կուէն (քննկերվարական), որ բաղաքական կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Սբրազպուրկի մէջ, Մարտ 24ին:

Պաղ հովեր
Սուրիա - Լիբանանի մէջ

Պէյրութի «Ազդակ»ը հետեւեալ տխուր տեղեկութիւնները կը հաղորդէ, «Անհրաժեշտ աշխատանք մը» խորագրով խմբագրականի մը մէջ (1 Մարտ).—

— « Վերջերս կարգ մը տեղական թերթեր մեր ժողովուրդի վերաբերմամբ սկսած են անճիշդ արտայայտութիւններ ունենալ:

Մեր երկու հայ երեսփոխանները արդէն բողոքած էին մամլոյ տնօրէնութեան, թերթի մը այն արտայայտութեան դէմ, որ մատնանշած էր թէ հայ երեսփոխանները ի՞նչ կը ներկայացնեն Լիբանանի Ընտրողարանին մէջ, երբ իրենց ժողովուրդը մեկնելու կը պատրաստուի: Ծանօթ էր նաեւ ուրիշ թերթի մը արտայայտութիւնը: Մամլոյ Տնօրէնը խոստացած էր ուշադիր ըլլալ այսուհետեւ: Սա – կայն առջի օր, թերթ մը շատ տգեղ երկու ծաղրանկար զետեղած էր, նոյնքան տգեղ մակագրու – թիւններով: Եթէ կ'ուզուի Ֆիւրտերու ինքնութեան թուղթ տալ, անհրաժեշտ չէ խառնել հայերու անունը, ըսելու համար, որ՝ «Հայերը, Ասորիները եւ սատանաները հպատակ ղարձան, իսկ Ֆիւրտերը ոչ»: Եւ կամ՝ «Հայերը կը մեկնին՝ մեր քով պատսպարուելէ, անուցուելէ եւ հարստանալէ վերջ »:

Նոյնքան ցաւալի է մատնանշել, որ առջի օր, Ալճաճարի քաղաքապետութիւնը հրահանգ ստացած է մինչեւ երկու ամիս քանդել ջուրի թիւրպինը: Այն թիւրպինը, որուն բացումը կատարուեցաւ Հանրապետութեան նախագահին եւ վարչապետին կողմէ:

Ալճաճարի հողերու չուրջ յարուցուած խնդիրն վերջ, այս անգամ թիւրպինի խնդիր, ինչ որ կը նշանակէ առանց ջուրի ձգել 1000 տունէ աւելի հաշուող դիւղաքաղաք մը:

Ուրիշ երեւոյթներ չենք ուզեր մատնանշել: Այս բոլորը դարմանելու համար անհրաժեշտ է լուրջ եւ կազմակերպուած աշխատանք: Կարելի է յուսալ որ արդիւնք կը ստացուի, որովհետեւ այս երկրին վարիչները քանիցս ցոյց տուած են իրենց բարեացակամ վերաբերմունքը մեր ժողովուրդին հանդէպ»:

ԹՐԻՒՄԷնի մէջ Իտալացիները բուռն ցոյցեր կատարեցին, պահանջելով անոր կցումը Իտալիոյ: Երկու հոգի սպաննուեցան, հարիւր հոգի վիրաւորուեցան: Կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ: Ամերիկեան զինուորներու մեկնումը ընդհատուեցաւ :

ԻՐԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ ԿԸ ՓՆՆՈՒԻ
Հակառակ Մոսկուայի ընդդիմութեան

ՈՐՈՇՈՒՄ՝ 2Ի ԴԷՄ 9 ՁԱՅՆՈՎ

Երեքշաբթի օր, Ապահովութեան Խորհուրդը 2ի դէմ 9 ձայնով որոշեց օրակարգին վրայ պահել Իրանի խնդիրը, հակառակ խորհրդային դիմաւորը պատուիրակին առարկութեանց: Այս վերջինը, Ուշինկթընի դեսպան Պ· Կրոմիկօ, երկու անգամ պնդեց օրակարգէն հանել Իրանի ծանուցագիրը, քանի որ համաձայնութիւն գոյացած է երկու երկիրներուն միջեւ եւ խորհրդային զինուորները կը քաշուին: Բայց որոշ տեղեկութիւններ չհաղորդեց համաձայնութեան, ոչ ալ բանակցութեանց թուականի մասին:

Պ· Կրոմիկօ իր ճառին մէջ մեծ յարգանքով խօսեցաւ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան մասին, «որ հիմնուած է բոլոր ազգերու հաւասարութեան սկզբունքին վրայ»: Ցետոյ յայտարարեց·— «Ոմանք կը փորձեն չահագործել Իրանի կացութիւնը, աշխարհի քաղաքական մթնոլորտը պղտորելու եւ մտահոգութիւն սերմանելու համար: Բայց իմ կառավարութեանս տուած որոշումը զրաւական մըն է իր խաղաղասիրականդիտաւորութեանց: Պ· Հիւսէյին Ալայի ծանուցագիրը անհիմն է: Քանի որ համաձայնութիւն գոյացած է խորհրդային կառավարութեան եւ Իրանի կառավարութեան միջեւ, որ եւ է պատճառ չկայ Ապահովութեան խորհուրդին ներկայացնելու իրանեան խնդիրը »:

Խորհրդային պատուիրակը այս առթիւ դիտել տուաւ թէ բառ մը սխալ թարգմանուած է,— ոչ թէ «համաձայնութիւն», այլ «հասկացողութիւն» կայ երկու կառավարութեանց միջեւ: Այս բացատրութիւնը անմիջապէս օգտագործուեցաւ անգլեւռուսական պատուիրակութեանց կողմէ, որոնք չեչտեցին թէ դիւանագիտական չօչափելի վաւերագիրը մը չկայ Ս· Միութեան եւ Իրանի միջեւ :

Ցետոյ խօսք առին ամերիկեան պատուիրակը, արտաքին նախարար Պ· Պըրնս, եւ բրիտանական պատուիրակը, Սըր Ալէքսանդր Ֆէտոկըն, որոնք երկուքն ալ պնդեցին թէ իրանեան պատուիրակը պէտք է լսուի, որպէսզի Ապահովութեան Խորհուրդը կարենայ կարգ մը որոշումներ տալ: Ամերիկեան պատուիրակը առաջարկեց նաեւ որ Իրանի պատուիրակը խօսի գոյացած համաձայնութեան մասին, «եթէ երբեք այդ համաձայնութիւնը գոյութիւն ունի»: Բրիտանական պատուիրակն ալ չեչտեց թէ եթէ երկու կողմերը համաձայնութեան մը յանգած են, պէտք է հաղորդէին Ապահովութեան Խորհուրդին, յանձնելով անոր պատճէնը: Ցետոյ դանդատեցաւ թէ իր կառավարութիւնը զանազան ծանուցագիրներ ուղղած է խորհրդային կառավարութեան, բայց որ եւ է պատասխան չէ ստացած: Վերջապէս, դիտել տուաւ թէ Պ· Կրոմիկոյի յիշած համաձայնութիւնը ստորագրուած է ճիշդ այն պահուն երբ իրանեան հողը կը դատնուէր օտար զրաւման տակ:

Ապա կարգով խօսեցան Աւստրալիոյ, Զինաստանի, Եգիպտոսի եւն· պատուիրակները, ձայնակցելով անգլեւամերիկեան առաջարկին :

Վիճաբանութեանց ատեն միջադէպ մըն ալ ծագեցաւ, բայց կարելի եղաւ փակել, չնորհիւ Ֆրանսական պատուիրակին միջամտութեան : Խորհրդային պատուիրակը երբ տեսաւ որ խնդիրը օրակարգէն պիտի չհանուի, առաջարկեց յետաձգել, այլապէս ինք պիտի չկրնայ ներկայ ըլլալ : Ֆրանսական պատուիրակը միջին ճամբայ մը գտնելով, առաջարկեց որ երեք – չորս հոգինոց մասնախումբ մը քննէ խնդիրը եւ զեկուցանէ Ա· – պահովութեան Խորհուրդին: Այս առաջարկն ալ ընդունուեցաւ 2ի դէմ 9 քուէներով (հակառակ՝ Ս· Միութիւնը եւ Լեհաստան) : Ուրեմն խնդիրը կը մնայ օրակարգին վրայ եւ Ապահովութեան Խորհուրդը պիտի կրնայ վճռական դեր մը կատարել, իրրեւ առաջին փորձ :

ՊԱՐՊՈՒՄԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Մինչ այս մինչ այն, վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ կարմիր բանակին պարպումը կը շարունակուի: Թէհրան հասած ճամբորդներ կը պատմեն թէ ռուսական հրասայլեր եւ բեռնակառքեր կ'ուղղուէին դէպի հիւսիս – արեւմուտք: Թէհրանի տեղեկատու վարչութիւնը հաղորդեց թէ կիրակի օր 55 ռուսական հրասայլեր, 100 բեռնակառքեր եւ 700 զինուորներ փոխադրուեցան Քարճէն եւ պարպումը շարունակուեցաւ երկուշաբթի օր: Կը կարծուի թէ Ռուսերը 3000 զինուոր ունէին այդ քաղաքին մէջ, որ կը գտնուի Թէհրանի ճամբուն վրայ, իսկ ամբողջ բանակին թիւը կը հաշուեն 70—100.000:

Սպարապետ Սթալին պատասխանելով ամերիկեան զործակալութեան մը նամակին, որ իր ուշադրութեան յանձնած էր Զըրչիլի մէկ ազդարարութիւնը, զրաւորապէս յայտարարեց թէ «խորհրդային զինուորներու պարպումը զրապէս լուծուած է խորհրդային կառավարութեան եւ Իրանի միջեւ գոյացած համաձայնութեամբ մը» :

× Քաղաքական շրջանակներու մէջ շատ կը

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՑՔԱՐԸ ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ ՏԷՄ

Մամուլին մէջ հետզհետէ աւելի լայն տեղ կը գրաւեն հակախորհրդային արտայայտութիւննե – րը: Ի՞նչ խօսք որ Իրանի դէպքերը խոր ճեղք մը բացած են արդէն երկու Դաշնակիցներուն միջեւ: Մանրաթարոյ «Թայմզ»ն անդամ երբեմն կծու խօս – քեր կ'արտասանէ իր խմբագրականներուն մէջ եւ հրատարակութեան կուտայ չարք մը հակառուս նամակ – յօդուածներ: Օրինակ, Մարտ 20ի համա – րին մէջ թղթակից մը դիտել կուտայ թէ «Տուսիոյ արտաքին քաղաքականութեան «թէքնիք»ը շատ կը նմանի Հիթլէրի հետեւած ճամբուն — բան մը ըսել եւ անոր ճիշդ հակառակը ընել: Մոլոթով 1940ին, հերքելու համար այն ամբաստանութիւնը թէ Ս. Միութիւնը կը ձգտի խորտակել Պալթեան երկիր – ներու անկախութիւնը, կը յայտարարէր — «Մենք պատրաստ ենք ճշդորօրէն եւ պարկեշտութեամբ յարդել ուրիշներու հետ կնքած մեր համաձայնու – թիւնները փոխադարձութեան հիման վրայ եւ կը յայտարարենք թէ Պալթեան պետութիւնները խոր – հրդայնացնելու մասին եղած չատախօսութիւնը մեր թշնամիներուն համար է միայն»: Իսկ հիմա՞, կը հարցնէ նամակագիրը:

«Թայմզ» կը խոստովանի իր խմբագրական – ներէն մէկուն մէջ թէ «յաղթանակէն հազիւ վեց ամիս վերջ, պատերազմի առեն կնքուած բարեկա – մութիւնն ու դինակցութիւնը երեք Մեծերուն մի – ջեւ, ջարդուփշուր եղած են այսօր: Ու կը թուէ չարժառիթները — Ռուսիա ինքն իր դլխուն հիմ – նական կարգադրութիւններ կ'ընէ արեւելեան Եւրո – մանիոյ մէջ, առանց նկատի առնելու իր Դաշնա – կիցներուն շահերը, Ռուսիա սեփական գօտի մը ստեղծած է արեւելեան Եւրոպայի մէջ, ուր հաս – տատած է այնպիսի կառավարութիւններ որոնք ամբողջովին ենթարկուած են իր հովանաւորու – թեան, Ռուսիա՝ Մանչուրիոյ եւ Իրանի մէջ կը հետապնդէ քաղաքականութիւն մը որ կը մատնէ այդ շրջանները խորհրդային թեւարկութեան տակ առնելու ձգտում մը:

Ս.Միացեալ Նահանգներու կառավարած դերը: Ճե – տոյ, Ռուսիա կը չարունակէ յայտնել իր մտահո – գութիւնները իր սահմաններու ապահովութեան մասին, բայց որ եւ է ճշդրիտ բան չըսեր թէ ինչ ձեւով կրնայ ստանալ այդ ապահովութիւնը: «Ու – րեմն կարգ մը շրջանակներու մէջ ստեղծուած է այն տպաւորութիւնը թէ Ռուսիոյ հողային պա – հանջները չափ ու սահման չեն ճանչնար, եւ ան – միջապէս որ դոհացում ստանայ իր պահանջներէն մէկը, անոր պիտի յաջորդէ ուրիշ մը»:

Թերթը կը պատմէ վերջը թէ Ռուսիա ինչ դան – գատներ ունի իր Դաշնակիցներէն: Մոսկուա չի հաւատար որ անգլիական եւ ամերիկեան կառավա – րութիւնները խիստ միջոցներ ձեռք առած են ֆա – շական տարրերը ապաարմատացնելու հա – մար՝ համաձայն Եալթայի խորհրդաժողովին մէջ տրուած որոշումներուն: Ռուսիա չի հաւատար նոյնպէս որ իր դաշնակիցները իրեն բարեկամ ան – հատներ կամ խմբակցութիւններ կը քաջալերեն. ընդհակառակն, ան կը պնդէ որ Լոնտոն եւ Ուա – շինկթըն մանաւանդ համակրութիւն ցոյց կուտան հանդէպ այն դէմքերուն որոնք, յաչս Մոսկուայի, դործակիցներ եղած են պատերազմի տեւողու – թեան: Իսկ ամէնէն վրդովիչ երեւոյթը, Մոսկուա – յի համար, այն է որ ամերիկեան կառավարութիւ – նը կը մերժէ օտար աղբերուն յայտնել հիւլէական ռումբին պատրաստութեան գաղտնիքը: Այս պա – րադան ինքնին բազմապատկած է Ռուսիոյ վա – խերը:

« Թայմզ » կը թելադրէ տիրող տարակարծու – թիւնները հարթել բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ, «փոխանակ կամայական քայլեր առնելու հոս, հոն», քայլեր որոնք եթէ նոյնիսկ պատահական յաջողութիւն ունենան, կրնան պատճառ հանդիսա – նալ աւելի խոր ու վտանգաւոր վէճերու: Ամէն ջանք պէտք է թափել բրիտանական շահերու պաշտպա – նութեան համար, բայց եւ այնպէս անհրաժեշտ է որ չարտասանուին այնպիսի բառեր որոնք կրնան անտեղի կերպով բարդացնել փափուկ, եթէ ոչ վտանգաւոր կացութիւն մը:

×

Ս.Թալինի պատասխանը Ջըրչիլի համբաւաւոր ճառին, առիթ տուած է պահպանողական «Տէյլի Մէյլ»ին որպէսզի չարք մը թթու, կծու բառերով իր դառնութիւնը յայտնէ խորհրդային Ս. Միու – թեան վարիչներուն:

Ցիշելէ վերջ Ս. Միութեան վարչապետին յայտնութիւնը թէ Ռուսիա շատ աւելի ծանր կո – րուստներու ենթարկուած է պատերազմի ընթաց – քին քան Անգլիան ու Ամերիկան միասին, օրթեր – թը դիտել կուտայ որ Ռուսիա իր սահմաններու ա – պահովութեան համար «պէտք չունի դաշնադիրնե –

ՀԻՆԵՐԸ ԵՒ ՆՈՐԵՐԸ

Հին է հակամարտութիւնը: Սերունդները իրար չեն հասկնար, կամ կը հասկնան շատ քիչ: Վերապահ են իրարու հանդէպ, առհասարակ, երբեմն ժխտական, չըսելու համար ուրացող: Այս տրամադրութիւնը կայ ոչ միայն հին գրողներուն, գործիչներուն, արուեստագէտներուն մօտ, այլեւ հասարակութեան լայն խաւերուն մէջ, եւ կեանքի բոլոր մարզերէն ներս:

Հինները, առհասարակ, այնպէս կը կարծեն, թէ իրենք առաքինութիւններ ունին, որոնցմէ զուրկ են նորերը, նորերը այնպէս կը խորհին թէ հինները, ինչպէս անոնց դործն ու մտածումը, «հինցած» են արդէն: Աչխարհը փոխուած է, պատ – մութիւնը յեղաշրջուած, եւ նոր պատմութիւնը իրենցմով կը սկսի: Հասարակութիւնը իր կարգին, հին յուչերով ու տպաւորութիւններով համակ – ուած, այս նոյն հոդեբանութիւնն ունի եւ նոյն վե – րաբերումը հինի ու նորի հարցերուն հանդէպ:

Կը բացատրուի երեւոյթը, բայց չի դադրիր իրողութիւն ըլլալէ, մանաւանդ գրական ու գաղա – փարական դետիններու վրայ: Մէկ կողմէ՝ գնա – հատանք, երբեմն՝ պաչտամունք հիներու հան – դէպ, միւս կողմէ՝ անտարբերութիւն, առնուազն սկեպտիկ կեցուածք նորերու հանդէպ: Հին դրող – նե՞րը — գրագէտ, բանաստեղծ, քննադատ: Ի՛նչ խօսք որ աւելի կ'արժէին անոնք: Աւելի լաւ դի – տէին լեզուն, աւելի ոգի ունէին, գաղափար – պաչտ ու առաքինի էին, մէկ խօսքով՝ աւելի տա – զանդաւոր էին: Նորե՞րը — զուրկ այս բոլորէն, կամ հազիւ քանի մը հոգի, որ յիշեցնէին կերպով մը իրենց նախորդները:

Վիճաբանութիւնը կը չարունակուի միշտ, եր – բեմն պոռթկումով, երբեմն բուռն, բայց միշտ ծայրայեղութեամբ: Անիրաւ՝ երկու կողմերն ալ:

Արժէք են հինները, տարակոյս չկայ, որովհե – տեւ երբ «հին» կ'ըսենք, խօսքը անոնց մասին է, որոնք դիմացած են ժամանակի աւերին, մնացած են, զտուած ու բիւրեղացած են եւ կը պահեն ի – րենց ազդեցութիւնը, հակառակ նոր օրերու եւ նոր չարժումներու: Մեռած են իրենք կամ քաչուած ասպարէզէն, բայց կ'ապրին դեռ մեր նոր կեանքին ու դործունէութեան մէջ, իրենց դիտութեամբն ու արուեստով, իրենց դաղափարականով ու ի – րականացումներով: Կ'ապրին իրենց ժամանակա – կիցներու մեծ մասին, հարիւրաւորներու մոռա – ցումէն, անհետացումէն եռք, անոնց դործերուն փոչիացումէն եռք եւ կ'ապրին նոյնիսկ իրենց դոր – ծերուն մէկ մասին, յաւերժ մնացորդացին մէջ: Հին անուններ են մեր դրականութեան պատմու – թեան մէջ՝ Երիմեանն ու Դ. Օտեանը, Արփիար – եանն ու Զօհրապը, Հրանդը, Թլկատինցին ու

րը ջնջելու, հանդիսաւոր բողոքները անդիտանա – լու, աչխարհի չորս կողմը հակաբրիտանական քարոզութիւն ընելու կամ պաղոթիւն յառաջ բե – րելու Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ: Անհրաժեչտ չէ որ ան ինքզինքը ապահով զդալու համար դինուոր ուղարկէ դէպի Իրան, իր ափին մէջ առնէ այդ երկիրը եւ ուրիչ զանազան ձեւերով ոտքի տակ առնէ փոքր ժողովուրդներու իրաւունք – ները »:

« Տէյլի Մէյլ» առանց ծամծմելու կը բաղդա – տէ Ռուսիոյ այսօրուան քայլերը՝ վերջին պատե – րազմի նախօրեակին տեղի ունեցած դէպքերուն հետ: «Մարդ անխուսափելիօրէն կը տիպուի Ի – րանի ներկայ կացութիւնը բաղդատել Չեխոսլովա – քիոյ կացութեան հետ. միակ տարբերութիւնը այն է որ այսօր դէպքերը աւելի արագ իրարու կը յա – ջորդեն»: Ճեռոյ կը բացատրէ թէ կարգ մը տեսա – կէտներով Ռուսիոյ քաղաքականութեան մեթոտ – ները աւելի անհաճոյ են քան նախապատերազմեան Գերմանիոյ ձեռք առած միջոցները: «Հիթլէր խոս – տացաւ յարդել Միւնիխի մէջ ստորագրուած սահ – մաններուորոչումը, բայց վեց ամիս վերջը գրաւեց Պոհեմիան ու Մոլտաւիան: Ռուսիա խոստացաւ եռ քաչել իր բանակը Իրանէն, բրիտանական ուժերուն պարպումին հետ միաժամանակ, բայց չյարդեց իր յանձնառութիւնը եւ բացատրութիւն ալ տուած չունի: Ուրիչ բաղդատութիւն մը.— Հիթլէր իր բանի միջոցները կ'արդարացնէր պատճառաբանե – լով իր ապահովութիւնը: Սթալին այսօր միեւնոյն ձեւով կ'արդարացնէ իր քաղաքականութիւնը: Ո՞վ է որ միտքէն կ'անցընէ չարձակում դործել Ռու – սիոյ վրայ: Այս վերջինը ինքն է որ կը սպառնայ խաղաղութեան չատ մը կէտերու վրայ— ինչպէս Գերմանիան 1933էն վերջ — իսկ իրեն սպառնացող չկայ »:

« Տէյլի Մէյլ» համոզուած է թէ Ռուսիա կըր – նայ ապահովութիւն ձեռք բերել, եթէ հաւատարիմ մնայ Միացեալ Ազգերու ուխտին. «մինչդեռ իր ներկայ ծաւալումի քաղաքականութիւնը կը մատ – նէ ցաւալի անտարբերութիւն մը Միացեալ Ազգե – րու նպատակներուն հանդէպ: Եթէ այդ քաղաք – կանութիւնը չարունակուի, միջազդային կազմա – կերպութիւնը պիտի խորտակուի տակաւին գործի չձեռնարկած: Եթէ ազգերը ուզեն խաղաղութիւնը պահել, խաղաղութիւնը կը պահպանուի, բայց որպէսզի այդ բանը յաջողի, անհրաժեշտ է որ ա – մէն ազդ իր թուղթերը սեղանին վրայ դնէ»:

ԺԻՐԱՑՐ

ԶՕՐ· ԱՆԴՐԱՆԻԿ
Ի ՓԷՌ ԼԱՇԷԶ

Մեռեալներէն Է՛ն ոդջ ես դուն· Ասլանիդ
Որ բեզ տարաւ ռազմադաչտի՛ ընդհարմանց՝
Կը դողայ պա՛յտն· կը լսուի շուրջդ ու վերեւդ
Մարտիկներուդ զէնքերուն շաչն ու տափն :
Ձիուդ վրայ, որուն ռունգերն կը բացուի՛ն
Հիացման մէջ՝ ոտի՛ր ես դուն· բու բաչերն
Կը յառաչեն ծանր ու դանդաղ· միշտ պատրաստ
Ուր կոչ մը կայ ազատութեան ի խնդիր :

Ո՛վ աստուածներ, բացէ՛ք դուներն երկնային
Ձեր օթեակաց· թող երեւի՛ ան մեզի
Իր Ասլանին յերկ բամակին· իր դիմաց
Մեր հայրենի լեռներուն շարքն, ու հեռուն
Անվերջ լսուող մըղտուքներն Արաբսի,
Մեր անպախնուրց հողմերուն լա՞յն շունչին տակ :

Մ.Լասնս 2-1-1946 ԱՐԱՄԱՑԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Զարդարեանը, բանաստեղծներէն Դուրեանն ու Մեծարենցը, եւ կրնանք դեռ յիչել Զրաքեանը, Եղ. Դուրեանը, մինչեւ իսկ Վարուժանն ու Սիա – մանթոն, չատլու համար այլ անուններ: Դէմքեր այս բոլորը, որոնք կը զատուին իրենց շրջաններէն եւ հայ մտքի աչխատաւորներու բազմութենէն: Դէմքեր՝ որոնք իրր արժէք փոխանցուած են նոր սերունդին, մեր նոր գրականութեան, եւ որոնց մասին կրնանք ըսել՝ թէ խառնուածքով աւելի հա – րուստ էին. համոզութեամբ խոր, չունչով ու հա – ւատքով աւելի հզօր, մանաւանդ որ անոնցմէ չա – տերը փայլած են ու արժէք դարձած իրենց երի – տասարդութեան իսկ: Կրնա՞նք ուրանալ այս ա – նունները եւ անոնց դործը, ստորագնահատել զա – նոնք, միայն այն պատճառով, որ «հին են անոնք, եւ հետեւաբար դուրս մեր կեանքէն: Այս բացա – տրութեամբ կ'արդարանայ մեծարանքը, որ կր տրուի այս «հին»երուն, որոնք նոյնքան նոր են, որքան մեր նորագոյն տաղանդաւորները:

Արդարութիւն՝ սակայն «նոր»երուն ալ: Անի – րաւ պիտի ըլլայինք, եթէ ենթադրէինք առաջուբ – նէ իսկ, թէ անոնց կը պակսին ոչ միայն հմտու – թիւնը, այլեւ հաւատքն ու չունչը, տաղանդն ու անոր իրադործումը: Տեղը չէ հոս բազդատու – թեան մը, որ այլապէս հետաքրքրական պիտի ըլ – լար: Կը գոհանանք՝ երեւոյթին մատնանչումով միայն, ընդդծելով այն ճչմարտութիւնը՝ թէ հի – նները երբ կ'ապրին, նոր են, ինչպէս «նոր»երը երբ կը դնահատուին, հին են, այսինքն՝ արժէք ու հա – մարժէք, իրրեւ ոգի, իրրեւ տաղանդ, խառնուածք ու իրականացում: Անիրաւ են այն հինները, որոնք բարձունքներէ կը դիտեն ու վերապահ կը մնան. սկեպտիկ: Անիրաւ՝ այն նորերը, որոնք ամէն բան, կամ չատ բան կը նկատեն իրենք զիրենք, կտրճած այն տեսութեան, թէ երիտասարդ են եւ նոր ժամանակներու մարդ, նոր չարժումներու մասնակից :

Տարիներու եւ տարիքներու հաչուեկչիռը չենք բներ եւ պէտք ալ չունինք: Անշուչտ, հինները ու – նին առաւելութիւն մը.— անոնք կրնան խօսիլ ար – դէն իրենց դործով, իրականացումներով: Նորերը կրնան այլ առաւելութիւն մատնանչել սակայն — իրենց երիտասարդութիւնը ,որ կարելիութիւն կու տայ լայն նուաճումներու: Բայց, հեռու բացար – ձակ չափանիչներէ, ըսելու համար թէ անհրաժեչ – տը, կենսականը եղած է ու կը մնայ միչտ արժէ – քը, ժամանակին մէջ ու հետ, այո, բայց ժամա – նակէն վեր արժէքը, իրրեւ լեզու ու ոճ, իրրեւ ո – գի ու հաւատք եւ իրրեւ արուեստի իրականա – ցում, այսինքն ստեղծագործութիւն, ճչմարիտ տաղանդի մը դրոչմով: Այս ըմբռնումով, աւե – լորդ կը դառնան վիճաբանութիւնը, փոխադարձ ուրացումները կամ ժխտումները: Կը մնայ միայն, որ հինները նորերուն դան, այսինքն՝ անոնց դործը խառնուի մեր կեանքին ու մտածումներուն. ճանչ – ցուին լայնօրէն եւ դնահատուին դուրդուրանքով, քանի որ մեր ժողովուրդի պատմութենէն, անոր հոդեկան տուայտանքներէն ու ձգտումներէն էջ մը կամ քանի մը էջ կը բերեն: Այս դետնին վրայ, նախանձով կը դիտենք օտար դրականութիւնները, ուր հին, նոյնիսկ հինաւուրց հեղինակներ չարք չարք նոր տպագրութիւններով կը ներկայանան, եւ իրենց ոգիովն ու արուեստովը, կը խառնուին ու կը ձուլուին նորերուն, հարստացնելով ազդա – յին մչակոյթը եւ ամբողջութիւն մը կազմելով: Միւս կողմէ, նորերուն կը մնայ, հիներուն երթալ, ոչ միայն առնելու համար ինչ որ իրականացուցած են անոնք, այլ հասնելու համար անոնց դիտու – թեան ու արուեստին. անոնց ոգիին ու հաւատքին, աւելի անդին անցնելու եւ աւելի հեռուն երթալու համար: Աղքատ չէ հայ մտքի պատմութիւնը, հայ մչակոյթը զուրկ չէ տպպետներէ եւ նոր օրերը կըր – նան փառաւորուիլ հին էջերէն: Առանց հոդեկան ու իմացական աւանդութեան, չկայ նոր նուա – ճում: Առանց մոռնալու սակայն, որ առանց նոր ընձիւղներու, առանց նոր չունչի եւ հոդեկան նոր ծաղկումներու, աւեր ու ամայի կը մնայ մեր այ – դին: Հպարտ ըլլանք մեր անցեալով, մեր հին ու համայիչ անուններով, բայց նաեւ հաւատք ունե – նանք մեր երիտասարդ մտաւորականութեան վը – րայ, որ պիտի դիտնայ ժամանակի ալեկոծումնե – րուն մէջէն լուղղորդ դառնալ եւ նոր ու հրեղէն խօսք ըսել վաղուան համար:

(ԱՄՐԱԳՐՈՒԿԱՆ «ՑՈՒՄԱԲԵՐ»Է)

ՏԱՔ ՈՒ ՊԱՂ

Խաղաղութեան պատերազմը

Դաշնակիցներս չհեգնանք պատերազմը, այժմ կը պատերազմինք չահելու խաղաղութիւնը:

Այժմու խաղաղութեան ռազմամակատները փոփոխական են: Մղոնները ոչ մէկ նշանակութիւն ունին, մէկ օր Եալթա, ուրիշ օր մը Փոցտամ կամ Մոսկուա, Սան Ֆրանչիսկօ կամ Լոնտոն: Երբեմն երեք, երբեմն հինգ կամ աւելի բազմազոր սպարապետներով, համաձայն տեղին կամ օրուան ռազմախաղին:

Ասկէ առաջ, կը պատերազմէինք զէնքով, այժմ աւելի ազդու զէնք մը կը կարծեն գործածել խաղաղութեան համար, այն է... լեզուն: Եւ խաղաղութիւնը լաւագոյն կերպով չահելու, կերտելու կամ պահպանելու պատրուակով սկսած է լեզուապայքարը:

Մեղքը որո՞ւնն է արդեօք: Ոմանք կը վախնան որ նոր Բաբելոն մը սահեցուի: Չէ՞ որ նոյն լեզուն չեն գործածեն բոլորը եւ խառնաչփոթութեան միակ պատճառը կը դառնեն լեզուն: Տարբեր լեզուները, տարբեր բարքեր եւ տարբեր հասկացողութիւն: Որքան աւելն որ տարբեր լեզուներ կը գործածուին, այնքան իրար չհասկնալու վտանգ: Նոյնանման բառերն իսկ յաճախ տարբեր իմաստ կ'ունենան, տարբեր լեզուներով: Մէկը երբ կը խօսի դրախտի մասին, միւսը կը հասկնայ դժոխք:

Օրինակնե՞ր: Հասկնալն ալ բան մըն է, կ'ըսէր բարեկամ մը, նոյնիսկ ըմբռնելը հակառակ իմաստով: Դժբախտաբար երբեմն բան մըն ալ չենք հասկնար:

Լեզուներու չփոթութեան տեղի չտալու համար, լեզուապայքարը բաւ չհամարուելով, մարդածեցին լեզուի ետին պահել ամենանոր դիւրը՝ հիւլէն: Տարիներու հետ, նորաձեւութիւնները ալ կը փոխուին եւ քաղաքակրթութիւնը իր դագաթնակէտին կը հասնի: Վառօդէն մինչեւ... հիւլէռումբը: Եւ այս բոլորը յանուն խաղաղութեան:

Պատերա՞զմն է պատճառը այդ իրերայաջորդման դիւտին թէ խաղաղութիւնը:

Ամէն պարագայի մէջ, մարդկութիւնը սրբեն-թաց կը թռի դէպի լեզուական կատարելութիւն, այսինքն դէպի փրփուր եւ... կատաղութիւն:

ՄԵՂՈՒ

Օsար վկայութիւն մը Ղարաքաղի մասին

«Պէդասեան Թռչնիկ» անուն պարբերականը, որ կը հրատարակուէր Պոլսոյ մէջ 1863ին, խմբագրութեամբ Գրիգոր Վ. (յետոյ եպիսկոպոս) Ա-լէաճեանի, 1864 Սեպտ. 22 եւ Հոկտ. 20 թիւերուն մէջ կը հրատարակէ ճամբորդի մը թղթակցութիւնը Գարապաղի (Ղարաբաղ) մասին:

Ճամբորդը՝ Ալէքսան Հ. Աստուածատուրեան, կը պատմէ թէ Ղարաբաղի մասին գրութիւն մը հրատարակուած է անդլիերէն պարբերականի մը մէջ եւ անկէ կը քաղէ հետեւեալ տեղեկութիւնները.

— «Գարապաղի գաւառը Երասխայ արեւմտեան կողմէն բաժնուած է Պարսկաստանու երկրէն, եւ բոլոր միւս կողմէն ալ շրջապատուած է Ռուսաց գաւառներով, որոնք են Շիրվան, Շէքի, Լիզապէթփոլ, Նախչեւան եւ Երեւան, ունի 13.000 քառ. վերստ տարածութիւն:

Այս անունը իր ընդարձակ անտառներէն ընդունած է, որ թուրքօ-թաթարեան լեզուով կը նշանակէ Սեւ Պարտէզներ:

Գարապաղի Հայերը քանի մը ընտանիքներէ բաղկացեալ ազնուականութիւն մը ունին, որոնց մեծն Շահ Ապպաս՝ Մելիքներ ,կամ իշխաններ տիտղոսը տուած է, եւ գաւակէ գաւակ ալ կը ժառանգեն:

Կղերնին բազմաթիւ է որ կը բաղկանայ երկու արքեպիսկոպոսներէ, չատ մը եպիսկոպոսներէ, քահանաներէ, ունին քանի մը վանքեր: Թէ կղերը եւ թէ աշխարհական երկուքն ալ տգէտ են եւ իրենց կրօնական դիտողութիւններին քիչցած է, որ եւ է մէկը՝ որ կոյսի մը հետ ամուսնացած է եւ կարգալու կարող, կրնայ քահանայ ըլլալ, եկեղեցիին կամ անոր կից սենեակի մը մէջ 40 օր ցորեկ եւ գիշեր սուրբ մատեաններ կարդալով. այս լմնցնելէն ետքը տեղւոյն եպիսկոպոսէն կը ձեռնադրուի, բայց եթէ քահանային կինը մեռնելով նորէն ամուսնանայ, իր սրբազան հանդամանքը կը կորսընցնէ:

Գարապաղի Հայերը իրենց կրօնքին հետ բռնած են չատ մը մահմետական կռապաշտական սարքողութիւններ եւ սովորութիւններ, մանաւանդ մի մը միջոցաւ եկեղեցի կը հաւաքուին, եւ կը մտնեն հոն առանց դլուխնին ծածկելու:

Մկրտութեան ժամանակ մահմետական անուններ կը դնեն իրենց զաւակացը վրայ, եւ եկեղեցիին գաւիթին մէջ, սուրբերուն համար քանի մը տեսակ կենդանիներ կը զոհեն (մատաղ): Գարապաղի մէջ քաղաք ըսուելու արժանի միայն Շուշի քաղաքն է, որ կասպից ծովէն 4000 ոտք բարձր ապառաժ լեռան մը վրայ չինուած է, բնութեամբ եւ քիչ մըն ալ արուեստով ամրացած, կը պարունակէ 1700 տուն բնակիչ, որոնց 936ը Մահմետական եւ 762 տունը Հայ է:

... 1832ին հրատարակուած պաշտօնական դրութեանց նայելով, Գարապաղի բնակչաց թիւն է 13.965 մահմետական եւ 1491 Հայ»:

Հայ ճամբորդը այս թարգմանութենէն վերջ յիշելով պարսկական իշխանութեանց բռնութիւնները, իր կարգին դիտել կուտայ. «Մեզ հաւանական պիտի երեւի թէ՝ մահմետականութիւն եւ ուրիշ ութիւններ ալ սպրդած ըլլալու է իրենց եկեղեցւոյն մէջ»: Ցետոյ կը չարունակէ.

— Գարապաղցի Հայու մը հետ ճանապարհորդութիւն մը ունեցած եմ, որ նա ալ խիստ ողորմելի կերպիւ կը նկարագրէր իր եղբարցը վիճակը. այս անձը Սուրբ Երուսաղէմ ուխտի կ'երթար, երբ մենք ալ Փոթիէն չոգենաւ մտանք կ. Պոլիս դալու: Հայերէն լեզուաւ Աստուած, դպիր, սրբազան եւ այլ քանի մը տասնեակ բառերէն անդին չէր կրնար անցնիլ, հանդերձներովն պարսիկ, իսկ լեզուովը տաճիկ մըն էր, ինչպէս որ մենք ենք (թէեւ մենք աւելի յառաջացուր ենք, քանզի հայերէնը գիտնալով

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ.– ՌԱՏԱՐԸ

Փարիզի չողելեկտրականութեան ազգ. աշխատանոցի պետը՝ Պ. Պէրնար Տըքօ՝ հանրածանօթ գիտնական մը, խիստ չահեկան բանախօսութիւն մը ըրաւ Պրիւսէլի համալսարանական հիմնարկութեան մեծ սրահին մէջ, նիւթ ունենալով «Ռատարը եւ իր կիրարկութիւնները» աստղագիտութեան, օդերեւութաբանութեան եւ երկրաբանագիտութեան մէջ: Բանախօսը նախ բացատրեց Ռատարի սկզբունքը: Պատերազմի ընթացքին գիտական յառաջդիմութիւններու մէջէն Ռատարը համարժէք կարեւորութիւն մը կը ներկայացնէ բաղդատմամբ հիւլէական ուժին:

Ռատարի հետ կապ ունեցող կիրարկութիւնները կը քնորոշուին չողելեկտրական (radioélectrique) ալիքներու միջոցաւ առարկայի մը հեռաւորութեան եւ ուղղութեան սահմանումով (օդանաւ, չոգենաւ, գործարան, նաւահանգիստ, քաղաք, եւն.):

Ռատարը կը բաղկանայ ա) գործիքէ մը, որ չատ կարճ չեչտուած ալիքներ արձակելու յատկութիւն ունի, որոնց «թրթռացումներու աչք» անունը կուտան: բ) Ընկալուչէ մը, որ այդ թրթռացումներուն արձագանդը կ'ընդունի:

Պահպանակի վրայ նուազական ճօճումի մը ուղղակի ընթերցումով, կարելի է «electronique» կոչուած կլոր պատուհանի մը մէջէն զարմանալի ճշդութեամբ տեսնել ոչ միայն մօտաւոր կամ հեռաւոր առարկաները, այլեւ ճշդել անոնց դիրքը: Միւս կողմէ՝ այդ արուեստական աչքին տեսողութիւնը չի խանգարուիր ոչ գիշերուան մթութենէն, ոչ ամպերէն, ոչ մշուշէն, ոչ անձրեւէն, ոչ փոթորիկէն եւ ոչ ալ արեւին պայծառ լոյսէն:

Պատերազմիատեն ռատարի մէջոցաւ կարելի եղաւ ճշդել թշնամօթներու նշանառութիւնը գոմաքէն, ծովէն եւ օդէն: Փորձերը աւելի յաջող արդիւնք մը տուին չնորհիւ ռումբին մէջ պարունակուած ծանր ռատարին, որ նպատակին մօտեցած պահուն օդին մէջ կը պայթէր:

Ռատարի կատարելագործումով, մասնագէտները յաջողած են ստանալ մանրամասն քարտէսներ այն հողամասերուն, որոնց վրայ կը թռչի օդանաւը, որ անթել փարոսի մը չնորհիւ կրնայ ամէն վայրկեան ճշդել իր դիրքը:

Ռատարի միջոցաւ կարելի եղած է ճշդել նաեւ լուսինին հեռաւորութիւնը: Իր ընկալուչները որոշ կերպով կը ցուցնեն չարդադրի եւ արեգակնային բիծերուն ճառագայթումները: Մօտաւոր ապագայի մը մէջ, անոր չնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ ամենամեծ ճշդութեամբ լուծել աչխարհացոյց տախտակի, ծովագրութեան, երկրաբաչխութեան, օդերեւութաբանութեան եւ լուսնդէն ճառագայթումներու վերաբերեալ զանազան հարցերը:

Հ. ՏԻՐՈՍԿԻ

«ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ» ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

«Ցառաջ»ի անցեալ Եչ. օրուան թիւին մէջ կարդացի Պ. Տ. Նշանեանի պատասխանը, կարդ մը դիտողութիւններուս առթիւ:

Այդ «լուսաբանութիւնը» ոչինչ կը լուսաբանէ: Ընդհակառակն: Նկատողութիւններս կը կարծէի արդար, այժմ ալ աւելի արդար կը տեսնեմ:

Գրութեանս իմաստը եւ նպատակը փոխելէ վերջ, հեչտ էր անշուշտ պատասխանել անոր, եւ բարեմիտ ընթերցողը իր կողմը գրաւել: Պ. Նշանեան ուղեր է չահադործել իմ մէկ դժբախտ նախադասութիւնս, այն է. «իրաւունք ունին ապրելու բոլորը, նոյնիսկ հնազանդիլ չդիտցողներն ալ երեմն»: Դժբախտ՝ որովհետեւ չեն հասկցած, կամ չեն ուզած հասկնալ: Անհնազանդութեան ոգին փառաբանողներէն չեմ, եւ ամէնէն առաջ կ'ընդունիմ թէ հնազանդիլը պարտաւորիչ է, դեղեցիկ գործ մը կատարելու համար: Եւ անկասկած գեղեցիկ դործ մըն է Փարիզահայ Ա. Մ. Թատերախումբը (եւ ոչ թէ «ազդային» թատերախումբ): Բոլոր մասնակցողները պէտք է հպատակին անոր օրէնքներուն: Սակայն: Անոնք որ խառնուածքով հնազանդիլ չդիտնալով դուրս կը մնան խումբէն (անոնք որոնց յայտադիրները կ'արդիլուի բաժնել միջնարարներուն) իրաւունք չունի՞ն ապրելու: Ահա իմաստը նախադասութեանս, որ բաւական պայծառ էր կարծեմ:

Երկրորդ պատաղում մը:— Ցօդուածագիրը կ'ըսէ. «Չենք դիտեր ինչո՞ւ Պ. Մուշեղ իրաւունք չի տար մեզի Ազգ. Թատերախումբ անունը կրելու, քանի որ «ան ի վիճակի չէ իր մէջ ընդունելու եւ դոհացնելու Փարիզի բոլոր հայ դերասանները»...: Սակայն խնդիրը բոլորովին ուրիշ է: Ես այդ չէի ըսեր, այլ կ'ըսէի բառ առ բառ.— «Հ. Ա. Ճ.ի Թատերախումբը անիրաւ կերպով ինքզինքը կ'անուանէ Troupe du Théâtre National Arménien, ան մեր Ազգային Թատերախումբը չէ եւ չի կրնար ըլլալ, որովհետեւ մեր ազգ. Թատերախումբը կը գտնուի Երեւան, ինչպէս Ֆրանսացիներունը Փարիզ»:

Քանի որ առիթ կը տրուի, կ'ուզեմ ուրիշ նկատողութիւն մըն ալ ընել, որուն վրայ չէի ուզած ցարդ ծանրանալ հանրութեան առջեւ: Ո՞վ, կամ որո՞նք են իսկական պատասխանատուն այն իրողութեան որ, օրէ օր Թատերախումբին անդամները

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԶՈՀԵՐԸՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— *Թէեւ չորս տարի անցած է, բայց Հ. Ց. Դ. Վալանսի կոմիտէն չի կրնար մոռնալ կսկծալի կորուստ մը որ վիշտ պատճառեց ոչ միայն իր կազմին, այլեւ ամբողջ գաղութին: Ընկեր Արմենակ Թեոդեան...ո՞վ չի յիշեր այս վառվռուն տղան: Ընկեր Արմենակը ծնած էր 1907ին Ֆարբերդի Հապուսի գիւղը: Հայաջինջ սարսափներուն հազիւ 7 տարեկան, չատ մը տառապանքներէ վերջ, իր մօրը եւ երկու եղբայրներուն հետ Սուրիա կը հասնի: Մէկ տարի Պէյրութ մնալէ վերջ, եղբօրը՝ Նշանին հետ Ֆրանսա կուգայ իրեւ բանուոր եւ կը մտնէ չիլի գործարանը, Լապէկուտ (Սրտէշ): Արմենակը հայրենասէր եւ խանդավառ, նոյնքան ըմբռնող ոգի մը ունէր անարդարութեան դէմ: Հազիւ 20 տարեկան, 1927ին կը մտնէ Հ. Ց. Դ. շարքերը, միչտ հաւատարիմ եւ պարտաճանաչ իր կուսակցութեան հանդիպ: 1929ին կուգայ Վալանս եւ անմիջապէս կը միանայ տեղական կազմին:*

1932ի ընդհ. զօրակոչին Արմենակն ալ չատերու հետ մեկնեցաւ ռազմադաշտ: Ինչպէս իր չատ սիրած կուսակցութեան, նոյնպէս իր բանակին մէջ եղաւ տիպար եւ կարդապահ դինուոր մը: Եօթը ամիս առաջին դիծերու վրայ, չատ դժուարին ծառայութենէ մը վերջ, դերի կ'իյնայ, եւ Գերմանիա կը փոխադրուի: Հակառակ դերութեան տառապանքներու, տխուր եւ անհանդուրժելի պատմութիւններ կը լսէ իր ընտանիքի մասին: Եղբօրը եւ դերի ընկերներու բոլոր յորդորները անդօր կը մնան: «Ինձի համար ապրիլը աւելորդ է այլեւս»: Իր յեղափոխականի մաքուր նկարագրով զոհ դնաց այդ անպատուութեան: Հազիւ հինդ օր կրնայ դիմանալ, հակառակ բժչկական խնամքներուն եւ իր հայրենակարօտ աչքերը կը փակէ դերութեան մէջ, իր ետին ձգելով 8 տարեկան մանչ մը, ծերունի մայրիկը, երկու եղբայրներ եւ քոյր մը:

Հանդիստ տառապած մարմինիդ, սիրելի Ար-մենակ, ընկերներդ երբեք պիտի չմոռնան քու յիչատակդ: Մանչդ այժմ կարօ չէ, ինչպէս դուն կը կոչէիր, տեսակ մը նախազդացումով,— Մայրիկ, եթէ ես չվերադառնամ, կարապետին անունը պէտք է կոչել Ամէն Դարձ:— Սրտիդ կէսը

Օր. ՅՕՂԼԻԿ ԳԷՈՐԳԵԱՆ
Պ. ՀԱՅԿ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ
24 Մարտ, 1946 Նշանուած Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՅԻ կոմիտէին ընդհ. ժողովը 30 Մարտ, շաբաթ ժամը 8ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé, Paris (9): Ճըշդապահ ըլլալ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Սէնթ Էթիէնի «Անտօք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ, իրիկուան ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ, իրիկուան ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. նոր ակումբին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԻ բոլոր Քղեցիները ժողովի կը հրաւիրուին, վերակազմելու Հայր. Միութիւնը, այս կիրակի, 31 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մասխի սրճարանին վարի յարկը, 7 rue des Petites Maries.

« Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ »

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ, (Ցառաջ).— Մեր գաղութին մէջ ալ կազմուեցաւ «Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ»ի խումբ մը, «Բարդէն Սիւնի», որ ունի 16 կայտառ անդամներ: Խումբը Ֆրանսայի ընկերվարական ներու հետ յարաբերութեան մէջ մտնելով յաջողեցաւ սրահ մը ապահովել, ուր կը գումարուին իրենց հերթական ժողովները: Անցեալ շաբթու Մարտ 20ին ունեցաւ դասախօսութիւն մը ուր ընկեր Տ. Զէքեան Հայաստանի աշխարհագրական դիրքի մասին ընդարձակ տեղեկութիւններ տուաւ: Ներկաները ողեւորուելով, փափաք յայտնեցին որ յաճախ տեղի ունենան այսպիսի դասախօսութիւններ: Ընկեր Զէքեան խոստացաւ ամիսը երկու անգամ նուիրուիլ սոյն դաստիարակչական աշխատանքին, զոհացնելու համար մեր նոր սերունդը: Եռանդ եւ յաջողութիւն կը մաղթենք:—Հարգանքի

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ, ղեկավարութեամբ ծանօթ դերասան Պ. Ժուլէքս Զուլճեանի, սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Պ. Յ. Թորոսեանի, Լ. Ալէմեանի եւ Ղ. Քայթանճեանի, այս շաբաթ իրիկուն, «Սալ Ֆրանսուա Ռոսիէ» մեծ սրահին մէջ:

ՖԻԼԱՏԷԼՖԻԱՑԻՆ (Մ. Նահանգներ) Լուսարձի Սէմէրճեան կը փնտռէ քրոջը զաւակը Անդրանիկ Մարապահան (գինուոր), հօրը անունը՝ Գրիգոր, մօրը անունը Զարուհի: Ճշդրիտ տեղեկութիւն տուողին շատ կարեւոր նուէր մը կը խոստանայ: Տեղեկացնել «Ցառաջ»ի:

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ եղբայրս, Գրիգոր Տէմիրճեան կամ Գրիգորեան: Ծնեալ Կորընթոսի որբանոցը իրմէ բաժնուելով ան մեկնեցաւ ուրիշ որբերու հետ Գաւալա: Կ'ըսուի թէ Ֆրանսա կը գըտնուի: Խմացնել Mme Yebraksi Demirdjian, 77 rue Rabelais (Lyon):

ԿՈՒԶՈՒԻ մասնագէտ կարի գործաւորուհիներ, կարի աշխատանոցի մէջ կամ տունը աշխատելու համար: Նպաստաւոր պայմաններ: Դիմել, Maison Mina, 32 rue des Annelets, Métro Botzaris կամ Place des Fêtes, հեռաձայն Bot. 48-19: Ներկայանալ առաւօտները:

ՎԻԼՆ.— Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Հայկանոյշ Փափազեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆրանք, Պ. Պաղտիկ Գալիկեանէ: Մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ, ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿԱՆՈՑՇ ՓԱՓԱԶԵԱՆի անունը կընկալ մահուան առթիւ, ընկերուհի Քնարիկ Թէրզեանին, ընկերուհի Հ. Փափազեանին եւ ընտանեկան պարագաններուն: Նոյնպէս իր սրտացին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Ծաամիկ Գալուստեանին եւ իր ընտանեկան բոլոր անդամներուն, իրենց սիրասուն՝ ՄԱՏԼԷՆի (20 օրուան) վաղահաս մահուան առթիւ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆԴՈՑՔ ՊԵՀԵՍՆԻ ՀԱՑՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ, 31 Մարտ կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.30էն մինչեւ դիշերուան ժամը 10, 130 rue Tête d'Or իր սրահին մէջ: Հայկական երգեր, պարեր, նուագ, ճոխ պիւֆէ: Հասոյթը պիտի յատկացուի Սուրիա-Լիբանանի Պահեսնիկի չքաւոր ուսանողներուն, հիւանդներուն եւ ներդաղթող հայրենակիցներուն:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՒՎՎԱՐ ՕՏՏՈՑԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուվար Օտտոյի Յ. Հ. Կապոյտ Խաչը Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս կիրակի 31 Մարտ կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Թաղի եկեղեցիին մէջ: Արտասանութիւններ եւ երգեր, նաեւ փոքրիկ տրամ մը: Երեքէն մինչեւ տասը տարեկան մանուկներուն նախընթերցիկ պիտի բաժնուի: Մուտքը ազատ է:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Քանի որ Ազգ. Միութեան խումբը չի կրնար ընդունիլ եւ գոհացնել փարիզահայ բոլոր դերասանները, պէտք չէ որ չկամութիւն ցոյց տայ դուրսը մնացողներուն հանդէպ, ընդհակառակն կը պահանջուի բարեացակամութիւն, արհեստակցական եղբայրական ոգի եւ ի հարկին օգնութիւն, երբեմն փոխ տալով դերասան մը, երբ այս վերջինը դեր մը չունի կատարելիք այդ ամսուան ներկայացման մէջ: Ինչու չէ՞: Քանի որ Պ. Նշանեան Ֆրանսական թատրոն կը յաճախէ, պէտք է նկատած ըլլար որ շատ յաճախ տնօրէնները պատերուն վրայ կը փակցնեն ուրիշ թատրոններու ազդերը: Միութեանն գործունէութիւնը խափանելով չէ որ Ա. Մ. Թատերախումբը ժողովրդականութիւն եւ համակրանք պիտի չհասի: Այլ սարքելով աւելի յաջող, աւելի աշխատասէր, աւելի գեղարուեստական ներկայացումներ: Ահաւասիկ միակ միջոցը յուսախաբ չընելու համար անաչառ դատաւորը՝ հասարակութիւնը:

ՄՈՒՇԵՂ

ղրաղին ռուսական զեկոյցին այն կէտով որ կ'ըսէր թէ խորհրդային զօրքը պիտի քաշուի հինգ– վեց շաբաթէն, «եթէ անակնկալ մը չպատահի»: Զանազան մեկնութիւններ կը տրուին այս վերապահու– թեան: Այսպէս, անակնկալ կամ «չնախատեսուած պարագայ» կը համարուին ,— 1. Ծանր խռովու– թիւններ սահմանամերձ շրջաններուն մէջ.— 2. Հակախորհրդային ցոյցեր յետադիմական ուժե– րու կողմէ.— 3. Որ եւ է թշնամական քայլ կարմիր բանակին դէմ,— 4. Իրանի կողմէ քարիւղի մենաշնորհներ խորհրդային սահմանազուխին մօտ– րը,— 5. Որ եւ է ձեռնարկ որ կրնայ հակասել 1921ի ռուսեւիրանեան դաշնագրին: Եւ վերջապէս Արտաստականի խնդիրը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ շաբք մը կարեւոր որոշումներ տուաւ առջի օր, լուծելու համար անմիջական խնդիրներ, Սահմանադիր ժողովին փակումէն առաջ: Այս առթիւ քննուեցաւ նաեւ ներդաղթի խնդիրը եւ նորահաստատ պաշտօնատան նախագահ նշանակուեցաւ Պ. Փիէռ Թիսիէ: Պաշտօնատունը պիտի ղբաղի մասնաւորապէս վերման դերիներու օգտագործումով եւ օտար բանուորներու «ներածումով»:

ՍԱՀՄԱՆԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎԸ ձեռնարկած է ընտրական օրէնքի պատրաստութեան , առանց սպասելու նոր Սահմանադրութեան քուէարկու– թեան: Այս առթիւ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան առաջնորդութեամբ Պ. Խոխոյի եւ լսուեցան հետեւեալ բացագանչութիւնները.— «Ձեր հանրապետութիւնը դիկտատուրա է,— Կ'ուզէք խեղդել մեզ.— Խորհրդարանի աւանդու– թեանց հակառակ է այս ընթացքը» եւն.: Հանդարտութիւնը վերահաստատուելէ վերջ, երեսփոխան մը մտահոգութիւն յայտնեց Պ. Ֆէլիքս Կուէնի վերջին ճառին կարդ մը կէտերու մասին: Վարչապետը յայտարարեց.— «Կառավարութեան քաղաքականութեան ընդհանուր ուղեդիծը չէ փոխուած: Հռենոս – Վեսթֆալիոյ շրջանը այլեւս պէտք չէ դերման ձեռքերու մէջ գտնուի, ոչ ալ Հռենոսր մեկնակէտ մը դառնայ դերման յարձակումի մը: Սթրազպուրկի մէջ ես մասնաւորապէս պահանջեցի Գերմանիոյ երկարատեւ գրաւումը եւ Ռուրի միջազգայնացումը, շրջան մը որ այնքան վտանգաւոր է երբ կը գտնուի Գերմանիոյ ձեռքը»: (Ռոյտր ծափեր):

ԱՒՐԻԼԻ ՊԱՐԵՆԱՏՈՒՄՆԵՐՈՒՆ համաձայն, J1 դասակարգը պիտի ստանայ 500 կրամ ալիւր փոխանակ 250ի, E. շարքը պիտի ստանայ 1500 կրամ չաքար փոխանակ 1250ի, բայց ոչ անուշէ– ղէնէ: J1 շարքին անուշեղէնի բաժինը պիտի ըլլայ 125 կրամ (նախապէս 250): Ցաւելուածական դինի պիտի տրուի միայն ծանր աշխատաւորներուն:

ՀՐԻՇ ԲԻՇԿԻՆ առջի օրուան դատաւարութեան լսուեցաւ ոճրային գործերու պաշտօնական մասնագէտը, բժ. Փօլ: Վկան մանրամասնօրէն պատմեց ամբաստանեալին բնակարանին մէջ կատարած քննութեանց արդիւնքը,— տասնէ աւելի հերճակներ (աքալվիէլ), հինգ քիլօ մաղ եւն.: Հաստատեց թէ Փըթիօ վարպետօրէն կատարած էր դիակներու յօշոտումը: Ոչ թոյն կը գործածէը, ոչ գնդակ, բոլոր ոսկորները դիտականօրէն քրքնուելով, հաստատուած է որ զոհերը բռնի խեղդուած կամ դաշոյնով սպաննուած չեն: Հաւանաբար կաղով խեղդուած են կամ մահացու ներարկումներ կատարուած են: 15 դիակներ հանուած են Սէն գետէն, մէկը՝ ութ տարեկան տղու մը: Դիմքնութեամբ ճշդուած է 27 զոհերու ինքնութիւնը: Ամբաստանեալը խոժոռ նայուածք մը կ'ուղղէր Տոքթ. Փօլի, միեւնոյն ատեն խնդալով:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետ յայտարարեց թէ ընդհանուր զոհունակութիւն կը տիրէ ամբողջ երկրին մէջ, իրրեւ հետեւանք Ֆրանսայի հետ կնքուած համաձայնութեան, որով պիտի պարպուին ֆրանսական զինուորները:

«ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ սովի դէմ»,— այս պատգամը ուղղեց Մ. Նահանգներու նախագահը ամերիկեան ժողովուրդին, յանձնարարելով որ ամէն օգնութիւն ընծայուի, որպէսզի միլիոնաւոր մարդիկ զոհ չերթան անօթութեան:

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ վերաեւչութիւնը հրապարակեց մանդատով մը դադրեցուց հանրապետականներու վակումը, որ պիտի կատարուէր Մարտ 15ին: Խընդիրը պիտի քննուի կառավարութեան կողմէ:

ԱՂՔԱՏԱՀԱՆԱՄԻ ՅԵՐԵԿՈՑԹ–ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍԸ

Փարիզի Հայոց Աղքատախնամին կողմէ հոգածուղ կարօտեալներուն թիւը կը հասնի հինգ հարիւրի, որոնց մէջ կան չքաւոր բազմանդամ ընտանիքներ, որբեւայրի կիներ, ծերեր, անկարներ, բանտարկեալներ եւ անկեալանոցներու մէջ պատսպարուողներ: Աղքատախնամը այսպէս ունի 800 հազար ֆրանքի տարեկան պիւտճէ մը, որուն դիմաց իրրեւ հասոյթ՝ ունի միայն կամաւոր նուիրատուութիւններ եւ եկեղեցւոյ պնակէն գոյացած դումարներ: Ուստի հասատատուն հասոյթ չունենալով, բացի Նանսէնի պաշտօնատունէն տրուած որոշ դումարէ մը, Աղքատախնամը կը սարքէ տարեկան մէկ երկու պարահանդէս, ինչ որ կ'ապահովէ իր հասոյթին կարեւոր մէկ մասը:

Մարտ 31ի կիրակին, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, տեղի կ'ունենայ ցերեկոյթ պարահանդէս մը, սարքուած մեր կողմէ, Սորպոնի չքեղ հանդիսարահին մէջ, հովանաւորութեամբ համալսարանի վերատեսուչ Պ. Ռուսիի եւ նախագահութեամբ Պ. Ե. Պարկիրճեանի, աննախընթաց փայլով, մասնակցութեամբ հայ եւ ֆրանսացի յայտնի արուեստագէտներու: Կը հրաւիրենք բարեսէր հայրենակիցները, որ ապահովեն իրենց տոմսերը, դիմելով Պ. Վ. Թօսունեանի (Tél. Ely. 77-60) եւ Պ. Վ. Զիլինկիրեանի (Cen. 48-51): Ի դիմաց Աղքատախնամի վարչութեան տեղապահ՝ Վահէ Թօսունեան, տեղապահ՝ Առաքել Զաքարեան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Vendredi 29 Mars 1946 Ուրբաթ 29 Մարտ

ԺԲ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4572–Նոր շրջան թիւ 301 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր·

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՐԱՒԷՐ ԼՐՋՈՒԹԵԱՆ

Մասնաւոր նամակներ ալ կը հաստատեն թէ իսկապէս պաղ հով մը կը փչէ Սուրիա – Լիբանանի մէջ, հայ դաղութին հանդէպ: Մինչեւ անգամ կը խօսուի մութ խաղերու մասին: Խաղեր՝ թուրք թէ եւրոպացի դործակալներու կողմէ, իրար ձգելու համար Հայերն ու Արաբները: Մանաւանդ որ այլ եւս վճռուած է պարպել անզլեֆրանսահայկոլոքը:

Երկի արտասպեր էինք Պէյրութի «Ազդակ»ին Մարտ 1ի կարճ խմբագրականը, որ քանի մը ակնարկներ կը մատնանչէր.—

1. Տեղական մամուլը սկսած է վարկաբեկել կամ հեղնել, ծաղրանկարներով նախատել Հայերը: Այն աստիճան որ, հայ երեսփոխանները հարկադրուեր են Մամուլի Տեսչութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել:

2. Այս առթիւ կը հարցնեն թէ հայ երեսփոխանները ի՞նչ կը ներկայացնեն Լիբանանի խորհրդարանին մէջ, քանի որ Հայերը պիտի մեկնին:

3. Անճարի քաղաքապետութիւնը հրահանգ ստացեր է մինչեւ երկու ամիս քանդել Ջուրի «Թիւրպին»ը (Ջրանիւթ, փոթորակ), որուն բացումը դեռ նոր կատարուեցաւ, Լիբանանի հանրապետութեան նախադահին եւ վարչապետին կողմէ: (Անճարը այն դիւղաքաղաքն է ուր տեղաւորուեցան Մուսա Լերան տարադիրները, Սանճաքին պարպումէն վերջը: Եթէ Ջրանիւթը իսկապէս քանդեն, Ջուրէ պիտի զրկուի դաղութը որ կը բաղկանայ 1000 տունէ եւ որ չարաչար տուժեց եւ բազմաթիւ զոհեր տուաւ մինչեւ հիմա, համաձարակներէն եւ Ջուրի պակասէն):

Եւ դեռ ուրիշ սեւ լուրեր:

Այս տողերը դրած տեսն, ստացանք Փետր· 22 Թուակիր նամակ մը, ուր կը կարդանք·

— « Անգործութիւնը սկսած է համաճարակի հանգամանք առնել: Եթէ հարկ ըլլայ պաշտօնաթեր եւ բանուորներ ճամբել որ եւ է հաստատութենէ, ամէնէն առաջ Հայերը կ'արձակեն: Բազմաթիւ են անոնք որ կը թափառին արդէն, հաշխշելով իրենց գոյութիւնը: Անտէր բազմութիւններ՝ կարօտ պատառ մը հացի···»:

Որ եւ է տրամադրութիւն չունինք խոտացնելու դոյները: Պարզապէս կ'արձանագրենք այս տեղեկութիւնները, սպասելով լրացուցիչ եւ փաստացի լուսաբանութեանց:

Անդուլա այս բոլորը հետեւանք են ոչ միայն ներդաղթի առթիւ սարքուած «յառաջդիմական» խեղկատակութեանց, այլեւ միջազդային քաղաքական դաւերու, որոնց զադանի ծալքերը դժուար չէ դուշակել:

Ուշադրաւ պարագայ մը,— Անգարա Սուրիոյ եւ Լիբանանի անկախութիւնը ճանչնալու որոշում կուտայ ճիշդ այն պահուն երբ ներդաղթի արձանագրութիւններ կը կատարուին այդ երկու երկիրներուն մէջ: Եւ ճիշդ նոյն պահուն ուրիշ արտաքին ուժեր կը քաջալերեն երկու պետութիւնները, մերձեցում հաստատելու համար ոչ միայն միւս արաբական երկիրներուն, այլեւ Թուրքիոյ հետ: Քիւրտերուն անձնադիր յանձնելու կարդադրութիւնն ալ՝ ուրիշ ախտանչան մը: Մէկ յենարանի փոխարէն ուրիշ մը···

Կը նշանակէ թէ առկախ, կազմալոյծ վիճակի մը մատնուած է 150.000նոց չէն դաղութը: Վիճակ մը որ կրնայ անդարմանելի դառնալ, հայկական ընդհանուր շահերու տեսակէտով:

Ի վերջոյ սովորական դաղութներ չեն Սուրիա Լիբանանը, Միջերկրականի ափերուն վրայ, իրենց ազգ· հաստատութիւններով, դպրոցներու լայն ցանցով եւ ընտիր մշակոյթով: Ոչ ալ մարզադաշտ:

Առ այժմ չենք ուդեր աւելի խորանալ, այն ենթադրութեամբ թէ սթափումը պիտի չուշանայ: «Հայուն վերջին խելքը»:

Նորէն եւ նորէն կը յիշեցնենք ,— աւելի լուրջ եւ աւելի արթուն: Ուրիշ բան է արձանագրել եւ բոլորովին ուրիշ բան՝ իսկապէս հայրենադարձ կատարել: Տարրական պահանջ է դիտնալ, ճշդել թէ ո՛ր բազմութիւններն են որ ամէնէն առաջ կըրնան ճամբայ հանուիլ, առանց վնասելու մեր հիմնական շահերուն:

Ներդաղթ, վերադարձ դէպի հայրենիք՝ աւելի քան երբեք: Բայց պազարիւն եւ մեթոտիկ աշխատանքով: Երեւանէն հասած նամակներն անդամ որոշ նրբութիւններ կը պարունակեն, եթէ ուզեն հասկնալ:

Ժամանակ է որ քիչ մը լայն բացուին աչքերը, մէկդի դնելով գունաւոր ակնոցները: Շ·

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Յառաջի)

ՀԱՑԿ· ՋԻՆԱՐԱՆ ՄԸ ԱՏԱՆԱՑԻ ՄԷՋ

Պոլսոյ «Թասվիր»ի Ատանայի թղթակիցը, այս խորագրով կը հաղորդէ իր թերթին (1 Մարտ).—

— « Թէփէպաշ Թաղի (Ատանա) էյրիպուճաք փողոցին մէջ, նախապէս Հայու մը պատկանող տան մը դեռնայարկէն՝ ռազմամթերանոց մը երեւան եկած է: Լուր տրուած է, անմիջապէս, ոստիկանութեան: Ձերդուած են հետեւեալ զէնքերը: — Երեք թնդանօթ, 250 թնդանօթի ռումբ, 50 ձեռնամբ, 60 հրացան, մէկ անտուկ փամփուշտ, ու մեծաքանակ ուժանակ (տինամիթ): Սոսկումած է, որ այս մթերքը հաւաքուած եւ պահուած է Հայերու կողմէ, նախորդ պատերազմին, երբ Ատանա Ֆրանսական դրաման տակ կը գտնուէր, եւ Հայերը պայքար կը մղէին Թուրքերու դէմ: Բոլոր զէնքերն ալ Ֆրանսական արտադրութիւն են»:

«ԿԱՐՍ ԵՒ ԷՐԶՐՈՒՄ՝ ԹՈՒՐՔ ՊԻՏԻ ՄՆԱՆ»

Ճիհատ Պապան, «Թասվիր»ի 27 փետրուարի թիւին մէջ, կ'անդրադառնայ Ա· Միութեան մէջ Հայկ· Դատի ի նպաստ սարքուած դասախօսութիւններուն, վրացի եւ ռուս փրոֆէսէօրներու «ելոյթներուն», եւ կը խորհրդածէ ի մէջ այլոց·

— « 1918ի յաջորդող տարիներուն եւս, այսօրուան օրինակով հայկական աղմուկ մը կը նըշմարուէր ամէն տեղ: Թուրքիոյ դէմ իրենց թշնամական տրամադրութիւնները գոհացնելու համար, դործիք կը դարձնէին, դարձեալ, Հայերը: Բողոքի նամակներ եւ հրատարակութիւններ ամէն կողմ,— մինչեւ Ամերիկա: Նոյնիսկ, տեղական կարդ մը թերթեր՝ ի նպաստ Հայերու հրատարակութիւններ կը կատարէին, մաս մը հող նուիրելու համար անոնց մեր սեփական հողերէն: (Կ'ակնարկէ Ամէյօ էմին Եալմանի այն յօդուածներուն, որոնք, 1919ի Մարտին.— Օգոստոսին, լոյս տեսած են Պոլսոյ «Վագըթ» թերթին մէջ· Մ·):

«Թուրքիա պարտուած էր պատերազմին մէջ: Պոլսոյ կառավարութիւնը՝ անզօր էր պաշտպանելու իր չահերը: Ահա, այդ օրերուն է որ մեր Արեւ· Նահանդները կը հասնի Ամերիկ· Պատուիրակութիւն մը, որուն պարտականութիւնն էր ճըշդել՝ թէ Էրզրում «հայկական» հող է:

«Չիրենք կը դիմաւորէ Էրզրումի քաղաքապետ Զաքիր պէյ: Կ'անցնի պատուիրակութեան դլուխ, ու կը պտըտցնէ Ամերիկացիները՝ թաղէ թաղ, թանգարանէ թանգարան, յիշատակարանէ յիշատակարան, դերեզմանէ դերեզման: — Ամէն կողմ, Թուրք եւ միւսիւլման կնիք եւ դրոշմ: Ամէն մէկ դերեզմանի մէջ՝ կը պահկին աճիւնները ջարդերու զոհ Թուրք նահատակներու, թշնառութեան եւ վրէժխնդրի մարտիրոսներու: Կողք կողքի, դիրկ դրկի կը հանդչին աճիւնները բոլոր այն սերունդներուն, որոնք պայքարեցան յանուն Էրզրումի Թրքութեան, եւ ինկան Ազիզիէի ամրոցին առջեւ: Հողի ամէն կտոր, ամէն չիրմաքար, ամէն մի մըզկիթ, ամէն մէկ քար չի՞ պոռար Թրքութիւնը այս քաղաքին:

Ամերիկեան պատուիրակութիւնը կը դառնայ ձեռնունայն, Էրզրումի թրքութիւնը հաստատելու հարկադրանքին տակ:

« Կ'անցնին մօտ 19 տարիներ: Միլիոններ կը ծախսուին, այդ շրջանին, բարեզարդելու համար այս նահանդը: Կը փաթթուին վէրքերը տառապեալ քաղաքին: Հին դերեզմաններուն վրայ կը բարձրանայ արդիական աւանը: Այնքան անճանաչելի կը դառնայ Էրզրում, որ Թահսին Ուղէր,— Արեւ· Նահանդներու Ընդհ· Քննիչը,— հետեւեալ տողերով կը նկարագրէր քաղաքը·

— « Դարերու ճակատագիրները՝ յարկ յարկ գերեզմաններ բարձրացուցած են հայրենիքի այս անկիւնին մէջ: Էրզրումի հողին տակ, իւրարու վրայ դիզուած են ոսկերոտիքը հայրենիքի համար մարտիրոսացողներուն»:

« Այս բոլոր հին ու նոր վկայութիւններէն վերջ՝ հարկ կա՞յ պոռալու բոլոր պատեհապաշտ նորելուկներու երեսին՝ թէ Էրզրում Թուրք է, ու Թուրք պիտի մնայ, եթէ նոյնիսկ հարկ ծագի նոր դերեզմաններ բարդել հիններուն վրայ···»:

ԱՆԳԼԵԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՌԱԶՄԱՆԻԹ՝ ԹՈՒՐՔԻՈՑ

« Թասվիր»ի Անգարայի Թղթակիցը, 24 Փետրուարին կը հաղորդէ իր Թերթին, թէ Թուրք պատուիրակութիւն մը մեկնած է Գահիրէ, Թուրքիա պիտի կրնայ նոր պայմանաժամ պահանջել, ինչ որ պիտի խախտէ վաստահութիւնը Միացեալ Ազգերուն վրայ»:

Վերջապէս քուէարկութեան ձեռնարկեցին եւ յետաձգումը մերժուեցաւ 2ի դէմ 9 ձայնով: Ասոր

ԹՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԸ ԱՌԱՒ ՔԱԼԵՑ

Ժողովը կը շարունակուի

Ապահովութեան Խորհուրդը ծանր տագնապի մը մատնուեցաւ չորեքշաբթի օր, Իրանի հարցին առթիւ: Ինչպէս դրած էինք երէկ, խորհրդային պատուիրակը, Պ· Կրոմիկօ նախորդ օրը առաջարկած էր օրակարդէն հանել այս խնդիրը: Առաջարկը մերժուեցաւ 2ի դէմ 9 ձայնով: Դ·շ· օր Պ· Կրոմիկօ առաջարկեց մինչեւ ապրիլ 10 յետաձգել հարցին քննութիւնը: Այս առաջարկն ալ մերժուեցաւ 2ի դէմ 9 ձայնով (Ա· Միութեան հետ է միայն Լեհաստանը): Ասոր վրայ խորհրդային պատուիրակը առաւ քալեց, եւ սրահ մտաւ իրանեան պատուիրակը, պարզելու համար իր կառավարութեան դանդատները:

Ամերիկեան թերթերը կը դրեն թէ Պ· Կրոմիկօ իր առաջարկը ներկայացուց ռուսերէն եւ անտարբեր սպասեց որ նախ Ֆրանսերէնի, յետոյ անդլերէնի թարգմանուի: Երբ տեսաւ որ կը մերժուն, Թուղթերը ժողվեց եւ հեռացաւ երեք խորհրդա – կաններուն հետ:

Կ'արժէ ամփոփել նիստին մանրամասնութիւնները.— Ժողովը սկսաւ առջի օր կազմուած մատնախումբին զեկուցման ընթերցումով: Նախագահը յայտարարեց թէ մատնախումբը չէ կրցած արդիւնքի մը յանդիլ: Հետեւաբար հրաւիրեց պատուիրակները պատասխանել հետեւեալ հարցումին· — Իրան պիտի արտօնուի՞ ներկայացնել իր տեսակէտները: Եւ առաջարկեց քուէարկել հետեւեալ բանաձեւերը,— 1. Խորհրդ· բանաձեւը, որ կ'առաջարկէր ապրիլ 10ին յետաձգել իրանեան հարցին քննութիւնը.— 2. Եդիպտոսի պատուիրակութեան բանաձեւը, որ կը թելադրէր քննել իրանեան տեսակէտը, խորհրդային բանաձեւին անցնելէ առաջ.— 3. Աւստրալիոյ բանաձեւը, որ կը հրաւիրէր իրանեան պատուիրակը դրաւորապէս յայտնել իր տեսակէտը:

Քեռոյ սկսան վիճաբանիլ այս երեք բանաձեւերուն վրայ: Խորհրդային պատուիրակը խօսք առնելով, պարզեց կացութիւնը եւ յիշեց սպարապետ Սթալինի յայտարարութիւնը ամերիկեան դործակալութեան մը: Բացատրեց թէ՝ համաձայն Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ յունուար 30ին եղած յանձնարարութեան, Ա· Միութիւնը եւ Իրան չարունակեցին բանակցութիւնները, ինչպէս կը հաստատէր Իրանի վարչապետն ալ, Մարտ 22ին: «Մեզի համար ամէն բան պարզ է: Ուղղակի բանակցութիւնները յանգած են համաձայնութեան մը, հինդ – վեց չաթաթէն պարպելու համար իրանեան հողը, եթէ անակնկալ մը չպատահի: Համաձայնութիւնը յիշուեցաւ ամբողջ համաշխարհային մամուլին կողմէ: Ես ինքս ալ հոս յիշեցի երկու անգամ: Ի՞նչ բան մութ է այս բոլորին մէջ: Ա· Միութիւնը չի կրնար մատնակցիլ բոլ հնութեան վիճաբանութեանց ապրիլ 10էն առաջ, ո – րովհետեւ ուղղակի բանակցութեանց առաջին չըրջանը յանգած է դրական արդիւնքներու»:

Համաձայնութիւն չէ կնքուած

Քեռոյ տեղի ունեցաւ երկար վիճաբանութիւն մը, որուն մասնակցեցան զանազան պատուիրակներ: Մ· Նահանդներու ներկայացուցիչը, Պ· Պըրնս դիտել տուաւ թէ՝ համաձայն արտաքին նախարարութեան ստացած պաշտօնական տեղեկութեանց, Թէհրան առաջարկներ ստացած է, բայց չէ ընդունած, հետեւաբար ոչ մէկ փոխոխութիւն կացութեան մէջ: Մ· Նահանդները չեն կըրնար ընդունիլ յետաձգումը, առանց լսելու Իրանի պատուիրակը: «Եթէ յետաձգումը ընդունինք, Ապահովութեան Խորհուրդին ո եւ է մէկ անդամ պիտի կրնայ նոր պայմանաժամ պահանջել, ինչ որ պիտի խախտէ վստահութիւնը Միացեալ Ազգերուն վրայ»:

Վերջապէս քուէարկութեան ձեռնարկեցին եւ յետաձգումը մերժուեցաւ 2ի դէմ 9 ձայնով: Ասոր

դութեամբ դինուորական նիւթեր, որոնք կը պատկանէին Մերձ· Արեւելքի դաշնակից բանակներուն:

Անդլիա եւս, ռազմանիւթ պիտի տրամադրէ Անդարայի, ապառիկ:

«ՊԱՌԱԿՏՈՒՄ ԼԻԲԱՆԱՀԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԵՒ»

24 Փետրուարի «Թասվիր», կը հրատարակէ Պէյրութի իր Թղթակցին հետեւեալ հեռագիրը:

— « Պատակաումը ծայր առած է Պէյրութի կաթոլիկ եկեղեցիին, եւ Դաշնակցական եւ Համայնավար կուսակցութեանց միջեւ:

« Դաշնակցական եւ Համայնավար մամուլը բուռն պայքար բացած է կաթոլիկ Աղաջանեան կաթողիկոս-Պատրիարքի դէմ, որովհետեւ այս վերջինը դատապարտած է ընթացքը այն Հայերուն, որոնք կ'արձանագրուին Հայաստանի ներդաղթի ցանկերուն մէջ»: Մ·

ՅԱՒԱՒԱՋ.— Հալէպի մեր թղթակիցը, Պէյրութի հայ շրջանակներուն մէջ ընդունելութիւն կատարած է այս ուղղութեամբ: Լուրը ո՛չ հիմ ունի, եւ ոչ ալ կը դիմանայ որեւէ տրամաբանութեան:

վրայ խորհրդային պատուիրակը ոտքի ելլելով յայտարարեց,— «Իրրեւ ներկայացուցիչը Ֆ. Մի-ութեան, ես ի վիճակի չեմ մասնակցելու վիճա-բանութեան, ուստի կը հեռանամ ժողովէն»:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, խօսք առաւ նաեւ Իրանի գլխաւոր պատուիրակը, Հիւսէյին Ա-լա (Ուշինկթընի դեսպանը), որ գրաւոր յայտա-րարութեամբ մը ըսաւ թէ հակառակ է յետաձգ-ման, վասն զի «խորհրդային զօրքը տակա-ւին Իրան կը գտնուի»: Եետոյ բացատրեց թէ Ի-րան դեռ «վերջնական եւ անպայման» հաւաստիք մը չունի թէ ռուս զինուորները պիտի քաշուին: «Իրան կը տառապի իր ներքին գործերուն մէջ ե-ղած միջամտութենէ, իբրեւ հետեւանք խորհրդա-յին զինուորներու եւ պաշտօնեաներու ներկայու-թեան: Որ եւ է համաձայնութիւն գոյացած չէ իր կառավարութեան եւ Ֆ. Միութեան միջեւ: Մեզի-ներկայացուցած են պահանջներ, իբրեւ պայման խորհրդային զինուորներու պարպումին. պա-հանջներ որոնք չեն համապատասխաներ Իրանի դերիշխանութեան եւ ապահովութեան: Քննութիւ-նը յետաձգել՝ կը նշանակէ վտանգել խաղաղու-թիւնը եւ ապահովութիւնը»:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Եգիպտոսի պատուիրակը՝ դեսպան Մահմուտ Հասան փաշա, որ հակառակ էր յետաձգման, ամէն մէկ բա-ռին վրայ չեշտելով, կրկնեց թէ փոքր ազգերը իրաւունք ունին բողոքելու մեծ պետութեանց զինուորներուն ներկայութեան դէմ:

× Թէհրանի կառավարութեան տեղեկատու նախարարը, իշխան Ֆիրուզ վճռապէս հերքեց այն լուրերը թէ համաձայնութիւն մը կնքուած է Ֆ. Միութեան հետ, կարմիր բանակի պարպումի մա-սին: Վարչապետն ալ հրամայեց որ այս հերքումը հաղորդուի Թէհրանի անթելին միջոցաւ: Թէհրանի անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանները պրպը-տումներ կը կատարեն, ստուգելու համար թէ խա-կապէս որ եւ է համաձայնութիւն կնքուած է:

Քիւրտերը յառաջ կը խաղան

Մինչ այս մինչ այն, Իրանցի սպայ մը, որ նոր վերադարձած է Քիւրտիստանէն, կը տեղեկացնէ թէ Քիւրտերը զրաւած են երկու քաղաքներ եւս, Սաղըզ եւ Բանահ: Սպան կը հաստատէ Զարդաշտի դրաւումը: Ապստամբներուն գլուխը կը գտնուի Մոլլա Մուսթաֆա էլ Պարզանի, որ Իրաքի քրտա-կան չարժումը կը վարէր անցեալ աշնան: Զար-դաշտ քաղաքը այժմ զարձած է դործողութեանց կեդրոն, երեք քիւրտ ցեղապետներու համար որոնք միացած են: Թէհրանի կառավարութիւնը օդնա-կան ուժ ղրկած է: 3000 Քիւրտեր այժմ կը քալեն աւելի կարեւոր քաղաքի մը՝ Սանանտայի վրայ:

Խորհրդային զինուորներուն պարպումը կը չա-րունակուի, համաձայն վերջին լուրերու:

Ֆրանսայի պահանջները

Լէոն Պլում Մ. Նահանգներու ներկայացու-ցիչներուն առջեւ բացատրեց իր կառավարութեան պահանջները ու տեսակէտները, ամփոփելով 9 դլխաւոր կէտերու մէջ: Նախկին վարչապետը նախ պարզեց ներքին քաղաքականութիւնը, չեչտելով թէ Ֆրանսա հաւատարիմ կը մնայ ժողովրդապե-տութեան սկզբունքներուն: Արտաքին քաղաքա-կանութեան տեսակէտով, Ֆրանսա կը հաւատայ հաւաքական ապահովութեան եւ համաձայն է հա-մաչխարհային ազատ վաճառականութեան: Պա-տերազմի վնասներուն հետեւանքով, երկիրը հար-կադրուած է տնտեսական «ղեկավարեալ» քաղա-քականութեան մը հետեւիլ քանի մը տարի, որ-պէսզի կարենայ վերահաստատել իր ճարտարա-գործութիւնը: Վերաշինութեան համար անհրա-ժեշտ է հաստուցում ստանալ Գերմանիայէն եւ ա-պահովել Մ. Նահանգներուն աջակցութիւնը: Տա-րեկան 20—30 միլիոն ֆրօն դերմանական ածուխ՝ վերաշինութեան չրջանին, մեծապէս պիտի դիւ-րացնէ չատ մը խնդիրներու լուծումը: Վերաշի-նութեան ծրագիրը մը մշակուած է հինդ տարուան համար:

Ամերիկեան թերթերը կը դրեն թէ Լէոն Պլում 1.700.000.000 տոլար կը հաշուէ Ֆրանսայի վերա-շինութեան եւ տնտեսական արդիացման ծախքե-րը եւ կը հաւատայ թէ Մ. Նահանգները անտար-բեր պիտի չմնան: Ամերիկացի մասնագէտներ կր քննեն առաջարկուած պահանջները: Նախկին վարչապետը յայտարարեց թէ ոչ լաւատես է, ոչ ալ յոռետես: «Ներկայիս բացարձակապէս անկա-րելի է որ եւ է կարծիք ունենալ»: Ֆրանսայի արն-տեսական մասնագէտները անհրաժեշտ կը դտնեն 2.500.000.000 տոլարի վարկ մը, աստիճանաբար վճարելի:

ՅՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՊԱՑ ՄԸ ձերբակալուեցաւ Մ. Նահանգներու դաղտնի ոստիկանութեան կողմէ, երբ կը պատրաստուէր նաեւ նոսիլ, իր երկիրը վերադառնալու համար: Թերթերը կը դրեն թէ կը հետապնդուէր երկար ատենէ ի վեր, իբրեւ լրտես: Նաւային սպայ մըն է, տեղակալ Նիկոլա Կրիկորո-վիչ Ռէտին, 29 տարեկան: Մանրամասնութիւն-ները դաղտնի կը պահուին եւ կ'ըսուի թէ նախա-քանն է այս:

Մարգիկներ կը հրաւիրուին Հայաստան

Ազգ. Ը. Միութեան դիւանէն ստացանք պատ-ճէնները երկու նամակներու (1945 դեկտ. 20) ո-րոնք ուղղուած են Պ. Մ. Մալումեանի, Երեւանի Գիտական կուլտուրայի եւ Սպորտի կոմիտէին փոխ – նախագահ Պ. Սիմոնեանի կողմէ: Ահաւա-սիկ առաջինը.—

«Սովետական Միութեան կառավարութեան որոշմամբ արտասահման տարագրուած Հայերին թոյլատրուում է վերադառնալու հայրենիք, Սո-վետ. Հայաստան:

Հայկական ՍՍՌ ժողովրդական կոմիսարների սովետին կից Ռեսպուպլիկական Գիտական կուլ-տուրայի եւ սպորտի գործերի կոմիտէն ներկայու-մը Ֆրանսահայում ապրող հայ լաւագոյն մարզիկ-ներին, Ֆուտբոլիստներին, Թենիս ատլետներին, հեծանուորդներին, լուղորդներին եւ միւսներին հրաւիրում է Հայաստան:

Միաժամանակ յայտնում ենք որ Երեւանում բացուած է Գիտական կուլտուրայի Պետական Հայկական Ինստիտուտ որտեղ կարող են ուսանել ցանկացող հայ մարզիկները:

Ինդրում ենք աջակցել Հայրենիք վերադառ-նալու ցանկացող հայ սպորտսմէններին եւ մար-զիկներին վերադառնալու գործում եւ նախօրօք յայտնել մեզ նրանց համար համապատասխան փաստաթուղթեր ուղարկելու մասին»:

Երկրորդ նամակով նոյն կոմիտէն կը տեղե-կացնէ թէ 1945—46 ուսումնական տարեշրջանին Երեւանի մէջ բացուած է Գիտական Կուլտուրայի Հայկական Պետական Բարձրադոյն Ինստիտուտ՝ չորս տարուան չրջանով: Այս առթիւ հրաւիրուած են «Հմուտ եւ բազմավաստակ դասախօսական եւ մասնագիտական ուժեր»: Եւ Մ. Մալումեան ալ կը հրաւիրուի իրրեւ «Ինստիտուտի ամբիոններից մէ-կի վարիչը եւ Հայաստանի Գիտկուլտուրայի կեդ-րոնական Թիմի մարզիկը»:

ԿԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՑ աշխատաւորական կուսակցութեան Ազգ. խորհուրդը նորէն մերժեց ընդունիլ համայ-նավարները, երկար յայտարարութեամբ մը:

ԳՈՒՆԱՏԱՆԻ ընտրութեանց առթիւ, որ պի-տի կատարուին կիրակի օր, Անգլիոյ արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ «կարգ մը պայման-ներ պէտք է լրացուին», բրիտանական դինուորնե-րու պարպումէն առաջ: Նախարարը չբացատրեց թէ ի՛նչ են այդ պայմանները, հակառակ զանա-զան հարցապնդումներու:

ՋՕՐ. Վ. ԱՄՈՎի բարձրաստիճան սպաներէն մէկը, որ կը կարծուի թէ սպայակոյտին պետն է, նորէն հարցաքննուեցաւ Ամերիկացիներուն կող-մէ: Կ'ըսուի թէ Ֆ. Միութեան պիտի յանձնուի իրրեւ դաւաճան եւ դասալիք:

ՆԻՒՐԸՆԳԻԿԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ մէջ ար-տաքին նախարար Ռիպպընթրոփի փաստաբանը փորձեց ապացուցանել թէ ան դեր չէ ունեցած Հրեաներու եան. Չարդերուն մէջ եւ ընդհակառակն բարեխօսած է: Անգլիացի դատախազը այս առթիւ կարդաց 1943 ապրիլ 17 թուակիր առենագրութիւն մը, ուր Ռիպպընթրոփ յայտարարած է բառ առ բառ.— «Հրեաները պէտք է բնաջնջուին կամ ար-դելափակուին»: Վկայ մը ըսաւ թէ նախարարը «կախարդուած էր Հիթլերի կողմէ եւ դործիք մը դարձած անոր ձեռքին մէջ»:

ԻՆՉ ԿԵՂԾ ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹԵՐ չինելով 150 միլիոն ֆրանք չահած է խաբեբայ մը, որ Բօյըլ Տըչի բաժնեթուղթեր կը կնքէր եւ կը ծախէր:

«ՇԱՆԹ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

ՄԱՐՍԷԼ.— «Շանթ» թատերախումբը, Մարտ 7ին, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ Մաղը-նոյի մէջ ներկայացուց «Վարդանանց պատերազ-մը»: Նոյն խաղը, նախապէս, Մարտ 4ին խաղաց-ուած էր Պոմոն, իսկ հինդշաբթի երիկուն ալ քա-ղաքը: Երկու վայրերուն մէջ ալ ժողովուրդը փու-թացած էր լեցնել սրահները:

Ներկայացումը ընդհ. կերպով չատ յաջող կազմակերպուած էր: Բոլոր դերակատարները ալ լաւ սորված էին իրենց դերերը, ինչ որ նպաստեց թատերախաղի յաջողութեան: Մասնաւորաբար Պ. Պ. Մուրթաֆեան (Յաղկերտ), Քէնտէրեան (Վար-դան) եւ Դաւիթեան (Վասակ) յաջող կերպով կա-տարեցին իրենց դերերը: Նոյն յաջողութիւնը նա-եւ խումբի մնացեալ անդամներու կողմէ:

«Նամուս»ի եւ «Վարդանանց»ի յաջող բեմա-դրութեամբ կը կարծենք որ «Շանթ» թատերա-խումբը արժանացած է մեր քաղաքի թատերասէր հասարակութեան վստահութեան: Թատերախում-բը քաջալերուած իր նախորդ ներկայացումներուն, «Նամուս»ի եւ «Վարդանանց»ի դուռն չերմ ընդու-նելութենէն, յառաջիկայ ապրիլին մեծ պատրաս-տութեամբ պիտի բեմադրէ, «Դաւանանութիւնը»:

Թղթակից

Ի ՊԱՏԻՒ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Ազգային մեծանուն դրագէտ՝ Ահարոն Ահա-րոնեանի ծննդեան 80ամեակը կը տօնուի Նիսի մէջ բացառիկ հանդիսութեամբ՝ նախաձեռնութեամբ Զափ. Որբ. Միութեան: Կը բանախօսեն՝ Նիսի քա-ղաքապետ Maître JAQUES COTTA եւ ՀՐԱՆԴ ՒԱ-ԼՈՒԵԱՆ: Այս կիրակի, 31 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Salle Carloniaի մէջ, 13 rue Maccarani: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Պիտի երդէ ՏԻԿԻՆ Մ. ԹԼՐԶԻՊԱՇԵԱՆ:

ԳՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑիի կոմիտէին ընդհ. ժողո-վը 30 Մարտ, չաբաթ ժամը 8ին, ընկերվարական-ներու սրահը, 9 rue Victor Massé, Paris (9): Ճըշ-դապահ ըլլալ:

ՍԻՆԹ ԷԹիէնի.— Հ. Ց. Դ. Սինթ Էթիէնի «Ան-տօք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ, իրիկուան ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարդ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի դասա-խօսութիւնը՝ այս ուրբաթ, իրիկուան ժամը 8.30-ին, Հ. Ց. Դ. նոր ակումբին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն – Սալոնոյ Զորի Երիտա-սարդաց Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կի-րակի, առտուան ժամը 9ին, Պուլվար Օտտօ Ա. Ը. Միութեան դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրա-կարգ:

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ փարիզի մասնաճիւ-ղին յաջորդ դասախօսութիւնը՝ երկուչաբթի, ապ-րիլ 1, ժամը 8.30ին, Studio Caumartin: Դասախօս՝ Կարօ Ուշաղլեան, նիւթը՝ Հայ. Եկեղեցիին չարա-կանները:

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Լիոնի «Վարանդ-եան» կոմիտէի կողմէ, դեկավարութեամբ ծանօթ դերասան Պ. Ժուտէքս Զուլճեանի, սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Պ. Ց. Թորոսեանի, Լ. Ալէմ-եանի եւ Ղ. Քայթանճեանի, այս չաբաթ իրիկուն, «Սալ Ֆրանսուա Քոտիէ» մեծ սրահին մէջ:

ԿՐԸՆՈՑԼ.— ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ կազմուած Ֆա-չի Սանուհիներու Միութեան, Մարտ 31ին, կիրա-կի ժամը 2.30ին, Salle St. Joseph, Bd. des Adieux: Կը ներկայացուի դաւեչտ մը՝ «ՄԱՏՍ ՄԷՋՆ Է»: Երգ, արտասանութիւն եւ պատկերաւոր դեղե-ցիկ պարեր սանուհիներու կողմէ:

ԼԻՈՆ.— ԵԿՄԱԼԵԱՆ ԵՂԱՆԱԿՈՎ հանդիսա-ւոր պատարագ Fourvièreի մայր եկեղեցւոյ մէջ, պատերազմի դաշտին վրայ ինկած հայ նահատակ-ներու համար, կազմակերպուած Լիոնի Հայ Մար-տիկներու Միութեան կողմէ, 31 Մարտ, կիրակի առաւօտ ժամը 10ին: Պատարագը կը մատուցանէ Հ. Պապիեան: Կը մասնակցին եկեղեցական երաժշ-տախումբը դեկավարութեամբ Ֆէրատեանի եւ Օր. Մովսիսեար Տէր Պետրոսեան: Աւարտողութիւնները Լիոնի ռատիոկայանին պիտի տրուին:

ԼԻՈՆ.— ԸՆՏԱՆ. ԽՆԶՈՑՔ ՊԵՀԵՍՆԻԻ ՀԱՑՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ, 31 Մարտ կիրակի կէս օրէ վերջ ժա-մը 2.30էն մինչեւ գիչերուան ժամը 10, 130 rue Tête d'Or-ի սրահին մէջ: Հայկական երգեր, պա-րեր, նուագ, ճոխ պիւֆէ: Հասոյթը պիտի յատ-կացուի Սուրբ-Լիբանանի Պեհեսնիցի չքաւոր ուսանողներուն, հիւանդներուն եւ ներդաղթող հայրենակիցներուն:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻի.— Ազգ. վարչութեան նա-խաձեռնութեամբ հոգեհանդիստ պիտի կատարուի եկեղեցւոյ հիմնադիր հանդուցեալ ԽԱՉԻԿ ԳԱՐԻՊ-ԵԱՆի համար, ի նշան երախտադիտութեան, այս կիրակի, առտուան ժամը 11ին: Կը հրաւիրուի ամ-բողջ դաղութը:

Կ'ՈՒԶՈՒի մասնագէտ կարի գործատուրուհի-ներ, կարի աշխատանոցի մէջ կամ տունը աշխա-տելու համար: Նպաստաւոր պայմաններ: Դիմել Maison Mina, 32 rue des Annelets, Métro Botzaris կամ Place des Fêtes, հեռաձայն Bot. 48-19: Ներկայանալ առաւօտները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ
ՏՅօրէՑՅՈՒՆ ԳԼԷՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐՅԱՆՑԱՆ
6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47
Առաջնակարգ օդի եւ ամէն տեսակ ըմպելի-ներ, ընտիր աղանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն: Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ: Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ ՔՒՄԱՆՉԻԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, ուսի ԱԼՃՕՆՍ եւ երդիչ ՍԻՐԱՔԻ կը նուագեն եւ կ'երդեն հայկական եւ արեւելեան եր-գեր: Գոց է Չորեքչաբթի օրերը:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵՒՈՒՄ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 Ֆրանք

Samedi 30 Mars 1946 Շաբաթ 30 Մարտ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4573–Նոր շրջան թիւ 302 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԵՐՆ ՈՒ ՆՈՐԱՀԱՍՆԵՐԸ

Քանի կը կարդանք զանազան ծաղկոցներու, դպրոցներու, դասընթացքներու ազդերն ու նկարագրութիւնները, այնքան կը խորասուզուինք հակասական խորհրդածութեանց մէջ:

Նախ՝ լուսաւոր, կազդուրիչ իրողութիւն մը, — տարիներէ ի վեր ոչ մէկ տաճն այնքան աշխատանք թափուած էր, ծաղկոցներ եւ դասընթացքներ բանալու համար մեր գաղութին մէջ, որքան Ֆրանսայի աղատագրումէն վերջը:

Ուրիշ տաճն ալ գոհունակութեամբ արձանագրած ենք այս պարագան: Եթէ կարելի ըլար վիճակագրութիւն մը կազմել, ներկայացնելով աշակերտ – աշակերտուհիներու մօտաւոր համրանքը, պատկերը չատ աւելի խօսուն պիտի ըլլար: Եւ դժուար չէ այդ աշխատանքը: Թերթերու հաւաքածոները կրնան դիւրացնել գայն:

Անշուշտ այս չարժումին գլխաւոր մէկ պաղտնիքն այն է, որ, պատերազմը սրեց ժողովուրդներու ազգային դիտակցութիւնը:

Ուրիշ գաղտնիք մը՝ կիրքերու մեղմացումն ու ներքին գործակցութիւնը, հակառակ կարգ մը բացասական երեւոյթներու: Եւ տեսակ մըն ալ բարի նախանձ:

Եթէ տեղ մը նախկին ճակատի մասնաճիւղերն են որ նախաձեռնութիւն ստանձնած են, ուրիշ տեղ ալ հին Ազգ. Միութիւններ, կազմյտ կամ կարմիր Խաչեր եւ ուրիշ կազմակերպութիւններ կը վարեն գործը: Մինչեւ անդամ սրտցաւ անհատներ, մեկուսի վայրերու մէջ:

Այս բոլորի մասին լուրեր կը կարդաք ամէն օր, տեղական մամուլին մէջ: Եւ անհրաժեշտ է որ կարդաք, փոխանակ օրն ի բուն «փոլիթիքա» հոլովելու: Մեր պանդուխտ կեանքին չողերն ու կայծերն են այդ աշխատանքները, որքան ալ ժպտուն եւ հաճեստ երեւան:

Կրնաք վստահ ըլլալ որ, եթէ քանի մը տարի ալ այսպէս չարունակուի, դժուար չէ տասը հազարի բարձրացնել թիւը այն աշակերտ–աշակերտուհիներուն, որոնք հայերէն կարդալ-գրել սորված են, անմիջական դիտելիքներով:

Եւ այս պիտի ըլլար չօչափելի բարիք մը ոչ միայն գաղութին, այլ մանաւանդ հայրենիքին համար:

Ըսել կ'ուզենք որ երբ Հայաստան երթան, ստիպուած չեն ամէն բան ծայրէն սկսելու: Իրենց ստացած տարրական պաշարը պիտի բաւէ դպրոց մտնելու եւ անմիջապէս դասարան փոխելու:

Այս մխիթարական պատկերին դիմաց, ո՛րքան կսկծալի է միւս էջը:

Մինչ նորահասները այրուբեն մը կը սորվին, աւելի չափահասները — անոնք որ 20—25—30 տարեկան են արդէն, կը մտանեն տեսակ մը թմրութիւն: Նոյնիսկ անտարբերութիւն:

Կը բաւէ հետեւիլ անոնց համար սարքուած դասընթացքներուն, հաստատելու համար այս անպարակելի թշուառութիւնը:

Ամբողջ Միութիւններ կան որոնց ժողովները, հրաւէրները, տեղեկագրութիւնները ու թղթակցութիւնները անգամ Ֆրանսերէն են:

Ոչ մէկ ճիգ՝ բան մը, բառ մը աւելի սորվելու: Ոչ մէկ տրամադրութիւն՝ գոնէ թարգմանուած նիւթեր բաղդատելու: Ոչ մէկ խանդավառութիւն՝ մայրենի լեզուին համն ու հոտը ճաշակելու եւ պաշար ամբարելու:

Գաղութներ կան ուր հայրենասէր մարդիկ տուգանք սահմանած են անոնց որ կը յամառին թուրքերէն խօսիլ:

Չենք ուզեր այդպիսի պատիժ մը թելադրել անոնց որ հաւասար դծի վրայ չեն պահեր մայրենիքն ու Ֆրանսերէնը կամ ուրիշ որ եւ է օտար լեզու:

Բայց, տարրական պատուախնդրութիւնը, իրենց չահն իսկ չի՞ պահանջեր սթափիլ, տեսակ մը զօրաչարժ կատարել, դարմանելու համար այս աննկերելի դասալքութիւնը:

Ի վերջոյ ի՞նչպէս պիտի արժեցնեն իրենց արդար յաւակնութիւնները, երբ հայերէն նամակ մը գրելու վարժութիւնն անգամ չեն փորձեր: Երբ անտէր կը ձգեն իրենց կազմակերպած դասընթացքներն անգամ ...

Իրենց համար պատի՞ւ մըն է մնալ միշտ աղքատ – Ղազարոս, հայերէնի եւ հայկական մշակոյթի անդաստանին մէջ:

Շ.

Բաղդի հեռագիր մը Անգլիոյ արտաքին նախարարին

ՄՄԲ.— Նիւ Եորքի Հայկ. Դատի Ցանձնա-խումբը — այն որ առաջին յուշագիրը ներկայացուց Սան Ֆրանչիսկոյի խորհրդաժողովին, **1945** Մայիս 7ին (միւսները՝ Յունիս 4ին), կը շարունակէ լարուած ուշադրութեամբ հետեւիլ միջազգային մամուլին, հայանպաստ բարոզութիւններ, ի հարկին ճշդումներ կատարելով: Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, (եւ ոչ թէ Խարտուղարը), Պ. Պէվին, վերջերս տարօրինակ յայտարարութիւններ ըրած էր երեսփ. ժողովին մէջ, կարսի եւ Արտահանի վէճին առթիւ: Ցանձնախումբը փետրուար **25**ին հետեւեալ հեռագիրը ուղղած է նախարարին, ատենապետ Տոքթ. Ա. Ալիխանեանի ստորագրութեամբ.—

Ձեր խօսքերէն մէջբերումներ եղած են «Նիւ Եորք Թայմզ»ի Փետրուար 22, 1946ի մէջ, որպէս թէ երեսփ. ժողովին մէջ ըսած էք. «Հրուս–թրքական սահմանագլուխը պարտադրուած չէ, այլ եղած է բանակցութեամբ: Հոն ժողովուրդի այն տեսակ չարժումներ յառաջ եկած են, որ ազգային խնդիր չկայ»: Մասնաւորապէս ակնարկուած շրջանները կարս եւ Արտահան են, որոնք 1878ի պատերազմի ժամանակ եւ անկէ ի վեր յաճախ ոտակոխած էին անգլիական պաշտօնական դրու–թեանց մէջ, որպէս «Հայկական բեր–դեր» եւ «հայկական շրջաններ»: Ա–տոնք մաս կազմեցին Հայաստանի Հանրապետու–թեան 1918ին: Ուրիշ կառավարութիւններու հետ ձեր կառավարութեան պնդումով, ճանչցուած էր այդ Հանրապետութիւնը որպէս անկախ ազգ մը: Սակայն Սեպտեմբեր 1920ին Թուրքերը առանց ո եւ է դրդռիչ պատճառի յարձակեցան այդ Հանրապետութեան վրայ, գրաւեցին Կարսը, Արտահանը եւ Սուրմալուն: Այդ շրջանները ունէին 230.000 հայ եւ այլ քրիստոնեայ բնիկներ, որոնց մեծա–մասնութիւնը զոհ եղաւ թրքական սովորական ջարդերուն եւ մնացածները բռնադատուեցան փախչիլ իրենց ապահովութեան համար եւ անոնք այժմ Խորհրդ. Միութեան զանազան շրջաններուն մէջ կը սպասեն առիթի մը, վերադառնալու համար իրենց հայրենի տունը:

Դաշնակից եւ Ընկերակից պետութիւնները, Բրիտանիա ըստ սովորականին առաջին դծի վրայ, միջազգային յանձնառութիւններով եւ դաշնա–դրութիւններով ճանչցան եւ խոստացան ոչ միայն վերոյիշեալ շրջանները, այլեւ ամբողջ Թրքահա–յաստանը ազատել թրքական լուծէն:

Այն «բանակցութիւններու» առեն, որոնց կ'ակնարկէր, ոչ մէկ խորհուրդ հարցուած է ոչ այդ նուաճեալ փոքր հայկական հանրապետու–թեան, (որ ոչ Ռուսիոյ կը պատկանէր, ոչ ալ Թուրքիոյ), ոչ ալ աւելի մեծ Հայաստանին, որ ստեղծուեցաւ եւ ճանչցուեցաւ Մեծն Բրիտանիոյ եւ իր Դաշնակիցներու կողմէ:

«Այդ տեղի ժողովրդական չարժումները», ո–րոնց մասին կը խօսիք, անշուշտ թրքական ջարդե–րով աւելցուցած են գերեզմաններ եւ ժողովուրդը փախուստի դիմած է բոլորովին կողոպտուած վի–ճակի մէջ:

Հայ ազգի աղատութիւն եւ անկախութիւն ա–պահովելու յանձնառութիւններ եղան 1916ին Ա–քսուիթի, 1918ին Լոյտ Ճորճի եւ 1920ին արտաքին նախարար Լորտ Քըրզընի կողմէ:

Թոյլ տուէք ակնարկել նաեւ այն վաւե–րաթուղթին, որ 1924 Սեպտեմբերին ստորա–գրուած էր Ազգ. Միութեան եւ Պոլտուինի կողմէ եւ ներ–կայացուած էր վարչապետ Մէքտոնալտին, չեչե–լով Հայերու պատերազմի ժամանակ քաշած տա–ռապանքները եւ անոնց վերջնական ցրուումը, որ արդիւնքն էր Բրիտանական եւ Դաշնակիցներու խոստումներու գործադրութեան ձախողանքին՝ ա–զատութիւն եւ անկախութիւն տալու Հայերուն, իբրեւ փոխարինութիւն անոնց տուած օժանդակու–թեան եւ զոհողութեանց:

Անգլիական կառավարութեան տեսակէտի ան–կեղծութեան վրայ լիակատար հաւատք ունենա–լով, որ՝ «երբ մարդիկ կռուած են ձեզի հետ կամ եղած են ձեր կողքին, մեր (ձեր) ըմբռնումին դէմ է լքել զանոնք», թոյլ կուտանք մեզ յիշեցնելու ձեզ «փոքր դաշնակից» Հայաստանը, որ յաճախ ձեզ «փոքր դաշնակից» Հայաստանը, որ յաճախ այնքան խանդակաթօրէն կ'ակնարկուէր, որ նոյն–իսկ առաջին համաշխարհային պատերազմի վտան–գին ամբողջ ծանրութիւնը ստանձնելով, «կռուե–ցաւ ձեզի հետ եւ կեցաւ ձեր կողքին», առանձինն

Ապահովութեան Խորհուրդը Անելի Մատնուած

Մոսկուա ի՞նչ պայմաններ առաջարկած էր Իրանի

Ապահովութեան Խորհուրդը հինգշաբթի օր նիստ գումարեց առանց խորհրդային պատուիրակին, որ ձգած հեռացած էր առջի օր: Վերջին լուրերու համաձայն, Խ. Միութիւնը հասկցուցած է թէ պիտի չարունակէ մասնակցիլ Միացեալ Ազգերու գործունէութեան, բայց չուզեր ներկայ ըլլալ Ապահովութեան Խորհուրդի այն նիստերուն ուր կը քննուի Իրանի խնդիրը: Այսպէս, պրոֆ. Բորիս Շեթայն, խորհրդային պատուիրակ մը ներկայ եղաւ մասնագէտներու յանձնախումբի ժողովին, որ կը զբաղէր կանոնադրական խնդիրներով: Նիւ Եորքի խորհրդային հիւպատոսարանին տեղեկատու քարտուղարն ալ հաստատեց թէ Խ. Միութիւնը հեռացած չէ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութենէն:

Ապահովութեան Խորհուրդը դռնփակ նիստ մը գումարեց նոյն օրը: Անգլիական թերթերը կը դրեն թէ նախագահ Թրումըն եւ արտաքին նախարարը, Պըրնս, խորապէս ազդուած խորհրդային պատուիրակին ընթացքէն, կը չանան հաղորդակցիլ Սթալինի հետ, վերահաստատելու համար Հինգ Մեծերու միութիւնը: Մինչեւ անդամ հաւանական կը համարուի որ նախագահը մասնաւոր պատուիրակ մը ղրկէ Մոսկուա, բացատրելու համար իր տեսակէտները եւ Միացեալ Ազգերու ժողովուրդին վստահութիւնը Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան վրայ:

Անգլիական եւ ամերիկեան թերթերը լուրջ մտահոգութիւն կը յայտնեն, Խ. Միութեան ընթացքին առթիւ, բայց ի բաց խոստովանելով թէ Մ.Ա.Կ.ը իր ամէնէն վտանգաւոր շրջանը կ'անցընէ: Նոյնիսկ ձախակողմեան թերթերը կը քննադատեն խորհրդային պատուիրակին՝ Պ. Կրոմիկոյի ձգել – երթալը: Բայց եւ այնպէս, պաշտօնական շրջանակները կը յուսան թէ ուղղակի կոչ մը Սթալինի՝ կրնայ վերահաստատել Հինգ Մեծերու միութիւնը:

ՆՈՐԷՆ ԿԱՐԻՒՂ

Հիւսէյին Ալա, Ուշինկթընի իրանեան դես–պանը, որ միեւնոյն ատեն գլխաւոր պատուիրակն է, դեկուցում տալով Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ, յայտնեց թէ Խ. Միութեան հետ կատարուած բանակցութեանց ատեն, վարչապետը, Ղաւամ Սալթանէ պահանջած էր եռ քաշել կարմիր բանակը: Իրրեւ պատասխան, Խ. Միութիւնը յուշագիր մը յանձնած է, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

1. Խորհրդային զօրամասերը պիտի մնան Իրանի կարգ մը մասերուն մէջ, անորոշ ժամանակով.— 2. Իրանի կառավարութիւնը պէտք է ճանչնայ Ա–տրպատականի շրջանին ինքնավարութիւնը: Այդ պարագային խորհրդային կառավարութիւնը կ'ա–ռաջարկէ ձեռք առնել հետեւեալ միջոցները.— Ա. Ատրպատականի վարչապետը պիտի կոչուի կուսակալ.— Բ. Ատրպատական ոչ պատերազմական նախարար պիտի ունենայ, ոչ ալ եւմա.— Գ. Ատրպատականի շրջանին եկամուտներուն 30 առ հարիւրը պիտի պատկանի Թէհրանի կեդրոնական կառավարութեան.— 3. Խ. Միութիւնը պիտի հրաժարի քարիւղի մենաշնորհներու պահանջէն եւ պիտի առաջարկէ Իրանի կազմել ռուսեւիրանեան ընկերութիւն մը, որուն մէջ բաժնեթուղթերու 51 առ հարիւրը պիտի պատկանի Խ. Միութեան, 49 առ հարիւրը Իրանի:

Իրանի վարչապետը մերժած է այս առաջարկները, իրրեւ անհամապատասխան իր երկրին դէ–րիչխանութեան: Հիւսէյին Ալա վերջացնելով իր դեկուցումը, պահանջեց ստիպողաբար կարգադրել այս վիճակը:

Մասնագէտները կը հաստատեն թէ Խ. Միութիւնը իսկապէս պէտք ունի քարիւղի նոր հանքերու, ինչպէս Մ. Նահանգները: Երկու երկիրներուն արտադրութիւնն ալ հետզհետէ կը նուազի: Պատերազմէն առաջ Խ. Միութեան տարեկան արտադրութիւնն էր 30 միլիոն թոն, բայց հետզհետէ կ'իյնայ, մինչդեռ Միջին Արեւելքի մէջ կ'աւելնայ: Անցեալ տարի արտադրութիւնը կը հաշուէին 25 միլիոն թոն, ուրեմն հինգ միլիոն պակաս: Ոչ միայն բագուի արտադրութիւնը նուազած է, այլեւ Գերմանները քանդած են Մայկոպի եւ Կրոզնիի

կորանցնելով 200.000 պատերազմիկներ ինչպէս որ վերաթուեց Պ. Զըրչիլ:

Հայ Ազգային Կոմիտէն, հաւատալով թէ ինք թարգման կը հանդիսանայ ամէն կողմ գտնուող Հայերու զգացումներուն, կը յուսայ, որ Պայրընի, Կլասկոյի եւ Պրայտի երկիրը պիտի չքէ Հայերուն արդար Դատը, ինչպէս որ ճանչցուած էր ձեր կառավարութեան, Դաշնակից եւ ընկերակից պետութիւններու եւ ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհի կողմէ եւ պիտի չարունակէ ախոյեան ըլլալ անոնց անվաճառելի իրաւունքներուն, ոչ միայն Կարսի եւ Արտահանի, այլ նաեւ հայկական ուրիշ նահանգներու, որոնք այժմ կը գտնուին Թրքական իշխանութեան տակ:

նաւթահորերը: Ի. Միութիւնը քարիւղ պիտի ստանայ նաեւ Էսթոնիայէն, Լեհաստանէն, Աւստրիայէն, Հունգարիայէն եւ Ռումանիայէն,— համագումար 7 միլիոն թոն: Բայց այս բոլորը չեն բաւեր իր ներքին պահանջներուն եւ մանաւանդ հնդամեայ ծրագրին դործադրութեան: Ահա թէ ինչո՛ւ քարիւղ կը փնտռէ ամէն կողմ, Իրանէն մինչեւ Իրաք եւ աւելի հեռուները: Իրաքի տարեկան արտադրութիւնն է 5 միլիոն թոն, պահեստը՝ 571.500.000: Այս հարստութեան 50 առ հարիւրը բաժին կ'ինկնայ Անգլիոյ, 25 առ հարիւրը Մ. Նահանգներուն, նոյնքան Ֆրանսայի, (5 առ հարիւր ալ Գ. Կիւլպէնկեանի): Իրանի տարեկան արտադրութիւնն է 17 միլիոն թոն, պաշարը՝ 857 միլիոն. մենաշնորհները բաժնուած են Անգլիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ եւն.:

ՔԱՏԱԿԱՆ ԽԼՐՈՒՄՆԵՐԸ

Թէհրանէն կը հեռադրեն թէ քրտական զանազան ուժեր միացած են, արեւմտեան չրջանի լեռներուն մէջ, յարձակելու համար Ատրպատականի դեմոկրատներուն վրայ: Այս ուժերը կը բաղկանան երկու զօրամասերէ, մէկը՝ 3000 հոգի, հրամանատարութեամբ Մահմուտ Զիւլֆիքարի, միսը՝ 5000 հոգի, Ա.Փչար ցեղախումբէն: Մահմուտ Զիւլֆիքար անցեալ աշնան ալ կը կռուէր նոյն տարրերուն դէմ, երբ ձիւնը վրայ հասաւ եւ քաղաքական կացութիւնն ալ փոխուեցաւ: Հիմա որ գարունը հասած է եւ Ռուսերը կը քաշուին, նորէն ոգեւորուած կը թուի:

Ա.Փչար ցեղախումբին անդամները կը բնակին լեռներուն մէջ եւ երկու քաղաքներ կտրեցին ան ցան, միանալու համար Զիւլֆիքարի կեդրոնին: Թերթերը կը գրեն թէ ճամբուն վրայ 70 դեմոկրատներ սպաննած, 126 հոգի ալ գերի բռնած են: Եթէ այս ուժերը չարժում մը փորձեն դէպի երկաթուղին, Զինճանի մէջ, Ի. Միութիւնը կրնայ այս դէպքը նկատել իրրեւ «չնախատեսուած պարագայ» եւ զօրքեցնել իր զինուորներուն պարպումը, ինչպէս յայտարարած էր:

Իրանի կառավարութիւնը օդնական ուժեր ղրկած է, այս լեռնականները զսպելու համար, բայց շատ յոյս չկայ որ յաղողի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՐՍԻ մասին յօդուած մը երեւցաւ երէկ, Le Parisien Libéré օրաթերթին մէջ: Թղթակիցը, Ռոման Ֆաժան, կը պատմէ թէ առաջին օտար լրագրողն էր որ արտօնուեցաւ պտտիլ Էրզրումի եւ Կարսի չրջանները: Անհամար զինուորներ համախմբուած են Էրզրումէն Սարըգամըշ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՀՈՐ. ՎԷԿԱՆ ԵԻ ՓՈԼ ՌԻՆՕ դէմ դիմաց հանուեցան առջի օր, Գերազոյն Առեանի հարցաքննիչ դատաւորին առջեւ: Նախկին սպարապետը, որ 79 տարեկան է եւ կառքով փոխադրուած էր հիւանդանոցէն, եւ նախկին վարչապետը կծու խօսքեր փոխանակեցին այս առթիւ: Փօլ Ռինօ դիտել տուաւ թէ սխալ էր զինադադար կնքել: Վէկան.— Զինադադարին չնորհիւ ծնաւ Հիւս. Ափրիկէի բանակը ,որ օգնեց դաշնակիցներուն, երբ ցամաք ելան: Մնաց որ, դուք դիս պաշտօնի հրաւիրեցիք, յուսահատական կացութիւն մը դարմանելու համար, երբ 73 տարեկան էի: Չէի կարծեր թէ պիտի ստիպուիմ հրամայել Ֆրանսական բանակին որ անձնատուր ըլլայ 15 օր վերջը»:— Ռէնօ.— Ես ձեզի ըսի թէ «կրակը դադրեցուցէք»ի հրաման մը աւելի լաւ էր քան զինադադարը: Այնատեն կառավարութիւնը ազատ կ'ըլլար չարունակելու իր դործը:— Վէկան.— Բայց դո՛ւք էիք կառավարութեան գլուխը եւ ձեզի կը մնար վերջնական վճիռը:— Ռէնօ.— Ձեր յամառութիւնը ստիպեց որ հրաժարիմ: Յետոյ Ռէնօ լուսանկարուեցաւ, իսկ Վէկան վճռապէս մերժեց:

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ վարձակալութեան օրէնքը երկարաձգուեցաւ մինչեւ 1947 Յունուար, Սահմանադիր ժողովին կողմէ: (Պայմանաժամը կը լրանար Ապրիլ 1ին):

1946ի ՀՕՐԱԴԱՍԵՐՈՒՆ Ա. մասը դրօչի տակ պիտի առնուի Մայիս 1էն սկսեալ: Ան երեսուն տարիքները որ ծնած են 1926ի առաջին 3—4 ամիսներուն մէջ, ենթակայ են այս կարդադրութեան, բացի յետաձգուածներէն եւ ուսանողներէն:

ԱԼԷՔՍԱՆՏՐԷԻ ՍԱՆՃԱՔԻՆ խնդիրը նորէն կը յուզուի Սուրիոյ մէջ: Այս առթիւ կազմուած կոմիտէն կոչ մը ուղղած է Արաբական Դաշնակցութեան, որպէսզի աջակցին, ետ առանալու համար այդ չրջանը: Ուշագրաւ է որ Մոսկուայի անթելը եւ կառավարական օրկանը՝ «Իզվեստիա» կ'արծարծեն այս խնդիրը:

ԿԱԶԻ ԵԻ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ազդայնացման օրինագիծը քուէարկուեցաւ Սահմանադիր ժողովին կողմէ, չախչախիչ մեծամասնութեամբ, երկար եւ բուռն վիճաբանութիւններէ վերջ:

ՄԻՋԻՆՔԻ ԱՒԹԻԻ աւանդական թափորը կազմուեցաւ Փարիզի փողոցներուն մէջ, անհամար բազմութեամբ եւ զարմանազան դիմակաւորում ներով: Հայ ուսանողներն ալ ձիաւոր խումբ մը կազմած էին, Ուս. Տան պատկերը եւ ուրիշ խորհրդանշաններ պարզելով: Անցուդարձը խափանուեցաւ Սէն Միչէլէն մինչեւ Օփերա: Տարիներէ ի վեր դադրած էին այս կարգի ցոյցերը:

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ առջի օրուան նիստին մէջ, Գերմանիոյ արտաքին նախարարը, Ֆոն Ռիպպէնթրոփ դէպ մը փաստաթուղթեր մէջտեղ հանեց, արդարացնելու համար իր դործունէութիւնը: Շատ ընկճուած էր եւ չղային վիճակ մը ունէր: Նախ բացատրեց թէ անարդար էր վերոյիլի դաչնագիրը: «Իրրեւ Գերման եւ հայրենասէր խորապէս ազդուեցայ երկրի վիճակէն: Առաջին անդամ երբ Հիթլէրի հանդիպեցայ, մանաւանդ դիտեցի իր կապոյտ աչքերը եւ արտայայտութեան ձեւերը: Այն տպաւորութիւնը կրեցի թէ դիմացս կը դտնուի մարդ մը որ գիտէ թէ ի՛նչ կ'ուզէ, մարդ մը որ անկուն կամք ունէր եւ կրնար փրկել Գերմանիան» եւն.: Կէօրինկ, որ նախորդ օրը ծուռ նայած էր Ռիպպէնթրոփի, այս անդամ չնորհաւորեց զայն: Նոյն օրը իրրեւ վկայ լսուեցաւ նաեւ Հիթլէրի բազմալեզու թարդմանը, Տոքթ. Շմիտ, որ ըսաւ թէ երբ 1939 Սեպտ. 3ին կը թարդմանէր անգլիական վերջնադիրը, բոլորն ալ յանկարծակիի եկան: «Հիթլէր հարցուց Ռիպպէնթրոփի,— «ի՞նչ պիտի ընենք հիմա: Կէօռինգ չատ ընկճուած էր»:

ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ եղաւ պատմագիր եւ վիպագան Օքթաւ Օսլրի, որ դեռ վերջերս անդամ ընտրուած էր Ակադեմիային եւ պիտի ընդունուէր հինդշաբթի օր:

« ԱՆՈՒՇ »Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Շաբաթ, 16 Մարտ Սալ Ֆրանսուա Քօփէի մէջ, Հայ Երիտ. Միութիւնը ներկայացուց Ց. Թումանեանի «Անուշ» օփերան: Խումբ բազմութիւն մը փութացած էր քաջալերել երիտասարդները, որոնք չանք չէին խնայած դոհ ձդելու համար ներկաները:

Դերակատարները բոլորն ալ հոս ծնած, հոս մեծցած պատանիներ եւ աղջիկներ: Կը թուի թէ այս ահարկու պատերազմը մեծ հոգեփոխութեան մը ենթարկած է ամէնքը, մանաւանդ երիտասարդները: Տարիներ առաջ իրենց Հայ ըլլալը պահող, հայերէն խօսելէ ամչցող, հայկական չրջանակներէ խուսափող երիտասարդն ու երիտասարդուհին այսօր խանդավառ կը մօտենան ամէն ձեռնարկի եւ հաւաքոյթի: Ցանկալի է որ յարատեւէ այս չնորհալի ճիդը:

Գալով ներկայացման, անչուշտ յման, անթերի «Անուշ» մը տեսնելու մտքով չգացինք սրահը: Բայց քանի որ Անուշէն, Սարօէն, Մոսիէն մինչեւ վերջին դերակատարը նոր սերունդ էր, չատ դովելի էր: Գովասանքի արժանի է նոյնպէս այն անձը, որ այնքան ճիդ թափած էր «Անուշ »ը կարենալ սորվեցնելու համար «կը սիրեմ»ը «կը սիրեմ» արտասանող մեր պատանիներուն:

Փափաքելի էր որ երիտասարդներու այս Միութիւնը աւելի ընդլայնէր իր չրջանակը, Հրէի եւ հեթանոսի խառնութիւն չղնէր եւ աւելի լայն կազմակերպութիւն մը դառնար: Շնորհաւորելով իրենց յաջողութիւնը, կը մաղթենք նորանոր նուաճումներ:— Մ. Մ.

ՆԵՐԴԱՂԸ ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ ԵԻ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ ՄԷՋ

Ռումանիոյ առաջնորդ նշանակուած է էջմիածնի միաբաններէն Ռուբէն եպիսկ. Թորոսեան, ինչպէս կը ծանուցանէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, 1945 Դեկտեմբեր 12 թուակիր կոնդակով մը: Ուրեմն այսուհետեւ կաթողիկոսը ի՞նք պիտի նշանակէ արտասահմանի հոգեւոր պետերը...

Ներդաղթի առթիւ, Ռումանիոյ մէջ ալ կազմուած են հանդանակիչ մարմիններ, առաղձ հաւաքելու եւ Հայաստան ղրկելու համար: Կ'ըսուի թէ առաջին կարաւանը պիտի մեկնի մայիսին:

✕ Սոֆիայէն կը հաղորդուի թէ ներդաղթի կոմիտէ մը կազմուած է նախադահութեամբ ա ռաջնորդին: Պուլկարական կառավարութիւնը ա մէն դիւրութիւն պիտի ընծայէ: Այս առթիւ բացատրուած է թէ ներդաղթի կարաւաններու մեկնումէն վերջը միայն պէտք է ձեռնարկել դործերու հաշուեյարդարի: Ամէն մարդ ժամանակ պիտի ունենայ կարդի դնելու իր դործերը, կ'ըսէ կոմիտէին զեկոյցը:

ՀՈԳԵՀԱՆԴԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Սիրուն Իլպիսեան եւ աղջիկը Անայիս կը ծանուցանեն թէ կիրակի առաւօտ մարտ 31ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց զաւկին եւ եղբօր՝ ՆԻԿՕԼԱ. ԻԼՊԻՍԵԱՆի (20 տարեկան, որ մեռաւ 1945 Մարտ 31ին, իբրեւ էֆ–էֆի, Մեթերըչայի մէջ (Գերմանիա) , ինչպէս նաեւ իրենց եղբօր եւ հօրեղբօր ՆԻԿՈՂՈՍ ՄԻՆԱՍԵԱՆի հոգւոյն: Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարդողները:

ՕՐ. Մ. ԷՓԻՋԵԱՆ, երիտասարդ արուեստագիտուհին, Մարտ 27ին Colombes - Palaceի մէջ տրուած երեկոյթին մէջ կարեւոր դեր մը կատարած է Phalange Artistique de Colombesի վարչութեան հրաւէրով:

Ի ԳԱՏԻ Ա. Ա.ՀԱՄՐՈՆԵԱՆԻ

Աղգային մեծանուն դրագէտ՝ Ա.Հատիս Ա.Հա - րոնեանի ծննդեան 80ամեակը կը տօնուի Նիսի մէջ բացառիկ հանդիսութեամբ՝ նախաձեռնութեամբ Զար. Որբ. Միութեան: Կը բանախօսեն՝ Նիսի քաղաքապետ Maître JAQUES COTTA եւ ՀՐԱՆԴ ԲԱԼԼՈՒԵԱՆ: Այս կիրակի, 31 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Salle Carloniaի մէջ, 13 rue Maccarani: Դեղարուեստական ճոխ բաժին:

Պիտի երգէ ՏԻԿԻՆ Մ. ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆ:

ԳՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑիի կոմիտէին ընդհ. ժողովը 30 Մարտ, չաբաթ ժամը 8ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé, Paris (9): Ճըշդապահ ըլլալ:

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ փարիզի մասնաճիւղին յայտրդ դասախօսութիւնը՝ երկուչաբթի, ապրիլ 1, ժամը 8.30ին, Studio Caumartin: Դասախօս՝ կարօ Ուշաղլեան, նիւթը՝ Հայ. եկեղեցիին չարականները:

ՕՐ. ՅԼՕՐԱ. ՇԻՕՀԼԱԵԱՆ, Տէր եւ Տիկին Տէր Թումասեան, իրենց սիրելի եղբօր եւ ազգականին՝ ՌԱՖԱԷԼ ՇԻՕՀԼԱԵԱՆի դառնադէտ մահուան առթիւ (Գոլիս) հազար Ֆրանք կը նուիրեն Հ. Ց. Դ. Վէթերաններու Ֆոնտին, 1000 Ֆրանք ալ՝ Ֆր. կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Գոլեցի Թիւրայր Նազարեան որ պատերազմէն առաջ Ուշինկէնը կը գտնուէր: Տեղեկացնել քրոջը Աղաւնոյշ Համիմբէճեանի, 82 Ave. Henri Barbusse, Arnouville les Gonesses(S.etO.) France: Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Սահակ Օհանեան Ֆէքէցի (Ա.տանա) պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Հարաւային Ամերիկա Mitre 125 Avellaneda (F. C. S.) R. Argentina: Իմացնել եղբօրը՝ Ա.Հատիս Օհանեանի (սափրիչ), St. Auban s)Durance, Basses Alpes (France): Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

ՎԻՆԻի Հ. Ց. Դ. կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Ս. Գալուստեանի իր փոքրիկին կսկծալի մահուան առթիւ, եւ փոխանակ ծաղկեպսակի 500 Ֆրանք կը նուիրէ Հ. Ց. Դ. Վէթերաններու Ֆոնտին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն Սալնոյ Զորի 175 տարէց եւ 100 երիտասարդ հայրենակիցները Մարտ 10ին խորհրդակցական Բ. ժողովի մը մէջ, կազմեցին Տարօն Սալնոյ Զոր Հայր. Միութիւնը, պատուոյ նախագահութեամբ Զօր. Սմբատի եւ նախագահութեամբ Եղիշէ քահանայ Մխիթարեանի: Ընտրուեցաւ վարչութիւնը հետեւեալ անդամներով.— Գ. Շէխիկեան, Ց. Տէրօեան, Արամ Շէխիկեան, Գերոբէ Կարապետեան, Գէորգ Գէորգեան, Ար. Մխրօեան, Ճ. Ղազարեան, Գ. Տիրօեան, Աշոտ Վարդանեան: Միութեան հասցէն.— 4 Place Jules Guesde, Marseille:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ Ֆ. Ա. Ը. Միութեան Փարիզի Շրջ. վարչութեան, այս չաբաթ 30 Մարտ, երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, մասնակցութեամբ հայ եւ օտար արուեստագէտներու, Aéro Club de Franceի սրահին մէջ, 6, rue Galilée, métro: Trocadéro: Պարերը կը վարէ՝ ՍԱՐԵԱՆ, իր ընտիր նուագախումբով: Ինամուած եւ ճոխ պիւֆէ: Մուտք 100 Ֆրանք:

CHEZ SASSOUNI
ՃԱՇԱՐԱՆ Հ. ԱԱՍՈՒՆԻ
ԲՈԼՈՐ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃՐԸ
31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur
Tél. GUT. 92-65
Հայկական կերակուրներ, ընտիր օղի եւ գինիներ: Հարսնիքի, նշանառքի, կնունքի համար նուագ սրահ: Ամէն երեկոյ, ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ մասնակցութեամբ երգչուհի Տիկին Սօֆիա Գարագաշի: Կիրակի օրերը գոց է:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ CHEZ ARTHUR (ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ)
28 Rue Ramponneau, Métro Belleville. Tél. Men. 64-47
Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ, ընտիր օղի եւ ճոխ պաղպղեր: Հինգշաբթի օրը գոց է:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1578-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Dimanche 31 Mars 1946 Կիրակի 31 Մարտ

ԺԱ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4574–Նոր շրջան թիւ 303 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆԱԽԱՊԱՏԱՐՈՒՄՆԵՐ

Հիւանդներ կան որոնք երէկ պատահաբար փորձանքի մը հանդիպած ըլլան որոշ դեղի մը կամ դործողութենէ մը, ուրիշ ամէն տաղնապ եւ տառապանք անոր կը վերագրեն :

— « Այդ ասեղէն եղաւ : Այդ ներարկումը խանգարեց առողջութիւնս ... Եթէ այդ անպիտան դեղը առած չըլլայի ...» :

Այսպէս ալ հանրային կեանքի մէջ :

Առաուն կանուխ արթնցողը ձիւթ կը ծամէ կուսակցութեանց դլխուն :

Բարեմիտներ կը հարցնեն,— Այլեւս ժամանակը չէ՞ որ միայն մէկ հոսանք ունենանք, կամ բնաւ չունենանք : Համերաշխութիւն, եղբայր, համերաշխութիւն : Մէկ ժողովուրդ, մէկ եկեղեցի, մէկ հայրենիք :

Իսկ չարամիտներ ծուռն ու չիտակը, սեւն ու ճերմակը, սուտն ու իրաւը իրար խառնելով, ամէն դժբախտութիւն, ամէն պառակտում կամ աղէտ կը փաթթեն կուսակցութեանց դլխուն : Ճամախ ալ , միայն մէկ հոսանքի ճիտէն կը կախեն պատասխանատուութեանց երկանաքարը :

Եւ այս նախապաշարումները կամ չարախօսութիւնները յամառօրէն կը չարունակուին 25 տարի Եւրոպա բնակելէ վերջն ալ : Մանաւանդ երկու համաշխարհային պատերազմներու պատճերը տեսնելէ վերջ :

Երբեմն կը փորձուինք հարցնել,— Այս մարդիկը իսկապէս կը հաւատա՞ն իրենց ոլոր – մոլոր փաստերուն, թէ պարզապէս բանփութեան մարդանքներ կը կատարեն :

Ի վերջոյ, ի՞նչ է կուսակցութիւնը, եթէ ոչ կազմակերպուած ուժ : Համախմբում՝ որոշ դաղափարի մը չուրջ, որ ամփոփուած կ'ըլլայ ծրագիր – կանոնադրի մը մէջ :

Կուսակցութիւններ չե՞ն եկեղեցիներն ալ, իրենց հանդանակներով, սահմանադրութեամբ եւ կազմակերպութեամբ : Եւ աւելի սուր չէ՞ պայքարը եկեղեցիէ եկեղեցի : Դաւանանքէ դաւանանք : Մանաւանդ աղանդէ աղանդ : Պայքար մը որ կը տեւէ եւ զարմանալու դիմակներ կը փոխէ 19 դարէ ի վեր :

Ինչո՞ւ բնական կը համարուի որ այս հալածական ժողովուրդը բաժնուած ըլլայ առաքելական , հոմէական եւ բողոքական հաւատացեալներու, իսկ մահացու մեղք՝ սա քանի մը կուսակցութեանց դոյութիւնը : Այն ալ 55—60 տարիէ ի վեր :

Կուսակցութիւններ չե՞ն որ կը վարեն ամբողջ երկիրներ, բարեշրջական Լոնտոնէն մինչեւ յեղափոխական Մոսկուան եւ Երեւանը : Պալքաններէն, Թուրքիայէն մինչեւ Ամերիկա : Աչխարհակալ պետութիւններէն մինչեւ փոքր, հին կամ նորագտ ժողովուրդներ :

Անշուշտ շատ բան փոխուած է հայկական կեանքին մէջ, այն օրէն ի վեր որ կազմուեցան առաջին յեղափոխական կուսակցութիւնները :

Անոնք ամէն բանէ առաջ ինքնապաշտպանութեան կազմակերպութիւններ էին,— տեսակ մը զօրաշարժ՝ բռնութեան դէմ պայքարելու, աղատութեան եւ հայրենիքի դաղափարը տարածելու ժողովուրդի մը մէջ որ դատապարտուած էր այլասերելու, եթէ ոչ փոչիանալու :

Այստեղ այդ կազմակերպութեանց դործունէութեան հաչուեկչիռը չէ որ պիտի կատարենք : Թող պատմութիւնը դատէ անոնց չարն ու բարին :

Ո՞վ ըսաւ թէ կուսակցութիւններն ալ կը մնան կամ կը դործեն ճիշդ այնպէս ինչպէս 30—40 տարի առաջ :

Ո՛ր եւ է բարեշրջում չէ՞ կատարուած , օրի – նակ, վերջին արտապաթին ի վեր : Եւ եթէ սխալներ դործուած են, կը նչանակէ թէ ի յառաջադունէ չարի՞ք են անոնք, իրենց ամբողջ դոյութեամբ :

Ինչո՞վ պիտի կրնայիք փոխարինել անոնց չունչն ու կազմակերպական ուժը : Նոյնիսկ օտարութեան մէջ :

Այստեղ կ'ուզենք չեչտակի դնել հարցը,— Աւելի լա՞ւ դաստուրուած պիտի ըլլար Արտասահմանի տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան պայքարը, եթէ ասպարէզին քչուած, լուծուած ըլլային քազաքական կուսակցութիւնները, եւ մանաւանդ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, որ աչքի փուչ է դարձեր :

Թող իր մատը բարձրացնէ այն քոչը, որ պիտի կրնար տալ այս հարցումին փաստացի պատասխանը : Ընդունելով հանդերձ որ հայրենիք մը ունինք, իբրեւ փաստ եւ խարիսխ :

Շ.

Ա. ՀԱՑԱՄՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՋԱՆԳԻԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

(ԵՐԳ ՓԱՌԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ)

Ջուրը գնում է, կամուրջն է մնում.
Փա՛ռք գետի վրայ կամուրջ կապողին,
Ձանապարհից լաւ ի՞նչ կայ աշխարհում.
Հազա՛ր, հազա՛ր փառ ճամբայ շինողին.
Հրնւում է հոգին լաւ խօսք լսելիս,
Լաւ խօսդ խառնի՛ր դու Ձանգու գետին.
Փա՛ռք նրան, ով որ ճամբով անցնելիս
Յիշում է ճամբան շինող վարպետին,
Կամուրջի տակով թող հոսի Ձանգուն.
Փա՛ռք այս կամուրջով գնացողներին:
Ձամբորդը գնում, ճամբան է մնում.
Փա՛ռք մեր աշխարհի ճանապարհներին,
Երգն էլ հիւսւում է ճանապարհի հետ
Եւ նրա հետ էլ մնում է կանգուն :
Լաւ երգն ու ճամբան ապրում են յաւէտ,
Փառ նրան, ով նոր ճամբան է երգում :

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Ա. ՖԷՓՎԱՃԵԱՆ

«Հայրենիք» տարեդրքի Բ. հատորին մէջ (1944) տպուած է նկարիչ Աբչակ Ֆէթվա – ճեանի մանրամասն կենսադրականը, անոր 80ամեակին առթիւ, որ կը լրանար նոյն տարին : կեանք մը աշխատանքի, տառապանքի եւ մանաւանդ յուսախաբութեանց :

— « Իր միակ իղձը — արժանաւոր կերպով տպադրուած տեսնել իր դործերը — մնաց անկատար : Ֆէթվաճեանը այդ երազով էլ ապրում է դեռ : Տարագրութեան այս քսան տարիների ընթացքին անընդհատ աշխատելով, լրացրել է իր կոթողական դործը հայ ճարտարապետութեան մասին՝ պատրաստ տպագրութեան համար : Պատրաստ է եւ իր ուսումնասիրութիւնը հայ բերդերի մասին,— բանասիրական մի մարդ, ուր դրեթէ ոտք չի կոխել ոչ մի հայ դիտնական : Ունի եւ ուրիշ մասնագիտական աշխատութիւններ : Ֆէթվաճեանի բաղմաթիւ նկարները ցրուած են զանազան թանդարանների մէջ եւ մասնաւոր անհատների մօտ : Մի կարեւոր մաս էլ մնացել է Թիֆլիսում» :

Անբախտ արուեստադէտը որոշեր է իր ամբողջ վաստակը նուիրել Հայաստանին եւ դիմում ալ կատարած է, «բայց պատասխանի իսկ չի արժանացել : Ցանկացել է Հայաստան դնալ. այդ նպատակով արած դիմումն էլ մնացել է անպատասխանի» :

Իր խոր դառնութեան մէկ արտայայտութիւնը կը տեսնենք անարուեստ այլ յուզիչ ոտանաւորի մը մէջ, դրուած՝ 1939ին եւ հրատարակուած՝ «Հայրենիք» օրաթերթին մէջ (17 Փետր. 1946) : Ամբողջութիւնը կը բաղկանայ 37 քառեակներէ : Ստորեւ՝ վերջին երկու տուները.—

Աճօթիւակ — Այս նոր երկրում — ես մեն մենակ — Ձեմ իմանում՝

Ո՞ր յանցանքիս — Որպէս պատիժ — Մեռնում, մեռնում,— Ձեմ վերջանում :

Աբչակ Ֆէթվաճեան ծնած է Տրապիզոն, 1863ին : Ունեւոր ընտանիքի զաւակ, դպրոցը աւարտելէ վերջ ճամբորդած է Պետերբուրգ, Մոսկուա, Ռոստով եւ Ռուսաստանի ուրիշ քաղաքներ : Երկար տաեն բնակած է Եւրոպա, մասնաւորապէս Հռոմ, Վիէննա, թէ ուսանելով եւ թէ նկարահանդէսներ սարքելով : Ցետոյ նորէն դարձած է Պետերբուրգ (Լէնինկրատ), մնալով մինչեւ 1903 : Աւելի առաջ, 1899ին նկարահանդէս մը կազմակերպած էր Պաթումի, ուրիշ մըն ալ՝ Թիֆլիսի մէջ, ուր նահանգապետին հրամանով փառքի Տաճարին թանդարանը տրամադրուած էր չորս չարքաթ :1900ի ամառը հայ հոմէականներու հոդեւոր հովիւ Հ. Դաբրիէլ Նահապետեանի հետ երկար պտոյտ մը կատարած է Հայաստան,— Լոռի, Շիրակ, Կարս, Անի, Արագածի դագաթը, Աչտարակ, Էջմիածին, Երեւան, Սեւան եւն. : Այս առթիւ նկարած է հայկական ճարտարապետութեան կոթողները : Ցետոյ նորէն անցած է Եւրոպա,— Փարիզ, Պերլին, Վիէննա : Նոր պտոյտ մը Անի՝ 1901ին, ընկերակցութեամբ Լէոյի : Այդ օրերուն Ն. Մառը պեղումներ կը կատարէր Թ. Թորամանեանի հետ : Ֆէթվաճեան երկու չարաթ կը նկարէ

ԵՐԵՔ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ ԵՒ ԹԷՀՐԱՆԻ

Կը վախնան որ ցամքին Բագուի նաւթահորերը

Ապահովութեան Խորհուրդը առջի օր նորէն դումարուեցաւ առանց խորհրդային պատուիրակին ներկայութեան : Մ. Նահանդներու ներկայացուցիչը առաջարկեց յանձնարարել ընդհ. քարտուղարին կարդ մը լուսաբանութիւններ խնդրել Խ. Միութենէն եւ Իրանէն : Անգլ. պատուիրակն ալ ձայնակցեցաւ : Տրուած որոշման համաձայն, հետեւեալ երկու հարցումները պիտի ուղղուին երկու կառավարութեանց . —

1. Խորհրդային զօրքին պարպումը պայմանաւորուա՞ծ է համաձայնութեան մը կնքումին հետ որ ուրիչ յանձնառութիւններ կը տրամադրէ . — 2. Աւելի լրիւ տեղեկութիւններ բանակցութեանց մասին, որպէսզի Ապահովութեան Խորհուրդը կարենայ հաստատել թէ խորհրդային զօրքին պարպումը կը կատարուի առանց պայմանի : (Պ. Պըրնս չեչտեց թէ պէտք չէ որ այդ զօրքին ներկայութիւնը աղդէ բանակցութեանց վրայ .— 3. Կարելի չէ՞ աւելի շուտ կատարել Խ. զօրքին պարպումը :

Նիստը դռնփակ ըլլալով, թերթերը հակասական լուրեր կը հրատարակեն երեք հարցումներու մասին : Ամէն պարագայի մէջ, խնդիրը այն է որ Ապահովութեան Խորհուրդը անհրաժեշտ կը դտնէ լրացուցիչ տեղեկութիւններ պահանջել, անոր համեմատ քննելու եւ վճռելու համար խնդիրը : Եւ որպէսզի երկու կառավարութիւնները ժամանակ ունենան պատասխանելու, Խորհուրդը իր նիստերը յետաձգեց մինչեւ չորեքշաբթի, 3 Ապրիլ :

Ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, Ապահովութեան Խորհուրդը չարունակեց լսել Հիւսէյին Ալային զեկուցումը : Իրանի ներկայացուցիչը չեչտեց ,— «Ես պաշտօնական կամ ուրիչ տեղեկութիւն չունիմ թէ խորհրդային զինուորները հեռացած են Իրանէն, անցնելով սահմանը : Խ. Միութիւնը պէտք է ան – պայման հաւաստիքներ տայ թէ կարմիր բանակը պիտի հեռանայ Իրանէն կարճ, որոշ թուականի մը մէջ» : Հիւսէյին Ալա խոստովանեցաւ թէ խորհրդային զօրամասերը պարպած են կարդ մը չերդաններ, բայց կը մնան ուրիչ վայրերու մէջ : «Մենք խնդիրը վերջնապէս կարդադրուած պիտի նկատենք միայն այն ատեն երբ խորհրդային զինուորները պարպած ըլլան Խորասանը, Մազանտարանը, Կիլանը եւ Ատրպատականը եւ երբ այդ պարպումը կատարուի առանց որ եւ է պայմանի : Մնկարելի է որ իրական բանակցութիւններ կատարուին, երբ խորհրդային զինուորները կը դըտնուին Իրանի հողին վրայ» :

Թէհրանի օտար պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը հաստատուի թէ խորհրդային զինուորները կը չարունակեն հեռանալ Ղազուինէն, Թաքիստանէն եւ Զինճանէն : Իրանի պատերազմական նախարարը հաստատեց թէ կարմիր զօրամասերը պարպած են ամբողջ Մազանտարանը, Ֆիրուզուխէն մինչեւ Կասպից ծով եւ մինչեւ Կիլանի սահմանագլուխը :

ՄԻՇՏ ՔՍԲԻՒՂԻ ԽՆԴԻՐ

Ինչպէս բացատրած էինք երէկ, նորէն քաղիւղի խնդիրն է որ կը զբաղեցնէ երեք Մեծերը : Մասնագէտներու կարծիքով, Մոսկուայի մէջ կը վախնան թէ հիւս. Իրանի նաւթահորերուն չհատդործումը կրնայ ծանրապէս վնասել Բագուի արտադրութեան, որովհետեւ ստորերկրեայ կապակցութիւն մը կայ երկու հանքերուն միջեւ : Ուրեմն, երբ Ռուսերը բաժին մը ունենան հիւսիսային Իրանի նաւթահորերուն չհատդործման մէջ, Բագուի նաւթահորերը աւելի պակաս կամ աւելի ուշ պիտի ցամքին ...

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ կը հետադրէն թէ Ֆրանսայի յատկացուած արմտիքը արագօրէն կը բեռցուի Օտէսայի մէջ : Դէպի Մարսէյլ ճամբայ ելած է առաջին չոգենաւը, «Վորոշիլով», 5234թոն ցորենով :

Անիի աւերակները, ճոխ հաւաքածոյ մը կազմելով :

Այնհամար են իր դեղարուեստական դործերը : 1918 ապրիլին, ճակատ մեկնող զինուորներու հետ անցնելով Էջմիածին, նկարած է ազդադրական տիպարներ եւ զրեստներ դաղթականներուն մէջ : Նոյն տարուան ամառը Արամի հրամանով երեւան կ'երթայ, հայկական զրամներ պատրաստելու համար եւ կը յօրինէ վեց միաւորներ : Ցաջորդ տարին ճարտարադէտ Գր. Աղաբաբեանի հետ կը դրկուի Եւրոպա, թղթադրամներ պատրաստելու համար : Դրամներու տպադրութիւնը կը յանձնուի Լոնտոնեան հաստատութեան մը :Ֆէթվաճեան փարիզ կը հրաւիրուի Ա. Ահարոնեանի կողմէ եւ կը սարքէ ցուցահանդէս մը 2000 նկարներով,— ամբողջ Ռուսահայաստանը : Ձոխ էր մասնաւորապէս ճարտարապետական մասը, զոր հիացումով կը դիտեն բիւզանդագէտ Շլումպէրժէ եւ Շարլ Տիլ , չեչտելով թէ «նոր աչխարհ մը կը բացուի մեր առջեւ » :

Ո՞ր մէկ էջը պատմել այս բազմավաստակ այլ տառապալից կեանքէն ...

Յեղափոխական Շարժումը Հայոց պատմութեան մէջ

Թերեւս կան տեսակէտներ այս նիւթի մասին. սակայն ես տեղեակ չեմ: Փորձեցի հայերէն գրականութեան մէջ որ եւ է բան գտնել այդ ուղղութեամբ, ապարդիւն: Ուստի կը դիմեմ Ցառայի, թերեւս այդ միջոցով կարենամ դիս հետաքրքրող նիւթի աղբիւրը գտնել: Իսկ եթէ այդպիսին գոյութիւն չունի, այն ժամանակ կ'արժէ մեր թերթերու միջոցով կարծիքներ լսել այդ մասին:

Ամփոփենք նիւթը:

Հայերու ծագումէն, տեղատուութենէն մին-չեւ պատմական Հայաստանի մէջ հաստատուիլը, Հայկ Նահապետէն մինչեւ Տիգրան, մեծ եւ փոքրը, Աշոտ Երկաթը, Լեւոններ եւ անոնց թագաւորութեան անկումը:

Բոլոր այս ժամանակաշրջաններու գործողութիւնները կարծէք կը դառնան պատերազմներու շուրջ, պատերազմներ որոնք երբեմն եղած են նուաճողական, երբեմն պաշտպանողական եւ երբեմն ալ ազատագրական:

Այդ գործողութիւնները գրուեցան թէ գրաբար եւ թէ աշխարհաբար եւ կրեցին «Հայոց Պատմութիւն» խորագիրը:

Հայոց վտանգի այնկումէն վերջ, սկսաւ ողբերգութեան շրջան. տարկացաւ մեր ազգը 600տարի: Թէեւ բազմաթիւ փորձեր եւ խոստումներ եղան հայութեան լուծը թեթեւցնելու համար, բայց բոլորն ալ ապարդիւն մնացին:

Այս ժամանակաշրջանը դարձեալ արժանացաւ «Հայոց Պատմութիւն» խորագրին:

Պայմանական կերպով 18րդ դարի վերջերէն մինչեւ 19րդ դարի սկիզբը ընդունինք երրորդ շրջանը, մէջն ըլլալով եւ մեր օրերը:

Երկաթէ չերեփը» նշանաբան ունենալով, հայութիւն բռնեց մահու կամ ազատութեան ճամբան, խօսքէն, աղերսանքէն անցաւ զէնքի եւ գործի.— հանդէս եկաւ Հնչակեան կուսակցութիւնը (1887), յետոյ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը (1890):

Սարգիս Կուկունեանի գնդակը աղղանչան դարձաւ հայութեան համար: Իրարու եռեւ ասպարէզ իջան հայ Դարիբալդիները՝ Աւրաբօ, Զաթօ, Սերոբ փաշա, Գէորգ Զավուշ, Պետօ, Նէվրուզ, Անդրանիկ, Քեռի, Մուրատ եւն. եւն., որոնք ոչ միայն ցնցեցին սար ու ձոր, այլեւ զրաւեցին սիրտ-բողջ աշխարհի ուշադրութիւնը:

Ցեղափոխութիւնն իր տունկը տնկեց Թիֆլիս, արմատները տարածուեցան Կովկաս, Հայաստան, Եւրոպա եւ Ամերիկա, մէկ խօսքով ուր որ մէկ Հայ կայ: Այս եռացող կաթսային մէջմկրտուեցաւ ստրուկ Հայը, նրբացաւ իր կոպտացած դէմքը, ուղղուեցաւ իր կորացած ողնայարը:

Փոթորիկը փոքրիկ ընդմիջումներով հասաւ մինչեւ 1914, ծագեցաւ առաջին պատերազմը, որու զոհ գացին մէկ միլիոնէ աւելի Հայեր:

Սկսաւ ռուսական յեղափոխութիւնը՝ փետրուարեան եւ ապա Հոկտեմբերեան: Թուրքերը Ռուսաստանի խռովայոյզ վիճակէն օգտուելով, փորձեցին Արարատի ստորոտը հաստատուած ամէ մր հայութիւնն ալ մէջտեղէն վերցնել եւ ապա դրաւել Բաղուն:

Հայ ժողովուրդը, զէնքն ունենալով Դաշնակցութիւնը, կուրծք տուաւ դարեւոր թշնամի գրոհին եւ պահեցնց փոքրիկ Հայաստանը:

Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը յաղթեց, փոխուեցաւ Ռուսաստանի վարչաձեւը որ անդրադարձաւ եւ Հայաստանի կարգուսարքին վրայ: Դաշնակցութիւնը տեղի տուաւ եւ իշխանութիւնը յանձնեց համայնավար կուսակցութեան:

Ո՞ւր է այս կէս դարէ աւելի ժամանակաշրջանի պատմութիւնը: Հազարաւոր թերթեր, գրքեր եւ ամսաթերթեր գրուեցան եւ կը գրուին:

Այս գործերու մէկ մասը Հնչակեան կուսակցութիւնը գարձուց իր կուսակցութեան պատմութիւնը, աւելի մեծ բաժին մը ինկաւ Դաշնակցութեան, իսկ վերջին մասին ալ անչուշտ հայ համայնավարները տէր պիտի դառնան:

Ապա ինչո՞վ պիտի լրացնեն Հայոց նորագոյն պատմութեան այս կէս դարէ աւելի ժամանակաշրջանը:

Գէորգ Մարզպետունին կրցաւ միացնել հայ նախարարները յանուն յաղթանակի: Այսօր Գ. Մարզպետունին ոչ միայն ռուսերէնի կը թարգմանուի, այլեւ բեմադրութեան կ'արժանանայ: Այդ մեր ազգի պարծանքն է եւ ողջունելի գործ:

Քրիստափոր Միքայէլեանը կրցաւ իմի համախմբել հայ յեղափոխականները, իր նախնիքնե-րուն սկսած գործը շարունակելու եւ վերջ-նական յաղթանակին հասցնելու համար:

Հանդի՛ստ գու խիղախ ոսկորներուն, Քրիս-տափոր, մեռար դաղափարիդ համար, բայց գու սիրած ժողովուրդի մեծ մասը անունդ անգամ լսած չէ:

Դաւիթ Բէկը 7000 Ղարաբաղցի կտրիճներով Հաճի Մուստաֆա փաշայի բանակը պարտութեան մատնեց, իսկ անոր ազգակից Սերոբ փաշաներ, Գէորգ Զավուշներ, Անդրանիկներ եւ նմաններ երբէքն ետքը հողիով թրքական ուժերը իրար կը խառնէին եւ պարտութեան կը մատնէին:

ՄԱՀՏԵՍԻ ՊՕՂՈՍԻՆ ԵԶՆԵՐԸ

Մահտեսի Պօղոսը կարնոյ չրջաններէն դուդմ մը խոշոր եզներ գնեց ու բերաւ գիւղ: Այդ եզները պահեց հարսի մր պէս ու կ'ըսէին թէ, անոնց վրայ փոշի կարելի չէր տեսնել: Այնքան խնամք ու հոգ տարաւ այդ եզներուն որ, մարդիկ կը փսփսային իրարու:

— Այս եզները հողին պէտք չէ զարնել... մե՛ղք են:

Երուսաղէմէն բերուած մասնաւոր յուշերնե-րը չարուած էին այդ եզներու լայն ճակատէն ու դունաւոր ծոպեր՝ կախուած անոնց հաստ վիզերէն: Ու երբ եզները դուրս ելլէին՝ փողոցներէն անցնող մարդիկ, հողէ դիմագծով ու կնճռոտ ճակատնե-րով, կը դիտէին զանոնք, կը նայէին անոնց հսկայ հասակին ու արեւին տակ փայլող կեռասադոյն թաւիշեայ մորթին: Ու կը սկսէր դովքը անոնց՝ հետաքրքիր գիւղացիներէ:

— Հաւկիթի մէջէն ելած են:—Եղ չեն, յալ երկու լեռներ:— Երկու եղբայրներու կը նմանին:
— Աստուծոյ աչքը այս եզներուն վրայ...

— Երկու թրքական գիւղեր կ'արժեն, կ'ըսէր Քամար – Դաւօն:

— Սուլթանի կնկան հետ չեմ փոխեր, կը յարէր Պողոյ - Կիրօն: Ու գիւղացիներ, տախտակեայ ժիր ձեռքերով, կը մօտենային եզներուն, կը դընէին անոնց ակռաները, կը շփէին եզներուն կողերը, կռնակը, ճակատը, պոչը եւ եղջիւրները:

Նոյնիսկ, հեռաւոր գիւղերէ մարդիկ կուգային, Մահտեսի – Պօղոսին եզները տեսնելու համար:

Եզներու դովքը հասաւ մինչեւ Ծովերէն անդին, հեռաւոր Ամերիկա:

Մահտեսի – Պօղոսը ուրախութեան արցունք-ներով դրեց նամակ մը՝ իր երկու տղոց, Պոսքընե-
— «Երկու եզ առի, երկու եզ առի որ՝ չէք կրնար նայիլ, եթէ գաք, կը տեսնէք» ...

Տղաքներն ալ, երբ հօրը նամակը կարդացին, ուրախացան եւ քաջալերական դրեցին:

✕

Գիւղական առաւօտը կը սկսէր աքլորներու կանչերով ու արտերուն գլուխը կը վերջանար եզներու հեւքով:

Մահտեսի – Պօղոսը իր երեք զոյգ եզներով ու մշակներով կ'երթար ու կուգար արտին մէջ՝ թեթեւ երգ մը չրթունքին: Մաճը ձեռքին, հոգեթով կը դիտէր յուռթի հողին ալեակները իր առջեւ խոփին վրայ: Ու երբեմն կը լսուէր աղօթք հոտող իր մեսաղեայ ձայնը.—Մէջ էկո, Թելօ, քաչէ, Տողան... Ան կը խօսէր իր եզներուն ու չատ քընքուշութեամբ կը վարուէր անոնց հետ: Անկարելի էր որ վայրագ բարձրացնէր իր եզներուն վրայ, — ինչպէս կ'ընէին թուրք գիւղացիները փայտերը իջեցնելով եզներու գլխուն եւ իրիկունը, գրեթէ անօթի, կապելով մսուրին: Հրդի մարդ, Մահտեսին դիտէր կառավարել կենդանիները, իր ձայնը բաւական էր որ եզները ուղիղ քալէին ու ակօսները պահած ըլլային շիտակ:

Արդար ու բարի, Մահտեսի Պօղոսը փարած էր հայրենի հողին, առուին ու ծառերուն: Արտերը, դաշտերը, առուները, աղբիւրներն ու եզները մեկ տեսարաններ չէին Մահտեսիին աչքին, այլ մէկ – մէկ քանդակ, իր մաղոտ կուրծքին տակ, հոգի եւ կեանք՝ իր աչքերուն լոյսին մէջ: Ու քանի դարեր, հայ շինականը այդ հողերուն վրայ քրտինքաթափած էր, երգ հիւսած ու իր սրտինարիւնը կաթեցուցեր հայ աշխարհի ճամբաներուն վրայ: Դարերու ձայնն էր, որ Մահտեսի Պօղոսը դուրս կուտար իր արտէն.— Մէջ էկո, Թելօ, քաչէ Տողան... Արեւին տակ, լուծերը իրենց վզին՝ եզները կը քաշէին արօրը եւ սամիներու ճռինչ մը կը խառնուէր հովին հետ:

— Այս տարի կալս մեծ պիտի ըլլայ, Ակօ, կ'ըսէր Մահտեսին, խօսքը ուղղելով իրեն հետեւող մշակին:

— Մինակ կալիդ մասին կը խօսիս, ուրիշ բան ալ մտածէ...

Մահտեսի – Պօղոսը հասկցաւ Ակոյի միտքը, եւ բարձրաձայն խնդալով պատասխանեց:

— Աչնան, Ակօ, աչնան, քեզ կը ... կարգեմ, հոգ մի ընար:

Ծօսք ու երդ, արօր ու ճռինչ, հող ու ջուր, երկար չտեւեցին սակայն: Թուրքերը, դիւերով՝ դիւղը չղթայի առած, կը սպասէին արշալոյսին: Առտուն, արտերու ճամբան բռնող բոլոր գիւղացիները ձերբակալուեցան եւ փոխադրուեցան դիւղէն: Ալ մարդ չմնաց: Երդիքներէն՝ ծուխ չէր ելլեր, դուռները զոց, մարդիկը տարուած ու դիչերը, Ապրիլի զարհուրելի դիշերը, ծանր կը նստէր դիւղին վրայ, անձայն ու մեռելային: Անտէր չուները ու կատուները կը թափառէին հոս ու հոն, փընտռելով իրենց տէրերը, խոնարհ ու արի աչքերով հայերը... :

Նախճիր ու կոտորած, թալան ու աքսոր, հրդեհ ու արհաւիրք՝ բռնած էին հայկական դիւղերը եւ ժողովուրդ մը արիւն կը փսխէր կիրճերու մէջ կամ արաբական անապատներու կիզիչ արեւին տակ: Աստուածները խարած էին հայ ժողովուրդը ու արեան ծովի մէջ նետած զայն: Մեր արիւնը այնքան անուշ թուեցաւ չատերուն՝ որ ոչ միայն զարնողը խմեց ու յղփացաւ, այլեւ դիտողները, արդարութեան աւետարանը ձեռքերնին եւ Քրիստոսի խաչը կուրծքերնին կախած... դահիճներ, ա-րիւնլուայ ձեռքերով ու «սիլինտր» դլխարկներով:

Թալանի օրերուն, հաճի Մահմէտ յափչտակած էր Մահտեսի – Պօղոսին եզները,— Թելօն ու Տողանը:

Ու ամէն անդամ որ եզները աղատ ըլլային դուրս ելլելու՝ դլխիկոր, փչրտալով կ'երթային իրենց նախկին տիրոջ դրան առջեւ, կը քերուէին պատերուն, կը պոռային ու կ'ուղէին ներս մտնել, բայց դուռը զոց էր:

Կը դառնային Մահտեսի – Պօղոսին տան չուրջը, սակայն բոլոր դուռները զոց էին, ու ներսէն ձայն չկար:

Նոր տէրը, Հաճին, ինքն ալ իմացաւ մշակներէն որ իր յափշտակած եզները, ամէն օր, իրենց դլուխները կ'ուղղեն դէպի Հայոց թաղերը, դէպի նախկին տիրոջ տունը:

— Ալլահ, Ալլահ, չտեսնուելիք բան է ասիկայ, կը մտածէր ինքն իրեն: Եւ եզները միշտ չարունակեցին նոյն կրկնութիւնը: Հաճին օր մր իր մշակները կանչեց ու ըսաւ անոնց:

— Ո՞վ կեր կուտայ այս եզներուն:

— Ես, պատասխանեց Մամօն:

— Անօթի չէ՞ս ձգեր այս եզները:

— Ոչ, աղա, միւսներէն աւելին կուտամ որ ուտեն:

— Հապա ինչո՞ւ կը նիհարնան այս եզները:

— .....

Տողանն ու Թելօն, օրէ օր, սկսան բարկնալ, ու ամէն օր, առիթը եկած պահուն, կ'երթային իրենց հին տիրոջը դուռը, եւ չողիքը բերանին, կը սպասէին որ Մահտեսի - Պօղոսին տան դռները բացուէին ու իրենք, դերի տարուած եզները, երթային իրենց սիրած մսուրին քով: Ու երբ թուրք մշակը, փայտը ձեռին, կուգար դիրենք Հաճիին տունը տանելու, եզները, յամառ ու արցունքոտ աչքերով, կ'ընդդիմանային, մինչեւ որ իրենց կռնակին վրայ փայտը կտոր – կտոր ըլլար:

Հաճին կ'ուզէր այդ եզները պահել այնպէս, ինչպէս որ պահած էր Մահտեսի – Պօղոսը, բայց, իր աչքին անունք ամէն օր նիհար կ'երեւային ու կը դուշակէր որ Հայուն այդ եզները, օր մը, պիտի իյնան հիւանդ ու հիւծած:

— Մարդու նման խելք ունին, աղա, կ'ըսէր Մամօն Հաճիին:— Ի՞նչպէս:

— Ամէն օր իրենց նախկին տիրոջը դուռը կ'երթան:

— Բան մը կայ, Մամօ, բան մը կայ՝ որ չենք հասկնար...:

Եզներն անդամ կը փախչէին Թուրքի տունէն:

Թ. ՀԵՐՈՑԵԱՆ

ՊՈՒՏ ՄԻ ԾԱՂԱՀ

Ոչ-յառաջդիմականներ կը փնտռուին

Հպարտօրէն զիտէի եւ համոզուած էի, թէ բոլոր Հայերը եւ հայ կազմակերպութիւնները յառաջդիմական եւ բարեգործական են: Բայց, երբ կարդացի «Հայաստանի Ներգաղթող Հայերու Տեղաւորման Կոմիտէ»ի նամակը, որուն մէջ կը հրահանգուէր, ներգաղթի գործին ենթարկել «յառաջդիմական եւ բարեգործական կազմակերպութիւնները», չփոթութիւն ծագեցաւ մտքիս մէջ:

Ի՞նչ կը նշանակէ, «հայկական յառաջդիմական կազմակերպութիւններ որակումը,— հարց տուի ես ինձմէ: Միթէ՞ յետադիմական եւ ոչ - բարեգործ Հայեր ալ կան: Մեր յառաջդիմական եւ ազատական գաղափարներուն համար չէ՞ր որ հալածուեցանք Թուրքիոյ մէջ ...

Շփոթութիւնս փարատելու համար, որոշեցի յետադիմական Հայերու ցանկ մը պատրաստելու ձեռնարկել: Մտայ հայ եկեղեցիէ մը ներս:

— Օրհնեա՛ Տէր: Խնդրեմ, Տէր հայր, կը ճանչնա՞ք սա անցնող պարոնը, որ պնակը ձեռքը «չէն եւ պայծա՛ռ մնաք» կը պոռայ: Ժամանակին յառաջդիմական էր եւ ժամուն թաղէն իսկ չէր անցներ, հիմա ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ յետադիմական գործի լծուած է:

— Օրհնած, այդ պնակը էջմիածնի համար է: Անոր դրամը պիտի յատկացուի մեր ձեմարանին: Հայ մշակոյթի յառաջդիմութեան պիտի ծառայէ:

— Հապա՛ սա մի՞սը, մեր ընկեր Որոտունին չէ՞, ի՞նչ կ'ընէ հոն, սեղանին վրայ մոմեր չարած նստած է առջեւը: Ան, ժամանակին, յառաջդիմական եւ ազատամիտ մարդ էր:

— Մի՛ վախնար, չէ փոխուած: Այդ մոմերու եկամուտը պիտի յատկացուի Թաղերու հայկական դպրանոցներուն, մեր մանուկներու հայեցի կրթութեան եւ յառաջդիմութեան:

— Վստա՞հ էք, Տէր հայր, թէ այդ մարդիկը յետադիմական չեն:

— Կ'երդնում Ս. Աւետարանին վրայ, որ հոս, բոլորն ալ յառաջդիմական ոգիով տոգորուած են:

×

Դուրս կուգամ յուսադրուած, բայց որոշած եմ անպայման գտնել սա ոչ-յառաջդիմականները:

×

— « Սիրելի ունկնդիրներ, Նաբեկացին մեր գրականութեան մէջ, խորհրդապաշտ դպրոցի հիմնադիրն է: Անոր կուռ ոճը, միտիկ պատկերները կրնան մրցումի գալ, ոեւէ օտար գրական կտորի հետ: Այսօր, խոր. Հայաստանի գրականութեան մէջ իր պատուաւոր տեղը ունի ան...»

— Բարեկա՛մ, այս դասախօսութիւնը որո՞ւ կողմէ կազմակերպուած է:

— Հայ Յառաջդիմասէր Գրողներու Միութիւնը՛ն է կազմակերպողը: Մուտքի դրամը պիտի յատկացուի Երեւանի համալսարանին:

Ուրախ եւ երջանիկ կը մտնեմ ուրիշ սրահ մը:

— « Դո՛ւն, ո՛վ Ղեւոնդ Երէց, մեր սրբազան ուխտին, մեր Ս. կրօնիին ախոյեանը, դուն, Քաջազն վարդանի աջ բազուկը...»:

— Ընկեր, ո՞ր յետադիմական Միութիւնն է այս ներկայացումը սարքողը: Ո՞ր դարու մէջ կ'ապրինք վերջապէս ...

— Հայ Ընդհ. Միութեան՝ «Յառաջդիմական Թատերասէրներ»ն են: Ներգաղթի օգտին համար է սարքուած այս ներկայացումը: Հրամմեցէք:

×

— «Ո՛չ բարեկամներ, այդ մեբեեանները յարմար չեն: Գործ չեն արտադրեր, շահաբեր չեն կրնար ըլլալ ...»:

— Ընկերնե՛ր, չէ՞ք ամչնար: Ուրիշ մտածում չունի՞ք, որ նստած չհոտ եւ դրամի վրայ կը վճիք: Ինչ մըն ալ յառաջդիմութեան մասին մտածեցէք:

— Զաղացքէ՞ն կուգաս, բարեկամ: Հոս մենք չինարարական Արտէլի մասին կը խորհրդակցինք: Հայաստանի արհեստանոցին յառաջդիմութեան մասին է մեր վիճաբանութիւնը: Հանդիստ ձգէմեզ:

×

—Զի՞ վիճիք ընդմիմեանս: Ինչացո՞ւ էք դուք:

—Ա՛ս ուրիչ՛ բնաւ հոս: Ընկե՛ր, մենք «Ցեղափոխութեան Պաշտամունքը» կուսակցութիւնն ենք:

—Ի՞նչ է ձեր կուսակցութեան նպատակը: Ինչո՞ւ հաւաքուած էք հոս:

— Մեր նշանաբանն է «Ամէն ինչ Հայուն եւ Հայաստանի զօրացման եւ յառաջդիմութեան համար»: Այս օրուան մեր հաւաքոյթին նիւթն է ներգաղթի գործին ուժեղացումը եւ անոր յատկացուելիք գումարը: Չէ՞ք ուզեր գումարով մը մասնակցիլ ...

— Շատ սիրով՝ հայրենակիցներ, բայց ես այսօր ելած եմ փնտռելու հայ յետադիմական անձեր եւ կազմակերպութիւններ, որպէսզի ներգաղթի յատուկ մարմիններէն ներս չսպրդին անոնք: Ո՞ւր կրնամ գտնել այդ յետադիմականները:

— Հայկազեան թատրոնին մէջ !!!

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ

ԽՄԲ.— «փարիզի ռուսերէն «Խ. Հայրենասէր» թերթի վերջին թիւին մէջ կը կարդանք հետեւեալ գրութիւնը, Լեւ Ումանսկի ստորագրութեամբ: Թերթը հրատարակած է նաեւ երկու կաթողիկոսներուն լուսանկարը, էջմիածնի մէջ.—

×

Սիրտս հրճուեց: Հայրենիքս ազատութեամբ է ողողուած.— Որքի արցունք էլ չեմ տեսնում, ու մարդն այստեղ երջանիկ է:— Մենք յաւիտեան ազատ երկիր նուաճեցինք: ՍԱՐՄԻՆ

Այն Հայաստանը, որն ես տեսել եմ, նա բանաստեղծ Սարմէնի յիշած Հայաստանն էր.— «Որբերի արցունքների երկիրը»: Բայց եւ այն Հայաստանը, որն ես չեմ տեսել, սակայն գիտեմ, որ դարերի ընթացքում եղել է փառաւոր հառաստած:

Նրա մասին, օդոստոսի խաղաղ եւ տաք իրկուններին, էջմիածնի վանքի այգիներում ես սիրում էի լսել հին Հայաստանի մասին իմ բարեկամ, հայ քաղաքական գործիչ Լեւոն Մուշեղեանի(*) պատմածները:

Իսկապէս, որքա՜ն տխուր է այս հոգեպէս զօրաւոր ու աշխատասէր ժողովրդի անցեալը:

Երկու աշխարհներու, Արեւմուտքի եւ Արեւելքի չփման ու մեծ ճանապարհների հատման վայրում Հայաստանը տեսել է իր միջով անցնող աշխարհակալներին: Նրա վրայ արիւնոտ հետքեր են թողել Ասորեստանցիները ու Բաբելացիները, հին Պարսիկները ու Մարերը, Հռոմէացիներն ու Բիւզանդացիները, Արաբներն ու Մոնկոլները, Օսմաններն ու Սելջուկները, Պարսիկներն ուԹուրքերը: Միտքն իր հոգեւոր կարողութեան ոյժն է, որ թոյլ է տուել հին Հայաստանին կանգուն մնալ վայրի հորդաների ու աշխարհակալ բազմութիւնների դէմ:

Բայց արիւնոտ ճանապարհներով միշտ դէպի մեզ — դէպի մեծ ռուս ժողովրդի հովանու տակ էր ձգտում Հայաստանը:

Այդ ձգտումը աճում եւ լայնանում է մանաւանդ տասնեակ – Հայաստանում: 1914 թուին Տաճկաստանում հայկական զինուած վաչտերը Բայազետում, Բիթլիսում, Վանում, Էրզրումում եւ այլուր կըռւում էին թեւ թեւի ռուս. բանակի մէջ Թուրքերի դէմ. դա մի իսկական եղբայրական դաշնակցութիւն էր:

Բոլոր Հայերի նշանաբանն է — միանալ Արեւելեան Հայաստանին: Այդ մասին ի լուր աշխարհի յայտարարեց «Համաշխարհային Հայկական Միութիւնը», Ազգասիրդիայից յիշատակագիր դրկելով Մոսկուա, Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն:

Արդէն ցարերի ժամանակ Ռուսաստանը «դատ տուաւ» Թուրքերին, Մերձաւոր Արեւելքում քրիստոնեաների, որոնց թւում եւ Հայերի պաշտպանութեան համար:

Ի՞նչ էր Հայաստանը ցարերի օրով: Ահա տեսնում եմ նրան իմ առջեւ: Դա պարզապէս Երեւանի նահանգն էր: Եւ եթէ չլինէր հայկական Հռոմը — էջմիածինը, ուր կաթողիկոսը պահպանում էր հայ ժողովրդի հոգեկան տենչերը, ո՞վ կը յիշէր այդ նահանգի մասին:

Ի՞նչ, իսկապէս, տխուր տեսարան: Ահա Ալէքսանդրապոլից յետոյ դէպի Երեւան կայարանները —Աղին, Անի (ուսուցչապետ Մարի հետաքրքրութեան հռչակաւոր տեղը), Ախտաձոր, ապա վայրէջք դէպի Սարդարապատի անպտուղ անապատը, ուր ցեխից ու անտաք քարից չինուած խեղճուկ խրճիթներում ապրում է կիսամեռ մի գիւղացիութիւն, դոհ բրինձի դաշտերի դաժան մալարիային (դողերոցքին): Միայն էջմիածնից դէպի Ղամարլու եւ դէպի Նախիջեւան հողը ծածկուած է անընդհատ խաղողի այգիներով եւ բամպակի արտերով, որոնց մի մասը — Արազդայանում 1912 թուից տրուած էր Գերմանացիներին իբրեւ մենաշնորհ ...

Արդիւնաբերութի՞ւնը երկրի — հռչակաւոր Շուստովի դոնիակի գործարանը Երեւանում:

Եւ ուրիշ ի՞նչ:

Սահմանափակ բամպակի արտադրութիւն: Հաղուագիւտ իրենց որակով քնքոյշ պատուղները չէին օգտագործւում: Ապարդիւն հոսում էին լեռնային գետերը: Նեղ կիրճերում ժայռերին էր զարնւում Հրազդանը: Անպատասխան էր մնում իր ոյժն օգտագործելու կոչը:

Միայն Գետաբեկի պղնձահանքն էր գետնի խորքից դուրս քաշում թանկագին մետաղը յօգուտ նրա մենաշնորհը վերցրած Ֆրանս. կապիտալի:

Գիւղատնտեսութի՞ւնը, բացի Շուստովից — Մոսկուայի դոնիակի թաղաւորից, որն առաջինը հասկացել էր հայկական խաղողի յատկութիւնը ու գնած էր նրան գետ թիփի վրայ, կային մի քանի կուլակներ, Ղամարլու, Նորաշէն, որոնք անասնի միջոցներով գոնիակ էին քաշում եւ ուրիշ ոչինչ, ի՞նչ էր մնում ժողովրդին: Ոչինչ:

Դպրոց ու կրթութի՞ւն: Մի քանի հարուստներ ուղարկում էին զաւակներին բարձրագոյն դպրոց Ռուսաստանում, որոնք բժիշկ, ճարտարապետ, արդիւնաբերող դառնալով հետանում էին Երեւանից դէպի Թիֆլիզ, Բաքու, Գրոզնի:

Իսկ ժողովուրդը, նա մնում էր նոյն իր հնադարեան խրճիթներում — բանուոր ու հողագործ, ժոդոյն ու թոյլ, եղիճակաչ մեծաւոկոս մահացութեան:

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) Վաղամեռ համալսարանական, անդամ Հայաստանի խորհրդարանի, սոցիալ – յեղափոխական կուսակցութիւնից, բնիկ Վաղարշապատցի:

ԱՐԱՔՍ

(ՆԱԽԵՐԳ.)

Ահա՛ Բիւրակնի մամռոտ ձորերում,
Ցակինք ու գոհար ջինջ կոհակներով,
Այրերի հոպիտ երախն է պատռում
Եւ յաւերժական իր խայտաճիներով
Վէտվէտում զուարթ Արաքսը մանուկ:
Աղմուկը շուրթին որոտում է գոռ՝
Հայեացքը յառած մեր Արարատին,
Ափերին տեսնում Սիփան ու Գրգուռ.
Խոկ ու հոգ իջած նրանց սէգ սրտին:
Ու խիզախ հեւով վազում է, վազում
Հայոց աշխարհի անյայտ ծայրերով,
Ակունքից մինչեւ ծովերը լազուր
Լաց ու հառաչանք լսում ամէն օր:
Ինչքան տառապանք, արիւն, աւեր, մահ
Եւ դիւային ճնճղ, տմարդ ոճիրներ,
Մարւում են անլուր ափերին նրա:
Փշոտ է ճամբէն, բայց անյուսահատ
Անցնում է ըմբոստ պատանին յամառ,
Վարարում երբեմն, դաշտ ու ձոր յորդում
Փոթորիկներով վեհ, ազատարար...
Լցնելով մեռած սրտերում բորբ հուր՝
Լուծում դարաւոր վրէժը արդար,
Եւ թմրութիւնից կեանքի կոչելով
Բիւրաւոր յոյսի լոյսեր է վառում
Ու նորէն հոսում դէպի ազատ ծով:

ԳՈՐԵԱՆ

Էրզրումի «ազատագրութեան» տարեդարձը

ԽՄԲ.— Էրզրումի «ազատագրութեան» (վերագրաւում) 28րդ տարեդարձին առթիւ, Պոլսոյ *Թասվիր* թերթը երկար յօդուածով մը կը նկարագրէ **1916** Դեկտեմբերէն մինչեւ **1918** Մարտ **12**ի դէպքերը, անլուր սարսափներ վերագրելով Հայերուն եւ Անդրանիկի: Ահաւասիկ հատուած մը, առանց խորհրդածութեան.

— « 1333ին (1918) *ռուսական բանակը կը պարպէ քաղաքը եւ Հայերը կ'իշխեն քաղաքին: Հայ զինուորները անմիջապէս կը սկսին հարստահարել քաղաքին բնակչութիւնը: Ասոր վրայ էրզրումի Թուրք երեւելիները կը դիմեն ռուս հրամանատարին, որպէսզի բնակիչները պաշտպանէ Հայերուն հարստահարութեան դէմ եւ ինքնապաշտպանութեան համար զէնք տայ Թուրք բնակչութեան: Ռուս հրամանատարը ի վերջոյ կը յօժարի 50 հրացան յանձնել բնակչութեան, որպէսզի 50 հոգինոց Թուրք քաղաքապահ ուժ մը կազմուի եւ դործակցի քաղաքին հայ պահակազունդերուն հետ: Բայց Հայերը մի առ մի կը սպաննեն այս Թուրք քաղաքապահները:*

Ի վերջոյ կ'որոշուի զինեալ անակնկալ յարձակում մը դործել ռուսական ռազմանութքի մթերանոցի վրայ: Այս չարժումին նախաձեռնարկ եղած էր Բագուի բարեսիրական ընկերակցութենէն Սայիտով որ ռումբով մը օդը պիտի հանէր քաղաքին հայկական բանակատեղին: Բայց Հայերը կ'իմանան Սայիտովի այս ձեռնարկը եւ դինեալ ապըստամբութեան առաւօտուն իսկ անօրինակ ահաբեկչութեան մը կը ձեռնարկեն: Ամէն Թուրք կը սպաննուի, կիներուն վրայ յարձակում կը գործուի եւ կիները կը բռնաբարուին:

Այդ չրջանին Ռուսիայէն Անդրանիկ անուն Հայ մը կուգայ, իրրեւ ամրացեալ դիրքի հրամանատար ռուս զօրավարին յաջորդելու համար: Նորընծաիր հրամանատարը քաղաք մտնելէ անմիջապէս վերջ յայտարարութեամբ մը կ'անդի եւ ինչքի ապահովութիւն կուտայ Թուրք բնակչութեան, յայտնելով որ անոր հանդէպ բարեկամութիւն ցոյց պիտի տայ եւ 6 հազար մանկի պիտի բաշխէ:

Բնակչութեան մեծ մասը հրամանատարի խօսքին կը հաւատայ, խանութները կը բանայ եւ վողոյ կ'ելլէ: Մինչդեռ Անդրանիկ բնաջնջումի քաղաքականութիւնը չարունակելու համար էր զրում դրկուած հրոսակ մըն էր:

Այս խարէութենէն օգտուելով հաւաքել կրսկի դէմ ելած ամէն Թուրք եւ զանոնք զօրանոցներու, ամրոցներու եւ կայարաններու մէջ կը բանտարկէ: Մարտ 10ին ահաւոր եղեռն մը ծայր կուտայ: Իբրեւ բանտ գործածուած երկու տուներ կրակի կը տրուին Հայոց կողմէ եւ 270 հոգի ողջ կ'այրուին: Միւս կողմէ խոյս տալ փորձող Հայ բնակիչներու վրայ դնդացիրի կրակ կը բացուի: Իսկ կարզ մը ծառերու վրայ իրենց կուրծքէն զարուած բոլոր հայրենակիցները հոգի կուտան:

Վերջապէս Թուրք բանակը 11 Մարտ 1918ին քաղաք մտնելով կ'ազատագրէ էրզրումը»:

ՄԷԿ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ՄԷՋ

Ուրբաթ, 22 Մարտ.— *Տխուր պարտականութիւնը ունէինք հայրենակից եղիա Ցարուքիւնեանը հողին յանձնելու:*

Խեղճ տղան, հազիւ քառասնեակ մը գարուն - ներ տեսած, կը խամրի օտար երկնքի տակ, հեռու սիրած հայրենիքէն: Ծնած էր Մուշի Մկրտոմ գիւղը եւ հազուագիւտ մնացորդներէն մէկն էր: Զորս տարիներու գերութեան կեանքը կրծած, մաշեցուցած էր իր չարքաշ մարմինը: Վերջին անգամ դինք տեսած էի ոստիկանական վերատեսչութեան մէջ, անձնագրի նորոգման առիթով: Մօտ մէկ ժամ կարգի կը սպասէինք եւ անընդհատ խօսեցաս:

— Լեւոն ջան, հիտա էրկրից մղի խէր չգայ, չմեռնենք հարի հեղմ լէ տեսնենք զՀանտօքն ու զՄովսար, զՍիլիփանն ու զնեմրութ, զՄուրատ գետն ու զՄեղրագետ ....

Հազար ափսոս քեզ, սիրելի հայրենակիցս, որ ձգեցիր հայրենիքի հողիդ եւ արեւի կարօտը սըրտիդ: Գրիչը կը դողայ ձեռքս եւ արցունքները չեն ցամքիր: Ինչպէս 40ի մօտ Տարօնցի հայրենակից - ներուդ, որոնք արտասուաթոր հեռացան, երբեմնի համակ խանդ ու եռանդ, երգ ու պար, իսկ այժմ յաւիտենական լռութենէդ:

Հողը թեթեւ գայ վրադ, անուշ ախպէր, իսկ հայրենակիցներուդ պարտքն ըլլայ մինուճար զաւակդ հայրենիքին հասցնել, կատարելու համար ջերմ փափաքդ:

Կիրակի 24 Մարտ.— *Երէկ՝ հարսնիք մը եւ յետոյ նորէն սուգ, այս անգամ Պանեէօ-Քալանի Ֆրանսացի եւ հայ բնակչութեան համար անխափիր: 1944ի ամրան Գերմանացիները զնդակահարած էին քաղաքիս չորս բնակիչները, երկու Ֆրանսացի, մէկ Իտալացի եւ վերջինը՝ մեր դժբախտ հայրենակիցը, Հայկ Դպիրեան: Երկինքը չարունակ կուլար, կարծես վչտակցելով ազատութեան զոհերու ընտանիքներուն: Առաւտեան ժամը 9.45ին Place Dampierre, խոնուած էր հազարաւոր բազմութիւն մը, կիներ, այրեր եւ պատանիներ: Կառավարութեան կողմէ ներկայ էր նախկին Ռազմիկներու եւ պատերազմի զոհերու նախարարը, Պ. Casanova, որ հայրենասիրական ճառով մը պանծացուց զոհերու յիշատակը: Նոյնպէս զօր. Joinville, իսկ մեր յար - դելի քաղաքապետը մանրամասն կենսագրականը տուաւ չորս նահատակներուն: Հայկ Դպիրեանի համար ըսաւ թէ Հայ էր եւ իր երկիրը զերման եւ թուրք գաղանութեանց զոհը դարձած էր 14—18ի պատերազմին: Իրենց գործներով ներկայ էին M. R. P., S. F. I. O., P. C. F., Croix Rouge Française, Anciens Combattants, Front National Arménien եւ ուրիշ բազմաթիւ կազմակերպութիւններ: Ծաղկեպսակ - ներու թիւը անհամար էր: Զորս նահատակներու նկարներն ալ զետեղուած էին իրենց դագաղներուն վրայ: Կէս օր էր արդէն երբ թափորը ուղղուեցաւ Պանեէօյի գերեզմանատունը, ընկերակցութեամբ նուագախումբի եւ զինուած զօրախումբի մը: Աւելի քան 2ուկէս ժամ տեւող այս յուղարկաւորութիւնը կը յայտնէր բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ղրաւոր կամ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ Պ. ԱԴԱՄ ՈՒ - ԶՈՒՆԵՄԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ:*

× Նոյն տխուր առթիւ Մարսէյլէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ Գ. Մուճէրիտեան:

ՊԼՊՕՆ.— Երկուշաբթի իրիկուն Ապրիլ 15ին, Salle d'Iena մէջ, Դմբէթեանի եւ Գրիդոր Վահանի Ամերիկա մեկնումի առթիւ:

«ՀՐԱՇԱԳՈՐԾ ԱԻԱԳ»ի նկարը կը ծախուի հասը 20 Ֆրանքի: Հասոյթը՝ Ցունահայ կարօտ - եալներու: Հետաւոր վայրերէ դիմողները պէտք է ներփակեն 3 Ֆրանքի նամականիշ:

ՇԱՒՈՒ Է ԿՕՇԿԱԿԱՐԻ ՀԱՆՈՒԹ ՄԸ վեց մեքենաներով եւ 1100 արձանագրուած յաճախորդ - ներով: Դիմել 8 Place Félix Faure, Paris (15):

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՀՈՐԻՆ Եադութեան (Կարնեցի) 1000 Ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի աղբատախնամին, իրենց Թոռնիկին ծննդեան առթիւ: Սոանալ «Յառաջ»էն:

Ֆր. ԿԱՊՈՑՏ ՀԱԶի Շրջ. վարչութիւնը, բոլոր մասնաճիւղերով, իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Շրջ. Վարչութեան անդամուհի Օր. Ֆլօրա Շէօլաեանի եւ Տիկին Զ. Տէր Թումասեանի իրենց եղբօր՝ Պ. ՌԱՓԻԿ ՇԷՕՀԼԷԵԱՆի մահուան առթիւ (Պոլիս):

ՍՈՒՐԲԷՆ ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ հաճոյքով կը յայտնաբարէ բացումը իր**Moderne** լուսանկարչատան, առաջին գարնան **2 Ապրիլ 1946**

STUDIO PHOTOGRAPHIE D'ART
HAMLET ETUDE DE PORTRAIT
par : CHAHLAMIAN
Tél: TRU. 63.29 1, Rue de Maubeuge
Mét.N.D.de Lorette-Cadet – CarrefourChateaudun

BAR BUFFAULT, 11 rue Buffault, Métro Cadet, Le Peletier, Notre Dame de Lorette, tel. Tru. 40-78: *Ոսկերիչներու ժամադրավայրը: Ամէն տեսակ ըմպելիներ, անուշեղէններ, առաջնակարգ օղի ազանդերներով: Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ ծանօթ նուագածուներու կողմէ, քանոնի ՑԱԿՈԲ, ուտի ՍԱՐԳԻՍ, երգչուհի եւ պարուհի Madame MARIA DJEMILA կ'երգեն Ֆրանսերէն, հայերէն, ռուսերէն, յունարէն, սպաներէն, իտալերէն, ռումաներէն, պուլկարերէն, արաբերէն եւ արեւելեան հին եւ նոր երգեր:*

« ՍՕԼՖԷԺ» ԴԻՏՑՈՂՆԵՐՈՒՆ արեւելեան հին եւ նոր երգերը Պոլսոյ մէջ նուագող նուագածուներու նման սորվիլ ուզողներուն ծօթանները կը դրեմ: Սոլֆէժ չգիտցողներուն ալ միեւնոյն երգերը քանոնի, ուտի, էֆմէնճէի վրայ դործնապէս կը սորվեցնեմ: Քանոնի ՑԱԿՈԲ ԱՍԼԱՆԵԱՆ, 56 rue Julien Lacroix, Paris (20):

Օր. ՀԵՐՄԻՆԷ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
ԱՐՇԱԻԻՐ ԽԱՆԵՏԱՆԵԱՆ
24 Մարտ 1946 Նշանուած Փարիզ

Օր. ԱՐՇԱԼՈՑՍ ԱՐԹԻՆԵԱՆ (Փարիզ)
Պ. ՍԱՐԳԻՍ ԹԻԹԻԻՆՃԵԱՆ (Ֆլէրմօն Ֆէրան)
24 Մարտ 1946 Նշանուած

ՔՈՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ Փարիզի մասնաճիւղին յաջորդ դասախօսութիւնը՝ երկուշաբթի, ապրիլ 1, ժամը 8.30ին, Studio Caumartin: Դասախօս՝ Կարօ Ուշաղլեան, նիւթը՝ Հայ. եկեղեցիին չարաչարանքները:

ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆի 70ԱՄԵԱԿԸ ՓԱՐԻԶի ՄԷՋ Ապրիլ 14ին, կիրակի: ՄԱՐԱՆՑԻի մէջ՝ Ապրիլ 25ին: Մանրամասնութիւնները յառաջիկայ:

Այրի Տիկին Ա. Ուզունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ուզունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Ուզունեան, Տէր եւ Տիկին Թորոս Դանիէլեան, Հայրապետեան եղբայրները եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ղրաւոր կամ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ Պ. ԱԴԱՄ ՈՒ - ԶՈՒՆԵՄԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ:

× Նոյն տխուր առթիւ Մարսէյլէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ Գ. Մուճէրիտեան:

ՊԼՊՕՆ.— Երկուշաբթի իրիկուն Ապրիլ 15ին, Salle d'Iena մէջ, Դմբէթեանի եւ Գրիդոր Վահանի Ամերիկա մեկնումի առթիւ:

«ՀՐԱՇԱԳՈՐԾ ԱԻԱԳ»ի նկարը կը ծախուի հասը 20 Ֆրանքի: Հասոյթը՝ Ցունահայ կարօտ - եալներու: Հետաւոր վայրերէ դիմողները պէտք է ներփակեն 3 Ֆրանքի նամականիշ:

ՇԱՒՈՒ Է ԿՕՇԿԱԿԱՐԻ ՀԱՆՈՒԹ ՄԸ վեց մեքենաներով եւ 1100 արձանագրուած յաճախորդ - ներով: Դիմել 8 Place Félix Faure, Paris (15):

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՀՈՐԻՆ Եադութեան (Կարնեցի) 1000 Ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի աղբատախնամին, իրենց Թոռնիկին ծննդեան առթիւ: Սոանալ «Յառաջ»էն:

Ֆր. ԿԱՊՈՑՏ ՀԱԶի Շրջ. վարչութիւնը, բոլոր մասնաճիւղերով, իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Շրջ. Վարչութեան անդամուհի Օր. Ֆլօրա Շէօլաեանի եւ Տիկին Զ. Տէր Թումասեանի իրենց եղբօր՝ Պ. ՌԱՓԻԿ ՇԷՕՀԼԷԵԱՆի մահուան առթիւ (Պոլիս):

ՍՈՒՐԲԷՆ ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ հաճոյքով կը յայտնաբարէ բացումը իր**Moderne** լուսանկարչատան, առաջին գարնան **2 Ապրիլ 1946**

STUDIO PHOTOGRAPHIE D'ART
HAMLET ETUDE DE PORTRAIT
par : CHAHLAMIAN
Tél: TRU. 63.29 1, Rue de Maubeuge
Mét.N.D.de Lorette-Cadet – CarrefourChateaudun

BAR BUFFAULT, 11 rue Buffault, Métro Cadet, Le Peletier, Notre Dame de Lorette, tel. Tru. 40-78: *Ոսկերիչներու ժամադրավայրը: Ամէն տեսակ ըմպելիներ, անուշեղէններ, առաջնակարգ օղի ազանդերներով: Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ ծանօթ նուագածուներու կողմէ, քանոնի ՑԱԿՈԲ, ուտի ՍԱՐԳԻՍ, երգչուհի եւ պարուհի Madame MARIA DJEMILA կ'երգեն Ֆրանսերէն, հայերէն, ռուսերէն, յունարէն, սպաներէն, իտալերէն, ռումաներէն, պուլկարերէն, արաբերէն եւ արեւելեան հին եւ նոր երգեր:*

« ՍՕԼՖԷԺ» ԴԻՏՑՈՂՆԵՐՈՒՆ արեւելեան հին եւ նոր երգերը Պոլսոյ մէջ նուագող նուագածուներու նման սորվիլ ուզողներուն ծօթանները կը դրեմ: Սոլֆէժ չգիտցողներուն ալ միեւնոյն երգերը քանոնի, ուտի, էֆմէնճէի վրայ դործնապէս կը սորվեցնեմ: Քանոնի ՑԱԿՈԲ ԱՍԼԱՆԵԱՆ, 56 rue Julien Lacroix, Paris (20):

ՄԷԿ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ՄԷՋ

Ուրբաթ, 22 Մարտ.— *Տխուր պարտականութիւնը ունէինք հայրենակից եղիա Ցարուքիւնեանը հողին յանձնելու:*

Խեղճ տղան, հազիւ քառասնեակ մը գարուն - ներ տեսած, կը խամրի օտար երկնքի տակ, հեռու սիրած հայրենիքէն: Ծնած էր Մուշի Մկրտոմ գիւղը եւ հազուագիւտ մնացորդներէն մէկն էր: Զորս տարիներու գերութեան կեանքը կրծած, մաշեցուցած էր իր չարքաշ մարմինը: Վերջին անգամ դինք տեսած էի ոստիկանական վերատեսչութեան մէջ, անձնագրի նորոգման առիթով: Մօտ մէկ ժամ կարգի կը սպասէինք եւ անընդհատ խօսեցաս:

— Լեւոն ջան, հիտա էրկրից մղի խէր չգայ, չմեռնենք հարի հեղմ լէ տեսնենք զՀանտօքն ու զՄովսար, զՍիլիփանն ու զնեմրութ, զՄուրատ գետն ու զՄեղրագետ ....

Հազար ափսոս քեզ, սիրելի հայրենակիցս, որ ձգեցիր հայրենիքի հողիդ եւ արեւի կարօտը սըրտիդ: Գրիչը կը դողայ ձեռքս եւ արցունքները չեն ցամքիր: Ինչպէս 40ի մօտ Տարօնցի հայրենակից - ներուդ, որոնք արտասուաթոր հեռացան, երբեմնի համակ խանդ ու եռանդ, երգ ու պար, իսկ այժմ յաւիտենական լռութենէդ:

Հողը թեթեւ գայ վրադ, անուշ ախպէր, իսկ հայրենակիցներուդ պարտքն ըլլայ մինուճար զաւակդ հայրենիքին հասցնել, կատարելու համար ջերմ փափաքդ:

Կիրակի 24 Մարտ.— *Երէկ՝ հարսնիք մը եւ յետոյ նորէն սուգ, այս անգամ Պանեէօ-Քալանի Ֆրանսացի եւ հայ բնակչութեան համար անխափիր: 1944ի ամրան Գերմանացիները զնդակահարած էին քաղաքիս չորս բնակիչները, երկու Ֆրանսացի, մէկ Իտալացի եւ վերջինը՝ մեր դժբախտ հայրենակիցը, Հայկ Դպիրեան: Երկինքը չարունակ կուլար, կարծես վչտակցելով ազատութեան զոհերու ընտանիքներուն: Առաւտեան ժամը 9.45ին Place Dampierre, խոնուած էր հազարաւոր բազմութիւն մը, կիներ, այրեր եւ պատանիներ: Կառավարութեան կողմէ ներկայ էր նախկին Ռազմիկներու եւ պատերազմի զոհերու նախարարը, Պ. Casanova, որ հայրենասիրական ճառով մը պանծացուց զոհերու յիշատակը: Նոյնպէս զօր. Joinville, իսկ մեր յար - դելի քաղաքապետը մանրամասն կենսագրականը տուաւ չորս նահատակներուն: Հայկ Դպիրեանի համար ըսաւ թէ Հայ էր եւ իր երկիրը զերման եւ թուրք գաղանութեանց զոհը դարձած էր 14—18ի պատերազմին: Իրենց գործներով ներկայ էին M. R. P., S. F. I. O., P. C. F., Croix Rouge Française, Anciens Combattants, Front National Arménien եւ ուրիշ բազմաթիւ կազմակերպութիւններ: Ծաղկեպսակ - ներու թիւը անհամար էր: Զորս նահատակներու նկարներն ալ զետեղուած էին իրենց դագաղներուն վրայ: Կէս օր էր արդէն երբ թափորը ուղղուեցաւ Պանեէօյի գերեզմանատունը, ընկերակցութեամբ նուագախումբի եւ զինուած զօրախումբի մը: Աւելի քան 2ուկէս ժամ տեւող այս յուղարկաւորութիւնը կը յայտնէր բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ղրաւոր կամ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ Պ. ԱԴԱՄ ՈՒ - ԶՈՒՆԵՄԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ:*

× Նոյն տխուր առթիւ Մարսէյլէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ Գ. Մուճէրիտեան:

Ռուս-գերման գործակցութեան գաղտնիքները

Նիւրընպէրկի դատավարութեան մարտ 29ի նիստին մէջ, պատաքին նախարար Ռիպպընթրոփ մանրամասնօրէն պատմեց այն բանակցութիւնները որ յանգեցան ռուսեւգերման գործակցութեան, 1939 Օգոստոս 23ին: Այս առթիւ պնդեց թէ պաշտօնական պայմանագրէն զատ, «գաղտնի յաւելուածական համաձայնութիւն մը» կնքուած էր, ճշդելով երկու պետութեանց շահերը արեւելեան Եւրոպայի մէջ:

Պատմելով իր Մոսկուա մեկնումը օգոստոս 22ին, իբրեւ լիազօր պատուիրակ, ամբաստանեալը ըսաւ թէ երկու ժամուան տեսակցութիւն ունեցաւ Սթալինի հետ, գերմանեւխորհրդային յարաբերութեանց մասին, եւ քննուեցաւ զանազան նոր հիմերու վրայ հաստատելու խնդիրը: Բաց ի ոչ-յարձակման դաշինքէն եւ առեւտրական յարաբերութիւններէն, աղդեցութեան չրջանակները բաժանելու յաւելուածական համաձայնութեամբ մը: Սահմանադիծ մը որոշուած էր Վիսթուլա եւ Պուկ գետերուն երկայնքը: Այս համաձայնութեամբ, ընդհարումի մը պարագային, երկու գետերուն արեւմտեան հողամասերը պիտի անցնէին Գերմանիոյ ազդեցութեան չրջանակին մէջ, արեւելեան նիոյ ազդեցութեան չրջանակին մէջ, արեւելեան չրջանները՝ խորհրդային: «Եթէ պատերազմ ծագէր, Գերմանիա եւ Ռ. Միութիւնը պիտի ձեռնարկէին այդ չրջաններուն զրաւման: Այդ պահուն եւ լսեցի արտայայտութիւններ Սթալինէն եւ Հիթլէրէն, որոնց համաձայն այսպէս սահմանադծուած լեհական հողերը չրջաններ են զոր երկու կողմերը կորնչուցին զժբախտ պատերազմի մը մէջ»: Ռիպպընթրոփի վկայութեան համաձայն, Սթալին եւ Հիթլէր այն կարծիքն ունէին թէ այս համաձայնութեան տրամադրութիւնները պիտի գործադրուին, եթէ անկարելի ըլլայ դիւանադիտական ճամբով լուծել լեհեւգերման վէճը: Դարձեալ, միչտ ամբաստանեալին վկայութեամբ, ինչպէս Լեհաստանի մէջ, աղդեցութեան չրջաններ զբաղուած էին նաեւ Ֆինլանտիոյ, Էսթոնիոյ, Լիթուանիոյ, Պեսարապիոյ մասին: Գաղտնի համաձայնութիւնը Ռ. Միութեան աղդեցութեան չրջանակին մէջ կը ձգէր Լեթոնիան եւ Էսթոնիան, գերմանացան աղդեցութեան՝ Լիթուանիան եւն.:

Ամբաստանեալին փաստաբանը հարցուց թէ Ռ. Միութիւնը դիւանադիտական աջակցութիւն խոստացա՞ծ է, չէզոքութեան հիման վրայ: Ռիպպընթրոփ.— Ոչ-յարձակման դաշինքէն եւ Մոս - կուայի խորհրդակցութիւններէն կ'երեւայ որ այդպէս եղած է:

Ամբաստանեալը յետոյ պատմեց թէ պատերազմին պայթումէն երկու օր առաջ ինք խնդրեց Հիթլէրէն դադրեցնել զինուորական պատրաստութիւնները Լեհաստանի դէմ: Իր կարծիքով, անգլեւլեհ դաշինքին վաւերացումը կը նշանակէր թէ Անգլիա պատերազմ պիտի յայտարարէ: Ցետոյ պատմեց իր խօսակցութիւնները Պերլինի անգլիական դեսպանին հետ եւն.:

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆի երեսփ. ընտրութեանց առթիւ, որ տեղի կ'ունենան այսօր, կիրակի, արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են, խափանելու համար, անկարգութիւնները: Վարչապետը խոստովանեցաւ թէ ձեռնպահները մեծ թիւ մը պիտի կազմեն եւ թէ ընտրական ցանկերուն մէջ կը գտնուին քաղաքացիներ որոնք մեռած են տասը տարի առաջ: «Իմ կարծիքով, առնուազն 20.000 մեռեալներ կան որ քուէ պիտի տան Թադաւորին համար»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ամերիկեան չրջանին օրապահիկը, որ 1550 գոլ (քալորի) էր, պիտի իջնէ 1275ի, վաղուընէ սկսեալ (երկուշաբթի): Ամերիկեան հրամանատարութիւնը հրահանգեց խոստացնել ռամիկականան հսկողութիւնը, արդիւնելու համար աւարառութիւնները: Զօրավարը աղդարարեց թէ Մ. Նահանգներու ամառնային հունձքը կասկածելի է, եւ թէ չի կրնար յաւելում խոստանալ յառաջիկայ տարուան համար:

ԿԱԶի ԵՒ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ազդային ցոյմը քուէարկուեցաւ 64ի դէմ 512 ձայնով: Նախարարական խորհուրդը որոշեց ազդայնացնել երկու զլխաւոր զրամատուներ եւս,— La Banque de Paris et des Pays Bas եւ La Banque de l'Union Parisienne: Նոյն նիստին մէջ որոշուեցաւ ջնջել Հանրապետութեան լիազօրները (քոմիսէր), որ կը գործէին գործակցութեան դատերու առթիւ: Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ Ֆրանսական զրաւման չրջաններուն ծախքը պիտի ըլլայ 5 միլիառ 149.650.000 Ֆրանք, համաձայն Սահմանադիր ժողովին որոշման:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ արտակարգ համագումարը բացուեցաւ ուրբաթ օր, չատ կարեւոր օրակարգով մը, ուր զլխաւոր տեղը կը բռնէ ընտրական պայքարը: Առաջին օրը ներկայ եղաւ վարչապետը, Պ. Ֆէլիքս Կուէն, որ հեռաձայնով խօսեցաւ Պ. Լէոն Պլումի հետ եւ յաջողութիւն մաղթեց: Նախկին վարչապետը յառաջիկայ կ'երեւայ բանակցութեանց ընթացքի մասին:

ՀՐԻՇ ԲԺԻՇԿԻՆ դատավարութեան առթիւ հրաւիրուած վկաներէն 12 հոգի չներկայացան առջի օր: Կը կարծուի թէ վճիռը պիտի արուի հինգշաբթի օր:

22 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ հիւսիսային չրջանի ածխահանքի մը մէջ, իրրեւ հետեւանք երկու պայթումներու:

ՁԱՐՏԱՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ 45—50 առ հարիւր պիտի կրճատուի Գերմանիոյ մէջ, որպէսզի չկարենայ պատերազմի պատրաստուիլ: Ծրագիրը այնպէս կազմուած է որ 69 միլիոն ժողովուրդը կարենայ ապահովել իր ապրուստը եւ վճարել ներծուումներուն դինը:— Ֆրանսա նորէն պահանջեց որ աւելցնեն իր ածուխի իրաժինը:

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ կը հաղորդեն թէ դետնախնձորի ահագին զեղծումներ կատարուած են պարենաւորման վարչութեան մէջ:

Գաբրիէլ Երանեան, Տիկին Դեղանոյշ Թադեւորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Երանեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Միսաք Երանեան եւ զաւակը, Անժել եւ Սիւզան Երանեաններ, ինչպէս եւ բոլոր աղդականները սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն մահը,

ՏԻԿԻՆ ԲԵՐՈՒՋ ԵՐԱՆԵԱՆի

իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր եւ աղդականին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, երկուշաբթի, 1 Ապրիլ, ժամը 2.45ին, իր բնակարանը, 14 rue Laradoux, Bois Colombes:

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խընդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ԱՏԱՄՆԱԲՈՑԺ ՆՈՒՊԱՐ ԱՒԱԳԵԱՆ, վկայեալ Լիոնի բժշկական համալսարանէն եւ ատամնարուժական վարժարանէն, կը տեղեկացնէ բացումը իր ատամնարուժարանին, 6, rue Valensaut Monplaisir, La Plaine, Lyon: Հեռաձայն P. 71-21:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e